A HUSZÁR GÁL GIMNÁZIUM, ÁLTALÁNOS ISKOLA, ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA ÉS ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

DEBRECEN

2024.

P.H.

_____

Máté József
igazgató

TARTALOMJEGYZÉK

I. A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nevelési programja ……7

I.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai ……7
I.1.1. Alapelvek és célok ……7
I.1.2. A célokból adódó feladataink ……8
I.1.3. A célok megvalósításához felhasználható eszközök és eljárások ……9

I.2. A célok megvalósításához felhasználható eszközök és eljárások ……9

I.3. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok ……..10
I.3.1. Az egészségfejlesztés feladatai ……..10
I.3.2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása ……..13

I.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok ……..13
I.4.1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok ……..14
I.4.2. Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai ……..16
I.4.3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai ……..16
I.4.4. Közösségi szolgálat feladatai ……..16
I.4.5. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai ……..17
I.4.6. Az óvodai nevelés közösségfejlesztő feladatai ……..17

I.5. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai ……..17
I.5.1. A pedagógusok legfontosabb helyi feladatai ……..17
I.5.2. Az osztályfőnök feladata és hatásköre ……..17

I.6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység ……..18
I.6.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek ……..18
I.6.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program ……..21
I.6.3. Iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló rendszer ……..21
I.6.4. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje ……..22
I.6.5. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése ..22
I.6.6.1. Sajátos nevelési igényű tanuló ……..23
I.6.6.2. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje 24
I.6.7. Az ifjúságvédelmi feladatok ellátása ……..24
I.6.8. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység ……..25

I.7. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvétel rendje ……..27

I.8. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel ……..27
I.8.1. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák ……..27
I.8.2. A szülők közösségét érintő együttműködési formák ……..29
I.8.3. Egyéb együttműködési formák ……..29

I.9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata ……..29

I.9.1. Osztályozó vizsga ……..29
I.9.2. Előrehozott osztályozó vizsga ……..30
I.9.3. Különbözeti vizsga ……..30
I.9.4. Javítóvizsga ……..31
I.9.5. Pótló vizsga ……..31
I.9.6. Halasztott vizsga ……..31
I.9.7. Felvételi vizsga ……..31
I.9.8. Alapfokú Művészeti Iskola – művészeti alapvizsga és művészeti záróvizsga követelményei és témakörei ……..32
I.9.9. A vizsgaszabályzat hatálya ……..33

I.10. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai ……..33

I.11. A felvételi eljárás különös szabályai ……..33
I.11.1. Továbbhaladók beiskolázása ……..34
I.11.2. Külsős jelentkezők ……..34
I.11.3. Felvételi rangsor megállapítása ……..35

II. Az intézmény helyi tanterve ……..36

II.1. A választott kerettanterv megnevezése ……..36
II.1.1. Általános iskola alsó tagozat 1-4. évfolyam ……..36
II.1.2. Általános iskola felső tagozat 5-8. évfolyam ……..37
II.1.3. Gimnázium 9-12. évfolyam általános tantervű osztályok ……..38
II.1.4. Az alapfokú Művészeti Iskola képzési struktúrája ……..39

II.2. Az oktatásban alkalmazható tankönyvekés taneszközök kiválasztásának elvei ……..39
II.2.1. A taneszközök kiválasztásának szempontjai ……..39
II.2.2. Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket ……..39

II.3. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása ……..40
II.3.1. Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ……..40
II.3.2. A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ……..40
II.3.3. Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ……..40
II.3.4. A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ……..40
II.3.5. A 9-12. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása ……..41

II.4. Mindennapos testnevelés ……..42

II.5. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai……..43
II.5.1. Napközi, tanulószobai foglalkozás, szakkör ……..44
II.5.2. Egyéb programok ……..44
II.5.3. A pedagógusválasztás szabályai ……..44

II.6. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések ……..44

II.7. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái ……..45

II.8. Az otthoni (napközis, tanulószobai) felkészüléshez előírt házi feladatok meghatározása ……..50

II.9. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei ……..52
II.10. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek ……52

III. Az óvoda/iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei ……53

III.1. Egészségnevelési program ……53
III.1.1. Törvényi háttér, jogszabályi háttér ……53
III.1.2. Iskolán belüli együttműködés ……53
III.1.3. Iskolán kívüli együttműködés ……54
III.1.4. Alapelvek ……54
III.1.5. A mindennapos iskolai testedzés ……56
III.1.6. Egészséges táplálkozás ……68
III.1.7. Egészség megőrzéséhez kapcsolódó egyéb tényezők ……69
III.1.8. Egészséges környezet védelme ……70
III.1.9. A biztonság megőrzése ……71
III.1.10. A mérések általános szempontjai ……71

III.2. Az iskolai környezeti nevelés elvei ……72
III.2.1. Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai ……72
III.2.2. Környezet- és természetvédelmi jogszabályok ……72
III.2.3. Közoktatási jogszabályok ……73
III.2.4. A környezeti nevelés színterei iskolánkban ……73
III.2.5. Hagyományos tanórai oktatásszervezés ……73
III.2.6. Nem hagyományos tanórai oktatásszervezés ……74
III.2.7. Iskolán belüli együttműködés ……74
III.2.8. Iskolán kívüli együttműködés ……75
III.2.9. Alapelvek, célok ……75
III.2.10. Az iskola környezeti nevelési szemlélete ……76
III.2.11. A természettudományos tantárgyi integráció megvalósítása ……76
III.2.12. Szaktárgyi célok ……77
III.2.13. Célkitűzések ……79
III.2.14. Szempontok a módszerek kiválasztásakor ……80
III.2.15. A konkrét tantárgyak lehetőségei ……81
III.2.16. Módszerek ……84
III.2.17. Iskolán belüli kommunikáció formái ……85
III.2.18. Iskolán kívüli kommunikáció formái ……85
III.2.19. Minőségfejlesztés ……85
III.2.20. Továbbképzés ……86

IV. Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja ……87

IV.1. Képző- és iparművészeti ág ……87
1. Általános bevezető ……87
2. A tanulási folyamat szervezése ……92
3. Az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás célrendszere és funkciói ……94
4. A képző- és iparművészeti oktatás általános fejlesztési követelményei, feladatai ……95
5. A művészeti alapvizsga és záróvizsga általános követelményei ……98
6. A képzés struktúrája ……99
7. Tananyag ……99
8. Vizuális alkotó gyakorlat ……117

9. Grafika és festészet alapjai ……132

IV.2. Grafika és festészet tanszak ……139
1. Grafika és festészet műhelygyakorlat ……139
2. Grafika és festészet alapjai ……157
3. Javasolt értékelési mód ……167
4. Tárgyi feltételek ……168

V. Az óvoda pedagógiai programja ……169

V.1. Az óvoda működését meghatározó körülmények ……169
V.1.1. Az óvoda bemutatása ……169
V.1.2. Pedagógai Programunk sajátosságai és a hozzáadott értékeink ……170
V.1.3. Gyermekkép ……171
V.1.4. Óvodakép ……171
V.1.5. Az óvoda funkciói ……172

V.2. Óvodai nevelésünk célja ……172
V.2.1. Óvodai nevelésünk alapelvei ……173

V.3. Az óvodai nevelés feladatai ……173
V.3.1. Az egészséges életmód alakítása ……174
V.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés ……178
V.3.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása ……180

V.4. Az óvodai élet megszervezésének elvei ……181
V.4.1. Személyi feltételek ……181
V.4.2. Tárgyi feltételek ……181
V.4.3. A nevelés tervezése ……182
V.4.4. Heti rend ……183
V.4.5. Napirend ……184
V.4.6. Az óvoda kapcsolatai ……185

V.5. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai .186
V.5.1. Játék ……186
V.5.2. Bibliai foglalkozás ……187
V.5.3. Verselés, mesélés ……189
V.5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc ……190
V.5.5. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka ……191
V.5.6. Mozgás ……193
V.5.7. A külső világ tevékeny megismerése ……194
V.5.8. Munka jellegű tevékenységek ……197
V.5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás ……199

V.6. A fejlődés általános jellemzői az óvodáskor végére ……200

V.7. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése és fejlődésének segítése ……201
V.7.1.A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységek ……201
V.7.2. Kiemelten tehetségígéret gyermekek fejlesztése ……203
V.7.3. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések és a szociális hátrányok csökkentését segítő tevékenység ……205
V.7.4. Gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek ……207

1. számú melléklet (PENDRIVE melléklet ……208
A középszintű érettségi vizsga témakörei
2. számú melléklet (PENDRIVE melléklet) ……460
Helyi tanterv tantárgyanként

Záró rendelkezések ……461

Az intézményben működő egyeztető fórumok nyilatkozatai

I. A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nevelési programja

I.1. Az intézményben folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

I.1.1. Alapelvek és célok

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda (továbbiakban: Intézmény) nyitott és világnézetileg elkötelezett intézmény, fenntartója a Hit Gyülekezete.

Iskolánk alapítása pillanatától kezdve feladatának tekinti egy olyan kiérlelt pedagógiai program és oktatási kultúra kialakítását, amely egy nem felekezeties, ugyanakkor keresztény szellemiségű oktatási modellt képvisel.

Az iskolában folyó nevelő-oktató munka célja olyan értékek közvetítése, illetve megerősítése, amelyek egyrészt a tanulók személyiségére, tanulmányi eredményeire, másrészt a tanulói és intézményi közösségben történő tevékenységet követően a családra, a társadalomra is pozitív hatást gyakorolnak. Célunk, hogy olyan fiatalok hagyják el az iskolát, akik számára reális cél a felsőoktatásba való belépés. Gimnáziumi diákjainkat az értelmiségi életforma és hivatás betöltésére kívánjuk felkészíteni, megalapozva az egyetemi és főiskolai tanulmányokat. A magas szintű tudás mellett szilárd etikai értékrend és erkölcsi igényesség közvetítése is célunk. Ezek eléréséhez kívánatos, hogy minden diákban kialakuljon:

- a keresztény életelvek és értékek belsővé, sajáttá válása;
- a folyamatos önművelés és önképzés igénye, a kultúra befogadására való képesség;
- a felelősség tudata önmagáért, valamint társadalmi és természeti környezetéért,
- a humánus, segítőkész magatartás;
- a jó kommunikációs képesség;
- a fejlett érdekérvényesítő képesség;
- a csapatban és csapatért dolgozás, az együttműködés igénye és képessége, a munkához való pozitív viszony;
- a helyes önértékelés, önismeret és önfegyelem;
- a felnőttek, szülők tisztelete és a velük való együttműködési készség.

Célul tűzzük ki, hogy a helyes önismeret alkalmazásával tanulóink legyenek képesek kitűzni és elérni reális célokat, legyenek képesek magas szintű igényt támasztani saját munkájuk iránt, legyenek nyitottak a környező világ, a természet, társadalom, haza aktuális kérdéseire.

Alapvető nevelési célunk, hogy tanulóink szabadságszerető felnőttekké váljanak, akik igénylik a személyiségi, cselekvési szabadságot, egyúttal tisztában vannak a rájuk háruló kötelezettségekkel is.

Hangsúlyt helyezünk tanulóink erkölcsi nevelésére - ezen a téren elsősorban a bibliai értékrendet közvetíti az iskola, a bibliai életvitelre ösztönözve tanulóit.

Az erkölcsi nevelés és az általános műveltség megalapozása mellett iskolánk fokozott figyelmet fordít a polgári értékek közvetítésére és a társadalomba való beilleszkedés képességének kialakítására.

Kívánatos, hogy tanulóink személyiségének, alkotó életének tartalmas részévé váljanak a kiválóság és a hazaszeretet.

Nevelési tartalmaink a kiemelt alapértékek mellett:

- A biológiai lét értékei: az élet tisztelete, védelme; törekvés az optimális testi-lelki egyészségi állapotra; az egészség értéke; a test fizikai készenlétének, állóképességének fejlesztése, megőrzése
- Az én harmóniájára, autonómiájára vonatkozó értékek: igény az önismeretre, az önnevelésre; nyitottság az élményekre, az esztétikumra, a pozitív érzelmekre; a belső harmónia, a személyi autonómia megteremtése
- A személyes kapcsolatok értékei: a család és őseink tisztelete; a családi hagyományok őrzése, vállalása; fogékonyság a barátságra; hűség, önzetlenség, megértés, titoktartás a párkapcsolatokban
- A szociális kapcsolatok értékei: őszinteség, szavahihetőség; közösségvállalás más emberekkel, csoportokkal, közösségekkel; törekvés az együttérzésre, az empátiára; készség a konfliktusok kezelésére, az értelmes kompromisszumra
- A mindennapos érintkezéssel kapcsolatos értékek: kulturáltság a viselkedésben, a kommunikációban; figyelmesség, segítőkészség; a másság tiszteletben tartása; alkalmazkodás a velünk kapcsolatba kerülő emberekhez; mások tulajdonának megbecsülése
- A tudással, a műveltséggel kapcsolatos értékek: igény a világ és önmagunk megismerésére, megértésére; nyitottság az új ismeretek befogadására, a sokoldalú önművelésre; törekvés a tárgyilagosságra, az objektivitásra; önálló, logikus, rugalmas gondolkodás, kreativitás
- A munkával kapcsolatos értékek: törekvés a munkavégzés, a munkaproduktum esztétikumára; igényesség a munkában; a vállalkozás, a kockázatvállalás, a verseny, a piaci megmérettetés fontosságának elfogadása
- A hazával, a nemzettel kapcsolatos értékek: a szűkebb haza, táj, tájegység szeretete, megóvása; a nemzeti múlt megismerése iránti igény, a múlt emlékeinek tisztelete; igény a nemzeti és népi hagyományok, kultúrkincsek

megismerésére, ezek tisztelete, szeretete, védelme; a nemzeti szimbólumok tisztelete; a hazával, a magyarság múltjával, felhalmozott nemzeti értékeivel való azonosulás; jogos nemzeti büszkeség, hazaszeretet; közösségvállalás a határainkon túl élő magyarsággal; más népek nemzeti érzésének, azonosságtudatának tisztelete

- A civil társadalommal kapcsolatos értékek: az emberek egyenlőségének elismerése, a faji, vallási, etnikai különbségek elfogadása; az alkotmányosság, törvényesség, az állampolgári jogok tisztelete; a különböző politikai, ideológiai nézetekkel szembeni tolerancia; a hátrányos helyzetben lévő emberek ügyei iránti nyitottság; törekvés a demokráciára, az érdekegyeztetésre, a különböző egyéni-, réteg-, csoport- és össztársadalmi érdekek összehangolására; törekvés az erkölcsös, kulturált politizálásra, érdekérvényesítésre
- A világra vonatkozó értékek: az egyetemes emberi jogok tiszteletben tartása, azonosulás az emberiség közös problémáival; a béke megbecsülése, megóvása; a világon élő sokféle nemzet, nép, emberfaj egyenjogúságának elismerése; együttműködés más népekkel, nemzetekkel; az egyetemes emberi és az európai kulturális örökség tisztelete, befogadása; a közép-európai régió népeivel való közösségvállalás

Az óvodai nevelésünk célja, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével - ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is-, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését.

I.1.2. A célokból adódó feladataink

Intézményünk minden munkatársának feladata az alapelvekben meghatározott értékek közvetítése, az ebben való együttműködés.

Céljaink megvalósulásához elengedhetetlen, hogy a diákok előtt hiteles, kreatív pedagógusegyéniségek álljanak, akik személyes példaadással nyújtanak megfelelő motivációt.

Feladataink:

- a Szentírás erkölcsi-szellemi értékeinek hiteles és hatékony közvetítése és elfogadtatása;
- az egészséges életvitelhez szükséges testi nevelés;
- a mindennapi viselkedéskultúra kialakítása,
- a nyelvi kultúra fejlesztése;
- a felelős, tudatos társadalmi életre való felkészítés;
- a társadalmi és iskolai demokrácia iránti igény kialakítása,
- a demokrácia korlátainak megismertetése;
- a tanulás, információszerzés és információ-felhasználás korszerű módjainak megismertetése;
- az iskola iránti szeretet kialakítása
- a személyiség komplex fejlesztése,
- a tanuló egyéni képességeinek megfelelő fejlesztése,
- a tehetség kibontakoztatása,
- megfelelő motiváció és sikerélmény biztosítása,
- a probléma – felismerés és megoldás készségének kialakítása,
- a tanulás és önművelés igényének felkeltése,
- az általános emberi értékek megismertetése,
- esztétikai igényesség kialakítása,
- a kulturált környezetre való igény kialakítása,
- lelkiismeret és felelősségtudat fejlesztése,
- a köznapi és művészeti szép felfedeztetése,
- a továbbhaladáshoz szükséges biztos ismeretek átadása,
- a tudásnak, a műveltségnek értékként való elfogadtatása,
- a testi – lelki egészség iránti igény felkeltése,
- értékmegőrzés és hagyományápolás,
- a nemzeti és európai kultúrához való kötődés,
- a kommunikáció különböző formáinak megismerése,
- rendszeres értékelés, önértékelés,
- rendszeres igényfelmérés (évente),
- a feladatok megoldásához szükséges eszközök biztosítása,
- személyre szabott feladatok megfogalmazása, differenciálás,
- állampolgári ismeretek átadása, oktatása,
- a felelős közéletre való felkészítés,
- a pénzügyi intelligencia kialakítása, a közéleti készségek elsajátíttatása, gyakoroltatása.

I.1.3. A célok megvalósításához felhasználható eszközök és eljárások

Céljaink megvalósításának záloga a minőségi nevelő-oktató munka.

A célok elérésének és a feladatok megvalósításának színterét a tanórák, illetve az iskolán kívüli tevékenységek jelentik.

Ismereteiket tanulóink tovább bővíthetik a választott szakirányban az utolsó két gimnáziumi év választható fakultatív órakeretében.

Az idegen nyelvek magas szintű oktatása szintén hatékony eszköz a versenyképes tudás kialakításában.

Az egyes tantárgyak csoportbontásban való oktatása a tudás magasabb szintű elsajátítását és a kommunikatív képesség fejlesztését erősíti.

A különféle tantárgyakból szervezett iskolai szintű versenyek, a területi és országos versenyeken való részvétel szintén motiváló tényező a kiemelkedően jó képességű tanulók számára.

Iskola és óvodai ünnepélyeink, az Intézmény által szervezett különféle programok, tanulmányi kirándulások és külföldi utazások erősítik a kapcsolatokat, nyitottá teszik a diákokat, és alakítják a világról alkotott képüket.

Nevelő-oktató munkánk hatékony végzésének, feladataink teljesítésének egyik legfontosabb szereplője az osztályfőnök.

Az értékek közvetítése, a tanulók képességeinek kibontakoztatása és fejlesztése a nevelőtestület minden tagjától folyamatos önképzést és továbbképzést igényel.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nyitott a társadalomban, a világban újonnan keletkező olyan valós szakmai értékekre, amelyek progresszíven hatnak az óvodai és iskolai nevelési célok megvalósítására.

Nevelési céljaink megvalósítását segítik az Intézmény pedagógusai által alkalmazott nevelési eljárások és módszerek:

- szokások, viselkedési formák kialakítását célzó módszerek
- követelés, gyakoroltatás, segítségadás, ellenőrzés, ösztönzés
- közösségi tevékenység megszervezése, közös célok kitűzése, hagyományok kialakítása
- magatartási modellek bemutatása, közvetítése
- elbeszélés, bemutatás, elemzés, a nevelő személyes példamutatása
- a pedagógus részvétele a tanulói közösség tevékenységében,
- a követendő egyéni és csoportos minták kiemelése a közösségi életből, a tanulói önkormányzat segítése
- tudatosítás, magyarázat, beszélgetés, a tanulók önálló elemző munkája
- felvilágosítás a betartandó magatartási normákról, előadás, vita

Ismeret- és értékátadó tevékenységünk során az alábbi pedagógiai eszközök alkalmazását sem nélkülözhetjük:

- tanulási technikák és módszerek folyamatos fejlesztése
- tanulásmódszertani foglalkozások
- megtervezett, módszertanilag is átgondolt tanmenetek használata
- elektronikus médiumok alkalmazása
- kompetencia alapú oktatás
- a tudás alapú társadalom eléréséhez meg kell tanulni megosztani a tudást, csoportban dolgozni, együttműködni.

I.2. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az Intézményben folyó személyiségnevelő munka Krisztus- és érték-centrikus.

Az értékek létrehozásában és érvényesítésében központi szerepet kap, hogy diákjaink Jézus Krisztussal való személyes találkozását és közösségét, istenkeresését ösztönözzük.

Legfőbb feladatunk a bibliai értékek iránt fogékony személyiség kialakítása.

Olyan önálló személyiségű tanulókat kívánunk képezni, akik felelősséget éreznek önmagukért és környezetükért, ismerik és elfogadják a Szentírás értékeinek meghatározó szerepét, és a személyiségükben rejlő értékekkel gazdagítani tudják a családot és a társadalmat.

Az óvodapedagógusok, szaktanárok és osztályfőnökök törekednek arra, hogy minél jobban megismerjék a rájuk bízott gyermekek/tanulók életkori sajátosságait, különös tekintettel az érzelmi és akarati tulajdonságra, ami a személyiségfejlesztő munka alapja.

Ez történhet a tanítási munka folyamatában és az egyéni beszélgetések alkalmával is.

Intézményünk egyik fő törekvése, hogy tanulóinkat az értelmiségi létre készítsük fel, ennél fogva fő feladatunknak tekintjük eredményes szocializációjuk elősegítését és a társadalmi kérdések iránti érzékenység kifejlesztését. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a hamis előítéletek és sztereotípiák elleni küzdelemnek.

A tanítási-tanulási folyamatban igyekszünk minél több önálló problémamegoldásra ösztönző feladattal szabad teret biztosítani a kreativitás fejlődésének.

Óvodásainkat és tanulóinkat maguk és környezetük iránti igényességre neveljük, hangsúlyozva a testi és lelki egészség megőrzésének jelentőségét.

Mindennapos pedagógiai tevékenységünk során feladataink teljesítésében segítséget kapunk a nevelési tanácsadótól, aki közreműködésével támogatja munkánkat, és konzultál az arra rászoruló óvodásokkal és tanulókkal, illetve pedagógusaikkal.

Szükség esetén kapcsolatba lép az Intézménybe járó óvodások és tanulók szüleivel, és segítséget nyújt az aktuális nevelési problémák megoldásában, az egyes korosztályokra jellemző nehézségek leküzdésében.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda minden pedagógusa meggyőződéssel vallja, hogy a személyes példaadás a helyes erkölcsi kép kialakításának és a bibliai életvitelre ösztönzésnek egyik leghatékonyabb eszköze.

Az adott szakterületek speciális intézményeivel (Pedagógiai Szakszolgáltató Központ, Gyermekjóléti Szolgálat) állandó kapcsolatot tartva a személyiségfejlesztést szem előtt tartva lehetőségeinkhez mérten mindent megteszünk a gyermekek/tanulók érdekében, konkrétan:

- gyermek- és diákcentrikus pedagógusi gondolkodás és magatartás,
- a pedagógusi pályához hivatásbeli becsületen, a nevelésben való hiten alapuló felelősségteljes viszonyulás,
- kudarctűrő, sikerre vágyó, s ennek érdekében tenni akaró, életvidám, közösségben is gondolkodó diák és tanár eszménye érvényesüljön,
- felelősségteljes nyilvános szereplés a közjó érdekében,
- szervezett képzéssel és önképzéssel biztosított tájékozottság, sokoldalúság,
- a személyes pozitív példamutatás mind a munkában, mind a hétköznapi kapcsolatok területén érvényesüljön,
- önálló értékrend, világkép, világnézet kialakítását elősegítő nyitott, személyes kapcsolatokra, oktatási, ellenőrzési módszerre törekvő általános tanári magatartás,
- a diákot egyszerre saját személyiségéhez (képességeihez) és diáktársai teljesítményéhez egyaránt viszonyító tanári minősítés, az értékelés igazságossága, hatékonyabb munkára motiválása fejlődjön ki,
- belülről motivált, önálló tevékenységre (ismeretszerzés, önképzés, önellenőrzés, önértékelés) képes tanulói, tanári személyiség érvényesülése; alkotói műhelyek:
- újságszerkesztés, önképzőkör, kulturális produkciók, diákszínjátszás biztosítása,

A pedagógus – óvodás/tanuló együttes tevékenységének folyamatát meghatározó kívánatos elvek:

közös gondolkodás (megbeszélés),
egyéni munkálkodás irányainak kialakítása, megvitatása (tanulás, ismeretszerzés együttes gondolkodással),
kölcsönös, közös megbeszélés, a tapasztalatok értékelése, hasznosítása.

I.3. Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Alkalmazott pedagógiai módszerek

Az egészségfejlesztés szemléletének széleskörű elsajátítása az iskolában, meghívott előadó segítségével, pedagógusok, szülők, alkalmazottak, tanulók számára (iskolaorvos, háziorvos, védőnő, Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv)
Tantárgyi koncentráció az egészségfejlesztéssel.

Mindennapos iskolai testedzés program megvalósítása

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, a helyes életmód kialakításának része a napi testmozgás. A mozgásszegény életmód, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontokat vesszük figyelembe:

Minden gyermek minden nap részt vesz a testmozgás-programban,
Minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légző-rendszer megfelelő terhelése,
A testnevelési tananyag egészébe a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire.

I.3.1 Az egészségfejlesztés feladatai

Segítő kapcsolatok színterei és kapcsolódási pontok

- Szülők (család):

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az Intézmény egészségfejlesztési programjait, rendezvényeit közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda munkájának hatékonyságát.

- Szülői munkaközösség, szülői szervezetek:

  Az egészségfejlesztő program kialakításába bevonva a szülők nagy létszámát, szükséges megnyerni támogatásukat is. Ez a „szövetség" garancia lehet arra, hogy a szülők lehetőségükhöz képest minden területen segítsék az iskolai program megvalósulását.

- Óvoda – és iskolaorvos, háziorvos, védőnő:

  Az óvodai/iskola egészségügyi ellátásról szóló jogszabály előírja, hogy minden óvodának/iskolának legyen kijelölt orvosa, és védőnője, valamint az iskolai tanulók fogászati ellátását (szűrés és ellátás) végző kijelölt fogorvosa, akik a jogszabályban foglalt feladatokat az önkormányzattal és az Országos Egészségbiztosító Pénztárral kötött szerződés értelmében látják el. Az orvosi feladatokat a házi gyermekorvos, a védőnői feladatokat a körzet szerint illetékes védőnő látja el. A tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak (szekunder prevenció).

  Adott esetben a tanulók elsősegélyben való részesítése is feladatuk.
  Közreműködés: közegészségügyi járványügyi, környezet egészségügyi, táplálkozás egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában az iskola vezetésével egyeztetve. Felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.
  Feladatai közé tartozik az egészségnevelésben való részvétel. A tanulók és a pedagógusok ismereteinek bővítésén kívül az óvodai/iskolai egészségügyi teamnek (különösen a főfoglalkozásban alkalmazottaknak) számos lehetősége van arra, hogy az Intézményi egészségügyi munka folyamatába illessze be az egészséges életmódra ösztönzést, nevelést.

  Az óvodai/iskolai egészségügyi ellátás különösen a következő területeken tud ismereteket nyújtani:

  - Az életmód és betegségek összefüggései
  - Az Intézmény óvodásainak/ tanulóinak egészségi állapota, ennek alapján az „iskolai diagnózis" kiegészítése, megoldási javaslatok.
  - A serdülőkori változások ismerete, segítségnyújtás a serdülőkori érzelmi magatartás, életmód és szexuális problémák, valamint krízisek megoldásában.
  - Környezet egészségügyi, közegészségügyi és táplálkozás egészségügyi kérdésekben.
  - Az iskolát övező település olyan lehetőségeinek ismerete, amelyek bevonhatók, segítségül hívhatók, az iskolai egészségfejlesztésben.

- Gyermekjóléti szolgálatok, nevelési tanácsadók, családsegítők:

  Gyermekvédelmi munkában valamint a konkrét államigazgatási ügyekben tudnak segítséget nyújtani a gyermekjóléti szolgálatok és a települési önkormányzatok más intézményeiben dolgozó segítő foglalkozású szakemberek. A hivatalos, jogszabályokhoz kötött kapcsolatok részleteit a különböző dokumentumok rögzítik, de a kooperációnak ezen túlmutató szakmai szerepe van. A Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv megyei intézeteinek egészségfejlesztési szakemberei és más egészségügyi intézmények, szervezetek egészségügyi szakellátást igénylő esetekben a területileg illetékes kórházak és intézmények jelentik a segítő kapcsolatok színterét.

  Az egészségügyi intézmények és a Népegészségügyi Szakigazgatási Szerv területileg illetékes intézetei, azon belül is különösen az egészségfejlesztési munkatársa, az Országos Gyermek-egészségügyi Intézet szakemberei konkrét segítséget jelentenek az iskolai egészségnevelési munkában.

- Rendvédelmi szervek:

  A rendőrkapitányságok ifjúságvédelmi munkatársai a bűnmegelőzési programok közös kimunkálásában, a tanári továbbképzéseken jogi, gyermek- és ifjúságvédelmi, rendészeti, közlekedési témájú előadások tartásával segítik az iskolát.

Az egészségfejlesztés szerepe

Az iskolai egészségfejlesztésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó, egészséges életvitelhez.

Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeknek az Intézmény pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe kell beépülni.

Ezek közé tartoznak az alábbiak:

- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete,
- az egészséges testtartás, a mozgás fontossága,
- az értékek ismerete,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamata,
- a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben,
- a személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
- a tanulás és a tanulás technikája,
- az idővel való gazdálkodás szerepe,
- a rizikóvállalás és határai,
- a szenvedélybetegségek elkerülése,
- a tanulási környezet alakítása,
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége.

Az egészségnevelési programban megjelennek olyan életkori sajátosságokhoz is illesztendő lényeges témák, mint:

- az egészséges táplálkozás témái,
- a szenvedélybetegségekkel való foglalkozás,
- a szexuális felvilágosítás,
- nevelés, a családtervezés alapjai, az AIDS és drogprevenció,
- a betegség és a gyógyulást segítő magatartás (elsősegélynyújtás, gyógyszerhasználat)
- a testi higiénia,
- a környezeti ártalmak (zaj, légszennyezés, hulladékkezelés),
- a személyes biztonság (közlekedés, rizikóvállalás),
- a testedzés, a mozgás, a helyes testtartás.

Az óvodai/iskolai egészségnevelés összefügg a pedagógus magatartással, a gondossággal, az intézmény szervezettségével:

- gondoskodunk az osztálytermek megfelelő, rendszeres szellőztetéséről,
- megfelelően tájékozódik az iskola a tanulók tanulást befolyásoló egészségi állapotáról, a részképesség zavarokról.

Az osztálytermek berendezése megfelel az egészségügyi szempontoknak (Az asztalok, székek mérete igazodik az egyes gyerek testmagasságához. Megfelelő a világítás, a számítógépek elhelyezése). A pedagógusok figyelnek a gyerekek megfelelő testtartására. Az ülésrend kialakítása lehetővé teszi minden tanuló számára a megfelelő, egyéni adottságokat is figyelembe vevő (pl. rövidlátás, hallási zavar) testhelyzetben történő figyelést és tanulást.

Ügyelnek arra, hogy az ülésrend időszakonkénti változtatásával nyújtsanak változatosságot a gyermekek szemének és gerincének terhelésében. Ügyelnek arra, hogy az iskolatáska súlya ne haladja meg az optimális mértéket. A napi munkarend, az órarend tervezésénél az iskola gondoskodik a mozgásigény kielégítésről.

Iskolai programok

Tanórai foglalkozásokba beépítve:

- Szaktárgyi órák témafeldolgozása a tantárgynak megfelelő csatlakozási pontokon keresztül
- Osztályfőnöki órák ismeretátadás és interaktív gyakorlatokkal, az esetelemzésekkel
- Tanórán kívüli foglalkozások
- Délutáni szabadidős foglalkozások
- Sportprogramok, témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, versenyek, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások.
- Egészségnap - évente 2 alkalommal belső és külsős témafelelősök bevonásával
- Sportrendezvények, kulturális programok.
- Kirándulások, táborok, sportprogramok.

Tájékoztató fórumok
- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása

Iskolán kívüli rendezvények
- Kortárssegítő képzés – együttműködés más intézmények elsősegély-nyújtó csoportjaival, mentőállomás szakembereivel

Óvodai programok

Az óvodai tevékenységekbe, foglalkozásokba és napirendbe beépítve
- Témafeldolgozásban, és egyéb csatlakozási pontokon keresztül, a komplexitást kihasználva. (környezeti nevelés, külső világ tevékeny megismerése, mozgásfejlesztés, gondozási területek során, munka jellegű tevékenységek és játék tevékenységek során is stb.)
- Gondozási feladatok során, szokásalakításnál, alapvető szempontok és elvek meghatározásánál.
- Sportprogramok, témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások és beszélgetések során.
- Az iskolai Egészségnaphoz csatlakozva, több alkalommal belső és külsős témafelelősök bevonásával szervezünk programokat a fenti témákkal kapcsolatban.
- Sportrendezvények, kulturális programok szervezése a témában.
- Gyümölcsnapok és egyéb egészséges táplálkozással kapcsolatos tevékenységek szervezése (saláta, turmix, szendvics, gyümölcskenyér, stb, készítése)
- Kirándulások, táborok, sportprogramok is az egészségfejlesztést szolgálják.

Tájékoztató fórumok
- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása az iskolával közösen.

I.3.2 Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanítási órákon belül (környezetismeret, osztályfőnöki, biológia és testnevelés óra) és délutáni csoportfoglalkozásokon valósul meg a gyermekvédelmi felelős és védőnő közreműködésével összeállított tematika alapján.

Az iskolai elsősegélynyújtás oktatásának legfőbb célja:
- Megismerkedni az alapvető elsősegély-nyújtási technikákkal
- Célszerű alkalmazása enyhe balesetek alkalmával
- Biztonság kialakítása az alkalmazási technikák megvalósításában

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának formái:
- Elsősegély-szakkör keretében
- Versenyeztetési helyzetek megteremtésével
- Más elsősegély-nyújtó csapatokkal együttműködés
- Mentőállomásokkal együttműködés

I.4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A közösségfejlesztéssel, közösségteremtéssel kapcsolatban fontos szempontunk, hogy elkerüljük az öncélú közösségépítésre való törekvést; a közösség alárendelt eleme céljaink megvalósításának: akkor bír értékkel, ha értelmes és helyes célok és feladatok megvalósításában vállal szerepet.

Ezért szívesebben használjuk a "csapatmunka", "csapatépítés", "munkatársi kapcsolat" fogalmakat, ezzel is érvényesítve azt az elvet, hogy az adminisztratív közösségekhez csak a sikeres munkavégzés érdekében szükséges mértékig ragaszkodunk.

A közösség tehát semmiképpen nem cél, hanem eszköz céljaink elérésében.

Messzemenőkig tiszteletben tartjuk a család hatáskörét minden, a tanulót érintő kérdésben, ezért igyekszünk a szülői és pedagógusi hatáskört határozottan és egyértelműen elkülöníteni.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda nem kíván alattvalói magatartásra nevelni, ezért a családot sem kívánjuk alárendelni az Intézménynek: döntéseink meghozatalakor a család érdekeinek elsőbbségét igyekszünk érvényesíteni, és kerüljük a meggyőződésünk szerint családi hatáskörbe tartozó feladatok felvállalását, valamint a "hatósággá" válást.

A mindennapok során pozitív érzelmi légkör kialakítására törekszünk mind a csoportokban/osztályokban, mind a tantestületben - olyan légkör létrehozására, mely "oázist", felüdülést jelent az itt dolgozók és tanulók számára. Csak ennek következménye lehet egy olyan Intézmény, melyhez pedagógusai és óvodások/iskolások egyaránt szeretettel viszonyulnak.

Nagy jelentőséget tulajdonítunk a közös diákprogramoknak, melyeket igyekszünk a család elsőbbségének figyelembe vételével, a családi programoknak alárendelve kialakítani.

Bátorítjuk a pedagógusokat tanulmányi kirándulások szervezésére, melyek során az óvodások megismerik közvetlen- és a környéken lévő környezetet, az alsóbb évfolyamok tanulói a különféle tevékenységeket ismerhetik meg (repülőtéri látogatás, KRESZ-park, üzemek, mesterségek megismertetése), az idősebbek pedig hazánk egyes tájegységeit fedezhetik fel útjaik során.

Jelentős szerepet tulajdonítunk a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életében az ünnepeknek. Az állami ünnepeket az őket megillető módon kell megünnepelni.

A hagyományos vallási-társadalmi jellegű ünnepeket, a magyar társadalom sokszínűségét figyelembe véve, a személyes szféra részének tekintjük, a családokra bízva azok megünneplésének módját.

Nagy hangsúlyt helyezünk azonban az óvodások és a tanulók óvodai/iskolai életéhez kapcsolódó, számukra korszakváltást jelentő események megünneplésére, amit nevelő-oktató munkánk egyik jelentős eszközének tekintünk. Ilyenek a tanévnyitó, tanévzáró ünnepélyek, a szalagavató és a ballagás.

Iskolai tanévzáró ünnepélyeink egyik legfontosabb eseménye az adott tanévben tanulmányilag, a sport területén vagy más téren kiemelkedően szereplő tanulóknak az egész tanulóközösség előtt történő megjutalmazása.

Pedagógiai alapelveink közé tartozik, hogy minden kiemelkedő teljesítményt az egész iskola nyilvánossága előtt ismerjünk el, ezzel is megerősítve tanulóink értékrendszerében a teljesítmény szerepét.

Iskolánk támogatja a szabadon szerveződő körök működését, ilyen például a nagy sikerrel működő Huszárock és a sportkörök.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életet színesítő tevékenységek közé tartoznak a pedagógusaink által szervezett kirándulások, különféle nyelvi és készségfejlesztő szakköri és egyéb foglalkozások.

Intézményünk a szülői és diák kezdeményezésű szerveződések számára minden törvényes feltételt biztosít.

I.4.1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok

Az iskolai nevelés oktatás kerete az osztály, amely kezdetben nem több mint azonos korú tanulók csoportjánál. Közösséggé formálása több éven át tartó pedagógiai folyamat, amelyet az iskola valamennyi dolgozója közösen, egymást erősítve végzi, és amelyben meghatározó szerepe van az osztályfőnöknek.

Feladatai:

- a tanulókkal szemben támasztott elvárások pontos, egyértelmű ismertetése; értelmezése (célok kitűzése; az iskolai élet szabályainak ismertetése, betartatása stb.)
- ismerje régiónk sajátosságait, értékeit
- a felmerülő problémák megoldási lehetőségeinek közös megbeszélése a lehető legnagyobb csoportaktivitással, véleményalkotó, véleménynyilvánító képesség
- oldott légkör megteremtése, amelyben a tanulók őszintén és nyíltan merik elmondani érzéseiket önmaguk és mások viselkedéséről
- segítségnyújtás a konfliktushelyzetek megoldásában
- személyes példamutatás
- diákvezetők nevelése, munkájuk segítése
- a közösségben előforduló pozitív és negatív élményanyag elemzése, következtetések levonása
- jutalmazás és büntetés alkalmazása
- a másság elfogadása
- váljon érzékennyé környezete állapota iránt

-ismerje a környezet leggyakoribb egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülési módját.

A közösségfejlesztés szempontjából fontos az osztályban tanító tanárok összhangja.

Ezért törekedni kell arra, hogy a nevelők azonos értékrendet képviseljenek, megbeszéljék egy - egy adott osztály problémáit, egységesen lépjenek fel, az eredményes és hatékony munka érdekében.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat az egyes tanárok az alábbi módon segítik:

- a tananyag elsajátítása segítse a tanulók kezdeményezéseit,
- járuljon hozzá a közvetlen tapasztalatszerzéshez,
- a közvetlen tapasztalatszerzés segítse elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel,
- biztosítson elegendő lehetőséget a közösségi cselekvések kialakításának/fejlesztésének segítésére,
- alapozza meg a nemzettudatot, mélyítse el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet,
- ösztönözzön a szűkebb és tágabb környezet hagyományainak feltárására, ápolására, késztessen az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre
- tegye képessé a tanulót a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére,
- a közösségfejlesztés során alakuljon ki a tanulóban bátorító, vonzó jövőkép, amely elősegíti a környezeti harmónia létrejöttéhez szükséges életvitel, szokások kialakulását és a környezet iránti pozitív érzelmi viszonyulások erősödését,

- alakítsa ki a tanulóban, hogy a környezet ismeretén és személyes felelősségén alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és a környezeti szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv,
- irányítsa a tanulót arra, hogy az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének megvédésének a képességei álljanak a kommunikációs kultúra középpontjában,
- fejlessze ki a tanulóban az új információs rendszerben való eligazodás, valamint annak kritikai módon való használatának képességét,
- adjon ismereteket a betegségek, balesetek, sérülések elkerülése, az egészség megőrzésére is
- személyi, tárgyi környezete segítse azoknak a pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak a kialakulását, amelyek a gyermekek egészségi állapotát javítják,
- fejlessze a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást,
- irányuljon a szexuális kultúra, magatartás kérdéseire, fordítson figyelmet a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre,
- közösségfejlesztés során kapjon átfogó képet a munka világáról,
- az alkalmazott változatos munkaformák erősítsék a közösségért és az egymásért való felelősség érzését.

Külön ki kell emelni, hogy a közösségfejlesztés során nem csak a pedagógusoknak van feladatuk, hanem az iskolában foglalkoztatott valamennyi dolgozónak, sőt az iskolát segítő szervezetek vezetőinek is, hiszen megjelenésével, viselkedésével, beszédstílusával, társas kapcsolatával az intézmény valamennyi dolgozója példaként áll a diákok előtt.

Ezért iskolánkban a közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatokat a nevelőtestület a szülői munkaközösséggel határozta meg és egyes pontjait (dőlt betűvel szedett) kötelező feladatként határozta meg az alkalmazotti közösség számára.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladataink a következők:

Törekedjünk arra, hogy minden tanuló:

- ismerje meg azokat a társas együttélés alapvető szabályait, amelyek a közösségben való harmonikus kapcsolatok kialakításához elengedhetetlenek,
- megismerje népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, nemzeti kultúránk nagy múltú értékeit,
- sajátítsa el azokat az ismereteket és gyakorolja azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek,
- legyen nyitott, megértő a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások; a másság iránt, becsülje meg ezeket,
- valamilyen módon közvetlenül is vállaljon részt a nemzetközi kapcsolatok ápolásában,
- legyen képes a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát,
- váljon érzékennyé környezete állapota iránt,
- kapcsolódjon be közvetlen környezetének értékeinek megőrzésébe, gyarapításába,
- életmódjában a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére törekvés váljon meghatározóvá,
- szerezzen személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén,
- legyen képes az új audiovizuális környezetet megérteni és azt szelektíven használni
- tanulóink tudjanak társaikkal és a felnőttekkel is adott témáról, anyanyelvén szabatosan kommunikálni,
- az önálló, felnőtt életében képes legyen életmódjára vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani,
- ismerje meg a környezet leggyakoribb egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit és ezek elkerülésének módjait,
- kapjon kellő mélységű támogatást a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzéséhez,
- tanuljon meg tanulni,
- tudja, hogy életpályája során többször pályamódosításra kényszerülhet,
- legyen képes önellenőrzésre, egymás segítésére és segítő szándékú ellenőrzésére,
- tevékenysége erősítse a közösséghez való kötődést.

I.4.2 Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai

A közösségfejlesztésben emocionálisan nélkülözhetetlenek az együttes élmények, a közös cselekvések.

A megvalósítás formái:

- Kirándulások, helytörténeti séták, amelyek az együttes élményen túl lehetőséget teremtenek nemzeti értékeink jobb megismerésére, megbecsülésére; a természet iránti tisztelet, a környezet iránti felelősség érzésének felkeltésére.

- Kiállításokon, színházi, zenei, irodalmi programokon való részvétel az esztétikai nevelés mellett szolgálja a kulturált megjelenés, viselkedés normáinak elsajátítását, gyakorlását.
- A közös sportprogramok előmozdítják az egészséges életmód szokásrendszerének kialakítását.
- A csapatversenyeken való részvétel erősíti az egészséges versenyszellemet, segíti az együttműködő-készség fejlődését.
- Az együttes szereplésekben való felkészülések olyan képességek megmutatására is lehetőséget teremtenek, amelyekre a tanítási órák keretében nincs lehetőség. E feladatok kiváló terepet jelentenek a közösséggel szembeni felelősség átérzésének elmélyítésére.

I.4.3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai

A tanulók és a tanulóközösségek érdekeinek képviseletére, a tanulók tanórán kívüli, szabadidős tevékenységének segítésére az iskolában diákönkormányzat működhet. A diákönkormányzat tevékenységét az iskola igazgatója által megbízott nevelő segíti.

A diákönkormányzat a saját maga által elkészített Szervezeti és Működési Szabályzata alapján működik.

A következő tevékenységi formákban segíti a tanulók közösségfejlődését:

- olyan közös érdekeken alapuló közös és konkrét célok kijelölése, amelyek nem sértik az egyéni érdekeket, azokkal összhangban vannak,
- Autonóm, véleménynyilvánításra és a vélemények elfogadására képes személyiséggé válás folyamatában.
- A tanulók a különböző szokások, kultúrák, életmódok és vallások iránt legyenek nyitottak, ismerjék és becsüljék a másságot.
- a kialakított, meglévő vagy hagyományokon alapuló közösségi munkálatok, közösségépítő tevékenységek fejlesztése,
- a régi tevékenységek mellett új hagyományok teremtése,
- olyan tevékenységek szervezése, amelyek értékes esztétikai élményeket keltenek a közösség tagjaiban és ezzel erősödik, fejlődik maga a közösség,
- Törekedjenek arra, hogy aktívan részt vegyenek a közösségi tevékenységekben, ápolják meglévő kapcsolatainkat, és legyenek képesek kulturált módon új kapcsolatok kiépítésére.
- Váljon belső késztetéssé az értékek megőrzése iskolai és tágabb környezetben is, tegyenek lépéseket a gyarapítás irányába is.
- a közösség iránti felelősségérzet (felelősségtudat) kialakítása, fejlesztése,
- a közösség érdekeit szolgáló, cselekvésre késztető tevékenységek szervezése,
- olyan közösség kialakítása, fejlesztése, amely büszke saját közösségének sikereire, értékeire, más közösségektől megkülönböztető tulajdonságait.
- Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok kezelése és megoldása terén.
- A kommunikációs kultúra fejlesztésének előterében az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének, megvédésének a képességei álljanak.
- A DÖK a maga eszközeivel és lehetőségeivel segítse az iskolát abban, hogy az új információs környezetben eligazodni, és azt kritikus módon használni képes fiatalokat neveljen.
- Fejlessze a tanulók betegek, sérültek és fogyatékos társaik iránti elfogadó, segítő magatartását

- Mentorprogram keretein belül a tanulmányaiban lemaradó társaik felzárkóztatását és új tanulók beilleszkedését.

A tanulóközösség megbízása alapján a jogszabályban meghatározott esetekben gyakorolja az egyetértési, javaslattételi és véleményezési jogokat.

I.4.4. Közösségi szolgálat feladatai

A közösségi szolgálat lehetővé teszi a diákok számára, hogy tapasztalati tanuláson keresztül fejlesszék demokratikus készségeiket, személyes és szociális kompetenciájukat, szociális érzékenységüket. A tevékenység során a diákok valódi élethelyzetekben próbálhatják ki magukat.

Azt kívánjuk elérni, hogy tanulóink képesek legyenek nemes cél érdekében áldozatot hozni, adakozni, segíteni társaikon és az arra rászorulókon.

Diákjainknak a 9. évfolyamtól kezdődően közösségi szolgálatban kell részt venniük, amihez az iskola olyan partnerekkel köt megállapodást, akik szervezetten és felkészülten várják diákjainkat. Ezen kívül intézményünk maga is felkínál olyan tevékenységi területeket, szolgálati lehetőségeket, amelyekkel a tanuló életkorának megfelelőszinten bekapcsolódhat a programba. Szorgalmazzuk, hogy a közösségi szolgálat zömében elesett (idősebb, szegény, segítségre szoruló) embertársaink megsegítésére irányuljon, és csak másodsorban természetvédelmi, vagy egyéb közösségi tevékenységre. Kívánatos, hogy a diák rendszeresen vegyen részt az elvállalt tevékenységben.

Az iskola a közösségi szolgálati 50 óra, a közösségi szolgálat teljesítése körében egy órán hatvan perc közösségi szolgálati idő értendő azzal, hogy a helyszínre utazás és a helyszínről hazautazás ideje nem számítható be a teljesítésbe. A közösségi szolgálat helyszínén a szolgálat teljesítése alkalmanként legkevesebb egy órás, tizenhat éves kor alatt tanítási időben napi két órás, tanítási napon kívül, napi három órás, tizenhat éves kor felett napi négy és fél órás időkeretben végezhető. Erről a tanuló naplót köteles vezetni, amelyben rögzíti, mikor, hol, milyen időkeretben és milyen tevékenységet folytatott. Az osztályfőnök, vagy az erre kijelölt személy a szolgálatot a törvényben szabályozott módon dokumentálja.

I.4.5. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai

Az intézmény énekkara, zenekara szakkörként működik. Az énekkar, zenekar célja a megfelelő adottságú tanulók zenei képességeinek, személyiségének igényes fejlesztése és színpadképes közösségi produkciók létrehozása. Az énekkar biztosítja az iskolai ünnepélyek és rendezvények zenei programját.

I.4.6. Az óvodai nevelés közösségfejlesztő feladatai

Az óvodai nevelés a gyermekek szocializációjának szempontjából meghatározó, ahol a közös élményekre épülve fejlődik erkölcsi tulajdonságuk és akaratuk.

I.5. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnök feladatai

A pedagógusok feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

I.5.1. A pedagógusok legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- a tanítási órákra való felkészülés,
- a tanulók dolgozatainak javítása,
- a tanulók munkájának rendszeres értékelése,
- a megtartott tanítási órák dokumentálása, az elmaradó és a helyettesített órák vezetése,
- érettségi, különbözeti, felvételi, osztályozó vizsgák lebonyolítása,
- kísérletek összeállítása, dolgozatok, tanulmányi versenyek összeállítása és értékelése,
- a tanulmányi versenyek lebonyolítása,
- tehetséggondozás, a tanulók fejlesztésével kapcsolatos feladatok,
- felügyelet a vizsgákon, tanulmányi versenyeken, iskolai méréseken,
- iskolai és óvodai kulturális, és sportprogramok szervezése,
- osztályfőnöki, munkaközösség-vezetői, diákönkormányzatot segítő feladatok ellátása,
- az ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok ellátása,
- szülői értekezletek, fogadóórák megtartása,
- részvétel nevelőtestületi értekezleteken, megbeszéléseken,
- részvétel a munkáltató által elrendelt továbbképzéseken,
- a tanulók felügyelete óraközi szünetekben és ebédeléskor,
- tanulmányi kirándulások, iskolai ünnepségek és rendezvények megszervezése,
- intézményi ünnepségeken és rendezvényeken való részvétel,
- részvétel a munkaközösségi értekezleteken,
- tanítás nélküli munkanapon az igazgató által elrendelt szakmai jellegű munkavégzés,
- iskolai és óvodai dokumentumok készítésében, felülvizsgálatában való közreműködés,
- szertárrendezés, a szakleltárak és szaktantermek rendben tartása,
- osztálytermek és csoportszobák rendben tartása és dekorációjának kialakítása,
- művészeti oktatás terén az esztétikai érzék fejlesztése,
- óvodában napirendhez igazodó szokásrendszer kialakítása.

Az osztályfőnököt – az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjével konzultálva – az igazgató bízza meg minden tanév júniusában, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve.

I.5.2. Az osztályfőnök feladatai és hatásköre:

- Az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire.
- Együttműködik az osztály diákbizottságával, segíti a tanulóközösség kialakulását.
- Segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját. Kapcsolatot tart az osztály szülői munkaközösségével.
- Figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét.
- Minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti.
- Szülői értekezletet tart.

- Ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: digitális napló vezetése, ellenőrzése, félévi és év végi statisztikai adatok szolgáltatása, bizonyítványok megírása, továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások igazolása.
- Segíti és nyomon követi osztálya kötelező orvosi vizsgálatát.
- Kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő ifjúságvédelmi feladatokra, kapcsolatot tart az iskola ifjúságvédelmi felelősével.
- Tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskola előtt álló feladatokról, azok megoldására mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében.
- Javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, büntetésére, segélyezésére.
- Részt vesz az osztályfőnöki munkaközösség munkájában, segíti a közös feladatok megoldását.
- Rendkívüli esetekben órát látogat az osztályban.

I.6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

I.6.1. A tehetség, képesség kibontakoztatását segítő tevékenységek

A tehetség az egyéniség összteljesítményének egyik része, ennél fogva a tanulók személyiségének és teljesítményének minél sokoldalúbb értékelésére törekszünk a mindennapi tanulási-tanítási folyamatban. Úgy véljük, ha az ember egy területen sikeres tud lenni, és megtalálja a számára leggyümölcsözőbb hivatást, az hozzájárul egész személyisége boldogságához. A tehetséggondozás feladata ennek a területnek a felismerése a tanulókban, és optimális fejlődésük biztosítása. E feladat konkrét tartalma a gondolkodás, az alkotóképesség fejlesztése az érdeklődési körnek megfelelő ismeretek és tevékenység által.

A tehetséggondozás egyben a tehetség kibontakozásához szükséges optimális feltételek megteremtését és működtetését is jelenti. Ennek legfőbb színtere a tanítási óra. A tanórák keretében folyó differenciált foglalkozás lényege a tudás elmélyítése - a tehetséges tanulókat nem egyre több ismeret elsajátíttatásával kívánjuk fejleszteni, hanem minél inkább önállóságra, alkotó jellegű tevékenységre késztető feladatokkal törekszünk ösztönözni őket, hogy ez által erősítsék képességeiket.

Kulcsfontosságúnak tartjuk a megfelelő motiváció felkeltését, hiszen meggyőződésünk szerint csak a motivált ember képes tehetsége kibontakoztatására. Ha a tanulókban rejlő tehetség, értékes gondolatok, illetve teljesítmény figyelmet kap, hiteles, hatékonyan kommunikáló emberekké válnak. Továbbá az óvodás korosztály számára is megteremtjük a tehetségígéretek támogatásához szükséges feltételeket.

Pedagógusaink kiemelt feladata, hogy a tanítási órákon is ösztönözzék az egészséges versenyszellem kialakítását, többek között a tehetséges és szorgalmas tanulók elismerése és dicsérete által. Az eredmények ismeretében bátran elmondhatjuk, hogy szükséges és eredményes eszköz a tanulás-tanítás hatékonyságának növelésében a fakultációs lehetőségek biztosítása is.

A tehetségnevelést segítő egyéb tevékenységeink:
- kiscsoportos vagy egyéni foglalkozások
- sportkörök
- szakkörök
- házi tanulmányi és sportversenyek szervezése
- országos tanulmányi versenyeken való részvétel
- pályázatok figyelemmel kísérése
- könyvtárhasználatra való ösztönzés
- művészeti iskola (képzőművészeti tehetségek kibontakoztatása)
- tehetségműhelyek.

Szilárd meggyőződésünk, hogy a tehetségnevelésben különlegesen fontos szerepet kap a család és az iskola sikeres együttműködése, hiszen csak ketten együtt teremthetik meg azokat az optimális feltételeket és segítő szándékú környezetet, melyben a tehetséges tanuló kiegyensúlyozottan és egészségesen bírja az iskolai oktatással együtt járó egyre fokozódó terhelést.

I.6.1.1. A tehetségfejlesztés megalapozása iskolánkban

A tanulók képességeinek kibontakoztatása, megfelelő fejlesztése iskolánkban 2 szinten valósul meg:
- Tanórai keretek között az átlagostól eltérő képességek fejlesztése differenciált tanulásszervezéssel, ahol fontosnak tartjuk biztosítani a csoportokon belül az átjárhatóságot, továbbá „felfedező” tananyag feldolgozás, egyéni bánásmód alkalmazása, csoport munka, páros munka stb. módszerek alkalmazását.
- Tanórán kívül
  - Szakképzett tehetségfejlesztő pedagógus koordinálja a különböző területeken a kiemelkedő képességű tanulók fejlesztését.
  - A nevelőtestület tájékoztatása, felkészítése a tehetséggondozó munkára szintén fontos alapját képezi a fejlesztésnek. Folyamatosan bővítjük szakirodalmunkat a témában, illetve előadók meghívásával,

továbbképzésekkel szeretnénk pedagógusainkban a tehetségfejlesztő munka iránti elkötelezettséget kialakítani.

I.6.1.2. A tehetséges tanulók azonosítása, kiválasztása

A tehetséggondozó programok hatékonyságához szükség van arra, hogy olyan gyerekek kerüljenek be ezekbe, akik odavalók. Ezért legnagyobb jelentősége az azonosításnak és kiválasztásnak van.

A fejlesztő munka sarkalatos kérdése, mely életkorban, melyik évfolyamon kezdjük el a speciális tehetségfejlesztést.

Iskolánkban első osztálytól kezdődően törekszünk a tehetséges tanulók azonosítására, melynek tíz éves kortól van igazán jelentősége.

- 1. osztályban február 1-ig – DIFER mérés elvégzése
- 2-8. osztályban október 1-ig – áttekintve az előző évi megállapításokat, korrigálások elvégzése.

Különféle mérési módszereket alkalmazunk, bevonva külső szakszolgálatok segítségét.

- Beszélgetés a szülőkkel
- Megfigyelés tanórán és tanórán kívül
- Alsós kollégáink a DIFER alkalmazásával adnak útmutatást a tehetség ígéretek azonosításában, és segítik az egyéni továbbhaladás irányvonalának megállapítását.
- Nyolcadik osztályban megíratjuk az országos felvételi teszteket minden gyerekkel matematika és magyar tantárgyakból, amit továbbítunk a fenntartó által működtetett mérés-értékelés központba, ahol mindez kiértékelésre kerül.
- Egyéni fejlesztéshez a kompetencia mérések eredményét is felhasználjuk.
- Magasabb évfolyamokon bevezetésre kerül a tanulási stratégiák megismertetése, az énkép fejlesztése, digitális tantárgytesztek, speciális képesség és kreativitásmérők alkalmazása a speciális tehetségek kiválasztásában.

A tehetséggondozási programunk célja

Programunk célja a gyermekek képességeinek feltárása, fejlesztése a leghatékonyabb pedagógiai módszerekkel, eszközökkel.

A személyiségfejlesztésére is fontos nagy hangsúlyt fektetni (motiváció, önismeret, alkalmazkodás, moralitás stb.), hiszen fejlett személyiség nélkül aligha képzelhető el a tehetség kifejlődése.

Elsődleges feladatnak tekintjük a tantervi követelmények minél magasabb szintű teljesítését, illetve az adott területen megmutatkozó tehetség kibontakoztatását.

Speciális feladatunk a tehetséges tanulók számára olyan feladatokat biztosítani, amelyek lehetővé teszik a magasabb szintű gondolkodást, a tanult ismeretek feldolgozását és a tantárgyakon átívelő megközelítéseket.

A tehetséges gyerek erős oldalának fejlesztése, mellyel célunk a speciális adottságok – matematika, zene, sport, művészetek, kommunikációs képesség stb. – területén intenzív, gyors elmélyülés és előrehaladás biztosítása.

A tehetséges gyerek – tehetséggel összefüggő – gyenge oldalainak erősítése. Észre kell vennünk azokat a tehetséges tanulókat, akiknek a gyenge eredményét csak egyetlen részeredmény, illetve egyetlen tárgyban való rossz eredmény okozza. A tehetség fejlődését megakadályozó hiányosságok (tanulási módszerek, bizonyos tantárgyakban való lemaradás, motivációs gyengeség) diagnosztizálására, egyéni fejlesztésére, pszichológiai segítségnyújtásra van szükség ezekben az esetekben.

Fejlesztő foglalkozásainkon fontos szempont a motiváció erősítése, és a tanulási stratégiák széleskörű megismertetése.

Megelőzés, légkörjavítás, motivációs bázis kialakítása.

A tehetség kibontakozásához elengedhetetlen a megfelelő légkör megteremtése. Ennek szükségessége az osztálytársakkal való jó viszonyulást segíti, illetve fenntartja a kedvvel végzett ismeretszerzést, tanulást.

Fontosnak tartjuk, hogy a tehetséges tanuló gyors, átlagot meghaladó megoldásaival társait és tanárait ne elbátortalanítsa, illetve felbosszantsa, hanem egy olyan differenciált oktatás tudjon megvalósulni a tanórákon, ami a tehetséges tanuló fejlődését is segíti, de az osztály haladását sem gátolja.

Olyan területek támogatása, amelyek kiegészítik a direkt tehetségfejlesztést.

Olyan tevékenységek biztosítása a tehetséges tanulók számára, amelyek segítik a feltöltődésben, melyek leginkább mozgásos jellegűek.

Szervezünk olyan kirándulásokat, amik a kikapcsolódáson, közösségépítésen túl lehetőséget nyújtanak a tanulók számára egy-egy izgalmas témakör, folyamat megismerésére, elsajátítására, illetve kapcsolódást mutatnak a tantárgyakkal.

I.6.1.3. A tehetséggondozás módszerei, területei az Intézményben.

Iskolánkban az alábbi módszereket alkalmazzuk:

- Gyorsítás –Speciális feladatot jelent pedagógusaink számára az évfolyam tantervi követelményein túl, további ismeretek átadása.
- Dúsítás – tehetségfejlesztő foglalkozások keretében, az előzetesen kiválasztott gyerekek számára.
- Gazdagítás – Tanórán a csoportmunkán túl lehetőséget biztosítunk diákjainknak egy-egy projektmunka elkészítésére, illetve iskolán kívüli kutatási tevékenységekre ösztönözzük (időnként szervezett keretek között) tanulóinkat.
- Délutáni foglalkozások – Ezek a programok erősítik az iskola és a diákok kötődését, mivel az iskolán belül nyílik lehetőség a speciális képességeik fejlesztésére. Kötetlenebb, játékos formában van lehetőség a tanórai anyaghoz kapcsolódó további ismeretek átadására, illetve azokban való elmélyülésre. Ezeken a foglalkozásokon nem az órai anyag elmélyítése, nem korrepetálás, felzárkóztatás folyik, hanem minél több egyéni fejlesztés, képességfejlesztés, gondolkodásra, ismeretszerzésre, kreativitásra ösztönzés, stb. zajlik.

- Műveltségterületi órák bevezetése a diákok által kiválasztott tantárgyakból - ahol a jelentkezők létszáma eléri a minimum létszámot (min 3-5 fő) - 9. 10. osztályban 1-1 óra hetente, 11. 12. osztályban 3-3 óra, melynek tartalma emelt szintű érettségire készítés.

- A délutáni foglalkozások keretében a következő témakörökben folyik a tehetséggondozás (ez említett területek folyamatosan bővülnek):

Magyar nyelv és irodalom, dráma

Olyan alapkészségek fejlesztése folyik differenciáltan a tanórai kereteken belül, mint az értelmes, érthető beszéd, jó előadókészség, gyors és értő olvasás, biztos helyesírás. A dráma szakkör keretében, vers- és prózamondó versenyekre való felkészülés, országos levelezős nyelvész versenyre való készülés egész év folyamán zajlik. Hagyományosan iskolánk rendezi meg a Bendegúz országos nyelvész versenyének megyei fordulóját, amin diákjaink évről-évre szép eredményt érnek el.

Képzőművészet

Iskolánk alapfokú művészeti iskola, ezért a képzőművészeti oktatás magas szinten valósul meg. Azon gyerekek számára, akik ezen a területen kiemelkedő képességűek, megkeressük azokat a lehetőségeket a finanszírozásban, amely lehetővé teszi a művészetoktatásban való részvételüket.

Sport

Kézilabda, tollaslabda, kosárlabda, korcsolya, futás, futball, asztalitenisz területeken van lehetőség iskolánkban fejleszteni tanórán kívül a kiemelkedő képességű diákokat.

Angol, illetve idegen nyelv

- Versenyek – fontos színtere a tehetségfejlesztésnek. Az egészséges versenyszellem kialakítása is rendkívül fontos. Az iskolai felkészítést segíti a hétvégi gyakorlási anyag adása is. Már év elején összegyűjtjük azokat a lehetőségeket az ország különböző területein, ahol tanulóink összemérhetik tudásukat más iskolák diákjaival.
- Próbaérettségi, előrehozott érettségi – minden évben lehetőséget biztosítunk erre 11. évfolyamos diákjainknak, segítséget adunk számukra a felkészüléshez.
- Mentori munka – erre a feladatra azokat az érett, jó képességgel rendelkező gimnazistákat választjuk ki, akik szívesen vállalják iskolán kívül alsóbb évfolyamos tanulók fejlesztését, miközben nekik is számtalan képességük fejlődik. (kommunikáció, vezetés, tájékozottság, ismétlés általi mélyebb rögzülés, magyarázási készség stb.)

I.6.1.4. Kapcsolattartás

- Szülőkkel: beszélgetés, szülői értekezlet, fogadóóra, stb. Tájékoztatás az iskolai tehetséggondozó munkáról. Segítségnyújtás a tehetséges tanulók nevelési problémáival kapcsolatban.
- Fenntartóval – tehetséggondozó program ismertetése, támogatás kérése.
- A nevelési tanácsadóval, akik szakmai kérdésekben segítik munkánkat.
- Szponzorokkal, akik anyagi lehetőségekkel támogatják tanulóinkat.
- Huszár Gál Oktatási Alapítvánnyal.

I.6.2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program

Iskolánk az átlagosan vagy átlag alatt teljesítő tanulók számára igyekszik minden feltételt biztosítani optimális fejlődésük érdekében, és motiválja őket jobb eredmények elérésére.

A tanulási nehézségekkel küzdő diákok felzárkóztatásának színtere elsősorban a tanítási óra, egyik lehetséges eszköze, pedig a csoportbontás. A kisebb tanulói csoportokban történő oktatás jobb lehetőségeket teremt a differenciált foglalkoztatásra, illetve a gátlásokkal küzdő gyengébb tanulók motiválására és aktivizálására.

Korrepetálások keretében biztosítjuk az anyanyelv, matematika mélyebb elsajátításának lehetőségét.

A tanítási órákon történő szintfelmérések eredményei alapján a tanuló bármikor felmenthető a tanórán kívüli felzárkóztatás alól, illetve bármikor bevonható. A szisztematikus felmérő, ellenőrző és felzárkóztató munka elősegíti az indulási hátránnyal küzdő tanulók hiányosságainak pótlását.

Az alapfokú művészeti oktatás egy újabb fejlesztési, kibontakozási lehetőséget teremt meg a tanulók számára.

Fontos feladatunknak tekintjük, hogy a gyakran pszichoszomatikus tüneteket is produkáló teljesítménykényszert elkerüljük. Ennek megelőzésére első lépésként a gyermekkel és a szülőkkel folytatott beszélgetések során igyekszünk kideríteni a problémák okát. Iskolai keretek között nem minden probléma orvosolható, ezért szükség esetén szakembereket vonunk be.

Hiszünk abban, hogy kölcsönös elszántsággal és együttműködéssel ez a módszer sikerre vezet. Reméljük, hogy tanulóink nagyobb esélyt kapnak a munkába álláshoz, a továbbtanuláshoz, az emberi értékek megőrzéséhez.

I.6.3. Iskolai lemorzsolódás megelőzését szolgáló rendszer

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 4. § (37) alapján:

„lemorzsolódással veszélyeztetett tanuló: az a tanuló, akinek az adott tanévben a tanulmányi átlageredménye közepes teljesítmény alatti vagy a megelőző tanévi átlageredményéhez képest legalább 1,1 mértékű romlást mutat, és esetében komplex, rendszerszintű pedagógiai intézkedések alkalmazása válik szükségessé".

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet alapján a 26/A§ alapján:

26/A. §[60] (1) A lemorzsolódás megelőzését szolgáló korai jelző- és pedagógiai támogató rendszer (a továbbiakban: támogató rendszer) a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók pedagógiai támogatása céljából a tanulói előrehaladás iskolai szintű nyomon követését szolgáló informatikai rendszer.

(2) A nevelési-oktatási intézmény a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulók létszámát a 44/J. §-ban foglalt adatok szerint összesítve, valamint az alkalmazott intézkedéseket feladatellátási helyenként összesített formában, évfolyamonkénti és tantárgyankénti bontásban az adott tanév első félévére vonatkozóan február 10-éig és az adott tanév második félévére vonatkozóan június 30-áig továbbítja a pedagógiai-szakmai szolgáltatást végző Hivatal számára.

(3) A feladatellátási helyi és intézményi szintű összesített adatokat a pedagógiai-szakmai szolgáltatást végző hivatal a nevelési-oktatási intézmény fenntartója számára is megtekinthetővé teszi, nyomon követi, azok alapján javaslatot tesz a pedagógiai eredményességet javító intézkedésekre és biztosítja a nevelési-oktatási intézmény és fenntartója számára szükséges pedagógiai-szakmai támogatást. Valamint március 31-éig, a második félév tekintetében augusztus 10-éig értékeli az intézményi szintű beavatkozások előrehaladását, és arról április 30-áig, illetve a második félév tekintetében augusztus 31-ig tájékoztatja a nevelési-oktatási intézményt és fenntartóját.

(4) A támogató rendszer segítségével azonosított figyelmeztető jelek alapján és a pedagógiai-szakmai szolgáltatás javaslatainak figyelembevételével a nevelési-oktatási intézmény olyan pedagógiai intézkedéseket alkalmaz, amelyek keretében korszerű, tanulóközpontú nevelési-oktatási eszközökkel, az iskolai sikerességet támogató együttműködésekkel segíti a tanuló előrehaladását, kiemelt figyelemmel a képességek, készségek kibontakoztatására, az esélyteremtést szolgáló tevékenységekre.

(5) A Hivatal október 30-áig tájékoztatást ad a miniszternek a megelőző tanév járási szintű adatainak megoszlásáról, és áttekintést ad az intézményi, valamint a pedagógiai-szakmai szolgáltatás részéről megtett intézkedésekről.

I.6.4. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

Intézményünk kiemelt figyelmet fordít a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók speciális igényeinek betöltésére, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítésére, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtésére.

2011. évi CXC. törvény 4.§ 13. alapján kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:
a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
ac) ac)kiemelten tehetséges gyermek, tanuló (részletesen a 16.o.-21. o. – ig),
b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló (részletesen a 24. o-25.o-ig).

I.6.5. A beilleszkedési, magatartási és tanulási nehézségekkel küzdők segítése

A köznevelési törvény 4.§ 3. pontja szerint: „beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.”

A társadalmi változásokat, a családok helyzetét figyelembe véve számítanunk kell arra, hogy egyre több hátrányos helyzetű, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek kerül az iskolákba. Intézményünk jellegét tekintve abban bízunk, hogy ezt a fajta problémát sikerül az átlagosan tapasztalható szint alatt tartani, ugyanakkor tisztában vagyunk vele, hogy fontos kialakítanunk és fejlesztenünk azokat a stratégiákat, melyekkel sikeresen támogathatjuk a rászoruló tanulókat. Legfontosabb feladatunk a beilleszkedési zavarok minél korábbi felismerése, ami a hatékony fellépés alapfeltétele. A pedagógiai segítségnyújtás céljai esetükben arra irányulnak, hogy váljanak képessé a nevelési céljainkban megfogalmazott értékrendszerünkhöz való alkalmazkodásra, jussanak túl beilleszkedési zavaraikon és készüljenek fel a felnőtt léttel járó felelősségre, szerepekre. Hatékony eszköznek tartjuk a tanulókkal való egyéni foglalkozást, a motivációt növelő egyéni feladatok kijelölését, a közös, osztály-, illetve csoportszintű feladatokba való bevonást.

A problémák kezelésére rendelkezésre állnak a következő módszerek, lehetőségek:
- egyéni beszélgetés a tanár (osztályfőnök) és a diák között;
- osztály-, illetve csapatépítő tréningek alkalmazása;
- a szülők bevonása a probléma kezelésébe, a probléma hátterének feltárására irányuló megbeszélések kezdeményezése;
- együttműködés a pedagógiai szakszolgálatokkal;
- Pedagógusaink törekszenek arra, hogy differenciáltan, egyéni bánásmóddal, fokozott odafigyeléssel segítsék tanulóink sikeres tanulmányi előmenetelét, beilleszkedését tanórai keretek között.
- Tanórán kívül kiscsoportos formában felzárkóztató, korrepetáló foglalkozáson vehetnek részt a tanulók
- Iskolánk fejlesztőpedagógusai a szakértői vélemény alapján fejlesztő foglalkozásokat tartanak a gyermekek számára.

I.6.6.1. Sajátos nevelési igényű tanuló

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszédfogyatékos, több fogyatékosság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Intézményünk a törvényi előírásoknak megfelelően jár el.
- Pedagógusaink törekszenek arra, hogy differenciáltan, egyéni bánásmóddal, fokozott odafigyeléssel segítsék tanulóink sikeres tanulmányi előmenetelét, beilleszkedését tanórai keretek között.
- Tanórán kívül kiscsoportos formában felzárkóztató, korrepetáló foglalkozáson vehetnek részt a tanulók
- Iskolánk fejlesztőpedagógusai a szakértői vélemény alapján fejlesztő foglalkozásokat tartanak a gyermekek számára.
- A szakértői bizottság véleménye alapján gyógypedagógiai ellátásban részesítjük a tanulókat.

Intézményünk biztosítja az alapító okiratban is meghatározott sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakemberek foglalkoztatását, valamint az egyéni előrehaladást biztosító nevelés-oktatáshoz szükséges speciális tantervet, tankönyveket és segédleteket.

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézség vagy a sajátos nevelési igény miatt a szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt magántanulóként tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolánk tanulónként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz órát biztosít.

A felvételi vizsgán tanulóink részére indokolt esetben biztosítjuk a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket.

A tankötelezettség a tanuló tizenhatodik életévének betöltéséig tart. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható annak a tanítási évnek a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti. A tankötelezettség meghosszabbításáról a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az iskola igazgatója dönt.

Az Intézmény igazgatója a tanulót kérelmére - kiskorú tanuló esetében a szülő kérelmére - felmentheti az iskolai kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, ha a tanuló egyéni adottságai, sajátos nevelési igénye, továbbá sajátos helyzete ezt indokolttá teszi. Az igazgató a tanulót kérelmére mentesítheti a készségtárgyak tanulása alól, ha azt egyéni adottsága vagy sajátos helyzete indokolttá teszi.

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő.

Az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat, illetve a szakértői javaslat alapján a számonkéréskor és az érettségi vizsgán biztosítjuk számára a hosszabb felkészülési időt, az írásbelin lehetővé tesszük az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközök (laptop) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli vizsgával történő felváltását.

A pedagógiai programunk mellékletében az egyéni fejlesztési programunk az SNI irányelveket figyelembe véve (32/2012. EMMI rendelet 2. sz. melléklete alapján) részletesen tárgyalja az egyes SNI részterületeket.

I.6.6.2. A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓKKAL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG HELYI RENDJE

A különleges bánásmódot igénylő tanuló

A sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók segítése

Intézményünk kiemelt figyelmet fordít a sajátos nevelési igényű (SNI) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN) tanulók speciális igényeinek betöltésére, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítésére, a minél teljesebb társas beilleszkedésre és a szociális kompetenciák fejlődésének megteremtésére.

Intézményünk a törvényi előírásoknak megfelelően biztosítja tanulóinknak tanóráinkon, és tanórán kívüli tevékenységek, foglalkozások valamint a gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus által tartott egyéni vagy kiscsoportos habilitációs-rehabilitációs foglalkozások keretében a különleges bánásmódot.

A tanórai foglalkozásaink elsődleges célja a sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentése.

Pedagógusaink törekszenek arra, hogy differenciáltan, egyéni bánásmóddal, fokozott odafigyeléssel segítsék tanulóink sikeres tanulmányi előmenetelét, beilleszkedését. A differenciálás kiterjed az értékelésre, a feladatok mennyiségének a meghatározására, a tanuló számára megfelelő nehézségű feladatok kiválasztására. Tanulóink szükség szerint speciális eszközöket, segédeszközöket használhatnak, többletidőt kaphatnak a feladatok megoldására.

A szakértői bizottság véleménye alapján, vagy súlyos betegség miatt egyéni munkarend szerint tanulmányokat folytatók egyéni foglalkozás keretében történő felkészítésére az iskolánk tanulónként az osztályok heti időkeretén felül átlag heti tíz órát biztosít. A felvételi vizsgán tanulóink részére indokolt esetben biztosítjuk a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli vagy szóbeli felmérésen az iskolai tanulmányai során általa használt, megszokott eszközöket.

A tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő. Az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat, illetve a szakértői javaslat alapján a számonkéréskor és az érettségi vizsgán biztosítjuk számára a hosszabb felkészülési időt, az írásbelin lehetővé tesszük az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközök alkalmazását, szükség esetén az írásbeli szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli vizsgával történő felváltását.

Iskolánkban szükség szerint lehetőséget biztosítunk tanórákon a tanulók differenciált megsegítésére a fejlesztésre szánt órák egy részében fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus közreműködésével.

Tanulóinknak - a nevelő testület döntése alapján - lehetőséget biztosítunk, hogy az általános iskola felső tagozatán és középiskolában a habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások egy részében tehetséggondozáson, a tantárgyi követelmények eredményes teljesítését szolgáló felzárkóztatáson vegyenek részt.

A tanuló optimális fejlődése érdekében a pedagógusok, gyógypedagógusok, fejlesztőpedagógusok, az iskolapszichológus szorosan együttműködik a szülőkkel és a pedagógiai szakszolgálatokkal.

I.6.7. Az ifjúságvédelemi feladatok ellátása

Gyermek és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatok

A gyermekvédelmi feladatok ellátása az Intézmény minden pedagógusának és nem pedagógus dolgozójának feladata. A társadalmi változásokkal párhuzamosan egyre nagyobb feladatot jelent a gyermekvédelem ellátása, ami további, átgondolt és tudatos együttműködést követel a család és az iskola között. Ezt az együttműködést kívánjuk fejleszteni a családokkal való kapcsolat mélyítésével annak érdekében, hogy a rászoruló gyermekek esetében hatékonyan tudjunk fellépni, szem előtt tartva azt is, hogy a gyermekvédelem szolgáltatásaihoz a gyermeknek joga van, az Intézmény pedig köteles azt biztosítani.

A gyermek- és ifjúságvédelem a nevelő-oktató munka szerves részeként személyiségformáló hatásával, a tudásszint növelésével, az erkölcsi ismeretek megismertetésével közvetlenül járul hozzá ahhoz, hogy a gyermek, tanuló helyes irányba fejlődjön, képes legyen annak felismerésére, hogy adott esetben mi a megfelelő döntés.

A gyermekvédelem területén iskolánk nagy hangsúlyt helyez a prevencióra. Ebben, illetve a problémakezelés koordinálásában, a szülőkkel való folyamatos kapcsolattartásban kiemelkedő jelentőségű az osztályfőnök munkája. Ez nem merül ki a fogadóórák megtartásában, hanem szükség esetén módot kell találni egyéni beszélgetésekre a szülőkkel, illetve a tanulókkal is. Fontosnak tartjuk a családokkal folytatott hatékony kommunikációt, a gyerekek jobb megismerését.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda a gyermekvédelmi felelősök az intézmény vezetősége, a pedagógusok és a fenntartó egyház vezetőinek segítségével foglalkozik ilyen jellegű felmerülő problémákkal is, megoldási stratégiákat ajánl.

A gyermekvédelmi feladatok:

- az óvodapedagógusok és az osztályfőnökök gyermekvédelmi tevékenységének segítése;
- a veszélyeztetett tanulók körülményeinek megismerése;
- a tanulók és szüleik tájékoztatása arról, hol és mikor fordulhatnak hozzájuk, illetve különféle fórumokhoz segítségért;
- rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, beiskolázási segély, étkezési hozzájárulás megállapításának kezdeményezése a lakóhely szerint illetékes önkormányzatnál a tanuló anyagi veszélyeztetettsége esetén;
- a szenvedélybetegségek megelőzésére folytatott tevékenység koordinálása, előadások szervezése;
- együttműködés a pályaválasztásért felelős kollégával, a tanulók segítése a pályaválasztásban;
- továbbképzéseken, esetmegbeszéléseken való részvétel, az ott elhangzott információk továbbítása;
- kapcsolattartás a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó személyekkel, intézményekkel, hatóságokkal, úgymint: iskolaorvos és védőnő, Pedagógiai Intézet, helyi önkormányzat, Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatal, Családsegítő és Gyermekjóléti Központ, Pedagógiai Szakszolgálat, valamint különböző megelőző és segítő szolgálatok;
- a fentiek címének illetve elérhetőségének közzététele az Intézményben.

Intézményünkben a gyermek-és ifjúságvédelmi felelősök segítik a pedagógusok munkáját az alábbiak szerint:

a) az óvodásokkal/tanulókkal kapcsolatos feladatok,
b) pedagógus közösségben végzendő feladatok,
c) a szülők körében végzendő feladatok,
d) önálló feladatok.

a) <u>Óvodásokkal/tanulókkal kapcsolatos feladatok:</u>

- A veszélyeztetett tanulók felmérése, nyilvántartásba vétele
- A veszélyeztetett tanulók tanulásának figyelemmel kisérése, javaslattétel a változtatásra
- Tanácsadás a szülőknek, pedagógusoknak
- Fegyelmi eljárásokon való részvétel
- A szociális ellátások számbavétele, ezekről tájékoztatás
- Drog-és bűnmegelőzési programok
- A hátrányos helyzetű tanulók számbavétele, a hátrányos helyzet okainak felmérése, tanulásuk figyelemmel kísérése

- Általános prevenciós tevékenységek az Intézményt körülvevő szociális társadalmi környezet függvényében
- Mentálhigiénés programok bevezetésének szorgalmazása
- A segélyezéssel kapcsolatos ügyintézések (étkeztetés)

b) A pedagógus közösségben végzendő feladatok:

- A pedagógusokkal való együttműködés és szemléletformálás, kapcsolattartás
- A helyi pedagógiai program elkészítésében való részvétel
- Információk áramoltatása
- Szakirodalom ajánlása, ismerete, (törvények, jogszabályok) ezekről tájékoztatás
- Javaslat a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek szabadidejének és szünidei programjának hasznos eltöltésére (táborok, kirándulások)

c) A szülők körében végzendő feladatok:

- Szemléletformálás, tanácsadás
- Családlátogatás
- Előadások szervezése

d) Önálló feladatok:

- Kapcsolattartás (szükség esetén):
  - Családi és Gyermekjóléti Központtal
  - Kormányhivatal Szociális és Gyámhivatallal
  - Szociális Osztály (Polgármesteri Hivatal)
  - Rendőrség Ifjúságvédelmi Osztályával
  - Óvoda- és iskolaorvossal, védőnővel,
  - Pedagógiai Szakszolgálattal
- Nyilvántartások vezetése
- Szakirodalom gyűjtése, tanulmányozása, ismertetése
- Pályázatok készítése
- Továbbképzésen való részvétel

Az Intézmény pedagógiai munkáján belül az alábbi tevékenységek szolgálják a hatékony gyermekvédelem céljainak megvalósítását.

Tanulást segítő tevékenységek:

Az indulási hátrányok csökkentése érdekében

- Felzárkóztató foglalkozások
- Tehetséggondozó foglalkozások, szakkörök
- Napközis foglalkozások, tanulószoba
- Differenciált oktatás és képességfejlesztés
- A pályaválasztás segítése

A személyiség fejlesztését segítő tevékenységek:

- személyes, egyéni tanácsadás,
- a családi életre történő nevelés,
- egészségvédő programok szervezése,
- egészségügyi szűrővizsgálatok,
- az óvodások/tanulók szabadidejének szervezése,
- az óvodások/tanulók szociális helyzetének javítása.

I.6.8. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény 67/A**.** **§** (1) bekezdése szerint: „**Hátrányos helyzetű** az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

A (2) bekezdés szerint **halmozottan hátrányos helyzetű**

az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés *a)-c)* pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

a nevelésbe vett gyermek,
az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt."

A szociális hátrányok kialakulásához vezető tényezők:

- alacsony jövedelmi,
- fogyasztási szint,
- rossz lakáskörülmények,
- a szülők alacsony iskolázottsági, műveltségi szintje.

Segítséget jelent rövidebb, hosszabb ideig tartó támogatásuk, anyagi segélyezésük, lehetőség szerinti társadalmi integrációjuk.

Amennyiben a szükséges hátrányok halmozódnak és a család nem tud kiemelkedni helyzetéből, a gyermek halmozottan hátrányos helyzetűvé válik, ami gyakran veszélyeztetettséghez vezet.

Kialakulásához vezető tényezők: a családjára, szűkebb társadalmi környezetére jellemző elhanyagoló nevelés, gondozás, valamint a családban a devianciák halmozott előfordulása (alkohol, drog, brutalitás, bűncselekmény).

Következménye lehet a gyermeknél is megjelenő deviáns magatartási formák kialakulása, negatív társadalmi csoportokhoz való csatlakozás, alkoholizálás, kábítószer-élvezet.

Ezek feltárása, kezelése nagyfokú tapintatot igényel. Feltétlenül szükséges a segítséghez a megfelelő szakemberrel való kapcsolat kialakítása, hogy életesélyeik, fejlődési lehetőségeik javuljanak.

Nevelési programunkban a helyzetfelmérés után meghatározzuk a tevékenység célját, és a lehetőségek számbavételével a hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységformákat.

Szociálisan hátrányos helyzetűek azok a tanulók, akiket különböző jellegű szociális tényezők gátolnak adottságaikhoz mért fejlődésükben. Feladatunk segíteni minden hátrányos helyzetű tanulót-, de különösen a szociálisan hátrányban lévő tanulót képességeinek kibontakoztatásában.

A gyermekvédelmi program célja:

segíteni az óvósok/ tanulók

- beilleszkedését az Intézményi környezetbe
- ismeretelsajátítását
- egyéni ütemű fejlődését

Szociális körülményeiket tekintve hátrányos helyzetűek:

- családi mikrokörnyezetből adódóan,
- családi házon kívüli környezet miatt,
- iskolai körülményeit tekintve hátrányos helyzetű
- csonka családban felnövő gyermekek (elvált szülők, árva, félárva gyermekek)
- munkanélküli szülők gyermekei

Átmenetileg hátrányos helyzetűek:

- áttelepült, beköltözött (új) tanulók
- tartós betegség miatt hátrányos helyzetű

A célok ismeretében tudjuk megtervezni minden év végén a következő tanév várható feladatait.

A szociális hátrányok enyhítését az Intézményben az alábbi tevékenységi formák szolgálják:

- szoros, jól működő kapcsolat a szülővel, az óvodapedagógusokkal illetve adott osztályban tanítókkal, helyi Nevelési Tanácsadóval, Gyermekjóléti Szolgálattal, Gyámhivatallal
- egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése
- nívócsoportos oktatás
- felzárkóztató órák
- napközi otthon
- tehetséggondozó programok szervezése
- életvezetési ismeretek program beiktatása az osztályfőnöki órák tematikájába
- mentálhigiéniai programok
- drog-bűnmegelőzési programok (D.A.D.A., OEFI dohányzás-megelőzési program)
- pályaorientációs tevékenység
- az iskolai könyvtár, s más létesítmények eszközeinek egyéni vagy csoportos használata
- nevelők és tanulók segítő személyes kapcsolatai
- a szülők, a családok nevelési, életvezetési gondjainak segítése
- családlátogatások
- iskolai gyermek és ifjúságvédelmi tevékenység
- kapcsolatfelvétel a szolgáltató intézményekkel, az áthelyező bizottsággal
- felvilágosító munka a szociális juttatások lehetőségeiről szülői értekezleten, fogadóórán,
- helyi, regionális, országos támogatások megszerzésének ösztönzése
- tankönyvtámogatás elveinek, mértékének meghatározása
- táborozási hozzájárulások
- ösztöndíjak (Huszár Gál Oktatási Alapítvány)
- étkezési díjak kifizetéséhez nyújtott segélyek
- pályázatok figyelése, részvétel a pályázatokon (Útravaló, MKB)

Iskolánk minden pedagógusának feladata, hogy a tanulók emberi méltósága és jogai tiszteletben tartásával eleget tegyen a titoktartás kötelezettségének is.

I.7. Az intézményi döntési folyamatban való tanulói részvételi rendje

Az intézmény tanulói feladat-ellátási helyenként diákképviselettel diákönkormányzatot alakítanak.

A diákönkormányzat az iskola nevelési-oktatási célkitűzéseinek megvalósítását segíti és kommunikálja a tanulók körében.

A diákönkormányzat éves munkaterv alapján dolgozik.

Tevékenysége során törekszik a tanulmányi munka fejlesztésére, közreműködik a színvonalas kulturális- és sportélet megszervezésében és a tanulóközösség érdekképviseletében, gyakorolja a tanulóközösség és saját jogosítványait.

A diákönkormányzat vezetője beszámolási kötelezettséggel tartozik a végzett munkáról az őt megválasztó közösségnek, tájékoztatási kötelezettsége van iskolavezetés és nevelőtestület felé.

A diákönkormányzat tisztségviselői:

- A segítő tanár (tanárok): az iskola tanulói közösségét segítő felnőtt személyek, akik az iskola tanári karából kerülnek megválasztásra. A segítőket a tanulók kérik fel, és az igazgató hagyja jóvá.
- Diákképviselők: az osztályok tanulói által évente megválasztott 2 képviselő.
- Diákönkormányzat elnöke: Az iskola tanulói által megválasztott gimnáziumi tanuló.

A DÖK feladata a diákközösség érdekképviselete, szabadidős programok szervezése, tanulói érdekképviselet biztosítása. Az iskola a diákképviselet döntési, egyetértési, véleményezési és javaslattételi jogosítványait a mindenkori jogszabályoknak (köznevelési törvény és végrehajtási rendeletei) megfelelően biztosítja.

I.8. Kapcsolattartás a szülőkkel, tanulókkal, az iskola partnereivel

I.8.1. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák

I.8.1.1. A szóbeli információáramlás formái és azok tartalma

A szülői értekezletek, fogadóórák, munkaközösségi megbeszélések, nevelési értekezlet (évente kettő), nevelőtestületi értekezlet (évente négy), vezetői megbeszélések (az intézményvezetés heti egy alkalommal megbeszélésen vesz részt, egy-egy téma iránt érdeklődők megbeszélései (osztályfőnökök, azonos tárgyat tanítók), meghívott előadók tájékoztatója (pl. egészségmegőrzéssel, tanulási nehézségek elhárításával, magatartási zavarok kezelésével, lehetséges veszélyek megelőzésével stb. kapcsolatban).

Tantestületi értekezletek tanévenként a kiemelt alkalmakkor. /alakuló, tanévnyitó, félévi és tanévzáró értekezlet

Tartalma: beszámoló az elmúlt tanévről, a következő tanévi munkaterv előterjesztése, értékelése és elfogadása; a félévi beszámoló előterjesztése, értékelése és elfogadása; a tanév zárásának feladatai.

Tantestületi értekezletek az Intézmény nevelő - oktató munkájával és pedagógiai tevékenységével kapcsolatosan /osztályozó- és nevelési értekezlet /. Tartalma: a tanulóközösségek féléves tanulmányi munkájának, magatartásának és szorgalmának értékelése; a tanulóközösségek éves tanulmányi munkájának, magatartásának és szorgalmának értékelése; a munkatervben megfogalmazott aktuális nevelési kérdések megvitatása.

Az intézményvezetés munkáját segítő munkaközösség-vezetői értekezletek hetente, problémák, aktuális kérdések megbeszélése.

Intézményvezetői megbeszélések hetente általában egy alkalommal. Tartalma: a hét aktuális és határidős feladatai.

Alkalmankénti tantestületi értekezletek, munkaközösség-vezetői értekezletek illetve intézményvezetői megbeszélések aktuális témák megvitatására. Tartalma: valamely aktuális és sürgős probléma; szóbeli előterjesztés-gyors döntést igénylő esetekben – tantestületi /alkalmazotti, munkaközösség-vezetői, munkaközösségi, iskolavezetői céliránnyal vagy egyéni jelleggel.

A napi aktualitásokról, új hírekről és információkról szükség esetén, élőszóban és telefonon tájékoztatjuk a tantestület tagjait.

I.8.1.2. A folyamatos írásbeli információáramlás formái, azok tartalma

Szülőkkel az E-kréta felületén, illetve e-mailen keresztül tarjuk folyamatosan a kapcsolatot.

A dolgozókkal pedig az Ilias rendszerben, viber-csoportban, e-mailen, hirdetőtáblán keresztül.

Az Intézmény évenként munkatervet készít, mely a tantestület minden tagjához eljut.

Az Intézmény munkájának és tevékenységének az egyes hónapokra tervezett és írásban rögzített programja a tantestületi szobában lévő információs táblán tájékoztatja a tantestület tagjait. Tartalma: a hónap kiemelt programjai és eseményei.

Az együttműködést segíti a felek rendszeres informálása, egymás véleményének meghallgatása, a felmerülő problémák jelzése és a megoldásra való törekvés, melynek során ügyelünk egymás jogainak tiszteletben tartására.

A családdal való szoros együttműködés eszköze a „nyitott óvoda" és „nyitott iskola" megteremtése. Szabad tájékozódást és betekintést kívánunk biztosítani minden intézményhasználó számára az intézményben folyó szakmai munka területén.

A szülőket rendszeresen tájékoztatjuk az óvodai/iskolai élet anyagi vonatkozásairól. A tanév elején ismertetjük a testnevelés órai felszerelésre, valamint a szükséges segédeszközökre és a tankönyvekre vonatkozó előírásokat és költségeket. Ezek beszerzési módjáról a szülő maga dönt.

A szülőket a tanulókon keresztül tájékoztatjuk a tanulmányi kirándulások költségeiről és egyéb várható kiadásokról. A szaktanár személyének megváltozása miatt a korábban megrendelt tankönyv nem cserélhető le.

A tanulmányi kirándulásokkal és tanulmányutakkal, valamint minden iskolán kívüli tevékenységgel kapcsolatban előzetesen kikérjük a szülők véleményét és beleegyezését.

I.8.1.3. A fenntartó

Az intézmény önálló gazdálkodási joggal rendelkező intézmény, melyet a Hit Gyülekezete egyház tart fenn. Az önállóság a szakmai, szervezeti és munkaügyekben, a gazdálkodásban (ezen belül az elfogadott költségvetés előirányzatainak megfelelő felhasználásában), az igazgatásban nyilvánul meg. A vezetési program megvalósítása csak a fenntartó és az intézmény erkölcsi és anyagi támogatásával valósulhat meg. Kölcsönösen konstruktív együttműködést igényel. Törekszünk az állandó, egészséges munkakapcsolatra.

A felmerülő problémákra igyekszünk együttműködve keresni a megoldásokat. A folyamatos személyes kapcsolat lehetőséget ad a fenntartó egyház számára, hogy az általa működtetett iskola szakmai munkájába betekintést nyerjen, meggyőződjön az ott folyó munka eredményességéről.

I.8.1.4. Pedagógusok egymás közötti kapcsolatai

A pedagógus a legfontosabb tényező, fontosabb, mint az iskolaépület korszerűsége, taneszközökkel való felszereltsége. Ezek ugyanis akkor jelentenek igazi értéket, ha a pedagógus jól kihasználja azokat.

Humánus, emberi magatartásra, segítőkészségre, a gyermek megértésére inspiráljuk egymást. Ezek mind barátságok kialakulásának lehetőségét, mind egymás jobb megismerését segítik.

I.8.1.5. Pedagógus- gyermek kapcsolat

A pedagógus pszichológiai módszertani felkészültsége által nemcsak irányító szerepet játszik az oktatás nevelés folyamatában, hanem segítő társa is a gyereknek. Olyan, akihez gondjaikkal, problémáikkal fordulhatnak a tanulók, az őszinte légkör jegyében. A pedagógus legyen pozitív példa a gyerek számára, s ez által elvárható a tisztelet, a nagyobb tekintély. A tisztelet természetesen kölcsönös.

Az együttműködés érdekében tanulóinkat bevonjuk az iskolai feladatok szervezésébe, megoldásába, hogy érezhessék bizalmunkat, és munkájuk szépségét, eredményét.

I.8.2 A szülők közösségét érintő együttműködési formák:

I.8.2.1. Szülőkkel való kapcsolat

A zavartalan oktató-nevelőmunkánk végzéséhez elengedhetetlen a szülőkkel kialakított jó partneri kapcsolat. Nevelő-oktató munkánk fontos minőségeleme az iskolahasználók elégedettsége. Ennek elérése érdekében elengedhetetlennek tartjuk a családdal való együttműködést munkánk során. Az együttműködés sikerének záloga a partneri szemlélet kialakítása, a közös érdek felismerése.

I.8.2.2. A kapcsolat formái:

- Iskolánk honlapja
- Szülői fórum – szükség szerinti időközökben a tantestület és a szülők számára.
- Pedagógusi fogadóórák – minden pedagógus heti egy fogadóórában, illetve megbeszélés szerint bármikor rendelkezésre áll.

- Szülői értekezlet – évente két alkalommal, osztálykeretben, az osztályfőnök vezetésével, szükség esetén egyes szaktanárok részvételével. Továbbá az óvodai nevelésben évente legalább két alkalommal.
- Közös, informális sport- és családi rendezvények

I.8.3. Egyéb együttműködési formák

I.8.3.1. Gyermekjóléti szolgálat

A szakszolgálatokkal való kapcsolattartás felelőse a fejlesztő munkaközösség vezetője, aki napi kapcsolatot tart a szakemberekkel, koordinálja az iskola és a szakszolgálatok közötti adminisztrációs munkát.

I.8.3.2. Egészségügyi szervek

Az iskolaorvos, a fogorvos és a védőnő a szükséges vizsgálatokat, kezeléseket, oltásokat rendszeresen elvégzi. A védőnő segítségünkre van különböző előadások, osztályfőnöki órák egyes témáinak megtartásában (mentális, egészségmegőrző problémák, káros szenvedélyek megelőzésében).

I.8.3.3. Egyház

A fenntartó egyházzal, a Hit Gyülekezetével mindennapos az intézmény kapcsolata. A helyi gyülekezet vezetőségével építő módon működik együtt az iskola vezetése.

I.8.3.4. A fenntartónk más iskoláival való kapcsolata

A Hit Gyülekezetének más városokban működő iskoláival szakmai együttműködést építettünk ki.

I.8.3.5. Huszár Gál Oktatási Alapítvány

Együttműködünk az Alapítvánnyal az aktuális célok megfogalmazásában és a támogatások meghatározásában.

I.9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata

Tanulmányi idő alatti vizsgák

I.9.1. Osztályozó vizsga

Osztályozó vizsgát tesz az a tanuló,

- akinek éves hiányzása a jogszabályban előírt mértéket (250 óra) meghaladja és jegyei alapján nem osztályozható
- akinek hiányzása egy adott tárgyból a tantárgy óraszámának 30%-át meghaladta és érdemjegyei nem teszik lehetővé az osztályozást az adott tárgyból
- aki tanulmányait magántanulóként végzi.

A tanulónak év végén az egész év anyagából kell vizsgáznia, ha nem kívánja, hogy a félévi osztályzatot az év végi vizsgán beszámítsák.

Az osztályozó vizsgán a tanulónak a megadott témakörök mindegyikéből számot kell adnia. Érdemjegyét a vizsgabizottság a szerzett jegy alapján, illetve a szerzett jegyek átlaga alapján alakítja ki.

Egy adott tantárgyból a tanítási órák harminc százalékát meghaladja és emiatt a tanuló teljesítménye tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem osztályozható, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen. A nevelőtestület az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha az igazolatlan mulasztások száma meghaladja az igazolt mulasztások számát, és az iskola eleget tett a (3) bekezdésben meghatározott értesítési kötelezettségének. Ha a tanuló a tanítási év végén nem osztályozható, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja. Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye nem volt érdemjeggyel értékelhető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

I.9.2. Előrehozott osztályvizsga

A tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti. A tanuló egy félév vagy egy

tanév anyagából egy vagy több tantárgyból (az I. féléves tananyagból az adott tanév félévének utolsó előtti hetéig) tehet előrehozott osztályvizsgát a vizsgaszabályzat előírásai szerint.

A sikeres vizsga után az adott tantárgyból a tanulónak nem kell a tanórákat látogatnia, de a felszabadult időt a továbbhaladási, fejlődési céljainak megfelelően kell eltöltenie.

A sikeres vizsga eredménye félévre, egy vagy több tanévre szól.

A következő tanévben a tanuló az eredeti osztályában (csoportjában) folytatja tanulmányait, illetve újból próbálkozhat előrehozott osztályvizsgával.

Az előrehozott osztályvizsga lehetőség, amit a tanuló tanulmányai alatt kihasználhat.

Az előrehozott osztályvizsga célja:

- Többlettudás megszerzése abból a tantárgyból, amelyből a vizsgát tette, vagy más tantárgyból, melynek tanulására időt nyert.
- A tanuló egyéni foglalkoztatása, képesség szerinti terhelése, a gyorsabb, egyéni ütemű haladási, fejlődési lehetőségének megteremtése, vagyis tehetséggondozás tantárgyi gyorsítással.
- Felkészülési lehetőség a tanulmányi versenyekre, a felvételi vizsgára, illetve az állami nyelvvizsgára, egyéni ütemben és módszerekkel.

A vizsgára jelentkezés módja, a vizsga anyaga:

A tanuló vizsgázási szándékát, a vizsga várható időpontját egyezteti az igazgatóval az érintett tanévet megelőző június 30-ig, illetve a kérelem elbírálásáról az igazgató dönt az osztályfőnök és a szaktanár véleménye alapján.

A tanuló vizsgát tehet azon tárgyakból, amelyeknek tanítását az iskola biztosítja.

A tanuló egyéni döntése, illetve kiskorú tanuló esetén szülői hozzájárulás alapján levizsgázhat féléves vagy egész éves tantervi anyagból.

A megjelölt időszakban több tantárgyból is tehet előrehozott osztályvizsgát, melyhez kiskorú tanuló esetén szülői engedély szükséges.

A vizsgára jelentkezés feltétele

- A tanuló előzetesen ismerje meg az előrehozott vizsga iskolai rendszerét, szabályzatát, a tantárgy tantervi követelményeit, készüljön fel ezek teljesítésére.
- Legyen határozott célja a felszabadult idő felhasználására.
- Az egyéni tanuláshoz rendelkezzen a szükséges és megfelelő személyiségjegyekkel (kiemelkedő szorgalom, tanulás technikák ismerete, motiváltság stb.) otthoni és/vagy intézményi feltételekkel.

Az igazgató vagy helyettese kiskorú tanuló esetén a szülővel is egyeztet az előrehozott vizsgával kapcsolatban.

I.9.3. Különbözeti vizsga

Különbözeti vizsgát tesz az a tanuló, aki

- tanulói jogviszony átvétellel való létesítéséhez más iskolatípusból kéri felvételét,
- eltérő tanterv szerinti tanulmányokat folytatott és azonos vagy magasabb évfolyamra jelentkezik

A különbözeti vizsga minden tekintetben megegyezik az egyéb tanulmányok alatti vizsgákkal. A tantárgyi követelményeket a vizsgaszabályzat mellékletét képezik.

I.9.4. Javítóvizsga

Javítóvizsgát tesz az a tanuló,

- aki a tanév végén elégtelen osztályzatot kapott,
- aki osztályozó, különbözeti vizsgáról igazolatlanul távol maradt, vagy azt nem fejezte be, ill. az előírt időpontig nem tette le,
- aki az osztályozó-, pótló vizsga követelményeinek nem felelt meg.

A javítóvizsgán, számon kért ismeretek a tanmenet teljes anyagát felölelik. A tantárgyi követelményeket a vizsgaszabályzat mellékletét képezik.

I.9.5. Pótló vizsga

A tanulmányok alatti pótló vizsgán vehet részt az a tanuló, aki neki fel nem róható ok miatt nem tudott osztályozó vagy javítóvizsgát tenni.

I.9.6. Halasztott vizsga

Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig azért nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestülettől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.

I.9.7. Felvételi vizsga

A középiskolába jelentkező tanulók számára szervezett vizsga, melynek eredménye alapján nyerhetnek a tanulók felvételt a középiskola valamely tagozatára. A felvételi vizsga történhet előrehozott időpontban és az általános felvételi vizsga időszakban a felvételi vizsgaszabályzat szerint.

Tanulmányi idő alatti vizsgák rendje

Vizsgaforma, vizsgarészek:
- írásbeli vizsga,
- szóbeli vizsga,
- gyakorlati vizsga.

Vizsgaidőszakok
- javítóvizsga, pótló vizsga: augusztus 15. – augusztus 31. közötti időszakban,
- osztályozó vizsga: a tanév rendjében meghatározott két időszakban,
- különbözeti vizsga: szervezhető annak a tanévnek a végéig, amelyben a tanuló felvétele történt,
- Az igazgató engedélyezheti, hogy a tanuló a fentiektől eltérő időpontban tegyen vizsgát.

A diák a vizsgák témaköreit írásban kapja a vizsgát szervező szaktanártól, javítóvizsga esetén júniusban, az osztályozó konferenciát követően.
(A szaktanárok által készített témakörök a vizsgaszabályzat mellékletét képezik).

A szóbeli vizsgák rendje

- A vizsgabizottság tagjainak száma legalább 2, legfeljebb 3 fő.
- A szóbeli vizsgán a tanulók 3-4 fős csoportokban vizsgáznak.
- A tanuló a kérdező tanár által kiadott kérdések megválaszolására, idegen nyelv esetén a kiadott olvasmány áttekintésére legalább 15 perc felkészülési időt kap.
- Ezt követően válaszát 10-15 percben önállóan fejti ki.
- A szóbeli vizsgaeredmények kihirdetésének az osztályozó konferenciát megelőző napig meg kell történnie.
- Megkezdett vizsga nem szakítható meg.
- A szóbeli vizsgán utoljára vizsgázó diákot a közvetlenül előtte vizsgázó diák a vizsga helyszínén köteles megvárni és feleletét végighallgatni.

A szóbeli vizsgák nyilvánosak, de a megtekintési szándékot legkésőbb a vizsganap előtti munkanapon írásban jelezni kell az iskola igazgatóságán, és az csak akkor engedélyezhető, ha azzal a vizsgázó is egyetért.

Az írásbeli vizsgák rendje

A vizsgateremben az ülésrendet a felügyelő tanár jegyzőkönyvben rögzíti. A tanulók csak az iskola bélyegzőjével ellátott papíron dolgozhatnak. A rajzokat ceruzával, minden egyéb munkát tollal kell elkészíteni. Az íróeszközről a tanulók maguk gondoskodnak.
Egy vizsganapon legfeljebb két írásbeli vizsga szervezhető.

A vizsgák helye, ideje és magatartási szabályai
- A vizsgák az iskola épületében az igazgató által kijelölt vizsgatermekben és időpontokban zajlanak.
- A vizsgázók kötelesek az előre kifüggesztett vizsgabeosztás szerint pontosan megjelenni, az alkalomhoz illő öltözékben. Javító- és pótló vizsga esetén a bizonyítványt a vizsga megkezdése előtt le kell adni.
- A tanulók a vizsgateremben segítséget nem vehetnek igénybe, egymással nem beszélgethetnek és a vizsga rendjét nem zavarhatják meg. A dolgozat írásához csak a dolgozaton feltüntetett segédeszközök használhatók.
- Rendbontás esetén a vizsgabizottság elnöke – jegyzőkönyv felvétele mellett – az érintett tanuló részére a vizsgát felfüggesztheti.

A vizsgáztató tanárok megbízása és a vizsgák dokumentálása

- A vizsgáztató tanárokat és a vizsgabizottság tagjait az igazgató bízza meg feladatuk ellátásával, melyről a vizsgát megelőzően legalább 1 héttel szóban értesíti az érintetteket.
- A vizsgákon a tanuló osztályfőnöke tanácskozási joggal vehet részt.
- Az írásbeli dolgozatot a szaktanár piros tollal javítja, a hibák megjelölésével értékeli és aláírásával látja el.

I.9.8. Alapfokú Művészeti Iskola - művészeti alapvizsga és művészeti záróvizsga követelményei és témakörei

A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei

Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és gyakorlati tudása.

Az alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá. Amennyiben az nem, felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga vizsgatantárgyak

– Műhelygyakorlat
– Vizuális alkotó gyakorlat

A fentieken felül szabadon választható vizsgatantárgy:

– Művészettörténet

A szabadon választható vizsgatantárgyak esetén a művészeti alapvizsga és záróvizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll. A szabadon választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés

Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – helyezést ért el vagy a versenyfelhívásban meghatározott teljesítményi szintet teljesítette.

Ha a tanuló már rendelkezik a képző– és iparművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett alapvizsga– vagy záróvizsga–bizonyítvánnyal, akkor felmentés adható a vizuális alkotógyakorlat főtárgyból. A műhelygyakorlat vizsgarész alól felmentés nem adható.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése

A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és a záróvizsgán vizsga tantárgyanként külön–külön osztályzattal kell minősíteni.

A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső eredményének a meghatározásában a műhelygyakorlat tantárgyból kapott osztályzat a döntő.

Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

I.9.9. A vizsgaszabályzat hatálya

Jelen vizsgaszabályzat az intézmény által szervezett tanulmányok alatti vizsgákra, azaz:

- osztályozó vizsgákra,
- különbözeti vizsgákra,

- javítóvizsgákra vonatkozik.

Hatálya kiterjed az intézmény valamennyi tanulójára:
- aki osztályozó vizsgára jelentkezik,
- akit a nevelőtestület határozatával osztályozó vizsgára utasít,
- akit a nevelőtestület határozatával javítóvizsgára utasít.

Kiterjed továbbá más intézmények olyan tanulóira
akik átvételüket kérik az intézménybe és ennek feltételeként az intézmény igazgatója különbözeti vizsga letételét írja elő.
Kiterjed továbbá az intézmény nevelőtestületének tagjaira és a vizsgabizottság megbízott tagjaira.

I.10. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

- Iskolaváltoztatás, vagy külföldi tanulmányok magyarországi folytatása feltételeként írhatja elő az iskola a különbözeti vizsga letételét.
- A középiskola a pedagógiai programja alapján a tanulói jogviszony átvétellel való létesítését tanulmányi követelmények teljesítéséhez köti.
- Amennyiben az átvételre jelentkező tanuló tanulmányi követelményeit nem az iskola pedagógiai programjának megfelelően teljesítette, úgy az intézmény az átvétel feltételeként különbözeti vizsgát ír elő.
- Amennyiben az átvételre jelentkező tanulónak különbözeti vizsga letételére nincs szüksége (a tanulmányi követelményeket az iskola pedagógiai programjának megfelelően teljesítette egy másik intézményben), felvételi vizsgát nem kell tennie.
- A felvételi vizsga tárgyai: magyar nyelv és irodalom, valamint matematika. A vizsgabizottság tagjai az igazgató által felkért szaktanárok.
- Az igazgató az átvételről a vizsgabizottság javaslata alapján dönt.
- Olyan tantárgyból, vagy tantárgyrészből kell különbözeti vizsgát tenni a tanulónak, amelyet az iskola a megkezdeni tervezett évfolyamtól alacsonyabb évfolyamon tanított, s amely tantárgy ismerete feltétele a sikeres továbbhaladásnak.
- A különbözeti vizsga tantárgyainak, tartalmának meghatározása során mindig egyedileg kell határozatot hozni a tanuló ügyében, hiszen eltérő tanulmányi múlttal jelentkeznek erre a vizsgára.
- Különbözeti vizsgára tanévenként legalább kettő vizsgaidőszakot kell kijelölni.
- A különbözeti vizsga időpontjáról az intézmény igazgatója írásban tájékoztatja a tanulót.

I.11. A felvételi eljárás különös szabályai

A középfokú oktatásra történő jelentkezés és beiskolázás a jogszabályoknak megfelelően történik.

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda többcélú közoktatási intézményként általános iskolai feladatai mellett gimnáziumi feladatokat is ellát, ezért a meghatározottak szerint a középfokú iskolába történő jelentkezés rendjét és a felvételi eljárás szabályait tekintve sajátos helyzetben van.

Az esélyegyenlőségi törvények alapján intézményünk biztosítja a szabad iskolaválasztás, illetve iskolaváltás lehetőségét. Ebből kifolyólag a középfokú beiskolázás tekintetében a gimnáziumi oktatásunkba bekapcsolódni szándékozóknak két csoportját különböztetjük meg:
- Továbbhaladók: a tanulók azon csoportja, akik általános iskolai tanulmányaikat a Huszár Gál Gimnáziumban fejezik be és itt kívánnak továbbtanulni.
- Külsős jelentkezők: a jelentkezők azon csoportja, akik általános iskolai tanulmányaikat nem intézményünkben fejezték be, de középiskolai tanulmányikat a Huszár Gál Gimnáziumban kívánják folytatni.

Továbbá van a tanulóknak egy olyan csoportja, akik a Huszár Gál Gimnázium 8. osztályában fejezik be tanulmányaikat, de más középiskolában kívánnak továbbtanulni. Ezekre a tanulókra a továbbtanulásra megjelölt intézmények felvételi eljárásának szabályai vonatkoznak.

I.11.1. Továbbhaladók beiskolázása

Az iskola nyolcadik évfolyamára járó minden tanulónak, amennyiben az intézményben kívánja folytatni tanulmányait, részt kell venni a továbbhaladási mérésen. Továbbhaladási mérés keretében a diákok a központi magyar nyelvi és matematika írásbeli tesztet írják meg. Amennyiben a jelentkezők száma (a továbbhaladók és külső jelentkezők száma) nem haladja meg a kilencedik évfolyamra felvehetők létszámhatárát minden tanulót felveszünk, aki a 2011. évi CXC. törvény 31. § (1) a) pontja alapján az intézmény által előfeltételként kikötött

keresztény vallás és világnézet elfogadásának eleget tesz. Ennek fennállásáról a szóbeli elbeszélgetés során győződünk meg.

Abban az esetben, ha a jelentkezők száma több mint a felvehető tanulók száma, akkor a továbbhaladóknál továbbhaladási mérés, illetve a külsős intézményből jelentkezők esetében a központi mérés eredményei alapján állapítjuk meg a felvételi rangsort.

Továbbá ebben az esetben is figyelembe vesszük, hogy a továbbhaladók eleget tesznek-e az intézmény által előfeltételként kikötött keresztény vallás és világnézet elfogadásának. Ennek fennállásáról a szóbeli elbeszélgetés során győződünk meg.

A felvételi rangsor megállapításánál, ha a jelentkezők azonos pontszámot érnek el, akkor az esélyegyenlőségi jogszabályokat figyelembe véve a halmozottan hátrányos helyzetű és a hátrányos helyzetű tanulók élveznek elsőbbséget. Továbbá azon jelentkezők, akiknek a lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye az iskola székhelyének településén található, illetve akinek sajátos helyzete azt indokolja. A sajátos helyzet meghatározását a Huszár Gál Iskola Házirendje tartalmazza.

Az a nyolcadikos diák, aki a Huszár Gál Általános iskolában fejezte be a nyolcadik évfolyamot és a Huszár Gál Gimnáziumban kívánja folytatni tanulmányait, a továbbhaladási mérésen nyújtott teljesítményi alapján pontszámot kap, amelynek maximális értéke megegyezik a külsős (nem Huszár Gálos) jelentkezők felvételi vizsgán elérhető maximális pontszámával.

A továbbhaladási mérésen elért pontszám összetevői:

a továbbhaladási mérési magyar nyelvi és matematikai tesztek elért pontszámai (százalékai).
Továbbá figyelembe vesszük a szóbeli elbeszélgetés során történő megállapítást, hogy a továbbhaladó gyermek eleget tesz-e a fenntartó egyház keresztény szellemi-erkölcsi követelményeinek.

I.11.2. Külsős jelentkezők esetén:

Mind magyar nyelv és irodalomból, mind matematika tárgyból a felvételi vizsgatesztek (mégpedig az általános felkészítést nyújtó középfokú iskola 9. évfolyamára készült feladatlapok) megírása kötelező. Az eredmények pontszámmá alakítása úgy történik, hogy a magyar nyelvi és a matematika vizsgateszteken elért pontszámokat összeadjuk, s a felvételiző diákok rangsora a legtöbb pontszámot elért jelentkezővel kezdődik és a legkevesebb együttes pontszámot elért jelentkezővel végződik.

A tanulmányi eredménytől függetlenül minden jelentkező tanulóval felvételi elbeszélgetést folytatunk. Az iskola, egyházi jellegének figyelembe vételével, a tanulókkal és a gondviselőkkel Együttműködési megállapodást köt annak céljából, hogy a szülő és a diák elfogadja az intézmény keresztény szellemiségű Házirendjét, egyházi értékrendszerét és erkölcsi alapelveit.

Mind a továbbhaladók, mind a külsős jelentkezők központi jelentkezési lapon a mindenkor hatályos felvételi eljárás szabályait betartva adhatják be jelentkezésüket.

A továbbhaladási mérési tesztek és központi írásbeli dolgozatok megtekintésére a jelentkező és szülője számára – a kijavítás után egy teljes munkanap (8 óra) időtartamára lehetőséget biztosítunk. A jelentkező (és a szülő) az észrevételeit a megtekintést követő következő munkanap végéig, 16.00 óráig adhatja le írásban az iskola igazgatójánál. A következő munkanapot az esetleges észrevételek megtárgyalására kell fenntartani, így a szóbeli elbeszélgetés legkorábban a megtekintést követő 3. napon kezdődhet. Szóbeli elbeszélgetésre minden jelentkezőt be kell hívni.

A szóbeli elbeszélgetés:

A szóbeli elbeszélgetés során a következő szempontok vizsgálata történik:

- a jelentkező diák rendelkezik-e bibliai világképpel
- legalább alapszinten ismeri-e a biblia alaptanításait, elveit
- ismeri-e a fenntartó egyházat, a Hit Gyülekezetét
- a keresztény szellemi-erkölcsi tanításokat legalább alapjaiban ismeri-e és ezekkel egyetért-e
- tudja-e tolerálni a „másságot”, tud-e integrálódni egy kialakult közösségbe személyiségjegyei alapján

A szóbeli elbeszélgetés időtartama minimum 10, maximum 20 perc.

A szóbeli elbeszélgetésen a tanuló szülei is jelen lehetnek.

A szóbeli elbeszélgetést az intézmény igazgatója vezeti.

I.11.3. Felvételi rangsor megállapítása

Az iskola a szóbeli elbeszélgetés utolsó napját követő harmadik munkanapon köteles nyilvánosságra hozni az eredményeket, azaz a jelentkezők rangsorát (ideiglenes felvételi rangsor). (Ha a tanuló a jelentkezési lapon kérte, akkor nem a saját nevén, hanem a kért módon szerepel a listán.). A tanulói adatlapok módosításának feldolgozását követve az intézményünk igazgatója elkészíti a végleges felvételi jegyzéket és azt elektronikus és írásos formában elküldi a Felvételi

Központnak. A hivatal visszaküldi a tanulói adatlap alapján egyeztetett felvételi jegyzéket, a felvételt meghirdető középfokú iskolának. A felvételi jegyzék kézhez vétele után a gimnáziumunk – a jegyzéknek megfelelően – megküldi a felvételről vagy az elutasításról szóló értesítést a jelentkezőnek és az általános iskolának.

A jelentkezés elutasítása esetén iskolánk igazgatója felhívja a jelentkező, kiskorú jelentkező esetén a jelentkező és a szülő figyelmét, hogy a döntés ellen jogorvoslattal élhet.

A jogorvoslati eljárást megindító kérelmet annak az iskolának a fenntartójához kell benyújtani, amelyiknek a döntésével a tanuló, a szülő nem ért egyet.

Továbbhaladás felsőfokú oktatási intézménybe

A Huszár Gál Gimnázium tanulói a hatályos felsőoktatási törvényben megfogalmazott sikeres felvételi vizsga keretében történő felvételük létrejöttével kezdik meg felsőfokú tanulmányaikat.

II. Az intézmény helyi tanterve

II.1. A választott kerettanterv megnevezése

II. 1. 1. Általános iskola alsó tagozat 1 – 4. évfolyam

Általános iskola alsó tagozat 1–4. évfolyam

Tantárgyak	1. évfolyam	2. évfolyam	3. évfolyam	4. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	8	7	5	6
Idegen nyelvek (angol nyelv)	1	1	2	3
Matematika	4	5	4	4
Környezetismeret			1	1
Ének-zene	2	2	2	2
Vizuális kultúra	2	2	2	1
Technika és tervezés	1	1	1	1
Digitális kultúra			1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Kötelező óraszám	**23**	**23**	**23**	**24**
Bibliaismeret	**2**	**2**	**2**	**2**
Összesen:	**25**	**25**	**25**	**26**

A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

1. évfolyamon: 1 óra angol, 1 óra magyar nyelv és irodalom;
2. évfolyamon: 1 óra magyar nyelv és irodalom, 1 óra matematika;
3. évfolyamon: 2 óra angol nyelv;
4. évfolyamon: 1 óra magyar nyelv és irodalom és 1 óra angol nyelv.

II. 1. 2. Általános iskola felső tagozata 5 – 8. évfolyam

Általános iskola felső tagozat – 5–8. évfolyam

Tantárgyak	5. évfolyam	6. évfolyam	7. évfolyam	8. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	4	4,5	3,5	4,5
Angol nyelv	3	3,5	3,5	3,5
Matematika	4	4	3,5	4,5
Történelem	2	2	2,5	2,5
Honismeret			1	
Állampolgári ismeretek				1
Természettudomány	2	2		
Fizika			1	2
Kémia			1	2
Biológia			2	1
Földrajz			2	1
Ének-zene	2	1	1	1
Vizuális kultúra	1	1	1	1
Dráma és színház		1		
Digitális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Tanulásmódszertan	1	1		
Osztályfőnöki	1	1	1	1
Kötelező óraszám	**27**	**28**	**30**	**31**
Bibliaismeret	**2**	**2**	**2**	**2**
Összesen:	**29**	**30**	**32**	**33**

1) A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

5. évfolyamon: 1 óra tanulásmódszertan,
6. évfolyamon: 0,5 óra angol nyelv, 0,5 óra magyar nyelv és irodalom, 1 óra tanulásmódszertan;
7. évfolyamon: 0,5 óra angol nyelv, 0,5 óra matematika, 0,5 óra magyar nyelv és irodalom, 0,5 óra történelem
8. évfolyamon: 0,5 óra angol nyelv, 0,5 óra matematika, 0,5 óra magyar nyelv és irodalom, 0,5 óra történelem

II.1.3. Gimnázium 9 – 12. évfolyam általános tantervű osztályok

Gimnázium 9–12. évfolyam – Általános tantervű osztályok

Tantárgyak	9. évfolyam	10. évfolyam	11. évfolyam	12. évfolyam
Magyar nyelv és irodalom	3	4	4	4
I. Idegen nyelv- angol nyelv	3	3	4	4
II. Idegen nyelv	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3
Történelem	2	2	3	3
Állampolgári ismeretek				1
Fizika	2	3		
Kémia	1	2		
Biológia	3	2		
Földrajz	2	1		
Ének-zene	1	1		
Vizuális kultúra	1	1		
Művészetek- Mozgóképkultúra és médiaismeret / Dráma			1	1
Digitális kultúra	2	1	2	
Testnevelés és sport	5	5	5	5
Közösségi nevelés-Osztályfőnöki	1	1	1	1
Szabadon választott érettségi tantárgy/Mű veltségi terület	2	2	**4**	**5**
Kötött célú órakeret – érettségire felkészítők			4	4
Kötelező óraszám	**34**	**34**	**34**	**34**
Bibliaismeret	**2**	**2**	**2**	**2**
Összesen:	**36**	**36**	**36,**	**36,**

1) A szabadon tervezhető tanítási órák felhasználása:

9. évfolyamon: A szabadon tervezhető órakeret a diákok igénye szerint oszlik szét a tantárgyak között, műveltségterületi órákra.
10. évfolyamon: A szabadon tervezhető órakeret a diákok igénye szerint oszlik szét a tantárgyak között, műveltségterületi órákra.
11. évfolyamon: 4 óra kötött célú órakeret terhére a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az idegen nyelv és a matematika tantárgyak között oszlik szét, a szabadon tervezhető órakeret pedig a diákok igénye szerint oszlik szét a tantárgyak között, műveltségterületi órák keretében, ahol emelt érettségi felkészítés zajlik.
12. évfolyamon: 4 óra kötött célú órakeret terhére a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az idegen nyelv és a matematika tantárgyak között oszlik szét, a szabadon tervezhető órakeret pedig a diákok igénye szerint oszlik szét a tantárgyak között, műveltségterületi órák keretében, ahol emelt érettségi felkészítés zajlik.

II.1.4. Az Alapfokú Művészeti Iskola képzési struktúrája

A képzés ideje: 12 év

Évfolyamok száma: 12 évfolyam

Grafika és festészet tanszak

Tantárgy	Évfolyamok											
	Előképző		Alapfok						Továbbképző			
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vizuális alapozó gyakorlatok	4	4										
Grafika és festészet alapjai			2	2	2							
Vizuális alkotó gyakorlat			2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Grafika és festészet műhelygyakorlat						2	2	2	2	2	2	2
Összesen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

II.2. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

II.2.1. A taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat vesszük figyelembe:

- A taneszköz feleljen meg az iskolánk helyi tantervében szereplő tananyagnak és követelményeknek.
- A taneszközök kiválasztásánál azokat részesítjük előnyben, amelyek több tanéven keresztül használhatók
- Lehetőség szerint ún. évfolyamonként egységesen megszerkesztett tankönyvcsaládokat választunk.
- Fontos szempont a tankönyv ára, minősége.
- A kötelezően előírt taneszközökről a szülőket minden év júniusában a következő tanévi tankönyv és taneszköz évfolyamonkénti jegyzékének (szülői fórummal való) egyztetése után, a tankönyv és a taneszköz jegyzékének megküldésével értesítjük.
- A taneszközök beszerzése a tanév kezdetére a szülők kötelessége.
- A tantárgyak tanításához szükséges egyéb eszközök beszerzését a szaktanárok javaslata alapján, a munkaközösség egyetértésével az iskola - amennyiben költségvetésében erre lehetőség van - biztosítja.
- Tanévenként – pénzügyi lehetőségeinkhez mérten – saját költségvetési keretből, illetve egyéb támogatásokat felhasználva egyre több nyomtatott taneszközt szerzünk be iskolai könyvtárunk számára.
- A taneszköz legyen jól tanítható, jól tanulható;
- A taneszköz nyomdai kivitelezése legyen alkalmas a tantárgy óraszámának és igényeinek
- megfelelő használatra a tanév(ek) során;
- A taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megóvására;
- Segítse a helyes tanulási szokások, az önálló ismeretszerzés képességének kialakítását;
- Biztosítson lehetőséget a mennyiségi és minőségi differenciálásra egyaránt;
- Változatos feladatokon keresztül szemléltesse az adott tantárgy szerepét a mindennapi életben;
- Alakítsa ki az önellenőrzés igényét;
- Ábraanyaga, betűmérete igazodjon az életkori sajátosságokhoz;
- Felépítése (témák, feladattípusok) logikus, könnyen követhető legyen;
- Feladatrendszere változatos legyen tartalom, típus, nehézségi fok és funkció tekintetében.
- A tankönyv önmagában kiszolgálja az adott tantárgy helyi tantervébe foglaltak tanítását.

II.2.2. Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- amelyek több éven keresztül használhatók;
- amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkafüzet, tudásszintmérő, feladatgyűjtemény, gyakorló);
- amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel;
- amelyekhez biztosítva van a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal.

II.3. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása

II.3.1. Az 1-2. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat első két évében a tanulók között tapasztalható különösen jelentős egyéni fejlődésbeli különbségek pedagógiai kezelése.

Kiemelt feladatok:
- Fokozatosan átvezetjük a gyermeket az óvoda játékközpontú cselekvéseiből az iskolai tanulás tevékenységeibe.
- Mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásai.

II.3.2. A 3-4. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

Az alsó tagozat harmadik-negyedik évfolyamán meghatározóvá válnak az iskolai teljesítményelvárások által meghatározott tanítási-tanulási folyamatok.
Fokozatosan előtérbe kerül a NAT elveiből következő motiválási és a tanulásszervezés folyamat.

Kiemelt feladatok:
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztéséve, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont: az életkori jellemzők figyelembevétele; az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni

II.3.3. Az 5-6. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozaton folyó nevelés-oktatás feladata elsősorban a sikeres iskolai tanuláshoz, a tanulási eredményességhez szükséges kulcskompetenciák, képesség-együttesek és tudástartalmak megalapozásának folytatása.

Kiemelt feladatok:
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátítása a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával;
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat;
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni;

II.3.4. A 7-8. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A felső tagozat hetedik-nyolcadik évfolyamán folyó nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása, valamint az, hogy fektessen hangsúlyt a pályaválasztásra, pályaorientációra.

Kiemelt feladatok:
- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,

- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés deduktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;

II.3.5. A 9-12. évfolyam pedagógiai feladatainak megvalósítása

A Nemzeti Alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósítása
Pedagógiai feladatok megvalósítása:
- tanulási módszerek kialakítása,
- iskolai fegyelem és figyelem,
- kötelességérzet kialakítása
- motiváció megteremtése
- tanulásszervezés,
- teljesítmények növelése,
- kulcskompetenciák megalapozása,
- együttműködési készség fejlesztése,
- a tanulói tudás megalapozása,
- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz,
- megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék
- és a hallás fejlesztésével; a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával,
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,
- az értelmi és érzelmi intelligencia mélyítését, gazdagítását a drámapedagógia
- eszköztárának alkalmazásával kívánjuk megvalósítani,
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének
- fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas
- kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban,
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont: az életkori jellemzők
- figyelembevétele; az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés
- deduktív útjának bemutatása,
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozása helyes
- magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával,
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek
- elsajátítása a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az
- önművelés alapozásával,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív
- tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat.
- A középiskolai nevelés-oktatás alapvető feladata - a változó és egyre összetettebb
- tudástartalmakkal is összefüggésben - a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése,
- bővítése, az egész életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása.

II.4. Mindennapos testnevelés

Iskolánk megszervezi a mindennapos testnevelést heti öt testnevelés óra keretében, amelyből legfeljebb heti két óra

- a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,
- iskolai sportkörben való sportolással,
- versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján, a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában, a sportszervezet keretei között szervezett edzéssel váltható ki.

Iskolai sportkör

Az iskolai sportkörben sportoló tanulók számára a választott szakosztályban heti 2-2 órás kötelező sportköri foglalkozáson való részvétellel, a választható sportágakat az intézmény igazgatója a tanév indítását megelőzően május 20-ig nyilvánosságra hozza.

A sportfoglalkozások megtartásához szükséges óraszámot a kötelező órák keretéből oldjuk meg. Biztosítjuk szakosztályaink számára az országos és a megyei, valamint a városi sportversenyeken, a diákolimpián történő részvétel feltételeit. Lehetőséget biztosítunk diákjaink számára, hogy a mindennapos testnevelés követelményeit iskolai sportkörünk szakosztályaiban teljesítsék. A benyújtott jelentkezések alapján a sportköri foglalkozást választó diákok számára a heti két órás foglalkozás kötelező.

Az iskola és az iskolai sportkör vezetése közötti kapcsolattartás alapja a sportkör munkaterve, amelyet az iskola igazgatója a tanév munkatervének elkészítése előtt beszerez. A feladatok megoldásához figyelembe veszi a sportkör munkatervét, biztosítja a szükséges erőforrásokat és a megvalósításhoz szükséges feltételeket. Az iskolai sportkör elnöke a tanév végén beszámol a sportkör tevékenységéről, az eredményekről listát készít, amelyet az iskola vezetése beemel a tanévről szóló beszámolóba, megjelenít az iskola weblapján. Egyebekben az diáksportkör vezetőjével napi operatív kapcsolatot tart az intézmény vezetője.

Az iskolai sportkör munkáját az iskola igazgatója által megbízott testnevelő tanár segíti. Az iskolai sportkör munkáját segítő testnevelő képviseli az iskolai sportkört az iskola igazgatójával, illetve az iskola vezetőségével folytatatott megbeszéléseken. Az iskolai sportkör munkáját segítő testnevelő véleményét minden esetben ki kell kérni az iskolai testneveléssel, sporttal kapcsolatos kérdésekben, valamint a az iskolai munkaterv és a tantárgyfelosztás összeállítása előtt. Az iskolai sportkör munkáját segítő testnevelő az osztályokban, illetve a diákönkormányzat iskolai vezetőségében minden tanév májusában felméri, hogy a tanulók a következő tanítási évben milyen iskolai sportköri foglalkozás megszervezését igénylik, és ez alapján – minden év május 31-éig – javaslatot tesz az iskola igazgatójának az iskolai sportkör következő tanévi szakmai programjára. A szakmai programra vonatkozó javaslatát az annak megvalósításához szükséges, felhasználható időkeretet, valamint a rendelkezésre álló vagy megteremthető személyi és tárgyi feltételeket figyelembe véve készíti el, illetve megvizsgálja azt is, hogy a településen működő sportszervezetek a szakmai program megvalósításába milyen feltételekkel vonhatók be. Az iskolai sportkör egy tanítási évre szóló szakmai program szerint végzi munkáját. Az iskolai sportkör szakmai programját minden évben az iskolai munkaterv részeként kell elfogadni. Az iskolai sportkör foglalkozásait (sportágak, tevékenységi formák, sportköri csoportok) az iskolai sportkör szakmai programjában kell meghatározni. Az iskolai sportkör foglalkozásaihoz az iskola biztosítja az iskola sportlétesítményeinek (sportudvar, tornaterem, edzőterem), valamint sporteszközeinek használatát.

A mindennapos iskolai testedzés

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, hiszen tapasztaljuk, hogy a modern kor és az azzal együtt járó technológiák az embert olyan életmódba kényszeríthetik, amely a mozgásszegény életmódhoz, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is.

Az iskolai testnevelés és a sport keretei között az egészségnevelés, a szociális kompetenciák, a csapatmunka, valamint a társakkal történő kreatív együttműködés egyaránt fejleszthető.

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontoknak kell teljesülniük:

- minden gyermek minden nap részt vehet a testmozgás-programban; ha nincs testnevelés órája aznap a diáknak, akkor napközis intervallumban, szervezett keretek között, minimum félóra.

- minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légző-rendszer megfelelő terhelése;
- minden testnevelési órán van gimnasztika, benne a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag és légzőtorna;
- a testnevelési tananyag egészében a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire;
- minden testnevelési óra és egyéb testmozgási alkalom örömöt és sikerélményt jelent még az eltérő adottságú tanulóknak is;
- a testnevelés és sport személyiségfejlesztő hatásai érvényesülnek a teljes testmozgás-programban;
- a testmozgás-program életmód-sportokat, életminőség-sportokat is megtanít (olyan sportokat, amelyeket egy életen át lehet folytatni az életminőség javítása érdekében);
- a testmozgás-program játékokat is tartalmaz.

A fenti szempontok, együtt és egyformán fontosak és jelentősek.

Az iskolában bevált és alkalmazott oktatás-szervezési modell a mindennapi testedzésre

A testnevelői munkaközösség a testnevelést tanító alsós pedagógusokkal, valamint a testmozgás-program megvalósításába bevont többi szaktanárral közösen dolgozza ki a szakmailag megfelelő testmozgás-programot, melynek lényege számos szervezett sportfoglalkozás felkínálása.

II.5. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai

Iskolánkban nevelési célkitűzéseink megvalósításához fontosak a választható tantárgyak, tanórán kívüli foglalkozások, amelyek az érdeklődő tanulók számára egy-egy területen biztosítják az ismeretek elmélyítését-esetleg ismétlését-, a felfedezés és az alkotás örömét.

Iskolánkban minden diák számára kötelezően választandó az utolsó két évfolyamon legalább egy érettségire felkészítő foglalkozás, amelynek feladata a közép vagy emelt szintű érettségire történő felkészülés segítése.

Emelt szintű érettségi vizsgára készít föl iskolánkban:
magyar nyelv és irodalom emelt szintű érettségi felkészítő

történelem emelt szintű érettségi felkészítő

matematika emelt szintű érettségi felkészítő

angol nyelv érettségi felkészítő

2. idegen nyelvi érettségi felkészítő

fizika, kémia és biológia emelt szintű érettségi felkészítő

Középszintű érettségi vizsgára készít föl iskolánkban:
Minden egyéb, a helyi tantervekben legalább két évig összesen legalább 138 órában 1 kötelezően tanított tantárgy, azaz a
magyar nyelv és irodalom, történelem,

idegen nyelvek,

matematika, fizika,

kémia, biológia, földrajz,

digitális kultúra és testnevelés, illetve azon tárgyakból, amik szerepelnek a tantárgyi struktúrában.

II.5.1. Napközi, tanulószobai foglalkozás, szakkör

A tanórán kívüli foglalkozások megszervezése jelentős mértékben függ a tanulók és a szülők igényétől.

A napközis, illetve tanulószobai foglalkozásokat intézményünk oly módon szervezi meg a szülők igényei alapján, hogy eleget tudjon tenni az iskolai felkészítéssel és a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatoknak. Napközis foglalkozások 1-4. évfolyamon, illetve tanulószobai foglalkozások megszervezése 5-8. évfolyamon történik.
A délutáni foglalkozásokon lehetőséget kell biztosítani a tanulóknak az aktív mozgásra, az elmélyült tanulásra.
A napközis tanár ellenőrzi a tanulók házi feladatát, és esetenként egyéni segítséget nyújt.
Intézményünk a feltételek megteremtésével törekszik arra, hogy tanulóink kulturáltan és tartalmasan töltsék el a tanórán kívüli idejüket.

Tanulói érdeklődés alapján énekkar, zenekar, színjátszó kör, angol nyelvi drámaklub, illetve különböző témákban tehetséggondozó szakkör szervezhető.

II.5.2. Egyéb programok

A Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda életében vannak olyan közös délutáni rendezvények, amelyek az Intézmény életét színesítik, és különös nevelési lehetőséget biztosítanak a tanárok számára.

A tanulmányi kirándulás (üzemlátogatás, kulturális, művészeti események) megszervezése pedagógiai munkánk lényeges eleme. Erre szervezett módon évfolyamonként a továbbiakban is lehetőséget biztosítunk.

Ezen programokon a részvétel önkéntes, az ott látottakat, hallottakat, elsajátított ismereteket a tanulóktól nem kérjük számon, nem számítjuk be a felkészülésbe, az évközi és az év végi értékelésbe.

II.5.3. A pedagógusválasztás szabályai

A választható tantárgyak-emelt szintű előkészítők- esetében diákjainknak lehetőséget adunk a jelentkezés alkalmával, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni.

Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

II.6. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A társadalmi tendenciák azt mutatják, hogy tanulóink egyre több negatív hatásnak, veszélynek vannak kitéve. Ezért Intézményünk kiemelt feladatának tartja a szociálisan hátrányos körülmények között élő tanulók problémáinak kezelését, a tanulók veszélyeztetettségének megelőzését, illetve megszüntetését.

E feladatokat az alábbiakban határozzuk meg:

- Szociometriai felmérések készítése a tanulók valódi körülményeiről a személyiségi jogok messzemenő figyelembevételével.
- A rossz anyagi helyzetben levő, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű óvodások/diákok segítésének formái:
    - ingyenes tankönyvellátás biztosítása a jogszabályok által meghatározott módon,
    - tanulmányi kirándulások anyagi támogatása,
    - kedvezményes ebéd biztosítása,
    - a szülő figyelmének felhívása a rendszeres gyermekvédelmi támogatás igénylésének lehetőségére az önkormányzaton keresztül.
- Mentálhigiénés szakember tanácsának kikérése, munkájának igénybevétele.
- A tanulók jogainak fokozott védelme.
- Az életmódprogram keretében rendszeres felvilágosító munka végzése az osztályfőnök, a szaktanárok és a védőnő segítségével (drog, alkohol, dohányzás).
- Törekszünk arra, hogy minél több pedagógus szerezzen alapos ismereteket a sikeres kábítószer-ellenes program megvalósításához.
- Rendszeres kapcsolattartás a tanulók szüleivel.
- A veszélyeztetett, illetőleg hátrányos helyzetű tanulók helyzetének figyelemmel kísérése.
- Alsó tagozat 1-4. évfolyamon napközi, felajánlása.
- 5-8. évfolyamokon, tanulószoba felajánlása.

- Magántanulói foglalkoztatás.
- Egyéni foglalkozás a tanuló személyére szabott foglalkoztatási tervvel a délelőtti, délutáni tanórák rendjébe beépítve, kizárólag a Rehab. Bizottság javaslata alapján.
- Csoportos foglalkozások szervezése a tanulmányi munka hiányosságainak pótlására.
- A hasznos szabadidő eltöltésére, a tanulók személyiségét kibontakoztató, tehetséggondozást elősegítő foglalkozások megszervezése.
- Gyermekjóléti-családsegítő szolgálatokkal folyamatos kapcsolattartás.
- Gyermekvédelmi támogatás igénylésével, folyósításával kapcsolatos tennivalók folyamatos figyelemmel kísérése.
- Átmeneti segélyek kieszközlése.
- Továbbtanulás, pályaválasztás
- Nyíltnapokra, felvételire való irányítás, kísérés.
- Osztálykirándulások, nyári táboroztatás, kézműves alkotó tábori hét az iskolában

  Pályázatokon való részvétel. A pályázatokon nyert anyagi segítséggel a tanulók tanulási körülményeinek javítását, kirándulásokon való részvételét biztosítjuk

A fenti feladatok összefogását az igazgató által megbízott osztályfőnöki munkaközösség vezetője és az iskola fejlesztőpedagógusa koordinálja, aki folyamatosan kapcsolatot tart a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat szakembereivel, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal.

II.7. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

A tanulók tanulmányi munkájának ellenőrzése és értékelése

Tanuló ellenőrzése

Minden pedagógus végez ellenőrzést, mellyel a nevelő- oktató munkájuk eredményét mérik le a tanulókon. Folyamatosan végzik a rendszeres megfigyeléseket, méréseket. A neveltséget a tanulók magatartási, míg igyekezetüket a szorgalom érdemjegyeik tükrözik. Ezek alapja a következő értékelési skála:

Magatartás: a tanulók magatartásának megítélésekor értékeljük az iskola értékrendje szerinti viselkedésüket, az önmagukhoz mért fejlődésüket.

- Példás: ha a tanuló munkájával és viselkedésével példát mutat társainak, öntevékeny és kezdeményező, vállalásait időre kifogástalanul teljesíti, a közösség életét jó irányba befolyásolja, betartja az iskola szabályzatait, védi az iskola értékeit.
- Jó: ha tanítási órákon figyel, a munkát nem hátráltatja, viselkedésével, megjelenésével kapcsolatban csak ritkán és apróbb kifogások merülnek fel, az esetenként vállalt vagy rábízott feladatokat végrehajtja, az iskola szabályzatait csak ritkán és kis mértékben szegi meg, védi az iskola értékeit.
- Változó: ha a tanítási órák rendjét esetenként zavarja, passzív a munkában, a közösség életében csak vonakodva vesz részt, önként vállalt vagy rábízott feladatait elhanyagolja, viselkedése kifogásolható, csak tanári útmutatás hatására változik.
- Rossz: ha a tanítási órákat rendszeresen, figyelmeztetések ellenére is zavarja, a munkát hátráltatja, a közösség életében nem vesz részt, annak határozataival nem törődik, feladatait nem teljesíti, viselkedése rendszeresen kifogásolható, többszöri tanári figyelmeztetés is hatástalan rá, az iskola rendjét és szabályait nem tartja be, szándékosan rongálja az iskola vagyontárgyait és társai tulajdonát, több napot hiányzik igazolatlanul.

Szorgalom: a tanulók szorgalmának értékelésekor értékeljük a képességeiknek megfelelő tanulmányi munkájukat, a munkához való viszonyukat, a tanórai aktivitásukat, az önként vállalt feladataik teljesítését és eredményességét, a tanulmányi és sportversenyeken való szereplésüket.

- Példás: ha a tanuló kifogástalanul teljesíti kötelességeit, tanulmányi munkáját képességeihez mérten példaadóan rendszeresen végzi, érdeklődést mutat.
- Jó: az órák nagy részében aktívan dolgozik, tanulmányi munkáját jórészt lelkiismeretesen végzi, kötelességeit teljesíti, de különösebben plusz feladatokat nem vállal.
- Változó: ha a tanítási órák többségén passzív, munkavégzése, kötelességteljesítése hullámzó, nem képességeinek megfelelően teljesíti kötelességeit.
- Hanyag: szinte minden tantárgyból érdektelenséget mutat, a kötelességeit rendszeresen elmulasztó, megbízhatatlan gyerek.

A tanulók tantárgyi ismereteinek értékelése havonta érdemjegyekkel illetve szóbeli értékeléssel is történik. Az értékelés évközi regisztrálására és közlésére az e-naplót használjuk fel. Az évközi értékelés minimuma havonta egy jegy,

vagy szöveges értékelés. Az értékelésben érvényesülhet a fejlődés vagy hanyatlás hangsúlyozása is. Félévkor és a tanév végén osztályzatokkal az e-naplóban, illetve a bizonyítványban 1 - 5 skálájú osztályzattal.

A szaktanárok a tanulmány teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez. Emellett azonban figyelembe veszik azt is, hogy a tanulói teljesítmény hogyan változott – fejlődött-e vagy hanyatlott – az előző értékeléshez képest. Iskolánkban fontosnak tartjuk szem előtt tartani azt a tényt, hogy a tanuló önmagához képest hogyan teljesített.

A tanulók tanulmányi munkájának értékelése az egyes évfolyamokon különböző tantárgyak esetében a következők szerint történik:

- az első évfolyamon minden tantárgy esetében szöveges minősítést alkalmazunk,
- a második évfolyamon, év végén az osztályzattal történő értékelést alkalmazzuk,
- a második évfolyam 2. félévétől -tizenkettedik évfolyamig a tanulók teljesítményét, előmenetelét év közben minden tantárgyból érdemjegyekkel minősítjük,
- Az első, és a második évfolyamon félévkor a tanulók teljesítményét, előmenetelét szöveges minősítéssel értékeljük. A szöveges minősítés a tanuló teljesítményétől függően a következő lehet:
  - KIVÁLÓAN TELJESÍTETT
  - JÓL TELJESÍTETT
  - MEGFELELŐEN TELJESÍTETT
  - FELZÁRKÓZTATÁSRA SZORUL

A félévi és év végi osztályzatot az adott félév során szerzett érdemjegyek, és a tanuló év közbeni tanulmányi munkája alapján kell meghatározni.

Az egyes tantárgyak érdemjegyei és osztályzatai a következők:

Jeles (5),
Jó (4),
Közepes (3),
Elégséges (2),
Elégtelen (1).

Érdemjegyek megállapítása:

Jeles (5)

- Ha a tantervi követelményeknek kifogástalanul eleget tett
- Ismeri, érti, tudja a tananyagot, azt alkalmazni képes, pontosan, szabatosan fogalmaz, lényegre mutatóan definiál
- Saját szavaival is vissza tudja adni a szabályt
- Tud szabadon, önállóan beszélni
- Bátran mer kérdezni, véleményt mondani

Jó (4)

- A tantervi követelményeket megbízhatóan, kevés és jelentéktelen hibával teljesíti
- Apró bizonytalanságai vannak
- Kisebb előadási hibákat vét
- Definíciói nem értő tanulással megalapozottak

Közepes (3)

- A tantervi követelményeknek pontatlanul, több hibával tesz eleget
- Nevelői segítségre, javításra, kiegészítésre többször szorul
- Ismeretei felszínesek
- Kevésbé tud önállóan fogalmazni, dolgozni, beszélni
- Rövid mondatokat mond (párbeszéd a tanár és a diák között), de segítséggel képes megoldani szóbeli feladatát

Elégséges (2)

- A tantervi követelményeknek súlyos hiányossággal tesz csak eleget, de a továbbhaladáshoz szükséges minimális ismeretekkel, készségekkel, jártassággal rendelkezik.
- Egyszavas válaszokat ad.
- Fogalmakat nem ért
- Gyakorlatban képtelen az önálló feladatvégzésre

Elégtelen (1)

- A tantervi követelményeknek nevelői útbaigazítással sem képes eleget tenni
- A minimumot sem tudja

Az érdemjegyek, osztályzatok megállapítása során:

- Figyelembe vesszük az adott tantárgyban mutatott többletmunkáját
- Érdemjegyet csak azoknak a tananyagelemeknek a tudására adunk, amelyekre a követelmények vonatkoznak. A tanulók tanulmányi kötelességteljesítésének elmulasztása miatt elégtelen osztályzat adható.
- A házi feladatot az órán feladott anyag gyakorlásának tekintjük, emiatt nem osztályozzuk (kivéve házi dolgozat, gyűjtőmunka, megfigyelés, kísérlet, kutatás, kiselőadás, szorgalmi feladatok, rendszerező munkák)
- A kiegészítő anyag elsajátítását szaktanári dicsérettel honoráljuk, de az emelt óraszámú csoportokban a követelmények részét képezik a kiegészítő anyag bizonyos elemei
- Nem adunk féljegyeket (törtjegyeket)
- A félévi, év végi osztályzatok az évi összteljesítményt értékelik, és nem feltétlenül az évközi érdemjegyek középarányosaként jelennek meg.

Az osztályzatok szerepe:

A félévi és év végi érdemjegyének megállapításánál:

- kiemelt szerepe van: a témazáró dolgozatoknak
- meghatározó: témaközi felmérések, szóbeli, írásbeli feleletek
- beszámíthatók: attitűdjegyek, szorgalmi feladatok, gyűjtőmunkák.

A magasabb évfolyamra lépés feltételei

A negyedik-tizenkettedik évfolyamon a tanuló az iskola magasabb évfolyamára akkor léphet, ha az oktatási miniszter által kiadott kerettantervekben „A továbbhaladás feltételei” c. fejezetekben meghatározott követelményeket az adott évfolyamon a tanév végére minden tantárgyból teljesítette.

A követelmények teljesítését a nevelők a tanulók év közbeni tanulmányi munkája, illetve érdemjegyei alapján bírálják el. A negyedik-tizenkettedik évfolyamon minden tantárgyból az „elégséges” év végi osztályzatot kell megszereznie a tanulónak a továbbhaladáshoz.

Ha a tanuló a negyedik-tizenkettedik évfolyamon, tanév végén egy vagy két tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot, a következő tanévet megelőző augusztus hónapban javítóvizsgát tehet.

Ha a tanuló a negyedik-tizenkettedik évfolyamon, a tanév végén három vagy több tantárgyból szerez elégtelen osztályzatot, az évfolyamot ismételni köteles.

A negyedik-tizenkettedik évfolyamon a magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak minden tantárgyból osztályozó vizsgát kell tennie, ha:

- az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse,
- egy tanulmányi évben 250 óránál többet mulasztott,
- magántanuló volt.

A tanuló által szerzett érdemjegyekről a szülőt az adott tantárgyat tanító nevelő értesíti az e-naplón keresztül.
A tanulók tanulmányi munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók témazáró dolgozatainak értékelésekor az elért teljesítmény (pontszám) érdemjegyekre történő átváltását a következő arányok alapján végzik el a szaktárgyat tanító tanárok:

Alsó tagozaton:

Teljesítmény	Érdemjegy
0–49%	Elégtelen (1)
50 – 65%	Elégséges (2)
66–79%	Közepes (3)
80–89%	Jó (4)
90–100%	Jeles (5)

Felső tagozaton:

Teljesítmény	Érdemjegy
0-39%	Elégtelen (1)
40-54%	Elégséges (2)
55-69%	Közepes (3)
70–84%	Jó (4)
85–100%	Jeles (5)

Gimnáziumban:

Teljesítmény	Érdemjegy
0-39%	Elégtelen (1)
40-54%	Elégséges (2)
55-69%	Közepes (3)
70–84%	Jó (4)
85–100%	Jeles (5)

Minimum mérés esetén akkor felel meg a tanuló a követelményeknek, ha a követelmények 90%-t teljesíti.
A kötelező érettségi tárgyak (magyar, matematika, történelem, idegen nyelv) esetében a felső tagozaton és gimnáziumban a szaktanárok, a számonkérések értékelésénél, a fenti táblázatoktól eltérő (magasabb) százalékos értéket is megadhatnak követelményként.
Osztályozóvizsgák értékelése az érettségi ponthatárok alapján történjen.

Tantárgyi értékelési szempontsor

Magatartás
- Érzelmi élet jellemzői (érzelmi élete, iskolai munkához való viszonya, pedagógusokhoz való viszonya, fegyelmezettsége, konfliktusmegoldó képessége)
- Társas kapcsolatok (társas kapcsolatok köre, kapcsolatteremtő képesség, együttműködési képesség a csoportban, másokra való odafigyelés képessége, csoportnormák elfogadásának szintje)

Tanulást befolyásoló tényezők fejlettségének megfigyelése, értékelése
- figyelem (megfigyelőképesség, tartóssága, terjedelme)
- emlékezet (bevésés, megtartás, felidézés, mozgásos emlékezet fejlettsége, vizuális emlékezet, verbális emlékezet, testséma, térorientáció, gondolkodás)

Tanulási technikák fejlettségének értékelése
- feladatmegoldásban nyújtott segítség
- munkatempó
- taneszközök, segédeszközök használata

Kommunikációs és olvasási képesség
- beszédkésztetés, kifejezőkészség
- szókincs
- betűfelismerés
- összeolvasás
- olvasás folyamatossága
- olvasás pontossága
- olvasottak megértése

Számolás és matematikai képesség
- szám és mennyiségi fogalom
- műveletek megértése, alkalmazása
- logikai feladatok megoldása
- geometriai feladatok

Művészetek és mozgásos tevékenység értékelése
- színezés, festés, rajzolás
- művészeti alkotások /zene, képzőművészet/ iránti nyitottság
- eszközök használata /olló, ragasztó, ecset, stb./
- mozgások térbelisége
- mozgások tempója
- mozgások rendezettsége, összehangolása

Testnevelésnél szempontok:
- Tanítási órákon való részvétel, aktivitás
- Futás tartóssága, gyorsaság
- Labdaügyesség, labdakezelés. Dobás, elkapás, játékok
- Játékokban, versenyeken való részvétel- szabályok betartása – sportszerűség, /esetleg vereség elviselése
- Kirándulások, túrák

- Eredményei, sikerei versenyeken, tömegsport- megmozdulásokon

Természetismeret értékelési szempontjai:
- A tapasztalatok megjelenítése rajzzal.
- Megfigyelések
- Összehasonlítások, azonosságok, különbözőségek felismerése, megfogalmazása
- Csoportosítás
- Szakkifejezések használata
- Gyűjtőmunka
- A tárggyal kapcsolatos aktivitás

Munkához, tanuláshoz való viszonyban megnyilvánuló sajátosságok:
- önállóság mértéke
- probléma iránti fogékonyság
- kutató, felfedező tevékenység
- problémamegoldó képessége
- együttműködési készség
- munkával szembeni igényesség
- kreativitás
- munkatempó
- munkamorál

Társakhoz, felnőttekhez való viszonyban megnyilvánuló sajátosságok:
- a másik ember tisztelete
- türelmesség
- egymásra figyelés
- segítőkészség
- együttműködési készség
- konfliktustűrés, konfliktuskezelés, konfliktusmegoldás készsége
- kompromisszumkötési készség
- egymás elfogadásának mértéke

Érdeklődés területei:
- érdeklődésének tartóssága egy adott területen
- milyen új érdeklődése alakult ki a tanév során
- egyéni érdeklődése milyen konkrét tevékenységi formában nyilvánul meg
- milyen jellegű kezdeményezései vannak

Egyéb sajátosságok:
- normák, szabályok betartása
- igényesség önmagával szemben
- döntéshozási képesség
- felelősségtudat
- nyitottság
- kíváncsiság
- érzelmi megnyilvánulások

Mérések típusai:
- Diagnosztikus mérés: valamely osztályfokra történő belépéskor, továbblépéskor, tanárváltáskor, az előzetes ismeretek szintjének megállapítására, helyzetmérésre – feladat meghatározó jelleggel végzünk. Ezeket nem osztályozzuk, a teljesítményeket pontszámokban vagy százalékokban kifejezve értékeljük.
- Formatív mérés: a tanulási folyamat követésére időben rendszeresen, tervszerűen elosztott gyakorisággal végezzük (röpdolgozat, szóbeli és írásbeli egyéni feleletek, osztályfeleltetés, kísérlet, megfigyelés, gyűjtőmunka, kiselőadás).
- Szummatív mérés: lényege, hogy az adott populációban minden tanuló talál önmaga számára megoldható feladatokat (alapkövetelmények, törzsanyag).

Értékelésünk szemléleti alapja
- Folyamatosan, rendszeresen összevetjük a tanulók fejlődéséről nyert adatokat a fejlődésük iránt támasztott követelményekkel.
- Az ellenőrzés nem szorítkozik csupán az ismeretek és készségek értékelésére, folyamatosan értékeljük tanulóink képességeinek, magatartásának, egész személyiségének fejlődését, nem csak a szorosabb értelemben vett tantárgyi szaktudást és előrehaladást osztályozzuk.
- Figyelembe vesszük a tanulók fejlődésének jellemző vonásait, élettani sajátosságait.

- Fontosnak érezzük, hogy az érdemjegyek, osztályzatok ne csupán kinyilatkoztatott ítéletként lebegjenek a tanulók előtt. Szóban is megbeszéljük, hol hibáztak, mi lehet a hibák oka, mit kell tenniük a hibák kijavítása érdekében.

Az érdemjegyek és az osztályzatok tartalma:
- Tények, leírások, fogalmak, szabályok, összefüggések, törvények, szóbeli és írásbeli számonkérések.
- Kísérletek, manuális tevékenységek megítélése.
- Kiselőadások tartalmi minősítése.
- Szorgalmi feladatok, egyéni kutatások, feladatmegoldások minősítése.
- Vitakészség, véleménynyilvánítás megítélése.
- Tantárgyi attitűd mérlegelő megítélése.

II.8. Az otthoni (napközis, tanulószobai) felkészüléshez előírt házi feladatok meghatározása

Iskolánkban a házi feladatok meghatározásával kapcsolatosan az alábbi szabályok érvényesülnek:

- a házi feladatok legfontosabb funkciója a tanórán feldolgozott tananyaghoz kapcsolódó gyakorlás (készség- és képességfejlesztés), valamint a tananyaghoz kapcsolódó ismeretek megszilárdítása
- a tanulók eredményes felkészülésének érdekében egy tanítási napon belül egy-egy osztállyal legfeljebb kettő témazáró, illetve félévi vagy év végi felmérő dolgozatot lehet íratni.

Eljárásrend a házi feladat adásának szabályozására

Kötelező házi feladat:
- Szóbeli házi feladat
    - Tananyaghoz kapcsolódó:
        - elnevezések – szakkifejezések
        - fogalmak – összefüggések
        - szabályok – törvények
        - ismeretek, melyeket az óravázlat, illetve a tankönyv tanár által kijelölt részei tartalmaznak
        - Kötelező olvasmány, melyet a magyar nyelv és irodalom tanterv évfolyamonként megjelöl
        - Tananyaghoz kapcsolódó, az ismeretek elmélyítését szolgáló szemelvények, ajánlott irodalom
        - Memoriterek – melyeket a szaktárgyi tanterv megjelöl

- Írásbeli házi feladat
    - Tankönyv, munkafüzet, feladatgyűjtemény, iskolai füzet, tanító – tanár által kijelölt feladatainak megoldása
    - Tananyag szerves részét képező fogalmazások, írásbeli elemzések, gyűjtőmunkák elkészítése

Általános rendelkezések a kötelező házi feladatra vonatkozóan

- A szóbeli és írásbeli házi feladat mindenkor szervesen kapcsolódjon a tanóra anyagához, témájához
- Célja minden esetben a tanórán szerzett ismeretek megszilárdítása, elmélyítése és a tantárgyi készségek begyakorlása legyen
- A házi feladat ellenőrzése, megbeszélése következetes legyen a legközelebbi órán
- Módszere lehet:
    - a tanuló ellenőrzése
    - a tanító – tanár javítása
- Félévente minden nevelő kötelessége tanítványai füzetét, írásbeli munkáját legalább egyszer áttekinteni. Alsó tagozaton – különösen első osztályban – az eredményes készségfejlesztés érdekében havi gyakorisággal
- Írásbeli házi feladat értékelése – tartalmi és formai szempontból – egyaránt fontos, ezt a nevelő szóban és írásban is közölheti a tanulóval
- Korrekció
    - Tartalmi vagy formai igénytelenség esetén a feladat újra íratása
    - Hibás feladatmegoldás javítása egyéni esetben
    - Osztályt érintő általános hiba esetén újratanítás, hiányosságok pótlása

Szorgalmi (házi) feladat

Minden esetben a tanuló önkéntes vállalása alapján történik

- Szóbeli házi feladat

- Vállalt kiselőadás a tananyaghoz kapcsolódva
- Ajánlott olvasmány – melynek a jegyzékét a magyar nyelv és irodalom tanterv megjelöl évfolyamonként

- Házi és felmenő versenyekre való felkészülés

- Írásbeli szorgalmi házi feladat
  - Képességek fejlődését, tehetség fejlesztését, kibontakozását elősegítő feladatok megoldása
  - Levelezős és felmenő rendszerű feladatok megoldása
  - Írásbeli pályamunkák készítése

Általános rendelkezések szorgalmi (házi) feladatra vonatkozóan

- Szóbeli és írásbeli szorgalmi feladat a tantárgyi követelményeken felüli teljesítményt célozza. Hozzájárul a tanuló széleskörű tájékozottságához.
- Szaktanár ajánlása, motiválása alapján a tanuló önként vállalja.
- A szorgalmi feladat mennyisége: a tanuló teherbírásán és kitartásán is múlik, más-más elvárás lehet, egyénenként óvakodjunk, hogy túl sok feladat adásával a tanuló kedvét ne veszítse el
- Pedagógiai szempontból szükséges a szorgalmi feladat megoldásához plusz tanári segítség nyújtása
- Minden esetben a szorgalmi munkát ellenőrizzük, értékeljük, az érdemi szorgalmi munkát jutalmazzuk.

Eljárásrend az írásbeli beszámoltatás szabályozására

Az írásbeli beszámoltatás formái, gyakorisága

- Diagnosztikus mérés
  - Célja: a tanulók előzetes ismereti szintjének megállapítása, helyzetfelismerés, feladat meghatározó jelleggel az adott tanulócsoportra
  - A teljesítményeket pontszámokban, illetve százalékokban kifejezve értékeljük, nem osztályozzuk
  - Diagnosztikus mérést valamely osztályfokra való belépéskor, tanárváltáskor, iskoláztatás szakasz - határain, ill. egyéb objektív tényező hatására végzünk az adott célcsoportban

- Formatív mérés
  - Célja: a tanulási folyamat eredményének követése
  - Formái:
    - írásbeli felelet
    - röpdolgozat
    - témaközi felmérés
    - témazáró dolgozat
  - A teljesítményeket – a tantervi követelményekkel való összehasonlítás alapján – osztályozzuk
  - A tanulási folyamat által meghatározott időben rendszeresen tervszerűen elosztott gyakorisággal végezzük

- Szummatív mérés
  - Célja: az adott évfolyamon, vagy az iskoláztatás szakasz határán a tanítási – tanulási folyamat eredményének mérése

  - Szummatív mérés formái:
    - év végi felmérés
    - szintmérés
    - képességmérés
    - ismeret és tájékozottság mérése
  - A teljesítményeket a törzsanyag követelményeivel (minimum, átlagos, optimum szinthez) összehasonlítva pontokban és százalékokban kifejezett ütemek szerint értékeljük. Nem osztályozzuk. Megtervezzük az egyén és az adott populáció egésze számára a szükséges korrekciót

Írásbeli beszámoltatás rendje

A magyar oktatás helyzetének, színvonalának megállapítását célzó országos és nemzetközi mérések. Oktatási Minisztérium – OKÉV által kijelölt mérések, melynek anyagát és idejét az oktatási miniszter rendeletben határozza meg. (Képességmérések, MONITOR vizsgálat stb.)

Az írásbeli beszámoltatás különféle formáit alkalmazni hivatott személyek:

-tanító, szaktanár

-munkaközösség-vezető

-szaktanácsadó

-igazgatóhelyettes, igazgató

II.9. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Iskolánkban csoportbontásban tanítunk egyes tantárgyakat, célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére és tanulók tudásának megalapozására.

A választható tantárgyak esetében diákjainknak lehetőséget adunk, hogy megjelöljék, melyik pedagógusnál szeretnék tanulmányaikat folytatni.

Amennyiben a tantárgyfelosztás ezt lehetővé teszi, biztosítjuk a többség által megjelölt pedagógust a kurzus vezetésére.

A választásukat a tanulók és a szülők aláírásukkal megerősítik és tudomásul veszik, hogy az értékelés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mintha kötelező tanórai foglalkozás lenne.

II.10. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

A tanulók fizikai állapotának mérése nem cél, hanem eszköz, az egészség szempontjából leglényegesebb kondicionális képességek tervszerű, tudatos, fokozatos fejlesztése.

A fizikai fittség pontos mérési eredménye fontos a pedagógusok, az egészségügyi dolgozók, a politikai döntéshozók és mindazok számára, akiknek a mérési eredmények biztosítják a szükséges alapot az egyéni és általános fittség javítását célzó bármilyen program vagy irányelv kialakításához.

A tanulók fizikai állapotának mérése iskolánkban kétféle módon történik:

- az iskolaorvosi vizsgálatok jogszabályokban meghatározott módszereivel
- a testnevelési órákon az alábbiakban ismertetett módon.

A testnevelés helyi tanterveiben szerepeltetjük a tanulók fizikai állapotának évente legalább egyszer történő mérésének kötelezettségét. A mérést évi gyakorisággal végezzük el a testnevelési órákon a ***NetFit*** rendszer alkalmazásával. A tanulók általános fizikai teherbíróképességének értékeléséhez és minősítéséhez használt „NetFit” (fizikai fittség mérése) alapmérései az alábbiak:

- Aerob vagy alap-állóképesség mérése: 2000 m-es síkfutással.
- Izomerő mérése és dinamikus ugróerő mérése helyből távolugrással páros lábbal.
- Dinamikus dobóerő mérése: kétkezes labdadobás hátra fej fölött, tömött labdával.
- Kar-, törzs-, és lábizmok együttes dinamikus erejének mérése: egykezes labda-lökés helyből az ügyesebb kézzel, tömött labdával.
- Dinamikus erő-állóképesség mérése: vállövi- és karizmok erő-állóképességének mérése: mellsőfekvőtámaszban karhajlítás és nyújtás folyamatosan kifáradásig.
- Csípőhajlító és a hasizom erő-állóképességének mérése: hanyatt fekvésből felülés térdérintéssel, folyamatosan.
- A hátizmok erő-állóképességének mérése: hason fekvésből törzsemelés és leengedés folyamatosan, kifáradásig.

A korosztálynak megfelelő követelményeket a tornaterem folyosóján kifüggesztjük, hogy azt a tanulók bármikor megtekinthessék. ***A felmérések a tanulók állapotának rögzítését célozzák, ezért azokra a diákok osztályzatot nem kaphatnak.*** A felmérést követő időszakban értékelhető azonban osztályzattal a tanulók mért eredményekhez képest felmutatott fejlődésének mértéke. A felmérések eredményeit a testnevelő tanárok kötelesek vezetni úgy, hogy az egyes osztályokban tanuló diákok fizikai állapotának követéséhez szükséges adatok évről évre követhetőek legyenek. Az adatbázis rendszeres vezetésének ellenőrzése a nevelési-szervezési

igazgatóhelyettes feladatkörébe tartozik. ***A tanulók fizikai állapotának, edzettségének mérését minden tanév március és április hónapjában bonyolítjuk le.***

III. Az óvoda/iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

III.1. Egészségnevelési program

III.1.1. Törvényi háttér, Jogszabályi háttér

- a 2003. évi LXI tv.–nyel módosított 1993. évi LXXIX. tv. a Közoktatásról 48. § (3) bek.
- a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. (XII. 17.) Korm. Rendelet
- a 96/2000. (XII. 11.). országgyűlési határozattal kiadott „Nemzeti stratégia a kábítószer-fogyasztás visszaszorítására”
- A 1036/2003. (IV. 12.) Korm. határozat a 96/2000. Ogy. hat. rövid és középtávú céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról
- a 46/2003. sz. (IV. 16.) Országgyűlési határozat, az Egészség Évtizedének Johan Béla Nemzeti Programjáról
- a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény
- az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV törvény, 38. § (1) és (2) bek.
- az iskola egészségügyi ellátásról szóló 26/1997. (IX.3.) NM rendelet 2. és 3. sz. melléklete
- a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról szóló 51/1997. (XII. 18.) NM rendelet
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI tv.

Ezeken felül a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogram (1996) 9.5 pontja részletesen foglalkozik a környezet-egészségügy oktatásával, nevelésével. Az oktatás, nevelés és szakképzés környezet-egészségügyi feladatait két nagy területre osztja:

Környezet-egészségtani szakismeretekre és módszerekre azoknak a szakembereknek van szükségük, akiknek ez munkakörükkel közvetlenül összefügg. Számukra ezt a képzés során a képzési követelmények előírják.

A környezetegészség kultúrája ugyanakkor az életvitel részeként a hétköznapi tudás és szokásrendszer egyik fontos eleme, minden embert érintő kulturális tényező. E kultúra az emberek életviteli szokásaiban, életmódjukban, értékrendjükben tükröződik. Kialakulása a családi szocializációban kezdődik, később az intézményes nevelés, oktatás és az iskolarendszeren kívüli hatások együttesen formálják.

1998-ban, Koppenhágában a WHO Európai Regionális Bizottsága elfogadta az Európai Egészség 21. nyilatkozatot, amelynek célkitűzései többek között kimondják, hogy 2015-re a lakosságnak a társadalom minden rétegében egészségesebb életmódot kell kialakítani, és hogy a régió lakosságának olyan biztonságosabb fizikai környezetben kell élnie, ahol az egészségre veszélyes szennyező anyagok nem haladhatják meg a nemzetközileg elfogadott határértékeket.

Erőforrások

Egészségnevelési munkánk céljainak eléréséhez is elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki.

III.1.2. Iskolán belüli együttműködés

Tanárok. Az iskola minden tanárának feladata, hogy magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Az egészségnevelési program eredményesen csak a tantestület támogatásával tud működni.

Diákok. Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra.

Az egészségfejlesztési programok között viszonylag új keletűek azok a megközelítések, amelyek a kortársak befolyásának szerepére helyezik a hangsúlyt. Jól tudjuk, hogy a korai életszakaszokban jelentkező, aggodalomra okot adó, egészséget veszélyeztető magatartásformák az esetek jelentékeny százalékában a kortárscsoport nyomására, hatására jelennek meg. A serdülőkorú fiatalok számára a felnőttnél (szülőnél, tanárnál) lényegesen hitelesebb a kortárs, aki éppen ezért sokkal jelentékenyebb véleményformáló hatással is van.

Szülők (család)

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ-átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az iskola egészségfejlesztési programjait, közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik az iskolai munka hatékonyságát.

Iskolaorvos, háziorvos védőnő

Az iskolai egészségügyi feladatokat az orvos és a védőnő közösen látja el.

Feladataik a következőképpen csoportosíthatók:

A tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak (szekunder prevenció)

Adott esetben a tanulók elsősegélyben való részesítése

Közreműködés: közegészségügyi-járványügyi, környezet-egészségügyi, táplálkozás egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában az iskola vezetésével egyeztetve

Felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.

III.1.3. Iskolán kívüli együttműködés

Gyermekjóléti szolgálatok, nevelési tanácsadók, családsegítők

A gyermekvédelmi munkában valamint a konkrét államigazgatási ügyekben tudnak segítséget nyújtani a gyermekjóléti szolgálatok és a települési önkormányzatok más intézményeiben dolgozó segítő foglalkozású szakemberek.

A hivatalos, jogszabályokhoz kötött kapcsolatok részleteit a különböző dokumentumok rögzítik, de a kooperációnak ezen túlmutató szakmai szerepe van.

Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslataikra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Egészségügyi szakellátást igénylő esetekben a területileg illetékes kórházak és intézmények jelentik a segítő kapcsolatok színterét.

Az egészségügyi intézmények és az Népegészségügyi Szakigazgatási Szervek területileg illetékes intézetei, azon belül is különösen az egészségfejlesztési munkatársak, az Országos Gyermek egészségügyi Intézet szakemberei konkrét segítséget jelenthetnek az iskolai egészségnevelési munkában.

A rendőrkapitányságok ifjúságvédelmi munkatársai a bűnmegelőzési programok közös kimunkálásában, a tanári továbbképzéseken jogi-, gyermek- és ifjúságvédelmi, rendészeti, közlekedési témájú előadások tartásával tudnak segítséget nyújtani az Intézménynek.

Tárgyi erőforrások

- felszerelt iskolaorvosi rendelő, tornatermek, sporteszközök, sportpálya
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök: projektor stb.

III.1.4. Alapelvek

A gyerekek hosszú éveket töltenek az iskolákban. Ebben az időszakban érdemi hatást lehet gyakorolni a személyiségfejlődésükre, mely nagyban meghatározza az életmódjukban később kialakuló szokásaikat, az életideálokat, preferenciák kialakítását.

Mivel az iskola a szocializáció kitüntetett színtere, így a fenti tényezők közül érdemi hatást - az iskola fizikai-tárgyi és pszichoszociális környezetének alakításával -, az iskola-egészségügyi ellátás minőségére és az életmódra tudunk gyakorolni. (Az iskolai egészségfejlesztő munka – akár jól, akár rosszul csinálják – alapvetően befolyásolja az iskola egészének mindennapjait.)

Az egészségfejlesztés az összes nem terápiás egészségjavító módszer gyűjtőfogalma, tehát magába foglalja a korszerű egészségnevelés, az elsődleges prevenció, a mentálhigiéné, az egészségfejlesztő szervezetfejlesztés, az önsegítés feladatait, módszereit.

Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely képessé teszi az embereket arra, hogy saját egészségüket felügyeljék és javítsák. A korszerű egészségnevelés egészség- és cselekvésorientált tevékenység. Ennek megvalósítását tűztük ki mi is célul az iskolánkban.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása szerint az egészségfejlesztő iskola folyamatosan fejleszti környezetét, ami elősegíti azt, hogy az iskola az élet, a tanulás és a munka egészséges színtere legyen.

III.1.4.1. Az egészségfejlesztő iskola ismérvei:

Minden rendelkezésére álló módszerrel elősegíti a tanulók és a tantestület egészségének védelmét, az egészség fejlesztését és az eredményes tanulást.

Együttműködést alakít ki a pedagógiai, az egészségügyi, a gyermekvédelmi szakemberek, a szülők és a diákok között annak érdekében, hogy az iskola egészséges környezet legyen;

Egészséges környezetet, iskolai egészségnevelést és iskolai egészségügyi szolgáltatásokat biztosít, ezekkel párhuzamosan együttműködik a helyi közösség szakembereivel és hasonló programjaival, valamint az iskola személyzetét célzó egészségfejlesztési programokkal. Jelentőséget tulajdonít az egészséges étkezésnek, a testedzésnek és a szabadidő hasznos eltöltésének, teret ad a társas támogatást, a lelki egészségfejlesztést és a tanácsadást biztosító programoknak.

Olyan oktatási-nevelési gyakorlatot folytat, amely tekintetbe veszi a pedagógusok és a tanulók jól-létét és méltóságát, többféle lehetőséget teremt a siker eléréséhez, elismeri az erőfeszítést, a szándékot, támogatja az egyéni előrejutást.

Törekszik arra, hogy segítse diákjainak, az iskola személyzetének, a családoknak, valamint a helyi közösség tagjainak egészségük megőrzését; együttműködik a helyi közösség vezetőivel, hogy utóbbiak megértsék: a közösség hogyan járulhat hozzá – vagy éppen hogyan hátráltathatja – az egészség fejlesztését és a tanulást.

III.1.4.2. Általános célok, értékek egészségügyi nevelésben

Az ismeret – bár nélkülözhetetlen - önmagában nem elegendő a viselkedés befolyásolására; bizonyos magatartásformák esetében a háttérben meghúzódó motivációk lényegesen erőteljesebbek és elemibbek annál, semhogy pusztán az ismeretek átadása, kiigazítása révén, ellenükben érdemi változást tudnánk elérni.

A hagyományos egészségnevelési elképzelés a nagyobb hatékonyság érdekében gyakran fordul az elrettentő információ átadásának, bemutatásának eszközéhez.

Az iskolai egészségfejlesztés az iskola egész életébe, mindennapjaiba beépülő tevékenység, amely egyaránt irányul a pedagógusok és tanulók egészség ismereteinek bővítésére, korszerűsítésére, a fizikai és pszichoszociális környezet egészségtámogató jellegének erősítésére, az oktatói-nevelői tevékenységben a személyközpontú megközelítésre a tanulók személyiségfejlesztése érdekében.

A környezet-és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. Ennek szellemében kívánjuk nevelni a ránk bízott gyermekeket, és programjainkkal a szülők és a környék lakóinak környezet- és egészségtudatos magatartását is fejleszteni kívánjuk.

III.1.4.3. Hosszú távú pedagógiai célok

- az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek feltárása
- ismeretek és jártasságok kialakítása, amelyek segítségével képesek lesznek megelőzni az egészségügyi problémákat, illetve csökkenteni azok súlyosságát.
- helyzetfelismerés, ok–okozati összefüggések
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképesség
- globális összefüggések megértése
- létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák kialakítása
- az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás
- a családi életre nevelés fejlesztése
- az egészséges életvitelhez szükséges képességek fejlesztése

III.1.4.4. Konkrét célok és feladatok

Az egészségnevelés iskolai területei

Az iskolai egészségnevelésnek ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a tanulók kellő ösztönzést és tudást szerezhessenek egy személyes és környezeti értelemben egyaránt ésszerű, a lehetőségeket felismerő és felhasználni tudó, egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeknek az iskola pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe kell beépülni. Ezek közé tartoznak az alábbiak:

-önmagunk és egészségi állapotunk ismerete
-az egészséges testtartás, a mozgás fontossága

-az értékek ismerete
-az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe
-a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamat
-a barátság, a párkapcsolatok, a szexualitás szerepe az egészségmegőrzésben
-a személyes krízishelyzetek felismerése és kezelési stratégiák ismerete
-a tanulás és a tanulás technikái
-az idővel való gazdálkodás szerepe
-a rizikóvállalás és határai
-a szenvedélybetegségek elkerülése
-a tanulási környezet alakítása
-a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége
-Az előző felsorolásból nyerhető, és az életkori sajátosságokhoz is illesztendő lényeges témák:
-az egészséges táplálkozás témái
-a szenvedélybetegségekkel való foglalkozás
-a szexuális felvilágosítás-nevelés, a családtervezés alapjai, az AIDS prevenció
-a betegség és a gyógyulást segítő magatartás (elsősegélynyújtás, gyógyszerhasználat)
-a testi higiénia
-a környezeti ártalmak (zaj, légszennyezés, hulladékkezelés)
-a személyes biztonság (közlekedés, rizikóvállalás,)
-a testedzés, a mozgás, a helyes testtartás

III.1.5. A mindennapos iskolai testedzés

Az egészségfejlesztő iskolai testmozgás program célja a gyermekek egészséges testi-lelki fejlődésének elősegítése a testmozgás eszközeivel, hiszen tapasztaljuk, hogy a modern kor és az azzal együtt járó technológiák az embert olyan életmódba kényszeríthetik, amely a mozgásszegény életmódhoz, a fizikai képességek hanyatlásához vezethet, áttételesen előidézve ezzel a szellemi teljesítmény romlását is. Az iskolai testnevelés és a sport keretei között az egészségnevelés, a szociális kompetenciák, a csapatmunka, valamint a társakkal történő kreatív együttműködés egyaránt fejleszthető.

III.1.5.1. Egészségügyi és pedagógiai szempontok

Annak érdekében, hogy az egészségfejlesztő testmozgás hatékonyan megvalósuljon, az alábbi sajátos egészségügyi és pedagógiai szempontoknak kell teljesülniük:

-minden gyermek minden nap részt vehet a testmozgás-programban; ha nincs testnevelés órája aznap a diáknak, akkor napközis intervallumban, szervezett keretek között, minimum félóra.
-minden testnevelési órán és minden egyéb testmozgási alkalmon megtörténik a keringési- és légző-rendszer megfelelő terhelése;
-minden testnevelési órán van gimnasztika, benne a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag és légzőtorna;
-a testnevelési tananyag egészében a gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása, külön figyelemmel a fittség mérések testhelyzeteire és az izomerősítések különböző testhelyzeteire;
-minden testnevelési óra és egyéb testmozgási alkalom örömöt és sikerélményt jelent még az eltérő adottságú tanulóknak is;
-a testnevelés és sport személyiségfejlesztő hatásai érvényesülnek a teljes testmozgás-programban;
-a testmozgás-program életmód-sportokat, életminőség-sportokat is megtanít (olyan sportokat, amelyeket egy életen át lehet folytatni az életminőség javítása érdekében);
-a testmozgás-program játékokat és táncot is tartalmaz.
-A fenti szempontok, együtt és egyformán fontosak és jelentősek.

Az iskolában bevált és alkalmazott oktatás-szervezési modell a mindennapi testedzésre

A testnevelői munkaközösség a testnevelést tanító alsós pedagógusokkal, valamint a testmozgás-program megvalósításába bevont többi szaktanárral közösen dolgozza ki a szakmailag megfelelő testmozgás-programot, melynek lényege számos szervezett sportfoglalkozás felkínálása.

III.1.5.2. Tanulásszervezési és tartalmi keretek

Iskolai programok
Az iskolában folyó egészségfejlesztés legfontosabb területei:

- az egészséges személyiségfejlődés elősegítése,
- az egészséges táplálkozás (pl. az iskolai büfé választéka),
- a mindennapi testmozgás,
- a dohányzás,az alkoholfogyasztás és a kábítószer használat megelőzése,
- a fogyatékosok és hátrányos helyzetűek integrációja,
- az iskolán belüli bántalmazás megelőzése,
- a szexuális nevelés – már a pubertás időszakát, a nemi érés időpontját megelőzően is.

Tanórai foglalkozások
Szaktárgyi órák témafeldolgozása: az osztályfőnöki órák egészségnevelési témái mellett szinte minden tantárgynak van csatlakozási pontja az egészségfejlesztéshez. Ezekre a helyi tanterv tervezése során külön figyelmet fordítunk.

III.1.5.3. Az egészségnevelés tantárgyakba integrálásának lehetőségei

III.1.5.3.1. Biológia

A tanulók
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat
- a vizek élővilágának a tanulásakor feltétlenül meg kell említeni a halakat, mint az ember egyik legegészségesebb táplálékát
- a tápláléklánc tanításánál is érdemes párhuzamot vonni az emberi táplálkozással
- egyes állatok testfelépítésének a vizsgálatánál beszélhetünk a testalkat és az életvitel kapcsolatáról, úgy mint testmozgás
- a gyerekek ökológiai szemléletmódja kialakuljon
- az egészséges életmódra nevelés

III.1.5.3.2. Fizika

- a gyerekek váljanak képessé a természet állandóságainak, és változásainak a felfedezésére, megértésére
- a helyes időbeosztás tanulása
- forráshő tanulásakor akár otthoni, akár iskolai kísérletezés közben fontos felhívni a gyermekek figyelmét a forró gőz okozta sérülésekre, a biztonsági előírások betartására, baleset megelőzésére
- dinamika témakörön belül az erő tanításakor párhuzamot lehet vonni az ember ereje, fizikuma kapcsán a testedzés fontosságával
- nyomás tanításánál a gyerekek megvizsgálják a pellet nevű termék előállítását, itt meg kell említeni ennek a tüzelőnek a környezetvédelmi jelentőségét, miszerint felhasználása kisebb levegőszennyeződést okoz, mint a szén eltüzelése
- Arkhimédész törvényének tanításakor a vizek veszélyeiről, az úszás, mint sport rejtette egészségmegőrző lehetőségeiről beszélgethetünk
- hőtani alapjelenségek kapcsán a baleset megelőzésen túl felhívhatjuk a tanulók figyelmét a hőkezelt élelmiszerek egészséges, illetve egészségtelen mivoltára
- elektromossággal és fénytannal való foglalkozás során sok lehetőség adódik a takarékosságra való nevelésre, valamint az elektromos berendezések biztonságos üzemeltetésének a tudatosítására (védőföldelés, kettős szigetelés)
- A fénytan témakörén belül a homorú, és domború lencsék tanításánál természetesen ki kell térni a szemüvegekre, és szem egészségének a megőrzésére, védelmére. Ismerjék meg az élő szervezetekre káros fizikai hatások (sugárzás, rezgés, zaj) egészségkárosítását is. Ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat. Váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára.

III.1.5.3.3. Kémia

A kémia tantárgy remek lehetőséget ad az önértékelés, énkép fejlesztésére, környezettudatos magatartás kialakítására. Hiszen a környezeti kérdések nem oldhatók meg úgy (sem szűkebb, sem tágabb környezeti szinten) a probléma és a megoldás személyessé tétele nélkül.

Amíg a szemetet eldobjuk, és nem szedjük (szedetjük) fel, amíg nyakra-főre fűtünk, amíg nem javíttatjuk meg a füstölgő motort, csak ha megbüntetnek, amíg nem csináltatjuk meg a csöpögő csapot – és folytathatnánk a sort -, valamint, hogy mindennek az elhagyását nem érezzük felelőtlenségnek, addig nincs remény arra, hogy megállítsuk környezetünk pusztulását. De ha a tanárok tanítványaikban felébresztik ezt a tudatosságot, és felelősséget, akkor már mindannyiunk javára értéket sikerült továbbadni.

A kémiatanulás élményét legfőképpen a kísérletek, a kémiai reakciók megfigyelései adják. Minden reakciónak ismerjük a kiindulási és a keletkezett anyagait, így lehetőség van az úgynevezett szóegyenletek felírására. Ezt érdemes következetesen megtenni, hiszen a „miből mi lesz? minek mi az eredménye?" tudása az életre is felkészítést ad.

A tanulókkal meg kell értetni, hogy minden tettüknek van következménye, eredménye, mint ahogyan a vetést is mindig az aratás követi. A egész és a rész, részecskék összefüggésének tanulásakor fejleszteni lehet a tanulók önértékelését, tudatosíthatjuk bennük a társadalomban, szűkebb és tágabb környezetükben betöltött szerepüket, helyüket.

Az atomok és elemek témakörben olyan világképi jelentőségű dolgokra kell ráirányítani a gyerekek figyelmét mint az, hogy nem a Föld az Univerzum középpontja, de még a Naprendszeré sem.

Érdemes tudatosítani a gyerekekben, hogy a természettudományos világkép nem azonos a világnézettel, és hogy a világnézet nem tudományos kérdés.

A levegőről tanultak során feltétlen szót kell ejteni a légszennyezésről, a savas esők környezetkárosító hatásairól, az üvegházhatásról, az ózonpajzs védelméről. Gyűjthetnek a gyerekek ezekkel kapcsolatos újságcikkeket, híreket, rendezhetünk rajzversenyt a témával kapcsolatosan, vagy akár vetélkedőt is.

A vegyületek témakörében, az illatok terjedése, oldódása kapcsán kitérhetünk különböző higiénés kérdésekre, például a tisztálkodó szerek, illatszerek használatának fontossága, mértékletessége.

A hőváltozások tanítása során ismételten ki lehet térni a megfelelő és ékes öltözködésre. Az ellentétes töltések vonzása-taszítása párhuzamba állítható a fiúk-lányok közötti kapcsolattartás természetével, ékes rendjével.

A nyolcadik osztályos tananyag lehetőséget ad arra, hogy a gyerekekben megalapozzuk a környezetbiztonságos magatartás kialakulását, valamint a tiszta környezet szeretetét. Hiszen ebben az évben tanulják a különböző vegyszerek, vegyületek tulajdonságait (sósav, klór, víz). Valamint fontos kitérni még a nikotin, alkohol, kábítószer élettani hatásaira is, ezek alkotóelemeinek vizsgálata során.

Másik nagyon fontos témakör ebben az évben a hétköznapi kémia, amely olyan fejezeteket tartalmaz, mint a megújuló, meg nem újuló energiaforrások, kőolaj, földgáz, vagy a tápanyagok: zsírok, szénhidrátok, szőlő-, gyümölcs-, répacukor, keményítő, cellulóz, fehérje. A témakör összefoglalásaképpen érdemes a gyerekekkel készíteni, vagy készíttetni, a táplálkozási piramis alapján egy saját maguk által összeállított étrendet.

Az építőanyagok tanulása során kipróbálhatják a gyerekek a vályogvetést, vagy kicsi, általuk készített gipsz téglákból makett házat is építhetnek. A porcelánok témakörén keresztül pedig a gyerekek esztétikai érzékét fejleszthetjük.

A tanulók
-ismerjék meg a legfontosabb egészségre káros anyagokat,
-ismerjék meg és tartsák be a kísérletezés során az egészség- és balesetvédelmi szabályokat.

III.1.5.3.4. Matematika

A matematika az egészségnevelésre alsó tagozaton kínálja a legtöbb lehetőséget. Ezen a tantárgyon belül a témakörök évről-évre cirkulárisan ismétlődnek, egyre mélyebb tudást nyújtva a gyerekeknek. Az első fejezetek általában a számtannal kezdődnek, egyre bővülő számkörrel. Ehhez kapcsolódnak fokozatosan a számokkal végzett műveletek.

A számlálás, később számolás során használhatunk egészséges táplálkozásra ösztönző gyümölcsöket, például almát, vagy éppen diót, melyet a feladatok elvégzése után a gyerekek meg is ehetnek. Később a bennfoglalás, részekre osztás tanításánál is, cukor, vagy sütemény helyett szétoszthatunk egy kosár mogyorót a padsorok, vagy a csoportok között, melyet aztán csoporton belül tovább oszthatnak a gyerekek. Megbeszélhetjük a maradék fogalmát is hasonló módszerrel. Természetesen az ilyen feladatok közben ki kell hangsúlyozni az adott „eszközök" egészségességét. Összeköthetjük a feladatokat kóstolással, ízfelismeréssel is.

A legtöbb lehetőséget azonban mégiscsak a szöveges feladatok rejtik. A kompetencia alapon átdolgozott tankönyvek ma már igyekeznek kiaknázni ezeket, és többnyire úgy fogalmazzák meg a szövegeket, hogy az nevelő hatású legyen. Azonban a fejszámolás fejlesztéséhez mi magunk is kitalálhatunk ilyen szövegeket. Például:

Vásároltam a boltban 50 dkg szaloncukrot, és 1kg mandarint. Hányszorosa az egészséges élelmiszer az egészségtelennek? Az ilyen megfogalmazásokkal azt is sugallhatjuk a gyerekeknek, hogy nem kell mindenről lemondani, ami finom, csak tartsák be a mértékletesség és az arányosság elveit. Több egészséges ételt fogyasszanak, és mérsékeljék az édességek evését.

Függvények, grafikonok, halmazok tanításánál használhatunk olyan adatokat, mint a gyermekek testsúlya, és egyúttal megbeszélhetjük az elhízás, és az alultápláltság problémáit, vagy a szemüvegesek és nem szemüvegesek halmazának megfigyelésekor kitérhetünk a szem egészségének a megóvására, védelmére.

A geometria témakörén belül adhatunk olyan feladatot, hogy készítsenek síkban vagy később térben, síkidomok, illetve testek felhasználásával valamilyen alkotást, képet vagy építményt egy adott témára. Például hulladék újrahasznosítás, vagy energiatakarékosság.

A mérések során használjunk egészséges élelmiszereket. Például az űrmérték szemléltetésekor használjunk tejet, és közben beszéljük meg miért fontos a tej az emberi test számára. Az idő mérésénél készítsünk napirendet, beszéljünk a helyes időbeosztásról.

A statisztika megint csak olyan témakör, ami tálcán kínálja a lehetőséget az egészségnevelésre. Készíthetünk statisztikát testsúly, egészségi állapot, gyógyszerfogyasztás, stb. alapján, osztályon, iskolán, országon belül, esetleg országok között. Megvizsgálhatunk olyan statisztikai adatokat, mint például a dohányzás, italfogyasztás mértéke, miközben megbeszélhetjük a káros szenvedélyek veszélyeit.

Ötödik, hatodik osztályban új témakörként belép a negatív számok tanulása. Mivel ezek szemléltetésére többnyire a fizetőeszközöket használják, jó lehetőség kínálkozik a takarékosságról való beszélgetésre, adósság, és a velejáró stresszmentes élet alakításának a fontosságára. A törtek szemléltetésénél lehetőleg ne tortát, pizzát, vagy csokit használjunk, hanem almát, dinnyét, narancsot. Átlagszámításnál összemérhetjük országok átlagéletkorát, összehasonlítva a táplálkozási szokásaikkal, mozgáskultúrájukkal.

Az arányosság és a valószínűség- számításnál szintén használhatunk olyan adatokat, mint a függőségek és a korai elhalálozások arányai, ok- okozati összefüggései.

Hetedik és nyolcadik osztályban a kamatszámítás és a hatványozás tanulásánál ésszerű gazdálkodási módokat tárhatunk a gyerekek elé. Megbeszélhetjük a családok általános költségvetését, készíthetnek ilyeneket önállóan, vagy csoportmunkában a tanulók. Közben beszélgethetünk a családról, mint társadalmi alapegységről, és nem utolsósorban értékességéről. Vizsgálhatunk statisztikai adatokat a sérült és a fogyatékkal élők arányáról, hangsúlyozva a segítségkérés, és a segítségadás fontosságát.

III.1.5.3.5. Magyar

A magyar, az egyik legsokrétűbb, legösszetettebb tantárgy, amely alsó tagozaton valójában három tantárgyat foglal magába (olvasás, írás, anyanyelv) Ezeket természetesen egymással összhangban, egymásba ágyazva tanítjuk. A három irányvonal közül azonban a legtöbb lehetőség az olvasás és az írás területén mutatkozik az egészségnevelésre. Az olvasás tanításának része a szövegértés, a szóbeli szövegalkotás, a kulturált nyelvi magatartás, kommunikáció, a dramatizálás fejlesztése is. Ma már a pedagógus sokféle tankönyvből válogathat. Érdemes olyan könyveket előnyben részesíteni, amelyekben az olvasmányok tanulságosak, és az egészséges életmódra ösztönzően hatnak. Ha nincs lehetőség ilyenek választására, akkor sem kell elkeseredni, mert az interneten rengeteg mesegyűjtemény található. Érdemes ezeket felkutatni, böngészni bennük, és esetleg kiegészítő anyagként bevinni a tanórákra. A szövegfeldolgozások során hangsúlyozzuk és emeljük ki azokat a részeket, melyek pozitívan hatnak az egészségnevelés szempontjából! Dolgozzunk fel recepteket, megbeszélve mennyire egészséges az adott étel, illetve mi az, ami nem egészséges benne. Ezt a témát azonban nem csak konkrét szövegeken keresztül lehet tárgyalni, hanem kommunikációs gyakorlatok, drámajátékok során is. Iskolánkban alsó tagozaton beszélgető kört működtetünk.

Ezek a kötetlen, őszinte beszélgetések kiválóan alkalmasak arra, hogy a gyerekekre pozitív befolyást gyakoroljunk, ösztönözzük őket megfelelő életmód kialakítására, akár meséből, akár a saját életünkből vett hétköznapi jó és rossz példákkal. Az írás tanítása során próbáljunk meg olyan szavakat, később mondatokat és szövegeket, fogalmazásokat íratni a tanulókkal, amelyek az egészségneveléshez kapcsolódnak. Nagyon sok lehetőség rejlik például a gyűjtőmunkákban. Gyűjtessünk sportágakat, gyümölcsneveket, csoportosítsuk a vitaminokat, stb. Könyvtárlátogatáskor kerestessünk szakácskönyveket, és hasonlítsuk össze azokat az egészséges táplálkozás figyelembevételével! Fogalmazás tanításakor írassunk saját táplálkozási vagy mozgási szokásaikról, ezzel is felhívva a figyelmet saját egészségük védelmére! Az általam felsorolt néhány példán túl egy kis kreativitással és odafigyeléssel nagyon sok oldalról meg lehet támogatni a gyerekek személyiségének ezt az oldalát.

Magyar irodalom

Ötödik osztálytól szétválik a fent említett tantárgy irodalomra és nyelvtanra. Ez nem jelenti azt, hogy megszűnne a tantárgy komplexitása. Továbbra is meg kell próbálni egymásba ágyazva tanítani a magyart, és nem különálló tantárgynak tekinteni. Nyelvtani részek tanításánál továbbra is használhatóak az irodalmi szövegek, és az olvasmányok feldolgozásánál is fel kell hívni a figyelmet a nyelvtani szabályszerűségekre.

Az ötödik osztályos irodalom első nagy témaköre a mesék, népdalok, amelyben olyan mesékkel találkoznak a gyerekek, mint például a holló meg a róka. A mese egyik „főszereplője" a sajt, melyen keresztül megemlíthetjük az egészséges táplálkozást. Gyűjtethetünk sajttípusokat, márkákat, rendezhetünk sajtkóstolót. Beszélgethetünk a sajt előállításáról is. Ezen témakörön keresztül a személyiségük fejlődésére is pozitív hatást gyakorolhatunk, például a csalimesék révén. Fontos beszélgetni a hazugság és a füllentés, a tréfa és a pimaszság fogalmairól, különbségeiről. A népdalok témakörében megemlíthetjük a zenehallgatás jótékony, stresszoldó hatását. Másik nagy témakör ebben az évben a János vitéz.

Ezen művön keresztül levonhatunk erkölcsi tanulságokat (betyárok, bordal), beszélgethetünk a humorról (13. ének), tudatosíthatjuk a fantázia és a valóság közötti különbséget (17. ének), kitérhetünk, a népi babonákon, hiedelmeken keresztül a bibliai értékrendre (22. ének). Rendkívül sok lehetőség nyílik a mese dramatizálására is, amely már önmagában is jellemformáló hatással bír.

A harmadik nagy témakör a szülőfölddel és a családdal foglalkozik. Számos lehetőség adódik a tanulók jellemének, értékrendjének a formálására. Napjainkban nagyon fontos kiemelni a családot, mint értékes közösséget. Tudvalevő, hogy a magyar családok állapota katasztrofális, ezért fontos a gyerekekben tudatosan alakítani az egészséges és működőképes családmodellt. Ezen a ponton ismét érdemes segítségül hívni a bibliát, a bibliai családmodellt.

Következő nagy témakör az eredetről, teremtésről, mítoszokról szól. Ezen témák közül a mi iskolánk, keresztény iskola lévén, a bibliai teremtést, és az evangéliumok megismerését részesíti előnyben. Ebben a tanévben még számos remekművel megismerkednek a tanulók. Ilyen például: A Pál utcai fiúk, vagy a Koldus és királyfi, valamint A kis herceg. Ezeknek a műveknek is nagyon komoly üzenetei vannak. A gyerekek megtanulhatnak olyan fontos kifejezéseket, mint szeretet, önzetlenség, szegénység, gazdagság, egymás megismerése és elfogadása, megjobbítása.

Hatodik osztályban új témakörként megjelennek a balladák és a mondák, melyeken keresztül érdemes beszélgetni népünk eredetéről, a mondák valóságtartalmáról, esetleg párhuzamot lehet vonni a mendemondákkal, szóbeszéddel, pletykálással. Ebben az évben ismerkednek meg a tanulók Arany János Toldijával. Ez a mű is számos jellemformáló eseményt tartalmaz. Fejleszthetjük a tanulók erkölcsi ítélő, és nem elítélő képességét, dramatizálhatunk, beszélgethetünk a gúnyról és a komikumról. A hosszú tájleíró részekkel fejleszthetjük a szép környezet iránti igényüket.

A második félév legfontosabb témaköreként tanulják a gyerekek az Egri csillagok című regényt, amelyet terjedelme ellenére nagyon kedvelnek a gyerekek. Nagyon sok életszerű motívum van benne, bele tudják élni magukat a szereplők helyzetébe, megismerkednek a korabeli világ értékeivel és hibáival egyaránt. Ezzel a regénnyel nem csak jellemet formálhatunk, de kiemelhetünk olyan fontos részleteket is, mint például a várvédők fizikai állapota. Elképzelhetjük és megfogalmazhatjuk a katonák egy-egy napjának napirendjét.

Készíthetünk étlapot a számukra, természetesen korabeli ételekkel (gyűjtőmunka). Fontos megemlítenünk még a Lúdas Matyi történetét is. Olyan fogalmakat beszélhetünk meg rajta keresztül mint az igazságosság, a bosszúállás, a jogos panasz. Megfigyelhetjük a főszereplők testalkatának, és életmódjának, valamint sikereinek az összefüggéseit. Készíthetünk és javasolhatunk fitnesz programot Döbrögi számára.

Hetedik osztályban számos verssel, a magyar költészet remekeivel ismerkednek meg a tanulók. Ezeken keresztül fejleszthetjük művészi érzéküket, a szép iránti vonzalmukat,a szeretet kifejezését. A költői életrajzok tanulása során kitérhetünk azok életvitelére is. Ebben a tanévben tanulják a gyerekek A kőszívű ember fiai című regényt, melyen keresztül megismerkedhetnek olyan fogalmakkal mint a hősiesség, önfeláldozás. Kielemezhetjük a különböző jellemek, személyiségek értékeit, tanácsot fogalmazhatunk meg arról, hogy miben kellene megváltozniuk. Beszélgethetünk ismételten a család jellemformáló hatásairól.

A nyolcadik osztályos műfajok között szerepelnek versek, novellák ifjúsági és önéletrajzi regények, valamint több helyen is megjelenik a nyelvi humor. A gyerekek költők életén, művein keresztül megismerkedhetnek a zsidóság tragédiájával, lélektani drámákkal. Ugyanakkor a humor, az irónia, a humoreszkek is szép számban megtalálhatók az év során. Fejleszthetjük a gyerekek empátiakészségét, együttérzést válthatnak ki belőlük költői életpályák. Megtanulhatnak hálásnak lenni saját életvitelük miatt, vagy éppen erőt meríthetnek nehéz sorsú emberek életpályájából. Ady Endre életrajzát követve megértethetjük a tanulókkal a kialakított életvitel milyenségének következményeit. Ösztönözhetjük őket arra, hogy egészségesen éljék életüket, alakítsák pályájukat. Amint láthatjuk, az irodalmi témákon keresztül leginkább az egészséges énkép, életvitel kialakítására lehetünk befolyással, különböző pozitív és negatív példák bemutatásán keresztül. Magyar nyelv

A nyelvtani témakörökön keresztül ismételten csak a szavak, mondatok, szövegek megválasztásával hathatunk pozitívan a gyermekek egészséges életszemléletének a kialakulására, fejlődésére.

Akár a szótagolás, a szófajok, a mondatelemzés legyen a témánk, érdemes olyan szövegeket tárni a tanulók elé, melyek már önmagukban is egészséges életmódra ösztönöznek. Például sportesemények leírása vagy egészséges táplálkozással kapcsolatos szövegrészek. A tollbamondások szövegeit is érdemes ezen témakörök köré csoportosítani.

III.1.5.3.6. Ének

Fel kell fedeztetni a tanulókkal az éneklés, táncolás egészségre gyakorolt pozitív hatásait, valamint a zene stresszoldó szerepét. Táncolás közben az ember úgy végez mozgást, hogy annak nincs is tudatában, nem okoz nehézséget a számára, és örömteli eseményt jelent. A zene segít az ellazulásban, a kikapcsolódásban. A táncon, mozgáson keresztül a gyerekek gyakorolják az egymásra való odafigyelést, az együttműködést is.

III.1.5.3.7. Rajz, technika

Egészségnevelés szempontjából ezeken a tantárgyakon keresztül a tanulók megismerkedhetnek a természet képzőművészeti ábrázolásainak lehetőségeivel. Megtanulják, hogy a hagyományok ápolása a fenntarthatóság egyik alappillére. Igyekezzünk ezeken az órákon minél több természetes anyagot használni, azokból egészségnevelési vagy környezetnevelési témakörökben alkotásokat létrehozni. Ismerkedjenek meg a gyerekek környezetük értékeivel, művészeti alkotásaival. Rendezzünk versenyeket, írjunk ki pályázatokat ezekben a témakörökben. Elemezzünk építészeti alkotásokat olyan szempontok alapján, hogy mennyire illik bele a környezetébe, mennyire környezetbarát és energiatakarékos az épület. Esetleg magunk is tervezhetünk, építhetünk maketteket. Ismerkedjenek meg a tanulók alternatív építési technikákkal, például vályogvetés, bio tégla és különböző egészséges és gazdaságos fűtéstechnikákkal.

A rajz már alsó tagozaton fontos része a környezeti nevelésnek és az egészséges életmód hirdetésének, hiszen tematikus munkák készítésével bármely téma feldolgozható. A tárgy pozitív hatása a környezeti nevelés szempontjából kétszeres, hiszen az elkészített munkák plakátokon, faliújságokon, folyosói és tantermi „kiállításokon" megjelennek, növelve ezzel az adott épületrész esztétikai értékét.

Felső tagozaton a tantárgy kiegészül (az életkori sajátosságoknak megfelelően) az alkotó ember látásmódjának legtöbb elemével, a kész művek (rajzok, festmények, makettek, plasztikák) legtöbbször már túlhaladnak az „egyszerű" esztétikumon és művészi értéket képviselnek. A környezeti nevelés szempontjából igen fontos a szép folyosó, a bejárat és a lépcsőfordulók díszítése. E fontos feladatot elsősorban rajztanáraink vállalják . A gyerekmunkák élővé, dinamikussá, esztétikussá teszik az épületet. A rajz és a környezeti nevelés eredményes kapcsolatát jellemzi, hogy tanulóink többször szerepelnek kiemelkedően a különböző környezetvédelmi rajzpályázatokon. A technika és a környezeti nevelés kapcsolata a rajzhoz hasonlóan két vonalon érhető utol. Az elkészített munka egyrészt szintén egyfajta alkotófolyamat terméke, más részről tanteremben, folyosón elhelyezve esztétikai élményt nyújt.

Emellett mindkét tagozaton törekednek a kollégák arra, hogy a környezeti nevelés egyik legalapvetőbb elemét, a takarékosságot hirdessék. A munka valamilyen anyaggal történik. Alsó és felső tagozaton és a napköziben is előnyben részesülnek a természetes anyagok (fa, rafia, gyékény, csuhé...), de a papír, karton munkák is lehetőséget adnak egy felület ésszerű felhasználásához. E tárgy keretén belül kell megtanulniuk a gyerekeknek, hogy hogyan lehet egy anyagot többször felhasználni, lehetőség nyílik a hulladékképződés, szelektív hulladékgyűjtés megtárgyalására is. Felső tagozatos tanulóink rendszeresen főznek, így pl. a táplálkozáskultúrán, a táplálék összetételének megvitatásán keresztül e tárgy is kiegészíti az egészséges életmódra nevelést.

III.1.5.3.8. Digitális kultúra

Fontos, hogy a gyerekek megtanulják eszközként használni az informatikai eszközöket, és egyúttal tanulják meg a mértékletességet. Térjünk ki a helyes napirendre, időbeosztásra is. Korunk betegsége, főként a fiatalok körében, hogy túl sok időt töltenek a számítógép előtt.

III.1.5.3.9. Osztályfőnöki óra

Fejleszti a tanulók önismeretét. Segíti a tanulókat a közösségben elfoglalt helyük megtalálásában. Tudatosítja az egészséges és biztonságos élet szokásait, ismérveit és a veszélyeztető tényezőket. Bemutatja és megismerteti a lakóhely emlékeit és ápolja a hagyományokat. A legtöbb lehetőséget nyújtja egymás megismerésére, a kötetlen és őszinte beszélgetésekre.

III.1.5.3.10. Testnevelés

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket,
- győződjenek meg a mozgás jótékony hatásairól a különböző szervrendszerek működését tekintve,
- legyenek tisztában azzal, hogy a testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében.

A tanulókban
- tudatosítsa az egészség és a környezet komplexitását,
- alakuljon ki az igény a higiénés normák betartására,
- segítse az egészséges napi,heti,évszakos életritmus kialakulását.

III.1.5.3.11. Környezetismeret

A legtöbb lehetőséget az egészség- és környezetnevelésre ez a tantárgy rejti. A környezetismeret tantárgy célja, hogy felkeltse az érdeklődést a tanulókban a környezetük iránt. Az egészséges életvitelt megalapozó szokások a gyerekek cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki.

Ezért szükséges, hogy a tanuló:
- ismerje az egészségmegőrzés szabályait,
- legyen igénye a tisztaságra, a korszerű táplálkozásra, a mindennapos mozgásra és a szabadidő hasznos eltöltésére,
- alakuljon ki felelősségérzete saját és embertársai egészsége, környezetének állapota iránt,
- gyakorolja az egészség- és környezetvédelmet szolgáló tevékenységeket,
- alakítson ki harmonikus kapcsolatot a természeti és a társadalmi környezettel,
- gyakorolja azokat a tevékenységeket, amelyek otthona, iskolája, lakóhelye tisztaságának megőrzésére irányulnak.

A tantárgy témakörei alsó tagozaton évről évre szinte azonosak. A tanulók egyre mélyebb ismereteket szereznek meg egyazon témakörön belül életkoruk előrehaladtával. Az első osztály legelső témaköre - ismerkedés az iskolával – rögtön tálcán kínálja a lehetőséget az egészségre neveléshez.

A gyerekek megismerkednek az iskola helyiségeivel, köztük a mosdókkal. Megismerik használatuk szabályait, feltételeit. Megbeszélhetjük velük az alapvető higiénés szokásokat, elvárásokat. Következő témakör, az élő és az élettelen természet mind a négy alsós évfolyamon előfordul. Fontos megbeszélni a témakörben a közvetlen környezetünkben élő állatokkal való egészséges kapcsolattartást. Például az állatok nem játékszerek, a velük való foglalkozás után hangsúlyozni kell a kézmosás fontosságát, és a szükséges távolság megtartását. Ne ölelgessék, puszilgassák az állatokat. Meg kell tanítani a gyerekeknek a szeretetet más módokon is kifejezni, például a róluk való gondoskodás által.

Iskolánk alsóbb osztályaiban élősarkot alakítottunk ki, melyben nem csak növények, de állatok is helyet kaptak. Például az első osztálynak tengerimalaca, a második osztálynak akváriuma van. Ezt a jó gyakorlatot szeretnénk felsőbb osztályokban is meghonosítani. A gyerekek részt vesznek az állatok gondozásában, takarításában, etetésében. Szünidőkben jutalomként hazavihetik a gyerekek az állatokat.

A növények tanításakor megismertethetjük a gyerekeket a gyógynövényekkel és az egészségre ártalmas növényekkel. Az élettelen környezet kapcsán meg lehet beszélni a gyerekekkel az igényes berendezési tárgyak szépségét, tisztántartását.

Testünk felépítésével és működésével is minden évfolyamon találkozunk. Ebben a témakörben az egészséges életmód minden területéről tanulunk. Itt lehet leginkább hangsúlyozni az egészséges táplálkozás fontosságát és a mindennapos testmozgás szükségességét.

Lakóhelyünk, később országunk kapcsán beszélhetünk a levegő, a folyók tisztaságáról, védelméről. Pozitív és negatív példákat tárhatunk a gyermekek elé. Végezhetnek vízanalizálást, meglátogathatnak víztisztító üzemeket. Összehasonlíthatunk légszennyezettségi adatokat. Utánanézhetünk városunk, országunk természetvédelmi programjának.

Az évszakok tanulásánál hangsúlyozhatjuk az időjárásnak megfelelő öltözködés fontosságát a betegségmegelőzésben. A közlekedés témakörében a biztonságot, balesetmegelőzést, segítségnyújtást fontos kiemelni, a tömegközlekedésben a higiénére fektethetünk hangsúlyt. Ki kell emelni a kerékpáros közlekedés környezetkímélő és egészségmegőrző hatását. Lehetőleg szituációs gyakorlatokkal mélyítsük el a gyerekek elméleti tudását.

III.1.5.3.12. Természettudomány

Ez a tantárgy szerves folytatása az alsós környezetismeretnek. Új témakörként azonban belép a térkép mélyebb ismerete. A domborzat és a tájékozódás kapcsán beszélgethetünk a kirándulások egészségmegőrző szerepéről, esetleg a térkép gyakorlati kipróbálására szervezhetünk tanulmányi utakat a közeli erdőkbe. Megismertethetjük a gyerekeket a turista utak jelzéseivel.

Ezekben az években már részletesebben tanulják a gyerekek az időjárási elemek élettani hatásait. Fontos beszélni a napozás veszélyeiről, az UV- sugárzásról. A földfelszín változásainál, a hegyek keletkezésénél megbeszélhetjük a magaslati levegő jótékony hatását, a hegymászás veszélyeit. Bolygónk tanulmányozásánál, a gravitációs vonzóerőnél párhuzamot lehet vonni más láthatatlan dolgokkal, például különböző szemmel nem látható sugárzásokkal, hullámokkal, azok ártalmával.

III.1.5.3.13. Földrajz

A gyerekek érésével a látószög egyre inkább kitágul. A hetedik osztályban megismerkednek a tanulók a kontinensek legfőbb jellemzőivel. Ezekbe a témakörökbe is remekül beilleszthetőek az egészséges életvitel és táplálkozás legfontosabb elvei. Megfigyelhetők más-más kultúrában élő emberek tisztálkodási, öltözködési, táplálkozási szokásai. Bátorítsuk a tanulókat az önálló kiselőadások megszerkesztésére, melyekben kapjanak fontos szerepet a fent említett témák is. Vetessük észre a gyerekekkel az összefüggéseket a táplálkozás és az éghajlat, öltözködés és az éghajlat, vagy vitamindús zöldségek, gyümölcsök termelése és gyógyszerfogyasztási adatok között. Készíttessünk összehasonlító elemzéseket! Rendezhetnek népviseleti divatbemutatót.

Nyolcadik osztályban ismét visszakanyarodunk az Európai Unión, Közép-Európán keresztül hazánk tájaira, és gazdaságára. A gazdasági témakörök újabb lehetőségeket nyitnak a számunkra. Felhívhatjuk a gyerekek figyelmét a stresszre mint fogalomra. Beszélgethetünk a stresszmentes életmódról. Megismerkedhetünk foglalkozásokkal, azokhoz tartozó életvitelekkel. Például: ülőmunka, állómunka ártalmai.

III.1.5.4. Tanórán kívüli foglalkozások

Az egészségnevelés élménypedagógia is, mivel a nevelés egyik kiemelkedően fontos eszköze maga a személyesen átélhető élmény. Az élmények egyaránt megragadhatók értelmi és érzelmi úton (egyszerre vagy valamelyik irányba eltolva a hangsúlyt) ebben nagyon meghatározó az életkor. A kisebb gyerekeknél hatásosabb az érzelmi megközelítés, míg a nagyobbaknál már célszerűbb, ha egyensúlyt teremtünk a két oldal, vagyis az érzelmi és az értelmi megközelítés között. Az egészségnevelés nem lehet pusztán a negatív élmények közvetítője. Egyensúlyt szükséges tartani az értékek és a gondok felmutatásában és feltárásában és értékközvetítőnek kell lennie!

A természet megszerettetése sok manuális tevékenységet is megkívánna, de épp ez az, amire ma már nem jut idő a tanórákon, vagy legalábbis nagyon kevés, bár a kerettanterv célkitűzései megkövetelnék. Így rendkívül fontos élnünk a tanórán kívüli lehetőségekkel. Az egészségnevelés igazi helye a természet, ám nem mindig van lehetőség „kijutni", így a benti (nem csak iskolai környezetre gondolva) lehetőségeket is ki kell használni. Mégis amikor csak lehet jobb a szabadban megszerettetni- megismertetni a természetet, a környezetünket, mindeközben nem kis mértékben hozzájárulva a gyerekek egészségének megőrzéséhez.

III.1.5.4.1. Tanórán kívüli tevékenységek:

- séta, illetve rövid terepgyakorlatok:
  Ezek általános vagy konkrét megfigyelési szempontok alapján történnek (alsó és felső tagozaton is). Füzettel vagy feladatlapokkal rögzítik a tanulók a tapasztalataikat, az új ismereteket (pl. piacon, biopiacon, virágkertészetben, a környéken található tanösvényeken, terepgyakorlaton a kisvasúttal, stb).
- kirándulások (egy napos):
  A kirándulások szinte kimeríthetetlen lehetőséget biztosítanak a tanulók környezeti- és egészségneveléséhez, akár tematikusak, akár általános tartalmúak.
- Tematikus kirándulások: Ezeken vagy a kollegáink vagy külsős szakemberek adják a feladatokat, illetve irányítják a tanulási folyamatot (pl.: Az Állatkertben, madárvártákon, madárgyűrűzésen, solymászati bemutatón, a Hortobágyi Nemzeti Park Oktatóközpontjában, illetve az általuk kialakított tanösvényeken, biciklitúrákon).

- Általános kirándulások:
  A Debrecenből egy nap alatt elérhető és bejárható hegységekbe szívesen kirándulnak a kollégák, gyalogosan vagy kerékpárral, alsó és felső tagozatról is, osztállyal vagy vegyes korosztállyal.
- múzeumlátogatások, kiállítások:
  Nagyon kedvelt és gyakran alkalmazott tevékenység iskolánkban, mindegyik évfolyamon, szinte minden tantárgyhoz kötődően. Ez két dolognak köszönhető. Részben pedagógiailag indokoltnak, hasznosnak tartjuk a múzeumlátogatásokat, illetve az utóbbi tíz évben a különböző múzeumokban és kiállítóhelyeken, jelentősen fejlődött és teret hódított a múzeumpedagógia, amely támogatja a tantervi és egyéb nevelési elvárásokat (rendszeresen látogatjuk: pl. a Természettudományi Múzeumot, a Mezőgazdasági Múzeumot, a skanzeneket, a Néprajzi Múzeumot, a Nemzeti Múzeumot, a Közlekedési Múzeumot, a hortobágyi múzeumokat, a Mátra múzeumot).
- Játék, vetélkedő és a drámapedagógiai lehetőségek:
  Az egészségnevelésben is fontos az egyensúly az elméleti és gyakorlati tevékenységek között, ez utóbbi egyik nagyon jó eszköze a játék. A játék módszertana óriásit fejlődött az utóbbi években, különösen sok módszertani segítséget adva a környezeti- és egészségneveléshez. Szívesen használjuk a különböző típusú játékokat tanórán és a terepen, gyakorlati foglalkozásokon egyaránt (pl.: dramatikus szerepjátékokat, a különböző érzékelési játékokat és a hagyományosakat (pl.: játékos növényismeret, növényrajzolási feladatok, jeles napokhoz kapcsolódó totók, akadályversenyek, plakátsorozatok osztály illetve tagozati szinten, környezetvédelmi akadályverseny alsó tagozaton, természetvédelmi vetélkedő, napközis

csoportközi foglalkozások a környezetvédelem jegyében, környezetvédelmi rajzpályázatok, vetélkedők, különböző sportvetélkedők, házi bajnokságok).
Külön kiemelendő: Iskolánk egyes osztályaiban vannak drámaórák, de a délutáni napközis foglalkozások részeként is megjelennek a drámapedagógiai játékok és módszerek. A gyerekek ezek segítségével jobban megismerhetik egymást, gyakorolhatják a kooperatív feladatok megoldását, illetve ezek alkalmasak a környezeti és természeti jelenségek, problémák megjelenítésére, megismerésére. Így átélhetőbbekké válnak, testközelbe kerülnek a dramatikus helyzetgyakorlat segítségével.

- Kézműves foglalkozások:
Az egészségnevelésünk része annak elősegítése, hogy a gyerekek megismerjék és tudják használni a természetes anyagokat, terméseket, illetve az újrahasznosítható anyagokat és technikákat. Ezek fejlesztik manuális képességeiket, szépérzéküket, érzékeltetik velük a takarékosság fontosságát, és az ilyen jellegű műveikkel ízlésesen díszíthetik szűkebb környezetüket, illetve megajándékozhatják szeretteiket.
- Téma nap, illetve téma napok:
Iskolánkban évente sor kerül téma napok (természethét) szervezésére, melyek során az adott témával foglalkozunk minden szakórán illetve délután is előadók meghívásával és vetélkedők szervezésével. Ezek megszervezése nem könnyű feladat, de ugyanakkor komplexitásuk kiválóan mutatja, hogy a környezeti nevelésnek át kell hatnia minden tantárgyat és az iskolai nevelőmunka egészét. Iskolánk rendszeresen szervez sportnapot is, melyre a szülőket is meg szoktuk hívni.
- szakkör, projekt:
Környezet- és természetvédelemmel foglalkozó szakkört nem minden évben szervezünk, de ha van, akkor mindig értékesen hozzájárul a környezeti nevelésünkhöz. Sportok közül lányoknál a tollaslabda és a kézilabda, fiúknál a kézilabda és a foci a legnépszerűbb.
A projekt típusú tanulás az angolnyelv-tanításunk szerves része, és nemcsak a tanórákra korlátozódik. A téma napok sikerén felbuzdulva, amikor is az egész iskolát sikerült mozgósítanunk, próbálkozunk egy–egy tanítási projekt kidolgozásával, melyeknek témái nagyon sok tantárgyat felölelnének és kiemelnék az adott téma környezet és természetvédelmi aspektusait (pl.: London interaktív kiállítás).

Személyes környezetünk és feladataink

Az iskola alapvető feladata, hogy tevékenységével szolgálja a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Ennek érdekében adunk át szaktárgyi ismereteket, próbáljuk motiválni őket az egészséges, önmagával és környezetével harmóniában élő emberi életvitel kialakítására. Az életmód alakításánál is alapvetően fontos a pedagógus személyes példamutatása. Ennek megfelelően az egészséges életmód igen összetett tárgyi tudás és életvitel harmonikus ötvözete. Gyakorlatilag nincs olyan másodperc az épületen belüli nevelő és oktatómunka során, amely valamilyen módon ne befolyásolná a gyerekek gondolkodását. Különösen jelentősek a közvetlen tevékenységek, szokások, mozgásformák, mert ezekben rögzülnek elsődlegesen az egészséges életmód elemei.

Kiemelten fontos, hogy a tanulók az első osztályban, alsós évfolyamokon és a napköziben milyen életmód-elemekkel találkoznak, hiszen az egészséges életvitel kialakítását a lehető legkorábban el kell kezdeni. Tanítónőinknek, napközis nevelőinknek kell megtanítani olyan elemi ismereteket, mint pl. hogyan kell a padban helyesen ülni, hogyan kell közlekedni tanteremben, folyosón, udvaron. Emellett a tanterem rendjének kialakítását szintén a létező legkorábban kell megalapozni. A tantermek rendjéhez hatékonyan járul hozzá a „tisztaságverseny", mely mindkét tagozaton sikeres a szó nemes értelmében is.

A napköziben folyó munka során is rögzülnek a további viselkedésnormák: öltözködés, fogmosás, mosdóhasználat, kulturált étkezés stb. Ezen alapvető viselkedésminták rögzítésén túl létezik a „gyümölcsevő" szünet, a rostos üdítők fogyasztásának hirdetése. Alsóban a kollégák rendszeresen viszik úszni, korcsolyázni a gyerekeket, adnak lehetőséget (többször szülők bevonásával) a tömegsportra. Emellett a tanítónők, majd a felső tagozatos, illetve gimnáziumi osztályfőnökök mindegyike segíti az egészséges életvitel kialakítását, hiszen a kisgyerekek, majd kamaszok teste-lelke folyamatosan változik, személyiségük alakulásához az osztályfőnöki munka jelentősen hozzájárul.

Az egészséges életmód kialakítása és a környezeti nevelés elképzelhetetlen rendezett, esztétikus környezet nélkül. Az osztályfőnökök, szaktanárok, tanítónők figyelmet fordítanak a tantermekre, faliújságokra, növényekre, bútorzatra. Nehéz nevelési feladat mindezt rendben tartatni, de örömmel vehetjük észre, hogy az osztálytermek jelentős része szép, esztétikus. A folyosók változatosak, színesek, köszönhetően a színvonalas gyerekmunkáknak. Tanítónők, rajztanárok idő- és energiaigényes szellemi termékei ezek. Többször munkaközösségek életébe pillanthatunk be, pl. angolórán kidolgozott projektek eredményeinek bemutatásakor, jeles napokhoz (a Víz Napja, Föld Napja) köthetően természettudományos témájú plakátsorozatok jelennek meg, a falfelületeket védett növényeket és állatokat ábrázoló gyerekrajzok teszik színessé. Egyik lépcsőfordulónk állandó eleme a tíz nemzeti parkot ábrázoló plakátsorozat.

Büszkék lehetünk az iskola udvarára. Mind a testnevelés órák, mind a napközis foglalkozások lebonyolítására alkalmas a modern focipálya és játszóudvar. Csapatjátékok helyszíne a röplabdapálya. Tanulóink igyekeznek minél gyakrabban igénybe venni őket, hisz mozgásigényük szinte kielégíthetetlen. Az udvart örökzöld és lombhullató növények határolják, valamint dombok, és tó kerültek kialakításra. Az említett élő és tárgyi értékek jelzik, hogy az iskolavezetés igyekszik az anyagi lehetőségeket maximálisan kihasználni a szép környezet kialakítása érdekében. Épületünk egyébként is szép, újonnan épült, modern komplexum. Mindezen tényezők együttesének köszönhető, hogy tanulóink szeretnek a „Huszár Gálba" járni.

Személyes példamutatás

Iskolánkban az egész nevelési tevékenységünkben- minden nevelési területen és így természetszerűleg a környezeti- és egészségnevelésünkben is - törekszünk a jó személyes példa felmutatására. Tanítványaink a szüleik után a pedagógusokkal töltik el a legtöbb időt, így nem mellékes, hogy milyen életszemléletet, megjelenést, hangnemet, viselkedést, milyen emberi és szakmai hitelességet közvetítünk feléjük, illetve milyen példákat állítunk elébük. Tantestületünk egészére jellemző a pozitív életszemlélet, a természetszerető és sokak esetében a kimondottan sportos életmód. Testületünk szinte minden tagja szívesen mozog a gyerekekkel együtt sport és egyéb rendezvényeken (pl.: futónapokon, kirándulásokon, versenyeken, kézilabdameccseken, túrákon). Iskolánk füstmentes, ami annak köszönhető, hogy tantestületünkben senki sem dohányzik (Gyerekeink közül senki nem próbálkozott vagy próbálkozik az épületben rágyújtani, erre a mai helyzetben büszkék lehetünk). A környezeti nevelés terén a személyes példamutatást igyekszünk azzal is erősíteni, hogy hiteles szakembereket hívunk meg időnként előadásokat tartani, akik szintén példaképek lehetnek a gyerekek előtt, szakmai és emberi hozzáállásukkal egyaránt.

III.1.5.4.2. Délutáni szabadidős foglalkozások

Sportprogramok, vetélkedők, versenyek, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások. Délutánonként változó évfolyam-összetételben sportversenyek.

Napközis szabadidős foglakozások:

A tanítók, szaktanárok és a napközis nevelő közötti együttműködés során a napközi kitűnően egészítheti ki a tanórai programot. A napközi kiváló helye a játékoknak, játékos gyakorlatoknak és a sétának is.

Sportnap

A szülőkkel összefogva egész naposra is tervezhetjük.

Egészségnap

Az iskola egészét átfogó előre tervezett programok.

III.1.5.4.3. Hétvégi iskolai programok

Sportrendezvények, kulturális programok.
Kirándulások, erdei iskolák, túrák, sportprogramok

III.1.5.5. A egészségvédelem jeles napjai.

Az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve illetve külön programokat szervezve emlékezhetünk meg és tudatosíthatjuk a jelentőségüket. A nap jellegének megfelelő vetélkedőt, akciót vagy kirándulást szervezhetünk, illetve pályázatot írhatunk ki.

Dátum	Nap
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Május 31.	Dohányzásmentes Világnap
Szeptember 22.	Autómentes Nap
Október 10.	Lelki Egészség Napja
Október 15.	Nemzeti Gyaloglónap
November 17.	Füstmentes Nap
December 1.	AIDS elleni világnap

- Előadások – a nagyon jól sikerült egészségvédelmi tanulói kiselőadásokból, illetve a kiírt pályázatok szóbeli védéséből rendezhetünk egy iskolai szintű programot is. A tanulók, tanárok, szülők környezet-egészségügyi nevelésének egyik hasznos módszere amellett, hogy fejleszti a tanulók helyes önértékelését és pozitív megerősítését. Hívhatunk meg ebben a témában jártas szülőket vagy szakembereket, sőt volt tanítványokat is!
- Filmklub: egészségügyi problémákat feldolgozó filmek megnézése és utána beszélgetés, véleménycsere.
- Szülői értekezletek: utalás az egészségvédelem néhány fontos elemére.
- Szülői fórum. Témák: egészséges táplálkozás, drogprevenció, lelki egészség, háztartási környezetvédelem.

Szempontok a módszerek kiválasztásakor:

- alkalmazkodjanak az életkori sajátosságokhoz
- vonjanak be minél több tanulót
- az iskola keretein túl is legyenek hatással

- a természetbe szervezett tevékenységek száma a lehető legtöbb legyen
- alapvetően pozitív szemléletet tükrözzenek, kerüljük a katasztrófapedagógiát
- a lakóhelyi vagy közeli konkrét példára alapozzanak, kötődjenek a napi élethez
- nyújtsanak sok élményt a tanulónak
- az érzelmeken át hassanak
- a személyes megtapasztaláson alapuljanak
- együttműködésen alapuljanak (teljes tantestület, egyéb iskolai dolgozók, külső szövetségek, szülők stb.)

- alapozzanak a korosztály kíváncsiságára, versenyszellemére, öntevékenységére, megismerési vágyára, korszerű technikai ismeretére
- legyen bennük sok játékos elem

Tájékoztató fórumok

Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató

Lehet osztályszintű vagy iskolaszintű, ez utóbbi esetében színesíti a programot a külső előadó, pl. orvos, pszichológus, rendőrség bűnmegelőzési osztályának szakembere stb.

Szakmai tanácskozások, tréningek

Elsősorban a tanárok felkészültségének fejlesztését szolgálja, de a diákokat is meg kell hívni, amikor csak engedi a program, illetve a téma.

Módszerek

Az iskolában alkalmazott pedagógiai módszerek tárháza ma már számos lehetőséget biztosít az egészségnevelési program eredményes megvalósítására. Leghatékonyabbak az iskola saját ötleteire épülő, illetve önálló szervezésű programok (egymásra épülő rendezvénysorozatok), amelyeknek megvalósításában a tanárok, a diákok és a szülők egyaránt részt vesznek.

- Az egészségfejlesztés szemléletének széleskörű elsajátítása az iskolában, meghívott előadó segítségével, pedagógusok, szülők, alkalmazottak, tanulók számára (egészségtan tanár más iskolából vagy egészségfejlesztésben szakirányú végzettséggel rendelkező szakember a szociális, egészségügyi területről, iskolaorvos, háziorvos, védőnő, ÁNTSZ, Kábítószer Egyeztető Fórum, vagy helyi civil szervezet munkatársa).
- Tegyük szebbé az iskola környezetét, pl.: rendezzünk versenyeket, készíttessünk a tanulókkal a témával kapcsolatos plakátokat, pontozzuk az osztálytermeket, faliújságon a témával kapcsolatos cikkeket, írásokat stb.
- Szervezzünk kirándulásokat, tegyük lehetővé a rendszeres testmozgást, a szülőket is vonjuk be ezekbe.
- Tekintsük át a tantárgyakat, és tegyünk javaslatot, hogy az egyes tárgyakban miként jelenhet meg az egészségfejlesztés szemlélete.
- Ha van képzett kolléga, csatlakozzon az iskolai drogügyi koordinátorok megyei hálózatához vagy más szakmai csoportok hálózatához.

III.1.5.6. Taneszközök

- Elsősegélykészlet: 10 öntapadó sebtapasz, 3 közepes méretű steril kötszer, 1 nagyméretű steril kötszer, 1 extra- nagy steril kötszer, 1 steril szempárna, 2 háromszögletű kötöző-kendő, 2 krepp kötöző-tekercs, 6 biztosítótű, eldobható műanyag kesztyű, olló, csipesz.
- Faliképek, modellek: Veszélyes anyagok jelzései, biológiai tárgyú, az egészséges életmódot és életműködést bemutató képek, modellek

Kommunikáció
- Iskolán belül: Munkaértekezletek, faliújság, egyéni beszélgetések, iskolarádió
- Iskolán kívül: Tájékoztató füzet, szülői értekezletek

Továbbképzések
- Belső: nevelési értekezletek, tanfolyamok
- Külső: kerületi, fővárosi, országos konferenciákon, rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel (egészségfejlesztő-egészségnevelő-mentálhigiénés pedagógusképzés, iskolai drogügyi koordinátorképzés, Mentálhigiénés Alapprogram Pedagógusoknak (MAP) képzés)

III.1.5.7. A tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek

Iskolánk a Dr. F. Mérey Ildikó által kidolgozott Hungarofit módszert alkalmazza a tanulók fizikai állapotának mérésére, mert ez módszer a testnevelés sajátos eszköz- és módszerrendszerével mérve olyan egyszerű és megbízható mérési és értékelési rendszert ad – mindkét nem minden korosztálya számára – amely különösebb anyagi és időráfordítás nélkül bárhol elvégezhető, ezért a gyakorlati életben kiválóan alkalmas a diákok fizikai állapotának országosan egységes minőségellenőrzésére.

A 6-18 éves tanulók fizikai állapotának mérésére szolgáló próbarendszer nevelési eszközként is tekinthető, amely lehetővé teszi a tanulók fejlődése során az alapvető fizikai tulajdonságok mérését.

A próbarendszer két csoportra bontható (elsősorban az eszközellátottságot figyelembe véve): kötelező és ajánlott tesztek.

A próbák minden korosztály számára egységesek.

A teszteket évente kétszer, tanév elején és végén kell elvégezni.

A tesztek eredményeit minden gyermeknek személyre szólóan kell megadni. Az értékelőlapot 3 példányban kell elkészíteni. Az egyik példány a gyermeké, hogy lássa hol áll korábbi teljesítményéhez, az osztályátlaghoz és az országos átlaghoz képest. A másik példány a szülőké, hogy tisztán lássanak és ösztönözhessék gyermekeiket fizikai fittségük fejlesztésére, a harmadik példányt a központi adatfeldolgozónak kell megküldeni.

A tanulók valamennyi tesztet sportfelszerelésben hajtják végre az iskola tornatermében.

A motoros tesztek sorrendje:

- Egyensúlyi teszt
- Végtagmozgás gyorsaságát mérő teszt: lapérintés
- Hajlékonysági teszt: ülésben előre nyúlás (kötelező)
- Dinamikus láberő teszt: helyből távolugrás (kötelező)
- Statikus erőt mérő teszt: kézi szorító erő
- Törzserőt mérő teszt: sit-up teszt, felülések (kötelező)
- Funkcionális karerőt mérő teszt: függés hajlított karral (kötelező)
- Futási sebességet, fürgeséget mérő teszt: 10x5 méter ingafutás
- Kardio-respiratorikus állóképességi teszt:
    - 20 méteres ingafutás
    - 12 perces futás – Cooper teszt

Az országosan egységes adatszolgáltatáshoz tanév elején és a tanév végén meg kell mérni a fizikai állapot minősítéséhez szükséges motorikus próbákban elért teljesítményt, és a mért eredmények pontértékei alapján kell az értékelést és a minősítést elvégezni.

Az adatok nyilvántartása

Az egyéni adatlapokat osztályonkénti bontásban és az osztályonkénti adatlapokat is a vizsgálatot végző tanár kezeli. Az intézményi osztályonkénti összesített adatlapokat a vezető testnevelő állítja össze a tanév végén mért eredmények alapján, majd az intézmény vezetőjének aláírásával hitelesítve továbbítja.

III.1.5.8. Egyéb felmérések

A testnevelő kollégák az eddig ismertetett tesztek mellett minden korcsoportban végeznek további felméréseket is abból a célból, hogy még teljesebb képet kapjanak tanulóink fizikai állapotáról. Ezek a felmérések a következő feladatokból állnak:

- falhoz passz: 2 méterről kosárlabdával 1 perc alatt
- 60 méteres síkfutás: salakpályán stopperral mért időre
- 400 méteres síkfutás: salakpálya körül (3 kör + 1 egyenes szakasz) stopperral mért időre
- kislabda hajítás: tömött kislabdával
- távolugrás: homokgödörbe nekifutó sávból
- négyütemű fekvőtámasz: négyütemű szabad gyakorlat elvégzése 1 perc alatt
- medicin dobás hátra: 3 kg-os medicin labdával fej fölött
- kötélmászás: 4 m-es kötélre, időre, állásból indulva
- súlypontemelkedés: állásból, páros lábbal való felugrás

III.1.5.9. Testi fejlődés

Az életmódminták alakulását a helyes, a korszerű egészségvédelmi ismeretek önmagukban csak korlátozott mértékben képesek befolyásolni. Az ifjúság későbbi egészségállapotát a családi szociokulturális háttér, korai otthoni nevelés hatása, a társadalmi rétegződésben elfoglalt hely, és nem az intézményi hatások határozzák meg. Ezért is elengedhetetlen a lelki egészségvédelmi szempontokat is figyelembe vevő koncepció kialakítása.

Szükséges az is, hogy ezen ismeretek gyakorlati alkalmazásához fontos készségek és jártasságok beépülhessenek a felnövekvő generációk viselkedésébe, életmódjába.

Mozgástevékenység-mozgási igényre nevelés

Minden pedagógusnak szem előtt kell tartania, hogy a testmozgás a fizikai és a lelki egészséget egyaránt erősíti. A mai modern világ egyik jellegzetessége a mozgásszegény életmód. Ennek számos káros következménye van az egészségre, pl. elhízás, magas vérnyomás, cukorbetegség. Talán kevesen tudják, de nem kell különösebben megterhelni a szervezetet, csupán naponta egy jó óra tempós sétára volna szükségünk ahhoz, hogy a testmozgás pozitív hatásait tapasztaljuk életünkben. Természetesen ennél többet szabad mozogni, de nagyon fontos, hogy olyan mozgást válasszunk, amely az életkorunkhoz, testalkatunkhoz, egészségi állapotunkhoz igazodik.

Biztosítani kell a mindennapos testmozgást.

Ezt szolgáló programok:

- túrázás iskolai szintű szervezéssel,
- játékos testmozgás, egészségfejlesztő testmozgás,
- tömegsport-órák,
- a versenyszerű rendszeres sportolási lehetőségek,
- napközis torna bevezetése,
- sportrendezvények, sportnapok szervezése
- lányoknak; balett, tánc,
- labdarúgás fiúknak,
- erdei iskola.

Szülőknek, pedagógusoknak szervezett sportolási lehetőség:

- felnőtt foci férfiaknak,
- női torna.

Higiénés magatartásra nevelés:

Fontos az egészség megóvása, az egészségvédelem a prevenció.

Kapcsolódunk az országos, regionális egészségvédő programokhoz.

III.1.6. Egészséges táplálkozás

III.1.6.1. Egészséges táplálkozásra nevelés, fogyasztóvédelem:

Az egészséges életmód feltétele az egészséges táplálkozás.

- Az egészséges táplálkozási szokások ismertetése technika, biológia, egészségtan és osztályfőnöki órák keretében.
- Iskolai büfé kínálatának bővítése, valamint az iskolai étkeztetéssel, étkezéssel kapcsolatos szükséges változtatások kezdeményezése.
- Ételbemutatók, vetélkedők szervezése szülők bevonásával.
- A hagyományos magyar étrend túl sok húst, zsírt, kalóriát, de kevés növényi rostot tartalmaz. Emellett rosszak az étkezési szokásaink, mivel reggel szinte semmit, este pedig túl sokat eszünk. Fontos a helyes mennyiségi és minőségi táplálkozástudat kialakítása.
- Folyadék: Fontos eleme az egészséges életvitelnek a megfelelő mennyiségű folyadék bevitele a szervezetbe. Egy felnőtt embernek naponta kb. 1,5-2 liter folyadékot kellene meginnia ahhoz, hogy a szervezete számára optimális körülményeket biztosítson. Ehhez képest az átlagember fél liter folyadékot fogyaszt el. Pedig a megfelelő mennyiségű, tudatos vízivással olyan panaszokat lehet megelőzni, mint a fejfájás, alacsony vérnyomás, vesekőképződés.
- Az egészséges táplálkozás mennyiségi és minőségi szempontból is fedezi a szervezet energia- és tápanyagigényét. Az egészséges táplálkozás lényegében minden étel, élelmiszer fogyasztását megengedi, a hangsúlyt a mértékre helyezi! Ez azt jelenti, hogy bizonyos ételeket, élelmiszereket előnyben kell részesíteni, másokat háttérbe kell szorítani.

III.1.6.2. Táplálkozási szokások kialakítása, megváltoztatása

- Sok zöldséget, gyümölcsöt kell fogyasztani.
- A kenyérfélék közül a magas rosttartalmú, teljes kiőrlésű lisztből készült fajtákat kell választani.
- A húsfélék közül előnyben kell részesíteni a halat és a baromfit.
- Kerülni kell a zsíros ételeket, állati zsiradékok helyett növényi olajokat, margarint kell használni.
- A tejtermékek közül is a zsírszegényeket érdemes választani.
- Az ételeket nem szabad erősen sózni, fűszerezni, cukorral édesíteni.
- Kevés édességet szabad fogyasztani.
- Az étrend összeállításakor érdemes tanulmányozni az élelmiszerek legfontosabb jellemzőit tartalmazó tápanyag- és kalóriatáblázatokat, az élelmiszerek csomagolásán feltüntetett adatokat.

- A folyadékveszteség pótlására csapvizet vagy ásványvizet, hozzáadott cukrot nem tartalmazó rostos gyümölcsleveket fogyasszunk.
- Kerüljük a cukrozott, erősen szénsavas üdítőitalokat.
- Az alkoholfogyasztás gyermekek számára kifejezetten tilos.
- Naponta 4-5 alkalommal együnk, egyszerre csak keveset! Ezzel biztosíthatjuk, hogy vércukorszintünk többé-kevésbé egyenletes legyen, és üres gyomrunk korgása miatt sem alakuljon ki erős éhségérzetünk!
- Étkezzünk változatosan mind az összetevők, mind pedig az ízek tekintetében!
- Kerüljük a gyorséttermeket, mert az ott kínált ételek zsír- és szénhidráttartalma általában nagyon magas, fehérje- és növényi rosttartalma pedig alacsony!
- Lehetőség szerint nyugodt körülmények között, terített asztalnál, kapkodás nélkül étkezzünk! Legalább főétkezéseink során tartsuk be ezt a szabályt!

III.1.6.3. A helytelen táplálkozás következményei

- A szív- és keringési rendszer megbetegedései: magas vérnyomás, érelmeszesedés, szívinfarktus, agyvérzés. Okai: elhízás, dohányzás, mozgásszegény élet, stressz. Megelőzésében igen fontos helyen áll a táplálkozás.
  A szívbarát táplálkozás lényege, hogy az étrend olyan ételeket, élelmiszereket tartalmaz, amelyeknek a szívre és a keringési rendszerre gyakorolt hatása pozitív.
- Az elégtelen táplálkozás egyik legnagyobb veszélye a vashiány kialakulása, és ennek több okból is súlyos következménye lehet. Az érintettek könnyebben áldozatául eshetnek, a különféle élősködök által terjesztett fertőzéseknek, másrészt a vashiány konkrétan is rontja a gyermekek koncentráló képességét, gondolkodási szintjét.
- A helytelen táplálkozás jódhiányos állapotot is okozhat. Következményei között pedig elsősorban a mentális retardációt és a halláskárosodás korai bekövetkezését említik a szakemberek. A jódhiány azért is komoly veszélyt jelent, mert bizonyos finommotoros és kognitív teljesítményekre is korlátozó hatása van.
- A harmadik legsúlyosabb táplálékhiányos állapot a szervezet nem megfelelő A-vitamin-ellátottsága. Jól ismert ugyanis, hogy – különösen fejlődésben lévő gyermekek esetében – az A-vitamin hiánya könnyen látászavarok kialakulásához vezethet.
- Szintén komoly gondokat okozhat a proteinhiányhoz vezető táplálkozás, a növekedési retardációtól számtalan, a motoros tevékenységet veszélyeztető hiánybetegségig.
- A táplálékhiány –az éhezés – még ha csak néha-néha fordul elő a fejlődésben lévő gyerekeknél, károsan befolyásolja a problémamegoldó- képesség kialakulását, nem beszélve arról, hogy stresszorként általában megnehezíti a megismerő folyamatok kívánatos szintű működését.

III.1.7. Egészség megőrzéséhez kapcsolódó egyéb tényezők

- Napfény: a napsütésnek számos jótékony hatása van a szervezetünkre, melyet ki kellene használnunk, mint például a csontképzésben fontos szerepet játszó D vitamin képzését. Fontos hangsúlyozni azt is, hogy a nyár közeledtével nő az ultraibolya sugárzás, így a napon való tartózkodásra leginkább alkalmas időpontokat meg kell ismertetni a gyerekekkel. Fontos a jó minőségű napszemüveg és a megfelelő faktorszámú fényvédő krémek, valamint samponok használata.
- Levegő: Nagy szükségünk van a friss levegőre, illetve a napjában többször végzett légző gyakorlatokra, ahhoz, hogy a szellemi és a fizikai frissességünket egész nap fenntartsuk. Az ülőmunka, a görnyedt testtartás, a bezártság mind-mind az egészséges légzés ellen dolgoznak. Ha naponta 2-3 alkalommal szakítunk időt arra, hogy 1-2 percig igazán mély lélegzeteket vegyünk, akkor tapasztalni fogjuk, hogy ez nem csak felfrissít, hanem az idegrendszerünkre is jótékony hatással van.
- Pihenés: A rohanó ember és a túlterhelt gyermek általában a pihenést igyekszik megspórolni, gondolván, hogy ezzel időt nyer. Pedig ez egyáltalán nem így van, mert minél fáradtabb valaki, annál több időre van szüksége ahhoz, hogy egy adott feladatot hibátlanul elvégezzen. Ezért mindannyiunknak meg kell aludnunk a szükséges éjszakai alvásunkat. Ez valakinek csak 6 óra, másnak pedig akár 10 óra is lehet. Egy dolog azonban mindenkinek egyaránt fontos, mindig éjfél előtt aludjunk el, mert ez az alvás legpihentetőbb módja.

- Mértékletesség: A legtöbb életmódbeli betegség a mértéktelen életvitel következménye. A mértékletesség nem csak azt jelenti, hogy mindent csak bizonyos határig teszünk, hanem azt is, hogy egyes, nyilvánvalóan káros dologban egyáltalán nem veszünk részt. Ezért az egészséges életmód szempontjából a mértékletesség fogalma inkább önmegtartóztatást jelent. Ez magába foglalja a dohányzás és a drogfogyasztás teljes mellőzését, valamint az alkohol és a kávé mértékletes fogyasztását is.
- Bizalom: A fentiekben elsősorban a fizikai egészségünk megőrzéséről esett szó. Nagyon fontos azonban a testi egészség mellett a lelki, szellemi egészség megőrzésére is hangsúlyt fektetnünk. Lelki egészségünkhöz elengedhetetlen a megfelelő önismeret, önértékelés és a társas kapcsolatok rendszerének a kiépítése is. Szellemünk egészséges fejlődéséhez pedig elengedhetetlen, hogy bizalmunkat ne mindig embertársainkba vessük, mert ennek következtében elkerülhetetlen olykor a csalódás. Hol találhatunk olyan biztos pontot, ami nem változik, nem csap be, és nem kell csalódni benne? A Bibliában van egy szép gondolat: „Jézus Krisztus tegnap és ma és mindörökké ugyanaz."

  Ha tudunk bízni az Isteni gondviselésben, abban, hogy valaki mindig tud a gondjainkra megoldást, akkor a szellemünk, a lelkünk és a testünk is teljesebb, egészségesebb életet tud élni.

III.1.8. Egészséges környezet és védelme

Az iskolai környezeti nevelés során a tanulókat felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembevevő cselekvésre. Az iskolai környezet esztétikus alakítása az ízlésnevelés nélkülözhetetlen része. A rendezett környezet igényének a kialakítását is gyermekkorban kell elkezdeni. Az iskolai környezet igényes alakításával el kell érni, hogy a negatív környezeti hatások veszítsenek erejükből.

- Levegőtisztaság-védelem: A városunk levegővédelmi szempontból kedvező helyzetben van. A levegőt érintő terhelések nem jelentősek, bár az utóbbi években az autók számának a növekedésével romlott a levegő tisztasága. Városunk vezetése igyekszik minden lehetséges módon csökkenteni a levegő szennyezését. Ezek mellé a kezdeményezések mellé az iskolák is felsorakozhatnak. Részt vehetünk, sőt magunk is kezdeményezhetünk olyan programokat, mint például:
  - Parlagterületek, iskolánk környezetének rendben tartása.
  - Parlagfű irtó akciók szervezése.
  - Kerékpáros közlekedés lehetőségének biztosítása kerékpártárolók építésével.
- Vízvédelem: Városunk közelében találhatók tavak, mint például a Vekeri-tó, vagy a Fancsikai-tavak. Nagyon fontos, hogy a gyerekek megismerkedjenek a vizek hasznosságával és fontosságával, megtanulják a takarékos vízfelhasználást. Környezet szakkör keretében készíthetnek különböző állapotfelméréseket például a felszín alatti vizekről. Vagy készíthetnek vízelemzéseket. Megismertethetjük velük a szennyvízcsatorna működését, az ivóvíztisztítás módjait. Szervezhetünk kirándulásokat, vetíthetünk filmeket, vagy rendezhetünk versenyeket ebben a témakörben is.
- Hulladékgazdálkodás: Iskolánk rendszeresen (kétszer egy évben) szervez hulladékgyűjtési versenyeket. Nem csak papír- és vashulladékokat gyűjtünk, hanem elhasznált elemeket, kupakokat, zacskókat. Ezek egy részéből újrahasznosítási versenyeket szoktunk rendezni. Például elemekből állóképeket, pillepalackokból különböző járműveket, szobrokat, zacskókból ruhadarabokat készítenek a gyerekek. Az ezekből készült kiállításokat a szülők is megtekinthetik. Kirándulásokat szoktunk szervezni a hulladékgyűjtő telepre, ahol a gyermekek megszemlélhetik a hulladékfeldolgozás menetét. Iskolánk területén sok hulladékgyűjtő van elhelyezve, ezzel is arra ösztönözve a tanulókat, hogy megóvják környezetük tisztaságát.
- Energiagazdálkodás: Igyekszünk bemutatni a gyermekeknek az energiatakarékosság lehetőségeit. Bátorítjuk őket az áramtakarékosságra: szünetekben, a tanteremben, órákon, a folyosón kapcsolják le a világítást. Szünetekben szellőztessenek, az órákon az ablakok lehetőleg zárva legyenek. A beállított hőmérsékletnek megfelelően öltözködjenek. A bejárati ajtók csak szellőztetéskor legyenek nyitva.
- Természeti környezet megőrzése: Igyekszünk bemutatni a gyermekeknek a környékünkön előforduló védett növényeket, fákat és védett állatokat. Biztatjuk őket természeti értékleltár létrehozására. Megtanítjuk őket az évszakoknak megfelelő kerti munkálatokra, növényvédelemre. Például: télire a növények törzsének, gyökerének védelme, madáretetők készítése és rendszeres feltöltése. Tavasszal a metszési munkálatok elvégzésében is segítkezhetnek. Ősszel az iskolaudvar, esetleg a közvetlen környezete rendbetétele, falevelek, letört gallyak összegyűjtése. A gyerekek megismerkedhetnek a komposztálás fogalmával, hasznosságával, a nagyobbak technika órán készíthetnek komposztáló ládákat. Zöldövezetünk rendszeres ápolása, takarítása területi és időbeli felosztás alapján történik az osztályok között.
- Épített környezet megóvása: Kellő figyelmet kell fordítanunk épületeink állagának megóvására is. Tisztasági versenyekkel igyekszünk tantermeinket megóvni. A versenyeken figyelmet fordítunk a padok belsejének tisztaságára, valamint a folyosók tisztaságára is. A tisztasági versennyel párhuzamosan

dekorációs versenyt is szoktunk rendezni. Szeretnénk elérni, hogy tanulóink igényesek legyenek saját környezetükre, mind a szűkebb (tantermek), mind a tágabb (folyosó, aula, udvar) értelemben. Az osztálytermek képe, igazodva a tanulók életkori sajátosságaihoz, valamint iskolánk szemléletéhez, egészségügyi és esztétikai szempontból egyaránt megfelelő berendezési tárgyakkal kell, hogy illeszkedjen az iskola egészéhez. Fontos feladatunk a rongálások megakadályozása.

III.1.9. A biztonság megőrzése

Az egészség, kiegyensúlyozott élet alapja a személyes biztonság megőrzése.
Fontos a közlekedésbiztonságra nevelés:

- iskolai KRESZ,
- oktatás és vetélkedők szervezése,
- elsősegélynyújtó szakkör beindítása.

Kockázatok, veszélyek felismerésének segítése, a felelősségvállalás kérdései:

- biztonságos iskola program,
- propaganda tevékenység –iskolarádió, faliújság,
- „Egy nap a biztonságért" program.

Növekedés, változás, családi életre nevelés

Fontos, hogy tanulóink életkoruknak megfelelő ismeretekkel rendelkezzenek saját testükkel és annak változásaival kapcsolatosan. Megfelelően készítsük fel a tanulókat a szexualitás érzelmi fontosságára és a családi élet harmóniájára.

A témát feldolgozzuk:
-tanórai keretben (biológia, technika, biológia, osztályfőnöki órák, modulok),
-tájékoztató programok, előadások szervezése iskolaorvos, védőnő.

Az iskola-egészségügyi feladatokat az iskolaorvos és a védőnő közösen látja el.
Feladatuk:

- a tanulók életkorhoz kötött vizsgálata, amely magában foglalja a testi, érzelmi és intellektuális fejlődés követését és az érzékszervek vizsgálatát. Az életkorhoz kötött szűrővizsgálatok a fejlődés követésén kívül a krónikus betegségek és kóros elváltozások korai felismerésére is irányulnak;
- szükség esetén a tanulók elsősegélyben részesítése;
- közreműködés a közegészségügyi-járványügyi, környezet-egészségügyi, táplálkozás- egészségügyi és balesetvédelmi feladatok ellátásában;
- felkérésre közreműködés egészségügyi szakértői feladatokban.

A szülő, a család a legfontosabb társ a tanulók érdekében végzett munkában. A szülők megfelelő tájékoztatás és információ-átadás után aktív részvételükkel tudják támogatni az iskola egészségfejlesztési programjait, közülük jó néhányan szakértelmükkel is jelentősen növelhetik az iskolai munka hatékonyságát.

III.1.10. A mérések általános szempontjai:

- A tanulók valamennyi tesztet testnevelési / sportfelszerelésben hajtják végre.
- Valamennyi tesztet jól szellőző, nagy teremben, pl. az iskola tornatermében vagy a sportpályán kell elvégezni. Csúszásmentes padló és sportcipő szükséges a futással és ugrással kapcsolatos tesztekhez. (Szabadtéri vizsgálatok esetén a vizsgálati körülmények túlságosan különbözőek lehetnek ahhoz, hogy standard teszteredményeket kaphassunk.)
- A tesztek egymás után következése a körkörös rendszerben is szigorú sorrendiségű. Minden állomásnál fel kell írni a megfelelő sorszámot.
- Minden tesztre vonatkozóan külön utasítások vannak, amelyeket pontosan el kell mondani minden tanulónak, hogy a vizsgálat pontos legyen.
- A tesztek között a tanulók pihenjenek.
- A tanulók nem próbálhatják ki a teszteket előre, kivéve, ha a teszt végrehajtási utasításában nincs erre külön utalás.
- A mérések során fontos bátorítani a tanulókat. A mérés vezetője ösztönzi őket a mért képességnek megfelelő pontos, gyors és egyenletes tesztvégrehajtásra.
- Ha a motoros teszteket és a kardio-respiratorikus állóképesség tesztjeit azonos napon mérjük, akkor először a motoros teszteket végeztessük el.

A vizsgálatok megszervezése

- A teszt-vizsgálat értéke és hatékonysága nagymértékben a szigorú gyakorlati végrehajtáson és a tanulóknak a testnevelő tanártól kapott motiváltságán múlik.
- A vizsgálatot a testnevelő tanár végzi az osztályban, de bárki végezheti, aki a tanulók testi nevelésével foglalkozik, így más szakos tanárok is.
- A teszteket évente kétszer, a tanév elején és végén kell végeztetni.
- A teszteket a kézikönyvben szereplő sorrendben kell elvégeztetni. Gyakorlatilag ez azt jelenti, hogy az egyensúlyi teszt mindig a kezdő, az állóképességi futás az utolsó kell, hogy legyen, a tanulóknak mindig megfelelő pihenési időt kell hagyni a tesztek között.
- A motiváció növelése miatt rendkívül fontos, hogy a teszt levezetője tisztában legyen, miért végeztetjük el a teszteket, és hogyan értelmezzük az eredményeket.
- Az összehasonlíthatóság érdekében a tesztek végrehajtási körülményeinek hasonlónak kell lenniük minden diáknál, minden részletben (helyszín, eszköz, hőmérséklet, stb.).

III.2. Az iskola környezeti nevelési elvei

Az iskolai környezeti nevelés törvényi háttere

III.2.1. Az Alkotmány környezetvédelemmel kapcsolatos paragrafusai:

- 8. § A Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége.
- 16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.
- 18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.
- 70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

III.2.2. Környezet- és természetvédelmi jogszabályok

Környezetvédelmi törvény (1995. évi LIII. Törvény a környezet védelmének általános szabályairól). A törvény célként az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet elemeinek és folyamatainak védelme és a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosítását fogalmazza meg.

Legfontosabb alapelvei: a megelőzés, az elővigyázatosság, a leghatékonyabb megoldás, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékozódás és a nyilvánosság. A törvény 54. § 1. cikkelye szerint „minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. A nevelés állami és önkormányzati feladat. Legfontosabb dokumentumaként a NAT-ot, a Nemzeti Környezetvédelmi Programot (illetve annak részeként a Nemzeti Környezet-egészségügyi Akcióprogramot) említi.

A Természetvédelmi törvény (1996. évi LIII. Törvény) kimondja, hogy a természeti értékeink védelme, a természetvédő szemlélet kialakítása elsődleges állami feladat. Kiemelt szerepet kell biztosítani a természet értékeinek megóvásában a civil szférának, az állampolgároknak, hiszen a nemzeti kincsnek minősülő természeti értékeink megőrzése az állampolgárok és önszerveződő csoportjaik aktív részvétele nélkül nem lehetséges.

Az 1997. évi XLI. Törvény a halászatról és a horgászatról is számos környezeti nevelési feladatot tartalmaz (tanfolyamok, vizsgák, fajismeret, természetvédelem).

A géntechnológiai tevékenységről szóló XXVII. Törvény 30. és 31. §-a foglalkozik az oktatással, a képzéssel és a tájékoztatással. Ennek értelmében „Az állami feladatok ellátása során a Kormány gondoskodik arról, hogy a géntechnológiával módosított szervezetek felhasználóival, fogyasztóival az iskolai és az iskolán kívüli oktatás, képzés, tájékoztatás keretében ismertetésre kerüljön a géntechnológia lényege és alkalmazásai, az így módosított szervezetek használatának környezeti, egészségügyi, gazdasági, társadalmi hatásai és kockázatai”.

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. Törvény célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait. A törvény kimondja, hogy az oktatás során állatkísérletek elvégzésére a diákokat nem lehet kötelezni.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (a Kormány 2031/1998. határozata) helyzetértékelése szerint: „A környezetvédelemben felmerülő problémák jelentős része vezethető vissza arra a tényre, hogy Magyarországon még nem megfelelő szintű a környezeti tudatosság foka. A lakosság ismeretei a környezetről, a környezetvédelemtől, annak megóvásáról hiányosak, és többnyire nem megfelelő színvonalúak.”. A társadalmi részvétel és tudatosság erősítésében kiemelkedő szerepe van a közoktatási, felsőoktatási és kulturális intézményekben folyó tevékenységnek.

1999-ben elkészült a Nemzeti Biodiverzitás Stratégia, a Globális Környezeti Alap és az UNEP (ENSZ) támogatásával. Az akcióprogram elkészítését az 1992-es Rió de Janeiróban megrendezett Környezet és Fejlődés Konferencián aláírt – általunk 1995-ben ratifikált biodiverzitás egyezmény – tette feladatunkká. E szerint minden

államnak joga és kötelezettsége megőrizni saját természeti értékeit, gazdaságát, és az abból szerzett tudást. Ez csak társadalmi összefogással valósítható meg.

A 2000. évi Hulladékgazdálkodásról szóló XLIII. Törvény 54. §-a kimondja, hogy a Kt. 54-55. §-ában foglaltak alapján a hulladékgazdálkodással kapcsolatos ismereteket oktatni kell, azok a Nemzeti Alaptanterv részét képezik. Ezeknek az ismereteknek az oktatásával és terjesztésével – az állami, önkormányzati intézmények és más szervezetek bevonásával, valamint közszolgálati hírközlő szervek igénybevételével – elő kell segíteni, hogy a társadalom környezeti kultúrája növekedjen.

III.2.3. Közoktatási jogszabályok

A közoktatásról szóló 1995. évi LXXIX. Többször módosított törvény szerint a pedagógiai programok felülvizsgálatánál, az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fordítani a gyermekek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésével kapcsolatos feladatokra, s a nevelés elsőrendű jelentőségű. A pedagógiai programok átalakításánál a személyiség és közösség fejlesztés megtervezésében kiemelt hangsúlyt kell fektetni a NAT kiemelt közös követelményeire, köztük a környezeti nevelésre.

A 41. § 6. pontja szerint az iskola „felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Szükség esetén a gyermek, a tanuló érdekében intézkedést kezdeményez".

Az iskolai munkát tartalmi alapjaiban szabályzó közös követelményei között találjuk a környezeti nevelést. „A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv."

A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003. sz. kormányrendelet kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést. Elengedhetetlenül szükséges a NAT részeként a környezetvédelmi, természetvédelmi oktatás továbbfejlesztése. A felsőfokú oktatásban a program időszakának végére (2003) el kell érni, hogy minden hallgató részesüljön környezetvédelmi, természetvédelmi oktatásban.

1998-ban tizenhárom környezeti neveléssel foglalkozó társadalmi szervezet összefoglalta a környezeti nevelés eddig elért eredményeit és a Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia c. kiadványban megfogalmazta a közeljövő fontosabb feladatait. 2003-ban megjelent a kibővített, átdolgozott kiadás.

III.2.4. A környezeti nevelés színterei iskolánkban

Iskolánk nagy hangsúlyt helyez a környezeti nevelésre, ezt támasztja alá, hogy a Huszár Gál Iskola 2010-ben immár második alkalommal veheti át az Ökoiskola címet. Intézményünk a Debreceni Ökoiskolák Közösségének aktív tagja. Folyamatosan részt veszünk az egészség- és környezettudatossággal kapcsolatos rendezvényeken, versenyeken, pályázatokon. A környezeti tudatosságot fejlesztő „Szitakötő" programban tevékeny részt vállalunk. Iskolánk Ökoiskolai munkaközösséggel rendelkezik, ahol az éves munkaterv alapján folyik az egészség- és környezettudatos nevelés.

A környezeti nevelés céljaként megfogalmazott fenntartható fejlődés, környezettudatos magatartás előmozdítása elengedhetetlen.

- Fenntartható fejlődés: A jelenlegi generációk szükségleteinek kielégítése olyan módon, amely nem veszélyezteti a jövő nemzedékek szükségleteinek kielégítését
- A növekedés korlátai: A Föld és a földi erőforrások végességéből adódó korlátok, melyek lehetetlenné teszik az emberiség lélekszámának és anyagi javainak folyamatos gyarapodását.
- Alapvető emberi szükségletek: Minden ember és társadalom igénye és joga a túléléshez szükséges energiához és anyagokhoz való igazságos és egyenlő hozzáférésre és a Föld lehetőségeihez mért kielégítő életminőség megvalósítására.
- Az elővigyázatosság elve: A megfontolt, a nem kívánt következményekre is figyelembe vevő, az ökológiai folyamatokba a lehető legkevésbé beavatkozó döntéshozatal szükségessége olyan esetekben, amikor nem ismerünk minden körülményt, és/vagy amikor az adott kérdésre vonatkozó tudományos álláspont megosztott.
- Kölcsönös függőség: A minden elem és életforma (beleértve az embereket is) között fennálló kölcsönös és egyenrangú függőségi kapcsolatok a természeti rendszerekben.

III.2.5. Hagyományos tanórai oktatásszervezés

A tanórákon hozzárendeljük az adott témákhoz a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat. Az óra jellege határozza meg, hogy melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Kiemelt helyet kapnak a hétköznapi élettel kapcsolatos vonatkozások. Különböző interaktív módszereket használva adjuk át az ismereteket, ahol újszerű tanítás módszertani eljárásokat és IKT technológiát alkalmazunk.

A környezeti nevelés megvalósulása a hagyományos tanórai keretek között

A társadalomtudományi tárgyak feladata, hogy a társadalomszerveződés, valamint az emberi viselkedés és kultúra irányából mutassák be az ember és a környezet kapcsolatának történetét, sajátosságait és tényeit. A humán tárgyak (pl. társadalomismeret, emberismeret, történelem, etika stb.) tudást bővítenek, fogalmakat és ismereteket

közvetítenek, készségeket fejlesztenek a társadalom környezeti problémái felismeréséhez és megoldásához, a közügyekben való részvételhez. Az emberismereti és más humán tárgyak feladata az is, hogy bemutassák a fogyasztói modellel szembeni alternatívákat, a környezeti válság megoldásához szükséges világképet és erkölcsi értékrendet, valamint a rendelkezésünkre álló – és szükséges – gazdasági és jogi eszközöket.

A technikai-életviteli tantárgyak lehetősége, hogy gyakorlati szempontból elemezzék a környezetbarát létformát, s helyes példákat mutassanak be és gyakoroltassanak. A fenntartható fogyasztás, a hétköznapok életviteli szokásrendszere környezetkultúrája e tantárgyban kaphat teret.

A művészeti tárgyak megkülönböztetetten alkalmasak a kérdéskör érzelmi megközelítésére, keretet biztosítanak a természet szépségének átéléséhez, az "érintetlen" természettel vagy a leromlott környezettel kapcsolatos érzések művészi megfogalmazásához, a természet és a kultúra szoros kapcsolatának bemutatásához, a jelképek által rögzített ökológiai tudás közvetítéséhez. Fel tudják hívni a figyelmet az értékvesztésre, az uniformizálódásra, kulturális örökségünk és a kultúra sokfélesége megőrzésének fontosságára.

A test- és egészségnevelési tárgyak a környezet és az egészség szoros kapcsolatának bemutatásával, megértetésével, az igények-szükségletek, valamint értékrend kialakításával elősegíthetik a megfelelő szemlélet formálását.

Az osztályfőnöki órák a tanulók kisközösségi magatartását, társas szokásait, önismeretét fejlesztik, elősegítik a helyi közösséghez való kapcsolódás formáit, módszertanilag megalapozzák a részvételi demokráciára nevelést, elősegítik az állampolgári nevelési célok megvalósulását.

III.2.6. Nem hagyományos tanórai oktatásszervezés

Minden tanév szeptemberében természet hét címmel témahetet szervezünk.

A témahét során egy téma lehetőségek szerinti, a célzott korosztálynak megfelelő teljes körű feldolgozása történik, ahol az eredményesség érdekében az iskola, az évfolyam vagy osztály minden tanulója és tanára tevékenyen részt vesz.

A témahétnek mindig egyetlen központi témája van. Az éves tanmenetekben is rögzítjük az időpontját, a tananyagtartalmakat pedig úgy csoportosítjuk, hogy a témahét időszakára fókuszáljunk az évi kötelezőkkel.

Tanórán kívüli foglalkozások keretében

A természettudományok terén kiemelkedő képességeket mutató tehetségígéreteket szakköri és önképzőköri foglalkozások során fejlesztjük. Természettudományok terén tehetséges gimnazistánk aktívan részt vesznek a Kutató Diákok Országos Szövetségének munkájában. Fizika szakkörünk folyamatos kapcsolatot tart a Csodák Palotája munkatársaival, a debreceni Atommag Kutató Intézettel, a Debreceni Egyetem Természettudományi tanszakával, a Curie Alapítvánnyal.

Erőforrások

A környezeti nevelésünk megvalósításához szükséges humán erőforrások biztosítottak.

III.2.7. Iskolán belüli együttműködés

- Tanárok. Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára.
- Diákok. Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoportnak.
- Tanárok és diákok. A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. Iskolánkban nagy szerepe van a környezettudatos szemlélet kialakításában a minden tanév szeptemberében megtartandó természet hétnek. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg.
- Tanárok és szülők. Az iskolai környezeti nevelés területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Iskolánkban ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – a családok maguk is biztosítják.
- Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak. Az iskola adminisztrációs és technikai dolgozói munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentsük a felesleges papírfelhasználást (pl.: féloldalas papírlapok használata, kicsinyített és kétoldalas fénymásolás, digitális információáramlás), folyamatosan gyűjtsük a hulladékpapírt és a kifogyott nyomtatópatront. Példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószereket használunk. Ezek felkutatása és beszerzése az iskolai gondnok feladata.

III.2.8. Iskolán kívüli együttműködés

- Fenntartó. Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés – az iskola egész életén belül – a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. Az iskola igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje.
- Környezeti neveléssel is foglalkozó intézmények. A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk számára ilyen szempontból fontosak a múzeumok, az állatkertek és a nemzeti parkok. Ezeket a látogatásokat a tanórákon készítjük elő. Iskolai tanulmányaik során, a tanulók részt vesznek több ilyen környezeti témájú intézménylátogatáson.
- Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslataikra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Tárgyi erőforrások

- szaktantermek, kísérleti eszközök
- ismerethordozók (kép- és hanganyag, folyóiratok, szakkönyvek, Internet, multimédiás anyagok),
- audiovizuális eszközök: projektor stb.

III.2.9. Alapelvek, célok

Alapelvek

A környezeti nevelés alapelvei közül az alábbiakat kiemelten kell kezelnünk. Ezek fogalmát, tartalmát, megnyilvánulási módjait körül kell járnunk, meg kell világítanunk:

- a fenntartható fejődés;
- a kölcsönös függőség, ok-okozati összefüggések;
- a helyi és globális szintek kapcsolatai, összefüggései;
- alapvető emberi szükségletek;
- emberi jogok;
- demokrácia;
- elővigyázatosság – fogyasztóvédelmem,
- gazdasági- pénzügyi (vállalkozási) alapismeretek és környezettudatosság, környezetvédelem együttes kezelése,
- biológiai és társadalmi sokféleség.

Hosszú távú célunk, jövőképünk, hogy környezettudatos állampolgárrá váljanak tanítványaink. Ennek érdekében diákjainkban ki kell alakítani:

- a környezettudatos magatartást és életvitelt;
- a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartást és életvitelt;
- a környezet (természetes és mesterséges) értékei iránti felelős magatartást, annak megőrzésének igényét és akaratát;
- a természeti és épített környezet szeretetét és védelmét, a sokféleség őrzését;
- a rendszerszemléletet;
- tudományosan megalapozni a globális összefüggések megértését;
- az egészséges életmód igényét és elsajátíttatni az ehhez vezető technikákat, módszereket.

A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban. Ilyenek például:

- alternatív, problémamegoldó gondolkodás;
- ökológiai szemlélet, gondolkodásmód;
- szintetizálás és analizálás;
- problémaérzékenység, integrált megközelítés;
- kreativitás;
- együttműködés, alkalmazkodás, tolerancia és segítő életmód;
- vitakészség, kritikus véleményalkotás;
- kommunikáció, média használat;
- konfliktuskezelés és megoldás;
- állampolgári részvétel és cselekvés;
- értékelés és mérlegelés készsége.

III.2.10. Az iskola környezeti nevelési szemlélete

Napjainkban a világ figyelme a fenntartható fejlődés megteremtése felé irányul. Ez az élet minden színterén tapasztalható: szociális, gazdasági, ökológiai, politikai területeken is. A fenntarthatóság ideológiai és tartalmi kialakítását az oktatásban kell elkezdenünk. A diákok számára olyan oktatást kell az iskolánknak biztosítania, amelyben a szakmai képzésen kívül hangsúlyt kapnak az erkölcsi kérdések és a környezettudatos életmód. Interaktív módszerek segítségével kreatív, együttműködésre alkalmas, felelős magatartást kialakító, döntéshozásra, konfliktus-kezelésre és megoldásra képes készségeket kell kialakítanunk. Mindezek megkívánják az új értékek elfogadtatását, kialakítását, megszilárdítását és azok hagyománnyá válását.

A fenti célok csak úgy valósíthatók meg, ha hatékony tanulási, tanítási stratégiákat tudunk kialakítani.

Fontos feladatunknak érezzük, hogy a diákok szemléletén alakítsunk, környezet- és természetszeretetüket formáljuk, megszilárdítsuk. Szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ne elszigetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet, s benne az embert. Érthető tehát, hogy a természettudományos tantárgyak összhangjának megteremtése kiemelt feladat. E cél megvalósulása érdekében a biológia, kémia és fizika műveltségterületeket az „Ember a természetben” címmel a műveltségterületek tantárgyi bontás nélküli oktatásában tanítjuk az általános iskola 7-8. évfolyamán.

III.2.11. A természettudományos tantárgyi integráció megvalósítása

A tantárgyi integráció, olyan tartalom kiválasztási, tananyag-elrendezési módszer, amely két vagy több diszciplináris tantárgyat von össze egy új tárgy keretei közé oly módon, hogy az eredeti tantárgyak határvonalai részben vagy teljesen feloldódnak. Bár azok sajátos arculata nem mosódik el, és az érintett diszciplínáktól származó ismeretek közös struktúrájához tartozó alapfogalmakat és összefüggéseket egységes szemlélettel tárgyalja úgy, hogy a tananyag tartalmai, a módszerek és a tevékenységek valamilyen vezérmotívum (rendszerképző elv) alapján rendeződnek a tantervben és a tanítási-tanulási folyamatban egyaránt.

- Jelentheti a tartalom kiválasztását:
  - a diszciplináris tárgyak már meglévő témaköreinek sajátos keveréke, egymás mellé helyezése révén, vagy
  - speciális válogatási szempontok, például: a tudománytörténeti fejlődés, esztétikai tárgyaknál a művészi kifejezőeszközök, bizonyos globális problémák (környezetvédelem, ember-természeti környezet, ember-társadalmi környezet, ember-technika viszony) középpontba állítása alapján.
- Jelenthet tananyag-elrendezést:
  - lehetséges olyan integrált tantárgy, amelyikben a témák külön-külön nem integráltak, de a tanterv egésze mégis az: itt a tanítási-tanulási folyamat végén alakul ki egyfajta integrált tudás (ez lényegében nem különbözik a diszciplináris tárgyak egymásutániságának hatásától, de annál jóval egységesebb összképet alakít ki);
  - létezhet olyan tanterv, amely a spirális-teraszos tananyag-elrendezés szerint épül fel: bizonyos összefüggések, törvényszerűségek, motívumok, rendezőelvek állandóan felbukkannak, más és más szempontokkal, értelmezési lehetőségekkel gazdagítva az eddigi tudást;
  - van olyan integrált tárgy, amelyikben az egyes témakörök, problémák önmagukban is integráltak, és ezek lazább vagy szorosabb szállal fűződnek egymáshoz a tantervben (például a projektrendszerű vagy a modultárgyak ilyenek).
- Jelenthet az integráció szemléletet:
  - lehetnek analitikus szemléletű integrált tárgyak, amelyekben a diszciplináris határok feloldódnak, de a tananyag összessége mégis a szaktudományos taxonómiát követi (ez a szemlélet a diszciplináris tárgyak témaköri kombinációival létrejövő integrált tárgyakra jellemző), és a feldolgozás során is az analitikus-induktív módszer dominál.
  - a másik lehetőség a holisztikus szemlélet: a tananyagtervezés a valóság konkrét problémáiból indul ki, esetleg egy valóságmodellből, amely alapján dedukcióval keletkeznek a kisebb tantárgyi egységek, de a feldolgozás során mindvégig nyilvánvaló a tematikai egységeknek az egészen belüli helye, összefüggése a többivel.

Az integrált tantárgyak sajátos tipizálási módja, amikor az integrációban résztvevő diszciplináris tárgyak arányát, illetve alá-fölérendeltségi viszonyát elemezzük. Ez alapján az integrált tárgyak három nagy típusba sorolhatók:

- Az egyik típus, amikor az integrált tárgyon belül létezik egy vezérdiszciplína és a többi tárgy tananyagát, szemléleti és logikai struktúráját annak rendelik alá. Társadalomtudományokban ez a determináns gyakran a történelem, természettudományokban általában a fizika, pontosabban annak egy speciális ága, az anyagszerkezet, illetve a tudománytörténeti alapokon álló tárgyaknál a történelem.
- A második típusú integrációnál két vagy több tárgyat vonnak össze úgy, hogy a különálló diszciplínák jórészt azonos súllyal szerepelnek, nincs közöttük kiemelt, amely uralná az egész tananyagot; a tantárgy teljes egészét vizsgálva a különböző diszciplínák egyenrangúak, és nincs egyértelmű függőségi viszony

valamelyiknek a javára, kizárólag a tananyag logikája szabja azt meg, hogy milyen mértékben vesz részt egyik vagy másik önálló tudomány a tantervalkotásban.

- A harmadik típus nem elsősorban szaktudományos meggondolásokból indul ki, hanem valamilyen egyéb szempontot tart fontosnak. Ez az esetek többségében bizonyos készségek, képességek, attitűdök, a gyermeki megismerés, a gondolkodás sajátosságainak a középpontba állítását jelenti, a tartalmak, ennek megfelelően pedig a tudományok jelenlétének aránya másodlagos szempont. Ezek az integrált tantárgyak a személyiségfejlődést állítják középpontba, többnyire a tudományos megismerés logikáját, metódusait, egyfajta „tudósi magatartás" elsajátítását, a személyiség értékválasztó, felelős magatartásának kialakítását preferálják.

Tanórán vagy tanórán kívül megismertetjük gyerekeinkkel a természetet, gyakoroltatjuk az egyszerű, komplex természetvizsgálatokat. Megtanítjuk őket arra, hogy a természetben tapasztalt jelenségek okait , a köztük rejlő összefüggéseket kutassák. Így válhatnak a gyerekek tudatos környezetvédővé, a természetet féltő, óvó felnőttekké.

Konkrét célok

Rövid távú céljaink tervezésében figyelembe vesszük, hogy a hosszabb távú célok megvalósításához milyen lépések vezetnek.

III.2.12. Szaktárgyi célok:

- a szakórákon minden lehetőség megragadása a környezeti nevelésre (pl. ember és környezete, kapcsolatok, természetismeret, a természet állapotának mérési módszerei);
- a kétszintű érettségire felkészítés (környezetvédelmi kérdések, problémák és megoldási lehetőségeik);
- a hétköznapi környezeti problémák megjelenítése a szakórákon (a környezetszennyezés hatása a természeti-, és az épített környezetre, az emberre);
- interaktív módszerek kipróbálása, alkalmazása (csoportmunka, önálló kísérlet, problémamegoldó gondolkodást fejlesztő feladatok);
- tanórán kívüli szakórák szervezése;
- természetvédelmi versenyekre felkészítés;
- multimédiás módszerek alkalmazása szakórákon;
- a számítógép felhasználása a tanórákon.

Részletek

Az iskola elhelyezkedéséből adódó jellemzők	Célok	Tevékenység, feladat (a még megvalósítandók, illetve a folyamatos tevékenységek kiemelése)
Forgalom	Közlekedési biztonság növelés A kerékpáros és gyalogos közlekedés segítése	közlekedésbiztonsági ismeretek kiemelt tanítása kerékpárral közlekedők számára
Légszennyezés	Csökkentés	zöldesítés az iskola környékén, az iskolakertben és a növények gondozása, pótlása
Szemét	Tiszta, egészséges környezet	szeméttárolók sűrítése szelektív hulladékgyűjtés, (papír, olaj, fémdoboz, szárazelem) felvilágosító előadások az egészségkárosító anyagokról és a fertőzé veszélyekről ,utak sózása helyett ásványi őrl használata
Kevés játszótér	A gyerekek mozgásigényének kielégítése	az iskolai játszótér felszerelésének bővítése homok cseréje
Az iskolabelső	Tiszta, meghitt környezet	festések, felújítások, a dekorációhoz élősarkok, akvárium, madarak, a mellék-he szappan, WC papír portalanítás (atkák-allergia) gyakori szellőztetés lábtörlők alkalmazása
Energia-felhasználás	Takarékos fűtés	gázkazán szabályozása, napkollektorok üzemeltetése nyílászárók javítása, tető szigetelése
Világítás	Egészséges, takarékos	neonok cseréje energiatakarékos izzókra
Vízfelhasználás	Egészséges ivóvíz, vízfogyasztás csökkentése	víztakarékos öblítés, csapok karbantartása, a klórozott szénhidrog ket kiszűrő víztisztítók alkalmazása
Csatorna	A csatorna karbantartása	biológiai lebontók alkalmazása ecetsav, moss- szóda, borax, szódabikarbóna és egyéb környezetbarát takarítószerek alkalmazása
Iskolakert	Tanítás, pihenés, felüdülés helye legyen	növények gondozása, pótlása, fajátékok, madáretetők kihelyezése, gondozása
Udvar	Biztonságos aljzat	az aszfaltozott rész felújítása, füvesítés
Az iskola eszközellátottsága	A tanítás-nevelés élmény-központúságának növelése, az esztétikai érzék fejlesztése – egészséges személyiség	a tantermekben, TV, és számítógép esztétikus dekorációk, falitáblák, szemléltető-anyagok digitális fényképezőgép, gáztűzhelyek, konyhai eszközök, ismeretterjesztő folyóiratok, könyvtár, médiatár

Tanórán kívüli és tanórai foglalkozások

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos a tantárgyak közötti integráció, legalább néhány területen. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy megfelelő módon diákjainkban egységes képet alakítsunk ki az őket körülvevő világról. Lehetőségeink:

A tanulók környezeti ismereteinek bővítésével, rendszerezésével, az összefüggések feltárásával meg kell alapozni, hogy az iskolában lehetővé váljon a környezetért, a jövő generációkért felelős viselkedést vállaló személyiség formálása.

III.2.13. Célkitűzések

A választott programok és az alkalmazott módszerek

- fejlesszék a tanuló szociális képességeit
- adjanak lehetőséget új ismeretek megszerzésére (biológiai sokféleség, fenntartható fejlődés)
- rendszerezzék, szelektálják, mélyítsék el a már meglévő ismereteket
- szintetizálják az egyes tantárgyak nyújtotta analitikus ismereteket, tanítsanak rendszerszemléletre
- alakítsanak ki kritikus gondolkodást
- fejlesszék a környezeti harmónia megteremtése érdekében fontos képességeket (problémamegoldó, konfliktuskezelési képességek, tolerancia, alternatív gondolkodás)
- ösztönözzenek az egészséges, környezetbarát életmód elsajátítására
- alakítsanak ki környezeti érzékenységet, helyes szokásokat, viselkedési normákat
- neveljenek a hagyományok tiszteletére
- mutassanak követendő mintákat
- ösztönözzenek felelősségteljes cselekvésekre (tárják fel, hogy mit tehet a tanuló egyéni életében a környezeti problémák megoldása, megelőzése érdekében); tárják fel a tanulók számára a globális kérdések alapvető gazdasági, társadalmi hátterét, tegyék világossá a tanulók számára, hogy az ember a természet része, és csak akkor van esélye a boldogulásra, ha kész együttműködni környezetével, és nem uralkodni akar felette

Tanulói pályázatok – Adjunk ki egy-egy környezetvédelmi problémát, témakört önálló kutatásra, feldolgozásra. A tanulók motiválása történhet verseny kiírásával, a legjobb munkák díjazásával. A születendő munka formája sokféle lehet: szakmai dolgozat, rajz, fotó, film, interjú, irodalmi alkotás.

Iskolai átfogó környezetvédelmi programok, projektek

Megszervezhetjük annak kiderítését, hogy mennyire „zöld” az iskolánk. Ennek keretein belül a tanulók felmérést végezhetnek az iskolai víz-, fűtés-, világításrendszerről, az ezzel kapcsolatos költségekről, elkészíthetik a csepegő csapok térképét, kutathatják a hulladék kezelési módjait, az irodaszerek beszerzési módját és egészségkárosító hatásait, felhasznált mennyiségét, a büfé és a menza zöldítési tervét. Az effajta program nagyon hatékony lehet, hiszen egyszerre mozgósít tanárt, diákot, technikai dolgozót és vezetőséget egyaránt.

A környezetvédelem jeles napjai

A természet-környezetvédelem és az egészségügy jeles napjairól a tanórákba beépítve illetve külön programokat szervezve emlékezhetünk meg és tudatosíthatjuk a jelentőségüket. A nap jellegének megfelelő vetélkedőt, akciót vagy kirándulást szervezhetünk, illetve pályázatot írhatunk ki.

Dátum	Nap
Március 6.	Nemzetközi Energiahatékonyság Nap
Április 3.	Csillagászati Világnap
Április 7.	Egészségügyi Világnap
Április 22.	Föld Napja
Május 10.	Madarak és Fák Napja
Június 5.	Környezetvédelmi Világnap
Szeptember 16.	Ózon Világnapja
Szeptember 23.	Takarítási Világnap

Tanulmányi kirándulás – Szervezzünk egy- vagy többnapos tanulmányutat egy-egy konkrét téma részletesebb megismerésére, egy-egy terület, táj megismerése céljából. Ellátogathatunk kisebb-nagyobb gyerekcsoportokkal tanösvényekre, nemzeti parkokba, természetvédelmi területekre, vadasparkokba, botanikus kertekbe, múzeumokba.

Tanösvény – az iskolakertben, vagy környékén kialakíthatunk tanösvényt, már meglévő, illetve általunk ültetett növények meghatározásával és rövid ismertetők készítésével

Zöldesítés- A környezetvédelmi jeles napokhoz kapcsolva vagy önálló programként, a szülők illetve az iskola-közeli (lakótelep) lakosság megnyerésével cserjék, fák ültetésével szépíthetjük környezetünket és a zajtól, portól védhetjük szervezetünket.

Különválogató (szelektív) hulladékgyűjtés – Ha van lehetőség bevonni a helyi hatóságokat, szervezzük meg az egész iskolára kiterjedő szelektív hulladékgyűjtést és elkülönített elszállítást legalább a papírhulladék, a szárazelem, fémdoboz, használt étolaj és a szerves hulladék vonatkozásában. Ezen tevékenység hatásfoka nagy, hiszen jelentős mértékben kihathat a tanuló tágabb környezetére is.

Vetélkedők, tanulmányi versenyek – Az érdeklődő, ambiciózus tanulókat ösztönözzük arra, hogy vegyenek részt helyi, regionális és országos versenyeken.

Környezet- és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön indítjuk tanítványainkat (pl. országos: Herman Ottó, Kitaibel Pál, Bugát Pál, Less Nándor, Curie, Balogh János, regionális: Árokszállásy Zoltán, megyei: Diószegi Sámuel), rajz- és fotópályázatokon veszünk részt.

Városismereti program – A Diákönkormányzattal való együttműködés keretében szervezzünk olyan programokat, amelyek során megismerhetik a gyerekek a szűkebb és tágabb környezet jellemző épületeit, tereit és egyéb objektumait. Az ismereteket vetélkedők illetve kiállítások formájában lehet még jobban rögzíttetni a tanulókkal.

Levegőszennyeződés-mérő program (Savas eső mérés, zuzmótérképezés)- A tanulói csoportok szakkörökön végezzék a megfigyeléseket, illetve azok regisztrálását. Az eredmények összesítése, ábrázolása különböző matematikai módszerekkel történhet. A kikövetkeztetett kiváltó okok és környezet-egészségügyi hatások hozzáírásával komoly pályázati vagy kiállítási anyag lehet az eredmény.

Kapcsolattartás külső segítő partnerekkel – Találkozzanak a tanulók a helyi és országos környezet- és természetvédő civil szervezetekkel, ifjúsági tagozatként aktívan be is kapcsolódhatnak e mozgalmakba. Szervezzünk a közeli bevásárlóközpont vezetőjének engedélyével próbavásárlást, hogy a tanulók ismerkedjenek a reklámok fogásaival, a fogyasztói szokásokkal. Valamelyik nemzeti park, vagy társadalmi szervezet segítségével szervezzünk a gyerekeknek természetvédelmi akadályversenyt. A felügyelőségek vagy környezetvédelmi cégek bevonásával műszeres vizsgálatokat is végezhetünk (pl. zajszint, talaj-, levegőszennyezettség).

Művészeti csoportok, ünnepségek – Használjuk ki a művészetek iránti érdeklődést. Néhány problémára próbáljuk ráirányítani a figyelmet a művészet eszközeivel. Szervezzünk irodalmi műsort (pl. Föld napja, Víz világnapja). Természetes anyagok felhasználásával készítsük el egy környezetbarát lakóház, porta modelljét. Éljünk a drámapedagógia korszerű módszereivel is.

Kézműves foglalkozás – A természet adta anyagok (termések, levelek, tollak, csigaházak..) illetve az újrahasznosítható hulladék-anyagok felfelhasználásával különböző díszeket, kompozíciókat készíthetünk, amelyekből kiállítás vagy vásár is szervezhető (pl.: Karácsonyi vásár)

Napközis szabadidős foglakozások: séta a környéken, termések gyűjtése

DSE szervezések: délutánonként változó évfolyam-összetételben sportversenyek.

Látogatások: állatkertben, múzeumban, botanikus kertben, arborétumban, tanyán, nemzeti parkban, szeméttelepen, hulladékégetőnél, szennyvíztisztító telepen, papírgyárban. Ennek során előre megadott szempontsor vagy feladatlap segítségével buzdítsuk a gyerekeket az önálló felfedezésre, az ismeretek önálló feldolgozására.

Szülői értekezletek: utalás a környezet-egészségvédelem néhány fontos elemére.

III.2.14. Szempontok a módszerek kiválasztásakor

- alkalmazkodjanak az életkori sajátosságokhoz
- vonjanak be minél több tanulót
- az iskola keretein túl is legyenek hatással
- a természetbe szervezett tevékenységek száma a lehető legtöbb legyen
- alapvetően pozitív szemléletet tükrözzenek, kerüljük a katasztrófapedagógiát
- a lakóhelyi vagy közeli konkrét példára alapozzanak, kötődjenek a napi élethez
- nyújtsanak sok élményt a tanulónak
- az érzelmeken át hassanak
- a személyes megtapasztaláson alapuljanak
- együttműködésen alapuljanak (teljes tantestület, egyéb iskolai dolgozók, külső szövetségek, szülők stb.)
- alapozzanak a korosztály kíváncsiságára, versenyszellemére, öntevékenységére, megismerési vágyára, korszerű technikai ismeretére
- legyen bennük sok játékos elem

Hagyományos tanórai foglalkozások

Minden tantárgy tanításához a szaktanárok (munkaközösségek) kidolgozzák a helyi tanterv, illetve a tanmenetek mélységében a környezeti nevelési tartalmakat és azok megvalósítására használt tevékenységi formákat, módszereket.

III.2.15. A konkrét tantárgyak lehetőségei

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását
- ismerjék meg közvetlen természetes és mesterséges környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat (meséket, mondákat, népdalokat és verseket)
- ismerjék meg az irodalmi művekben megjelenő természeti és környezeti értékeket, az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatok kialakulását
- legyenek képesek irodalmi szövegek alapján problémafelvetésekre, vitára, véleményalkotásra, érvelésre
- erősödjön esztétikai, erkölcsi érzékenységük
- tudatosan készüljenek az anyanyelv védelmére, a „nyelvi környezetszennyezés” elkerülésére
- sajátítsák el a médiumok elemzésének technikáit

A tanulókban

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés, a jó problémafelvetés, vitakészség, véleményalkotási képesség
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet-
- és természetvédelemi témájú könyvek feldolgozásával
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével

A tanulók

- értsék és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására
- legyenek képesek a globális problémákra megoldásokat keresni a természeti népek példáján keresztül
- értsék meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében
- váljanak érzékennyé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit
- ismerjék más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni
- állampolgári felelősségtudatuk fejlődjön
- alakuljon ki bennük és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezet iránt
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikáció képessége, és fedezzék fel ennek lehetőségeit
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni
- logikus gondolkodásuk, a szintetizáló és a lényegkiemelő képességük fejlődjön
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- Legyenek képesek reális becslésekre
- Tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni
- alakuljon ki a tanulókban a rendszerben való gondolkodás
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket
- ismerjék meg a tanulók a környezetet megfigyelésekkel, vizsgálatokkal
- ismerjék meg az élővilág sokszínűségét, az élőlények egyedi, megismételhetetlen voltát, az ember felelősségét az élővilág megőrzésében
- Ismerjék meg saját testük alapvető felépítését és működését, az egészség megőrzéséhez szükséges életvitel jellemzőit
- váljanak képessé a természet jelenségeinek elemi szintű értelmezésére

- a megismerés komplexitására törekvés (középpontban az élő és élettelen természet konkrét valósága, a jelenségek, a táj és a környezet áll)
- természettudományos gondolkodás kialakításához megfelelő képességek kialakítása;
- környezet állapota iránti érzékenység fejlesztése
- ökológiai szemlélet fejlesztése
- helyes környezeti attitűdök fejlesztése
- magatartás fejlesztése
- értékrend alakítása
- környezettudat fejlesztése
- felelősségérzet fejlesztése
- környezet használatára vonatkozó helyes döntések támogatása
- A diákok váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő, és élettelen közötti kölcsönhatásokat
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni
- ismereteik birtokában váljanak tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá
- ismerjék meg az alternatív energiahordozókat és forrásokat
- A diákok rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére
- ismerjék a környezetüket legjobban szennyező anyagokat, törekedjenek ezek használatának csökkentésére
- ismerjék az emberi szervezetre káros anyagokat és ezek szervezetre gyakorolt hatásait, tartózkodjanak ezek kipróbálásától
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait
- A tanulók szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit
- értsék meg, hogy a népek eltérő természeti és gazdasági körülményei, hagyományai meghatározzák gondolkodásmódjukat, világszemléletüket
- értsék meg, hogy a társadalom földrajzi változások, a felgyorsult fogyasztás a Föld erőforrásainak kimerüléséhez vezet
- ismerjék meg a globális problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék, szeressék és őrizzék a természeti és az épített környezet szépségeit
- A tanulókban a környezet értékeinek megismerésével erősödjön a környezettudatos életmód iránti igény, alakuljon ki az igény a szülőföld cselekvő felfedezésére
- fejlődjön közösségük, lakóhelyük, országuk, régiójuk és a világ problémáinak megoldásában való aktív részvételi készség
- A tanulók ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket
- legyenek tájékozottak a földi élővilág sokféleségét, valamint az emberek és biológiai környezetük közötti kapcsolatrendszert illetően
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat
- alakuljon ki bennük ökológiai szemléletmód
- alakuljon ki a természeti és az épített környezet iránti felelősség
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét
- tudják, hogy az élő és az élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapokban egyaránt akusztikus élményt jelentenek
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni
- ismerjék meg a természet sokszínűségét, formagazdagságát
- ismerjék fel a természeti és a művészeti szépség rokonságát és azonosságát
- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére
- tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni, melyek a természetről szólnak

- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket
- értsék meg, hogy a filozófia történetén keresztül megmutatható az ember és természet egységének megbomlása
- lássák, hogy milyen módon alakult ki az ember természetfeletti uralomra jutása
- érzékeljék, hogy hogyan alakult ki a mai társadalmak manipulált fogyasztása
- legyenek képesek követni az értékek alakulását a különböző történelmi korokban
- véleményezze az értékrend-változás negatív következményeit
- értsék meg, hogy csak akkor őrizhetők meg környezetünk életfeltételei, ha ésszerűen használjuk azokat, és tisztelettel közelítünk hozzájuk
- tudjanak improvizálni természeti jelenségeket a tánc és dráma eszközeivel
- legyenek képesek adott szituáció megfogalmazására tartásképben és mozdulatsorok segítségével (árvíz, erdőtűz, stb.)
- természethez való érzelmi kötődésük erősödjön a drámajátékon keresztül
- sajátítsák el a néptánc elemeit, lássák benne a környezeti nevelési lehetőségeket
- ismerjék meg az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket
- ismerjék meg a technika okozta környezeti károsodásokat és azok megelőzésének módjait
- értsék meg a fenntartható fejlődés összefüggéseit és követelményeit
- ismerjék meg a problémák rendszerét és a lényegét átlátó környezetgazdálkodást
- sajátítsák el az alapvető biokertészeti ismereteket
- ismerjék meg az egészséges táplálkozás alapelemeit
- sajátítsák el a gyógynövények alapvető ismeretét és felhasználási módjait
- ismerjék meg a komposztálás folyamatát és hasznát
- ismerjék meg a környezetbarát technikákat és technológiákat
- ismerjék meg a felhasznált természetes anyagok, az épített környezet jellemzőit
- sajátítsák el az egészséges táplálkozás, kertészeti alapismeretek, komposztálás, szelektív hulladékgyűjtés alapvető ismérveit
- a diákokban a civilizáció társadalmi és környezeti vonatkozásainak feltárása révén erősödjön a felelős, környezettudatos beállítottság
- legyenek képesek az interneten illetve a szakirodalomban információkat keresni, konkrét, a valós életből vett példákat értelmezni, és legyenek képesek ezeket elemezni,
- tudjanak megfelelő következtetéseket levonni
- legyenek képesek a számítógép segítségével megszerezhető tudás szűrésére,
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására
- ismerjék meg az informatikában (pl. az internet-használatban) rejlő környezetvédelmi lehetőségeket
- használják a világhálót kutatómunkára, ismeretszerzésre
- futtassanak környezeti elemek megváltozását figyelembevevő szimulációkat és statisztikai teszteket
- rendezzenek környezeti kérdésekről virtuális fórumot máshová járó diákokkal közösen
- szerkesszenek és nyomtassanak környezetvédelmi újságokat és posztereket
- ismerjék meg a távközlési-informatikai berendezések környezetkárosító hatásait
- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket informatikai módszerekkel demonstrálják (számítástechnika alkalmazása, könyvtárhasználat, irodalmi hivatkozások)
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére a különféle szoftverek (adatok táblázatos tárolása, kiértékelése, összefüggések vizsgálata, statisztikai módszerek alkalmazása) segítségével
- a számítástechnikai eszközök használata során valósítsák meg az anyag- és energiatakarékos alkalmazás feltételeit
- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják egészséges testi fejlődésüket
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek
- sajátítsanak el régi magyar mozgást igénylő népi játékokat
- tudatosítsák az egészség és a környezet komplexitását

III.2.16. Módszerek

III.2.16.1. Játékok
-Szituációs
-Memóriafejlesztő
-Kombinációs
-Érzékelést fejlesztő
-Ráhangolást segítő
-Bizalomerősítő
-Kapcsolatteremtést segítő
-Drámapedagógia

III.2.16.2. Modellezés
-Hatásvizsgálatok
-Rendszermodellezés
-Előrejelző
-Működő modellek készítése, elemzése

III.2.16.3. Riport Módszer
-Kérdőíves felmérés
-Direkt riportok
-Fotóriport

III.2.16.4. Projekt módszer
-Analízis – akció projektek

III.2.16.5. Terepgyakorlati módszerek
-Terepgyakorlatok
-Táborok
-Térképkészítés
-Egyszerű megfigyelések
-Célzott megfigyelések, mérések

III.2.16.6. Aktív, kreatív munka
-Természetvédelmi és fenntartási munkák
-Rekonstrukciós munkák
-Madárvédelmi feladatok
-Szelektív hulladékgyűjtés
-Rend- és tisztasági verseny

III.2.16.7. Közösségépítés
-Csoportszervezés a környezet-egészségügyi nevelés érdekében

III.2.16.8. Művészi kifejezés
-Vizuális művészet a környezeti nevelésben
-Irodalmi alkotások
-Zeneművészet
-Esztétikai érzékenység és élmény fejlesztése
-A tanulók önkifejezése a művészetek nyelvén

III.2.16.9. Taneszközök
Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, szakkönyvekkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek.

III.2.16.10. Ismerethordozók tanulók számára:
Az iskolai könyvtárban a csoportmunkához használhatóan (néhány példányban): határozók, ökológiai (terep- és laboratóriumi) vizsgálatok elvégzéséhez kiadványok, térképek (pl. turistatérképek), ismeretterjesztő kiadványok (pl. nemzeti parkokról, tájakról, helyi értékekről)

III.2.16.11. Tanárok számára:

Eszközök:

Multimédiás segédanyagok, videofilmek, internet-hozzáférés – ezek használatához szükséges hardverek (laptop, projektor, tv, videók, távcsövek, mikroszkópok (lehetőség szerint sztereo-mikroszkóp is legyen közte), digitális és tükörreflexes fényképezőgép, videokamera.

Transzparens- és diasorozatok, faliképek, plakátok, applikációs képek

III.2.16.12. Iskolai környezet

A példamutató iskolai környezet tényezői

Feladatunk a mindennapi iskolai élet „fizikai" és szellemi környezetének átalakítása a környezeti nevelési program szellemében. Fontos megtervezni az iskola mindennapi életének ezernyi mozzanatát, s azt, hogy ezeken keresztül hogyan válhat az iskola környezetbarátabbá, miképpen alakíthatja az ott dolgozók és tanulók életmódját környezet-tudatosabbá.

Ehhez járulhatnak hozzá az alábbiak

-anyag- és energiatakarékos iskolaüzemeltetés és tanórai mozzanatok

-pedagógusok, dolgozók példamutatása, melyhez a munkaköri leírások módosítása is hozzájárulhat

-a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása

-termek, folyosók és az udvar zöldítése, a tantermek organikus díszítése

-élősarok kialakítása, gondozása

-egészséges élelmiszereket árusító iskolai büfé

- a tömegközlekedési eszközök, a kerékpáros és gyalogos közlekedés népszerűsítése
- az iskolai ismeretterjesztés tanórán kívüli eszközeinek jobb kihasználása (faliújság, iskolaújság, iskolarádió)

-Kommunikáció

A környezeti nevelésben – jellegénél, összetettségénél fogva – nélkülözhetetlenek a kommunikáció legkülönbözőbb módjai. Ugyanakkor legalább ilyen fontos, hogy diákjaink a nagyszámú írott, hallott és látott média-irodalomban kritikusan, a híreket okosan mérlegelve tudják feldolgozni. Fontos számunkra, hogy képesek legyenek a szakirodalomban eligazodni, az értékes információkat meg tudják az értéktelentől különböztetni. Tanulóinkat meg kell tanítani a fellépésre, a szereplésre, az előadások módszertanára. Végzett munkájukról számot kell adniuk írásban és szóban egyaránt – e képesség napjainkban nélkülözhetetlen.

III.2.17. Iskolán belüli kommunikáció formái

- kiselőadások tartása megfelelő szemléltetőeszközökkel;
- házi dolgozat készítése;
- poszterek készítése és bemutatása;
- iskolarádió felhasználása híradásra;
- faliújságon közölt információk készítése;
- szórólapok készítése.

III.2.18. Iskolán kívüli kommunikáció formái

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása különböző napilapokból;
- környezeti problémákról megjelent tudományos cikkek feldolgozása;
- környezetvédelemről szóló rádió- és televíziós hírek feldolgozása, értékelése;
- a közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése, együttműködés az illetékes önkormányzattal.

III.2.19. Minőségfejlesztés

Az iskolai környezeti nevelési munkájának mérése, értékelése több szempontból eltér az iskola életének más területén alkalmazottaktól. Ennek oka, hogy a környezeti nevelés a szakmai ismeretek mellett – a többi tantárgyhoz képest – markánsabban közvetít egy viselkedési módot és értékrendet az embernek a világban elfoglalt helyéről.

A szakmai tartalmakat az egyes tantárgyak helyi tantervébe építjük be, s ennek keretében kerülnek mérésre is.

A szaktárgyi munkaközösségeknek egy keresztttantervi követelményrendszert kell kidolgozniuk.

A környezeti nevelés pedagógiai céljai, feladatai, illetve előírt követelményei határozzák meg azokat a tartalmakat, melyek értékelése a feladatunk. Nevelő tevékenységünk során – mint azt a korábbi fejezetekből láthattuk – szakítani szeretnénk a passzív befogadás, a konvergens gondolkodás egyeduralma, a beszűkítés, az uniformizálás rossz gyakorlatával. Az értékmegőrzésre, az értékteremtésre és értékátadásra vállalkoztunk, a gyermek teljes személyiségét fejlesztjük.

A környezet-egészségvédelmi nevelés eredménye nem mérhető olyan egzakt módon, mint a tantárgyi tudás. Az sem egyértelmű, hogy mi tekinthető az iskolai és mi a családi nevelés eredményének! A fejlődés folyamatos követése és az iskolai célokkal történő összevetése alapvető nevelői kötelesség. Tanulóink neveltségi szintje és beállítódásának értékelése magatartásuk és szorgalmuk minősítéseként jelenjék meg.

III.2.20. Továbbképzés

Az élethosszig tartó tanulás egy pedagógus számára nélkülözhetetlen. Ennek egyszerre kell tartalmaznia a szakmai és a módszertani ismeretekben való fejlődést.

Képzések:

-Belső: nevelési értekezletek, tanfolyamok

-Külső: konferenciákon, rendezvényeken való részvétel. Akkreditált továbbképzéseken való részvétel

Az iskola keretet biztosít az önképzéshez, anyagi bázisával segíti a szakkönyvbeszerzést, a folyóiratok elérhetőségét. A számítógéppark fejlesztésével minden tanár és minél több diák számára általánossá teszi az internet-hozzáférést.

A fizikai és adminisztratív dolgozók számára iskolai szintű tájékoztatás szervezése az iskolai környezeti nevelési program megismertetésére, beszélgetés feladataikról és lehetőségeikről a szemléletmód formálásában.

Az óvoda egészség- és környezetnevelési programját az óvodai pedagógiai program tartalmazza.

IV. Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programja

IV.1. Képző- és iparművészeti ág

" A múltat is alkotni kell, különben elvész,
elmúlik, ha nem lesz belőle műalkotás "

/ Illyés Gyula /

1. Általános bevezető

1.1. Előzmények, eddigi eredmények

- Iskolánk első éves működése alatt is kitűnt több tehetséges tanuló különböző művészeti területeken. Több rajzpályázaton is részt vettek tanulóink. Két tanuló országos különdíjat, egy megyei 1. helyezést ért el, és több tanítványunk városi különdíjat kapott az első tanévben.

1.2. Helyi konkrét célok

A szülők érdeklődtek a művészeti képzés helyi lehetőségei iránt.

Mindazt, amit itt helyileg meg lehet valósítani, meg szeretnénk adni a gyerekeknek, hogy a szülőknek ne kelljen munkaidő után különórákra hordani gyermekeiket a város különböző iskoláiba.

A városnak ebben a részében nincs művészeti oktatás, pótolni szeretnénk a környék hátrányait, hogy tanulóink esélyegyenlőséggel tanulhassanak tovább.

A szülők igénylik a rajzolás-festés, mintázás oktatását, és egy olyan blokk bevezetését, amelyben a tanulók elsajátíthatják az üvegfestés, és a különböző grafikai technikák alapjait.

1.3. A szülők és tanulók igényei és elvárásai

A mai gyerekek készen kapnak mindent. A rajzfilmek, a videojátékok, számítógépes programok leszoktatják őket a gondolkodásról, szürkül a fantáziájuk, nem használják a „belső látásukat". Nem tudják maguk elé képzelni az olvasott jeleneteket, rajzaikon nagyon sokszor a rajzfilmekből átvett (sokszor ráadásul még giccsesre is sikeredett) figurák köszönnek vissza, elvesztik munkáik a gyerekekre régebben olyannyira jellemző kedves naivitást.

Egyre kevésbé látják meg az őket körülvevő világ szépségeit, csodáit.

Szeretnénk gyermekeinket érzelem gazdag felnőttekké nevelni. Aki a kis dolgokat meglátja, és tud nekik örülni, hálát tud értük adni, az pozitív hangolású, boldog felnőtté válik. Kevésbé lesz depresszióra hajlamos, könnyen tud másokkal kapcsolatot teremteni, és megtalálja az életben a helyét.

Ennek a célnak a megvalósítása már az óvodában megkezdődik. Ott a gyerekek nagyon sokféle technikával megismerkednek, ízlelgetik a különböző grafikai, festészeti és mintázási eszközöket, élményforrássá és

önkifejezési lehetőséggé válik számukra alkotás.

Tapasztalataink szerint az iskolában sokkal kevesebb idő jut nemcsak a játékra, hanem az önkifejezési tevékenységekre is. A gyerekek idejét lefoglalja az olvasás, írás, matematika, és a képalkotási, önálló ábrázolási tevékenységük visszafejlődik.

Ennek a hiánynak a pótlására kevés a heti egy-két rajzóra. A problémát csak részben oldja meg a szakkör, mert ez kötetlen elfoglaltság, sokkal jobb eredményt lehet elérni tudatosan irányított, megtervezett foglalkoztatással.

A szülők és a gyerekek igénye megegyezik: ne maradjon abba ez a folyamat, használják az eddig alkalmazott technikákat, tanuljanak újakat, mélyítsék, finomítsák tudásukat.

Legyenek képesek a körülöttük lévő valóság minél gazdagabb visszatükrözésére, hozzanak létre önálló alkotásokat, váljon számukra az alkotás örömforrássá. Tanulmányaik végére rendelkezzenek a megfelelő szintű elméleti és gyakorlati tudással a képzőművészet minden (adott) területén.

1.4. Célok és feladatok

-Lakóhelyünkhöz kapcsolódó képzőművészeti, népművészeti értékek megismerése
(Pl. a Déri Múzeum állandó kiállításai.)
-A helyi származású festők munkásságának megismerése
-Ismerjék meg lakóhelyük élő és alkotó embereit

-Kollektív kiállítás-látogatások: váljon igénnyé a művészetek iránti érdeklődés, a befogadás érzékenysége növekedjen.

-A képzőművészeti alkotások értékeinek felismerése, megbecsülése, saját értéket hordozó munkák létrehozása.

-Szeressék forgatni a képzőművészeti albumokat, szakkönyveket.

-A gyermekek viselkedésén, öltözetén és minden munkáján tükröződjön a művészettel tartott folyamatos kapcsolata.

-A képzőművészet különböző ágaiban szerzett történelmi tájékozottsághoz kapcsolódóan gyakorlati ismeretek megszerzésével együtt a tanulók műelemző képességének fejlesztése.

Célunk az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság - alakítása mellett a látás kimővelése és tudatosítása, bővítve a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kézügyességet, technikai érzékenységet fejleszti, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.

Megfelelő alapot kell biztosítanunk ahhoz, hogy az ösztönös megjelenítés mellett tovább gazdagítsuk a téri-formai- és színismeretüket, hogy még több kifejezési lehetőség megismertetésével alkotó módon dolgozzák fel a látvány, a képi közlések, a művészi alkotások, a környezeti jelenségek élményeit.

-Fejlesztenünk kell kompozíciós készségüket, térábrázolásukat, meg kell tanítani őket a képi és formai kiemelés különféle eszközeire.

-Megfelelő modellek kiválasztásával fel kell kelteni a tanulók kíváncsiságát, meg kell mozgatni képzeletüket, ki kell váltani problémamegoldó kedvüket, és önálló alkotómunkára kell késztetni őket.

-Csodálkozzon rá a gyerek a világra.

-Az összehasonlító elemzések során az egyedi formai sajátosságok, arányok, fő- és részformák megfigyelésével kedvet kell készíteni az önálló dekoratív tervezgetéshez.

-Feladatunk a különféle technikákhoz szükséges anyagismeret és technikai tudás elsajátíttatása. (Hogy munkáik „anyagszerűek" legyenek)

-Az egyszerű, különféle technikákkal készült használati tárgyak, esztétikumok létrehozása formálja az életkori szintnek megfelelő ízlést.

-Tudják a gyűjtött motívumokat felhasználni egyszerű tervekben, jelenjenek meg ezek használati tárgyakon (pl.: képkeret, doboz, ceruzatartó, könyvjelző, könyvborító, meghívó, lámpaernyő, terítő stb.); és a környezet ízléses alakításában.

-Cél tehát, hogy tudjanak olyan használati- és ajándéktárgyakat létrehozni, ahol a megismert technikákkal díszítenek.

-Tudják ízlésesen használni a színeket, ez jelenjen meg környezetük alakításában, díszítésében, és pl. az öltözködésben.

-(Tanulmányrajzaik besegítenek a későbbi számítógépes tanulmányaikba is, hiszen fejlődik a munkák során kompozíciós készségük, ízlésük, arányérzékük, ami az alkalmazott grafikai munkák során egyszerűen elengedhetetlen – rengeteg silány, igénytelenül megtervezett sokszorosított grafika lát napjainkban napvilágot.)

-Tantervünk fontos pedagógiai célnak tekinti a játékosság fokozását a bevezető és kezdő szakaszban. Pedagógiai módszereinket és tanmeneteinket olyan irányban módosítjuk, hogy a tanulók iskolai motivációját ezzel az eszközzel is növelhessük. Szükségesnek tartjuk ennek a játékosságnak a révén megkönnyíteni az átmenetet az óvoda és az iskola között, és a tanulás okozta nehézségek oldására is figyelmet kívánunk fordítani ebben az érzékeny és meghatározó életkorban.

-Tantervünk elengedhetetlen pedagógiai követelménynek tekinti a terhelésnek a képességekhez való igazítását. Tantervünk - az oktatási folyamatot irányító dokumentumként – előírja az egyéni képességek figyelembe vételét, és a differenciálás révén megvalósítható egyéni terhelés követelményét, gyakorlatát

A tananyag eszköz a tanulók értelmi, érzelmi és kifejezőképességeinek fejlesztésében. A művészetoktatás a készség- és képességfejlesztést, az ismeretgazdagítást, a személyiségformálás eszközeként kezeli, követelményeit a gyermek életkori fejlődési jellemzőihez igazítja.

-*Célunk a tanulók személyiségfejlesztése:*.

- A művészeti tevékenység mint minden tevékenység magában hordozza a személyiségformálás specifikus lehetőségét. *Képzőművészeti* nevelésünk alapja a nemzeti és egyetemes kultúra és a mindennapi élet esztétikai jelentéssel bíró tartománya. Biztosítani kívánjuk a tanulás személyes tapasztalati módját. A tanulók élményszerűen tapasztalhatják meg a művészeti stílusok és irányzatok sokszínűségét, valamint azokat a kifejezési formákat, amelyek a képző- és iparművészetben ötvöződnek.

- A képzőművészeti nevelési célunk feltárni a művészet megörökítő, átörökítő szerepét, megértetni, hogy az alkotás a legértékesebb emberi alapképesség.

- A képzőművészeti nevelés során megalapozzuk a tanulók esztétikai szemléletét, kommunikációs képességét, az értékes alkotások iránti igényét. A rendszeresen átélt pozitív élmények alakítják ki azokat az emberi tulajdonságokat, magatartási szokásokat, melyek a művészetek területén az eredményes szereplés összetevői.

- A képzőművészeti nevelés az alkotó típusú tevékenységek megismertetése által járul hozzá az akarati, az alkotó-alakító cselekvőképesség fejlesztéséhez.

- A képzőművészeti nevelés a nemzeti, etnikai kisebbséghez tartozót segíti abban, hogy megtalálja, megőrizze és fejlessze identitását, vállalja másságát, elfogadja és másoknak is megmutassa a kisebbség értékeit, erősítse a közösséghez való kötődést.

-Célunk fejleszteni:

-a művészi önkifejezést

- műalkotások és előadások elemzésére való képességet

- saját nézőpont összevetésére való képesség mások véleményével

- a kulturális tevékenységben rejlő gazdasági lehetőségek felismerése és kiaknázására való képesség

- a művészi kifejezés sokfélesége iránti nyitottság és az esztétikai érzék fejlesztésére való hajlandóságot

(A nyitottság, az érdeklődés, a fogékonyság fejleszti a kreativitást és az arra való készséget, hogy a művészi önkifejezés és a kulturális életben való részvétel révén gazdagítsuk önismeretünket, emberi viszonyainkat, eligazodjunk a világban.)

A művészetek tanítása mással nem helyettesíthető módon járul hozzá a nemzeti és az európai azonosságtudat kialakításához, a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismertetéséhez, közös élményanyaggal szolgálva az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti örökség és a belőle kibontakozó kortárs művészetek megismertetésével a művészeti nevelés segítséget nyújt a fiataloknak, hogy saját koruk kultúrájában jobban eligazodjanak, felismerjék és becsüljék a ma születő értékeket is. A **nemzeti** és az **európai** kultúra mellett a **más kultúrák értékei**vel való megismerkedés fokozza **nyitottság**ukat, felkelti és fejleszti az új iránti kíváncsiságukat, **tolerancia**jukat.

1.5. Általános fejlesztési követelményeink, feladataink

- A tanuló figyelmét az emberi és a természeti környezet esztétikumára, szépségére Irányítani.

- Megismertetni az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeit, az értékmegőrzés formáit.

- Megismertetni a kommunikáció művészi formáit, a képző- és iparművészet műfaji sajátosságait.

- Ösztönözni a tanulót az önkifejezés eszköztárának gazdagítására, és felkészíteni a tanult művészi kifejezőeszközök alkalmazására.

- Felkészíteni a tanulót
- a látvány megfigyelésére, értelmezésére, analízisére,
- a vizuális információk, közlemények megértésére,
- a képi gondolkodásra, a vizuális absztrakcióra,
- tapasztalat, képzelet, emlékezet utáni ábrázolásra,
- a legfontosabb kifejezési eszközök, kompozíciós eljárások ismeretére,
- a kifejezési eljárások használatára,
- élmények, gondolatok, érzelmek vizuális kifejezésére,
- a képi nyelv kifejezési szándék szerinti megválasztására,
- a média által közvetített üzenetek befogadására, értelmezésére,
- a vizuális önkifejezésre, alkotásra,
- tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére,
- tervezésre, konstruálásra,
- a kifejezési technikák, a tárgykultúra anyagainak ismeretére,
- eszközhasználatra, anyagalakításra,
- a baleset- és munkavédelmi előírások betartására,
- tárgykészítésre, környezetformálásra,
- a kézműves tevékenységek gyakorlására,
- a jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére,
- a rendeltetés - a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggéseinek felfedezésére,
- a mindennapok, a természet szépségének, a művészetek, a műalkotások befogadására,
- a vizuális művészetek, a környezet- és tárgykultúra megismerésére,
- a műelemzési eljárások alkalmazására.

-Lehetővé tenni a néphagyomány, a népi kultúra élményszerű megismerését.

-Kialakítani a tanulóban
- az esztétikum iránti igényt,
- az esztétikai élményképességet,
- az alkotó magatartást és ehhez tartozó pozitív beállítódásokat, szokásokat.

-Fejleszteni a teremtő képzeletet és az improvizációs készséget.

A képzőművészet oktatása elsősorban tevékenység-központú és mint ilyen kiváló alkalmat teremt a tanulóknak saját élményeik, tapasztalataik és máshol szerzett ismereteik integrálásához.

A következő célok, fejlesztések megvalósítását teszi lehetővé:
- Az érzékelés érzékenységének fokozása.
- Ezzel összefüggésben a kifejezés árnyaltságának fokozása, a kommunikációs képesség fejlesztése.
- A kooperációs képesség fejlesztése.
- A személyiség fejlődésének segítése.
- Az alkotóképesség fejlesztése.
- Az értékek (esztétikai és erkölcsi) iránti fogékonyság fokozása.
- A művészeti élmények feldolgozásának segítése.
- Közös élményanyaggal szolgálni a nemzeti és európai kulturális identitás megteremtéséhez.

2. A tanulási folyamat Szervezése:

- Olyan szervezési megoldásokat részesítünk előnyben, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését.
- A tanulásszervezés meghatározó szempontjának tekintjük a tanulók aktivitásának optimális kibontakoztatását.
- Az oktatási folyamat megszervezése elő segíti elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseinek korrigálására és tudásának átrendeződésére.
- Az oktatási folyamat alkalmazza az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit, formáit.
- Az iskolai tanítás - tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportoktatásban, a tanulók páros, részben és teljesen egyéni, individualizált oktatásában) a tanulók tevékenységeit, önállóságát, kezdeményezését, problémamegoldásait, alkotóképességét állítjuk előtérbe.
- A tanulásszervezés egyik fő elve és teendője a tanulókhoz optimálisan alkalmazkodó differenciálás a feladatok kijelölésében, azok megoldásában, a szükséges tanári segítésben, az ellenőrzésben, az értékelésben.
- Sajátos tanulásszervezési megoldások alkalmazásával valósíthatjuk meg a különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű gyerekek, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelésének, oktatásának feladatai.
- Számos tanulásszervezési megoldás segítheti az együttműködést mind az iskolák közötti együttműködés, mind az iskolán kívüli és az iskolai munka terén.
- Az információs és kommunikációs technika, a számítógép felhasználása gazdag lehetőséget nyújt a tanulók adaptív oktatását középpontba állító tanulásszervezés számára.

A tanulás megszervezhető az iskolán kívül is. Tanulási színtér pl. a múzeum, a kiállító terem, a művészeti előadás színtere, de akár a „szabadtér” is.

<u>Személyi feltételek</u>

A mindenkor hatályos törvényi szabályozás szerint biztosítottak.

2.1. Tárgyi feltételek

Helyiség:

- Jó megvilágítású műteremszerű, folyóvízzel ellátott nagyméretű helyiség

Berendezések:

- Állványok, asztalok, bakok

Szemléltető eszközök:

- modellek,
- csontváz,
- drapériák

Olaj- és egyéb festészeti eljárásokhoz szükséges:

- szellőzés, takarítás biztosítása

Technikai eszközök:

- videó,
- fényképezőgép,
- reflektor (min. 2 db)

Egyéb eszközök:

- színes háttér,
- vágó eszközök,
- festő eszközök.

3. Az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás célrendszere és funkciói

3.1. Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység - nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság - alakítása mellett a látás kimővelésére és tudatosítására, bővítve a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata nemcsak a kézügyességet, technikai érzékenységet fejleszti, hanem kialakítja a képességet a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének gyakorlatára.

3.2. A program keretében folyó vizuális nevelés

A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző- és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő és vonzódó tanulók képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését és gyakorlását. A képzés széles körben segíti a vizuális kultúra iránt fogékony tanulók fejlődését. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat, a tanulók érdeklődésére, vizuális tapasztalataira építve gyarapítja ismereteiket, fejleszti képességeiket és alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon a tanulók képességeiktől és szorgalmuktól függően fejleszthetik vizuális műveltségüket és a különféle szakirányú területeken, szerezhetnek jártasságot.

3.3. A képző- és iparművészeti oktatása vizuális kultúra ágai

A képző- és iparművészeti oktatása vizuális kultúra ágait, a műfaj sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait ismerteti meg a tanulókkal, miközben célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és továbbéltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében és a tanulók életkorának megfelelő vizuális műveltség kialakításában.

3.4. 3/2011. (I. 26.) NEMFI rendelet

Továbbá a 3/2011. (I. 26.) NEMFI rendelet az alábbiakban határozza meg az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás célrendszerét és funkcióit:

3.4.1. Az alapfokú művészetoktatás célja

Az alapfokú művészetoktatás célja, hogy hozzásegítse a tanulókat a külvilág tudatos érzékeléséhez, tanulmányozásához, valamint a belső látás és a képzelet finomításához, tudatosításához. A tanulók belső világának gazdagítása teszi lehetővé, hogy egész személyiségük használni és hasznosítani tudja az összegyűjtött és egyre tudatosabban szelektált vizuális információkat. Az élményszerű tapasztalások és képzetek teremtik meg az önmeghatározások és önkifejezések egyre differenciáltabb formáit.

3.4.2. Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja

Az alapfokú művészetoktatás követelménye és tantervi programja lehetőséget nyújt az esztétikai érzékenység – nyitottság, igényesség, ízlés, erkölcsi fogékonyság – alakítására, a látás kimővelésére és tudatosítására.

A követelmény és tantervi program bővíti a képi műveltséget, a képi emlékezetet és képzeletet. A tervező, konstruáló, anyagformáló, eszközhasználó, tárgykészítő és környezetalakító tevékenységek gyakorlata finomítja a kézügyességet, technikai érzékenységet, valamint erős érzelmi–motivációs bázist teremt, mely fejleszti a gondolatok, érzések, elképzelések, tapasztalatok vizuális eszközökkel való megjelenítésének képességét is.

3.4.3. A program keretében folyó vizuális nevelés

A program keretében folyó vizuális nevelés alkalmat ad a képző– és iparművészeti tevékenységek iránt érdeklődő tanulók szellemi és gyakorlati képességeinek fejlesztésére, biztosítja a különböző művészeti szakterületeken való jártasságok megszerzését. A képzés nagymértékben elősegíti a tanulók személyiségfejlődését és biztosítja a tehetséggondozás lehetőségét. Figyelembe veszi az életkori sajátosságokat; a tanulók érdeklődésére, a kézműves hagyományokra, valamint a klasszikus és kortárs képző– és iparművészeti, médiaművészeti értékekre építve gyarapítja ismereteiket, s alakítja készségeiket. Az alapfokú és továbbképző évfolyamokon fejleszthetik vizuális műveltségüket, és különféle szakirányú területeken szerezhetnek jártasságot.

A vizuális művészeti oktatás megismerteti a tanulókkal az adott művészeti ág műfaji sajátosságait, a művészi kommunikáció megjelenítési módjait. A képzés célja az is, hogy a múlt értékeit megszerettesse és tovább éltesse, segítsen a hagyománytisztelet megteremtésében.

3.4.4. A képző– és iparművészeti ág sajátosságai:

– tevékenységközpontúság – a tanulók a vizuális tananyagtartalmakat, feladatokat gyakorlati, tapasztalati módon, különböző tevékenységek által, komplex témákba ágyazottan dolgozzák fel, amelyben a cselekvésből származó tapasztalat adja a tanulás alapját,

– feladattudatosság – egy témával, témakörrel való hosszabb idejű elmélyült foglalkozás, mely elősegíti a tanulók türelmének, kitartásának fejlődését,

– alkotói magatartás – amelyben fontos szerepet kap a nyitottság, az egyéni látásmód, a lényegkiemelés, a problémaérzékenység és problémamegoldás képessége,

– komplexitás – amely átjárhatóságot biztosít a képző– és iparművészeti, a népművészeti és médiaművészeti területek között, illetve az egyéb művészeti ágak között,

– folyamatszerűség az egyes feladatok végig vitelében és a szervesen kapcsolódó, egymásra épülő feladatsorokban, projektekben,

– kreatív cselekvőképesség, melynek fontos részterülete a kísérletező kedv, bátorság, lényeglátás, szituativitás, döntésképesség, nézőpontváltás, sorrendmódosítás,

– interaktivitás és együttműködési készség, mely feltételezi a személyközi kapcsolatok aktivitását, a kooperációt és innovációt,

– tanulók önkifejezési készségének kialakítása és mélyítése a személyre szabott feladatok, egyéni korrektúra megvalósulása révén,

– szociális érzékenység és empátia, az én– tudatosság, önszabályozás és önállóság fejlesztése.

4. A képző- és iparművészeti oktatás általános fejlesztési követelményei, feladatai

Irányítsa a tanuló figyelmét az emberi és a természeti környezet esztétikumára, szépségére.

Ismertesse meg az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeit, az értékmegőrzés formáit.

Ismertesse meg a kommunikáció művészi formáit, a képző-és iparművészet műfaji sajátosságait.

Ösztönözze a tanulót az önkifejezés eszköztárának gazdagítására és készítse fel a tanult művészi kifejező eszközök alkalmazására.

Készítse fel a tanulót:

- A látvány megfigyelésére, értelmezésére, analízisére
- A vizuális információk, közlemények megértésére
- A képi gondolkodásra, a vizuális absztrakcióra
- A tapasztalat, képzelet, emlékezet utáni ábrázolásra
- A legfontosabb kifejezési eszközök, kompozíciós eljárások ismeretére
- A kifejezési eljárások használatára
- Az élmények, gondolatok, érzelmek vizuális kifejezésére
- A képi nyelv kifejezési szándék szerinti megválasztására
- A média által közvetített üzenetek befogadására, értelmezésére
- A vizuális önkifejezésre, alkotásra
- Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére
- Tervezésre, konstruálásra
- A kifejezési technikák, a tárgykultúra anyagainak ismeretére
- Eszközhasználatra, anyagalakításra
- A baleset- és munkavédelmi előírások betartására
- Tárgykészítésre, környezetformálásra
- A kézműves tevékenységek gyakorlására
- A jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére
- A rendeltetés - a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggéseinek felfedezésére
- A mindennapok, a természet szépségének, a művészetek, a műalkotások befogadására
- A vizuális művészetek, a környezet- és tárgykultúra megismerésére
- A műelemzési eljárások alkalmazására.

Tegye lehetővé:

- A néphagyomány, a népi kultúra élményszerű

megismerését. Alakítsa ki a tanulóban:

- Az esztétikum iránti igényt,
- Az esztétikai élményképességet,
- Az alkotó magatartást és ehhez tartozó pozitív beállítódásokat,

szokásokat. Fejlessze a teremtő képzeletet és az improvizációs készséget.

Továbbá a 3/2011. (I. 26.) NEMFI rendelet az alábbiakban határozza meg az alapfokú képző- és iparművészeti oktatás általános fejlesztési követelményeit:

Kiemelt kompetenciák a képző – és iparművészeti oktatás területén.

A kiemelt kompetencia területek a vizuális művészeti alkotótevékenység által a személyiség fejlesztését, az önkifejezés kibontakoztatását segítik.

Olyan tulajdonság–együttest alakítanak ki, amely lehetővé teszi a változó élethelyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást, a probléma felismerést, a probléma megoldást.

Bemeneti kompetenciák: iskolai előképzettség nem szükséges.

Szakmai kompetenciák

A környezet által közvetített üzenetek befogadása

A környezet által közvetített üzenetek értelmezése

Tervezési készség

Alkotói magatartás

Kreativitás

Vizuális gondolkodás

Vizuális kifejezőkészség

Eszközhasználati készség

Anyaghasználati készség

Komplex szemlélet

Tudatos környezetformálás igénye

Biztonságos munkavégzés képessége

Az esztétikum iránti igény és befogadóképesség

Problémaérzékenység

Véleményformálási képesség

Személyes kompetenciák:

Nyitottság

Fejlődőképesség

Önállóság

Önkifejezés

Rugalmasság

Érzékenység

Kísérletező kedv

Interaktivitás (személyközi kapcsolatok aktivitása, kooperáció).

Társas kompetenciák:

Motiválhatóság

Empatikus készség

Együttműködési készség

Kezdeményezőkészség

Segítőkészség

Módszerkompetenciák:

Figyelemösszpontosítás

Gyakorlatias feladatértelmezés

Ismeretek helyénvaló alkalmazása

Következtetési képesség

Kreativitás, ötletgazdagság

Módszeres munkavégzés

Nyitott hozzáállás

Probléma felismerés, –megoldás

Tervezési készség

Új ötletek, megoldások kipróbálása

A munkakörnyezet tisztántartása

5. A mûvészeti alapvizsga és záróvizsga általános követelményei

5.1. A művészeti alapvizsgára és záróvizsgára bocsátás feltételei

Művészeti alapvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó alapfokú évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

Művészeti záróvizsgára az a tanuló bocsátható, aki az alapfokú művészetoktatási intézmény utolsó továbbképző évfolyamát sikeresen elvégezte, és a vizsgára jelentkezett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményei, feladatai meghatározásának módja

A művészeti alapvizsga és záróvizsga követelményeit, vizsgafeladatait – valamennyi vizsga tantárgy tekintetében – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja figyelembevételével kell meghatározni.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga feladatait a követelmények alapján a vizsgát szervező intézmény állítja össze oly módon, hogy azokból mérhető és elbírálható legyen a tanuló felkészültsége és gyakorlati tudása.

Az alapvizsga és záróvizsga feladatait a vizsgabizottság elnöke hagyja jóvá. Amennyiben az nem, felel meg a követelményeknek, átdolgoztathatja.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga vizsgatantárgyak

– Műhelygyakorlat

– Vizuális alkotó gyakorlat

A fentieken felül szabadon választható vizsgatantárgy:

– Művészettörténet

– Népművészet

A szabadon választható vizsgatantárgyak esetén a művészeti alapvizsga és záróvizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll. A szabadon választható tantárgyak közül vizsgatantárgynak csak az a tantárgy választható, amelyet az intézmény pedagógiai programja szerint biztosít, valamint amely esetében a tanuló a tantárgy tanításának utolsó évfolyamán az előírt tantárgyi követelményeknek eleget tett.

A művészeti alapvizsga és záróvizsga egyes részei alóli felmentés

Mentesülhet (részlegesen vagy teljes mértékben) az adott tantárgyból a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga letétele alól az a tanuló, aki az országos művészeti tanulmányi versenyen – egyéni versenyzőként – helyezést ért el vagy a versenyfelhívásban meghatározott teljesítményi szintet teljesítette.

Ha a tanuló már rendelkezik a képző– és iparművészeti ág valamelyik tanszakán megszerzett alapvizsga– vagy záróvizsga–bizonyítvánnyal, akkor felmentés adható a vizuális alkotógyakorlat főtárgyból. A műhelygyakorlat vizsgarész alól felmentés nem adható.

5.2. A művészeti alapvizsga és záróvizsga minősítése

A tanuló teljesítményét a művészeti alapvizsgán és a záróvizsgán vizsga tantárgyanként külön–külön osztályzattal kell minősíteni.

A művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga eredményét a vizsga tantárgyakból kapott osztályzatok számtani közepe adja. Ha az átlagszámítás eredménye öt tizedre végződik, a vizsga tantárgy végső eredményének a meghatározásában a műhelygyakorlat tantárgyból kapott osztályzat a döntő.

Eredményes művészeti alapvizsgát, illetve záróvizsgát tett az a tanuló, aki valamennyi előírt vizsga tantárgy vizsgakövetelményeit teljesítette.

Sikertelen a művészeti alapvizsga, illetve záróvizsga, ha a tanuló valamely vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból elégtelen érdemjegyet kapott. Sikertelen vizsga esetén a tanulónak csak abból a vizsgarészből, illetve vizsga tantárgyból kell javítóvizsgát tennie, amelynek vizsgakövetelményét nem teljesítette.

6. A képzés struktúrája

Grafika és festészet tanszak

Tantárgy	Évfolyamok											
	Előképző		Alapfok						Továbbképző			
	1	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vizuális alapozó gyakorlatok	4	4										
Grafika és festészet alapjai			2	2	2							
Vizuális alkotó gyakorlat			2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Grafika és festészet műhelygyakorlat						2	2	2	2	2	2	2
Összesen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4

7. Tananyag

7.1. Előképző évfolyamok: 1–2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A közvetlen érzéki tapasztalás (hallás, látás, tapintás) útján megszerzett élmények képi, plasztikai feldolgozásim képességének fejlesztése.

– A természeti és tárgyi környezet szépségeinek felfedeztetése.

– A hagyományok élményszerű megismertetése.

– Egyszerű kézműves tevékenységek iránti nyitottság kialakítása:

– Az arányok, színek, formák, felületek, tömegek és a tér felfedeztetése játékos tevékenységeken keresztül.

– Az önkifejezés változatos formáinak megismertetése.

– Az egyéni és csoportos alkotómunka alapelemeinek elsajátíttatása.

– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása. Kreatív munkára és gondolkodásra nevelés.

Tananyag

Feladatcsoportok

Érzékszervi tapasztalások

– Színek, formák, hangok megfigyelése, hasonlóságaik észrevétele

– Hangokkal, mozgással, látvánnyal való analogikus játékok

– Dramatizálással, mozgással, hanggal érzelmek, élmények kifejezése

– A ritmus és a megélt mozgás vizuális megjelenítése

Vonal, forma

– A vonal és a folt megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben

– A forma gazdasága

– Pont–, vonal–, folt– és formaképző játékok

Felületek

– A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok biztosításával

– Felületképzési játékok síkban és plasztikában változatos anyagokkal

Méretek és arányok

A méretek és arányok érzékletes megtapasztalása (kisebb, nagyobb; hosszabb, rövidebb, sovány, kövér)

– Játékos arányváltó

feladatok A színek világa

– A színek hangulati hatásának átélése, alkalmazása

– Színkeverési játékok

Téri élmények

– A sík és a tér megtapasztalása

– Térjátékok (kinn, benn fent, lent). Zárt és nyitott terek

– Téri élmények rajzi, plasztikai megjelenítése

Idő élmények

– Az idő múlásának és a változás megtapasztalása

– Eseménysort kifejező képsorozat, leporelló készítése

– Egyszerű animációs játékok

Mese és valóság

– A mesebeli világok, lények, történések síkban és plasztikában

– Környezetünk formái, szereplői sík és plasztikus

formában Tárgykészítés

– Játékok, használati és ajándéktárgyak létrehozása (mézeskalács, textilfonatok, papírhajtogatások, papírdombormű,

agyag– vagy gipszfigurák)

– Hagyománytárgyak készítése

VIZUÁLIS ALKOTÓ GYAKORLAT

A vizuális alkotó gyakorlat célja a tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése, a pozitív lelki tulajdonságok megerősítése a képi emlékezet és képzelet gazdagításával, a vizuális gondolkodás és kifejezőkészség fejlesztésével, valamint az esztétikai érzékenység és befogadó készség kialakításával.

A tantárgy feladata a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, erős belső motivációra épülő, változatos alkotó folyamatok biztosítása, melyek lehetővé teszik a csoportos és egyéni kreatív tevékenységformák megismerését feltárják az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségeit, kialakítják a formák, színek használatában való jártasságot. Az egyes témák, témacsoportok változatos feldolgozása, a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatának megismertetése, a népművészeti és művészettörténeti ismeretek aktív beépítése az alkotó tevékenységbe. A baleset–, munka–környezet és tűzvédelmi szabályok betartatása.

7.2. ALAPFOK

Az 1-2. évfolyam tanítási céljai

Ismertesse meg a tanulókkal

- A vizuális nyelvrendszer alapjait,
- Az ábrázolás alapvető törvényszerűségeit,
- Az ábrázolási konvenciókat,
- A művészettörténet néhány fontos (kezdeti) korszakát és e korszakokban alkalmazott alkotó módszereket.

Feladatai

Ismertesse meg

- Az egyes témák, témacsoportok anyagokkal történő változatos feldolgozását,
- A képzőművészet nyelvi, kifejezési módjainak néhány

törvényszerűségét. Segítsen ismereteket szerezni

- Az absztrakció fogalmáról, a vizuális kommunikáció (képi jel-jelentés) összefüggéseiről és alkalmazásáról.

Alakítsa ki a tanulókban

A tárgykultúra és a művészeti alkotások értékeit felismerő

képességet, Az igényt az önálló alkotómunkára.

7.2.1. 1. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Formai felfedezések

A természeti és ember alkotta környezet esztétikai szempontú vizsgálata Közvetlen élmények elemzése, motívumgyűjtés (gyűjtögetés)

A forma (természeti, mesterséges) egészének és részeinek kapcsolata

Jellemző nézetek, karakter megjelenítése vonalképző eszközökkel

A formák csoportjának kompozíciós megoldásai a kiemelés, sűrítés alkalmazásával (lavírozott tus, -pác

eljárás) A feladatokhoz, problémákhoz kapcsolt műalkotások elemzése

Mintázás. Plasztikai minőségekben (ritmus, textúra, pozitív-negatív) gazdag felület létrehozása agyaglapon nyomhagyással

Az írás és a nyomtatás története a mezopotámiai kultúrától kezdődően

Különféle anyagokból (természeti, mesterséges) kollográfia készítése a faktúrák kontrasztjával

Színek kölcsönhatása

Művészeti élmények (szín*ház, tánc, mesék) feldolgozása színes kompozícióban, színkontrasztok, színharmóniák alkalmazásával (pasztell, tempera, kevert technikák megoldásaival)*

Saját élmény kifejezése képsorozattal a feladathoz kapcsolt műalkotások elemzése nyomán, szubjektív szín-, térábrázolás lehetőségeivel

*Bibliai hős portréja a színek kif*ejező erejének alkalmazásával (vidámság, bánat, félelem)

Forma és mozgás

Portré. Karakter ábrázolása a mimika, groteszk lehetőségeivel

Mozgásváltozás, mozdulat, egyszerű mozgássor elemzése, megjelenítése Vonalas ábrázolás közvetlen élmény (mozgásos szituációk, film, fotó) alapján

A forma felépítése, formatömegek megjelenítése ecsetvázlattal, színfoltokkal (álló-, guggoló, több-kevesebb figura, árnyképek)

Szobrászati alkotások elemzése, kiállítás látogatás

A téli ünnepkör néhány eleme (hagyományok, szokások)

Több figurás kisplasztika mintázása ünnepkörökhöz kapcsolódóan (Hanuka)

Az anyagszerűség követelményeinek megtartása, ragasztás agyagpéppel

Játékkonstruálás, agyag-kerámia fejű bábok, babák textil és más anyagok alkalmazásával

Ember és terek

Épített terek, helyi építészeti (műemlék) alkotások megfigyelése, építészeti motívumok gyűjtése

(vázlatok). Síkjellegű városképi kompozíciók készítése sötét-világos folt redukcióval, kontraszttal Tus és

szénrajzok nagyobb méretben

Plasztikai megjelenítés papír és más anyagokkal. Térplasztika illusztratív tartalommal (labirintus)

Nagyméretű, színes képi kompozíciók, csoportmunkával szubjektív szín és tér használattal, az alkalmas technika megválasztásával

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és legyen képes alkalmazni

- A síkbeli ábrázolás alapvető elemeit,
- A különböző rajzi és festészeti technikákat (tus, szénrajz, vízfestés,

tempera). Legyen képes vizuális élményeit megörökíteni.

7.2.2. 2. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Természeti motívumok

Növények (fák) formája, szerkezete, színei, a forma és színkarakterek (színes ceruzák, kréták, akvarell technika)

Tematikus feladatok a tanulmányok felhasználásával

Fa motívum megjelenítése (képzőművészeti alkotások megfigyelése, tanulmányozása alapján), sgraffito jellegű viaszos technika alkalmazása

Átírás képi igénnyel, egyéni, esztétikusan formált kifejezéssel (színes tussal)

Növény és állat tanulmányok, illusztrációk különböző művészeti korokból különböző kultúrákból

A Bibliában szereplő állatok

Fantáziára épülő illusztratív feladatok

Állatok ábrázolása közvetlen élmény alapján

Mozgás, arány, formatömeg érzékeltetése vonalrajzzal

A Biblia madarai - alkotó képzelet és tanulmányok felhasználásával, figurális dombormű mintázása

Kép, jel, jelkép, szimbólum

A forma jele, a karácsony jelképei - dekoratív tervezés

Mézeskalácsformák tervezése.

A mézeskalács sütés hagyományai, a mézeskalács díszítése

Karácsonyi díszek szalmából

A népi játék, a népi kézművesség néhány eleme

Az emberi arc belső arányai, a karakter, a mozgás-változás, a mimika megjelenítése képi

igénnyel Alakoskodások, szimbolikus tartalmak megjelenítése plasztikában

Báb készítése az arcon megjelenő érzelmek figyelembe vételével, esetleg torzítással, szimbolikus tartalommal, grafikai minőségek alkalmazásával (papír-, gipszmasé)

A képzőművészet és társművészetek (színház, irodalom, zene, tánc)

kapcsolata Fejdísz, jelmez, díszlet készítése

Forma, tér, szerkezet

A különböző korok szerkezeti találmányainak vizsgálata

Konstruálás, különböző szerkezetek készítése többféle anyag felhasználásával (pálcák,

drót) Néhány egyszerűbb szerkezet képi síkredukciója

Képzelt gépek, szerkezetek, emberszabású konstrukciók színes kompozíciói, csoportmunkában, nagy méretben, illusztratív tartalommal

Kiállítás látogatás (műfajok felismerése)

Minimumkövetelmény

A tanuló rendelkezzen alapvető formaismerettel.

Tudja alkotó módon alkalmazni ismereteit a képi, rajzi, plasztikai kifejezésmódokban.

Ismerje és alkalmazza a síkbeli ábrázolás alapelemeit.

Legyen képes egyszerű rajzi, festészeti technikák alkalmazására.

Tanári segítséggel legyen képes egyszerű beállítások képi, plasztikai bemutatására; a mesék, bibliai történetek, irodalmi művek képi megfogalmazására.

A 3-6. évfolyam tanítási céljai

Ismertesse meg a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatát.

Alakítsa ki a tanulókban

- A rajzi, képi, plasztikai nyelv segítségével gondolataik önálló, alkotó módon történő kifejezését,
- A csoportos és egyéni kreatív tevékenységek számos formáját,
- A kritikai véleményformálás igényét és képességét, mely a saját és mások alkotásainak megítélésében segítségükre válhat,
- A művészet iránti érdeklődést.

Feladatai

- A látvány értelmezésének fejlesztése
- Az ebben szerepet játszó tényezők (formai és tartalmi elemek) megismerése
- Az elvont gondolkodás (absztrakció) szerepének felismerése és alkalmazása munkáikban
- A sűrítés, és felbontás, mint alkotói (komponálási) eszköz ismerete és alkalmazása
- A képi kifejezés összefüggéseinek felismerése és alapszintű alkalmazása
- A művészettörténeti ismeretek tudatos beépítése az alkotó tevékenységbe.

7.2.3. 3. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A síkból a térbe

Emelkedő forma grafikai, színbeli, plasztikai és egyéb feldolgozása.

A vizuális alapelemek (pont, vonal, folt) virtuális (képzelt) térbe történő

elmozdulásai Játék a vonallal a sík és tér határán

A térábrázolási rendszerek

Térábrázolási rendszerek feldolgozása a művészettörténet nagy korszakain Isi keresztül, műalkotás-elemző órák segítségével

Őskor, Egyiptom, Mezopotámia, Görög, Római

Tér és idő feldolgozása

Saját élmény, munkafolyamat megjelenítése képsorozattal

Teljes síkba forgatás, képzelt terek építése, megrajzolása axonometrikus formában

Technika: tempera, tollrajz

Statika és dinamika

Statikus és dinamikus kompozíciók fejlesztése, alá-fölészervezés, nagyságrendi kiemelések természetes és mesterséges formák, saját élmény és illusztrációs feladatok segítségével

A kompozíciós elemek szerepe

Technika: tollrajz, festés, kollázs, nyomatok, plasztika

Vonal, folt, szín

A vonal, folt és szín formaképző szerepének vizsgálata szabad témaválasztás alapján

A természetes és mesterséges környezet, a hagyományos népi életmód eseményeinek feldolgozása

Archaikus kultúrkincs

Az archaikus kultúrkincs és évszakhoz fűződő bibliai hagyományok képi, plasztikai és grafikai feldolgozása

Teremtés, Gilgames eposz, görög mitológia

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és használja a sík és tér alapelemeinek rendszerét. Tudjon bánni a grafikai eszközök közül a tollal, krétával.

Ismerje a 12 fokú színskálát és tudja azt képek elkészítésénél alkalmazni. Ismerje az emberiség mítoszainak néhány fontos művét és legyen képes ezzel kapcsolatos művek elkészítésére.

Tudja és ismerje a vonal, folt, szín képalakító szerepét.

7.2.4. 4. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Szín-világ

Szín-világ a monokróm színhasználattól a komplementer színpárokig

Egy főszínre hangolás, főszín és elsődleges keverékszínei

Tiszta színekből és szürkékből építkező kép

Három főszínre hangolt kép

Magában való színkontraszt (J. Itten), színezet kontraszt

Komplementer színpárok

Szín és tér, színes tér - színes plasztikák

Spirál és hullám

Természetes és mesterséges formák szerkezeti, látvány utáni és élményszerű feldolgozása

Képi (olajpasztell, tempera, fotó, montázs, kollázs), grafikai (metszet, tollrajz) és plasztikai (gipsz, agyag) feldolgozás

Műalkotás elemzés

Összehasonlító műelemzés az ókeresztény kortól a XX. sz. elejéig

Az elemzés és feldolgozás az évfolyam feladataihoz kötődik

Életképek

Életképek és térábrázolási rendszerek

Korok ünnepeinek és hétköznapjainak megjelenítése a megismert ábrázolási rendszerek

segítségével Képi, grafikai, plasztikai, fotó, videó feldolgozások, életképek, jelmezek, díszletek

Mondák, eposzok

Bibliai történetek illusztrációs feldolgozása, képi megjelenítése (Ó- és Újszövetség)

Főhős és mellékszereplő viszonyának kompozíciós érzékeltetése. Ikonszerűség és epikus előadásmód

Zárt formájú kompozíciók

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a szín téralakító szerepét a monokrómiától a komplementerekig.

Legyen képes mesterséges és természetes formák szerkezeti rajzának elkészítésére, a bennük rejlő dinamika felismerésére.

Legyen képes illusztrációs munkák készítésére.

7.2.5. 5. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Szerkesztések

Az axonometria, perspektíva, rekonstrukció tapasztalati úton történő megismertetése

Test-modellek

Az egyszerű és összetett forgástestektől a zárt és nyitott szögletes testekig Modellezés, származtatás, nézőpontváltás, vonal értékek

Technika: ceruza és szénrajz

Drapériák, egyszerű csendéletek

Színproblémák: lokál, valőr, reflexek, szín redukció, monokromitás

Megvilágítási feladatok

Telifény, szemből világítás, ellen- és súrolófény (rajz, festés, fotó.)

A reneszánsz, a barokk, a klasszicizmus és a romantika

Kompozíciós módszerek, a tér illúzionisztikus megjelenítése

A műfajok születése

A megismert művészettörténeti korok műveinek felhasználásával parafrázisok készítése (portré, csendélet, tájkép)

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit, tudjon azok segítségével egyszerű és bonyolult testcsoportokat ábrázolni. Legyen képes a színdinamikai ismeretei felhasználásával önálló képek elkészítésére.

Ismerje és tudja alkalmazni önálló munkáinál a plasztikai szabályokat, negatív pozitív formákat.

7.2.6. 6. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

Nézőpontváltás

Természeti formák és drapériák együttes megjelenítése, kompozícióba rendezése

Nézőpontváltás

A kompozíció és a látványábrázolás szempontjai

Festés, rajzoltás (tempera, akvarell, pasztell, ceruza, kréták, toll, szén)

A portré

Portré készítése élő modellről

Szerkezeti és arányrend

A fej mozgásban

Nézőpontváltások, tónusos ábrázolás (képi igénnyel)

A portré rajzolás kánonjai

Az emberi alak

Alak vázolása, arányai, térbeli helyzetének, mozgásának felismerése és feldolgozása

Kroki, szerkezeti rajz, résztanulmányok (kéz és láb)

Rajzi, plasztikai munkák

Játék a műalkotással (összevetések)

Impresszionizmus, századelő, törzsi kultúrák, fauve, a XX. sz.-i izmusok, avantgarde, neoavantgarde

Játék a műalkotásokkal (belenyúlás, átalakítás, montázsok)

A megismert művészettörténeti korszakok kreatív feldolgozása képi, plasztikai eszközökkel

Szintézis - Mestermunka

Önálló alkotás létrehozása személyes vagy irodalmi élmény alapján tetszés szerinti technikával az eddig megismert képzőművészeti témák, feladatok és technikák segítségével.

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje és használja a jártasság szintjén a képi, plasztikai, grafikai technikák alapelemeit.

Sajátítsa el és használja az ábrázolási konvenciók alapformáit.

Legyen képes önállóan a klasszikus emberábrázolás szabályainak alkalmazására (képi, plasztikai feldolgozás).

Ismerje a művészettörténet nagy korszakait, legyen jártasa műalkotások elemzésében.

7.3. TOVÁBBKÉPZŐ

A továbbképző célja

A korábbi években - illetve a műhelymunka során - elsajátított technikai és formai eszközök széles körű alkalmazása, az ezekben való jártasság elmélyítése a tanulók számára.

A továbbképző évfolyamain a rajzi, színbeli, illetve sík- és térbeli tevékenységek széles körű alkalmazása, gyakorlása lehetőséget adhat a tanulóknak a teljesebb önkifejezésre és a szakirányú továbbtanulásra.

A továbbképző feladatai:

- Az önálló alkotómunka elemeinek kialakítása, azok sokrétű használata,
- A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők tudatosítása,
- A látás és látványértelmező képesség, a megjelenítő képesség, a kompozíciós készség, az elvont gondolkodás (absztrakció és elvonatkoztatás, redukáló képesség) és az elemző képesség fejlesztése,
- Jártasság kialakítása a térábrázolásban és a geometria alapelemeiben, valamint az anatómiai ismeretekben.
- Az egyes festői és szobrászi technikák, valamint a médiaművészet megismertetése, alkalmazása;
- A művészettörténet nagy korszakainak, s az azok ismerete alapján levonható tapasztalásoknak, összevetéseknek tárgyilagos, elemző ismerete.

7.3.1. 7. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 7-10. évfolyam lényegét az alkotó és a stúdium jellegű feladatok váltakozása adj a.

A 7. évfolyamban a tananyag egy jelentős része az előző években megismert és alkalmazott rajzi, festészeti és mintázási alaptechnikák alkalmazását és azok továbbfejlesztését tartalmazza.

A síkbeli és térbeli ábrázolás és kifejezés eszközrendszerének az önálló alkotófolyamatok megismerése és alkalmazása fontos feladata ennek az évnek.

Az egyes feladatokra tervezett időmennyiség az adott téma időigényességét jelzi, de csoportra vagy egyénre méretezve átrendezhető.

Feladatok a térre - síkban

Rajzolt és festett belső terek - a perspektíva törvényei szerint teremsarok, táj az ablakon át, beállított interieur rajzolása, festése

A felületek és formák változatos megjelenítése - kiemelések és tónusozások. A perspektíva érzékeltetése vonalakkal

Szerkezeti rajz, tónusos rajz szénnel, pittel, pasztellal, akvarell

Az elkészült tanulmányok feldolgozása: tollrajz, színespapír-kollázs és grafikai lapok (linó-, papírmetszet) formájában

Feladatok a térre - térben

A külső és belső tér ábrázolása egyszerű térbeli elemek segítségével Agyagszobor, agyagplakett készítése a mintázás alapelveinek - formaépítés, arányok, térbeliség, pozitív-negatív formák - szemléletes megjelenítésével

Javasolt szemléltetés: Nagy István, Ferenczy Károly, Ferenczy Béni, Barcsay, Bonnard, Vuillard, Schaár Erzsébet

Feladatok a térre

A drapéria

Szerkezeti és tónusos rajzok, kevert anyagokkal való ábrázolás (rajz és akvarell, szén és pasztell) a drapériamozgásban

A szálló drapéria, mint téma

Fotó készítése drapériáról és annak megfestése

A drapéria, mint plasztikai elem, takarások és díszítések

A drapéria, mint jel

Fríz mintázása, gipszfaragás drapéria motívum után, gipszöntések drapériáról

Javasolt szemléltetés:

Caravaggio, Barcsay, Manzu, Christo, Giacometti

A portré

Egyszerű szerkezeti rajzok, a formák felismerése az árnyék változásakor az arcon, bevilágítási feladatok, fej rekonstrukció koponya alapján és szerkezeti ismeretek (pl.: a Magyar Nemzeti Múzeum koponyából történő rekonstrukciós szobrainak vizsgálata)

Koponya ceruzarajza

A portré, mint karakter, karikatúrák és krokik készítése modell alapján, vonalas rajz - önarckép

Portré készítése, koponya mintázása Gömb, mint térbeli probléma - mintázás

Osztott gömb, gömbszeletek egymásra mintázása

Portré gipszel való mintázása, a fej rajza és mintázása különböző nézetekből

Javasolt szemléltetés:

Reneszánsz portrék, Cézanne festmények, római portrészobrok, Melocco, Barcsay, Picasso, Schaár, Modigliani, Brancusi, Chuck Close

Rajzi és plasztikai tanulmányok „segédanyagai“

Vázlatok készítése

A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsozott, satírozott rajz és foltképzés, (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével) vonalhálós rajzolás, faktúrák, a mintázásban testrészek, fejrészek rajzolása és mintázása, esetleg gipszöntvény alapján

Fotóhitelességű és expresszív résztanulmányok, krokik

Javasolt szemléltetés:

Dürer, Rembrandt, Székely Bertalan, Escher, Ferenczy Béni, Picasso, Lautrec.

Ábrázolás és szerkesztés

A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók és felhasználásuk a művészi ábrázolásban

Gyakorlatok a kétpontos perspektívával, a kavallieri axonometria és a Monge szerkesztéssel

Vonal a térben - fém, spárga és üvegplasztikák

Javasolt szemléltetés:

Escher, építészeti rajzok, tervek

Nagy méret, kis méret

A korábbiakban feldolgozott témák, tanulmányok egyéni vagy csoportos módon történő megfestése, megrajzolása nagy méretben (csomagolópapír, A0 rajzlap), illetve kisméretű kartonra (A4 méret)

A méretváltásból adódó kompozíciós problémák kielemzése Az olajfesték használatának kipróbálása

Minimumkövetelmény

A tanuló legyen jártas a vizuális nyelv kifejezőeszközeinek alkalmazásában. Ismerje a sík és térábrázolás szabályrendszerét; a rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolások leggyakoribb formáit; az ábrázoló geometria és a szerkesztő térábrázolás szabályait.

Legyen jártas a látvány, illetve annak képi megjelenítésének értelmezésében, a sík és térbeli művek önálló alkotó létrehozásában.

7.3.2. 8. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 8. évfolyam feladatai a komponálás, az önálló munkaszervezés, beállítás-elkészítés és a feladatok korrektúra mellett való többértelmezésű feldolgozása körül rendeződnek.

A tanulók jártasság szinten kell, hogy ismerjék a tárgyi világ és annak vizuális leképezése során előforduló eljárási fázisokat, a szakmai, technikai megoldások között önállóan tudjanak választani.

Fontos célkitűzése az évnek az egyéni korrektúrával történő fejlesztés, melynek során az alkotómunka egyes fázisai a tanulók számára is markánsan kirajzolódnak.

A tanulók az év során bejárhatják a stúdium jellegű feladatmegoldásoktól az egyedi témaválasztásokon keresztül a kreatív képzőművészeti tevékenységek, feldolgozások sorát.

Az adott témaegységekre előirányzott óraszámok a csoport képességeinek és a haladás irányának megfelelően alakíthatóak.

Az alak

Krokik az állatkertben vagy vázlatok háziállatokról

Krokik csoporttársakról, álló, fekvő és mozgó alakok

Rajz, agyag és viasz krokik, tus és pácvázlatok

Csontváz rajza

Körberajzolások, tükörrajzok, fotók egymásról, azok rajzban történő átdolgozása, kollázsok és montázsok emberi alakok átalakításával, emberi alakrészletek rajzainak összeillesztése, fotószekvenciák emberek mozgásáról

Javasolt szemléltetés:

Izsó M. E. Muybridge, D. Hockney, Rodin, Holbein, Dürer, Giacometti.

Figura a térben

Beállítás interieurben, a figura és tér viszonya a fény-árnyék változásaiban

A geometrikus tér és a szerkesztett árnyék figurával, arányproblémák, agyagban mintázott figura épített térben, ülő és álló figurák külső és belső térben, plain air és embercsoport

Javasolt szemléltetés:

Szinyei M. Degas, Monet, Schaár E., Caravaggio, El Greco, Csernus T.

Átváltozások

Az eddig készített munkák feldolgozása más anyagokkal, más méretben

Új beállítások szokatlan megvilágítási effektekkel

Plasztikai munkák szokatlan- talált - anyagokkal

Egy feladat sokféle megoldása, variációk anyagokra, stílusokra

Javasolt szemléltetés:

M. Ernst, Picasso, Ensor, Dali, Duchamp

Változatok művészettörténeti alkotásokra

Másolatok készítése, hagyományos festészeti, plasztikai és grafikai eljárásokkal, belerajzolások, átfestések, stílusparódiák, híres festmények megmintázása, méret- és elemváltoztatások

A természetben

Vázlatok és festmények készítése a természetben

A plain air-ben való munka megismertetése

Grafikai művek készítése vonalrajztól a lavírozott tusig

Az akvarell és a gouache. Fotózás a természetben

Fotósétak

Javasolt szemléltetés:

A barbizoni iskola alkotásai, a nagybányaiak, a szolnoki és a szentendrei művésztelep műveiből

A szerkesztett és az illuzórikus tér

(Látszat és valóság)

A perspektíva csapdái, kvázi-terek készítése - tükörobjektek, díszlettervek egy megadott műhöz egy ismert, pl. reneszánsz belső tér (festményháttér) megépítése makettben, megszerkesztése rajzban

Javasolt szemléltetés:

Díszlettervek, építészeti alkotások, Bachmann G. H. Hollein

Minimumkövetelmény

A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (fény-árnyék, folt, elrendezés, stb.) tudatos alkalmazása az alkotó munkában.

A megjelenítés intenzitásának befolyásolása az önálló tevékenységekben. A vizuális nyelv jelentésrendszerének ismerete, elemzőképesség.

Az anatómia alapvető törvényszerűségeinek ismerete. A képi konvenciók ismerete.

A rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolás leggyakrabban használt eljárásaiban való jártasság.

7.3.3. 9. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A 9. évfolyam tananyaga átmenetet képez a 8. és a 10. évfolyam elemző és alkotó újraértelmező feladatai között.

Megjelennek az átírással, az alkalmazott feladatokkal kapcsolatos tevékenységek, miközben egyre hangsúlyosabbá válik a korrektúra nélküli munkavégzés kialakítása, a művészettörténeti, néprajzi ismeretek alkalmazása, beépítése a saját alkotásokba.

A vizuális kommunikáció alaposabb megismerése, illetve a mozgókép bekapcsolása a tevékenységkörökbe a korszerű képzőművészeti szellem kialakítását segítheti elő.

Átírás és alkalmazás

Természet utáni tanulmányok átírása különböző grafikai technikákkal (tus, fotografika, papírmetszet, linómetszet)

Tervezési feladatok alkalmazott grafikai munkákra Plakátok, naptárak, arculatok tervezése

Arcátírások, arcfestések, díszítő ábrázolások a testen, testfestés

Smink és karakter, jellemző arcok egy színházi előadás szereplőinél.

Javasolt szemléltetés:

Törzsi maszkok, japán színészálarcok, fotografikák, linómetszetek

(Nolde, Kirchner) plakátok különböző korokból

Játék a színekkel

Színsorok készítése és alkalmazása szabadon választott témára Színperspektíva és alkalmazása a korábban elkészült művek felhasználásával

Színviszonylatok érzékeltetése - fehér kép, fekete kép - készítése Monokrómia, monotónia, egyszínű sorozatok festése

Javasolt szemléltetés:

A szinoid rendszer, a Bauhaus színtani dokumentumai, Károlyi Zs. P. d. Francesca festmények

-térplasztika

Szobortervek külső környezetben

Formatanulmányok kövekről

Absztrakt formák

Természetes formák

Kút terv

Figura és természeti forma (pl.: növény, szikla) kapcsolata a plasztikában

Különböző anyagok felhasználása térplasztikai munkákhoz

Javasolt szemléltetés:

Moore, B. Hepworth, Borsos M. Serra T. Cragg

A filmvilág

Filmtervek készítése adott témára:

- A kompozíció gyakorlása,
- A kivágás,
- Montázs megismerése,
- Önfilm készítése videokamerával, vagy S-8 kamerával.

Javasolt szemléltetés:

BBS filmek a 60-as 80-as évekből, Maurer, Erdély M.

A műalkotás, mint korélmény

Játékos feldolgozás különböző stílusú képzőművészeti alkotásokkal Szobrok megfestése, festmények megmintázása stílusparódiák Alkotások készítése különböző eszközökkel, különböző stílusokban Műalkotásmontázsok, anakronisztikus részletek beépítése a műalkotásokba

Népművészet és természet

Népművészeti alkotások és azok anyagainak feldolgozása, természetközeli technikák (fazekasság, szövés, fonás, kosárfonás) beépítése alkotásokba Ismerkedés a magyar népviselet- és tárgykultúrájával

Javasolt szemléltetés:

Népművészeti alkotások, anyagok és technikák, Samu Géza, Schéner Mihály

„Fáskör” művészei.

Minimumkövetelmény

Az elvont gondolkodás (absztrakció, redukáló és átíró képesség) kialakítása és gyakorlati alkalmazása.

Az elemző képesség jártassági szinten történő alkalmazása. Az ábrázoló geometria és alkalmazásának ismerete.

A vizuális kommunikáció jel- és jelzésrendszerének alkalmazása. Az önálló alkotómunkára való törekvés kialakítása és gyakorlása

7.3.4. 10. évfolyam

évi 36 hét (heti 2 óra), összesen 72 óra

A tananyag a 10. évfolyamban természetszerűleg az utolsó három évben megismert és megtanult eljárások összefoglalása.

A tanulók ebben az életkorban már képesek önálló módon megszervezni alkotó tevékenységüket.

Az ismétlő jellegű feladatok egy-egy összefoglaló munkában is megjeleníthetők (erre tesz javaslatot a tantervi program is), de sok kisebb feladat megvalósítására is mód nyílhat.

Egyetlen új témakör a médiaművészet megismerése, videó, számítógép használata a képzőművészeti kultúrában.

Feladatok a festészeti alapismeretek összefoglalására

Szabadon választott témában tempera vagy olajfestmény készítése, színtervekkel és rajzi tanulmányokkal együtt nagy méretben (portfolió az alkotási folyamatról)

Feladatok a szobrászati alapismeretek összefoglalására

Szabadon választott anyaggal (gipsz, agyag, fa, viasz) köztéri szoborterv elkészítése szobrászállvány használatával

Tervrajzok, esetleg a mű elhelyezését imitáló fotómontázsok mellékelésével (portfolió a készülő szobor munkafázisairól)

Feladat a grafikai technikák alapszintű ismereteinek összefoglalására

Egy alkalmazott, vagy sokszorosított technikájú grafikai lap készítése szabadon választott témában, előkészítő vázlatokkal együtt (portfolió a készítés folyamatáról, az esetleges felhasználási módról - könyv, naptár, prospektus…)

Reklám

A tömegkommunikációs eszközök, sajtó, Tv, Rádió működésének megismerése (tájékozódás szintjén)

Egy reklámkampány vizuális elemeinek megszervezése (arculat, riportok, kisfilm) tervezési szinten

Javasolt szemléltetés:

Reklámfilmek és szövegek a tömegkommunikációs csatornákról

Médiaművészet

Alapszintű ismeretek elsajátítása a videós és számítógépes grafikai, művészeti kifejező-módokban

Rövid videós önfilm (önportré) készítése, ehhez számítógépes feliratok, szövegsorok és egyéb grafikai anyagok tervezése és kivitelezése

Javasolt szemléltetés:

Videoművek - Bódy G. Révész L. L.

Minimumkövetelmény

A tanuló ismerje:

- A vizuális nyelv kifejezőeszközeit,
- Azok jel- és jelentésrendszerét,
- A sík és térábrázolás szabályrendszerét,
- Az ábrázoló geometria alapelemeit,
- A rajzi, festészeti és plasztikai ábrázolás leggyakrabban használt eljárásait,
- A médiaművészet kifejezőeszközeit és azok jelrendszerének alapjait,
- A képi konvenciók jelentéshordozó elemeit,
- Az anatómia alapvető törvényszerűségeit és azok ábrázolási konvencióit,
- A vizuális nyelv kommunikációs eszközrendszerét,
- A művészettörténet nagy korszakait.

A tanuló legyen képes:

- A tanár által, vagy önállóan kijelölt témák önálló (korrektúra segítségével történő) feldolgozására,
- A művészeti alkotómunka különböző elemeinek egyidejű alkalmazására,
- Sík- és térbeli művek létrehozására,
- Konkrét és elvont képi és plasztikai gondolatok megjelenítésére,
- A látvány, illetve az abból történő absztrakció elemző értelmezésére, sokrétű feldolgozására (tanári segítséggel),
- A művészettörténeti korszakok megismert értékeit kreatív módon alkalmazni, adaptálni saját alkotómunkájukban.

7.3.6. JAVASOLT ÉRTÉKELÉSI MÓD

Az előképző 1-2. évfolyamán az érdemjeggyel való osztályozás helyett a minősítést javasoljuk. Ennek formái:

Kiválóan megfelelt,

Jól megfelelt,

Megfelelt,

Nem felelt meg.

A félévi, valamint az év végi osztályzás során figyelembe vehető a tanuló műalkotás-elemzéseknél, illetve a múzeumi, vagy egyéb kulturális programokban való aktivitása.

Az alapfok és továbbképző (1-10.) évfolyamain a minősítés osztályzással történik (jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen).

7.3.7. TÁRGYI FELTÉTELEK

A csoport létszámának megfelelő:

- Jó megvilágítású (tetőablak, ablakfal-vagy mesterséges) rajzterem, melyben a takarítási feltételek és a víz bevezetése megoldott,
- Rajzbakok, padok, székek, paraván,
- Külön megvilágításhoz reflektorok,
- Rajztáblák, drapériák, kézi- és egyéb modellek
- Modellcsontváz, koponya,
- Dobogók, posztamensek, festőállvány, szobrászállvány
- Diavetítő, videólejátszó, vetítővászon, írásvetítő, fénymásoló,

8. Vizuális alkotó gyakorlat

A vizuális alkotó gyakorlat célja a tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése, a pozitív lelki tulajdonságok megerősítése a képi emlékezet és képzelet gazdagításával, a vizuális gondolkodás és kifejezőkészség fejlesztésével, valamint az esztétikai érzékenység és befogadó készség kialakításával.

A tantárgy feladata a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, erős belső motivációra épülő, változatos alkotó folyamatok biztosítása, melyek lehetővé teszik a csoportos és egyéni kreatív tevékenységformák megismerését, feltárják az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségeit, kialakítják a formák, színek használatában való jártasságot. Az egyes témák, témacsoportok változatos feldolgozása, a különféle képzőművészeti technikák gyakorlásához szükséges eszközök és anyagok használatának megismertetése, a népművészeti és művészettörténeti ismeretek aktív beépítése az alkotó tevékenységbe. A baleset–, munka– környezet és tűzvédelmi szabályok betartatása.

8.1. Alapfokú évfolyamok

8.1.1. 1. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Az alapvető képzőművészeti technikák segítségével a látvány és jelenségek befogadására, értelmezésére való ösztönözés, gondolatainak, terveinek képi vagy plasztikai megoldásán keresztül.

– A művészeti tevékenységekhez szükséges eszközhasználat, anyagalakítás megismertetése kép és tárgykészítés vagy egyéb alkotófolyamat végig nvitelével.

– A tanuló figyelmes, kitartó munkavégzésének fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök

Különféle képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Kézműves és népművészeti technikák

Mesék jellegzetes történetvezetése

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Mesék, kalandos történetek

– Egyéni fantáziára épülő illusztratív mesefeldolgozások

– Elbeszélés vonalakkal, különböző vonalminőségek keresése

– Vonalrajzos kompozíciók különféle alapformákban, hangsúlyos kontúrok alkalmazásával (ceruza, filctoll, zsírkréta és vízfesték)

Színes világok megelevenítése

– Kitalált történetek feldolgozása színes kompozícióban

– A színek hatása, érzelmi ereje

– Színkontrasztok, színharmóniák (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák

– A szereplők megjelenítése – mesehősök, állatfigurák (mintázás agyagból, gipszfaragás, papírmasé)

– Figurateremtés, jellegzetes arányok, karakterjegyek – bábfigurák készítése

Megszemélyesítés

– Síkfigurák kialakítása (papírtépés, ragasztás, kivágás, festés)

– Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Mesék birodalma

– A kiválasztott mesehősök környezetének feldolgozása különféle technikákkal (ceruzák, tollak, tusrajz)

– A természeti és ember alkotta környezet modellezése, újrateremtése a fénymásolt elemek, motívumok segítségével

– Hangulati elemek megjelenítése (vidám, mozgalmas, kopár, félelmetes)

Varázslatos tárgyak, különös eszközök

– Edények, eszközök kialakítása (agyagból, karcolt díszítéssel)

– Az adott történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése

– A gyapjú–, a textilanyagok tulajdonságai, felhasználási lehetőségei

– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása

– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt

Figura és mozgás

– A történet szereplőinek megjelenítése ecsetvázlattal, színfoltokkal (álló–, guggoló, több–kevesebb figura, árnyképek)

– Mozgás, mozdulat, mozdulatsor megjelenítése egyszerű animációs eszközökkel

– Emberi figurák és állatfigurák mintázása – különféle mozdulatok megjelenítése

Minta, jel, jelkép

– A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai

– Megőrzött nyomok az agyaglapon (üzenetek, lenyomatok készítése különböző eszközökkel)

– A törzsi művészet mintakincse, motívumgyűjtés (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)

– Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták

– Fonások papírcsíkokkal, színes fonalakkal, zsinórokkal

– Szám–, állati és növényi szimbólumok a mesék világában

– Pecsétek, szerencsét hozó tárgyak, amulettek készítése (agyag, gipsz, talált, gyűjtött tárgyak)

Időkerék – évszakváltások

– Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása

– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése

– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,

– az alapvető ábrázolási technikákat,

– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.

Legyen képes:

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,

– vázlatok készítésére,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,

– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

8.1.2. 2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A vizuális művészetek műfaji sajátosságainak, anyagainak és eszközeinek megismertetése a kézműves tárgyformálás egyes elemeinek, technikai fázisainak kipróbálásán keresztül.

– Az alkotási folyamat során a képzelet, a tapasztalat és az emlékezet élményanyagának mozgósítása, az önkifejezés lehetőségeinek felfedeztetése.

– A környezet által közvetített üzenetek befogadtatása, értelmezése.

– A tanuló egyéni, kreatív személyiségjegyeinek előhívása, az ismeretek, élmények feldolgozásának segítése.

– A tanuló érdeklődésének felkeltése, fenntartása, kitartó munkavégzés képességének fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Ábrázolás és tárgyalkotás az életkori sajátosságoknak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba illesztve

A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok, eszközök csoportos és egyéni kreatív használata

Az értékmegőrzés, értékteremtés lehetőségei

A formák, színek használatában való jártasság

Kézműves és képzőművészeti technikák

Az egyes témák, témacsoportok többirányú feldolgozása

A különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Népművészeti hagyományok, művészettörténeti érdekességek

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

– Elbeszélés vonalakkal

– Hétköznapi történetek fő motívumainak megjelenítése

– Feldolgozása különféle vonalrajzos kompozíciókban

– Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)

– Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

A színek érzelmi ereje

– Saját élmények feldolgozása színes kompozíciókban

– Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

Plasztikus figurák – formai felfedezések

– Kedvenc állatok – állatfigurák és figurális dombormű mintázása

– Sosemvolt lények életre keltése (mintázás agyagból, gipszfaragás, papírmasé)

– Agyagplasztikák, figurák készítése, díszítésük földfestékkel

Szabadon formálható anyag

– Ünnepek régen és ma

– Személyes tárgyak, ünnepi ajándékok készítése különféle anyagokból

– Az ünnep díszletei

Tér és idő feldolgozása

– Adott történet, valamilyen folyamat megjelenítése képsorozattal vagy egyszerû fázisrajzokkal (tempera, tollrajz)

– Eseménynaptár – képsorozatok készítése monokróm és színes technikákkal

– Az otthoni környezet modellezése agyagból. A tér átalakítása

– A mi városunk – nagyméretű, színes kompozíciók, csoportmunkában (plasztikus megjelenítés papír, papírmasé és más anyagokkal)

Minta, jel, jelkép

– A mintaképzés síkbeli és plasztikus módjai

– A magyar népművészet mintakincse – motívumgyűjtés

– Fonások hánccsal, színes fonalakkal, zsinórokkal

– Növények stilizált megjelenítése (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba)

– Geometriai szimbólumok (négyzet, kör, felfelé – lefelé mutató háromszög, csillag, egymásba kapcsolódó körök)

– Pecsét faragása, idolok, amulettek készítése (agyag, gipsz)

A tárgykészítés folyamata

– Ismerkedés a gyapjú–, a textilanyagok tulajdonságaival, felhasználási lehetőségeivel

– Ünnepi jelkép megjelenítése nemezen (tarsolyfedőlap)

– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása

– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt

– Ragasztóanyagok, ragasztási technikák megismerése

– Ékszerkészítés gyönggyel és más természetes anyagokkal

Évszakváltás

– Az ünnepekhez fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása

– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése

– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája

– Változások az ünnepi szokások körében – páros képek készítése

Megszemélyesítés

– Én és a külvilág – Önarckép, jellegzetes arányok, karakterjegyek

– Az önismeret útjai – az emberi arc arányai, a karakter, a mimika megjelenítése

– Meglévő portréfotók felhasználása, nagyítása (ismétlődések, átírások, fénymásolatok segítségével)

– Alakoskodások – szimbolikus tartalmak megjelenítése az arcábrázoláson keresztül

– Maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,

– az alapvető ábrázolási technikákat,

– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat.

Legyen képes:

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,

– vázlatok készítésére,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,

– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

8.1.3. 3. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Az ismeretek, élmények befogadásának, feldolgozásának segítése, a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő, változatos alkotó folyamatokba való bevonásával.

– A csoportos és egyéni alkotótevékenységek formáinak megismertetésével a tanuló kreatív személyiségjegyeinek, pozitív lelki tulajdonságainak előhívása, megerősítése.

– A képi emlékezet és képzelet gazdagítása, az esztétikai érzékenység, nyitottság kialakítása.

– A népművészeti és művészettörténeti ismeretek alkotó tevékenységhez kapcsolódó aktív beépítése.

– A vizuális kifejezéshez, alkotáshoz szükséges készségek fejlesztése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Ábrázolási és tárgyalkotási ismeretek

A síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök

Különféle képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Népművészeti ismeretek, művészettörténeti érdekességek

Kézműves és népművészeti technikák

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Elbeszélés vonalakkal

– Legendás történetek megjelenítése, feldolgozása különféle vonalrajzos kompozíciókban

– Hangsúlyos kontúrok alkalmazása (ceruzák, tollak, tusrajz)

– Leporelló készítése az egyes jelenetek összeállításával

– Természeti erők megelevenítése színekkel, az adott jelenségek saját élményekre épülő (vagy színházra, táncra, mesékre támaszkodó) feldolgozása színes kompozícióban

– Színkontrasztok, színharmóniák alkalmazása

– A színek és alkalmazott technikák megjelenítő és hangulatközvetítő képessége (színes ceruza, pasztell, tempera, kevert technikák)

– Figurateremtés, jellegzetes arányok, karakterjegyek felfedezése

– Táltosok, paripák, félelmetes szörnyállatok – képzelet és előtanulmányok alapján (figurális dombormű mintázása agyagból, gipszfaragás, papírmasé)

– Növények, termések formája, szerkezete, színei (színes ceruza, kréta, akvarell)

– Agyagedény formálása felrakással

– Agyagplasztikák, állatfigurák készítése, díszítésük földfestékkel, bekarcolt mintákkal

– Állatok ábrázolása emlékképek vagy közvetlen látvány alapján – tömeg, arányok, mozgás érzékeltetése

Tér és idő feldolgozása

– Természeti erők, különleges és félelmetes természeti jelenségek felidézése, megjelenítése képsorozattal (tempera, tollrajz)

– Különböző kompozíciók készítése spirál– és hullámmotívum felhasználásával

– A természet körforgása (olajpasztell, tempera, fotó, montázs, kollázs)

Minta, jel, jelkép

– Életfa motívum, varázslatos növények megjelenítése népmesék, legendák alapján, (sgrafitto jellegű viaszos technika, festés, karcolás agyagba, gipszbe)

– Papírkivágások – szimmetria, pozitív–negatív formák, ritmusok, sorminták

– A varrás, hímzés alapfogásai, formaalkotó és dekoratív szerepük

– Egyéni fantáziára épülő illusztratív feldolgozások

– Az elvonatkoztatás útja és célja – anyaggyűjtés

– A tűz, víz, föld, levegő – szimbólumok a különböző kultúrákban

– Sárga, narancs, piros, barna, lila, zöld, fehér, arany. Színszimbólumok használata (papírragasztás kivágott színes motívumok kompozícióba rendezésével)

A tárgykészítés folyamata

– Az adott témakörhöz, történethez kapcsolódó valós tárgyak, varázseszközök készítése

– Különféle hagyományos kézműves technikák, díszítési módok alkalmazása

– Állat alakú és antropomorf edény készítése agyagból

– A textilanyagok, a gyapjú alkalmazási lehetőségei

– Nemezfigura készítése

– Tárgykészítés népi hagyományok alapján, a keleti és a mai kultúra esztétikája szerint

– Természetes anyagok, ágak, termések alakítása, felhasználásuk más anyagokkal együtt

– Ragasztóanyagok, ragasztási technikák használata

– Ékszerkészítés gyöngyfűzéssel

Évszakváltás

– Az évszakokhoz fűződő népi hagyományok képi, plasztikai feldolgozása

– Mézeskalácsformák rajzolása, tervezése

– A népi kézművesség néhány jellegzetes eleme, technikája

– Megszemélyesítés

– Mozgatható bábfigurák készítése. Karakterábrázolás és a mozgatás lehetőségei

– Zsineggel mozgatható figurák, pálcára vagy lécre szerelt bábok (papírkivágás, mozgatható elemek összeállítása, festés)

– Álarcok, maszkok, készítése (papír, gipsz, agyag, papírmasé)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a témához kapcsolódó formákat, színeket, motívumokat,

– az alapvető ábrázolási technikákat,

– a kézművesség, a hagyományos népi kultúra egyes szokásait, tárgyait és technikáit,

– az egyszerű kézműves technikai fogásokat, plasztikus megoldásokat,

– a vizuális művészetek formáit, sajátosságait, anyagait és eszközeit.

Legyen képes:

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra,

– a látvány és jelenségek értelmezésére,

– vázlatok készítésére, átírásra,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és sokszínű alkalmazására,

– ügyelni a képek kidolgozottságára, technikai következetességére.

8.1.4. 4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A látás és a látványértelmező képesség tudatosítása, fejlesztése.

– A kézműves tárgyalkotás, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek megalapozása.

– A látvány utáni ábrázolás alapvető törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alapjainak elsajátíttatása.

– A kifejezéshez, alkotáshoz szükséges képességek továbbfejlesztése, a képi műveltség bővítése.

– A tanuló kitartó, feladattudatos munkavégzésének segítése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A látvány megfigyelése, értelmezése, rögzítése

Síkbeli és plasztikus munkákhoz szükséges anyagok és eszközök

Különféle képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok

A középkor művészettörténeti érdekességei

Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák

A formák, színek tudatos használata és a térábrázolás kérdései

A tárgyalkotás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások, technikák

Hagyományos és új médiumok

Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetszövés – történetábrázolás

– Képzeletbeli utazás (egy középkori városban – illusztrációk különféle rajzeszközökkel, vagy képregényszerűen elmesélve)

– A kor hétköznapjainak megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével. A tervek nagyítása, megfestése (képi, fotó, videó – vagy számítógépes feldolgozások)

Környezetábrázolás – hangulatteremtés

– A környezet épített elemeinek rajza (homlokzatok)

– kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal – makett készítése vegyes technikával

– Makett készítés (házak, lakótornyok, várak) különféle anyagok felhasználásával

Színharmóniák

– A monokróm színhasználattól a komplementer színpárokig

– Egy főszínre hangolás, főszín és elsődleges keverékszínei

– Tiszta színekből és szürkékből építkező képek

Rész és egész

– Papírmozaik készítése (ókori vagy bizánci minták alapján)

– Üvegablakok

– Rózsaablak – színes kép készítése

– Királyfejek, egészalakos figurák rajza viaszolt, festett alapról visszakaparásos technikával

Képeskönyv

– A mai életünk kódexe

– Cél és célszerűség, a könyvkötés alapfogásai

– A papír tulajdonságai

– Betűkép, iniciálé készítése, szövegírás (temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs

– Az adott korra jellemző minták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása

– A gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)

– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Plasztika

– Oszlopszobrok. Szoborfaragás (egyszerűen formált emberfigurák gipszből, ytong téglából, purhabból)

– Vízköpők. Fantasztikus figurák, állatalakok (gótikus templomokról; mintázás agyagból)

– Figurateremtés valódi állatok és képzeletbeli szörnyek megformálásával

Öltözéktervezés

– Sisak készítése. A viselhetőség és a méretek figyelembe vétele

– A szín– és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Arcképtár

– Önarckép különböző elképzelt szerepben, jelmezben és korban való ábrázolása

– Önarckép gyűjtemény mai környezetben (ceruza, krétarajzok,

tempera) Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a választott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,

– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,

– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,

– a legfontosabb baleset és munkavédelmi

tudnivalókat. Legyen képes:

– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,

– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,

– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– változatos – forma – faktúra és felületminőségek létrehozására,

– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók–tárgyak létrehozására,

– egyéni eszközhasználatra,

– a műalkotások értő befogadására,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,

– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

8.1.5. 5. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Az emberi és a természeti környezet esztétikumának felismertetése, a művészetek, alkotási tevékenységek iránti érdeklődés megerősítése.

– A látás és a látványértelmező képesség pontosítása, fejlesztése.

– A kézműves tárgyalkotás, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek körének bővítése.

– A látvány utáni ábrázolás törvényszerűségeinek felismertetése, a vizuális nyelvrendszer alkalmazásának fejlesztése a különböző feladatok során.

– A manuális tudás és az alkotóképesség továbbfejlesztése, a stílusérzék megalapozása.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A látvány megfigyelése, perspektivikus ábrázolása

Rajzeszközök, plasztikus és modellező anyagok és eszközök

Különféle képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti

technikák Az egyes műfajokra jellemző előadásmódok

Az ókori antik világ és a reneszánsz művészettörténet érdekességei

Az egyes népművészeti tájegységekre jellemző stílusjegyek, technikák

A formai, színtani alapismeretek

A tárgyalkotás, a tárgykészítéshez kapcsolódó anyagok, egyes eljárások,

technikák Hagyományos és új médiumok

Az előképek megismerése, feldolgozása – tanulmányrajzok, vázlatok, makettek, modellek

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetábrázolás

– Életképek (reneszánsz palotában; illusztrációk különféle színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)

– A kor ünnepeinek megjelenítése a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

Tornyok, várak, paloták

– Épületábrázolás tusrajzzal

– Struktúra – textúra, formaszerkezet és felületi megjelenés (kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)

– Makett készítés különféle anyagok felhasználásával csoportmunkában

Színharmóniák

– Tájképek különböző fényviszonyok között – csak színfoltokkal festve – hajnalban, délben, szürkületben, éjszaka (gyűjtés elektronikus formában is, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)

– Telt és tört színek, komplementer színek és különböző árnyalataik (festés akvarellel, krétával, kevert eljárással)

Környezetábrázolás – kép és valóság

– A tárgyak és a természeti környezet megfigyelése

– Az ablakon át látható világ (ábrázolás pitt–krétával, festéssel)

– A vonalperspektíva, levegő és színperspektíva felfedezése

– Előtér – középtér – háttér (tusrajzok, szénrajzok)

– Öltözéktervezés

– A szín– és az anyagválasztás szerepe

– Fejfedők (bohócsipka) készítése a viselhetőség és a méretek figyelembe vétele (papír és textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

Képeskönyv

– A természet törvényeinek, jelenségeinek megfigyelése, összegyűjtése, lejegyzése

– Növények, állatok minél pontosabb megfigyelés alapján készült illusztrációi

– Magyarázó rajz, részletek és leírások a tervlapon (aprólékos ceruza és tusrajzok, temperafestés, kézírás vágott hegyű tollal)

Mintakincs

– A korra jellemző textilminták, díszítések gyűjtése, vázlatfüzetbe rajzolása

– Gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben – páros munka)

– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények felhasználásával (akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok,)

– Egyszerű díszítőelemek szimmetrikus, pozitív–negatív formákká, ritmussá rendezése

– Természetes formák redukálása, egyszerűsítése, stilizálása, szín– és forma–variációk létrehozása (papírmetszet létrehozása)

Arcképtár

– Hétköznapi tömeg (piaci sokadalom) összeállítása nagyméretű kartonra (saját, választott figurákkal)

– Különböző korú és karakterű emberek portréja. (Csoportmunka. Ceruza, krétarajzok, tempera)

Fény– árnyék jelenségek

– Titokzatos terek létrehozása, a fény–árnyék hatások felhasználásával

– Vázlatok készítése jellegzetes fény–árnyék viszonyok bemutatására

– Térkonstrukció talált, gyűjtött tárgyakból, lepedőkből, zsinórokból, kartonokból többféle bevilágítással (közös, csoportos alkotás)

– Fényképek, videó készítése a terek bejárásával, a korábbi munkák térbe helyezése, „helyzetbe hozása" Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,

– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,

– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,

– a legfontosabb baleset és munkavédelmi

tudnivalókat. Legyen képes:

– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,

– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,

– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,

– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,

– egyéni eszközhasználatra,

– a műalkotások értő befogadására,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,

– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

8.1.6. 6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A látvány és a tanult ábrázolás összhangba hozása a személyes mondanivalóval.

– A természet– és emberábrázolás különböző formáinak megismertetése.

– A stílus– és arányérzék továbbfejlesztése.

– Az önálló kézműves tárgyalkotás technikájának megválasztására, a képző– és iparművészeti, médiaművészeti tevékenységek eszköztárának biztonságos használatára való képesség fejlesztése.

– A látvány utáni ábrázolás árnyaltabbá tétele, a kompozíció, a szín és az előadásmód finomítása.

– A képi műveltség bővítése.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Rajzeszközök, vizes bázisú festékek és plasztikus anyagok

A képző– és iparművészeti, népművészeti, médiaművészeti technikák

A barokk művészettörténeti korszakára jellemző stílusjegyek, technikák

A stíluskorszakra jellemző előadásmódok

Témavariációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Történetábrázolás

– Mozgalmas jelenetek (Álarcosbál egy barokk kastélyban. Illusztrációk különféle színes eszközökkel vagy képregényszerűen elmesélve)

– Groteszk, vígjátéki történetelemek illusztratív feldolgozása a megismert ábrázolási formák, stílusjegyek felidézésével (képi, fotó, videó vagy számítógépes feldolgozások)

– Épületek belseje, bútorai

– Épületábrázolás tusrajzzal, vegyes technikával (kollázs különböző felületű, struktúrájú, textúrájú anyagokkal, tussal, páccal)

– Öltözetek pasztellszínekkel (gyűjtés elektronikus formában, kísérletek a számítógépes grafikai programok használatával)

– Színhangulatok festése zenei hangzásokra (akvarell, kréta kevert eljárások)

Öltözék

– Legyező és maszk készítése a működés és a méretek figyelembe vétele

– A szín– és az anyagválasztás szerepe (papír, textilanyagok felhasználása, karcolás, hajtás, ragasztás, festés, varrás)

– A térábrázolási konvenciók, optikai csalódások, illúziókeltés

– A perspektíva és az axonometria fintorai (Escher rajzai, térformái. Gyűjtések)

– Tárgyak ábrázolása eltérő, végletes nézőpontokból – alulnézet, felülnézet, közelről – és messzire távolodva (grafit, szén, pittkréta)

– Épületdíszítések, minták gyűjtése, rajzolásuk vázlatfüzetbe

– Gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése (vízfestés, ecsetrajz, különböző léptékben– páros munka)

– Ornamentika szerkesztése, rajzolása természeti motívumok, növények, csiga, kagylómotívumok felhasználásával

(akvarell ceruza, vízfestékek, sablonok)

Arcképtár

– Arcképek díszes keretben

– Különböző korú és karakterű emberek portréja (ceruza, krétarajzok, tempera)

A tárgyak egyedi vonásai

– Lakomák gazdag tárgyi világa. Gyűjtés a németalföldi festmények és mai fotók, installációk körében

– Hasonlóság és különbözőség. Azonos funkciójú tárgyak megfigyelése, egyedi vonásaik, különbözőségeik felfedezése (ceruza, vízfesték)

A tárgyak összhangja

– Hangszerek

– Klasszikus és saját megoldások

– Csendélet, drapériák, hangszerek beállításával (összefogott kompozíciók, finom részletmegoldások. Pasztellkréta)

Vizsgamunka készítése

Értékelés és kiállítás–

rendezés Követelmény

A tanuló ismerje:

– az adott kor művészetét, kézműves kultúráját, tárgyait,

– a vizuális kifejezés formáit, eszközeit, elemeit és nyelvezetét,

– a tervezéstől a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,

– a legfontosabb baleset és munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

– a látvány és jelenségek értelmezésére, rögzítésére,

– egy gondolat, téma kibontására, sík és plasztikus variációinak létrehozására,

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– a perspektivikus ábrázolás alapszabályai szerint tárgycsoportok, figurák ábrázolására,

– színtani alapismereteinek felhasználásával önálló képek készítésére,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– változatos forma–, faktúra– és felületminőségek létrehozására,

– különböző anyagokkal és eszközökkel, változatos konstrukciók, tárgyak létrehozására,

– egyéni eszközhasználatra,

– a műalkotások értő befogadására,

– vizuális eszköztárának, folyamatos bővítésére és alkalmazására,

– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

– a vizuális művészetek eszköztárát,

– a tárgytervezés és tárgykészítés fázisait,

– a rajzolás, festés, térművészet műfaji sajátosságait, anyagait és eszközeit,

– a különböző ábrázolási és tárgyalkotó technikákat,

– a legjelentősebb művészettörténeti korszakok művészetének jellegzetességeit, kultúráját, tárgyait,

– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:

– az alkotói munka végig vitelére,

– a látvány és jelenségek megragadására, visszaadására,

– motívumgyűjtésre, feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– a perspektivikus ábrázolás szabályainak alkalmazására,

– színtani ismereteinek felhasználására,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– sokféle eszköz– és anyaghasználatra a kifejezés érdekében,

– konzekvens munkák elkészítésére,

– a művészettörténeti korok, stílusok megkülönböztetésére, értő befogadására,

– a legfontosabb baleset– és munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama:

Vizuális alkotó gyakorlat

– vizsgamunka bemutatása 15 perc

– helyszíni feladat megoldása 105 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, alkotó, konstruáló, tárgykészítő képessége. A feladatmegoldás tükrözze a tanulónak a vizuális alkotó gyakorlatok során megszerzett tudását a művészeti ág anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről, megszerzett ismeretét. A megvalósított vizsgamunka mutassa be a tanuló technikai jártasságát, tudását.

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga két részből tevődik össze:

A) Dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képsorozat vagy tárgy, tárgycsoport.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

– tárgy, tárgy együttes,

– festészeti, grafikai alkotás–sorozat,

– szobor, térkonstrukció és variációi.

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kész kép vagy tárgy.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott anyaggal és technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

– tárgy,

– festészeti, grafikai alkotás,

– szobor, térkonstrukció

A vizsga értékelése

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:

– esztétikai érzékenység, művészeti ismeretek jelenléte,

– tervezési, plasztikai tárgyformáló készség,

– a kísérletező kedv és kreativitás megjelenése,

– alapvető anyag–, eszköz– és szerszámhasználati ismeret, jártasság,

– térformálás, konstruáló és kompozíciós készség,

– a tartalomnak megfelelő anyag, forma, szín, technika és kifejezésmód használata,

– az elkészült munka egyedisége, összhangja.

9. Grafika és festészet alapjai

A grafika és festészet alapjai tantárgy célja a képi világ, a képi kifejezés különbféle módjainak megismertetése. A fantázia kibontakoztatása, a valósággal való összekapcsolása. Változatos felfedező és alkotó folyamatokon keresztül hozzásegíteni a tanulókat az önálló, kreatív tevékenységekhez.

A tantárgy feladata előkészíteni és megalapozni a művészi igényű szakmai munkát.

9.1. Alapfokú évfolyamok

9.1.1 1. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A környezet esztétikumára érzékeny nyitott szemlélet kialakítása.

– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz– és anyaghasználati készség fejlesztése.

– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok játékos gazdagítása.

– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.

– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.

– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A vonal megjelenési formái

A szín szerepe az érzelmek, hangulat kifejezésében

A forma, folt, felület és textúra jelentése és létrehozásának lehetőségei

A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai

Részlet és nagyítás

A díszítés sajátosságai

A nyomhagyás egyszerű technikái

Kompozíciós alapismeretek

Az illusztratív ábrázolás

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

– A vonal megjelenési formái a valóságban és a képzőművészetben. Játékos felfedezések

– A vonal, mint mozgásnyom

– Eltérő célú és irányú mozgások megfigyelése, létrehozása

– Változatos mozdulatokkal, mozgással hagyott nyomok más–más felületeken és anyagokon

A szín

– Szín és mozgás

– Különböző mozgások, mozdulatok (simogatás, dobolás) által keltett érzelmek kifejezése színekkel

– Mozdulatok, mozdulatsorok színes lenyomatai nagyméretű felületeken kézzel, szivaccsal, széles ecsettel

– Színek és élmények közti asszociatív kapcsolat

– Érzelmek, hangulatok megjelenítése különböző formájú és anyagú felületeken absztrakt színfoltokkal

– A kedvenc tárgy, lény jellemének kifejező ábrázolása színekkel szokatlan formájú felületeken

– A tárgy, lény hangulatváltozásainak megjelenítése színek segítségével

Felület és forma

– Különféle felületek és formák által kiváltott érzelmek

– Játékos forma– és felületalakítási kísérletek

– Gesztusok által létrehozott foltok, felületek

– Különböző érzelmi állapotok lenyomata

Felület és textúra

– A környezet felületeinek megismerése élményszerű tapasztalatok által

– Vizuális és taktilis érzékelés közti kapcsolat

– Különböző felületű, textúrájú anyagok gyűjtése, meghatározott szempontok szerinti csoportosításaik

– A gyűjtött anyagok kollázsként való felhasználása

– Különböző anyagok felületének tapintással való érzékelése (bekötött szemmel)

– A tapintási élmények megfogalmazása, megjelenítése, tapintási napló, térkép készítése

Minta a környezetben

– Környezetünkben levő tárgyakon található mintákból gyűjtemény létrehozása

– A gyűjtött minták egy–egy részletének nagyítása, új kontextusba helyezése

Díszítés, díszítmények

– Lapok felületek díszítése grafikai és festészeti technikákkal, jelentést hordozó motívumokkal *Nyomhagyás*

– Különböző formájú, felületű tárgyakkal foltok, rajzolatok létrehozása

– Az elkészített nyomatok kiegészítése, továbbfejlesztése jelentést hordozó illusztratív alkotássá tussal, filctollal, festékkel

Kompozíció

– Képi elemek rendezése

– Ugyanazon elemekből eltérő hatású, egyensúlyú kompozíciók összeállítása monokróm festéssel, kollázzsal, egyszerű nyomhagyással

Képalkotás

– Illusztrációk készítése mesék, események szereplőinek nagyméretű ábrázolásával

– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív megfogalmazása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal (grafit, toll, kréta, vízfesték, kollázs)

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a vonal megjelenési formáit,

– a szín szerepét az érzelmek, hangulat kifejezésében,

– a forma, folt, felület és textúra jelentését és létrehozásának lehetőségeit,

– a díszítés sajátosságait,

– a nyomhagyás egyszerű technikáit,

– a kompozíciós alapismereteket,

– az illusztratív ábrázolás alapjait.

Legyen képes:

– mozgásnyomok vonallal történő rögzítésére,

– az érzelmek vonallal, színnel történő ábrázolása,

– forma, folt, felület és textúra létrehozására,

– a nyomhagyás egyszerű technikáinak alkalmazására,

– képalkotásra,

– gyűjtemény létrehozására,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

9.1.2. 2. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz– és anyaghasználati készség fejlesztése.

– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.

– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.

– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.

– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Vonal a térben

A szín szerepe és hatása a tárgyakon és a térben

A színek és lelki minőségek

Felület és textúra kontrasztok és létrehozásának lehetőségei

A gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjai

A díszítés sajátosságai

A tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolat

Egyszerű nyomatok

A kiemelés

Az illusztratív ábrázolás

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

– Vonalak a térben

– Vonalszerű anyagokkal (kötél, szalag) térjátékok, installációk létrehozása

– A létrehozott vonalterek megjelenítése különböző grafikai eszközökkel

– Az elkészült grafika továbbfejlesztése, alakítása variációk, sorozatok formájában

A szín

– A színek és térbeli formák kapcsolata a mesékben és a valóságban

– Színes terek, téri formák létrehozása, térátalakítások

– Különböző színű vagy különböző színűre festett talált tárgyak (textilek, dobozok, fonalak) segítségével eltérő funkciójú és hangulatú színes terek megépítése

– A létrehozott terek által nyújtott élmények megjelenítése festéssel, kollázzsal

– Tulajdonságok, fogalmak rokonítása, összekapcsolása színekkel és egyszerű térbeli formákkal, tárgyakkal

– Térbeli formák, tárgyak felületének átalakítása festéssel, tárgymesék létrehozása

– Egy konstruált tér hangulatának, jelentésének módosítása színcserével

Felület és forma

– Ellentétek, felületi kontrasztok

– Semleges, nyugodt felületeken markáns ellentétek, felületi kontrasztok létrehozása

– A gesztusokkal létrehozott foltok, felületek által közvetített információk

Felület és textúra

– Különböző felületeket, textúrákat ábrázoló képek, fotók gyűjtése, csoportosítási lehetőségek

– A gyűjtött fotók, fénymásolatok grafikai kiegészítései, átalakításai

– Az elkészült lapokból illetve a gyűjtött fotókból kollázsok, képtárgyak készítése

Minta a környezetben

– Növények, állatok fotóin, illetve mikroszkopikus felvételeken található minták, mintázatok gyűjtése

– A gyűjtött mintakincs szabad felhasználása méret és léptékváltással

Díszítés, díszítmények

– Funkcióval, jelentéssel bíró plasztikus tárgyak felületének megmunkálása, díszítése grafikai és festészeti technikákkal

Egyszerű nyomatok

– Képi üzenetek létrehozása egyszerű sokszorosítási technikákkal (papírdúc, papír– vagy műanyagkarc, sablon átfújással)

Kompozíció

– A kiemelés szerepe és lehetőségei a valóságban, a mesékben és a különböző művészeti ágakban

– A kép egyes szereplőinek, elemeinek hangsúlyozása (formával, mérettel, színnel, aránnyal, nézőponttal, felülettel, kontraszt alkalmazásával, elhelyezéssel)

Képalkotás

– Illusztrációk készítése

– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása grafikai és festészeti eszközökkel, anyagokkal, valamint ezek kombinált megoldásaival (festett ceruzarajz, színezett tollrajz, kollázs, vegyes technika)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– vonal a térképző szerepét,

– a szín szerepét, hatását a tárgyakon és a térben,

– felület és textúra kontrasztok létrehozásának lehetőségeit,

– a gyűjtés, gyűjtemény létrehozásának módjait,

– a díszítés sajátosságait,

– a tárgyak funkciója és díszítése közti kapcsolatot,

– a kiemelés módjait,

– az illusztratív ábrázolás sajátosságait.

Legyen képes:

– vonalvariációk létrehozására,

– a lelki minőségek kifejezésére,

– felület és textúra kontrasztok létrehozására,

– egyszerű nyomatok készítésére,

– képalkotásra,

– gyűjtemény létrehozására,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

9.1.3. 3. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.

– A vonallal, színnel, felülettel, díszítménnyel, kompozícióval kapcsolatos tapasztalatok gazdagítása.

– A képalkotáshoz szükséges érzéki tapasztalások és technikai ismeretek átadása.

– Örömteli munkával a személyes megnyilvánulásnak teret adó alkotótevékenység motiválása.

– Kreatív gondolkodásra, alkotásra nevelés.

– Az önkifejezés változatos formáinak alkalmazása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A vonal és a mozgás–változás

A színek egymáshoz való viszonya

A színek érzelmi minősége

Színharmóniák, színkontrasztok

A forma, folt, felület és textúra kifejező használata

A gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségei

A funkció és díszítés

Egyedi motívumok, motívumrendszer

Dombornyomat

Kompozíciós variációk

Illusztratív sorozatok

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A vonal

– Változások vizuális nyomai

– A valóságos és képzeletbeli változások nyomainak megjelenítése különböző grafikai és festészeti technikákkal

– Improvizatív és tudatos vonal– és hangjátékok

– Különböző hatású, karakterű hangok, zajok, zenék inspiráló hatására különböző karakterű vonalak, rajzos vonalszövetek készítése

A szín

– Színfoltok festése zene hangulatára

– A színek egymáshoz való viszonya, a színek érzelmi minősége

– Természeti jelenségek színekkel és színárnyalatokkal való kifejezése

– Egy–egy szín más színekkel való kapcsolatának mesén, dramatikus játékon keresztül történő átélése, az élmények megfestése

– Árnyalt vizuális minőségek, színharmóniák

– Fogalmakkal, hangokkal, mozdulatokkal leírható tartalmak megjelenítése színek, színharmóniák által

– Színkontrasztok, tartalmi ellentétek

– Színkontrasztok, színellentétek festése – melyek tartalmi ellentéteket és belső élményeket juttatnak felszínre – különös tekintettel a sötét–világos kontrasztra

A felület

– Felület és ábrázolási szándék

– Különböző érzelmi, hangulati állapotok megjelenítése a megismert technikákkal, felületalakítási lehetőségekkel változatos műfaji kísérletek során

– Foltok, folthatárok

– A valóságban látható éles és elmosódott kontúrok megfigyelése és megjelenítésük

– Transzparencia, ellenfény, a részletek láthatósága

Textúra képzés

– Különböző anyagok segítségével, felhasználásával (homok, gipsz, fonal, drót, szögek) változatos textúrájú felületek létrehozása

– Az elkészült lapokból képtárgyak készítése

Minta a környezetben

– Műalkotásokról, építményekről, fotókról minták, ornamentikák gyűjtése

– A gyűjtött és továbbgondolt mintakincs felhasználása tárgyakon

Díszítés, díszítmények

– Funkcióval, jelentéssel bíró mikro terek külső– belső elemeinek díszítése grafikai és festészeti technikákkal

– A mikro terek lakóinak, lényeinek egyedi megjelenítése

Sablon nyomatok

– Meghívó, plakát, képregény készítése sablonnyomat segítségével (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal)

Dombornyomatok

– Különböző anyagok, tárgyak segítségével plasztikus papírnyomatok

készítése *Kompozíció*

– Komponálási módok

– Játékos kísérletek, variációk egy saját alkotás, illetve különböző reprodukciók képi elemeinek, szereplőinek átrendezésére

Képalkotás

– Illusztrációk készítése

– Történetek, mesék jeleneteinek illusztratív ábrázolása sorozatokban grafikai és festészeti technikákkal (monotípia és kollázs–technika vonalas, festett kiegészítéssel, krétarajzzal, karcnyomatokkal)

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a mozgás–változás vonallal történő kifejezésének lehetőségeit,

– a színek egymáshoz való viszonyát,

– a színek érzelmi minőségét,

– a színharmóniákat, színkontrasztokat,

– a gyűjtés, gyűjtemény felhasználásának lehetőségeit,

– a funkció és díszítés kapcsolatát,

– a dombornyomat készítésének technikáját.

Legyen képes:

– a vonal, forma, folt, felület, szín és textúra kifejező használatára,

– egyedi motívumok, motívumrendszer alkalmazására,

– dombornyomat készítésére,

– a kompozíciós variációk, illusztratív sorozatok készítésére,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

IV. 2.Grafika és festészet tanszak

1. Grafika és festészet mûhelygyakorlat

A grafika és festészet műhelygyakorlat célja olyan általános és speciális ismeretek átadása, melyek képessé teszik a tanulót önálló, színvonalas grafikai és festészeti alkotások létrehozására. Célja továbbá, hogy a tanulókat önmaguk megismeréséhez és a valóság törvényszerűségeinek egyre pontosabb és mélyebb megértéséhez juttassa a kritikus megfigyelés és gyakorlati tevékenységek segítségével.

A műhelygyakorlat feladata a tanulói képzelet, a belső képek és a valóság törvényszerűségeiből fakadó vizuális látványelemek összekapcsolásának elősegítése. Feladata továbbá kreatív alkotói tevékenységen keresztül az emberi, társadalmi és művészeti problémákra való érzékenység és véleménynyilvánítási igény kialakítása.

1.1. Alapfok

1.1.1. 4. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A grafikai és festészeti munkához szükséges eszköz és anyaghasználati készség fejlesztése.
– A vizuális kifejezés elemeinek eszközeinek felismerése, egyre tudatosabb alkalmazása.
– A motívumgyűjtés és vázlatkészítés gyakorlatában való jártasság kialakítása.
– A tanult grafikai és festészeti technikák alkalmazási képességének gyakorlása.
– Az esztétikai érzékenység és kifejezőkészség fejlesztése.
– Az önállóság kialakítása.
– A fegyelmezett munkavégzés szabályainak elsajátíttatása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

Grafika és festészet technikai, műfaji sajátosságai

Vizuális kifejezés alapvető eszközei, szerepük

A vonal megjelenési lehetőségei, kifejezőereje

A fekete–fehér kontraszt hatása, használatának lehetőségei

A tónus szerepe

A színek érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatása

A sötét–világos, a hideg–meleg színkontraszt

A faktúra és textúra alakítás lehetőségei

Képépítési és kompozíciós lehetőségek (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák, szabályosság–szabálytalanság)

Téma variációk és különböző méretű alkotások készítésének sajátosságai

-ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz technikája

Az anyagnyomatok, a monotypia, a magas nyomás műveletei

Kollázs és vegyes technikájú alkotások készítésének lehetőségei

Az akvarell– és temperafestés eltérő technikai

sajátosságai A pasztellkép készítés technikája

Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságainak megfelelő betű, monogram, embléma, piktogram

tervezése Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

Vonal

– A vonal ritmust kifejező hatása

– A vonal karaktermegjelenítő szerepe

– A vonal pszichikai kifejezőereje

– Sorsok, korok, egyéniségek kifejezése különböző vonalhasználattal

– Vonal a festészetben és a grafikában

– Vonal a térben és képtárgyakon

– Vonal a tájban, természetben, (monumentális) szabadtéri installációk, land art

Szín

– Színes fonalak, drapériák – színes terek, színkontrasztok

– A színek hatása (érzelmi, hő és figyelemfelhívó hatás)

– A színek analogikus kapcsolata az érzetekkel, a különböző kifejezési nyelvekkel és szellemi tartalmakkal

A fény és a sötét differenciálódása

– A fény és a sötét által közvetített tartalmak (mesék, mítoszok, legendák)

– Játék a fénnyel (lámpákkal, vetítőkkel)

– Tárgyak, terek és a fény kapcsolata

– Külső–belső élmények átélése, megtapasztalása és megjelenítése (zenei, akusztikai analógiák felismerése, létrehozása)

– A fekete szín használata, a fekete–fehér kontraszt (fekete tér, fekete tárgy)

– A szürkétől a feketéig – grafikában és festészetben

Felületképzés

– Faktúra és textúra alakítás a grafika és festés eszközeivel

– Felületkontrasztok létrehozása (különböző anyagok nyomataival, kollázzsal)

– Lavírozott tus, pác és akvarell rajzok

– A gyors, könnyed festés technikája

– Festett ceruzarajzok. Különböző technikák vegyítése, kísérletezések

Kifejezés, képalakítás

– Organikus képalkotás (szerves elrendezés, kiemelés–elhagyás, pozitív–negatív formák,

szabályosság – szabálytalanság)

– Képi elemek átrendezése, variációk, kompozíciós lehetőségek

Képalkotás

– Illusztráció készítése

– Tusrajzzal a monokromitás, a foltképzés és a vonalrendszerek szerepének hangsúlyozása

– Egyedi nyomtatással monotypia készítése

Tér – környezet

– A körülvevő környezet elemei által létrehozott különböző méretű, nyitott és zárt terek

– Térépítések és térjátékok a különböző érzékelési területek bekapcsolásával

– Hagyományos és rendhagyó térképek készítése (hang–, taktilis–, hő térképek)

– Eltérő hangulatú, méretű, arányú és szerkezetű terekben, (labirintusokban) átélt tapasztalások, élmények megjelenítése grafika, festészet és kevert technikák segítségével

A betű és kép

– Jel (egyedi, saját jel)

– Betűkarakter, monogram

– Az alkalmazott grafika műfaji sajátosságaival embléma, piktogram tervezése

– A kódextől a könyvnyomtatásig

– A nyomtatott írás és a kép használhatósága

– Miniatúrák, óriásképek

Műalkotások

– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása

– Anyagok, eszközök, megoldások a különböző korokban

– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten

– Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a grafika és festészet alapvető technikai és műfaji sajátosságait,

– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,

– a grafika és festészet néhány kiemelkedő hazai és külföldi képviselőjét, kortárs alkotóit,

– a vizuális kifejezés, képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,

– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

Legyen képes:

– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,

– a vizuális kifejezőeszközök és módok (vonalak, színek, formák, felületek és kompozíciós lehetőségek) kifejezési szándék szerinti használatára,

– a tanult grafikai és festészeti technikákkal (ceruza–, tus–, pác–, akvarell– és krétarajz, anyag nyomatok, monotypia, kollázs, akvarellfestés, temperafestés, pasztell és vegyes technika) alkotásokat létrehozni,

– egy téma kapcsán variációkat és különböző méretű alkotásokat készíteni,

– képzőművészeti alkotásokon a színek, vonalak felületek sajátosságait felismerni,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

1.1.2. 5. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A környezet által közvetített üzenetek befogadásának és értelmezésének mélyítése.

– A formák, színek változatos, gazdag használatának kialakítása.

– A külső látvány és a lelki tartalmak érzékeny megjelenítésének fejlesztése.

– A véleményformálás finomítása saját és mások műveivel kapcsolatban.

– A tanulók tervezési készségének és problémamegoldó képességének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A megvilágítás szerepe

A fény és árnyék grafikai és festészeti eszközökkel való megjelenítésének lehetõségei

A forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztok

A redukció, a sűrítés, a fokozás és a kiemelés szerepe

A felületgazdagítás lehetőségei

A színperspektíva szerepe

A különböző színviszonyok hatása, kifejezőereje

Variációk, sorozatok készítése

Nagyítások, méret és léptékváltások alkalmazása

Eltérő képkivágások hatásainak megtapasztalása és alkalmazása

A sablonnyomat, dombornyomat technikája

A linómetszés technikája

Alkalmazott vagy tervezőgrafika sajátosságainak megfelelő tipográfia, könyvborító, plakát tervezése

Jelmezek, maszkok, díszletek készítésének sajátosságai

Egyszerű akció, performance létrehozása

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A fény és a sötét

– Karakteresen eltérő erejű, irányú megvilágítású tárgyak és terek létrehozása, megjelenítése

– A fény és árnyék grafikai eszközökkel való kifejezése

– Színes kompozíciók, és variációk készítése a látványinspiráló hatására

Kontrasztok

– Forma, méret, felület, szín és kompozíciós kontrasztokra épített kép, képtárgy sorozatok, variációk létrehozása, a zene – hang, mozgás–tapintás, az irodalom és a képzőművészet inspiráló hatására

– További lehetőségek, variációk és kísérletezések új médiumok, műfajok segítségével

Kifejezés – karakterek

– Emberi és mitikus karakterek vizuális kifejezése

– Emberek, hősök, tárgyak jelleme, hangulatváltozásaik megjelenítése a festészet és grafika eszközeivel

– Portrék, maszkok, jelmezek készítése

– Kifejező karakterek létrehozásának inspirálása játékokkal és akciókkal

– A kifejezés lehetőségei a redukció, a sűrítés, a fokozás, és a kiemelés eszközeivel

– Egy téma feldolgozása a sablonnyomat (kivágott papír vagy műanyag motívumokkal), dombornyomat, tus– és a temperatechnika lehetőségeit felhasználva

– Felületgazdagítási lehetőségek

– Dramatikus játék a kész alkotásokkal

Tér – környezet

– A közvetlen környezet tárgyai, tárgykarakterek szembeállítása, csoportosítások

– Tárgyátalakítások, átfestéssel, zavarófestéssel

– Tárgyak idegen, megszokottól eltérő környezetbe helyezése

– Léptékváltás adta lehetőségek felhasználása

– Egy tárgy részletének felnagyítása, változatos képkivágások

– A látvány és fantáziaképi elemeinek összekapcsolása egy tárgy, szerkezet belső terének ábrázolása során

Írás – kép

– Alkalmazott vagy tervezőgrafikai ismeretek segítségével könyvborító, plakát készítése

– A képhez felirat tervezése (számítógép segítségével). Betű, tipográfia

– A betű, írás és kép szabad műfajú felhasználása

Szín

– „Szín–tér", külső – belső terek színviszonyai

– Az illúziókeltés lehetőségei

– Színperspektíva

– Kompozíciós változatok a színkontrasztra

– A szín kifejezőereje, mélysége, mozgása a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során

– Terek berendezése, benépesítése eltérő méretű és színű figurákkal, szalagokkal, textilekkel, lámpákkal

– Doboz szín–házak – azonos motívumok más–más színviszonyok között

Képalkotás

– A gouache technikájának ismerete

– A linómetszés technikájának elsajátítása, sajátosságai, műfaji követelményei, az anyag– és eszközhasználat specifikumai

– Egydúcos linómetszet

– Színes linómetszet kialakítása a dúc továbbvésésével

– Különböző méretű illusztráció, illusztráció sorozat készítése zenei, irodalmi alkotáshoz

– Illusztráció készítése egyedi és sokszorosítási technikákkal (ecset– és tollrajz, gouache, linómetszet)

Műalkotások

– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása

– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban

– A feladatokhoz kapcsolódó műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten

– Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a szín kifejezőerejét, a színperspektíva szerepét,

– a különböző színviszonyok hatását,

– a sablonnyomat, dombornyomat, linómetszés technikáját.

Legyen képes:

– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban alkalmazni,

– a fény – árnyék – szín összefüggéseit felhasználni a külső látvány és a lelki tartalmak megjelenítése során,

– alkalmazni a léptékváltás adta lehetőségeket,

– véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

1.1.3. 6. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A személyes kifejezési eszközök megtalálásának ösztönzése.

– A kísérletező kedv, a döntésképesség és az alkotói magatartás fejlesztése.

– A képépítési és kompozíciós törvényszerűségek tudatos használatának ösztönzése.

– A tudatos környezetformálás igényének kialakítása.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A szín modulációk, lokál és valőr színek

A szín–önkontraszt és komplementer kontraszt hatásai

A túlzás, fokozás szerepe

Az egyensúly feltételei

Az átírás módjai

A dekoratív festészet sajátosságai

A különböző stílusjegyek felismerésének szempontjai

Többdúcos linómetszet létrehozása

Hidegtű vagy pusztatű technikája

Az improvizatív és a tervezett mûvek közti különbségek

Látványterv létrehozása

Akrilfestés gyakorlata

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

Képalkotás

– Személyes jelentéssel bíró fogalmak, tartalmak, tárgyak grafikus megjelenítése (változás, kapcsolat, szembenállás)

– Színes sokszorosítás. A színek felhasználásának lehetősége a sokszorosított grafikában értékelés és kiállítás– rendezés

– Többdúcos linómetszet készítése

– Alapszín keveredések, átfedések, új szín létrehozása, alányomás

– Sorozat készítése amorf keretű linódúcokkal

– Hidegtű

– A hidegtű vagy pusztatű technika elsajátítása, a mélynyomás alapjai

– Alapozatlan, puszta, felfényesített lemezre karcolás tûvel, a felületek megdolgozása jelet hagyó eszközökkel

– A vonalkarakter lehetőségeinek kiaknázása a dúc felnagyításával

– A magas– és a mélynyomás variálásának lehetőségei

Stílusvariációk, átiratok

– Különböző korok eltérő stílusú, témájú alkotásainak átfestése, összekeverése és egybeépítésük variációi

– Stílusjegyek átváltoztatása, méret– és léptékváltások

– Nagyméretű dekoratív, díszletjellegű megoldások. Tervek készítése

– Fotókból képsorozatok összeállítása, eltérő képkapcsolási lehetőségek tudatos használata

– Művek összehasonlítása

Egyéni vizuális kifejezés

– Személyes kifejezőeszközök és módok megtalálása az egyéniség, a technikai lehetőségek és a műfaji sajátosságok összehangolása által, önálló kísérletezések segítségével

– Folyamat – karakter – személyes idő kifejezési lehetőségei

– Személyes képnapló készítése, lelki tartalmak, történések és változások vizuális rögzítése

– Improvizációk és tervezett művek

– Zenei vagy egyéb inspiráció segítségével túlzások, fokozások, egyensúly vesztések megjelenítése festészeti és vegyes technikájú alkotásokon, képtárgy sorozatokon

Vizsgamunka

– Az eddigi ismeretek felhasználásával, egyéni kifejezési szándék szerinti kép, képtárgy, képsorozat készítése választott technikával és dokumentálása.

Műalkotások

– A feladatokhoz kapcsolódó grafikai, festészeti és egyéb alkotások inspirációs felhasználása

– Anyagok, eszközök, megoldások és stiláris jegyek a különböző korokban

– Elemzések a grafika és festés módszereiről, a színhasználatról és az anyagokról

– Művészeti, művészettörténeti ismeretek beépítése az alkotó tevékenységbe

– A feladatokhoz kapcsolódó kortárs műalkotások folyóiratokban, könyvtárban, interneten

– Műalkotások a környezetünkben, galériákban

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,

– a tanult vizuális kifejezőeszközöket és módokat a képalkotási gyakorlatban,

– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit.

Legyen képes:

– különbséget tenni a magas– és mélynyomás között,

– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló koncepciók alapján különböző méretű variációkat, kép–, képtárgy sorozatokat, illusztrációkat készíteni,

– munkáját esztétikusan összeállítani, bemutatni,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– véleményformálásra műalkotásokkal kapcsolatban,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények az alapfokú évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

– a grafika és festészet történetét, korszakait, jellemző alkotásait,

– a grafika és festészet kiemelkedő hazai és külföldi képviselőit, kortárs alkotóit,

– a grafika és festészet technikai és műfaji sajátosságait,

– a képgrafikai, alkalmazott grafikai és a festészeti tevékenységeket, eljárásokat

– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök szakszerű használatát,

– a képépítés törvényszerűségeit, kompozíciós lehetőségeit,

– a legfontosabb munkavédelmi tudnivalókat.

A tanuló legyen képes:

– munkájához motívumokat gyűjteni és vázlatokat, színvázlatokat készíteni,

– a tanszak tanult műfaji sajátosságainak megfelelő átírásra, absztrakcióra,

– az egyedi– és sokszorosított grafikai eljárások, festészeti technikák alkalmazására,

– a grafikai és festészeti anyagok helyes használatára,

– a színek, formák és kompozíciós lehetőségek kifejezési szándék szerinti használatára

– grafikai és festészeti elméleti és gyakorlati tudásának alkalmazásával önálló alkotások, variációk és illusztrációk készítésére,

– a tanult grafikai és festészeti technikák sokszínű használatára és továbbfejlesztési lehetőségeinek keresésére, kísérletezésre,

– esztétikus képi megjelenítésre,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– önálló véleményformálásra saját és mások műveivel kapcsolatban,

– a munkavédelmi szabályok betartására.

A művészeti alapvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama

A grafika és festészet műhelygyakorlat

– tervezés 40 perc

– tárgykészítés 140 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képalkotó, képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai és festészeti jártasságát, tudását.

A grafika és festészet műhelygyakorlat vizsga két részből tevődik össze:

-Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely lehet:

– alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás, sorozat vagy variáció,

– grafikai és festészeti illusztráció sorozat,

– szabadodon választott technikákkal készített képi alkotás, alkotássorozat vagy variáció.

A vizsgamunkát az alapfok utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti alapvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

-Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

– modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,

– alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlatterv – sorozat.

A vizsga értékelése

A grafika és festészet műhelygyakorlat alapvizsga értékelésének általános szempontjai:

– tervezési, képalkotási készség,

– színhasználat, kompozíciós készség,

– alapvető anyag– és eszközismeret, jártasság,

– a grafikai és festészeti ismeretek gyakorlati alkalmazása,

– a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő átíró és kifejezőképesség,

– az elkészült munka összhangja.

1.2. TOVÁBBKÉPZŐ

Továbbképző évfolyamok

1.2.1. 7. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Felkészítés a tanult művészeti kifejezőeszközök önálló alkalmazására.

– A vizuális érzékelés és visszatükrözés képességének finomítása.

– A konstruáló, plasztikai és a síkművészeti technikák készségszintű elsajátíttatása.

– Az elvont gondolkodás, az analizáló–szintetizáló képesség kialakítása, a látás kiművelése és tudatosítása.

– Az ábrázolási konvenciók megismertetése, elsajátíttatása.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Az egyetemes emberi kultúra, az európai műveltség, a nemzeti hagyományok értékeinek megismerése

A látvány pontos megfigyelésére, leképezése

A vizuális információk megértésére, átírására, felhasználására

A képi gondolkodás, vizuális absztrakció

Tanulmányok, szabadkézi vázlatok, makettek, modellek készítésére

A gondolat, téma kibontása, variációk, sorozatok, tárgy együttesek létrehozása

A jelentés, az esztétikum felismerésére, értelmezésére

A sűrítés, és felbontás, mint alkotói (komponálási) eszköz

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

A beállítás

– A geometrikus testek arányai, térbeli elhelyezkedése

– A népi tárgykultúra tárgyai egyszerű műtermi környezetben

– A tárgyak, tárgy együttesek feldolgozása, az arányok, a térbeli állapot minél pontosabb visszaadása (ceruzarajz, színes munkák)

A szerkezettől a formáig

– Drapéria vonalas ábrázolása (ceruza, pittkréta, szén)

– Drapériamozgásban. Fotók készítése szálló, lengő drapériáról, és azok megfestése

– A drapéria, mint plasztikai elem és jel. Fríz mintázása, gipszfaragás drapériamotívum után, gipszöntések A térről – síkban

– Rajzolt és festett belső terek – a perspektíva törvényei szerint

– Szobasarok, lépcsőház rajzolása festése

– A formák változatos megjelenítése. Szerkezeti kiemelések

– A perspektíva érzékeltetése vonalakkal (szerkezeti rajz, ceruza, pittkréta)

– A tanulmányok feldolgozása (tollrajz, színes papír – kollázs és grafikai lapok, linó–, papírmetszet)

Rajzi – plasztikai előtanulmányok

– Testrészek, fejrészletek. Vázlatok, krokik készítése (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével)

– A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsozott, satírozott rajz és foltképzés, vonalhálós rajzolás, faktúrák megjelenítése

– Rajzolás és mintázás élő modell vagy gipszöntvény alapján

– Fotóhitelességű és expresszív feldolgozások

A térről – térben

– A külső és belső tér érzékeltetése természeti formák alapján (csigaház, metszet készítése mintázással)

– Agyagszobor, agyag plakett készítése a formaépítés, arányok térbeliség pozitív–negatív formák megjelenítésével

Ábrázolás és szerkesztés

– A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók és felhasználásuk a művészi ábrázolásban

– Gyakorlatok a kétpontos perspektíva, a kavallier axonometria megismerésére

– Vonal a térben. Fém–, spárga– és üvegplasztikák

Nagyságrend

– A korábbiakban feldolgozott témák, tanulmányok egyéni vagy csoportos módon történő megfestése, megrajzolása nagy méretben (csomagolópapír, A/0 rajzlap, illetve kisméretû karton A/4 méret)

– A méretváltásból adódó kompozíciós problémák elemzése

Portré

– Önarckép készítése fénykép és tükör segítségével

– Az elkészült munkák összehasonlítása, elemzése

– A festett pasztell jellemzői, a pasztell technika megismerése

– A színek keverése

Szokatlan megjelenés

– Plasztikai munkák talált anyagokkal, meglepő formatársításokkal

– Gömb térbeli problémaköre: osztott gömb, gömbszeletek egymásra mintázása

– Portré gipsszel való mintázása, a fej rajza és mintázása különböző túlzásokkal,

torzításokkal Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,

– a térábrázolás alapelemeit,

– a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,

– a kompozíció jelentéshordozó elemeit,

– az alapvető színtani törvényszerűségeket,

– a jellegzetes vagy híres képző– és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,

– a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

– a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,

– motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,

– a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– geometrikus és természeti formák ábrázolására,

– a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,

– illusztrációkat készíteni.

1.2.2. 8. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A geometrikus és természeti formák ábrázolása, tárgycsoportok, portrék, figurák ábrázolása a perspektíva és az anatómia és szabályai szerint.

– Különféle illusztrációk készítése.

– A kiadott feladatok önálló megoldása, biztos eszközhasználattal.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

Az ábrázolás arányrendszere, szerkezete

Tónusos ábrázolás

A természeti formák átírása

Az anyagszerűség ábrázolása

A tér különböző léptékű megjelenítése

A konstruktivizmusra jellemző stílusjegyek, technikák

Anatómiai ismeretek

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

A beállítás

– Tárgyak, térelemek a szabadban

– A tárgyak, tárgy együttesek feldolgozása, az arányok, a térbeli állapot, a természetes fényviszonyok minél pontosabb visszaadása (ceruzarajz, színes munkák)

A beállítás átformálása

– A tárgy együttes képének feldolgozása, átírása más anyagokkal, technikákkal, különböző művészeti stílusokkal (barokk, impresszionista, expresszionista stílusgyakorlatok)

A szerkezettől a formáig

– Állat– és emberi koponya szerkezetének különféle rajzeszközökkel való ábrázolása (ceruza, pittkréta, szén)

– Koponya és változó környezete. Fotók készítése és azok megfestése

– A koponya bonyolult plasztikai problémái. Reliefmintázás, mintázás 1:1 méretben

A térről – síkban

– Rajzolt és festett épületek, terek, utcaképek a perspektíva törvényei szerint

– A felületek és formák változatos megjelenítése. Kiemelések

– A perspektíva érzékeltetése vonalakkal, tónusokkal, színfoltokkal (szerkezeti rajz, tónusos rajz – szén, pittkréta, pasztell, akvarell)

– A tanulmányok feldolgozása tollrajz, színes papír–kollázs és grafikai lapok, linó–, papírmetszet formájában

Rajzi – plasztikai előtanulmányok

– Szobrok, portrék – vázlatok, krokik készítése (nagyítás és kicsinyítés rajz segítségével)

– A vonallal való rajzolás módozatai pontozott, rácsozott, satírozott rajz és foltképzés, vonalhálós rajzolás, faktúrák megjelenítése

– Rajzolás és mintázás élő modell vagy gipszöntvény alapján

– Fotóhitelességű és expresszív feldolgozások

A térről – térben

– Termések titokzatos szerkezete, pozitív–negatív formái

– A természeti formák szerepe a formatervezésben

– A formaelemzések módszere a célirányos megfigyelés: a karakter

– Formakövető vonal: a plaszticitás

– Folyamatábra, fázisrajzok a mozgásváltozás kifejezésében

Ábrázolás és szerkesztés

– A perspektíva és egyéb ábrázolási konvenciók alkalmazása a mûvészi ábrázolásban

– Művészettörténeti példák tanulmányozása

– Gyakorlatok a perspektíva, és a Monge–szerkesztés megismerésére

Nagyságrend

– A korábbiakban feldolgozott témák, konstruktív tanulmányok egyéni vagy csoportos módon továbbfejlesztése, megrajzolása, megfestése óriás és kisméretben (falfelület, csomagolópapír, A/0 rajzlap, illetve kisméretű karton A/4 méret)

– A méretváltásból adódó kompozíciós problémák elemzése

Portré

– Rajzok élő modell után

– A formák felismerése az árnyék változásakor az arcon, bevilágítási feladatok

– Fej rekonstrukció koponya alapján

– Az emberi arc titkai. A látvány és a rajzi szabályok együttes érvényesítése

– A portrérajzolás és –festés fejlődése a különböző művészettörténeti korszakokban

– Portré. Plasztikus megjelenítések (vésett, mintázott relief és

körplasztika) Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,

– a térábrázolás alapelemeit,

– a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,

– a kompozíció jelentéshordozó elemeit,

– az alapvető színtani törvényszerűségeket,

– a jellegzetes vagy híres képző– és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,

– a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

– a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,

– motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,

– a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– geometrikus és természeti formák ábrázolására,

– a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,

– illusztrációkat készíteni.

1.2.3. 9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A látás és a látványértelmező képesség tudatosítása, az önkifejezés eszköztárának gazdagítása.

– Az esztétikus környezet iránti igény kialakítása, amelyen keresztül a tanuló képes lesz azt alakítani, formálni, megőrizni.

– A vizuális ismeretek, jártasságok kialakítása, elmélyítése.

– A kritikai véleményformálás igényének és képességének kialakítása.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A környezet– és tárgykultúra

Tónusos ábrázolás újabb technikái

A rendeltetés, a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggései

A bábkészítés hagyományai

A plein air festészet legismertebb alakjai

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

– Alakrajz

– Csontváz rajza

– Krokik, vázlatok álló, fekvő és mozgó figurákról (ceruzarajz, tus és pácvázlatok)

– Körberajzolások, tükörrajzok, fotók egymásról, azok rajzban történő átdolgozása

– Kollázsok és montázsok emberi alakok átalakításával, emberi alak részletrajzainak összeillesztése, fotószekvenciák emberek mozgásáról

Átváltozások

– A modell után elkészített munkák feldolgozása más eszközökkel, technikákkal, más méretben

– A mozdulatok értelmezése, újrarajzolása a figura testhelyzeteinek jellemző jegyeinek, térbeliségének kiemelése, torzítása

– Új beállítások új nézőpontokkal

Bábfigura

– Wayang–báb készítése finom faragással fából vagy habanyagból, a bábu festése

– A fej, a törzs, a mellkas, a mozgó végtagok kialakítása, a bábu összeszerelése

– A bábu hangja és beszéde, játéktere

Változatok művészettörténeti alkotásokra

– Gyűjtés a különböző stílusú figuraábrázolások körében

– Másolatok készítése a kép egyes elemeiről hagyományos festészeti és grafikai eljárásokkal (belerajzolások, átfestések, stílusparódiák, méret– és elemváltoztatások)

A természetben

– Vázlatok és festmények készítése a természetben

– A plain air–ben való munka megismerése (pác, lavírozott tus, aquarell és a gouache)

– Fotóséták – fotózás a természetben – fotósorozatok kialakítása

Karakterkeresés

– A portrérajzolás, a karakter kiemelése

– Karikatúrák és illusztratív képek készítése modell alapján, vonalas és színes képek. Önarcképek

– Az elkészített rajzok alapján végletes torzítások keresése a karakter teljes megváltoztatásával

– Portré vázlatok készítése, 1:1 portré mintázása

Népművészet és természet

– Betekintés a magyar népi viseletkultúrába

– Természeti népek technikái. Gyűjtés szakirodalomból, és azok anyagainak feldolgozása (fazekasság, hímzés, faragás, szövés, fonás)

– A népművészet előadásmódjának felidéződése a kortárs alkotók munkáiban

Érzelmi hatások

– Fogalompárok szerinti képalkotás (vidám–szomorú, haragos–megbocsátó, nyomasztó–feloldó)

– Érzelmi állapotok színben való kifejezése

– A színek sztereotip kapcsolata érzelmi állapotokkal, fogalmakkal

– Realisztikus és absztrakt megközelítés

Emlékmás

– Rövid portréfilm készítése egy kortárs képzőművészről, annak alkotási módszereiről, műveiről, személyes beszélgetés vagy bemutatás formájában

– Forgatókönyv, fotódokumentáció

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,

– a térábrázolás alapelemeit,

– a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,

– a kompozíció jelentéshordozó elemeit,

– az alapvető színtani törvényszerűségeket,

– a jellegzetes vagy híres képző– és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,

– a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

– a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,

– motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,

– a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– geometrikus és természeti formák ábrázolására,

– a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,

– illusztrációkat készíteni.

1.2.4. 10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A látvány és az absztrakció kölcsönhatásának megismertetése a figuraábrázoláson keresztül.

– A látványértelmező képesség tudatosítása, a figura és környezetének kialakításával.

– A vizuális ismeretek, jártasságok elmélyítése, összegzése az ismétlődő és fokozatosan nehezedő feladatok mentén.

– Ismerkedés a kortárs művészet törekvéseivel.

Tananyag

Vizuális alkotó gyakorlat – ismeretek

A környezet– és tárgykultúra

Tónusos ábrázolás újabb technikái

A rendeltetés, a szerkezet, a tartalom és a forma összefüggései

A bábkészítés hagyományai

A plein air festészet legismertebb alakjai

-nonfiguratív ábrázolás eszköztára

Eszközhasználati és munkavédelmi szabályok

Feladatcsoportok

Alakrajz

– Vázlatrajzok, krokik csoporttársakról, álló és mozgó alakokról. A vonal ereje, hangsúlyai (ceruzarajz, tus és pácvázlatok, agyag– és viaszkrokik)

Figura a térben

– Figura épített térben, ülő és álló figurák külső és belső térben

– Plein air és embercsoport rajza

Átváltozások

– Ülő, fekvő figura rajza

– Egy feladat többféle feldolgozása, variációk anyagokra, technikákra

– A kompozíciós elemek kiegyensúlyozott arányait felborító változatok létrehozása

Bábfigura

– Marionett báb készítése vegyes anyaghasználattal

– A fej, a törzs, a mellkas, a mozgó végtagok kialakítása, a bábu összeszerelése

– A bábu mozgathatósága, játéktere

Szín–tér

– Színes vázlatok készítése a színpadi tér színdinamikai megoldásához

Változatok művészettörténeti alkotásokra

– Gyűjtés a különböző stílusú figuraábrázolások körében

– Montázsok, anakronisztikus részletek beépítése a műalkotásokba

– Stíluskeresés

– Karakterkeresés

– A teljes figura, mint karakter. Karikatúrák és krokik készítése modell alapján, vonalas rajzok, szoborvázlatok készítése

Érzelmi hatások

– Eseménysor ábrázolása figurális és nonfiguratív képsorozatokban
– Kollázs grafikai kiegészítéssel

– Fogalompárok szerinti képalkotás (mozgalmas – unalmas, harsány – szelíd, haragos – vidám)

– Érzelmi állapotok kifejezése színekkel

Emlékmás

– Gyerekkori történet

– Videofelvétel készítésére alkalmas színes figurák és díszlet jellegű tér megalkotása (papír, gipsz, faszerkezet).

Csoportos feladat

– A film rajzos forgatókönyvének megtervezése,

elkészítése Vizsgamunka készítése

Értékelés és kiállítás–

rendezés Követelmény

A tanuló ismerje:

– a különféle vizuális művészetek jel– és jelképrendszerét,

– a tervezéstől a megvalósításig, vagy a tárgyalkotásig tartó kreatív folyamat részeit,

– a sík– és térművészet törvényszerűségeit, műfaji sajátosságait, anyagait és eszközeit,

– a rajzi, festészeti, plasztikai, konstruáló és tárgyalkotó technikákat,

– a térábrázolás alapelemeit,

– a vetületi, axonometrikus és perspektivikus ábrázolás alapelemeit,

– a kompozíció jelentéshordozó elemeit,

– az alapvető színtani törvényszerűségeket,

– a jellegzetes vagy híres képző– és iparművészeti, médiaművészeti és népművészeti alkotásokat,

– a legfontosabb munkavédelmi előírásokat.

Legyen képes:

– a látvány és jelenségek árnyalt értelmezésére,

– motívumok feldolgozásra, vázlatok készítésére, átírásra,

– kompozíciós ismereteinek alkalmazására,

– egy gondolat, téma kibontására, variációinak létrehozására,ű

– a munkafázisok, részfeladatok megoldására és összehangolására,

– műalkotás és környezet kapcsolatának, összefüggéseinek felismerésére,

– geometrikus és természeti formák ábrázolására,

– a perspektíva szabályai szerint tárgycsoportokat, figurákat ábrázolni,

– illusztrációkat készíteni.

Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

– a vizuális művészetek területén létrejött értékeket,

– a népi kultúra jellegzetes szokásait, tárgyait,

– a sík– és térbeli művek, alkotás–sorozatok létrehozásának módjait,

– pontos arányokat és karaktereket rögzítő rajzok, plasztikák készítési módszereit,

– a fény–árnyék viszonyok törvényszerűségeit,

– a művészeti anatómia alapvető törvényszerűségeit,

– az alapvető munkabiztonsági, környezetvédelmi

előírásokat. A tanuló legyen képes:

– eligazodni a művészettörténet korstílusai között,

– az adott témák önálló feldolgozására,

– művészeti ismereteinek alkotó felhasználására,

– A témák elemző értelmezésére, sokrétű technikai feldolgozására,

– konkrét és elvont gondolatok képi–plasztikai megjelenítésére,

– portré, figura rajzolására, festésére vagy mintázására,

– a saját és mások alkotásainak elemző értékelésére.

A művészeti záróvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati vizsgarészekből áll.

-vizsga tantárgyai és időtartama

Vizuális alkotó gyakorlat

– a vizsgamunka bemutatása 10 perc

– helyszíni feladat megoldása 180 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, alkotó, konstruáló, tárgykészítő képessége. A feladatmegoldás tükrözze a tanulónak a vizuális alkotó gyakorlatok során megszerzett tudását a művészeti ág anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűsségeiről, megszerzett ismeretét. A megvalósított vizsgamunka mutassa be a tanuló technikai jártasságát, tudását.

A vizuális alkotó gyakorlat alapvizsga két részből tevődik össze:

A) Dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képsorozat vagy tárgy, tárgycsoport.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján, szabadon választott technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

– tárgy, tárgy együttes,

– festészeti, grafikai alkotás–sorozat,

– szobor, térkonstrukció és variációi

B) Az alapvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kész kép vagy tárgy.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott anyaggal és technikával létrehozott alkotás, amely lehet:

– tárgy,

– festészeti, grafikai alkotás,

– szobor, térkonstrukció

A vizsga értékelése

A vizuális alkotó gyakorlat vizsga értékelésének általános szempontjai:

– esztétikai érzékenység, művészeti ismeretek jelenléte,

– a vizuális nyelv kifejezőeszközeinek használata,

– tervezési, plasztikai tárgyformáló készség,

– sík és térbeli ábrázolási képesség,

– a kísérletező kedv és kreativitás megjelenése,

– alapvető anyag–, eszköz– és szerszámhasználati ismeret, jártasság,

– térformálás, konstruáló és kompozíciós készség,

– a tartalomnak megfelelő anyag, forma, szín, technika és kifejezésmód használata,

– az elkészült munka egyedisége, összhangja.

A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök Munkaasztalok, székek

Tároló polcok, szekrények, dobozok

Vizes blokk

Szemléltetésre szolgáló technikai eszközök

Szemléltető anyagok (képek, könyvek, CD, DVD–k)

Rajzbakok

Festő állványok

Mintázó állványok

Kéziszerszámok

Rajztechnikai eszközök

Rajz–, festő és mintázó eszközök (színes ceruzák, akvarell, tempera akril, kréta, filc, vékony, vastag, és széles– lapos ecsetek, szivacsok, rajztábla, olló, ragasztó)

Számítógépes munkaállomások grafikai szoftverekkel

Fényképező, filmfelvevő eszközök

Modell tárgyak: geometrikus testek, drapériák, tükrök, csontváz,

koponya Munkabiztonsági berendezések

2. Grafika és festészet alapjai

2.1. Továbbképző évfolyamok

2.1.1. 7. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A hagyományos és az új médiumok iránti nyitott szemlélet kialakítása.

– Munkáinak esztétikus dokumentálásának és installálásának ösztönözése.

– A tanuló átíró képességének, kreativitásának, komplex szemléletének és kísérletező kedvének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek

A színek reklámpszichológiai törvényszerűségei és

összefüggései A látvány átírásának lehetőségei

A pszeudo, a transzparencia fogalma és jelensége a művészetben

Az intermédia, az akcióművészet, az installáció és az environment műfaji sajátosságai

Rézkarc készítése

A különböző műfajok, technikák határait kitágító lehetőségek

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

– Tárgyak, arcok sajátos, egyedi jellemzőinek rögzítése a grafika és a festészet eszközeivel

– Megvilágítási problémák, fény– és színviszonyok elemzése, megállapítások alkalmazása

– A színtani ismeretek: színek derítése, ösztönös és tudatos színhasználat

– Vázlatok, variációk és nagyméretű festmény készítése

Láttatás – képi közlés

– A látvány (tárgy, portré) feldolgozása, átírása különböző művészeti stílusokban

– Képi látványelemek felhasználása például a képregény vagy storyboard

műfajában Képalkotás

– Rézkarc készítése

– Az anyag – előkészítés (fazettálás, polírozás, alapozás, kormozás, kitakarás)

– A maratás; a marófolyadék, az idő, a vonalháló és a karakter pontos megismerése

– Festékkeverési gyakorlatok, próbalemezek, próbanyomatok készítése

– A művészettörténetből vett példa tanulmányozása, másolása, egy–egy részletének

kiemelése Intermédia – kísérletek

– Installáció, environment és akcióművészet sajátos jegyei

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (pszeudo, transzparencia, kontraszt, mélység, zárt–nyitott)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése

– Kísérletek, próbálkozások olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A munkafolyamatok, kísérletek dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések

segítségével Alkalmazott művészet

– Tervezőgrafikai feladatok (plakát, CD, kiadvány)

– Tetszőleges reklámtéma feldolgozása a grafika és a festészet eszközeivel

– A színdinamikai szempontok figyelembevétele

– A színek hatása, a színek információsegítő szerepe

– Színek a különböző médiumokban

– Számítógép kínálta lehetőségek felhasználása

– Tipográfiai ismeretek felhasználása

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a hidegtű és a rézkarc közti különbségeket, ismerje fel ezeket a nyomatokon,

– a színek érzelmeket alakító hatását saját festményein,
– az alkalmazott grafika és a szín reklámpszichológiai törvényeit és összefüggéseit,
– az intermédia egyes műformáit,
– a kortárs hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket.
Legyen képes:
– klasszikus sokszorosított grafikai lapok készítésére,
– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,
– nyitott szemlélettel közeledni a hagyományos és az új médiumok felé,
– munkáinak dokumentálására és installálására,
– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,
– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

2.1.2. 8. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A grafika és festészet szaknyelvének árnyalt használatának fejlesztése.
– Önálló koncepciójú kísérletek, alkotói folyamatok végig vitelének elősegítése.
– A kísérletezési kedv ösztönzése a grafika és festészet határterületein.
– A felelősségtudat, a döntésképesség, az empatikus és a kommunikációs készség fejlesztése.
Tananyag
Grafikai és festészeti ismeretek
Az arányok szerepe, jelentősége
Árnyékok, reflexek a téri illúziókeltésben
A látvány átértelmezésének lehetőségei
A kiemelés – elhagyás szerepe, hatása
A térbeliség – síkra feszítettség szabályai, kifejezőeszközei
A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és
képviselői Az olajfestés alapjai
A filmnyelv és az elektronikus művészetek kommunikációs technikái
Az intermédia, a posztmodern formanyelve
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek
Feladatcsoportok
A látvány
– A figura arányainak, sajátos, egyedi jellemzőinek rögzítése a grafika és a festészet eszközeivel
– A figura és környezetének viszonya
– Megvilágítás, árnyékok és reflexek
– Táj festése a szabadban akvarellel, temperával
– A térillúzió festésének lehetőségei
Láttatás – képi közlés

– A látvány (táj) befejezése, újrakomponálása, feldolgozása és átírása a helyszínen készített saját fotók, vázlatok alapján

– A látvány átértelmezése, megfogalmazása különböző művészeti stílusok átirataiban, játék egyes mesterek sajátos vizuális hatáselemeivel

– A kiemelés – elhagyás, térbeliség – síkra feszítettség vizuális kifejezőeszközeinek alkalmazása

Tematikus képalkotás

– Variációk a tér megfogalmazására a grafika és a festészet nyelvén

– Olajfestés

– Az olajfestés technikájának alapjai

– A festés története, a vászon, a vakkeret, az ecsetek, az alapozás megismerése

– Grafikai megoldások, rézkarc nyomatok a tér megjelenítésében

– Az önálló vonal– és formakialakítás, a hozzáadás – elvétel fejlesztési lehetőségeit felhasználva

Intermédia – kísérletek

– A film, média képi nyelve

– A színek játéka, a színek bizonyos irányokba történő eltorzítása, megváltoztatása

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (illúzió, szemérem – szégyen, csend – zaj, rés – szilánk)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések

– Variációk olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

– Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Alkalmazott művészet

– Tervező grafikai feladatok (plakát, CD, kiadvány, írás–kép, névjegy, web–lap)

– Tetszőleges téma feldolgozása a grafika és a festészet eszközeit felhasználva

– Az egyéni formanyelv

– Az önkifejezés korlátai, lehetőségei az alkalmazott művészetben

– Önálló forma és karaktervilág, vonal– és folthasználat

– Klasszicitás – modernség, posztmodern, kortárs – eredetiség

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– az olajfestés technikájának alapjait,

– a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,

– a grafika és festészet szaknyelvét.

A tanuló legyen képes:

– különböző anyagokkal, stílusjegyekkel alkotásokat létrehozni,

– tájkép festésére természetben, vázlatok alapján műteremben,

– önálló alkotó tevékenységre a festészet határterületein,
– alkalmazni a grafikai sorozatok ismétlődő műfaji, stiláris eszközeit,
– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

2.1.3. 9. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– A grafika és festészet szaknyelvének árnyalt használatának fejlesztése.
– Önálló grafikai és festészeti alkotások, alkotás–sorozatok létrehozásának ösztönzése.
– A kísérletezési kedv bátorítása a grafika és festészet határterületein.
– A felelősségtudat, a döntésképesség, az empatikus és a kommunikációs készség fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek
Belső tartalmak és karakterek megjelenítési lehetőségei
Anatómiai törvényszerűségek
Általános és egyedi jegyek
Téri illúzió a különböző műfajokban
Stíluskontraszt
Látvány átértelmezése a különböző műfajokban
A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és képviselői
Technikák, műfajok elméleti és gyakorlati ismeretei
Díszlet és látványterv
Interaktív tér
Az intermédia kifejezési lehetőségei
A filmetűd sajátosságai
Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek
Feladatcsoportok
A látvány
– Arcok, figurák, karakterek
– Önarckép sorozat, a belső változások vizuális rögzítése változatos eszközhasználattal
– Portré, figura különböző környezetbe, térbe helyezése
Láttatás – képi közlés
– Stíluskalandok a kortárs grafika és festészet hazai törekvéseinek inspiráló felhasználásával
– Játék egy klasszikus és egy kortárs stílus elemeivel, koncepcióival
– Azonos témára ellentétes stílusú képek, grafikai lapok készítése
Tematikus képalkotás
– Díszlet és látványtervek
– Szabadon választott mű színpadképének, látvány– és jelmeztervének elkészítése
– Egy jellegzetes részlet kivitelezése
– A valóság szín–terei, filmetűdök, képlenyomatok, rögzített pillanatok

– Kis méretben, egyedi grafikai lapokon sorozat

tervezése Intermédia – kísérletek

– Interaktív tér lehetőségei

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (identitás, individuum, rész – egész, önreflexiók – saját tér, személyes tárgy, valós és szubjektív idő, környezet hatása, titok, magány, pusztulás)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések által

– Kísérletek olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

– Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Alkalmazott művészet

– Tervező grafikai feladatok az év során feldolgozott témákhoz kapcsolódóan (plakát, kiadvány, meghívó, web–lap)

– Az elkészített síkalkotáshoz egy képtárgyi kiegészítés létrehozása a sokszorosítás technikájának felhasználásával

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,

– a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,

– a képgrafika és az alkalmazott grafika együttes megjelenésének lehetőségeit.

Legyen képes:

– a vizuális kifejezés elemeinek, eszközeinek alkotói szándék szerinti tudatos alkalmazására,

– alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,

– egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,

– klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,

– az általa választott műhöz szcenikai tervet, díszlettervet készíteni,

– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,

– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,

– a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

– munkáinak dokumentálására és installálására,

– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

2.1.4. 10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

– Egyedi képi világgal bíró alkotások, alkotás sorozatok létrehozásának ösztönzése.

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésé elősegítése.

– Tudatos környezetformálás igényének fejlesztése.

Tananyag

Grafikai és festészeti ismeretek:

A forma, szín, tér egymáshoz való viszonya, egyéni, személyes modulációk

A látvány átértelmezése a nézőpont és képkivágás segítségével

A valós és virtuális tér

A filmtér, filmidő sajátosságai

A legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvések és képviselői

A személyesség hatása

Intermédia–kísérletek

A film műfaji lehetősége

Eszközhasználati és munkavédelmi ismeretek

Feladatcsoportok

A látvány

– Tárgyak, arcok, terek megjelenítése sajátos nézőpontból és képkivágással

– Formák, színek és terek egymáshoz való viszonyának megfigyelése

Láttatás – képi közlés

– Film készítése egy emlékről, álomról

– Storyboard megrajzolása a valós látvány után készített tanulmányok segítségével

– A kiemelés, az elhagyás, a sajátos nézőpontok és képkivágások vizuális kifejezőerejének felhasználásával

– A forgatókönyv egyes tartalmi és vizuális jeleneteiből önálló festészeti vagy grafikai lapok, variációk készítése

– Egy film elkészítéséhez nagyméretű filmtér, illetve figura megalkotása

– Filmtér és filmidő értelmezése a személyes alkotás során

Intermédia – kísérletek

– Saját személyes üzenet–kísérlet

– Klasszikus ismeretek összekapcsolása kortárs eszközökkel és megközelítésekkel

– Személyes, emberi, társadalmi vagy művészeti problémák, témák körüljárása (például: idő, válasz, kérdés, kétség, választás, bizonyosság, változás)

– A különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresése, kísérletezések

– Kísérletek olyan műformák és művészeti technikák segítségével, melyek a 20. század képzőművészetében jelentek meg először (fotó–kinetikus és elektronikus művészetek, multimédia, installáció, environment, performance és akcióművészet, új kommunikációs technikák, interdiszciplinaritás, képzőművészeti határterületek)

– A kísérletek, a munka dokumentálása rajzok, fotók, filmek és feljegyzések segítségével

– Műalkotás igényű dokumentáció készítése

Vizsgamunka

– Szabadon választott témában portfolióval, tervezési dokumentációval elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából

– A koncepció és tervvázlatok rögzítése

– A tervezett mű és környezetének kapcsolata és egymásra hatásuk

– A témának, tartalomnak és az egyénnek megfelelő technikai megoldások kiválasztása

– A kész mű, műsorozat installálása

Értékelés és kiállítás–rendezés

Követelmény

A tanuló ismerje:

– a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,

– a grafika és festészet szaknyelvét,

– a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,

– a legfontosabb munkavédelmi teendőket.

Legyen képes:

– alkalmazni a kortárs grafikai és festészeti törekvések egyes eredményét,

– alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,

– egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,

– klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,

– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,

– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,

– a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

– munkáinak dokumentálására és installálására,

– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,

– eszközhasználati és munkavédelmi szabályok betartására.

Követelmények a továbbképző évfolyamok elvégzése után

A tanuló ismerje:

– a legújabb hazai és nemzetközi festészeti és grafikai törekvéseket és azok képviselőit,

– a grafika és festészet szaknyelvét,

– a grafikai és festészeti munkához szükséges anyagok és technikai eszközök használatát,

– a grafika és festészet műfaji lehetőségeit és korlátait,

– a legfontosabb munkavédelmi teendőket.

A tanuló legyen képes:

– a vizuális kifejezés elemeinek, eszközeinek alkotói szándék szerinti tudatos alkalmazására,

– önálló grafikai és festészeti alkotások, alkotás–sorozatok létrehozására,

– alkalmazott grafikai és dekoratív festészeti alkotások tervezésére, megvalósítására,

– egyedi képi világgal bíró illusztrációk létrehozására,

– klasszikus sokszorosított grafikai lapok és táblaképek, muráliák készítésére,

– technikailag tiszta és kevert technikájú munkák létrehozására,

– műalkotás és környezet összefüggéseiből fakadó ismeretek alkalmazására,

– a különböző műfajok, stílusok, technikák határait átfedő, a lehetőségeket kitágító eljárások keresésére, alkalmazására,

– munkáinak dokumentálására és installálására,

– saját és mások alkotásainak elemzésére és értékelésére,

– a biztonsági és balesetvédelmi előírások betartására.

A művészeti záróvizsga követelményei

A vizsga részei

A vizsga gyakorlati és szóbeli vizsgarészekből áll.

A vizsga tantárgya és időtartama

Grafika és festészet műhelygyakorlat

– tervezés 50 perc

– tárgyalkotás 190 perc

A szóbeli vizsga időtartama: max. 10 perc

A vizsga tartalma

A vizsgafeladatot az intézmény úgy határozza meg, hogy a megoldásból mérhető legyen a tanuló tervező, képalkotó, képessége. A terv tükrözze a tanulónak a grafika és festészet anyagairól, műfaji sajátosságairól, esztétikai törvényszerűségeiről megszerzett ismeretét. A megvalósított kép, képtárgy, képsorozat mutassa be a tanuló grafikai

és festészeti jártasságát, tudását.

1. A grafika és festészet műhelygyakorlat gyakorlati vizsga két részből tevődik össze:

-Tervezési dokumentációval együtt benyújtott kész kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

A benyújtott vizsgamunka – tanári irányítással megvalósított – tervezési munka alapján létrehozott alkotás, amely

lehet:

– alkalmazott grafikai, sokszorosított grafikai alkotás vagy sorozat,

– grafikai és festészeti illusztráció sorozat,

– szabadodon választott technikákkal készített elbeszélő képi alkotás vagy sorozat,

– díszlet– és jelmeztervek,

– murália vagy annak részlete.

A vizsgamunkát a továbbképző utolsó évfolyamának szorgalmi ideje alatt, a második félévben kell elkészíteni, és a művészeti záróvizsga napját megelőzően tíz nappal kell a tanulónak leadnia a vizsgát szervező intézménynek.

-A záróvizsga helyszínén, ideje alatt önállóan elkészített kép, képtárgy, képsorozat, a grafika és festészet műfajából.

Az intézmény által meghatározott vizsgafeladat tervvázlat alapján, szabadon választott technikával

létrehozott alkotás, amely lehet:

– modell alapján készített képi, képtárgyi átírás,

– alkalmazott grafikai vagy dekoratív festészeti vázlatterv vagy sorozat.

2. A grafika és festészet műhelygyakorlat szóbeli vizsga tartalma:

– a grafika és festészet nagy stíluskorszakai,

– a grafika és festészet legjelentősebb alkotásai, alkotói,

– a grafika és festészet anyagai, eszközei, műfajai,

– a grafika és festészet műfajában alkalmazott technikák,

– az elkészített tervek és művek bemutatása,

– egészség– és környezetvédelmi alapismeretek.

A vizsga értékelése

A gyakorlati vizsga értékelése:

– a tartalomnak, műfaji sajátosságoknak megfelelő megjelenítő, átíró, kifejező készség,

– tervezői, kivitelező készség,

– színtani és formatani ismeretekben való jártasság, a kompozíció törvényeinek ismerete,

– műalkotás és környezet összefüggéseinek ismerete,

– a grafika és festészet technikáinak és eljárásainak alkalmazási szintje,

– a felületalakítás módja,

– kreativitás, egyediség,

– az elkészült munka összhangja.

A szóbeli vizsga értékelése:

– a követelményekben meghatározott elméleti anyag ismerete,

– a megfogalmazás szakszerűsége, pontossága,

– kommunikációs készség.

<u>A tananyag feldolgozásához szükséges kötelező (minimális) taneszközök</u>

Vizes blokk

Tároló szekrények

Munkaasztalok, székek

Szemléltetésre szolgáló technikai eszközök

Szemléltető anyagok (képek, könyvek, CD, DVD–k)

Gyűjtött tárgyak, drapériák

Fényképezőgép

Filmfelvevő

Számítógép

Szoftverek

Grafikai prés (legalább A/3–as méret lehúzására alkalmas méretben)

Mobil lámpa

Rajztábla (A/3, A/2)

Vonalzók, olló, snitzer

Rajzi és grafikai eszközök: ceruza, toll, rajzszén, pasztell, zsírkréta, tus, karctû, linókés, különböző méretű fotós gumihenger, grafikai festékező lap, linó festék, szitafesték szitakeret, spakli, kormozó eszköz, lemezvágó eszköz, lemezfogó

Festő eszköz: ecsetek, festőkések, tálak, paletták, vízfesték,

tempera Festőállvány (továbbképző)

Zárható vegyszertároló (veszélyes anyagok használata esetén)

3. Javasolt értékelési mód

Az értékelés módjai

A tanulók értékelése

Alapelvek

- Az értékelés személyre szóló legyen.
- Fejlesztő, ösztönző jellegű legyen.
- Folyamatos legyen.
- Legyen összhangban a Nat-ban megfogalmazott követelményrendszerrel, valamint az iskolai pedagógiai programban meghatározottakkal.
- Legyen tárgyszerű (mik az erős pontok, melyek a gyengeségek, hogyan lehetséges a javítás).

Az értékelés funkciói közül kiemelkedő szerepet tulajdonítunk a formáló, a motiváló, az irányt adó, a tanulót elsősorban saját teljesítményéhez viszonyítva „mérő" értékelésnek, ugyanis ez segíthet leginkább az önismeret fejlesztésében, a továbblépés feladatainak, útjának megmutatásában.

Az értékelés célja

Az értékelésnek számos, egymástól igen eltérő célja lehet, ezek közül a legfontosabbak a következők:

- a személyiségfejlődés elősegítése,
- ezzel összefüggésben az önértékelésre nevelés,
- informálás, informálódás az elért eredményekről,
- lemaradás feltárása és orvoslása,
- tehetség felismerése és fejlesztése,
- pálya- és iskolaválasztás elősegítése,
- a pedagógiai tevékenység fejlesztése.

Szóbeli értékelés

A képzőművészeti nevelés egyik legértékesebb mozzanata, hogy a tanár, a gyakorlati (műtermi, műhely) munka során folyamatos és intenzív kapcsolatban van a tanulókkal. Állandó a formatív, *szóbeli értékelés.* Nem minősítés, hanem az egyéni előmenetelt segítő biztatás, illetve a hiányosságok feltárása, ami segíti a tanulóban az önértékelés kialakulását, fejleszti önismeretét. Kiváló, sokirányú nevelő hatása van az óra végi közös, a tanulók bevonásával történő szóbeli értékelésnek is.

Írásbeli értékelés

Az alapfok és továbbképző (1-10.) évfolyamain az értékelés érdemjeggyel történik (jeles, jó, közepes, elégséges, elégtelen).

A félévi, valamint az év végi osztályzás során figyelembe vehető a tanuló műalkotás-elemzéseknél, illetve a múzeumi, vagy egyéb kulturális programokban való aktivitása.

4. Tárgyi feltételek

Helyiség:

- Jó megvilágítású műteremszerű, folyóvízzel ellátott nagyméretű helyiség

Berendezések:

- Állványok, asztalok, bakok

Szemléltető eszközök:

- modellek,
- csontváz,
- drapériák

Olaj- és egyéb festészeti eljárásokhoz szükséges:

- szellőzés, takarítás biztosítása

Technikai eszközök:

- videó,
- fényképezőgép,
- reflektor (min. 2 db)

Egyéb eszközök:

- színes háttér,
- vágó eszközök,
- festő eszközök.

Javaslatok, útmutatások

A festészet műhelymunka a 9-18 éves korosztály számára az ismert technikától az ismeretlen új anyag és eszközhasználat felé vezető utat is jelentheti. Az óvodáskorú gyerek már szívesen használ színeket, ismeretei a színek világáról alapfokon megjelennek, ám tudatos festői tevékenységet az iskolás kor kezdetétől észlelhetünk nála. Ezt alakítja az iskolai rajzoktatás, mely a technikai ismeretek elsajátíttatásán túl az élményfestést is meg kívánja őrizni. Az alapfokú művészetoktatás ezt az ismeretanyagot integrálja, erre épít, ezt fejleszti. A 3.-os kortól megjelenő műhelyszerű gyakorlatok elősegítsék a gyerek fokozatosan előrehaladva a technikai ismeretekben, az anyag használatában saját élményanyagát - tehát nem öncélúan valamiféle elvont festői szakmát - gazdagíthassa, kifejezőképessége egyre teljesebb legyen. A festészet nyelve - mint akármelyik vizuális nyelvi elem - tanulható, ám a nyelv használója az alkotást, kifejezést, kreatív személyiségének újabb oldalát fejlesztheti. Erre kell törekedni a műhelymunkát vezető tanárnak.

.

V. Az óvoda pedagógiai programja

V.1. Az óvoda működését meghatározó körülmények

V.1.1. Az óvoda bemutatása

Óvodánk Debrecen kertvárosában, jól megközelíthető helyen található. A fenntartó tulajdonában álló, közel egy hektárnyi területen felépült iskolaépületben kapott helyet. Az óvoda indításával több nagycsalád évek óta meglévő vágya, valamint a fenntartó másfél évtizedes terve teljesült 2015-ben: azonos elvek mentén valósulhat meg a családi és óvodai nevelés.

Az óvoda sajátossága, hogy az általános iskola épületében, de külön épületszárny földszintjén és első szintjén működik, ami megkönnyíti egyrészt az óvodai befogadás folyamatát, (hiszen több gyermek nagy testvére ugyanezen intézményben tanul), másrészt a gyermekek óvodából az iskolába való átmenetét is zökkenőmentessé teszi.

Az óvoda környezete a tóval és a zöld területekkel, ligettel, kerítéssel elválasztott játszóudvarral, homokos, gumilapos, füves és térkövezett felületekkel, fedett udvarrészekkel, a szabad játék és mozgás változatos megvalósulásának kiváló színterét nyújtja. Az iskola saját konyhát működtet, így a gyermekek étkeztetése helyben, az életkori sajátosságok figyelembevételével valósítható meg. Az óvoda hőszigetelt épületben és új, jól szigetelt nyílászárókkal, megújuló energiákat hasznosító berendezésekkel felszerelt, korszerű épületben működik.

Az óvodai nevelőmunkánkat meghatározó jogszabályok és belső dokumentumok:

- 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról,
- 401/2023. (VIII. 30.) kormányrendelet a 2023. LII. évi pedagógusok új életpályájáról szóló törvény végrehajtásáról
- A 2011 évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről és módosításai
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a Nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
    - Módosította: 34/2019. (XII. 30.) EMMI rendelet 13. § 1.
    - Módosította: 20/2019. (VIII. 30.) EMMI rendelet 24. § 2.
- 363/2012.(XII.17.) Kormányrendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (ÓNOAP)
- 363/2012 (XII.17) Korm.rendelet. 2018.09.01.-tól hatályos módosított 1.sz. melléklete
- 32/2012.(X.8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvéről
- 2013. évi CCXLV. törvény egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról
- 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről,
- 1991. évi LXI. gyermekek jogairól,
- 2003. évi CXXV. egyenlő bánásmódról, esélyegyenlőségről
  2015. évi LXIII. törvény a gyermekek védelméről
  1/2017.(II.14.) EMMI- rendelet egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú miniszteri rendeletek módosításáról
- Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda
    - Pedagógiai Programja (benne foglalva a V. fejezet: az Óvodánk Pedagógiai Programja)
    - Szervezeti és működési szabályzata
    - Házi rendje
    - Éves óvodai munkatervei
    - Óvodai csoportnaplók – a csoportok éves nevelési terveivel
    - A gyermekek egyéni fejlődését nyomon követő dokumentációi

Óvodánk Pedagógiai Programja nyilvános: megtalálható az intézmény honlapján, az óvodai intézményegység-vezetői szobában.

Pedagógiai Programunk megírásakor és módosításának elkészítésekor nevelőtestületünk arra törekedett, hogy az Óvodai nevelés országos alapprogramjával (továbbiakban Alapprogram) összhangban készüljön el.

Pedagógiai Programunk az Alapprogramra épülő, szakmailag összehangolt rendszerként biztosíték legyen arra, hogy intézményünk szakmai önállósága, az óvodai nevelés sokszínűsége és évszázados hagyományai mellett érvényesüljenek azok az általános szakmai igények, amelyeket az óvodai neveléssel szemben a társadalom a gyermek harmonikus fejlődése érdekében megfogalmaz.

V.1.2. Pedagógiai Programunk sajátosságai és a hozzáadott értékeink

Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál figyelembe vesszük az Óvodai nevelés országos alapprogramjának útmutatását, miszerint:

- *„A gyermeket, mint fejlődő személyiséget, szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.*
- *A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, ebben az óvodánk kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be.*
- *Óvodai nevelésünk során a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával, oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben."*

Óvodai Pedagógiai Programunk sajátosságai és hozzáadott értékeink:

1. **Hangsúlyos nevelésünkben az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés, ezen belül a bibliai történetek gyermekekkel való megismertetése** és a bibliai történetek tanulságainak, a hétköznapok során a szituációkban való felelevenítése (egyúttal fakultatív hitoktatásként való megvalósulása). Ezzel összefüggésben kiemelt értékként tekintünk az **erkölcsi nevelés adta lehetőségekre**: az emberi értékekre és emberi kapcsolatok (család és barátságok, egyéb kapcsolatok) értékeire, a természeti környezeti értékekre, a szabadság és a haza szeretetének értékére. Mindezek alapja a zsidó-kereszténykultúra évezredes öröksége, a benne rejlő értékekkel. Hangsúlyozott a nevelésünkben: a nemi, a nemzeti és keresztény identitás kialakítása és erősítése.
2. Az Óvodai nevelés országos alapprogramjával és a Huszár Gál Gimnázium, Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda (továbbiakban: intézmény) programjának értékrendjével összhangban, kiemelten fontosnak tartjuk az óvodai tehetségígéretek **tehetségfejlesztését/tehetségsegítés megvalósulását** is, (mind a tehetséggel összefüggő erős oldal fejlesztését, mind a gyenge oldal támogatását, fejlesztését), a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátására vonatkozó irányelvek figyelembevételével.
3. A többi gyermekkel együtt nevelhető, **sajátos nevelési igényű gyermekek** óvodai nevelését is vállaljuk, ezen belül: az egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartási zavarral) küzdő gyermekek integrált nevelését is.
4. **A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselete és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módját kiemelten kezelt feladatnak tekintjük óvodánkban. Ezt szolgáló programokat hagyományainkká tettük:** Szelektív hulladékgyűjtés napi szinten, Újra Papír Napja március 01. családi alkotó verseny szervezése, Kirándulások szervezése tágabb környezetünkben, óvodánkban: napelemek és napkollektorok, földhővel működő fűtés rendszer, hőszigetelt nyílászárók és falazat biztosítja a fenntarthatóságat, Madárbarát óvodai cím birtokában madárbarát tevékenységek és programok szervezése zajlik minden évszakban.
5. **Óvoda – iskola** átmenet zökkenőmentessége, kimagaslóan megoldott intézményünkben, hiszen a többcélú intézményként nem csak az épület közös, de nagyon sok program, valamint a szülők-pedagógus kapcsolat és óvodapedagógus-tanítói kapcsolat is egyre szorosabb, egyre hatékonyabb az együttműködés. A régi óvodások és egykori csoporttársaik, óvodapedagógusik naponta találkozhatnak.

V.1.3. Gyermekkép

Programunk pedagógiai alapelveiben kiindulási pontunk, hogy a gyermek, mint Isten ajándéka, alkotása, mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. Ennek értelmében a gyermeket, mint **fejlődő személyiséget**, szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.

A gyermek fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak.

Az óvodapedagógusok és dajkák attitűdjét a gyermeki személyiség tiszteletben tartása, a gyermek elfogadása, megbecsülése, szeretete jellemzi, hogy a gyermekek ezáltal is **érzelmi biztonság**ban tudjanak fejlődni, hiszen az óvodás gyermek számára ez nagyon sokat jelent, és ez egyéni boldogulásuk alapja.
Óvodai nevelésünk a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben, fejlesztésben részesüljön, meglévő hátrányai csökkenjenek. Semmilyen előítélet alapján megfogalmazott véleményalkotásnak nem adunk helyet.

Gyermekképünk olyan óvodás gyermek, aki:

- egészséges identitással rendelkező egyén,
- szeretett, megbecsült, elfogadott személyként él,
- őszinte, vidám, kiegyensúlyozott,
- örömmel lépi át óvodánk kapuját,
- ott biztonságban érzi magát.
- Tudja, az óvoda dolgozóihoz bármikor bizalommal fordulhat,
- vigasztalást, bátorítást kap tőlük, vagy elismerő szavakra lel náluk.
- Szívesen elmondja élményeit, ötleteit, tudja, hogy meghallgatják,
- kíváncsiak rá társai és a felnőttek,
- a közösség fontos részének érzi magát.
- Megtapasztalja a napi tevékenységek során, hogy kreativitása, játék és
- mozgásigénye tág teret kap, és ez fontos az őt körülvevő felnőttek számára is.

V.1.4. Óvodakép

Az óvodánkat választó családok többsége nagycsalád, ezért döntésüket folyamatos támogatásunkkal igyekszünk méltányolni. Hangsúlyozzuk, hogy a gyermek nevelésének elsődleges színtere a család és ezt messzemenőkig tiszteletben tartjuk. A szülők irányába a tisztelet és együttműködés jellemzi kollektívánkat és pedagógiai programunkat is. **Számunkra is, akár csak a szülei számára, *„az anyaméh gyümölcse, a gyermek: jutalom”*, különleges ajándék, óvodai nevelésünket ez a szemlélet hatja át.** Szeretnénk egész pedagógiai munkánk során a szülőkkel együttműködve, a családi nevelésre építve, a jó mag vetésére koncentrálni, s ha „*jó magot ültetünk bele, egész életében virágzik*.” (Kodály Zoltán)

Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvodáskorszak a gyermek életében meghatározó szerepet tölt be, hiszen itt tapasztalhatja meg először mindazt, amit csak egy közösség adhat. Az óvodai közösség, a személyes kapcsolatok sokszínűsége, olyan szociális közegben ringatja a gyermekeket, melyben sajátos módon kibontakoztathatják személyiségüket. Pedagógiai tevékenységrendszerünkkel és a megfelelő tárgyi környezettel, jól képzett személyzettel, biztosítjuk az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

Óvodaképünk: olyan óvoda, amely

- gyermekközpontú,
- zsidó-keresztény konzervatív értékeket képviselő,
- szülőkkel együtt nevelő, családi nevelést támogató,
- befogadó,
- szeretetet, bizalmat árasztó,
- magas színvonalú személyi és igényes tárgyi környezetet nyújtó,
- a természet- és környezetvédelmére nevelő,
- vidám, nyugodt légkört és színes programokat biztosító óvoda,
- ahol az óvodapedagógusok figyelembe veszik a gyermekek sajátos, életkoronként és egyénenként változó testi, lelki és szellemi szükségleteit és minden gyermeket a saját személyiségéhez képest fejlesztenek.

- Ahol az óvoda minden dolgozója arra törekszik, hogy mind személyisége, mind szakmai munkája példa-és mintaértékű legyen.

V.1.5. Az óvoda funkciói:

- óvó-védő,
- szociális,
- nevelő, és személyiségfejlesztő funkciók**.**

Ezen funkciók teljesítése, betöltése során, a gyermekben **megteremtődik** az iskolakezdéshez szükséges értelmi, lelki, szociális, testi fejlettség, és a **következő életszakaszba való átlépés belső pszichikus feltétele.**

V.2. Óvodai nevelésünk célja

- **Óvodai nevelésünk célja**, az Alapprogrammal összhangban: „*hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, az életkori és egyéni sajátosságok, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkentését, kompenzálását. (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is.)"*

- **Érzelmi biztonságot** nyújtó, derűs és humoros, nyugodt légkör biztosítása, amelyben az érzelmi intelligencia kibontakozhat.

- Ez megfelelő alapot, talajt jelent **az értelmi fejlődés** kedvező irányba való elindulásához.

- Világnézetileg elkötelezett egyházi óvodaként alapvető célkitűzésünk, hogy sikeresen tudjuk elvetni a gyermeki lélekben a jó magot, pl. az Írások Szerzője iránti tiszteletet, a lefektetett **bibliai igazságok** hétköznapi szituációkban való érvényességét, mindezt a keresztény munkatársak hiteles mintaadó magatartása által.

- Alapvető célkitűzésünk, hogy minden feltételt megteremtsünk a gyermek legfontosabb tevékenysége, a **szabad játék** számára. Megfelelő és elegendő idő, tér és eszköz álljon rendelkezésre mindennap a gyermek játékához, hisz ennek megvalósulása esetén a játék valóban élményforrás lehet számukra, a tanulás, a készség- és képességfejlesztés hasznos eszközeként funkcionálhat, alapvető igénye és szüksége kielégítést nyer.

- **A gyermekek mozgáskedvének** megőrzése és a mozgáskultúra kialakítása, az ehhez szükséges feltételek biztosítása napi célkitűzésünk. A mozgás során tud az óvodás gyermek a legtöbb tapasztalatra szert tenni, számára ez a legalapvetőbb megnyilvánulási forma. Ennek tiszteletben tartása és figyelembevétele a folyamatos és rugalmas napirendünk kialakításánál fontos szempont.

- **Szociális érzékenységük az** együttes tevékenységek során fokozatosan fejlődjön, segítőkészségüket önkéntesség és szívesség jellemezze. Esetleges magatartási és beilleszkedési problémákkal küzdő, és egyéb sajátos nevelési igényű társaik felé empátiával és türelemmel viseltessenek.

- Az épület adta lehetőséget kihasználva nagyon szoros együttműködés jellemzi az óvodánkat és az iskolát, ez nagymértékben megkönnyíti **az óvodából iskolába való átmenetet** és az ezt segítő programok, konzultációk szervezését. Ennek sikeres megvalósítása szintén fontos célkitűzésünk.

V.2.1. Óvodai nevelésünk alapelvei

- A gyermeki személyiséget elfogadás, szeretet, megbecsülés és bizalom övezze.

- Fontos alapelv számunkra a családi nevelés tiszteletben tartása, az esetlegesen felmerülő problémák intelligens és diszkrét kommunikálása és anonimitásának megőrzése. A kölcsönös bizalom és tisztelet hassa át az óvodai kapcsolatokat: szülő – pedagógus - gyermek viszonyban is.

- Nevelésünk és a fejlesztés tervezése tegye lehetővé és segítse a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását.

- Az óvodai nevelésünkben alkalmazott pedagógiai hatások tervezése a gyermek személyiségéhez igazodjon.

- A fejlesztés és nevelés tervezésekor érvényesüljön:

    - az életkori sajátosságok figyelembevételének elve,
    - a játékosság elve,
    - a komplexitás elve (tervezés – fejlesztés - személyiség vonatkozásban is értelmezve),
    - fokozatosság elve,
    - és a mozgásba ágyazottság elve.

- Hangsúlyos alapelvünk, hogy minden esetben, a gyermek esetlegesen megnyilvánuló negatív viselkedése az elítélendő és soha nem a személye. A cselekedet javítható, az elutasítottságból, negatív énképből nehéz a visszaút. A gyermekeket is erre neveljük, hogy egymást soha ne ítélgessék, inkább próbálják meg megfogalmazni, hogy mi értékes egy-egy személyben.

A fenti alapelvek megvalósulása érdekében gondoskodunk:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,

- az érzelmi biztonságot nyújtó, derűs, nyugodt, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről,

- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor specifikus alakításáról,

- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel, a mással nem helyettesíthető játékról;

- e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmakról, emberi értékek közvetítéséről,

- a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

V.3. Az óvodai nevelés feladatai

Óvodai nevelésünk feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése, olyan tevékenységek szervezése, melyek biztosítják a gyermek személyiségének fejlődését, közösségi életre történő felkészítését, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztését, fejlődésének segítését.
Ezen belül:

1. az egészséges életmód alakítása,
2. az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés,
3. az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.

V.3.1. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja, a gyermekek szükségleteinek kielégítése, mely elősegíti növekedésüket, fejlődésüket, hozzájárul egészségük megőrzéséhez, egészséges életmódjuk kialakításához.

- Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése és az óvodások **gondozása, testi szükségleteinek és mozgásigényének kielégítése** ebben az életkorban kiemelt jelentőségű alapfeladatunk.

- Fontos feladatunk továbbá, a harmonikus, összerendezett **mozgás fejlődésének elősegítése**. Napi szinten a mozgásigény kielégítése érdekében sok időt töltünk a szabadban, lehetőséget biztosítunk a spontán, önálló mozgásra, a természetes mozgáselemek egyéni gyakorlására (pl. udvaron, tornateremben is), ezekhez megfelelő minőségű és mennyiségű eszközt és időt biztosítunk számukra. Havonta többször (időjárás függvényében) szervezünk sétákat a közeli rétre, erdőbe. Kirándulásokat évszakonként tervezünk, tavasszal többet is.

- Törekszünk **a gyermek testi képességei fejlődésének segítésére**. Lehetőségeinkhez, és szülői igényekhez igazítottan szervezzük a vízhez szoktatást is a középső-és nagycsoportosok körében (őszi és nyári időszakban). A vízhez szoktatással is edzettségüket és egészségüket, mozgás iránti pozitív viszonyukat igyekszünk erősíteni, egészségük óvásának és megőrzésének részeként tekintve erre a lehetőségre is.

- A **gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése** A tisztálkodási, öltözködési szokások, helyes sorrendek megtanítását személyes példamutatással és sok-sok dicsérettel, egyéni képességekhez igazított segítségadással alapozzuk meg. A gondozásban, gondoskodásban az egyéni fejlődési ütemet, eltérő szükségleteket figyelembe véve türelmes, kiváró, ösztönző nevelői attitűd jellemzi az óvodapedagógusokat és dajkákat. Az edzés és óvás helyes arányaira törekedve nagyon sok időt töltünk a szabad levegőn, csak egészségre káros időjárási körülmények fennállása esetén rövidül, vagy marad ez el: ködös idő, szmog riadó esetén, mínusz 2-3 fok alatti hőmérséklet és nagy erejű széllökések, természetesen zuhogó eső, vihar esetén. A káros UV- sugárzás ellen árnyékos helyek biztosításával és napvédő krémek, fejfedők alkalmazásával védekezünk. Enyhe esős idő esetén van fedett, de jó levegőjű játszó helyünk. Végső esetben sem marad el a minden napos mozgás, hiszen az óvoda folyosója vagy a csoportszobák bútorzata mobil, hamar átrendezhető, alapos szellőztetés után az említett helyiségek alkalmasak a mozgásos tevékenységekre. (Természetesen a baleset-megelőzési szabályok maximális figyelembevétele mellett.)
- **Az egészséges életmód, a testápolás, a tisztálkodás, az étkezés,** különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen zsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, a fogmosás, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása.

- Az **egészséges táplálkozás** érdekében törekszünk változatos étrend és megfelelő tápanyag összetétel kialakítására. A szülők segítségével megismerjük a gyermekek különböző táplálkozási szokásait, kényszer nélkül, sok játékos motivációval, majd siker esetén nagy dicsérettel ösztönözzük őket az ételek elfogyasztására, számukra ismeretlen ételfajták megkóstolására. A kulturált étkezési szokások és illemszabályok megismertetése is fontos célunk. Az óvodai ételek kiegészítéseként hetente többször is gyümölcs/vitaminnapot iktatunk be, időszakonként közösen salátákat, egészséges ételeket készítünk a gyerekekkel együtt.

- A gyermekek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges **egészséges és biztonságos környezetet** igyekszünk biztosítani, melynek része a kellemes hangulatú, tiszta csoportszoba. A terem mobilizálható, jól variálható bútorokkal van berendezve, alkalmas szabad játékra, étkezésre, alvásra, pihenésre. Körbe kerített udvarunkon gumilapok védik a gyermekeket az esések okozta sérülésektől. Az udvari játékok tanúsítványokkal rendelkeznek, és folyamatosan karban vannak tartva, a balesetek megelőzése érdekében. A baleset-megelőzési szabályokat a gyermekekkel közösen év elején, kirándulások, séták előtt újra átbeszélgetjük és megerősítjük.

- Ezen felül a gyerekekben elsősorban példaadással igyekszünk kialakítani a **környezet védelméhez és megóvásához, fenntarthatósághoz** kapcsolódó szokásokat, illetve a környezettudatos magatartást.

- Megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – **speciális** gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki **nevelési feladatok** ellátását is megszervezzük.

Az óvoda dolgozóinak feladata:

- az egészséges életmód,
- egészséges táplálkozás, étkezés
- a testápolás,
- az étkezés,
- az öltözködés,
- a pihenés,
- betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés
- környezettudatos magatartás szokásainak alakítása.

A szokások kialakítása tökéletes beidegződést, begyakorlást jelent, a jól begyakorolt szokásokat a gyerekek automatikusan cselekszik.

A **szokások alakításának alapelvei:**

- Fokozatosság (már az első óvodai napon elkezdődik).
- Tervszerűség és tudatosság (az óvodapedagógusok és dajkák összehangolt munkáját igényli).
- Aktivitás és játékosság elve.
- Napi rendszeresség.
- Határozottság és következetesség a felnőttek részéről.
- A szokásalakítás során célok és feladatok elé állítjuk a gyermeket, amelyet ellenőrizni és őszintén, de optimizmussal, biztatással értékelni kell.
- Cél a teljes önállóság és önkiszolgálás elérése a testápolásban, étkezésben, öltözködésben.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Önállóan öltözködnek: 6 éves korukra tudnak cipőt fűzni és kötni, zipzárt felhúzni, valamint ruhát ki-és begombolni.
- Az időjárásnak és körülményeknek megfelelően tudnak öltözködni.
- Önállóan tisztálkodnak: kézmosás, fésülködés, WC-használat, helyesen használják a zsebkendőt.
- A gyerekek már el tudják dönteni, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan merítenek levest, töltenek vizet a kancsóból. Az evőeszközöket teljesen önállóan és helyesen használják.
- Betartják a kulturált étkezési szokásokat: halkan beszélgetnek, ügyelnek az asztal rendjére, tisztaságára, csukott szájjal esznek.
- A játékeszközöket megfelelő módon használják, játék után a szokott helyre pakolják tárolás céljából.
- Terítőt, ágyneműt, ruhát, szalvétát is tudnak hajtogatni.
- Igyekeznek környezetükben rendet tartani, és megfelelően használják az erre szolgáló eszközöket (pl. seprű, lapát, törlőkendő). Környezettudatos viselkedés alapjaival rendelkeznek.
- Segítenek a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben.
- Szeretnek mozogni, mozgásukat harmónia és összerendezettség jellemzi.
- Az egészséges életmód és táplálkozási szokások alapjait ismeri
- Testképük és testséma-tudatuk fejlett, ismerik a testrészeiket, érzékszerveiket.
- Szabály- és feladattudatuk fejlett.

V.3.1.1. Egészségfejlesztési program

Az egészségfejlesztés szerepe

Az iskolai egészségfejlesztési tervhez igazodva, az óvodai egészségfejlesztési tervünknek is ahhoz kell hozzájárulnia, hogy a gyermekek kellő ösztönzést és mintát kapjanak, tudást szerezhessenek az egészséges életvitelhez. Ehhez arra van szükség, hogy az egészséggel összefüggő kérdések fontosságát értsék, az ezzel kapcsolatos beállítódások szilárdak legyenek, s konkrét tevékenységekben alapozódhassanak meg.

Az egészséges életmód, életszemlélet, magatartás szempontjából lényeges területeket az óvoda pedagógiai rendszerébe, összes tevékenységébe beépítjük.

Egészségfejlesztés szempontjából fontos területek:

- személyi higiéné,
- önmagunk és egészségi állapotunk ismerete, az értékek ismerete,
- az étkezés, a táplálkozás egészséget befolyásoló szerepe,
- a mozgás fontossága, az egészséges testtartás,
- baleset megelőzés és elsősegélynyújtás. (Az óvodai csoportnaplóban részletesen kidolgozva szerepelnek a különböző óvodai helyszínek és külső helyszínekre vonatkozó baleset-megelőzési tervek.)
- a betegségek kialakulása és gyógyulási folyamata,
- a barátság, a párkapcsolatok, a jól működő család és ezek szerepe az egészségmegőrzésben,
- az idővel való gazdálkodás szerepe,
- a szenvedélybetegségek elkerülése,

- a nyugodt, elmélyült játékra és tapasztalatszerzésre alkalmas környezet alakítása,
- a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége, a környezet- és természetvédelem jelentősége,
- bántalmazás, erőszak megelőzése.

Az óvodai tevékenységekbe, foglalkozásokba és napirendbe beépítve:

- Témafeldolgozásban, és egyéb csatlakozási pontokon keresztül is megjelenik az egészségfejlesztés, például a külső világ tevékeny megismerése, mozgásfejlesztés, gondozási területek során, munka jellegű tevékenységek és játékos tevékenységek során is.
- Gondozási feladatok során, szokásalakításnál, alapvető szempontok és elvek meghatározásánál.
- Az óvodai védőnővel szoros kapcsolat kiépítése, védőnői/orvosi szoba megismerése, alkalmankénti látogatása, tisztasági vizsgálatok. (esetlegesen a gyermekek növekedésének regisztrálása)
- Az óvoda fogorvosával való kapcsolatfelvétel, és csoportos látogatás szervezése évente egyszer. Telefonos elérhetőségek kihelyezése az óvodai honlapon és fali újságon.
- Sportprogramok, a témával kapcsolatos filmvetítések, vetélkedők, egyéb játékos programok, csoportfoglalkozások és beszélgetések során.
- Sportrendezvények, kulturális programok szervezése a témában, a szülők bevonásával.
- Gyümölcs/vitaminnapok és egyéb egészséges táplálkozással kapcsolatos tevékenységek szervezése (saláta, turmix, szendvics, gyümölcskenyér készítése).
- Alkalmanként a Teddy Maci Kórház látogatásának megszervezése, amivel a gyermekekben az egészségügyi dolgozókkal és eszközökkel kapcsolatos szorongások is oldódhatnak. (beöltözhetnek, kipróbálhatják az eszközöket, játékos előadást hallgathatnak és játszhatnak az orvostanhallgatókkal.)
- Kirándulások, séták, táborok (lehetőség és igény esetén) és sportprogramok évente többszöri megszervezése is az egészségfejlesztést szolgálja.

Tájékoztató fórumok szervezése az egészségfejlesztés érdekében:

- Szülői értekezlet, szülőcsoport számára szervezett fórum, tájékoztató.
- Szűrővizsgálatok, előadók meghívása, társszervezetek szakembereinek bevonása az iskolával közösen.

V.3.1.2. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek, programok, tevékenységek

A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselete és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módját kiemelten kezelt feladatnak tekintjük óvodánkban. Ezt szolgáló programokat hagyományainkká tettük: Szelektív hulladékgyűjtés napi szinten, Újra Papír Napja március 01. családi alkotó verseny szervezése, Kirándulások szervezése tágabb környezetünkben, óvodánkban: napelemek és napkollektorok, földhővel működő fűtés rendszer, hőszigetelt nyílászárók és falazat biztosítja a fenntarthatóságat, Madárbarát óvodai cím birtokában madárbarát tevékenységek és programok szervezése zajlik minden évszakban.

Az egészség megőrzéséhez kapcsolódó tényezők, amelyek hangsúlyozása és megismertetése a fentebb felsorolt lehetőségek során megtörténhet:

- Napfény: sok-sok szabad levegőn való tartózkodással, és a napfénynek az emberre és más élőlényekre gyakorolt hatásáról. A napenergiáról beszélgetések kezdeményezése. Káros UV sugaraktól való védelem fontossága, ennek okairól való beszélgetés, könyvnézegetés vagy természetfilm megtekintése. (Az udvaron és kirándulások alkalmával szükség esetén napfényvédő krémek alkalmazása.) Árnyékos udvarrészek biztosítása.

- Levegő: beszélgetés a levegő hasznáról és tisztaságának megóvásáról, valamint arról, hogy mit tehetünk a légszennyezés ellen. Ezek lehetőségeiről beszélgetéseken és kirándulások alkalmával, ill. egyéni élmények alapján is szerezhetnek tapasztalatokat.

- Víz: a szervezet vízigénye, ennek pótlása, nélkülözhetetlensége. Napi szinten a csoportszobában és az udvari tevékenységekhez is rendelkezésre áll a folyadékpótláshoz vizes kancsó és pohár. A cukros üdítők helyett ezen a területen is felhívjuk a figyelmet a helyes arányokra. A vízhez szoktatás és úszásoktatás alapjai is ezt szolgálják, amelyet lehetőségeink szerint és szülői igényekkel egyeztetve tudunk megvalósítani.

- Pihenés – mozgás: jelentősége az egészség megőrzésében. Kiemelt jelentőségű nevelő munkánk tervezésekor. A napirendünk nagy százalékában biztosítunk erre időt és helyet. A mindennapos mozgásos tevékenységeket kiegészíti az irányított mozgásszervezés, mozgásfejlesztés heti egyszer, de ennek kereteiben is biztosítunk időt és eszközt a szabad játékra. Megjelenik a mozgásfejlesztésünkben a prevenciós gerinctorna és lábtorna is, odafigyelünk a gyermek helyes testtartására étkezés és játék idő során is. A függeszkedésre is több lehetőséget biztosítunk, valamint más jellegű tartóizomzatot erősítő, edző játéktevékenységre is.

- Mértékletesség: például az egészséges táplálkozás, a mindennapi és az ünnepnapi étkezésekről való szemlélet alakítása, az egészséges étkezés megvalósítása. A mértékletesség gyakorlása fontos minden egyéb tevékenység során is: TV és telefon, egyéb média eszközök használatakor, amelyről szülői értekezletek keretében is beszélnünk kell.

- Bizalom: önmagukban, a szüleikben, az őket körülvevő felnőttekben. Ennek megléte az egészséges érzelmi és értelmi fejlődés alapja. A korrigálásokat is csak a kölcsönös bizalomban és szeretett személyként tudjuk egészséges módon elfogadni, így vagyunk képesek elhinni, hogy tudunk jó irányba változni és alakulni.

Egészséges környezet és védelme

Az óvodai környezeti nevelés során felkészítjük a gyerekeket környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint a természet és élettelen környezet érdekeit is figyelembevevő cselekvésre. Az óvodai környezet esztétikus alakítása az ízlésnevelés nélkülözhetetlen része. A rendezett környezet igényének a kialakítását már kisgyermekkorban el kell kezdeni.

Levegőtisztaság-védelem: sokan kerékpárral és gyalogosan érkeznek a környékről, ennek jelentőségét és hasznát hangsúlyozzuk. Kémények füstjének színét tudjuk együtt megfigyelni és erről beszélgetünk. Az intézményünk föld hővel működő kazánjáról és annak hasznáról is sokat megtudhatunk a gondnok bácsival való beszélgetések során.

Vízvédelem: például a mosdózás idején a megfelelő vízmennyiség megítéléséről, a megfelelő folyadékpótlásról és a csapvíz tisztaságáról is gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek különböző kísérletek során. A tavacskánk és akváriumunk tisztántartásának is aktív részesei lehetnek napi szinten, vagy alkalmanként (pl. a Víz világnapján)

Hulladékgazdálkodás: ennek része, hogy az óvodánkban is szelektíven gyűjtjük a hulladékot: a papír hulladékot, amennyiben alkalmas, mi is újrahasznosítjuk (pl. papírmasé, különböző játékok vagy dekorációk készítése, stb.). Szelektíven szállíttatjuk el, miután együtt visszük a szelektív konténerekhez. A műanyag hulladékokból is készíthetünk játékokat, illetve használati tárgyakat. Az Újra papír Világnapján (március 1.) családi alkotó vetélkedőt szervezünk. A mindennapokban az újra- hasznosítással kapcsolatosan gyakorlati tapasztalatokat szerezhetnek. Ezek a szerepjátékainkban is megtalálhatóak, eszközöket biztosítunk hozzá, társasjátékokkal segítjük elő ismereteik bővítését, kapcsolódó szokásaik elmélyítését.

Energiagazdálkodás: iskolánkban napkollektorok segítik a meleg víz előállítását, napelemek a villamos energiaszükségletet pótolják, ennek működéséről is tudunk beszélgetni. A földhővel működő berendezések is jó alapot adnak ezen a területen való tájékozódásunkhoz.

Természeti környezet megóvása: napi szinten is hangsúlyt fektetünk erre, az udvaron és a séták során is, a közeli erdő és rét, valamint saját udvarunk, tavacskánk tisztán tartásába mi is bekapcsolódunk. A csoportszobákban adódó lehetőségek alkalmával, akvárium és terrárium elhelyezése során ők is naponta tevékeny részesei lehetnek ennek a folyamatnak. Felelősségérzetük így gyakorlati tapasztalatok útján alakulhat a legeredményesebben. Ládákban kialakított saját kis kertek is jó lehetőségeket biztosítanak ehhez.

Épített környezet megóvása, fejlesztése: ennek megvalósulására saját környezetükben, az intézmény és a kapcsolódó más funkciójú épületek esetében is jó példákat láthatnak. A belvárosba és a kertvárosba tervezett séták alkalmával láthatják tágabb környezetükben is ennek létrejöttét vagy hiányának következményeit.

V.3.2. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Óvodánk kiemelt feladatként tűzte maga elé az érzelmi, az erkölcsi és közösségi nevelést. Fontosnak tartjuk, hogy az életkori sajátosságok messzemenőkig való figyelembevételével, a további kiemelten jelentős alapelvek (játékosság, motiváltság, fokozatosság, rugalmasság, következetesség) mentén óvodásaink mindennap megtapasztalják, hogy egy olyan közösség tagjai, ahova a családi otthon öleléséből egy más jellegű, de hasonlóan szeretetet és örömet nyújtó közösségbe érkeznek. A napi együttlétek során az erkölcsi, az érzelmi, és a közösségi nevelés minden mozzanata jelen van. **Az óvodai élet végére, a családdal összehangolt és azonos elvek mentén**

való nevelés következtében, nem csak erkölcsi alapokkal és ismeretekkel bírnak, hanem elkezdenek azok gyakorlóivá is válni. (A szülőkkel minden nevelési év kezdetén, előzetesen és részletesen átbeszéljük a nevelési elveket és megegyezünk azok fő irányvonalában, melynek alapja a Szentírás.) A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése **modell értékű** szerepet tölt be. Sok pozitív élmény biztosítása mellett kiemelten fontosnak tartjuk, hogy örömteli legyen minden napjuk. Igyekszünk Csukás István tanácsát megfogadva, „*annyi örömöt beléjük gyömöszölni, hogy legalább hatvanéves korukig kitartson.*" Egyet értünk a meseíró véleményével, miszerint „*a gyerekek lelkét is erősíteni kell, nem csak a fizikumát."*

Az óvodáskorú gyermek egyik legfontosabb jellemző sajátossága, hogy magatartását az **érzelmei vezetik**. Az a célunk, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül. Mindezeket úgy tudjuk biztosítani, ha már az óvodába lépéskor **kedvező érzelmi hatások** érik, az óvodapedagógusok és a dajkák is pozitív attitűddel viszonyulnak egymáshoz és a gyermekekhez is. Az óvodába lépés, az **óvodai befogadás/beszoktatás folyamatá**nak tervezésekor is figyelembe vesszük a gyermek és a szülő igényeit, egyéni képességeit, tempóját, szokásait. Ebben az igen érzékeny folyamatban mindhárom felnőtt (óvodapedagógusok és dajka) együttesen és folyamatosan van jelen.

.

Jelenlétükkel az előzetes tervek szerinti, szülőkkel egyeztetett szokások alakítása történik a gyermekek egyéni képességei szerint. Fejlődésüket naponta értékelik és örömüket minden apró siker láttán kifejezik.

Óvodánk dolgozóinak feladata, hogy nevelje a gyermeket annak elfogadására, megértésére, hogy az **emberek különböznek egymástól.** Óvodánk a keresztény értékrend alapjaira építve kívánja a gyermekeket nevelni, ezért alapelvünk, hogy Isten minden embert egyformán szeret, még ha az emberek különböznek is egymástól. Fontosnak tartjuk a másság elfogadására, toleranciára, egymást segítő magatartásra nevelni a gyermekeinket. Fontos számunkra, hogy a szülőkkel együttműködve erősítsük a gyermekekben a nemi identitásukat, egészséges éntudatuk és énképük alakulását segítve ezzel. Nemzeti és keresztény identitásuk erősítése is hasonlóan fontos feladat számunkra, ennek érdekében az erkölcsi, érzelmi és bibliai értékorientált közösségi nevelésünk során folyamatos, pozitív impulzusokkal kívánjuk elérni a gyermekeket.

Arra törekszünk, hogy az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, én tudatának alakulását és engedjen teret egészséges önkifejező, pozitív önérvényesítő törekvéseinek, az óvodáskor végére a gyermek tudja kontrollálni akarati megnyilvánulásait.

Az óvodában megvalósuló szocializáció szempontjából meghatározó:

- A **közös élményeken** alapuló tevékenységek gyakorlása, játékos tapasztalatszerzési lehetőségek, kirándulások, ünnepek és közösen kialakított óvodai hagyományok.
- A gyermek **erkölcsi tulajdonságainak** (mint például: a tolerancia, az együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és érzelmi intelligenciájának alapozása, fejlesztése.
- **Akarati tulajdonságainak formálása.** (Ezen belül: siker- és kudarctűrésének, önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának fejlesztése.)
- **Szokás- és normarendszerének megalapozása**.

A gyermekek életterét úgy alakítottuk ki, hogy az barátságos, mobilizálható legyen, amivel teret biztosítunk a gyerekek ötleteinek, elképzeléseinek is. Fontos feladatnak tarjuk, hogy spontán adódó ötleteket, lehetőségeket rugalmasan kezeljünk és biztosítsunk minőségi időt és eszközt, teret azok megvalósításához.

Feladatunknak érezzük hozzá segíteni a gyermekeket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, ami a **hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja**, hogy rá tudjanak csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére. Ezek szervezése során a gyermek nyitottságára építünk. Ennek érdekében szervezünk kirándulásokat olyan helyekre, ahol láthatják természeti környezetünket különféle évszakokban, ezáltal is rácsodálkozva a teremtett világ szépségeire.

A **kiemelt figyelmet igénylő gyermekek** esetében különösen jelentős szerepük van az óvodapedagógusoknak abban, hogy szükség szerint együttműködjenek az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező személyekkel (logopédus, pszichológus, fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, tehetségfejlesztő pedagógus). A kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő gyermekek közé tartoznak a hátrányos helyzetű, vagy veszélyeztetett gyermekek, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő (BTMN), a sajátos nevelési igényű (SNI), és a kiemelten tehetséges gyermekek. Szükséges, hogy minden óvodapedagógus odafigyeléssel forduljon a gyermekhez, illetve a szülővel és a szakemberekkel is teljes mértékben

együttműködjön a fejlesztés, hátránycsökkentés és sikeres szocializáció érdekében. Különös gonddal ügyeljen a gyermek csoportban elfoglalt helyére, segítse őt a beilleszkedésben, barátokra találásban, sikerélményekhez jutásban.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Az óvodáskor végére az alapvető együttélési, közösségi szabályok egyre inkább belsővé válnak,
- a Szentírás történetei és tanulságai ismerősek, hősei példák számára.
- Nemzeti identitás tudata, szülőföldhöz való kötődése fejlődés folyamatában van.
- A közösségben élését és mozgását az egocentrikusság helyett egyre inkább a másokra való odafigyelés is jellemzi.
- Tisztelettel tud fordulni a felnőttek felé, a kulturált magatartási forma alapjainak birtokában van.
- Sajátjának tekinti az óvodáját, óvodástársaihoz és a felnőttekhez is ragaszkodik és ezt szavakban is kifejezi.
- Keresztény kulturális értékekről ismeretekkel rendelkezik. Értékorientáltsága, a fejlődés folyamatában van
- Érdeklődik barátai, társai iránt, a vendégeket örömmel fogadja, óvodán kívül is szeretettel köszönti a másik embert.
- A gyermekekben megalapozódik a helyes viselkedéskultúra és szokásrendszer szabályainak betartása iránti igény. Egymást is figyelmeztetik ezekre.
- Együtt éreznek a közösség tagjaival, a közösségért szívesen tevékenykednek, bíznak önmaguk képességeiben.
- Felnőtt segítsége nélkül is képesek egymásra figyelni, egymást segíteni.
- Az érzelmeket képesek kontrollálni bizonyos élethelyzetekben.
- Nem testi erővel reagálnak bizonyos érzelmi hatásokra, képesek bocsánatot kérni és megbocsátani. Konfliktushelyzetben egymással tudnak egyezkedni, megjelennek a kulturált problémamegoldás alapjai, igyekezetet mutatnak arra, hogy őszintén vállalják tetteiket.
- Elfogadják a másságot, nem csúfolódnak és nem ítélkeznek.
- Kialakulóban van mások értékeinek felfedezése és annak egyszerű megfogalmazása.
- Megkezdett feladataikat befejezik.

V.3.3. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés az óvodai nevelés alapfeladatai között szerepel, hiszen minden tevékenységet átsző, az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Az anyanyelvi és értelmi fejlesztés során is a gyermek nyitottságára és kíváncsiságára, meglévő és együtt szerzett tapasztalataira és ismereteire tudunk és kívánunk építeni, ez tervezésünk alapja. Fontos szempontunk, hogy változatos és élményszerű egyéni, mikrocsoportos vagy közös tevékenységek keretében szerezzen további új tapasztalatokat az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Az anyanyelvi nevelés célja:

- A gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése.
- A kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes mintaadással és szabályközvetítéssel.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés, a magyar irodalmi alkotások megismertetése. Hangsúlyt fektetünk az olvasott mesék megszerettetésére, előkészítve ezzel az olvasóvá válást.
- Anyanyelvi játékokkal légzéstechnika, artikuláció, és belső hallás fejlesztése.
- A magyar szókincs gazdagságára való rácsodálkozás elősegítése, aktív és passzív szókincsük gyarapítása.
- Beszédszervek ügyesítése, hallásdifferenciálás fejlesztése játéktevékenységek közben.
- A gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása és a válaszok igényléséhez szükséges figyelem biztosítása.
- Vitakultúrájuk fejlődésének támogatása.

Az értelmi fejlesztés célja:

- A gyermekek érdeklődésének felkeltése, kíváncsiságának felébresztése.

- Az őket körülvevő társadalmi és természeti környezet megismerése.

Az értelmi fejlesztés **spontán** helyzetekben és **tervezett tanulási helyzetek** kialakításával, különböző szervezeti formákban valósítható meg. Ehhez óvodánk felszerelése és természeti környezete nagyon sokrétű lehetőséget biztosít (helyszínek: tó, liget, domb, közeli rét, valamint az eszközök: például a nagyítók, kísérleti eszközök, enciklopédiák, terrárium, akvárium, florárium, képességfejlesztő társasjátékok és eszközök, szerepjátékok eszközei) a tervezett séták és kirándulások pedig tovább bővítik ennek lehetőségét.

Az értelmi nevelés további feladatai:

- A gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása.
- Az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás, alkotóképesség) fejlesztése.
- Fontos feladatunk továbbá, valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő, **ösztönző környezet** biztosítása.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

Gazdag, árnyalt szókinccsel rendelkeznek, mely elősegíti a környezetben való tájékozódásukat, és lehetővé teszi gondolataik érthető kifejezését.
Beszédük jól érthető, tagolt, megfelelő hangzású, hanglejtésű, folyamatos és összefüggő.
Az összes hangzót tisztán ejtik.
A kognitív képességek megfelelő érettséget mutatnak
Nyitottak a különböző tapasztalatszerzési tevékenységekre, aktívan önmaguk is képesek ilyen helyzeteket teremteni.
Huzamosabb ideig működik a koncentrált és a megosztott figyelem.
Rendelkeznek problémafelismerő és megoldó képességekkel.
Segítséggel, rávezetéssel próbálják saját tévedéseiket javítani, ellenőrzik saját tevékenységüket.
Ismereteiket tudják alkalmazni a gyakorlatban is.

V.4. Az óvodai élet megszervezésének elvei

V.4.1. Személyi feltételek

Az óvodában nevelőmunkánk középpontjában a gyermek áll. Óvodai nevelésünk kulcsszereplői a csoportokban dolgozó óvodapedagógusok, akiknek személyisége meghatározó a gyermekek számára. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára. Fontos szempontnak tartjuk, hogy a nem pedagógus alkalmazottak is jellemükben, beszédükben, gyermekekhez való viszonyulásuk során, a szülők felé való tiszteletadásban a pedagógusokkal összhangban tevékenykedjenek. A nevelőmunka eredményessége szempontjából a munkafolyamatok hatékony tervezése elengedhetetlen és feltétlenül összehangolást igényel.

Gyermekeink fejlesztését, nevelését minden csoportban két óvodapedagógus és a munkájukat segítő dajka látja el, továbbá óvodánkban pedagógiai asszisztens segítsége biztosított. A sajátos nevelési igényű gyermek és beilleszkedési és tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermekek fejlesztése speciálisan képzett szakember közreműködését igényli: intézményünk biztosít fejlesztőpedagógust, gyógypedagógust és logopédust is.

Nevelőtestületünk tagjai igen fontosnak tartják az alapképzésen túli, rendszeres szakmai önképzést, továbbképzést, nyitottak vagyunk az új pedagógiai irányzatok megismerésére. Pedagógia Programunk sajátosságaihoz igazítva törekszünk (hitoktató/teológus, tehetségfejlesztő-pedagógus, fejlesztőpedagógus, zeneóvoda vezető, tanító, angol-középfokú nyelvvizsgával rendelkező óvodapedagógus), szakirányú képzéseken való részvételre.

A továbbképzéseken való részvétel friss szakmai látásmódot visz a nevelőtestület gondolkodásába, módszertani szempontból folyamatos megújulást és a pedagógus kompetenciák fejlesztését eredményezi.

A hétévenkénti kötelező 120 órás képzések keretében, a továbbképzési tervnek megfelelően minden kolléga részt vesz az intézményi igények figyelembevételével különböző képzéseken.

V.4.2. Tárgyi feltételek

Óvodánk rendelkezik a pedagógiai programunk megvalósításhoz szükséges tárgyi feltételekkel. Az intézmény udvara nagyon tágas és változatos: zöld felületekkel, fűzfaligettel, dombbal, kis tóval, térköves részekkel, valamint árnyas és fedett helyekkel tarkított. Ezen területek nyújtotta élményeket a séták során az óvodásaink élvezhetik.

Az óvoda udvara, kertje, helyiségei úgy lettek kialakítva, hogy ott az óvodás csemeték biztonságban mozoghatnak, mozgásukhoz elengedő tér áll rendelkezésre, de elhúzódásra alkalmat nyújtó sarkok is találhatóak. Berendezéseink szolgálják a gyermek biztonságát, kényelmét, megfelelnek a változó testméreteknek, biztosítják egészségük megőrzését és fejlődésüket. A többnyire mobilizálható bútorok lehetőséget teremtenek a kis és nagy terek szükség szerinti kialakítására. Berendezéseinket igyekeztünk úgy megválasztani, hogy azokra a harmónia, praktikum legyen a jellemző. Az asztalok és székek méretezésénél ügyeltünk az eltérő testmagasságokra is, a mosdókagylók is választható magasságúak, annak megfelelően, hogy a gyermeknek melyik a kényelmes. A csoportszobákban lévő gazdag játékeszköz-tár, mozgásfejlesztő játékok biztosítják a gyermekek gondtalan játékörömét és mozgásigényük kielégítését. A gyermekek testméreteinek megfelelő és harmóniát árasztó, (meleg színű, lekerekített formájú és megfelelő anyagú) tárgyi eszközöket hozzáférhető módon, a gyermekek biztonságát szem előtt tartva helyeztük el. Az óvodánk külső és belső környezete minden dolgozó számára megfelelő munkafeltételeket biztosít.

A mozgás, mozgásos játékok, nagyobb rendezvények szervezéséhez a csoportszobát illetve az udvarunkat vesszük igénybe. Az iskola díszudvara számunkra is rendelkezésre áll közös ünnepek és egyéb nagyobb szabású rendezvények lebonyolításához, de a szülők fogadására is tudunk zárt helyiséget biztosítani a személyes megbeszélésekhez, fogadóórákhoz.

A játszóudvar minden gyermek számára megfelelő játék- és mozgáslehetőséget biztosít, kerítéssel körbe véve biztonságot nyújt a gyermekek számára. Gumilapokkal fedett, homokos és füves felületek kerültek kialakításra. Udvarunk biztosítja a gyermekek mozgásigényét, berendezését tekintve változatos mozgásra, játékra ad lehetőséget. Az udvari játékok megfelelnek az európai normáknak. Tudatosan törekszünk arra, hogy az óvoda környezete látványával és lehetőségeivel a test és lélek harmonikus fejlődését szolgálja, ennek érdekében a külső környezetet is folyamatosan alakítjuk, szépítjük, fejlesztjük. A játékok balesetmentességét folyamatosan ellenőrizzük.

V.4.3. A nevelés tervezése

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják, amit az óvodapedagógusok egységesen használnak. Tervező munkánk alapja nevelőmunkánknak, amely a teljes óvodai életet magában foglalja, annak keretében szervezhető meg, és óvodapedagógusaink jelenlétében és közreműködésével valósulhat meg.

- A nevelés tervezésének alapja az **éves munkaterv,** amelyet az óvodai intézményegység-vezető készít el minden nevelési év kezdetén. A nevelőtestülettel véleményezteti, szükséges módosításokkal kiegészíti, majd elfogadtatja azt. Az éves munkaterv tartalmazza óvodai rendezvényeinket és programjainkat, a nevelési év rendjét, (ünnepek, nyílt napok, nevelésmentes napok, nyári nyitva tartás rendjét) fejlesztési terveinket, a nevelési év prioritásait. Erre épül további tervező munkánk.
- **Nevelési tervben** (csoportok naplóiban) a nevelési év elején rögzítjük az óvoda és csoport szintű gondozási, nevelési és fejlesztési éves feladatainkat. Az óvodai élet szervezésében és tervezésében a gondozási feladatok tervezésének kiemelt szerepet tulajdonítunk. A gondozás folyamatában is nevelünk, építjük kapcsolatunkat a gyermekekkel, egyúttal segítjük önállóságuk fejlődését, együttműködve a gondozást végző munkatársakkal. Éves nevelési tervet készítünk, majd ezt félévkor a két óvodapedagógus értékeli és ennek eredményeire építve fogalmazza meg a második félév teendőit, nevelési és fejlesztési céljait. Itt kerülnek rögzítésre a gondozással és egészséges életmóddal kapcsolatos feladatok során a csoportban kialakítandó szokások, az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés, valamint az anyanyelvi és értelmi nevelés különböző tevékenységi formái során felmerülő nevelési feladatok. Egyrészt általános, az egész csoportra vonatkozó, másrészt egyénre szabott tervezés is megjelenhet. Féléves értékelés alkalmával a csoportban dolgozó óvodapedagógusok a dajka néni, pedagógiai asszisztens tapasztalatait, véleményét is figyelembe véve értékelik az elért eredményeket és kijelölik a következő lépéseket.
- **Éves (ütem)terv** (csoportok naplóiban, csoportvezető óvodapedagógusok által elkészítve) Ennek időbeni lebontását az évszakok, a különböző természeti és társadalmi témakörök, spontán adódó lehetőségek, ünnepélyek, megemlékezések, hagyományos rendezvényeink határozzák meg. Csoportonként változhatnak a témák és a különböző tevékenységek anyagai.
- **Tematikus terveket készítünk:** (csoportok naplóiban, csoportvezető óvodapedagógusok által elkészítve) Több hétre vonatkozóan készítjük a tervet, az adott témához és időbeli lehetőségeinkhez, helyszíni tapasztalatszerzésekhez, gyermeki ötletekhez igazítva. A tematikus terv készítésekor kisebb időbeli egységekre bontjuk az éves ütemtervet és az óvodai szintű éves munkatervet.
- **Heti tervekre bontva:** (csoportok naplóiban, az aktuálisan délelőttös óvodapedagógus által elkészítve) A tematikus tervet az adott hétre bontjuk különböző tevékenységi területekre lebontva, megjelölve benne az adott kiemelt fejlesztési célokat, feladatokat, módszereket, tartalmakat és eszközöket.
- A csoportnaplóban biztosítunk arra lehetőséget, hogy a heti vagy tematikus terveket a megvalósulásuk után szükség esetén reflexióval lássuk el, amiből kiderülhet, hogy az adott tervezés a megvalósulás szakaszában miképpen módosult, vagy milyen egyéb ötlettel egészült ki, az adott tevékenység megvalósulása kellő nevelési és fejlesztő hatást ért-e el. Itt kerülnek rögzítésre a csoportra vonatkozó feljegyzések is.

- **A gyermekek egyéni fejlődését nyomon követő dokumentációban** kap helyet: a gyermekek anamnézise, gyermek értelmi, lelki, szociális, és testi fejlettségének a mutatói, gyermek fejlődését segítő megállapítások, intézkedések és elért eredmények, és egyéb időszakos bejegyzések, a szülő tájékoztatásáról készült feljegyzés. Szakértői vélemények is itt kerülnek elhelyezésre, illetve a fejlesztést végző pedagógus fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatai. Gyermekrajzok és azok értékelése is itt helyezhetők el.

Az éves nevelési tervet, munkatervet, éves ütemtervet, tematikus terveinket meghatározó óvodai hagyományos rendezvényeink, programjaink:

- Őszi szüret és betakarítás ünnepe
- Mikulás ünnepség
- Karácsony
- Húsvét
- Pünkösd,
- Gyermeknap,

- Anyák/Szülők napja, (csoportonkénti szervezésben)
- Évzáró, ballagás (csoportonkénti szervezésben)
- Gyermekek születés- és névnapjának megünneplése. (folyamatosan)
- Éves szinten két játszóház szervezése családokkal együtt (karácsony és gyermeknap) közösen a szülőkkel (pl.: kézműves tevékenységek, arcfestés, mozgásos játékok, bábjáték, stb.)
- Szülői munkadélutánok: pl. játékfejlesztés, udvari játékok felújítása kapcsán

Nemzeti ünnep:
- Március 15. óvodai szintű megemlékezés,
- látogatás a Kossuth- vagy Petőfi szobornál.

Egyéb éves tervezésünket, témákat meghatározó Zöldnapok és egyéb kiemelt napok:
- Zene Világnapja október 1.
- az Újra papír Világnapja március 1.
- A víz világnapja - Március 22.
- Madarak és Fák Napja május 10.

A csoportok szervezésének szempontja
Az óvodai csoportok kialakításánál az óvodavezető tekintettel van a nevelőtestület véleményére, figyelembe véve lehetőség szerint a szülők kérését is *(testvérek, barátok egy csoportba, a választott óvó nénihez kerülhetnek.).* Így a korosztályok, nemek arányának ismeretében, annak megfelelően rugalmasan alakítjuk évről-évre a csoportbeosztásokat**.**

V.4.4. Heti rend

A napi és heti rendet a gyermekcsoport óvodapedagógusai alakítják ki, nevelési évenként aktualizálják, és rugalmasan valósítják meg. A heti rend a kötött, kötetlen, szabadon választott tevékenységek, programok folyamatos, rugalmas rendszere, melyet az óvodapedagógus készít el.
A gyermek egészséges, tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napi rend és a heti rend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg.

Az óvodai élet minden tevékenységi formáját érintjük a hét folyamán, amelyek a következők:
- Verselés, mesélés
- Külső világ tevékeny megismerése (ezen belül külön tervezve a matematikai tapasztalatszerzést)
- Mozgás
- Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
- Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka
- Bibliai foglalkozás

A heti rend kialakításánál és a megvalósulás során szintén a rugalmasság érvényesül, hiszen sok esetben az időjárás vagy spontán adódó plusz lehetőségek okozhatnak benne változást. Nem veszítjük azonban azt sem szem elől, hogy a rendszeres és ismétlődő tevékenységek a gyermekek érdekét, biztonságérzetét szolgálják.

Az irányított mozgásos tevékenység a tornatermi beosztás miatt kötött időkeretek között valósul meg. A csoportosan szervezett és a korcsoporthoz igazított, növekvő időtartamú foglalkozások tervezésénél és szervezésénél maximálisan figyelembe vesszük a gyermekek egyéni szükségleteit, eltérő ütemű és képességbeli eltéréseiket, spontán adódó ötleteiket és az élményszerzési lehetőségeket. Mikrocsoportos illetve egyéni szervezeti formában is megvalósulhat a tervezett tevékenység.

V.4.5. Napirend

Óvodánk napirendjét folyamatosság és rugalmasság jellemzi, igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. Fontos a tevékenységek közötti harmonikus arányok kialakítása, szem előtt tartjuk a játék kitüntetett szerepét. **A csoportnaplóban az aktuális nevelési évre és csoportra tervezett napi rend szerepel.**

Időtartam	Tevékenység	Időmennyiség
7.00 -7.30	Gyerekek fogadása ügyeleti csoportban, JÁTÉK	30 perc
7.30 -8.30	JÁTÉK és párhuzamosan végezhető tevékenységek,kezdeményezések, egyéni képességfejlesztés,	60 perc
8.30 -9.15	JÁTÉK, mosdózás, folyamatosan reggeli	45 perc
9.15-10.30	JÁTÉK, kezdeményezések, 5-35 perc időtartamú foglalkozások	75 perc
10.30 -11.45	JÁTÉK: udvari, szabadtéri játék, mozgásos játékok, séta	75 perc
11.45 -13.00	Testápolási teendők, munkajellegű tevékenységek, terítés, ebéd	75 perc
13.00 -15.00	Csendes pihenő mesével	2 óra
15.00 -15.30	Testápolási tevékenységek, uzsonna	30 perc
15.30-16.30	JÁTÉK csoportszobában vagy az udvaron	60 perc
16.30-17.00	JÁTÉK Összevont csoportban, csoportszobában, vagy az udvaron	60 perc

A táblázat alapján is jól követhető, hogy **a játék hangsúlyos tevékenység**, melyhez megfelelő mennyiségű időt biztosítunk. A szabad levegőn való tartózkodás természetes része a gyermekek napi életének. A hűvösebb idő beköszöntével is szükséges a szabad levegőn való tartózkodás, csupán annak időtartamát csökkentjük.

V.4.6. Az óvoda kapcsolatai

Óvoda-család

Az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését. Ennek alapvető feltétele a családdal való szoros együttműködés. Az együttműködés formái változatosak, a személyes kapcsolattól a különböző rendezvényekig. Figyelembe vesszük a családok sajátosságait, szokásait, a családokhoz illesztett megoldásokkal igyekszünk segítséget nyújtani. Óvodánk több színtéren is betekintést enged a szülők számára az itt folyó munkába.

Partnerközpontú pedagógiánkhoz szükséges egymás korrekt informálása, véleményeinek meghallgatása, megoldások keresése a családok és az intézmény részéről egyaránt. Az óvoda és a szülő közti napi kapcsolattartásra van szükség ahhoz, hogy a szülő folyamatos tájékoztatást kapjon a gyermekével történt eseményekről, gyermeke fejlődéséről, valamint az óvodapedagógus is értesüljön a családban történt fontosabb eseményekről.

Beszoktatás/befogadásnál különbséget teszünk a családból, illetve bölcsődéből érkező gyermekek között. A beszoktatás a későbbi közösségi élet meghatározója, ezért a biztonságot nyújtó, nyugodt, szeretetteljes, családias légkör megteremtésére törekszünk, melyet nagymértékben elősegít a fejlődési jellemzők ismerete, az anamnézis, amely a gyermek fejlődését nyomon követő dokumentációban kerül elhelyezésre. Lehetőség szerint törekszünk arra, hogy a gyermek anamnézisének elkészítése, megismerése a gyermek óvodai életének megkezdése előtt történjen.

A szülő, a gyermek, a pedagógus együttműködésének formái

- **Napi szintű** szóbeli kölcsönös tájékoztatás, elsősorban délutáni időben, szükség esetén a reggeli információk kicserélése.
- **Információk** kihelyezése a fali hirdető táblákon és/vagy elektronikus úton.
- A **fogadóórá**k megtartását személyre szabottan, igény szerint, időpont-egyeztetés után bonyolítjuk le. Fogadóóra keretében tájékoztatjuk a szülőt a gyermek fejlődési mutatóiról, a fejlődést elősegítő intézkedésekről és az elért eredményekről, félévente minimum egyszer.
- **Nyílt nap**on lehetőséget biztosítunk a napi életbe való betekintésre, ahol a szülők megismerhetik gyermekük csoportban elfoglalt helyét, viszonyát társaihoz és a felnőttekhez, a közösségi élet alapvető szabályainak elsajátítási szintjét, a napi tevékenységekben vállalt szerepeit, aktivitását.
- **Szülői értekezlet**en (minimum nevelési évenként kétszer) az óvodát, a csoportot, a gyermeket, a szülőket érintő legfontosabb témákat, feladatokat, programokat, problémákat beszéljük meg, figyelembe vesszük a szülők véleményét, meghallgatjuk javaslataikat. A szülői munkaközösség vezetői, csoportonként két fő, félévente, vagy szükség szerint, egyeztetéseket tarthatnak csoportvezető óvodapedagógusokkal, vagy az óvodai intézményegység-vezetővel.
- **Családlátogatásra** is sor kerülhet a szülő igénye vagy a gyermekvédelmi felelős, esetleg a védőnő kérésére.
- **Óvodai szintű rendezvények** közös szervezése és az azokon való részvétel során szintén sok kapcsolódási pont adódik az információk átadására és a kölcsönös bizalom építésére.

Óvoda – intézmények

Kapcsolattartásunk formái és módszerei alkalmazkodnak a feladatokhoz és szükségletekhez.
Kapcsolataink kialakításában és fenntartásában az óvodánk nyitott és kezdeményező attitűdöt képvisel.

- Óvodánk kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, amelyek az óvodába lépés előtt meghatározzák a gyerekek életét: bölcsődékkel és egyéb szociális intézményekkel, védőnői szolgálattal.
- Az óvodai élet során vannak segítségünkre: pedagógiai szakszolgálat intézményei, gyermekjóléti szolgálatok, egészségügyi, illetve közművelődési intézmények.
- Azokkal az intézményekkel is, amelyek az óvodai élet után töltenek be meghatározó szerepet a gyermek életében.
- Alkalmanként ellátogatunk közművelődési intézmények rendezvényeire is.
- Óvodánk szoros kapcsolatot tart intézményünk általános iskolájával, a Huszár Gál Gimnáziummal és Általános Iskolával és az iskola alapfokú művészeti iskolájával és tehetségműhelyeivel. Rendezvényeikbe, konferenciákba, közös családi rendezvényekbe, egészségnapba, sportrendezvényeikbe az életkori sajátosságokat figyelembe véve óvodásaink is bekapcsolódnak. Az óvodából az iskolába való átmenet megkönnyítése végett nyári programokat, iskolalátogatást, és a tanító néni látogatását szervezzük meg a tavaszi időszakban iskolába készülő csemetéink számára.
- Az iskolánk ~~Kiváló~~ Tehetségpont, így mi is **Tehetségpont Óvodaként tevékenykedünk**, a városi és területi Tehetségpont óvodákkal kapcsolatokat építünk ki, magunk is kapcsolódó rendezvények részesei, avagy akár rendezői is szívesen leszünk. A Tehetségpont hálózat aktív tagjai, tovább építői kívánunk lenni.
- Pedagógus továbbképzések, módszertani, szakmai napok során is, igyekszünk szélesre tárni szakmai kapcsolataink lehetőségeinek ajtaját.
    - A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvodánk a külhoni magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőségeink szerint – szakmai kapcsolatot tartunk fenn: Bihari Óvoda kollektívájával. (Bihar község-Románia)

V.5. Az óvodai élet tevékenységi formái és az óvodapedagógus feladatai

V.5.1. Játék

A játékra úgy tekintünk, mint a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenységére, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszközére. A játék – szabad képzettársításokat követő szabad játékfolyamat – a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul ki kell elégülnie, erre napirendünkben kellő időt terveztünk. Mivel az óvodás gyermek a külvilágból és saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja, újraéli, feldolgozza, a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a mozgást, az egész személyiséget fejlesztő, élményt adó tevékenységgé válik. Ezért szükséges kellően megtervezni, eszközöket, teret és időt biztosítani számára.

A kisgyermek első valódi játszótársa a szülők után, az óvodában, az óvodapedagógus. Utánozható mintát ad a játéktevékenységre. Amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz. Ha a játékfolyamat elakad, ötleteivel segítheti a gyermeket, új játszótársakat vonhat be. Az a célunk, hogy az óvodapedagógus jelenléte tegye lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is. A tematikus tervben rögzítjük a tervezett játékbővítési lehetőségeket. A reflexióban visszacsatoljuk, hogy esetleg milyen további spontán ötletekkel és lehetőségekkel bővült a terv.

A játék a társas kapcsolatok alakulásának, a társas szükségletek kielégítésének is legfontosabb formája. A játék folyamatában olyan tulajdonságok fejlődnek ki a gyermekben, melyek később nagymértékben elősegítik a társadalomba való beilleszkedését.

Az óvodában fontosnak tartjuk, hogy **a játék minden fajtája** megjelenjen:

- gyakorló játék,
- konstruáló játék,
- szimbolikus játék,
- és a szabályjáték.

Óvodánkban rendelkezésre áll a játékhoz szükséges megfelelő méretű hely, a gyermeki fantázia kibontakoztatását segítő anyagok, eszközök és játékszerek. Az óvodáskor végéig a játék marad a gyermek fő tevékenysége, a munka, a tanulás is megőrzi játékos jellegét.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Az óvodapedagógus napi-heti tervezése során helyezze előtérbe a szabadjáték túlsúlyának érvényesülését. A napi rendben, időbeosztásban legyen hangsúlyos a játék kiemelt jelentősége.
- Nyugodt légkör biztosítása.
- Az egyéni élményeken túl közös élményszerzési lehetőségek szervezése, biztosítása és kihasználása.
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára.
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása, bővítése.
- Az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakoztatását a feltételteremtő tevékenység mellett a szükség és igény szerinti együttjátszással, támogató, serkentő, ösztönző magatartással, indirekt reakcióival érje el.
- Olyan eszközök biztosítása, amelyek a gyermeki kreativitás és spontán ötletek alapján különböző funkcióknak megfelelnek, sokrétűen felhasználhatóak.
- Minden játékfajta esetén szükséges szokások kialakítása, játékok óvására, rendben tartására nevelés. A különböző játékfajták során nevelje a gyermekeket a baleset megelőzésére.
- Új ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása.
- Az óvodapedagógus legyen kellően nyitott, kreatív és rugalmas a gyermeki ötletek megvalósításakor.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Képesek elmélyült és kiegyensúlyozott játékra
- Szükségleteiknek és életkoruknak megfelelően választanak játékot.
- Bekapcsolódnak közös játékokba.
- Egyéni ötleteik, javaslataik vannak.
- Saját ötleteik alapján készítenek játékeszközöket.
- Kialakul az együttjátszás igénye.
- Kiegészítik és segítik egymás játékát.
- Elfogadják társaik javaslatait, ötleteit.
- Le tudnak mondani egy- egy kedves játékszerről társaik javára.
- Megbecsülik játékaikat, tudják azok helyét, funkcióját.
- Képesek a problémahelyzetek megoldására.
- Aktívan részt vesznek az erőfeszítést, ügyességet igénylő játékokban is.
- A szabályjátékoknál képesek követni és betartani a megismert és megtanult szabályokat.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szerepjáték.

V.5.2. Bibliai foglalkozás

Az óvodáskor az emberi lét olyan szenzitív időszaka, amely során egy egész életre szóló hatások érhetik a gyermeket. Ezt az érzelemvezéreltséget ragadja meg Jeremiás is, amikor azt írja, hogy*: „Emlékezem reád gyermekkorod ragaszkodására,...amikor követtél engem a pusztában, a be nem vetett földön." (Jeremiás könyve 2).* A korszak befogadó és ragaszkodó attitűdjére szeretnénk építeni és hatni a bibliai foglalkozások során is.

„Úgy van, ahogy mondom nektek: aki nem úgy fogadja Isten királyságát, mint egy kisgyermek, biztos, hogy nem megy be oda!"(Márk 10,15)

Ahogy a fenti idézet is rávilágít, különleges ragaszkodás, teljes bizonyosság, őszinte hit jellemzi az óvodásokat: amit a Bibliából olvasnak nekik, az úgy van, ahogy a szülő-pedagógus mondja. *„Nekik (óvodásoknak) ez természetes, hogy szól az Úr. Ilyenkor nagyon sokat lehet vetni beléjük. Sok bajt, problémát meg lehet előzni, szívják magukba az Isten Igéjét, a bibliai történeteket, emlékeznek rá. A magvetés: a szülő feladata"* (Németh J.) .

Óvodánk a Hit Gyülekezete által alapított intézmény, amely az alapító egyház által lefektetett erkölcsi normák, keresztény kulturális értékek mentén kíván működni. Az óvodánkba felvételt nyert gyermekek és szüleik számára

a zsidó-keresztény kultúra bibliai világképét és értékeit kívánjuk közvetíteni. Házirendünk elfogadásával ezt magára nézve kötelezőnek tekinti a szülői és a munkatársi közösség valamennyi tagja.

Az 3-7 évesek minden területen szenzitív jellemzőket mutatnak, úgymond a „szivacskorszak" ez, amikor mindent magukba szívnak: a szeretetből és gondoskodásból fakadó szavakat, az új ismereteket, alapvető szabályokat, normákat. Így van ez a bibliai foglalkozás során is: örömmel hallgatják a történeteket, és önmaguktól is megfogalmaznak tanulságként okos és érdekes gondolatokat, amelyek később a mindennapjaik során is segítséget jelenthetnek számukra.

A bibliaismeret megvalósítása

- **Heti rendszerességgel** szervezünk bibliafoglalkozást a csoportokban éves tematika alapján minden gyermek számára, mely egyúttal fakultatív hitoktatásként is funkcionál. A fakultatív hitoktatást teológus végezettséggel is rendelkező óvodapedagógusok tartják.
- Az óvoda minden tevékenységi területén, minden nap sok **spontán lehetőség** adódik arra, hogy bibliai hősökről, igazságokról beszéljünk a gyerekeknek, **Bibliához igazított jellemformálásban** lehet kölcsönösen részünk, hiszen a mindennapok során a pedagógus személyisége is sokat fejlődik a gyermekek hatására, közös tapasztalatokkal, élményekkel gazdagodva. Ennek lényegét Montessori nagyon találóan megfogalmazta: „*a gyermek a nevelő legjobb tanítója*."
- A felnőttek, óvodapedagógusok, munkatársak, szülők is **bibliai modellt**, mintát tárnak a gyermekek elé, beszédükkel, viselkedési normáikkal, öltözködési stílusukkal, probléma- és konfliktuskezelési módjukkal.

Célunk

- A Szentírás szellemiségének, Írójának, és hőseinek megismertetése, megszerettetése. Bibliai történetek mesélése, bábozása, eljátszása.
- Ne pusztán új ismereteket, információkat kapjanak a Bibliából, hanem annak életre, valóságra adaptált igazságait értsék, ízleljék meg.
- Legalább annyira fontosnak tartjuk a Biblia és a róla való gondolkodás szeretetének kialakítását, mint az ismeretek átadását.
- Célunk, hogy ez a foglalkozás egyik kedvencük legyen, mivel fontosnak tartjuk, hogy egész életükben pozitívan viszonyuljanak a Szentíráshoz, kedveljék azt, és később is gondolkodó emberként olvassák majd újra.
- Az otthon, a család elsődlegességét támogatjuk, hangsúlyozzuk.
- A szülők, felnőttek, tekintélyek és társak tiszteletének, elismerésének, méltánylásának megtanítása.
- A gyerekek mindennapi életük során is találkozzanak bibliai modellel, konfliktusaik, nehézségeik megoldásakor vagy különböző helyzeteikben is lássák, és életkoruknak megfelelő szinten gyakorolják az igei mintát.
- Ez nem jelenthet számukra jogalapot arra, hogy az Isten Igéjére hivatkozva kritizáljanak és megszóljanak más gyermekeket, felnőtteket.
- Történeti összefüggéseiben is megragadja, erősítse olyan szilárd bibliai világnézet-világszemlélet kialakítását az óvodásokban, amelyet a mindennapi élet döntéshelyzeteiben is sikerrel tudnak alkalmazni (felebaráti szeretet, egymás tisztelete, tolerancia a másság iránt stb.).

Az óvodapedagógus feladatai:

- Természetes és játékos helyzeteken keresztül az Ó- és Újszövetség alaptörténeteinek megismertetése a gyerekekkel. A foglalkozásokat hassa át a jókedv és a vidámság.
- A gyermekek életkori sajátosságainak figyelembe vételével játékos, vidám, rövid, mozgással és bábozással élményszerűvé tett tevékenységek szervezése.
- Megfelelő időkeret biztosítása a történetek feldolgozására, elmélyítésére és ismétlésére.
- Segítsük a gyerekeket abban, hogy a környezetükben megtapasztaltakat, napi élményeiket a Biblia látásmódján keresztül fel tudják dolgozni, értelmezzék.
- Pedagógusként keresztény kulturális értékrendünk, erkölcsünk hiteles minta legyen a gyermekek számára.

- A munkajellegű és a komplex foglalkozások rendszerét is kihasználjuk arra, hogy ahol lehet, játékosan és nem természetellenesen előkerüljenek a bibliai igazságok.
- A kiemelkedő képességű gyermekeket segítsük plusz lehetőségek, feladatok, megbízatások adásával (pl. igememoriter, történetmondás, bábozás, szerepek adása, csoportirányítás stb.)

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

- Életkori sajátosságaikhoz mérten ismernek és önállóan el is tudnak mondani több bibliai történetet, hősöket tudnak felsorolni, a hozzájuk kapcsolható történetek képeit felismerik.
- Rövid bibliai idézeteket tudnak, szívesen eljátsszák vagy bábozzák a történeteket.
- Alapvető esetekben meg tudják különböztetni a jót a rossztól. Vállalják tetteik következményeit.
- Konfliktushelyzeteikben a Bibliából megismert alapvető szabályok betartására törekszenek (kerülik a hazugságot, csúfolódást, irigységet. Szeretettel és toleranciával igyekeznek egymás felé fordulni.)
- Szívesen segítenek kisebb társaiknak, barátaiknak, felnőtteknek. Együttműködők a különböző tevékenységekben. Feladattudatuk, szabálytudatuk kialakult.
- Tiszteletet tudnak tanúsítani szüleik és más felnőttek és társaik felé. Ki tudják fejezni hálájukat életkori sajátosságaiknak megfelelően.
- Örömmel vesznek részt a bibliai foglalkozásokon.

V.5.3. Verselés, mesélés

Az Alapprogrammal összhangban mi is a következőképpen gondolkodunk erről a területről: a többnyire **játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek** hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonylatait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

A mese életkorilag megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. . Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál.

A mindennapos mesélés, verselés a kisgyermek mentális higiénéjének elmaradhatatlan eleme. Több formában is megvalósulhat:

- Egyrészt napi szinten alvás időben, (esetenként egy-egy könyv egymást követő fejezetei, meséi).
- Spontán, a gyermekek igénye, kérése szerint délelőtt, illetve a nap bármely, erre alkalmas szakaszában is lehet mesehallgatás, verselés, bábozás, dramatizálás.
- Tervezetten, a heti rend szerinti egy délelőttön, 5-35 perces csoportos foglalkozás keretében valósul meg óvodánkban.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, és a játéktevékenységhez hasonlóan a **mesehallgatás** elengedett, intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája. Az óvodában a 3–7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi –, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Óvodánkban a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt jelen vannak. A népmesekincs, kiemelten az életkornak legmegfelelőbb állatmesék megismertetése mellett külön figyelmet fordítunk a magyar kortárs szerzők remekműveire is. Teret és időt engedünk a gyermekek spontán verskitalációinak és saját meseszövéseik bemutatására is, a Csukás István által leírt „képzelet mozi” működésének és megnyilvánulásának is. A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

Az óvodások egyik kedvenc tevékenysége a bábozás és a dramatizálás. A gyermekek érdeklődését felkeltjük bábjátékkal, ők is minél nagyobb kedvet kapjanak a bábozáshoz, dramatizáláshoz. Kihasználunk minden adódó

lehetőséget arra, hogy a gyerekeknek bábozzanak, szem előtt tartva annak személyiségfejlesztő, öngyógyító és örömforrást képező hatását.
Az intézményünkben bábcsoportok is szórakoztató előadásokkal kedveskednek az óvodásoknak.

Az óvodapedagógus feladata:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása. (népmesék, népi mondókák, életkori sajátosságokhoz igazított, egyszerűbb történelmi mondák, klasszikus és kortárs irodalmi művek, műmesék, versek)

- A 3-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása (mesélés, verselés, dramatizálás, bábozás, dramatikus játékok). Fokozatosan szoktatjuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végig hallgatására, majd a mese többszöri meghallgatása után annak dramatikus feldolgozására.
- A gyerekek nyelvi képességeinek fejlesztése. A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, bábozás, dramatikus játékok népi hagyományokat felelevenítő mondókák. Ezeken keresztül a gyerekek elsajátíthatják a helyes kiejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet, új fogalmakat ismerhetnek meg.
- Az óvodapedagógus biztosítson időt, lehetőséget, megfelelő mennyiségű, változatos és igényesen elkészített eszközt, nyugodt légkört a spontán kialakuló bábjátékhoz és dramatizáláshoz.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Megszilárdultak a mesehallgatással kapcsolatos szokásaik.
- Megjegyzik a mesék, versek érdekes szólásait, kifejezéseit.
- Szívesen ismételgetik a verseket, rigmusokat, törekednek a versek pontos visszaadására
- Kedvelt játékukká válik a dramatizálás, bábozás.
- Irodalmi anyagból hosszabb meséket, verseket, mondókákat kis segítséggel el tudnak mondani, dramatizálni.
- Vigyáznak a könyvekre, önállóan és szívesen nézegetik azokat.
- Könyvtár látogatási szokások alapjaival rendelkeznek.
- Nyugodtan és figyelmesen végig tudják hallgatni a felnőtteket és társaikat.
- Megszilárdultak a mesehallgatással kapcsolatos szokásaik.
- Anyanyelvi ismereteiket alkalmazva kedvelt játékukká válik a dramatizálás, bábozás.
- Kis segítséggel el tudnak mondani, dramatizálni az irodalmi anyagból hosszabb meséket, verseket, mondókákat.

V.5.4. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A zenei nevelés az érzelmeken keresztül hat a gyermekre. Felkeltheti a gyermek zenei érdeklődését, formálja zenei ízlését és esztétikai fogékonyságát. A zenei nevelés hatására a gyermek szeret énekelni, dúdolgatni, táncolni, és szívesen hallgat zenét. Mindezek ismeretében törekszünk arra, hogy a zene az óvodai élet során mind nagyobb hangsúllyal legyen jelen. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válhat, a felnőtt minta spontán utánzásával.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét és a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, tovább élését segítik.

Valljuk, hogy az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását**.** Több szülő zenél amatőr vagy profi szinten, fontos az ő bevonásuk az óvodai életbe, és zenei élményszerzésbe. Jelenlétük emeli óvodai rendezvényeink színvonalát. Az iskolai HuszáRock zenekar tagjait is szívesen látjuk óvodánkban hangszerbemutatók és fellépések alkalmával, például a Zene Világnapján, október 1-jén.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.
Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával. Az óvodapedagógus mintája a zenéhez, a zenei eszközökhöz, az improvizáláshoz nagyban meghatározza a csoportban lévő gyermekek zenéhez és énekléshez való viszonyát is. Fontos feladata az értékes minta adása, a megfelelő hely és tér kialakítása, eszközök biztosítása, igényes zenei anyag összeállítása, tervezése.

Az óvodapedagógus feladata:

- A gyerek képességeinek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal, és zenei képességfejlesztő játékokkal.
- A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása.
- Zenehallgatással esztétikai élmény nyújtása.
- Gyermeki kreativitáshoz és improvizáláshoz eszköz, hely és idő biztosítása.
- Tiszta levegő biztosítása, nyugodt légkör megteremtése, megfelelő hely kialakítása.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

- Biztonsággal énekelnek, csoportosan és egyénileg is szívesen énekelnek, mondókáznak, lehetőleg pontos szöveggel
- Törekednek a tiszta éneklésre.
- Visszaénekelnek dallamokat.
- Felelgetős dalokat énekelnek társaikkal és a csoporttal.
- Mondókákat, 6 hangterjedelmű dalokat tisztán, szép szövegkiejtéssel énekelnek.
- A magas és mély, halk és hangos, gyors és lassú éneklés közti különbséget felismerik, tudnak magasabban és mélyebben intonálni, halkan, hangosan, gyors-lassú tempóban énekelni.
- Felismernek dallamot dúdolásról, hangszerről.
- Ismerik az egyes hangszerek nevét, hangját, megszólaltatásuk módját.
- Megkülönböztetik az egyenletes lüktetést és a ritmust, és ki tudják fejezni cselekvéssel is. A tehetséges gyerekek összekapcsolják a dalok, mondókák ritmusát az egyenletes lüktetéssel.
- Dallambújtatást végeznek rövidebb, hosszabb motívumszakaszokkal.
- Tudnak természetes tempóban járni, segítség nélkül tempót tartani.
- Ismernek néhány térforma alakítási lehetőséget (pl.:kör, csigavonal)

V.5.5. Rajzolás, festés mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézimunka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, nemzeti szimbólumokkal az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. **A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.** Törekednünk kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. **Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.**
Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és színképzeteinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.
Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az óvodapedagógus feladata

- Rajzolásra, mintázásra, kézimunkára az egész nap folyamán lehetőség biztosít. Az adott hét tervezett tevékenységét több napon keresztül, kedvük szerint választhatják a gyerekek. A megadott vagy motivált témán, illetve irányított tevékenységen kívül is szabad alkotási lehetőségeket biztosít.
- Megfelelő hely kialakítása és a befejezéshez szükséges idő biztosítása. Irányított tevékenységek esetén is mikrocsoportos szervezeti forma választása.
- Változatos eszközök biztosításával segíteni a különböző örömtevékenységeket, minimum 3 féle rajzeszköz álljon naponta a gyerekek rendelkezésére az erre kijelölt csoportszobai helyszínen.
- Az eszközök balesetmenetesen használhatóak legyenek, a gyerekek könnyen elérjék azokat és minimális segítséggel önállóan is alkothassanak velük. Munkáikat a gyermekszem magasságában helyezzük el a csoportszobában és a folyosón, hogy folyamatosan gyönyörködhessünk (gyerekek, szülők, dolgozók) bennük.
- A gyermekek megismertetése az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival. A kapcsolódó munkajellegű feladatokba (pakolás, seprés, asztaltörlés, stb.) a gyermekek bevonása.
- A megkezdett munkák befejezésére buzdítás, szükség esetén segítségadás (az adott gyermek képességeihez mérten), folyamatos motivációval és dicsérettel az elkészült művek értékelése.
- Azokat a gyermekeket, akik nem elég bátrak vagy finom motorika területén nem elég fejlettek, nagymozgásos gyakorlatokkal fejlesztjük (alaklátás, testséma, percepció, egyensúlyérzék, majd a szemkéz, szemfixációs és finommotorikát igénylő gyakorlatokkal) és segítjük a megfelelő fejlettségi szintet elérni.
- Az irányított tevékenységek során nem sémákkal és kötelező elvárásokkal nehezítjük a gyermeki képzelet bátor kibontakozását, hanem irányvonalat és ötletet adunk, átlendítjük, motiváló helyzeteket teremtünk és élményt biztosítunk, de nem elvárás a kötött minta leutánzása. A kreatív egyedi ötletek megvalósulását támogatjuk, kiemeljük, dicsérjük.
- A 3-4 évesekkel megkedveltetjük a rajzolás, festés alapjait, a mintázás alaptechnikáit, nyomdázást, tépést, olló és ragasztó használatát.
- A 4-5 éves gyermekek körében formáljuk a képalkotást, megismertetjük a vágás, hajtogatás, egyszerűbb fonás, varrás és gyöngyfűzés alapjait.
- 5-6-7 éves gyermekeknél a képalkotás különböző, változatos technikákkal történő készítését, valamint a többféle technikai megoldást igénylő barkácsolást erősítjük.
- Tehetségcsírát mutató gyermekek esetében több lehetőséget és újabb módszerek kipróbálását, még több időt biztosítunk. Törekszünk a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.
- Folyamatosan nyomon követjük a rajzpályázati lehetőségeket, kiállításokat szervezünk a gyermeki alkotásokból, együttműködünk a Huszár Gál Gimnázium Alapfokú Művészetoktatásával, illetve minden olyan városi iskolával, intézménnyel, ahol a tehetségcsírákat mutató gyermekek plusz lehetőségeket kaphat.
- Kiállítások, múzeumi tárlatok látogatását szervezzük meg, esetleg vetítés formájában nemzeti szimbólumokkal, a gyerekek életkori sajátosságainak megfelelő képzőművészeti, népművészeti alkotások és népi kismesterségek megismerésére adunk lehetőséget az óvodásoknak.
- Az óvodai folyosók, az öltöző és csoportszoba esztétikus dekorációjával, berendezésével formáljuk a gyermekek ízlésvilágát, a szép iránti fogékonyságát, a gyermekek által készített munkákat, alkotásokat részesítve ebben is előnyben. A csoportszoba átrendezésébe is bátran bevonjuk a gyerekeket, hiszen eközben téri tájékozódó és egyéb kapcsolódó képességeik is fejlődnek, nem utolsó sorban élvezik a saját maguk által létrehozott új tereket.

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére:

Meg tudják nevezni a színeket, azok sötét és világos árnyalatait.

Törekednek a színek változatos használatára.

- Ismerik az alapvető formákat és azok neveit.
- Megfelelően használják az eszközöket, sokféle anyagot ismernek.
- Tisztában vannak a nemzeti szimbólumokkal
- Kreatívan kombinálják azokat és bátran alkotnak
- Többnyire helyes ceruzafogás jellemzi őket, már nem görcsös, nem merev ez a fogás.

- Tudják alkalmazni mintakövetéssel a technikai eljárásokat.
- Tudnak vágni, hajtogatni, ragasztani
- Formaábrázolásuk változatos,
- Önállóan és csoportosan is képesek létrehozni különböző alkotásokat, szívesen dolgoznak össze, kooperálásra képesek.
- Emberábrázolásban megjelennek a részformák, esetleg egyszerű mozgások, képesek a távolságot jelölni, ügyesebbek takarásban is tudnak dolgokat ábrázolni.
- Képalkotásaikban egyéni módon tudják megjeleníteni élményeiket, elképzeléseiket.
- Szívesen és ügyesen el is mesélik, hogy mit ábrázoltak.
- Kitöltik a teret, az arányok a valósághoz közelítenek
- Megbecsülik saját és mások munkáját
- A műalkotásokról meg tudják fogalmazni érzéseiket.

V.5.6. Mozgás

Tágas csoportszobáink, jól felszerelt tornatermünk, a változatos felületekkel és lehetőségekkel tarkított udvarunk, kiváló helyszínei az óvodáskor legmeghatározóbb és széles fejlesztő hatásokkal bíró tevékenységformájának: a mozgásnak.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó **mozgásos játékok** és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei.

Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének időszaka, amelyet sokszínű, változatos és **örömteli, érzelmi biztonságban zajló** gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hat a kondicionális képességek közül különösen az **erő és az állóképesség** fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését.

A **spontán, a szabad játék** kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az **irányított mozgásos tevékenységek**. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének – a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás – fejlődésére.

A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az **egészségfejlesztő testmozgásnak** az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, **a szabad levegő kihasználására.**

Az óvodapedagógus feladatai mozgásfejlesztés során:

- A gyermek természetes mozgáskedvének megőrzése, **a mozgás megszerettetése**.
- Nagymozgások (járás, mászás, kúszás, csúszás, bújás), szem-kéz, szem-láb koordináció, egyensúlyérzék, finom motorika fejlesztése, amely természetes módon épül be a gyermekek tevékenységébe.
- A rendszeres mozgással egy **egészséges életvitel kialakítása,**(mely a szabad levegőn való mozgást, a tartásjavítást/preventív tornát és lábtornát is magában foglalja).
- A mozgástapasztalatok bővítése sok gyakorlással, a mozgáskészségek alakítása.
- A testi képességek, fizikai **erőnlét fejlesztése** (kondicionális, koordinációs). Kiemelkedő feladat az erő- és az állóképesség fejlesztése, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.
- Fontos feladatunk, hogy a mozgáson keresztül az **értelmi struktúrák** (éntudat, testséma, vizuális memória, térészlelés, szókincsbővülés, észlelési területek integrációja, a keresztcsatornák és

fogalomalkotás fejlődése) és a **szociális képességek** (szociális én erősödése, társas kapcsolatok, siker- és kudarcérzés kezelése) **fejlesztése egyaránt megvalósuljon.**

- **Szervezett formában** csoportonként heti egyszer kerüljön sor irányított mozgásos tevékenységekre, ezen kívül naponta 5-10 perc mindennapos testnevelésre, délelőtt és/vagy délután, időszakonként lábtorna és gerinctorna megtartására. Ezek tervezése és szervezése során is érvényesíteni kell az alábbi alapelveket: életkori sajátosságok, egyéni fejlődésbeli és képességbeli eltérések figyelembevétele, fokozatosság és játékosság elve, szabad levegőn való mozgás biztosításának elve, spontán gyermeki ötletek figyelembe vétele, szabad játék biztosítása az irányított tevékenységek során is.
- A mozgásos játékok és tevékenységek során szükséges **szokások kialakítása** és elsajátítása. (pl. tornaeszközök használata, átöltözés szokásai, együttmozgás szokásai, sorakozó, tornaterem és udvari játékok rendeltetésszerű használata, baleset-megelőzési szokások.)

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére

- A gyermekek nagymozgása egyre koordináltabb és precízebb.
- Szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- Kialakul a testséma-tudat, tudatosul a személyi zónák kiterjedése. Ismerik saját testüket, testrészeiket, képesek meg is nevezni és beazonosítani azokat.
- Járás és futás közben is képesek a hirtelen irányváltoztatásra.
- Fejlett az egyensúlyérzékük.
- Fizikai erőnlétük, állóképességük életkoruknak megfelelő.
- Ugrásnál kialakul a megfelelő irányú kar- és lábmunka, elrugaszkodásnál, talajfogásnál dolgozik a comb, lábszár és a lábfej izomzata.
- Szem-kéz, szem-láb koordinációja nagymértékben fejlődik.
- Téri tájékozódó képességük kialakult, az irányokat meg tudják különböztetni. Magabiztosan (csuklószalag nélkül is) alkalmazzák a jobb- bal kifejezéseket.
- Képesek a szabályok pontos betartására. Alkalmazkodnak a szabályokhoz, sőt már önállóan is képesek szabályjátékokat játszani. Egészséges versenyszellem jellemzi őket.
  A mozgásos játékok, gyakorlatok téri helyzetek felidézésére képesek, vizuális memóriájuk koruknak megfelelően fejlett.
  Ismernek legalább egy labdajátékot (foci, kidobós).
- Ismerik legalább 2-3 kézi szer használatát (labda, ugrókötél, karika).
- Tudnak helyben labdát vezetni, labdát dobni, megfogni, gurítani, vele célozni.
- Tudnak gurulóátfordulást végezni különböző kiindulási helyzetből.
- Képesek alkalmazkodni társaikhoz, korukhoz képest fejlett az önuralmuk, toleránsak.
- Tudnak csapatban játszani, sőt igénylik, és spontán kezdeményezik az ilyen jellegű játékokat.

V.5.7 A külső világ tevékeny megismerése

A gyermekek az óvodai élet során aktivitásuknak, érdeklődésüknek, nyitottságuknak köszönhetően folyamatosan tapasztalatokat szereznek szűkebb és tágabb természeti, emberi-tárgyi környezetükről; annak formai, mennyiségi, téri viszonyairól, ok-okozati összefüggéseiről.

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét. Megismeri a népi kismesterségeket, lehetőség szerint a térségekhez kapcsolódó népi motívumokat.

A sokféle tapasztalatszerzés nyomán pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, ráébred azok értékére és védelmének szükségességére. Matematikai tartalmú tapasztalatokat is szerez, és azokat tevékenységeiben alkalmazza is. Felismeri a mennyiségi, alaki, formai, nagyságbeli és téri viszonyokat, közben alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségszemlélete.

Célunk:

- A természeti és épített környezet megismertetésével sokszínű tapasztalathoz juttatás, készségek, képességek alakítása.
- A természetet szerető, védő emberi értékek alakítása, környezettudatos viselkedés megalapozása. (Szelektív hulladékgyűjtést folytatunk egész évben az óvodai kis szelektív hulladékgyűjtőnkben, újrahasznosítunk, megújuló energiákkal ismerkedünk intézményünk működésének megismerése során. A víz jelentőségének felismerése a környezetben és az ember életében.)
- Madárbarát viszonyulás a környezetünk költöző és nálunk telelő madaraihoz (etetők és odúk kihelyezése és működtetése).
- A bibliai világképen keresztül, Isten alkotásaként lássák az embert és az őket körülvevő világot. Hálaérzés erősítése a teremtett dolgokért, például a bőséges termésért és azok sokszínűségéért. Ismerjék meg a zöldségek és gyümölcsök felhasználási, feldolgozási lehetőségeit személyesen is (befőzés, téli eltevési módok, saláták, turmixok, gyümölcsitalok készítése, sütemények készítése, stb.).
- Állatvilággal kapcsolatos ismereteik és tapasztalatik is bővüljenek személyes találkozások, megfigyelések, tanya-és állatkerti látogatások, kisállatgondozási feladatok során, természetkönyvek és természetfilmek megtekintése által.
- Hazaszeretet és a szülőföld, szűkebb környezete, városa megismerése, az ott élő emberek, a helyi hagyományok, szokások, a családi és tárgyi kultúra értékeinek felfedeztetése, annak szeretetére és védelmére nevelés.
- Ismerjék meg a közlekedési szabályokat a közösségi közlekedési eszközöket (autóbusz, vonat, villamos), szerezzenek személyes tapasztalatokat az ezeken történő utazás és irányító központokban tett látogatások során (Látogatás: tűzoltóállomásra, reptérre, vasúti vonat- irányító központba, stb.)
- Ismerjék meg a különböző közlekedési táblák és jelek jelentését, tudjanak gyalogosan és kerékpárral is biztonságosan közlekedni.
- Matematikai tartalmú tapasztalatok szerzéséhez, eszközök és játékok, hely, idő és motiváció biztosítása
- A gyermekeket körülölelő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása.
- A matematikai érdeklődés felkeltése.
- A matematikai, logikus gondolkodás megalapozása.

Az óvodapedagógus feladata a külső világ tevékeny megismerése során:

- Folyamatos és alkalmi megfigyelések szervezése:

- A csoportszobában az élősarok kialakításával (különböző növények, gyűjtemények, termések elhelyezése), lehetőség szerint minden csoportszobában florárium, akvárium, vagy terrárium kerül elhelyezésre a szülők segítségével. Napi időjárási tapasztalataikat, megfigyeléseiket a gyerekek kis táblán jelölhetik. A csoportszobában különböző mérőeszközökkel találkoznak és használják is naponta: órák, mérlegek, edények, naptárak, mércék. A napszakokat és a hét napjait is megismerik, jelölhetik különböző kis mozgatható táblákon. Kísérletezések számára is számos kis eszköz áll rendelkezésükre.
- Az óvoda udvarának évszakonkénti változásainak megfigyelésével, az évszakhoz kapcsolódó tevékenységekkel és munkajellegű feladatok adásával tapasztalatok szerzése. Lehetőség esetén csoportonként saját kis virágoskert, illetve zöldséges kert kerül kialakításra kis ládákban, segítve ezzel is a környezetünk tevékeny megismerését.
- Séták és kirándulások szervezése: a környező utcákkal, a város főterével és híres épületeivel, szobraival való ismerkedés céljából. Kirándulások szervezése során hangsúlyt fektetünk arra, hogy városunk és lakókörnyezetünk, megyénk jeles helyeit megismerhessék. (Pl.: Nagyerdő, Erdős puszták, történelmi belváros, Hortobágy)
- A játék során adódó spontán matematikai helyzetek kihasználása.
- Matematikai fogalmak, kifejezések, összefüggések megismertetése, megtapasztalása.
- A matematika iránti érdeklődés felkeltése.
- Matematikai tartalmú játékok kezdeményezése során a gyermekek egyéni fejlettségének, képességeinek felmérése, fejlesztése.
- A gyermekek kíváncsiságára épített problémahelyzetek teremtése.

- Elegendő alkalmat, időt, helyet és eszközt kell biztosítani a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Időt kell biztosítani a séták és kirándulások során szerzett élmények, tapasztalatok, ismeretek rendszerezésre, elmélyítésére.
  Fontos feladatunk a gyermek önálló véleményalkotásának, döntési képességeinek fejlesztése, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- Alapvető együttélési szabályok és az illemtan alapelemeinek, közlekedési és egyéb szabályoknak, valamint táblák jelentéstartalmának megismertetése.
- A kiemelkedő ismeretekkel rendelkező gyermekeknek plusz lehetőségeket adunk, több időt hagyunk számukra, hogy egy-egy témában elmélyülhessenek. Őket érdeklő témákban könyveket, filmeket és kísérletezési lehetőségeket biztosítunk számukra.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végén:

- Ismerik lakásuk címét, szüleik nevét, foglalkozásukat, óvodájuk nevét, születésük helyét és idejét.
- Ismeri hazája nemzeti szimbólumait (himnusz, nemzeti ünnepek, szent korona, magyar címer, nemzeti zászló).
- Szülőföldjének alapvető népi kismerterségeiről ismeretekkel rendelkezik.
- Ismerik a testrészeket, érzékszerveiket és a tisztálkodási szokásokat.
- Felismerik és azonosítják a színeket.
- Tudják az évszakok nevét, jellemzőit, a napok nevét, sorrendjét, és a napszakokat.
- Az időjárással és változásával kapcsolatosan észrevételeket és összefüggéseket tudnak megfogalmazni,
- Ismerik az ok- okozati összefüggéseket több tárgykörben: táplálékláncmi miből készül, mi mivé válik?
- Csoportosítják az élőlényeket: ember, állat, növény.
- Ismerik a házi és vadon élő állatokat, tulajdonságaikat, és csoportosítják azokat.
- Meg tudják különböztetni a gyümölcs- és zöldségféléket, több virágot, gyógynövényt felismernek.
- Ismerik a közlekedési eszközöket, gyakorlottak a gyalogos közlekedési szabályok megtartásában. Ismerik a megkülönböztető jelzéssel rendelkező járműveket.
- Több foglalkozást meg tudnak nevezni, vannak ismereteik, milyen jellegű feladatok és eszközök tartoznak egy-egy munkahelyhez.
- Részt vesznek elemi természetvédelmi, és környezetvédelmi tevékenységekben, környezettudatos magatartásuk formálódóban van.
- Felismerik az ismert tárgyak, eszközök egy részletének hiányát.
- Helyesen ítélik meg az adott tárgyak térbeli helyzetét.
- Megkülönböztetik és helyesen használják a jobbra-balra irányt, értik a helyeket kifejező névutókat.
- A vizuális formációk téri elrendezését megoldják. Másolással megadott minta alapján képesek alkotásokat létrehozni.
- A vizuális információk sorba rendezését biztonsággal végzik.
- A legkülönbözőbb vizuális mintákat tudják folytatni, meghatározzák egy elem helyét.
- Tapintással felismerik a tárgyakat, méretük, felületük, anyaguk alapján.
- Tapintással felismert dolgokat tudnak párosítani, sorba rendezni fokozatuk szerint, csoportosítani egy-egy minőségi jellemző alapján.
- A keresztcsatornák fejlettsége olyan szintű, hogy képesek tapintással felismert tárgyakat megkeresni vizuális mintában. Képesek jellemezni azt a tárgyat, amit tapintással felismertek, ugyanúgy más személy által leírt, jellemzett tárgyakat tapintással kiválasztani.
- Tudnak összehasonlítást végezni, ítéleteket alkotni térbeli és mennyiségi viszonyokra, összefüggésekre vonatkozóan.
- Felismerik a kis számokat összkép alapján.
- A tárgyakat meg tudják számolni legalább 10-ig, helyesen ítélik meg a darabszám változásait.
- Logikus gondolkodásuk, logikai következtetéseik életkoruknak megfelelő.
- Problémamegoldó készségük jó.
- Van tapasztalatuk a tükörképről, szimmetriáról.

V.5.8. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze óvodánkban is a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység. Ezekre a tevékenységekre mi is úgy tekintünk, mint a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, alakításának fontos lehetőségére; a közösségi kapcsolatok és a kötelességteljesítés alakításának eszközére, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formájára. A munkajellegű tevékenységekben alakul a gyermekek kitartása, feladattudata, önállósága, felelősségvállalása, céltudatossága, figyelemkoncentrációja.

Munkajellegű tevékenységek:

- környezet rendjének megőrzése: saját játékterük rendezése, játékeszközök elrakása, csoportosítása, időnként közös játékmosás és válogatás, teremrendezés,
- önkiszolgálás (testápolás, öltözködés és étkezéssel kapcsolatban),
- segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, kisebb csoporttársaknak,
- alkalmi megbízások teljesítése: a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett megbízatások,
- naposi munka, takarítási tevékenységekkel együtt,
- egyéb felelősi megbízatások,
- környezet-, növény- és állatgondozás:
- csoportszobában takarítás, szobanövények gondozása, természetsarok folyamatos rendezése,
- kertben és udvaron évszakhoz igazított munkálatok: sepregetés, levélgyűjtés, komposztálás, hó seprés, veteményezés, virágültetés és locsolás, gondozás, termések begyűjtése és hasznosítása,
- befőtt és savanyúság készítése, salátakészítés, ehhez a zöldségek-gyümölcsök mosása és darabolása,
- süteménykészítés,
- kisállatgondozás. (kerti tó és kacsák, akvárium, terrárium)

Fontos alapelveink:

- Örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység legyen ez a számukra.
- Ezen tevékenységeket úgy szervezzük, hogy fejlődjön közben a gyermekek kitartása, önállóságuk, felelősségük, és céltudatosságuk.
- A gyermekek által vállalt feladatoknál a szervezési feladatokat úgy oldjuk meg, hogy az a tevékenység a gyermek aktuális fejlettségéhez a leginkább illeszkedjen, semmiképp ne legyen túl szervezett, túlságosan leterhelő vagy alultervezett.
- Érvényesüljön e tevékenységek során is a fokozatosság és rendszeresség (ismétlések, stabilitás, kiszámíthatóság) elve. A munkafeladatok során egyenként mutatjuk be, fokozatosan vezetjük be a különböző munkafogásokat, a munka mennyiségét fokról-fokra növeljük.
- A munkajellegű tevékenységek soha nem szerepelhetnek a negatív, esetleg büntetés jellegű tevékenységek között. Arra törekszünk, hogy ez inkább jutalom, kitüntető feladat legyen a legrátermettebbek számára.

A megfelelő feltételek megteremtése:

Megfelelő munkaeszközök (ezek mérete, minősége, anyaga) és ezek rendben tartásának biztosítása.

- Elegendő munkalehetőség (amit csak tud, a gyermek végezzen).
- Elegendő idő a munkavégzésre, amely a gyermekek saját tempójához van igazítva, és lehetőleg ne kelljen egymásra sokat várniuk.
- Megfelelő hely biztosítása, illetve a munkaeszközök olyan helyen tárolása, ahol a gyermek azt biztonságosan eléri és vissza is tudja helyezni.
- A vidám, nyugodt légkör megteremtése, hiszen csak ilyen körülmények között tud a gyermek örömmel elmélyedni a számára vonzó tevékenységben, ilyen légkörben tud szükség esetén bizalommal fordulni a felnőtthöz segítségért.
- A tervezés során fontos szempont számunkra, hogy a gyermek ezen tevékenységek során megtapasztalhassa, hogy az ember folyamatosan alakíthatja, változtathatja, kellemesebbé, célszerűbbé teheti környezetét.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól:

- tudatos pedagógiai szervezést,
- a gyermekkel való együttműködést,
- folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel. Eleinte szükséges, hogy az elvégzett munka feletti közös öröm dominájon, csak fokozatosan alakítunk ki követelményeket is a munka minőségére vonatkozóan.

A tervezés és szervezés a fejlesztési lehetőségek maximális figyelembevételével történik: a mozgásfejlesztésre, testséma-fejlesztésre, percepcióra és verbális fejlesztésre téve a hangsúlyt.

Előtérbe kerülhetnek a szervezésben és a közösségre gyakorolt pozitív hatásukban kiemelkedő gyermekek, illetve a feladattudatban, figyelem- koncentrációban fejlettebb gyermekek. De a tehetségfejlesztés szempontjából fontos terület a munkajellegű tevékenység azon gyermekek számára is, akiknél a szociális és önkiszolgáló tevékenységek, vagy az egymásért végzett feladatok soha nem voltak motiválóak, esetleg teljesen passzívak ezen a területen, holott más területen esetleg kimagasló képességekkel bírnak.

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére

- A testápolással kapcsolatos munkafolyamatokat önállóan, szükség szerint bármikor elvégzik.
- A tisztálkodó eszközöket használják, és esztétikusan visszateszik a helyükre.
- A 4-5 éves kortól belépő naposi munka során tisztában vannak a terítés mikéntjével, rendjével, kiszolgálási feladatokkal, e tevékenységeket felelősségtudattal és körültekintően végzik. Ezen tevékenységek során is a szívesség és segítőkészség kerül előtérbe 6-7 éves korukra.
- Az öltözködés során teljes önállóság jellemzi őket, ruháikat, cipőjüket, öltözőszekrényüket rendben tartják. Az öltözésre fordított idő minimálisra csökken. Igényesek öltözetüket és öltözőszekrényüket tekintve, egymást is figyelmeztetik a hiányosságokra.
- Környezetük rendjének megőrzésében aktívan részt vesznek, 5-6 éves korukra önállóan érzékelik, ha feladat adódik ezen a területen.
- Az eszközök célszerű használatán kívül kialakulnak bennük a munkavégzés, a munkaszervezés képességeinek az alapjai is, fejlett a kitartásuk, felelősségérzetük, önértékelésük, alkalmazkodóképességük.
- A csoport játékait természetes módon tartják rendben, önállóan kitakarítanak a babaszobában, babakonyhában. Részt vesznek a babaruhamosásban, edények mosogatásában, polcok letörlésében.
- A kiszolgáló helyiségek rendjének megőrzésében, a szertár és tornaterem eszközeinek ki -és bepakolásában, a csoportszoba átrendezésében, adott esetben az ágyazásban is aktív együttműködők 6-7 éves korukra. Az állandóan használt eszközöket önállóan előveszik és visszahelyezik.
- Bonyolultabb egyéni megbízatásokat is ügyesen és szívesen teljesítenek, sőt örülnek a nehézségeknek. Adott esetben készségesen megszervezik társaik között a részfeladatokat.
- Képesek a különböző felelősi munkák elvégzésre, pl. a WC papír-tartó feltöltése, zsebkendő pótlása a tartóban, nyitva maradt csap elzárása, fogkrém adagolása, élősarokkal kapcsolatos aktuális feladatok ellátása.
- Heterogén csoportokban, észreveszik a segítségre szoruló kisebb óvodatársukat, és lehetőségeik szerint segítenek neki, vagy értesítik a felnőttet.
- Aktívan részt vesznek a felmerülő, évszaknak megfelelő kerti munkákban, zöldség-gyümölcs termések begyűjtésében és feldolgozásában, ismerik ezeket a folyamatokat, az eszközöket magabiztosan és megfelelően használják. Lehetőség szerint kiveszik részüket a kisállat gondozásban (akvárium, terrárium, otthoni kisebb háziállatok gondozása).
- A gyermekek személyiségében nagy változások állnak be: amit elkezdenek, azt végig- viszik, nem hagyják félbe a tevékenységet, szívesen vállalnak másokért is feladatot.

V.5.9. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán, de megvalósulhat tervezett és szervezett tevékenység keretében is, ami a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre. Fontos a tevékenykedés közbeni tanulás lehetőségének biztosítása, a hatékonyságot növeli, ha ez valóban játékos és motiváló a korosztály számára. Sok kutatás támasztja alá azt a tényt, hogy amit hallunk, látunk fontos számunkra, de amiben tevékeny részesek vagyunk, az meg is marad a hosszú távú emlékezetben is.

A tanulás az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, bővítése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, ami kreativitásának kibontakoztatására is jó lehetőséget teremt.

A tevékenységben megvalósuló tanulás irányítása során fontosnak tartjuk a személyre szabott, pozitív értékelést, amely nagymértékben segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás - és viselkedéstanulás.
- A spontán játékos tapasztalatszerzés.
- Játékos, cselekvéses tanulás.
- A gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés.
- Az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés.
- Gyakorlati problémamegoldás.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységekben megvalósuló tanulással kapcsolatban:

- Tanulásra motiváló környezet kialakítása, (megfelelő idő és hely kialakítása és biztosítása) motiváló eszközök használata és készítése, akár a gyerekkel közösen.
- Játékosság és aktivitás elvének érvényesítése.
- A gyermekek megismerési vágyának, kíváncsiságának, sokoldalú érdeklődésének kielégítése. A tanuláshoz elengedhetetlen tapasztaltszerzések szervezése.
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan intuitív szituációk átélésére, ahol megismerheti a felfedezés, a kutatás örömeit.
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása.
- Értelmi képességek fejlesztése. (érzékelést, észlelést, emlékezetet, képzeletet, gondolkodást igénylő játékok alkalmazása)
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése.
- Teret biztosítani a gyermeki gondolkodás logikájának, gyermeki spontán kérdésekre és spontán válaszokra, spontán adódó gyermeki ötletekre, újabb játékigényekre.
- A pedagógust is a divergens gondolkodás és kreativitás jellemezze a tevékenységben megvalósuló tanulási folyamatokban.
- Részesítse előnyben a kiscsoportos, egyéni vagy kooperatív foglalkoztatási formát.

A tevékenységben megvalósuló tanulás során várható fejlődési jellemzők óvodáskor végére:

- Az egyszerű feladatokat megérti.
- Alkalmazkodik a szabályokhoz, tudja késleltetni szükségletei kielégítését.
- Érdeklődik környezete tárgyai, jelenségei és ezek összefüggései iránt.
- Feladatai végrehajtásában kitartó.
- Szándékos figyelmének időtartama életkorának megfelelő. Képes a már elsajátított ismeretek szándékos felidézésére.
- 6-7 éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet, érdeklődik az iskola iránt.
- Megfelelő szókinccsel rendelkezik, megfelelően kommunikál.
- A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez.

- Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

V.6. A fejlődés általános jellemzői az óvodáskor végére

A gyermek belső érése, továbbá a nevelési folyamat (elsődleges és másodlagos színtér) eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges pszichikus funkciók fejlettségét. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában óvodásból iskolássá szocializálódik. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: értelmi, lelki, szociális. testi érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához. Ezek meghatározása az Óvodai nevelés országos alapprogramja alapján:

A **testileg egészségesen fejlődő gyermek:**

- Hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz.
- Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás.
- Teste arányosan fejlett, teherbíró.
- Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes.
- Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciálásnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés
- Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele.
- A cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- Érthetően, folyamatosan kommunikál, gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni.
- Minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét.
- Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről. Tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat.
- Ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.
- Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- Elemi mennyiségi ismeretei vannak.

Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival. Egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg.

A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődése.

V.7. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése és fejlődésének segítése

A köznevelési törvény szerint (4§ 13.) **kiemelt figyelmet igénylő gyermek:**
1.különleges bánásmódot igénylő gyermek:

a. sajátos nevelési igényű gyermek,
b. beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek,
c. kiemelten tehetséges gyermek,

2.a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek.

V.7.1. A sajátos nevelési igényből eredő hátrányok csökkentését szolgáló speciális fejlesztő tevékenységek

Sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő **gyermek**

Intézményünkben a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelése a többi gyermekkel együtt, integrált formában, inkluzívitásra törekvő módon folyik.

Az intézmény Alapító okiratában meghatározottak alapján óvodánkban a fejlődés egyéb pszichés zavarával (tanulási, figyelem, vagy magatartásszabályozási zavarral) küzdő gyermekek óvodai nevelése zajlik, és a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve alapján szervezzük meg.

Az érintett gyermekek az átlagnál nehezebben viselik el a várakozás és a kivárás okozta feszültségeket, a váratlan zajokat. Aktivációs szintjük erősebben ingadozik, nyugtalanabbak. Fokozottabban igénylik a tevékenységet meghatározó állandó kereteket, szabályokat, valamint a pozitív visszajelzést, a sikeres teljesítmények megerősítését, a dicséretet.

A kognitív, az emocionális, szociális képességek eltérő fejlődése a sikeres beilleszkedést, az iskolába lépésre való felkészülési folyamatot késleltetheti.

Az óvodai nevelés és fejlesztés során kiemelt feladat: a gyermek szakértői bizottsági véleményében foglaltakra alapozva a részképesség - zavarok egyéni fejlesztési terv szerinti korrekciója és kompenzálása tudományosan megalapozott szakmai módszerek alkalmazásával. A fejlesztés szakmai teamben, és a szülő aktív bevonásával történik. Az óvodapedagógus a gyógypedagógussal, fejlesztőpedagógussal, logopédussal, együttműködve, folyamatosan konzultál.

További feladat megelőzni a teljesítménykudarcokra épülő másodlagos zavarok, inadaptív viselkedés kialakulását, és megalapozni az eredményes iskolai előmenetelhez szükséges készültséget.

Az egyéni fejlesztési tervet a gyógypedagógus, a fejlesztőpedagógus készíti, személyre szabott formában. A gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus a fejlesztésről félévente értékelést készít, a szülőt fogadóóra keretében tájékoztatja.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció a pszichés fejlődési zavar jellegét megállapító, komplex gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi szakértői véleményben foglaltak alapján történik. Ezeknél a gyermekeknél még hangsúlyozottabb szerepet kap az egyéni bánásmód elve.

Célunk:

- A gyermekek fejlődéséhez alapvetően szükséges érzelmi biztonság megteremtése és megtartása.
- Optimális körülmények biztosítása a folyamatos fejlődéshez.
- Egyéni fejlődési ütem, képesség, tehetség, szociokulturális háttér figyelembevételével a hátrányos helyzetből való felzárkóztatás segítése, a tehetség kibontakoztatása.
- Ezen gyermekek hátrányainak enyhítése, a velük szemben esetlegesen felmerülő előítéletek csökkentése.

Feladatunk:

- A gyermek környezetének minél teljesebb, pontosabb megismerése.
- Kapcsolattartás a szakemberekkel (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus).
- Fejlődésük nyomon követése.
- Fejlődési ütemük rögzítése.
- Anamnézis lap felvétele.
- Megfelelő kapcsolat kialakítása a családdal, a szülők megnyerése megfelelő prevenciós munka érdekében.

A fejlesztő tevékenység területei és tartalmai

Ebben a fejezetben csak azokra a területekre térünk ki, amelyek a sajátos nevelési igényű gyermekek számára kiegészítéseket, változtatásokat kívánnak a nevelésben és egyéni fejlesztésben egyaránt.

Egészséges életmódra nevelés

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekeknél, valamint a pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan akadályozott, a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek integrált nevelésénél további feladataink a következők:

- Prevenció és korrekció szükségességének időbeni felismerése.
- Pozitív viszony kialakításának elősegítése az orvossal, valamint a külső segítőkkel.
- Az adott csoporton belül alkalmazható egyéni fejlesztési tervek elkészítése szakemberek segítségével.

Érzelmi nevelés és szocializáció

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek szociális beilleszkedése egyrészt a gyermek személyiségétől, másrészt és nagymértékben a befogadó környezettől, a gyermektársaktól és a pedagógustól függ.

A sajátos nevelési igényű gyerekekkel kapcsolatos speciális feladataink:

Érzelmi biztonság, szeretetteljes légkör biztosítása.

Az életkori sajátosságoknak megfelelő szociális érzékenységre való nevelés.

Másság elfogadtatása.

Viselkedési zavarok korrigálása.

Munka

Az önkiszolgálás, naposság, alkalmi munkák játékos jellegének megtartása.

Az együttesen vállalt munka és az együtt dolgozás örömének tudatosítása, képességének fejlesztése.

Az eredményes munkavégzéshez szükséges képességek fejlesztése, tulajdonságok alakítása.

A jól végzett és eredményes munka örömének a tudatosítása.

A munka megszervezéséhez szükséges képességek fokozatos kialakítása.

Tanulás

A gyermekek érdeklődésének felkeltése, és fenntartása változatos tevékenységek kínálatával.

Ismereteik rendszerezése, bővítése, valamint azok beépítése eddigi ismereteik rendszerébe.

Tapasztalataik, ismereteik verbális megfogalmazására való képesség folyamatos fejlesztése a szakemberek segítségével.

Anyanyelvi nevelés

- Verbális kommunikációra való igény kialakítása.
- Beszédtanulási képességek fejlesztése mondókák és versek segítségével.
- Az aktív szókincs folyamatos bővítése.
- Egyéni fejlesztéseknél a beszéd és a mozgás koordinálásának fejlesztése.
- Részképességek fokozatos fejlesztése a szakemberekkel való konzultálás valamint az egyéni fejlesztési terv alapján.

Játék

Az óvodai nevelésben részesülő sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a játék az elsődleges tevékenységi forma. Ezt a terepet kiválóan fel lehet használni a differenciált fejlesztéshez.

Feladatainkat a következőkkel egészítjük ki: Differenciáltan használjuk fel a szakemberek által javasolt fejlesztő játékokat, hogy az arra rászoruló gyermekek speciális fejlesztésére jótékony hatást gyakoroljanak, valamint a problémák megelőzését szolgálják.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek fejlettségének mutatói az óvodai élet végére:

- Gyermekenként változó, a sérülés mértéke befolyásolja és függ a fejlesztés sikerétől.
- Sikerként könyvelhető el, ha a gyermek jól érzi magát a közösségben, amely befogadta őt.
- A pedagógusok, a társak és a szülők elfogadó, segítő magatartása biztonságot jelent számára, így alakul önbizalma és környezetéhez való viszonya.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettségi szint.
- A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

V.7.2. Kiemelten tehetségígéret gyermekek fejlesztése

„*Van egy téveszme, hogy a lángelmét nem lehet elnyomni, az utat tör magának. Csudát tör utat!*
Nincs könnyebb dolog, mint egy lángelmét elnyomni, mert az nagyon érzékeny.
Azt úgy el lehet fújni és taposni, mintha ott se lett volna!"
Szent-Györgyi Albert

Az óvodai tehetségsegítés értelmezése

Az óvodai tehetséggondozás során saját értelmezésünk szerint (neves szakemberekre hivatkozva és építve) tehetségcsírákról beszélhetünk a 3-7 éves korosztály tekintetében, tehetségről semmiképp, csak a majdani kibontakozó kiemelkedő képességre utaló jelekről és ezek csíráiról beszélünk, ezeket keressük. *"...az óvodáskor igazán 'csak' alapozó korszaknak tekinthető: mindenek előtt a megfelelő érzelmi fejlődést kell biztosítani azzal, hogy 'törődünk' a gyerekekkel az óvodában is, s engedjük őket játszani*" - tanácsolja dr. Balogh László.

Azt valljuk, hogy nem minden ember tehetséges, de minden ember értékes és vannak képességterületek, amiben eredményesebb, sikeresebb. Ez azonban nem feltétlen jelenti azt, hogy minden ember esetében eléri ez a "tehetséges" jelző mértékét. Nem gondoljuk, hogy mindenki tehetséges, hisz az ennél jóval ritkább! (dr. Gyarmati Éva) Renzulli és Czeizel jól ismert tehetség- modelljeit követve: a tehetség összetevőiként fogjuk fel, a (általános és speciális) képességeknek az átlagon felüli voltát, a kimagasló motiváció és akarat keresztmetszetét és erre ható külső tényezőket is nagyon fontosnak tartjuk Czeizel elmélete alapján: a család, az iskolai közösség, a társadalom és kortársak hatását + a sorsfaktor figyelembevételét.

Szem előtt tartjuk a bibliai antropológia alapján azonban azt is, hogy az ember hármas egység, szellem-lélek- test, így több szakember megegyező véleményét osztjuk abban is, hogy a tehetség nem csupán az intellektus, hanem inkább a szív-szellem velejárója.
Fontos szempont még a hármas felosztása a tehetség forrásának:

- vannak velünk született kimagasló képességek,
- vannak tanult, szerzett kimagasló képességek,
- vannak természetfeletti adományként kapott képességek. –mondja dr. Ruff Tibor filozófus-teológus.

A különböző tehetségfajták más-más időszakban mutatkoznak meg a személyiségfejlődés során, így az átlagosnál kiemelkedőbb művészeti, sport, és matematikai képességek, hajlamok már az óvodáskorban megmutatkozhatnak, és ezek programszerű fejlesztése fontos, már ott elkezdődhet.
Ezért nagy körültekintést igényel ez a terület is, hisz nem jó, ha túl korán, de az sem jó, ha túl későn kezdünk el a kimagasló képességekkel törődni, és elmulasztjuk a szenzitív időszakot. Ezért a fentiek alapján igyekszünk arany középúton haladva, keresni és támogatni az óvodai tehetségcsírákat, de nem kívánjuk azt sem beskatulyázni, sem túlterhelni vagy túl értékelni a gyermek óvodás korában, hanem elsődleges feladatunk a támogatás, segítés, sokféle tevékenységgel, területtel való "megkínálás".

Ezeken túlmenően óvodai programunk egészét, és a mindennapokat is áthatja a fentiek tükrében a tehetségsegítés iránti elkötelezettségünk és a differenciált és egyéni bánásmód, egyénre szabott fejlesztés érvényesülése.

Az óvodai tehetségsegítésünk célja:

- Az óvodáskorban megnyilvánuló és "felfedezett" kimagasló képességcsírák feltárása és kibontakozásának elősegítése a leghatékonyabbnak tűnő pedagógiai módszerek és eszközök segítségével.
- Komplex személyiségfejlesztés (önismeret, alkalmazkodás, moralitás, viselkedéskultúra, kudarc- és sikertűrés, reális önértékelés, mások méltányolni tudása, stb.) Általános és speciális képességeik, valamint kreativitásuk, motivációjuk, akaratuk és személyiségük fejlesztése minden lehetséges eszközzel.
- A tehetség jeleit mutató óvodások erős oldalának támogatása és tehetséggel összefüggő, gyenge oldalainak kiegyenlítése.
- Tér, idő, eszköz és lehetőség biztosítása a gyermekek képességeinek kibontakoztatása számára, saját óvodai csoportjukban és tehetségműhely keretében.
- Iskolába készüléskor a leendő tanítókkal való kapcsolatfelvétel a minél gördülékenyebb átmenet és további sikeres fejlesztés elősegítése érdekében.
- Igény, illetve szükség esetén a szülők tanácsadással való segítése.
- Adott esetben szakemberek segítségül hívása (pszichológus, logopédus, tesztek és mérések).

Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb alapelvei:

- A kimagasló képességekkel bíró óvodás gyermek elsősorban gyermek, csak másodsorban esetleg tehetségígéret!
- Életkori sajátosságok messzemenőkig való figyelembevétele: játékosság, élményszerűség, érzelmi motiváltság, örömtevékenységek, pihenéshez és szabadjátékhoz való idő és hely, eszköz biztosítása. (tehetség-műhelyfoglalkozásokat csak alvásidő utáni időszakra tervezünk)
- Az általunk megvalósított tehetségsegítő folyamatok mindig nyitott és átjárható, befogadó attitűdöt képviselnek.

Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb színterei:

- Minden gyermek a saját csoportjában, egyénileg és közösségileg, mikrocsoportban is fejlesztendő a nap bármely időszakában és mindenféle tevékenység során.
- Tehetségműhelyeket hozunk létre óvodai szinten, hogy ezeken a külön mikrocsoportos foglalkozásokon hasonló képességgel bíró és hasonló érdeklődésű gyermekek találkozhassanak. Ezek mikrocsoportban valósulhatnak meg sikeresen (max: 6-12 fő). A műhelyek kialakítása nem mindenáron valósul meg, csupán, ha valóban plusz fejlesztési lehetőséget jelent a jelentkezők számára.
- Fontosnak tartjuk, hogy óvodapedagógus foglalkozzon a tehetségígéretekkel, aki napi kapcsolatban áll velük és ne külsős szakemberre bízzuk ezt.
- Tehetségfejlesztő pedagógus és fejlesztőpedagógus összehangolt munkájának lehet az eredménye, hogy a gyermek tehetséggel összefüggő képességeinek erős és gyenge oldalai is megfelelő fejlesztést kapnak.

Óvodai tehetségsegítésünk legfontosabb fázisai:

- Óvodai tehetségígéretek azonosítása, megfigyelés és közös véleményformálás után. A gyermeki produktumok értékelése és a szülő véleménye is itt jelenik meg.
- Tehetségműhelyek bemutatkozása: írott anyagok, honlap, vagy nyíltnapok alkalmával.
- Szülői értekezleten a szülőkkel való közös megegyezés a képesség és személyiségfejlesztés irányára vonatkozóan.
- Egy éves/féléves fejlesztési terv készítése egyénenként és műhelyenként, illetve minden csoportban. Ennek megjelenítése a csoportnaplókban.
- Fejlesztő munka, műhelymunka évi 26-30 órában.
- Fejlesztőmunka értékelése és konzultációk szülő-csoportvezető óvodapedagógus és fejlesztő, tehetségfejlesztő pedagógus/műhelyvezető között. Gyermekek is értékelik az együtt töltött foglalkozásokat félévenként: tetszett, nem tetszett, további ötletbörze megtartása.
- Iskolai tanítók meghívása, közös foglalkozások szervezése a gyermekek jobb megismerése érdekében.

Óvodai tehetségsegítésünk során alkalmazott módszerek és eszközök:

A megfigyelés az azonosításunk legfontosabb módszere az óvodai tehetségsegítés során. Ezt tartjuk legfontosabbnak: a szöveges értékelést és óvodapedagógusi intuíciók meglétét és feljegyzését (nem szeretnénk az óvodai tehetségcsírákat számokban vagy kódokban jelölni, mert annyira impulzív és szenzitív ez az időszak, hogy ebben a korosztályban sokkal pontosabb képet kapunk szöveges értékelésekkel, folyamatos feljegyzésekkel). Gyakorlati tapasztalat, hogy az óvodás képes egyik napról a másikra hatalmasat változni motivációjában, illetve egyik óvodapedagógust elfogadja és mindent megtesz érte, a másik pedagógusnak egyáltalán nem nyílik meg. Közösen kialakított véleményre épülhet a fejlesztési terv. (Mindkét csoportvezető óvodapedagógus és tehetségműhely-vezető óvodapedagógus közös véleménye alapján).

Gazdagító, dúsító foglalkozások

Kreativitást, egyediséget és eredetiséget, rugalmasságot, divergens gondolkodásmódot fejlesztő eszközök és módszerek kerülnek előtérbe ezeken a foglalkozásokon. Nem csak tehetségműhelyt, hanem a délelőtti tevékenységeket is ennek szellemében szervezzük. Egyes témákat alaposabban, szerteágazóbban, dúsítva és gazdagítva járunk körbe, komplex tevékenykedtetést is érvényesítve.

Ezen foglalkozások alkalmával is a **differenciálás** meghatározó módszereink egyike, a napközbeni, csoporton belül megvalósuló tehetségsegítés is elképzelhetetlen, e módszer alkalmazása nélkül. Differenciálás valósul meg a tevékenységek során a gyermekek egyéni eredményeinek, sikereinek, fejlődésének értékelésében is. Az ellenőrző és értékelő tevékenységünk kiterjed a féléves műhely tervek elkészítésére is, illetve az év végi értékelésre.

Tehetségsegítésünk során nevelő-fejlesztő munkánkat értékeljük és ellenőrizzük, a szülőt tájékoztatjuk, majd az iskolába induló tehetségígéretekről iskolai igény esetén jellemzést írunk a tapasztalt kimagasló képességterületekről. Nyomon követő dossziéban rögzítjük azokat az eredményeket és megvalósult egyéni célokat, amelyekhez az egykori óvodásunk, vagy a szülő hozzájárul.

„ A tehetséggondozás nem minőségében különbözik tehát óvodai nevelőmunkánk egészétől, hanem a tehetségígéretek speciális szükségeit veszi figyelembe.”

Dr. Herskovits Mária

V.7.3. A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések és a szociális hátrányok csökkentését segítő tevékenység

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény értelmében minden gyermeknek nemre, fajra, bőrszínre, anyanyelvre, anyagi helyzetre való tekintet nélkül joga van az egyenlő bánásmódhoz. Az óvoda minden dolgozója tiszteletben tartja a gyermekek személyiségi jogait és az óvodásokat is arra neveli, hogy egymással úgy bánjanak, hogy senkit ne érjen hátrányos megkülönböztetés.

Mindezekhez szükséges intézkedések, feladatok a következők:

- egyénre szabott, differenciált fejlesztés;
- gyermekközpontú, családorientált nevelés kialakítása;
- szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése;
- rendszeres óvodába járás ösztönzése;
- hátrányos megkülönböztetés elkerülése.

A társadalomban tapasztalható anyagi gondok és a családok mindennapi életének nehézségei hatással lehetnek az óvodánkba járó gyermekek életére is.

Az óvoda a hátrányok leküzdésében a következő területeken tud segítséget nyújtani a családoknak:

- a nevelők és a gyermekek személyes kapcsolatai által;
- a gyermekek szociális helyzetének alkalmankénti segítésével természetbeni támogatással;
- a szülők személyes tájékoztatásával a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokról, szolgáltatásokról.

Fontosnak tartjuk a gyermekek és családjaik kiemelkedésének segítését a hátrányos helyzetből minden területen, ehhez kívánunk megfelelő motivációt nyújtani a mindennapok során.

Törekszünk arra, hogy már óvodába lépés előtt megismerjük a gyermeket. Ezt szolgálja a leendő óvodapedagógus családokkal történő beszélgetése, megismerése, az anamnézis felvétele, és a családlátogatás, amennyiben a szülő is nyitott erre. Az óvodapedagógusk folyamatosan törekszenek a gyermek és körülményeinek megismerésére, folyamatos figyelemmel kísérésére. Ezután tudják meghatározni az esetleges lemaradást, és azokat az akadályokat, melyek a képességeiknek kibontakoztatásának útjában állnak. Az óvodapedagógusk a gyermekekkel kapcsolatos nevelési, életvezetési tanácsokkal, javaslatokkal támogatják azokat a szülőket, akik erre igényt tartanak.

A gyermek hátrányos helyzetére utaló jelek:

- A család csekély bevétellel, alacsony jövedelemmel rendelkezik, amelynek nagy része vagy akár teljes egésze segély, nyugdíj, vagy ezekkel egy kategória alá eső bevétel, továbbá alkalmi munka után járó jövedelem.
- Szűkös lakáskörülmények, kis alapterületű lakásban több személy él együtt, így kevés az egy főre jutó alapterület.
- Egészségtelen lakhatási feltételek, vizes salétromos falak, nagy páratartalom.
- A szülők alacsony iskolai végzettsége- csak általános iskola, vagy olyan érettségit - nem igénylő szakképzettség, amelynek nincs munkaerő-piaci értéke.
- Deviáns környezet szocializációs ártalmai- alkoholizmus, drogfüggőség, játékszenvedély.
- Család hiánya-állami gondoskodásba vett, illetve onnan kikerült gyermekek, egyszülős család, elvált szülők.
- Beteg vagy korlátozott képességű szülők, akik fizikailag nem képesek gyermekük megfelelő ellátására, gondozására.

Hátrányos helyzetű gyermek:

Az a gyermek jogosult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontjában a gyermeket együtt nevelő mindkét szülő, a gyermeket egyedül nevelő szülő, illetve a gyám legmagasabb iskolai végzettsége alapfokú- (az alacsony iskolai végzettség igazolása a kérelmen megtett önkéntes nyilatkozattal történik)

- a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontjában a gyermeket nevelő szülők bármelyike vagy a gyám a szociális törvény szerinti aktív korúak ellátására (foglalkoztatást helyettesítő támogatás vagy rendszeres szociális segély) jogosult vagy a kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12 hónapig álláskeresőként tartotta nyilván a munkaügyi központ- (az alacsony foglalkoztatottság fennállását az eljáró hatóság ellenőrzi)

- a gyermek az eljárás során felvett környezettanulmány szerint félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek:

- az a gyermek jogosult rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, aki esetében fenti három körülmény közül (alacsony iskolai végzettség; alacsony foglalkoztatottság; elégtelen lakókörnyezet, lakókörülmény) legalább kettő fennáll

Veszélyeztetettség:

Olyan gyermek vagy más személy által tanúsított magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza.

A gyermek veszélyeztetésére utaló jelek:

- Szülői felügyelet hiánya, elhanyagoló szülői magatartás
- Hajléktalanság, rossz lakhatási körülmények
- Gyermek bántalmazása fizikálisan, pszichésen
- Éhezés, nem megfelelő táplálkozás
- Indokolatlan hiányzás
- Minimális jövedelmi viszonyok

V.7.4. Gyermekvédelemmel összefüggő pedagógiai tevékenységek

Módszereink: megfigyelés, beszélgetés, gyermekkel, szülővel, javaslattétel, tanácsadás, védőnő, orvos tapasztalatainak meghallgatása, vélemény kérése. A gyermekvédelmi szűrés eredményeiről és tapasztalatairól feljegyzések készítése. Szükség esetén a megfelelő szakemberekhez és intézményekhez irányítás a problémák megoldása, a segítség megadása céljából.

Gyermekvédelmünk célja

- A gyermeki szükségletek és jogok minél maradéktalanabb érvényesülése,
- általános prevenció, a gyermekvédelmi törvény szellemiségének és előírásainak megfelelően.

Hivatásunk lényege a kisgyermekek védése, óvása. A gyermekeknek óvodás korukban különösen nagy szükségük van biztonságra, védelemre. A korunkra és társadalmunkra jellemző életformaváltással együtt járó létbizonytalanság, vagy romló anyagi helyzet, a legalapvetőbb emberi szükséglet, a biztonság érzését szűkíti. Ebből fakadóan, a gyermekvédelmi attitűdre nevelőmunkánkban az eddigieknél nagyobb mértékben van szükség. Pedagógiai programunk teljes tartalma a gyermekek védelmét szolgáló szándékkal készült.

Alapelveink:

- A gyermeknevelés a család joga és kötelezettsége, ezt tiszteletben tartva erősítjük a szülők felelősségérzetét, hangsúlyozva a családi nevelés fontosságát.
- Gyermekvédelmi tevékenységünket mindig a gyermekek érdekében, jogaik szem előtt tartásával, személyiségük pozitív fejlődése érdekében- a szülő önérzetének és jogainak csorbítása nélkül - fejtjük ki.
- Gyermekvédelmi munkánk során figyelünk arra, hogy a tüneteket ne tévesszük össze életkori sajátosságaikkal, mint például mozgékonyság, érzelmi labilitás, stb.
- Abban az esetben, ha a gyermek hátrányos helyzetű, úgy megfigyelésünket a családra is kiterjesztjük.
- A tapintat, a türelem, a megértés és a diszkréció mindenkor kötelező etikai szabály részünkről.

Feladataink:

- Az óvodába járó gyermekek szociális, szociokulturális családi hátterének megismerése.
- A gyermekek életének és fejlődésének folyamatos figyelése, problémáik okának felderítése, megoldások keresése, segítségadás.
- Szükség szerint környezettanulmány készítése.
- Minden nevelési év elején felmérés készítése az óvodás gyermekek családi helyzetének megismerése érdekében. Ennek szempontjai: óvodásaink összesített létszáma, ebből veszélyeztettek száma, hátrányos helyzetűek/halmozottan hátrányos helyzetűek száma, három vagy több gyermekes családban élők száma, fogyatékos gyermekek száma, csonka családban nevelkedők száma, szülők iskolázottsága.
- A hátrányos, halmozottan hátrányos és veszélyeztetett helyzet jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.
- A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztése.
- A gyermeki és szülői jogok és kötelességek megismertetése a szülőkkel az intézményben.
- A gyermekek, dajkák, szülők körében a másság elfogadásának segítése.
- A gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése, a gyermeki és emberi jogok érvényesítése.
- A rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése, a szülő figyelmének felhívása a hiányzásra, gyermekvédelmi felelős felé jelzés a hiányzás mértékéről.
- A gyermekvédelmi felelős rendszeres, célirányos továbbképzéseken való részvétele, hogy felkészültek legyünk a hátrányos helyzet kezelésére.
- A szociális segítő hálózattal és helyi intézményi segítővel való hatékony együttműködésre törekvés.
- Család- és gyermekjóléti Központtal való együttműködés, szakmai találkozókon, beszámolókon, értékeléseken való részvétel.

1. számú melléklet

A középszintű érettségi vizsga témakörei

Vizsgagatárgy	Részletes vizsgakövetelmények és vizsgaleírások
Bibliaismeret - Hit Gyülekezete	bib_hit_gyul_2024.pdf
Biológia	bio_2024.pdf
Dráma	drama_2024.pdf
Élő idegen nyelv	elo_id_nyelv_2024.pdf
Ének-zene	enek_zene_2024.pdf
Fizika	fizika_2024.pdf
Földrajz	foldrajz_2024.pdf
Digitális kultúra	dig_kult_2024.pdf
Kémia	kemia_2024.pdf
Magyar nyelv és irodalom	magy_nyelv_irod_2024.pdf
Matematika	matematika_2024.pdf
Testnevelés	testneveles_2024.pdf
Történelem	tortenelem_2024.pdf
Vizuális kultúra	vizu_kult_2024.pdf

MAGYAR NYELV- ÉS IRODALOM

1. Szövegértés

Információk feldolgozása és megítélése.

Információk célirányos és mérlegelő használata: kiválasztás, újrarendezés a téma és az olvasási cél összefüggésében.

Nyomtatott és elektronikus információforrások ismerete és használata *(pl. egynyelvű szótár, antológia, kézikönyv, lexikon, enciklopédia, írott és elektronikus sajtó; Magyar Elektronikus Könyvtár).* A célirányos, etikus és mérlegelő információhasználat.

Nyelvi, kommunikációs és irodalmi ismeretek alkalmazása nyomtatott és elektronikus információforrások szövegeinek értelmezésében, létrehozásában, összehasonlításában, megítélésében.

Személyes állásfoglalás kialakítása különféle gondolatokról, ismeretekről, véleményekről.

Irodalmi és nem irodalmi szövegek értelmezése.

Különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak és az adott szempontnak megfelelően.

A gondolatmenet, a kifejezésmód, a műfaj, a szerkezet, a grammatikai szerveződés, a stílus jelentéshordozó szerepének megfogalmazása szépirodalmi, szakmai-tudományos, publicisztikai és gyakorlati szövegek értelmezésével, összehasonlításával, értékelésével.

Annak bemutatása, hogyan hordozza és fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek

tapasztalatait, élményeit, gondolatait, erkölcsi megfontolásait.

Szövegen belüli és szövegek közötti jelentésbeli utalások megfogalmazása.

Olvasmányokra való tárgyszerű, illetve a személyes érintettséget is kifejező reagálás különböző írásbeli és szóbeli közlésmódokban.

2. Írásbeli szövegalkotás

Széles körű olvasottságon alapuló tájékozottság és személyes vélemény megfogalmazása különböző témákban és különböző műfajokban a műfajnak, a témának, a címzettnek megfelelő szabatossággal.
Tájékoztató, érvelő és esszétípusú szövegek létrehozása a megadott témákban.

Írásbeli és szóbeli műfajok felépítési, nyelvhasználati normáinak önálló alkalmazása, ideértve az önellenőrzés és a javítás képességét.

A megnyilatkozás céljának és tárgyának megfelelő kifejtettségű és stílusú közlés, a köznyelvi norma alkalmazása, biztos helyesírás, rendezett, olvasható íráskép.

Kérdés, probléma írásbeli megvitatása, érvek megfogalmazása, a téma több nézőpontú értékelését is magában foglaló önálló vélemény, álláspont, következtetés megfogalmazása az érvelés módszerével.

Műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, álláspont, értékelés kifejezése *(pl. költészetben, szépprózában, színházi előadásban, filmben, épített alkotásokban, a tárgyi világban, képzőművészetben, zenében).*

Gyakorlati írásművek szerkezeti, tartalmi, nyelvi normáinak alkalmazása *(pl. hozzászólásban, pályázatban, levélben, önéletrajzban, kérvényben).*

Az információk célirányos, etikus és elemző felhasználása.

3. Szóbeli szövegalkotás, beszéd

A beszédhelyzetnek, a műfajnak és a témának megfelelő nyelvi norma követésével lényegre törő, világos felépítésű, önállóan kifejtett közlés.

A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedésbeli kritériumainak alkalmazása élőbeszédben, felolvasásban, memoriter szöveghű előadásában, adott témáról szóló szóbeli előadásban. A nyelv zenei eszközeinek – artikuláció, beszédtempó, hangerő, hangsúly, hanglejtés, szünet – kifejező és pontos alkalmazása.

4. Fogalomhasználat

Szövegértelmezés, olvasmányélmény, személyes állásfoglalás fogalmilag helytálló bemutatása, előadása.

Erkölcsi, esztétikai, poétikai, retorikai, stilisztikai fogalmak önálló alkalmazása a beszédhelyzetnek és a témának megfelelően.

Fogalmak összefüggéseinek és változó jelentésének megértése és bizonyítása példákkal.

ÉRETTSÉGI VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

A) magyar nyelvből:

1. témakör: **Kommunikáció** (min. 2, max. 4 tétel)
A nyelv mint kommunikáció:
♣ A kommunikációs folyamat tényezőinek, céljának, funkcióinak, valamint ezek összefüggésének megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással.;
♣ A nyelv szerepe a kommunikációban.
Pragmatika:
♣ A sikeres nyelvhasználat gyakorlata: a nyelvhasználat, a társalgás összetevői; beszédaktusok; az együttműködés elve; udvariassági formák
Nyelvi és vizuális kommunikáció:
♣ Az emberi kommunikáció nem nyelvi jelei és kifejezőeszközei (pl. gesztusok, mimika, térközszabályozás, tekintet, külső megjelenés, testtartás, fejtartás, csend)
A kommunikáció működése
♣ A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség.
♣ A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal.
♣ Példák a különböző közlésmódok kommunikációs funkcióira (párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés; köszönés, megszólításformák).
Személyközi kommunikáció:
♣ Kommunikációs zavar, manipuláció, elvárás, megfelelés.
A tömegkommunikáció:
♣ A különféle kommunikációs helyzetekben elhangzó üzenetek céljának dekódolása, az üzenetek szándékának felismerése.
♣ Tény és vélemény, tájékoztatás és véleményközlés megkülönböztetése a tömegkommunikációban
♣ A kommunikáció típusainak, jellemzőinek megismerése: személyes, csoportos, nyilvános és tömegkommunikáció.
♣ A főbb médiaműfajok ismerete
♣ A tömegkommunikáció jellemzői, funkciói, megjelenési formái, nyelvi és képi kifejezési formái.
♣ Az internetes felületek mint kommunikációs csatornák.
♣ A reklámok funkciója és működése.
2. témakör: **A magyar nyelv története** (min. 2, max. 4 tétel)
A nyelv mint történeti képződmény:
♣ Változás és állandóság a nyelvben.
♣ A szókészlet változása a magyar nyelv történetében.
A magyar nyelv rokonsága, nyelvtörténeti korszakok:
♣ A magyar nyelv rokonságának elméletei
♣ A magyar nyelv történetének fő korszakai.
♣ A nyelvtörténet forrásai: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek (pl. A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd és könyörgés, Ómagyar Máriasiralom).
♣ A nyelvújítás lényege és jelentősége példák alapján.
A magyar nyelv szókészletének alakulása:
♣ A szókészlet rétegei: ősi örökség, belső keletkezésű elemek, jövevényszók, nemzetközi műveltségszók, idegen szavak
3. témakör: **Ember és nyelvhasználat** (min. 2, max. 4 tétel)
Ember és nyelv:
♣ A nyelv és a gondolkodás, a nyelv és a megismerés
Jelek és jelrendszerek:
♣ A nyelv mint jelrendszer.
♣ A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben.

Nyelvváltozatok:
♣ Anyanyelvünk rétegződése I. A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és a rétegnyelvek
♣ Anyanyelvünk rétegződése II. A nyelvjárások és a nyelvi norma.
♣ Egynyelvű szótárak
Nyelv és társadalom:
♣ a hazánkban élő nemzetiségiek nyelvhasználata.
♣ Nyelvünk helyzete a Kárpát-medencében
♣ Nyelvi identitás
♣ nyelvi sokszínűség
Nyelv és politika, nyelvi sokszínűség
♣ Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, a nyelvi norma.
♣ A mai magyar nyelvművelés.
4. témakör: **A nyelvi rendszer** (min. 2, max. 4 tétel)
Hangtan:
♣ A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere.
♣ A hangkapcsolódási szabályosságok típusai és a helyesírás összefüggése.
Alaktan és szótan:
♣ A morfémák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szószerkezetek alkotásában.
♣ a magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, viszonyszók, mondatszók.
A mondat szintagmatikus szerkezete:
♣ A szószerkezet fogalma, a szintagmák típusai, szerepük a mondat felépítésében, mondatbeli viszonyaik.
♣ A mondatrészek fogalma, fajtái, felismerésük mondatban, helyes használatuk a mondatok felépítésében (állítmány, alany, tárgy, határozó, jelző).
Mondattan
♣ A mondat fogalma, a mondat szerkesztettség és mondatfajta szerinti típusai.
♣ Az egyszerű és összetett mondatok felismerése, egyszerű mondatok elemzése.
♣ A helyes mondatszerkesztés a gyakorlatban.
5. témakör: **A szöveg** (min. 2, max. 4 tétel)
A szöveg és a kommunikáció
♣ Szöveg fogalma, jellemzői
♣ Szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet
♣ A szöveg jellemzőinek megfigyelése.
♣ A címzett szerepe a szöveg megalkotottságában.
A szöveg szóban és írásban
♣ A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra.
♣ A szóbeli és írott szövegek szerepe, eltérő jegyei.
♣ Szövegek alkotása a tájékoztató, érvelő, meggyőző, vitázó közlésformák néhány egyszerűbb műfajában.
♣ A szövegfonetikai eszközök (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó) és az írásjelek értelmes, kifejező alkalmazása.
A szöveg szerkezete és jelentése
♣ A szöveg és a mondat viszonya.
♣ A különféle szövegek felépítése, egységei.
♣ Szövegméret, megjelenés.
♣ A szövegkohézió, a témaháló és a cím.
♣ Bekezdés, tömb, szakasz.
Szövegértelmezés:
♣ A szövegértés, szövegfeldolgozás technikája, olvasási típusok és stratégiák.
♣ A téma értelmezése mindennapi, ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegekben.

♣ A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szövegértelmezésben.

Az intertextualitás:

♣ A szövegköziség, a vendégszöveg jelenségeinek értelmezése irodalmi és nem irodalmi szövegekben

A szövegtípusok

♣ Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint.

♣ Digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos szövegek.

♣ A legjellegzetesebb közlésmódok: a beszélt nyelvi társalgási és az írott monologikus szövegek.

♣ Nyelvhasználati színterek szerinti szövegtípusok: mindennapi, közéleti és hivatalos, tudományos, sajtó és média, szépirodalmi.

♣ A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok: különböző típusú önéletrajzok, motivációs levél; különböző témájú hivatalos levelek (pl. panaszos levél), kérvény, rövid, alkalmi beszéd.

♣ Az esszé műfaji jellemzői

6. témakör: **A retorika alapjai** (min. 2, max. 4 tétel)

A nyilvános beszéd:

♣ A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben.

♣ A beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.

A tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalások – a kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése.

♣ Az állásinterjú.

♣ A szónoki beszéd fajtái (tanácsadói beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzői.

Érvelés, megvitatás, vita

♣ A kulturált véleménynyilvánítás és vita szabályai, gyakorlata, a befolyásolás módszerei..

♣ Az érvelés műfajai: a tétel, a bizonyítás, a cáfolat, az érv és az ellenérv.

♣ Az érvelő beszéd felépítése és az érvtípusok. Az érvelés logikája, technikája; az érvek elrendezése.

♣ A hatásos előadásmód eszközei

7. témakör: **Stílus és jelentés** (min. 2, max. 4 tétel)

Szóhasználat és stílus:

♣ Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban.

♣ A jellegzetes stílusárnyalatok megismerése (plneutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, archaikus, bizalmas, választékos)), felismerése, hatásának elemzése.

♣ Egyszerű stílusjelenségek felismerése, magyarázata.

♣ Stílusérték (alkalmi és állandó).

♣ Stílushatás.

A szójelentés:

♣ A nyelvi szintek alkalmi és állandó stílusértékének megfigyelése, felismerésük, valamint alkalmazásuk a szövegalkotásban.

♣ A szavak jelentésének szerkezete, jelentéselemek.

♣ Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés.

♣ Egynyelvű szótárak használata (pl. Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár), valamint kétnyelvű szótárak ismerete.

Stíluseszközök:

♣ A helyzetnek, kommunikációs célnak megfelelő stíluseszközök tudatos használata a szövegalkotásban.

♣ A mondatstilisztikai eszközök (a verbális, a nominális stílus, a körmondat).

♣ Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés.

♣ Szóképek: hasonlat, metafora, metonímia, megszemélyesítés, szinesztézia, metonímia, szinechdohé, összetett szóképek: allegória, szimbólum felismerése, elemzése..

♣ Metaforikus jelentés.

♣ Az egyszerűbb alakzatok köznyelvi és irodalmi szövegekben.

Stílusréteg, stílusváltozat:
♣ A leggyakoribb stílusrétegek jellemzőinek megismerése, felismerése, elemzése, összefüggésben a szövegtani jellemzőkkel.
♣ A társalgási stílus ismérvei, minősége.
♣ A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai.
♣ A közélet színterei, a közéleti és hivatalos stílus kritériumai, stiláris kötöttségei.
♣ A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználat, a megjelenítés közlésértéke (pl. tipográfia, képi világ)
8. témakör: **Digitális kommunikáció** (1 tétel)
A digitális kommunikáció ismérvei:
♣ A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv
A digitális kommunikáció társadalmi aspektusai:
♣ Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (pl. szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés).
♣ Az új szóbeliség (chat) jelenségei és jellemzői.
Digitális szövegtípusok:
♣ Digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos szövegek jellemzőinek ismerete.
Digitális szemléltetés
♣ Az előadás szemléltetésének módjai (bemutatás, prezentáció).
Az elektronikus írásbeliség és a világháló hatása a szövegre, szövegek a médiában:
♣ Az internetes szövegek jellemzői, az írott és internetes szövegek összehasonlítása, az eltérő és azonos jegyek megfigyelése, megnevezése.
♣ Az internetes adatkeresés, a különböző forrásokból származó adatok megbízhatóságának és használhatóságának kérdései.
♣ A különböző forrásból származó információk megadott szempontok szerint való összehasonlítása, megvitatása, következtetés levonása. A pontos és etikus hivatkozás.
♣ Az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (pl. honlap, blog, vlog, közösségi platformok), az új közlésmódok társadalmi hatása.

B) Irodalomból:

1. témakör: **Életművek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők** (10 tétel)
Ady Endre; Arany János; Babits Mihály; Herczeg Ferenc; Jókai Mór; József Attila; Kosztolányi Dezső; Mikszáth Kálmán; Petőfi Sándor; Vörösmarty Mihály

- A főbb művek szövegismereten alapuló értelmezése, kapcsolatok a művek között (pl. témák, műfajok, kifejezésmód, jellemző motívumok), a művek elhelyezése az életműben, az adott korszakban.
- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján.)
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

2. témakör: **Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból a 18. század végéig. Választható szerzők** (1 tétel)
Janus Pannonius; Balassi Bálint; Zrínyi Miklós; Mikes Kelemen; Csokonai Vitéz Mihály; A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése; A reformáció világi irodalma; A barokk irodalma; Népszerű világi költészet a 17-18. században: a kuruc kor lírája

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján).
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

3. témakör: **Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők** (2 tétel)
Berzsenyi Dániel; Gárdonyi Géza; Illyés Gyula; Juhász Gyula; Karinthy Frigyes; Kölcsey Ferenc; Krúdy Gyula; Márai Sándor; Móricz Zsigmond; Nagy László; Örkény István; Pilinszky János; Radnóti Miklós; Szabó Lőrinc; Szabó Magda; Tóth Árpád; Weöres Sándor (a lista bővíthető)

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, a műfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján).
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

4. témakör: **Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai irodalomból** (1 tétel)
Áprily Lajos; Dsida Jenő; Gion Nándor; Kányádi Sándor; Kovács Vilmos; Reményik Sándor; Sütő András; Tamási Áron; Wass Albert (a lista bővíthető)

- Az életmű néhány jellemzője keretében néhány lírai, és/vagy egy-három epikai, drámai alkotás bemutatása, értelmezése (pl. a korstílus, a téma, aműfaj, a kompozíció, a jellemző motívumok, jelentésrétegek, világlátás alapján).
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

5. témakör: **Művek a kortárs magyar irodalomból** (1 tétel)
Kortárs műalkotás: a mindenkori vizsga előtti utolsó harminc évben keletkezett (írt, bemutatott, megjelent) irodalmi alkotás

- Legalább egy szerző néhány lírai vagy drámai, illetve epikai művének értelmezése az utolsó harminc évből.
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- Memoriterek szöveghű és kifejező előadása.
- Művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

6. témakör: **Művek a világirodalomból** (1 tétel)
Választható korok és művek a világirodalomból a líra és epika tárgyköréből (antikvitás, Biblia, romantika, realizmus, modernség)

- Az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia (pl. műfajok, témák, motívumok,
hőstípusok).
- További választható korszakok: a romantika, a realizmus, a századfordulós modernség a szimbolizmustól az avantgárdig, a 20. század.
- A korszak jellemzőinek és egy-két kiemelkedő alkotásának bemutatása.
- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű lényegre törő értelmezésével.
- Műrészletek értelmezése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, gondolati, filozófiai vonatkozása.

7. témakör: **Színház és dráma** (2 tétel = 1 magyar, 1 világirodalom)
Szophoklész egy műve; Shakespeare egy műve; Molière egy műve; Katona József: Bánk bán; Madách Imre: Az ember tragédiája; Egy 19. századi dráma: Ibsen, Csehov; Örkény István egy drámája; Egy 20. századi magyar dráma

- A világlátás és a kifejezésmód sajátosságainak bemutatása a dráma lényegre törő értelmezésével.
- Drámarészletek értelmezése.
- Színház és dráma az adott mű korában.
- A művekről szóló olvasatok, vélemények megértése.
- A művekben felvetett kérdések néhány etikai, történeti, lélektani vagy társadalmi vonatkozása.

8. témakör: **Az irodalom határterületei** VAGY **Regionális irodalom** (1 tétel)
Egy jelenség vagy szerző vagy műfaj vagy műalkotás elemző bemutatása a lehetséges témák egyikéből (népköltészet; irodalom filmen; A gyermek- és ifjúsági irodalom; A szórakoztató irodalom hatáskeltő eszközei (pl. értékvilág, kalandosság, csattanó, szójáték); Egy-két tipikus műfaj jellemzőinek bemutatása
(pl. útirajz, detektívregény, kalandregény, képregény, tudományos fantasztikus irodalom, humoros irodalom, dalszöveg, sanzon, vicc, reklámvers, sms-vers); Mítosz, mese és kultusz; Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában;
VAGY Az adott régió, a tájegység, a település irodalmi hagyományainak bemutatása (pl. nemzetiségi, etnikai kisebbségek irodalma, alkotások a kisebbségekről; folklór); A tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók, társadalmi problémák irodalmi alkotásokban való megjelenítése.)

Értelmezési szintek, megközelítések

1 Témák, motívumok, toposzok
- Szépirodalmi alkotások gondolati, tematikus, motivikus egyezéseinek és különbségeinek összevetése.
- Témák, motívumok, toposzok változatainak felismerése, értelmezése (pl. hegy, kert, sziget, út, évszakok, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás, ember és természet, mikro- és makrokozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák; a háború élménye, Trianon, a holokauszt, a lágerek világa, a diktatúrák, az elidegenedés stb.).

2 Műfajok, poétika
- Műnemek és műfajok felismerése.
- Alapvető versformák felismerése.

- Poétikai fogalmak alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében.
- A kerettanterv törzsanyagában szereplő verstani ismeretek.

3 Korszakok, stílustörténet
- A kifejezésmód és világlátás változása a különböző korszakokban a középkortól napjainkig.

4 Irodalomtörténet - a magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet főbb korszakainak néhány jellemzője.

TÖRTÉNELEM

Történelem középszintű érettségi témakörök:

1.Az ókor

1. Politika: Az athéni államszervezet és működése a demokrácia virágkorában
2. Ókori civilizációk: A görög és a római építészete
3. Vallások: A zsidó monoteizmus
A kereszténység kialakulása, tanai, elterjedése

2. A középkor

1. Az iszlám világ : Mohamed tanításai és a Korán; az arab hódítás és feltartóztatása Európába
2. Gazdaság, társadalom, állam: Az uradalom, a földbirtokosok és jobbágyok kötelességei és jogai. A középkori város és lakói, a város kiváltságai, a céhek, a helyi és távolsági kereskedelem
3. Egyház és kultúra Európában és Magyarországon: Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer, a szerzetesség Európában és az Árpád-kori Magyarországon Román, gótikus és reneszánsz építészet – európai és magyar példák
4. Magyar őstörténet és honfoglalás: A honfoglalás okai és menete, a kalandozások/támadó hadjáratok
5. A keresztény államalapítás és az Árpád-kor: Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége, a földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet
IV. Béla uralkodása: tatárjárás és újjáépítés. Az Aranybulla legfontosabb elemei
6. A vegyesházi királyok kora: A királyi hatalom újbóli megszilárdítása Anjou I. Károly idején, a visegrádi királytalálkozó
Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János és Hunyadi Mátyás törökellenes harcai Hunyadi Mátyás: a központosított királyi hatalom, jövedelmek és kiadások, birodalomépítő tervek

3. A kora újkor

1. A földrajzi felfedezések és következményeik:
A portugál és spanyol felfedezések, a korai kapitalizmus (árforradalom, manufaktúrák, bankok és tőzsde, a jobbágyrendszer átalakulása
2. A reformáció és a katolikus megújulás Európában és Magyarországon: A reformáció, a protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése Európában és Magyarországon
Az ellenreformáció, a katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon
3. Törökellenes és rendi küzdelmek: A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás. Az ország három részre szakadása; a várháborúk (1541–1568)
4. Erdély: Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete
5. Magyarország a Habsburg Birodalomban: A Rákóczi-szabadságharc okai, céljai, fordulópontjai és a szatmári béke Magyarország újranépesülése és újranépesítése
6. A felvilágosodás: A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése.
A felvilágosodás államelméletei; az Emberi és polgári jogok nyilatkozata

Mária Terézia és II. József reformjai

4. Az újkor

1. Politikai eszmék: Új eszmék: liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus
2. Az ipari forradalom első hulláma: Az ipari forradalom első hulláma: textilipar, közlekedés, gyáripar
3. A reformkor: A reformkor fő kérdései (a magyar nyelv ügye, a jobbágykérdés, a polgári alkotmányosság kérdése), Széchenyi és Kossuth programja és vitája
4. A forradalom és szabadságharc: A pesti forradalom és az áprilisi törvények.
A szabadságharc főbb eseményei: harc a dinasztiával és a nemzetiségekkel, tavaszi hadjárat. Függetlenségi nyilatkozat, a szabadságharc leverése
5. Az ipari forradalommásodik hulláma a világban és Magyarországon: Az ipari forradalom második hulláma: kutatás és fejlesztés, közlekedés, vegyipar, gépipar, elektronika – a világban és Magyarországon. Gazdasági kiegyezés és állami gazdaságpolitika a dualista Magyarországon
6. A szocializmus A szocializmus eszméje (marxizmus)
7. Polgári állam, nagyhatalmi törekvések :A polgári nemzetállam jellemzői, alkotmányosság és jogegyenlőség Németország, az Amerikai Egyesült Államok és Magyarország példáján
8. A dualizmus kora: A kiegyezés okai, a közös ügyek, a magyar államszervezet
9. A nemzetiségi kérdés Magyarországon: Etnikai viszonyok, zsidó emancipáció, cigányok/romák Magyarországon a dualizmus korában

5. A világháborúk kora

1. Az első világháború A háború jellemzői, hadviselő felek –Magyarország részvétele háborúban
2. Politikai változások a háború után: A forradalmi átalakulás kísérlete, tanácsköztársaság, ellenforradalom Magyarországon 1918–1920-ban
3. Párizs környéki békék: A trianoni békediktátum születése, tartalma és következményei .
4. Állam, ideológia és gazdaság a két világháború között : A nemzetiszocialista Németország
A kommunista Szovjetunió
5. Politika és gazdaság Magyarországon: Politikai és gazdasági konszolidáció Magyarországon az 1920-as években
6. Társadalom és életmód Magyarországon: Oktatás és kultúrpolitika Magyarországon
7. A második világháború: A második világháború kitörése, hadviselő felek, a világháború jellemzői (háborús bűnök, polgári célpontok és lakosság elleni erőszak, hátország, ellenállás)
8.Magyarország a második világháborúban: A területi revízió lépései, az ország hadba sodródásának folyamata
9. A holokausztEurópában és Magyarországon: A zsidóság jogfosztásának folyamata és a holokauszt Európában és Magyarországon
10.Magyarország pusztulása: Német megszállás, nyilas diktatúra – a hadszíntérré vált ország, deportálások a Szovjetunióba

6. A hidegháború kora

1. A hidegháború kora: A szovjet–amerikai szembenállás, a két Németország létrejötte, a két világrend jellemzői
2. A kétpólusú világ felbomlása: Németország újraegyesítése, a Szovjetunió felbomlás, a kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában
3. A kommunista diktatúra kiépítése és működése: A Rákosi-diktatúra: a pártállam, a terror, egyházüldözés, koncepciós perek, államosítás és kollektivizálás, erőltetett iparosítás, propaganda és mindennapok a diktatúra idején
4. Az 1956-os forradalom és szabadságharc: A forradalom okai és céljai a kormánypolitika változásai, a szabadságharc és leverése, a megtorlás

5. A kádári diktatúra A pártállam, a téeszesítés, a tervgazdaság, a kultúrpolitika, az elnyomás változó formái – a kádári alku
6. A rendszerváltoztatás Magyarországon: A rendszerváltoztatás (1989–1991)
A piacgazdaságra való áttérés, gazdasági szerkezetváltás, privatizáció, a külföldi tőke szerepe, a külkereskedelem átalakulása

7. A jelenkor

1. Nemzetközi együttműködés, globális világ: Az Európai Unió főbb szervei és működésük Demográfiai változások, a népmozgások irányai a világban és Magyarországon 1945-től napjainkig
2. Politikai intézmények : Az Alaptörvény, a hatalmi ágak és intézményeik, az önkormányzatok és a választási rendszer
3. Nemzet : A határon túli magyarok helyzete napjainkban (demográfia, asszimiláció, autonómia, oktatás)
A magyarországi nemzetiségek és a cigányság helyzete napjainkban (demográfia, kisebbségi jogok, oktatás)

ÉLŐ IDEGEN NYELV

A vizsgakövetelmény minden élő idegen nyelv érettségi vizsgájának részletes vizsgakövetelményeit és vizsgaleírását tartalmazza. A dokumentum konkrét nyelvi példákat nem tartalmaz.

Az emelt szintű vizsga tartalmi követelményeibe beletartoznak a középszintű vizsga tartalmi követelményei.

A vizsga szintje, alapelvei és a készségek szintjén megfogalmazott követelményei azonosak minden élő idegen nyelvben, és igazodnak az Európa Tanács által meghatározott Közös Európai Keretrendszer (KER) nyelvi szintjeihez: a középszintű érettségi vizsga a B1 küszöbszintnek, az emelt szintű érettségi vizsga a B2 középszintnek felel meg.

Európa Tanács	Érettségi vizsga
C2 Mesterszint	
C1 Haladó szint	
B2 Középszint	**Emelt szint**
B1 Küszöbszint	**Középszint**
A2 Alapszint	
A1 Minimumszint	

Az Európa Tanács B1, B2 szintjeinek általános leírása:

B2	Megérti a változatos, konkrét vagy elvont témájú szövegek fő gondolatmenetét, követni tudja a hosszabb, összetettebb érveléseket is. Folyamatos és természetes módon tud a célnyelven interakciót folytatni. Világos és részletes szöveget tud létrehozni különböző témákról. Véleményét indokolni tudja, részletezni tudja a különböző lehetőségekből adódó előnyöket és hátrányokat.
B1	Megérti a fontosabb információkat olyan egyszerű, hétköznapi szövegekben, amelyek gyakori élethelyzetekhez kapcsolódnak (pl. iskola, szabadidő, munka). Képes külföldiekkel kommunikálni mindennapi helyzetekben. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni olyan témákban, amelyeket ismer, vagy amelyek az érdeklődési körébe tartoznak. Be tud számolni eseményekről, élményeiről, érzelmeiről és törekvéseiről. Rövid magyarázatot tud fűzni eseményekhez, jelenségekhez, indokolni tud különböző álláspontokat és terveket.

A) KOMPETENCIÁK
(KÉSZSÉGEK ÉS SZÖVEGFAJTÁK)

1. Olvasott szöveg értése

A középszintű (B1) érettségi vizsgán a vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a gondolatmenet lényegét megérteni; véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni; egyes részinformációkat kiszűrni rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, hétköznapi nyelven íródott szövegekben. A szövegfajták lehetnek utasítások (pl. használati utasítások); tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet); levelek; újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport); ismeretterjesztő szövegek; egyszerű elbeszélő szövegek; irodalmi szövegek.

Az emelt szintű (B2) érettségi vizsgán a vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a gondolatmenetet, véleményeket érvelést követni; az információkat megfelelő részletességgel megérteni; a szerző álláspontjára következtetni; a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb, konkrét vagy elvont témájú szövegekben. A középszinten előforduló szövegfajtákon túlmenően az emelt szintű vizsgán előforduló szövegfajtába tartoznak a publicisztikai írások.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
1.1 Készségek	A vizsgázó képes az olvasási céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szövegben	
	a gondolatmenet lényegét megérteni	a gondolatmenetet követni
	véleményeket, érvelést nagy vonalakban követni	véleményeket, érvelést követni
	egyes részinformációkat kiszűrni.	az információkat megfelelő részletességgel megérteni
		a szerző álláspontjára következtetni
		a szerző, illetve a szereplők érzéseire, érzelmeire következtetni.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
1.2 A szöveg jellemzői	rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos	hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb
	hétköznapi nyelven íródott.	konkrét vagy elvont témájú.

1.3 Szövegfajták	utasítások (pl. használati utasítások)	publicisztikai írások.
	tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, menetrend, prospektus, műsorfüzet)	
	levelek	
	újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport)	
	ismeretterjesztő szövegek	
	egyszerű elbeszélő szövegek	
	irodalmi szövegek.	

2. Nyelvhelyesség

A középszintű (B1) érettségi vizsgán a vizsgázó képes gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos, hétköznapi nyelven íródott szövegekben.

Az emelt szintű (B2) érettségi vizsgán a vizsgázó képes változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb, konkrét vagy elvont témájú szövegekben.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
2.1 Készségek	A vizsgázó képes	
	gyakran használt nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.	változatos nyelvtani szerkezetek és lexikai egységek felismerésére, kiegészítésére és létrehozására szövegszinten.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
2.2 A szöveg jellemzői	rövid, tartalmilag és szerkezetileg világos	hosszabb, nyelvileg és tartalmilag összetettebb
	hétköznapi nyelven íródott.	konkrét vagy elvont témájú.

3. Hallott szöveg értése

A középszintű (B1) érettségi vizsgán a vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg gondolatmenetét nagy vonalakban követni, egyes tényszerű részinformációkat megérteni hétköznapi nyelven elhangzó, alapvetően gyakran

használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező, normál tempójú, a standard kiejtés(ek)hez közel álló szövegekben. A szövegfajták lehetnek közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban); rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, menetrend); utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron); médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír); beszélgetések, telefonbeszélgetések; műsorrészletek; riportok, interjúk; beszámolók; általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.

Az emelt szintű (B2) érettségi vizsgán a vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg gondolatmenetét részleteiben is követni, megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára, a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező, természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú, tartalmilag és szerkezetileg összetett szövegekben.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
3.1 Készségek	A vizsgázó képes az értési céloknak, illetve a feladatnak megfelelő stratégiák alkalmazásával a szöveg	
	gondolatmenetét nagy vonalakban követni	gondolatmenetét részleteiben is követni
	egyes tényszerű részinformációkat megérteni.	megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni az egyes beszélők álláspontjára
		megértésén túl a szövegkörnyezetből következtetni a beszélők érzelmeire és egymáshoz való viszonyára.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
3.2 A szöveg jellemzői	hétköznapi nyelven hangzik el, alapvetően gyakran használt nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkezik	változatos nyelvtani szerkezetekből és lexikai elemekből építkező
	normál tempójú	természetes, a szöveg jellegének megfelelően változatos tempójú
	a standard kiejtés(ek)hez közel álló.	tartalmilag és szerkezetileg összetett.
3.3 Szövegfajták	közérdekű bejelentések, közlemények (pl. pályaudvaron, repülőtéren, áruházban)	általános érdeklődésre számot tartó témáról szóló ismeretterjesztő szövegek.
	rögzített telefonos szövegek (pl. üzenetrögzítő, információs szolgálatok: útinformáció, menetrend)	
	utasítások (pl. utcán, repülőtéren, pályaudvaron)	

	médiaközlemények (pl. időjárás-jelentés, reklám, programismertetés, rövid hír)	
	beszélgetések, telefonbeszélgetések	
	műsorrészletek	
	riportok, interjúk	
	beszámolók.	

4. Íráskészség

Középszintű (B1) érettségi vizsgán a vizsgázó képes a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt), valamint a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt). Továbbá képes ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni; meglévő szókincsét változatosan használni; a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni; a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani; az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni; egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni. A szövegfajták lehetnek személyes jellegű közlések (pl. e-mail, üzenet, blog, naplóbejegyzés); meghívó; magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.

Emelt szintű (B2) érettségi vizsgán a vizsgázó képes a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt), valamint a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt). Továbbá képes

a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni; álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni; a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni; a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni. A szövegfajták lehetnek (a középszinten felsoroltakon túlmenően) olvasói levél, cikk (diák)újság számára.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
4.1 Készségek	A vizsgázó képes – a feladatban megadott kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt), – a megadott témákhoz kapcsolódó szövegeket írni (lásd *Témakörök* című részt),	
	ismert, köznapi témákról írni és véleményét is megfogalmazni	a megadott témákat általános nézőpontból is tárgyalni
	meglévő szókincsét változatosan használni	álláspontját viszonylag árnyaltan, érvelését rendszerezetten kifejteni
	a szöveget megfelelően felépíteni és tagolni, a logikai viszonyok kifejezését szolgáló nyelvi eszközöket alkalmazni	a nyelvi eszközök széles skálájának változatos alkalmazásával összefüggő, megfelelően tagolt, logikusan felépített szöveget létrehozni
	a szövegfajtának, a közlési szándéknak, a címzetthez való viszonyának megfelelő stílust és hangnemet választani	
	az adott szövegfajta formai sajátosságainak megfelelő írásművet létrehozni	
	egyszerű nyelvtani szerkezeteket, nyelvi fordulatokat és a helyesírási szabályokat általában biztonsággal alkalmazni.	a nyelvtani struktúrákat valamint a helyesírás szabályait rendszerszerű hibák nélkül, nagy biztonsággal alkalmazni.
4.2 Szövegfajták	személyes jellegű közlés (pl. e-mail, üzenet, blog, naplóbejegyzés)	olvasói levél
	meghívó	cikk (diák)újság számára.
	magánjellegű vagy intézménynek (pl. nyelviskolának) szóló levél.	

5. *Beszédkészség*

Középszintű (B1) érettségi vizsgán a vizsgázó képes a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt); a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt); a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni).

Továbbá képes az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni; ismerős témáról folyó társalgásban részt venni; kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani; viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről; érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.

Emelt szintű (B2) érettségi vizsgán a vizsgázó képes a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd *Kommunikációs helyzetek és szándékok* című részt); a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a *Témakörök* című részt); a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni). Továbbá képes folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet; gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni; a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni; folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban, bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani; elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni; enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

<table>
<tr><th></th><th colspan="2">VIZSGASZINTEK</th></tr>
<tr><th></th><th>Középszint (B1)</th><th>Emelt szint (B2)</th></tr>
<tr><td>5.1
Készségek</td><td colspan="2">A vizsgázó képes
– a megadott helyzetekben és szerepekben, a feladatnak megfelelő kommunikációs szándékokat megvalósítani (lásd Kommunikációs helyzetek és szándékok című részt),
– a megadott témákról szóló beszélgetésekben részt venni (lásd a Témakörök című részt),
– a kommunikációs stratégiákat a szintnek megfelelően, hatékonyan alkalmazni (pl. beszélgetést elkezdeni, fenntartani és befejezni).</td></tr>
<tr><td></td><td>az egyszerű nyelvi eszközök széles skáláját rugalmasan használni, és ezzel mondanivalójának nagy részét egyszerűen kifejezni</td><td>folyékonyan, helyesen és hatékonyan használni a nyelvet</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td>gondolatait, álláspontját következetesen, folyamatosan kifejteni,</td></tr>
<tr><td></td><td>ismerős témáról folyó társalgásban részt venni</td><td>a megadott témákat általánosabb nézőpontból is tárgyalni</td></tr>
<tr><td></td><td>kevésbé begyakorolt mindennapi helyzetekben felmerülő feladatokat megoldani</td><td>folyamatosan és természetesen részt venni a különböző témájú társalgásokban</td></tr>
</table>

	viszonylag folyékonyan elmondani egy történetet, beszámolni élményeiről és érzéseiről	bonyolultabb, váratlan elemeket is tartalmazó feladatokat sikeresen megoldani
		elmagyarázni álláspontját, világosan érvelni
	érezhető akcentusa és esetleg lassú beszédtempója ellenére érthetően beszélni.	enyhe akcentusa ellenére természetes kiejtéssel, hanglejtéssel és normál beszédtempóban beszélni.

B) TÉMAKÖRÖK

Az érettségi vizsga tartalmi részét az alább felsorolt témakörök képezik, azaz a feladatok minden feladatlapban tematikusan ezekre épülnek. A lista nem tartalmaz külön országismereti témakört, mert ennek elemei a többi témakörben előfordulnak.

A középszinten felsorolt témakörök az emelt szintre is érvényesek.

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
1. Személyes vonatkozások, család	A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)	A család szerepe az egyén és a társadalom életében
	Családi élet, családi kapcsolatok	Családi munkamegosztás, szerepek a családban, generációk együttélése
	A családi élet mindennapjai, otthoni teendők	
	Személyes tervek	
2. Ember és társadalom	A másik ember külső és belső jellemzése	
	Baráti kör	Az emberi kapcsolatok minősége, fontossága (barátság, szerelem, házasság)
	A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel	Lázadás vagy alkalmazkodás; a tizenévesek útkeresése
	Ünnepek, családi ünnepek	Az ünnepek fontossága az egyén és a társadalom életében
	Öltözködés, divat	Az öltözködés mint a társadalmi hovatartozás kifejezése
	Hasonlóságok és különbségek az emberek között	Társadalmi viselkedésformák
3. Környezetünk	Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)	A lakóhely és környéke fejlődésének problémái
	A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek	
	A városi és a vidéki élet összehasonlítása	A természet és az ember harmóniája
	Növények és állatok a környezetünkben	

	Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?	A környezetvédelem lehetőségei és problémái
	Időjárás	
4. Az iskola	Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)	Iskolatípusok és iskolarendszer Magyarországon és más országokban
	Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka	
	A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága, internetes böngészés	Hasonló események és hagyományok külföldi iskolákban
	Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok	
5. A munka világa	Diákmunka, nyári munkavállalás Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás	A munkavállalás körülményei, lehetőségei itthon és más országokban Divatszakmák
6. Életmód	Napirend, időbeosztás	A kulturált étkezés feltételei, fontossága
	Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)	A szenvedélybetegségek
	Étkezési szokások a családban	Az étkezési szokások hazánkban és más országokban
	Ételek, kedvenc ételek	Ételspecialitások hazánkban és más országokban
	Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben	
	Gyakori betegségek, sérülések, baleset	
	Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)	A gyógyítás egyéb módjai
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás	Szabadidős elfoglaltságok, hobbik	A szabadidő jelentősége az ember életében
	Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.	A művészet szerepe a mindennapokban
	Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport	Szabadidősport, élsport, veszélyes sportok
	Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet	A könyvek, a média és az internet szerepe, hatásai
	Kulturális és sportesemények	
8. Utazás, turizmus	A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés	A motorizáció hatása a környezetre és a társadalomra
	Nyaralás itthon, illetve külföldön	Célnyelvi ország néhány főbb látnivalója
	Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése	Az idegenforgalom jelentősége

	Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai	
9. Tudomány és technika	Népszerű tudományok, ismeretterjesztés	A tudományos és technikai fejlődés pozitív és negatív hatása a társadalomra, az emberiségre
	A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben	
10. Gazdaság	Családi gazdálkodás	
	- A pénz szerepe a mindennapokban	- Üzleti világ, fogyasztás, reklámok
	- Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank), online szolgáltatások igénybevétele	- Pénzkezelés a célnyelvi országokban

Kommunikációs helyzetek és szándékok

1. Kommunikációs helyzetek

A vizsgázó az alábbi kommunikációs helyzetekben, illetve szerepekben nyilatkozhat meg szóban, illetve írásban mindkét szinten.

Helyzet	Szerep
Áruházban, üzletben, piacon	vevő
Családban, családnál, baráti körben	vendéglátó, vendég, családtag
Étteremben, kávéházban, vendéglőben	vendég, egy társaság tagja
Hivatalokban, rendőrségen	ügyfél, állampolgár
Ifjúsági szálláson, campingben, panzióban, szállodában	vendég
Iskolában	tanuló, iskolatárs
Kulturális intézményben, sportlétesítményben, klubban	vendég, látogató, egy társaság tagja
Országhatáron	turista
Orvosnál	beteg, kísérő
Szolgáltató egységekben (fodrász, utazási iroda, jegyiroda, benzinkút, bank, posta, gyógyszertár stb.)	ügyfél
Szünidei munkahelyen	munkavállaló
Tájékozódás az utcán, útközben	helyi lakos, turista
Telefonbeszélgetésben	hívó és hívott fél
Tömegközlekedési eszközökön (vasúton, buszon, villamoson, taxiban, repülőn, hajón)	utas, útitárs

2. A kommunikációs szándékok listája

A táblázat azon kommunikációs szándékokat tartalmazza, amelyek nyelvi megvalósítása a középszintű vizsgán elvárható. Az egyes kommunikációs szándékokhoz a teljesség igénye nélkül gyűjtöttük a példákat.

A két szint között mennyiségi és minőségi különbség van. Emelt szinten a vizsgázónak a középszint követelményeihez képest több kommunikációs szándékot kell nyelvileg megvalósítania, valamint árnyaltabban és igényesebben kell kifejeznie magát. Az utolsó csoportban található kommunikációs stratégiák felsorolása nem teljes, csak ajánlásnak tekinthető.

1. A társadalmi érintkezéshez szükséges kommunikációs szándékok
Megszólítás és arra reagálás
Köszönés, elköszönés és arra reagálás; Bemutatkozás, bemutatás és ezekre reagálás
Telefonbeszélgetésnél megszólítás, bemutatkozás, más személy kérése, elköszönés és ezekre reagálás
Levélben megszólítás, elbúcsúzás
Szóbeli üdvözletküldés
Érdeklődés hogylét iránt és arra reagálás; Köszönet és arra reagálás
Bocsánatkérés és arra reagálás
Gratuláció, jókívánságok és azokra reagálás
2. Érzelmek kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok
Hála
Sajnálkozás, csalódottság
Öröm
Elégedettség, elégedetlenség
Csodálkozás
Remény
Félelem, aggodalom; Bánat, elkeseredés; Együttérzés
3. Személyes beállítódás és vélemény kifejezésére szolgáló kommunikációs szándékok
Véleménykérés és arra reagálás, véleménynyilvánítás
Érdeklődés, érdektelenség
Tetszés, nem tetszés

Valaki igazának elismerése, el nem ismerése; Egyetértés, egyet nem értés
Helyeslés, rosszallás
Ellenvetés, ellenvetés visszautasítása; Elismerés kifejezése, dicséret és arra reagálás; Közömbösség
Ígéret
Akarat, szándék, terv; Kívánság, óhaj
Képesség, lehetőség, szükségesség, kötelezettség; Bizonyosság, bizonytalanság
Preferencia, érdeklődési kör kifejezése, illetve érdeklődés ezek iránt; Kritika, szemrehányás
4. Információcseréhez kapcsolódó kommunikációs szándékok
Dolgok, személyek megnevezése
Dolgok, események leírása
Információkérés
Igenlő vagy nemleges válasz; Tudás, nem tudás; Válaszadás elutasítása;
Bizonyosság, bizonytalanság; Ismerés, nem ismerés; Feltételezés
Emlékezés, nem emlékezés
Indoklás (ok, cél)
5. A partner cselekvését befolyásoló kommunikációs szándékok
Kérés, kívánság; Felszólítás, tiltás, parancs; Javaslat és arra reagálás
Rendelés
Meghívás és arra reagálás; Kínálás és arra reagálás
Reklamálás
Tanácskérés, tanácsadás; Figyelmeztetés
Engedély kérése, megadása, megtagadása
Segítségkérés és arra reagálás; Segítség felajánlása és arra reagálás
6. Interakcióban jellemző kommunikációs szándékok (kommunikációs stratégiák)
Visszakérdezés, ismétléskérés
Nem értés
Betűzés kérése, betűzés
Felkérés lassabb, hangosabb beszédre; Beszélési szándék jelzése

Téma bevezetése, témaváltás
Félbeszakítás, megerősítés, igazolás
Körülírás
Példa megnevezése
Beszélgetés lezárása

Nyelvtani szerkezetek és szókincs

1. Nyelvtani szerkezetek

VIZSGASZINTEK	
Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
A vizsgázó megérti, és helyesen használja az egyszerű szerkezeteket szóban és írásban,	A vizsgázó változatos szerkezeteket is megért és használ szóban és írásban
ismerős helyzetekben elfogadható nyelvhelyességgel kommunikál	viszonylag nagy biztonsággal használja a nyelvtani szerkezeteket, és közben nem követ el rendszerszerű hibát
az esetleg előforduló hibák és az érezhető anyanyelvi hatás ellenére érthetően fejezi ki gondolatait, kommunikációs szándékait.	szükség esetén mondanivalóját képes önállóan helyesbíteni, pontosítani
	árnyaltan fejezi ki kommunikációs szándékait.

2. Szókincs

VIZSGASZINTEK	
Középszint (B1)	**Emelt szint (B2)**
A vizsgázó megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon a legtöbb olyan témában, amely összefügg saját mindennapi életével	A vizsgázó megfelelő szókinccsel rendelkezik ahhoz, hogy kommunikálni tudjon változatos helyzetekben, illetve elvont témákról
jól tudja alkalmazni alapvető szókincsét, noha még előfordulhatnak nagyobb hibák	a változatos nyelvi, lexikai elemek közül általában ki tudja választani a kommunikációs célnak legmegfelelőbbet; szükség esetén néha körülírást alkalmaz

a bonyolultabb gondolatokhoz, témákhoz nem mindig találja meg a legmegfelelőbb kifejezőeszközt.	kisebb lexikai pontatlanságai nem gátolják a kommunikációt.

A vizsga szókincsének alapjául a mindenkori mai köznyelv szolgál. Speciális tájnyelvi szavak, csoportnyelvi szavak és szakszavak produktív ismerete nem követelménye a vizsgának. Ilyen típusú szavak kizárólag olyan szövegekben fordulhatnak elő, amelyekben az ismeretük nem előfeltétele az adott szöveg megértésének

MATEMATIKA

TÉMÁK	
	Középszint
1.1 Halmazok	Ismerje és használja a halmazok megadásának különböző módjait, a halmaz elemének fogalmát.
	Definiálja és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő fogalmakat: halmazok egyenlősége, részhalmaz, üres halmaz, véges és végtelen halmaz, komplementer halmaz.
1.1.1 Halmazműveletek	Ismerje és alkalmazza gyakorlati és matematikai feladatokban a következő műveleteket: unió, metszet, különbség.
	Tudjon koordináta-rendszerben ábrázolni egyszerűbb ponthalmazokat.
1.1.2 Számosság, részhalmazok	Tudja meghatározni véges halmazok elemeinek a számát.
	Tudja alkalmazni a logikai szita elvét két-három halmaz esetében.
1.2 Matematikai logika	Tudjon egyszerű matematikai szövegeket értelmezni.
	Értse és egyszerű feladatokban alkalmazza a tagadás műveletet.
	Ismerje az „és”, a „megengedő vagy” és a „kizáró vagy” logikai jelentését, tudja használni és összekapcsolni azokat a halmazműveletekkel.
	Tudja a „ha...akkor...” és az „akkor és csak akkor”
	típusú állítások igazságértékét megállapítani.
	Használja helyesen a „minden” és a „van olyan” kifejezéseket.
1.2.1 Fogalmak, tételek és bizonyítások a matematikában	Tudjon definíciókat, tételeket pontosan megfogalmazni, valamint egyszerű állításokat, tételeket bizonyítani.
	Képes legyen egy egyszerű állításról eldönteni, hogy igaz vagy hamis. Tudja megfogalmazni egy állítás megfordítását.
1.3 Kombinatorika	Tudjon egyszerű sorbarendezési, kiválasztási és egyéb kombinatorikai feladatokat megoldani. Tudja a kedvező esetek számát meghatározni a komplementer esetek segítségével is.
	Tudja kiszámolni a binomiális együtthatókat.

1.4 Gráfok	Tudjon konkrét szituációkat szemléltetni, és egyszerű feladatokat megoldani gráfok segítségével. Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: pont, él, fokszám.
	Ismerje és alkalmazza gyakorlati feladatokban a gráf pontjainak fokszámösszege és éleinek száma közötti összefüggést.
2.1 Alapműveletek	Tudjon alapműveleteket biztonságosan elvégezni (zsebszámológéppel is).
	Ismerje és használja feladatokban az alapműveletek műveleti azonosságait
	(kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás).
2.2 A természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek	Ismerje, tudja definiálni és alkalmazni az oszthatóság alapvető fogalmait (osztó, többszörös, prímszám, összetett szám).
	Tudjon természetes számokat prímtényezőkre bontani, tudja adott számok legnagyobb közös osztóját és legkisebb közös többszörösét kiszámítani; tudja mindezeket egyszerű szöveges
	(gyakorlati) feladatok megoldásában alkalmazni.
	Definiálja és alkalmazza feladatokban a relatív prím számpár fogalmát.
2.2.1 Oszthatóság	Ismerje a 10 hatványaira, illetve a 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9 számokra vonatkozó oszthatósági szabályokat, tudjon egyszerű oszthatósági feladatokat megoldani.
2.2.2 Számrendszerek	Tudja a számokat átírni 10-es alapú számrendszerből n alapú ($n \leq 9$) számrendszerbe és viszont. Ismerje a helyiértékes írásmódot.
2.3 Racionális és irracionális számok	Tudja definiálni a racionális és irracionális számokat, és ismerje ezek kapcsolatát a tizedestörtekkel.
2.4 Valós számok	Ismerje a valós számkör felépítését ($\mathbb{N}$, $\mathbb{Z}$, $\mathbb{Q}$, $\mathbb{Q}*$, $\mathbb{R}$), valamint a valós számok és a számegyenes kapcsolatát.
	Tudjon ábrázolni számokat a számegyenesen.
	Ismerje és használja a nyílt és zárt intervallum fogalmát és jelölését. Ismerje az abszolútérték definícióját. Ismerje adott szám normálalakjának felírási módját, tudjon számolni a normálalakkal. Tudjon adott helyiértékre vonatkozóan helyesen kerekíteni.

2.5 Hatvány, gyök, logaritmus	Tudja értelmezni a hatványozást racionális kitevő esetén. Ismerje és használja a hatványozás azonosságait.
	Bizonyítsa a hatványozás azonosságait konkrét alap és pozitív egész kitevő esetén.
	Ismerje és alkalmazza a négyzetgyökvonás azonosságait.
	Definiálja és használja az $\sqrt[n]{a}$ fogalmát. Definiálja és használja feladatok megoldásában a logaritmus fogalmát.
	Tudja kiszámolni tetszőleges alapú logaritmus értékét 10-es alapú logaritmus segítségével.
2.6 Betűkifejezések	
2.6.1 Nevezetes azonosságok	Tudja alkalmazni feladatokban a következő kifejezések kifejtését, illetve szorzattá alakítását: $(a+b)^2$, $(a-b)^2$, a^2-b^2
	Tudjon algebrai kifejezésekkel egyszerű műveleteket végrehajtani, algebrai kifejezéseket egyszerűbb alakra hozni (összevonás, szorzás, osztás, szorzattá alakítás kiemeléssel, nevezetes azonosságok alkalmazása).
2.7 Arányosság	Tudja az egyenes és a fordított arányosság definícióját és grafikus ábrázolásukat.
	Ismerje és tudja feladatokban alkalmazni az arányosság fogalmát.
2.7.1 Százalékszámítás	Ismerje és tudja feladatokban alkalmazni a százalék fogalmát.
2.8 Egyenletek, egyenletrendszerek, egyenlőtlenségek, egyenlőtlenség-rendszerek	Ismerje az alaphalmaz és a megoldáshalmaz fogalmát. Alkalmazza a különböző egyenletmegoldási módszereket:
	mérlegelv, grafikus megoldás, ekvivalens átalakítások, következményegyenletre vezető átalakítások, új ismeretlen bevezetése, értelmezési tartomány és értékkészlet vizsgálata.
	Tudja meghatározni szöveges feladatban szereplő változók értelmezési tartományát, és a feladat eredményét összevetni a feladat szövegével.
2.8.1. Algebrai egyenletek, egyenletrendszerek	Alkalmazza az egyenleteket, egyenletrendszereket szöveges feladatok megoldásában.
2.8.1.1. Elsőfokú egyenletek, egyenletrendszerek	Tudjon elsőfokú, egyismeretlenes egyenleteket és elsőfokú, kétismeretlenes egyenletrendszereket megoldani.
2.8.1.2. Másodfokú egyenletek, egyenletrendszerek	Ismerje az egyismeretlenes másodfokú egyenlet általános alakját. Ismerje a másodfokú egyenlet diszkriminánsának fogalmát, és a diszkrimináns előjele és a (valós) megoldások száma közötti összefüggést.
	Ismerje és alkalmazza a másodfokú egyenlet megoldóképletét. Használja a teljes négyzetté alakítás módszerét.

	Alkalmazza feladatokban a gyöktényezős alakot.
	Tudjon másodfokú egyenletre vezető szöveges feladatokat megoldani.
2.8.1.3. Magasabb fokú egyenletek	Tudjon egyszerű, másodfokúra visszavezethető egyenleteket megoldani.
2.8.1.4. Négyzetgyökös egyenletek	Tudjon $\sqrt{x+b} = cx + d$ típusú egyenleteket megoldani.
2.8.2.2. Exponenciális egyenletek	Tudjon definíciók és azonosságok közvetlen alkalmazását igénylő exponenciális egyenleteket megoldani.
	Tudjon exponenciális folyamatokkal kapcsolatos problémákat felismerni, modellezni és megoldani.
2.8.3 Egyenlőtlenségek, egyenlőtlenségrendszerek	Tudjon egyszerű első- és másodfokú egyenlőtlenségeket megoldani.
3.1 A függvény	Ismerje a függvény matematikai fogalmát és az alapvető függvénytani fogalmakat (értelmezési tartomány, hozzárendelés, képhalmaz, helyettesítési érték, értékkészlet). Tudjon szövegesen megfogalmazott függvényt képlettel megadni. Tudjon helyettesítési értéket számítani, illetve tudja egyszerű függvények esetén f(x) = c alapján az x- et meghatározni. Ismerje a kölcsönösen egyértelmű megfeleltetés fogalmát. Ismerje és alkalmazza a függvényeket gyakorlati problémák megoldásánál.
	Tudjon kölcsönösen egyértelmű hozzárendelést megfordítani, és a megfordított hozzárendelést ábrázolni.
3.2 Egyváltozós valós függvények	Ismerje, tudja ábrázolni és jellemezni az alábbi hozzárendeléssel megadott függvényeket:
	$x \mapsto ax + b;\ \ x \mapsto x^2;\ \ x \mapsto ax^2 + bx + c,$ $x \mapsto \sqrt{x};\ \ x \mapsto \frac{1}{x};\ \ x \mapsto a^x$

3.2.1 A függvények grafikonja, függvénytranszformációk	Tudjon értéktáblázat és képlet alapján függvényt ábrázolni, illetve adatokat leolvasni a grafikonról. Tudjon néhány lépéses transzformációt igénylő függvényeket függvénytranszformációk segítségével ábrázolni:
	$f(x)+c, f(x+c), cf(x), \lvert f(x)\rvert$
3.2.2 A függvények jellemzése	Tudjon egyszerű függvényeket jellemezni grafikon alapján értékkészlet, zérushely, növekedés, fogyás, szélsőérték szempontjából.
3.3 Sorozatok	Ismerje a számsorozat fogalmát és használja a különböző megadási módjait (utasítás, képlet, rekurzív definíció).
3.3.1 Számtani és mértani sorozatok	Ismerje a számtani és a mértani sorozat általános tagjára vonatkozó összefüggéseket.
	Bizonyítsa a számtani és a mértani sorozat
	összegképletét.
	Tudjon olyan feladatokat megoldani a számtani és mértani sorozatok témaköréből, ahol a számtani, illetve mértani sorozat fogalmát és az a_n -re, illetve az S_n -re vonatkozó összefüggéseket kell használni.
3.3.3 Kamatos kamat, járadékszámítás	Tudja a kamatos kamat számítására vonatkozó képletet használni, s abból bármelyik ismeretlen adatot kiszámolni.
	Tudjon gyűjtőjáradékot és törlesztőrészletet számolni.
	Tudjon megtakarítási, befektetési és hitelfelvételi lehetőségekkel és azok kockázati tényezőivel kapcsolatos feladatokat megoldani.
4.1 Elemi geometria	Ismerje és használja megfelelően az alapfogalom, axióma, definiált fogalom, bizonyított tétel fogalmát.
4.1.1 Térelemek	Ismerje a térelemeket és a szög fogalmát.
	Ismerje a szögek nagyság szerinti osztályozását és a nevezetes szögpárokat.
	Tudja a térelemek távolságára és szögére (pont és egyenes, pont és sík, párhuzamos egyenesek, párhuzamos síkok távolsága; két egyenes, egyenes és sík, két sík hajlásszöge) vonatkozó meghatározásokat.
4.1.2 A távolságfogalom segítségével definiált ponthalmazok	Ismerje a kör, gömb, szakaszfelező merőleges, szögfelező fogalmát. Használja a fogalmakat feladatmegoldásokban.
4.2 Geometriai transzformációk	

4.2.1 Egybevágósági transzformációk	Ismerje a síkbeli egybevágósági transzformációk (eltolás, tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés, pont körüli forgatás) leírását, tulajdonságaikat, és alkalmazza ezeket feladatokban.
	Tudjon végrehajtani transzformációkat konkrét esetekben.
	Ismerje és tudja alkalmazni feladatokban a háromszögek egybevágósági alapeseteit.
	Ismerje fel és használja feladatokban a különböző alakzatok szimmetriáit.
4.2.2 Hasonlósági transzformációk	Ismerje a középpontos hasonlósági transzformáció leírását, tulajdonságait.
	Alkalmazza a középpontos nagyítást, kicsinyítést egyszerű, gyakorlati feladatokban. Ismerje és tudja alkalmazni feladatokban a háromszögek hasonlósági alapeseteit.
	Ismerje fel a hasonló alakzatokat, tudja felírni a hasonlóság arányát.
	Ismerje és alkalmazza feladatokban a hasonló síkidomok területének arányáról és a hasonló testek felszínének és térfogatának arányáról szóló tételeket.
4.2.3 Egyéb transzformációk	
4.3 Síkbeli és térbeli alakzatok	Ismerje a síkidomok, testek csoportosítását különböző szempontok szerint.
4.3.1 Síkbeli alakzatok	
4.3.1.1 Háromszögek	Tudja csoportosítani a háromszögeket oldalak és szögek szerint.
	Ismerje és alkalmazza az alapvető összefüggéseket háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei között (háromszög-egyenlőtlenség, belső, illetve külső szögek összege, nagyobb oldallal szemben nagyobb szög van).
	Ismerje és alkalmazza speciális háromszögek tulajdonságait.
	Ismerje és alkalmazza a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó definíciókat, tételeket (oldalfelező merőleges, szögfelező, magasságvonal, magasságpont, súlyvonal, súlypont, középvonal, körülírt, illetve beírt kör).
	Bizonyítsa az oldalfelező merőlegesek metszéspontjára illetve a belső szögfelezők metszéspontjára vonatkozó tételt.
	Ismerje és alkalmazza a Pitagorasz-tételt és megfordítását. Bizonyítsa a Pitagorasz-tételt.
4.3.1.2 Négyszögek	Ismerje a speciális négyszögek fajtáit (trapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, téglalap, négyzet) és tulajdonságaikat, ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.

	Ismerje a konvex négyszög belső és külső szögeinek összegére vonatkozó tételeket, alkalmazza ezeket egyszerű feladatokban.
4.3.1.3 Sokszögek	Ismerje, bizonyítsa és alkalmazza konvex sokszögeknél az átlók számára, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételeket. Ismerje a szabályos sokszögek definícióját.
4.3.1.4 Kör	Ismerje a kör részeit, ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban. Tudja és használja, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, és hogy külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak.
	Tudjon szöget mérni fokban.
	Tudja és alkalmazza feladatokban, hogy a középponti szög arányos a körívvel és a hozzá tartozó körcikk területével.
	Ismerje és alkalmazza feladatokban a Thalész-tételt és megfordítását. Bizonyítsa a Thalész-tételt.
4.3.2 Térbeli alakzatok	Ismerje a következő testeket és azok részeit, alkotóelemeit: hasáb, henger, gúla, kúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp. Ismereteit alkalmazza egyszerű feladatokban.
4.4 Vektorok síkban és térben	Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket:
	- vektor fogalma, abszolútértéke, - nullvektor, ellentett vektor, - vektorok összege, különbsége, vektor skalárszorosa.
	Ismerje és alkalmazza feladatokban a következő definíciókat, tételeket: - vektor koordinátái, - vektorok összegének, különbségének, skalárral való szorzatának koordinátái.
4.5 Trigonometria	Tudja hegyesszögek szögfüggvényeit derékszögű háromszög oldalarányaival definiálni, ismereteit alkalmazza feladatokban.
	Tudja származtatni tompaszögek szögfüggvényeit a kiegészítő szögek szögfüggvényeiből.
	Tudja és alkalmazza a szögfüggvényekre vonatkozó alapvető összefüggéseket: pótszögek, kiegészítő szögek, $sin^2\alpha + cos^2\alpha = 1; tg\alpha = \frac{sin\alpha}{cos\alpha}$
	Ismerje és alkalmazza a nevezetes szögek (30°, 45°, 60°) szögfüggvényeit.
	Szögfüggvény értékének ismeretében tudja a szöget meghatározni számológép segítségével.
	Ismerje és alkalmazza feladatokban a szinusz- és a koszinusztételt.

	Bizonyítsa a szinusztételt.
4.6	
Koordinátageometria	Tudja kiszámítani az $\overrightarrow{AB}$ vektor koordinátáit, abszolútértékét
4.6.1 Pontok, vektorok	Tudja kiszámítani két pont távolságát. Tudja kiszámítani szakasz felezőpontjának koordinátáit, és alkalmazza ezt feladatokban.
4.6.2 Egyenes	Tudja felírni egyenesek egyenletét $y=mx+b$, illetve $x=c$ alakban. Tudja kiszámítani egyenesek metszéspontjának koordinátáit. Ismerje meredekséggel megadott egyenesek párhuzamosságának és merőlegességének koordinátageometriai feltételeit.
	Tudjon megoldani egyszerű geometriai feladatokat
	koordinátageometriai eszközökkel.
4.6.3 Kör	Tudja felírni adott középpontú és sugarú kör egyenletét.
4.7 Kerület, terület	Ismerje a kerület és a terület szemléletes fogalmát. Tudja kiszámítani a háromszög területét különböző adatokból: $t = \frac{a \cdot m_a}{2} = \frac{a \cdot b \cdot \sin\gamma}{2}$
	Tudja kiszámítani nevezetes négyszögek, szabályos sokszögek, továbbá kör, körcikk, körszelet és körgyűrű kerületét és területét.
4.8 Felszín, térfogat	Ismerje a felszín és a térfogat szemléletes fogalmát. Tudja kiszámítani hasáb, gúla, forgáshenger, forgáskúp, gömb, csonkagúla és csonkakúp felszínét és térfogatát egyszerű esetekben.
5.1 Leíró statisztika	
5.1.1 Statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, különböző ábrázolásai	Tudjon adott adathalmazt szemléltetni. Tudjon adathalmazt táblázatba rendezni és táblázattal megadott adatokat feldolgozni. Értse a véletlenszerű mintavétel fogalmát.
	Tudjon kördiagramot, oszlopdiagramot és sodrófa
	(box-plot) diagramot készíteni.
	Tudjon választani megfelelő diagramtípust egy adathalmaz ábrázolásához, és tudjon a választása mellett érvelni.
	Tudjon adott diagramról információt kiolvasni.
	Tudjon grafikus manipulációkat felismerni és javítani diagramok esetén.
	Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: osztályba sorolás, gyakorisági diagram, relatív gyakoriság.
5.1.2 Nagy adathalmazok jellemzői, statisztikai mutatók	Ismerje és alkalmazza a következő fogalmakat: átlag, kvartilisek, medián, módusz, terjedelem, szórás. Tudja kiszámítani ismert átlagú adathalmazok egyesítésének átlagát. Tudja a szórást kiszámolni adott adathalmaz esetén a definíció alkalmazásával vagy számológéppel.

	Tudjon adathalmazokat összehasonlítani a tanult statisztikai mutatók segítségével.
5.2 A valószínűség- számítás elemei	Ismerje és alkalmazza konkrét példák esetén a következő fogalmakat: esemény, eseménytér, elemi esemény, események összege és szorzata, esemény komplementere, egymást kizáró események, független események.
	Ismerje és alkalmazza a klasszikus (Laplace-
	)modellt. Tudja meghatározni esemény komplementerének a valószínűségét.
	Ismerje a szemléletes kapcsolatot a relatív gyakoriság és a valószínűség között.
	Ismerje és alkalmazza a geometriai valószínűség modelljét.
	Tudjon valószínűséget számítani visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel esetén.
	Ismerje és alkalmazza a várható érték fogalmát.

FIZIKA

A) TÉMAKÖRÖK

Az emelt szintű vizsga tartalmi követelményeibe beletartoznak a középszintű vizsga tartalmi követelményei.

1. Mozgás és egyensúly

Témakör	Középszint	Emelt szint
1.1 Egyszerű mozgások		
egyenesvonalú egyenletes mozgás	Ismerje fel egyszerű, gyakorlati példákban a hely és a mozgás viszonylagosságát.	Ismerje az anyagi pont és a merev test fogalmát a probléma jellegének megfelelően.
	Tudja alkalmazni a pálya, út, elmozdulás fogalmakat.	
	Legyen jártas konkrét mozgások út-idő, sebesség-idő grafikonjának készítésében és elemzésében.	
egyenesvonalú egyenletesen változó mozgás	Ismerje és alkalmazza az elmozdulás, a sebesség, átlagsebesség, pillanatnyi sebesség és a gyorsulás fogalmakat egyenes vonalú mozgások leírására. Tudja értelmezni és azonosítani ezeket a fogalmakat a mindennapi életből vett példákon.	Konkrét példákon keresztül különböztesse meg az átlag- és a pillanatnyi sebességet, ismerje ezek kapcsolatát. Tudjon megoldani vonatkozó feladatokat.
	Tudjon egyszerű számításokat végezni az egyenesvonalú egyenletes és egyenletesen változó mozgások jellemzésére, valamint az erő és mozgás kapcsolatának leírására.	Az *a-t*, *v-t*, *s-t* grafikon egyikének ismeretében tudja a másik két grafikont elkészíteni. Ismerje az út és a gyorsulás grafikus kiszámítását a *v-t* grafikonból.
	Tudjon egyszerű számításokat végezni a szabadesés és függőleges hajítás témájában.	Értelmezze a szabadesést mint egyenletesen változó mozgást. Ismerje a nehézségi gyorsulás fogalmát, tudja az értékét, tudjon szabadesésére vonatkozó feladatokat megoldani.
1.2. Összetett mozgások		
	Értelmezze egyszerű példák segítségével az összetett mozgást.	Tudja meghatározni a függőleges és vízszintes hajítás magasságát, távolságát, időtartamát, végsebességét.
1.3 Ismétlődő mozgások		

Témakör	Középszint	Emelt szint
egyenletes körmozgás	Ismerje fel és jellemezze a periodikus mozgásokat. Tudjon periódusidőt mérni. Ismerje fel a centripetális gyorsulást okozó eredőerőt konkrét mindennapi jelenségekben. Tudjon egyenletes körmozgásra vonatkozó számításos feladatokat megoldani.	Ismerje az egyenletes körmozgás dinamikai feltételét és jellemzői közötti összefüggéseket. Tudjon kinematikai és dinamikai feladatokat megoldani az egyenletes körmozgás témakörben.
rezgőmozgás	Ismerje fel a rezgőmozgásokat a környezetében, s ezekről tudjon kvalitatív leírást adni. Newton törvényeinek felhasználásával kvalitatívan tudja értelmezni a harmonikus rezgőmozgást végző test kitérésének, sebességének, gyorsulásának kapcsolatát a rezgés szélső helyzeteiben és egyensúlyi helyzetében. Ismerje a csillapítatlan és csillapodó rezgőmozgást gyakorlati példákon keresztül.	Ismerje a harmonikus rezgőmozgás dinamikai feltételét és kvantitatív leírását. Tudja ezen mozgásokat elemezni kitérés-idő és sebesség-idő, gyorsulás-idő függvény alapján. Ismerje a harmonikus rezgőmozgás kinematikai jellemzőinek, kapcsolatát az egyenletes körmozgással kísérleti tapasztalatok alapján. Tudja alkalmazni a harmonikus rezgőmozgás összefüggéseit (periódusidő, elmozdulás-idő, sebesség-idő, gyorsulás-idő) feladatok megoldásában.
rugóban ébredő erő	Ismerje a rugóállandó és rugóerő fogalmát és tudjon ideális rugóra vonatkozó egyszerű feladatokat megoldani.	Ismerje a rugó megnyújtása során végzett munkát.
ingamozgás, periódusidő, *matematikai inga jellemzése, lengésideje*	Tudjon méréseket végezni matematikai ingával. Tudjon a mérési eredmények alapján megalkotott lengésidőre vonatkozó összefüggés felhasználásával egyszerű számításokat végezni.	Ismerje a matematikai ingát, mint megfelelő közelítésben harmonikus rezgőmozgást végző rendszert. Legyen tisztában a közelítés jellegével.
rezgő rendszer energiája	Legyen kvalitatív ismerete a rugalmas deformáció energiájáról.	Ismerje, hogy milyen energiaátalakulások mennek végbe a rezgő rendszerben. Tudjon egyszerű feladatokat megoldani.
szabadrezgés, kényszerrezgés, rezonancia		Ismerje a kényszerrezgés jelenségét. Ismerje a rezonancia jelenségét, tudja mindennapi példákon keresztül megmagyarázni káros, illetve hasznos voltát. Tudjon vonatkozó kísérletet összeállítani.

Témakör	Középszint	Emelt szint
1.4 Dinamika, a közlekedés és sportolás fizikája		
Newton I. törvénye, tehetetlenség, tömeg, Newton II. törvénye, Newton III. törvénye,	Ismerje fel és jellemezze a mechanikai kölcsönhatásokat. Értse a legfontosabb közlekedési eszközök működésének mechanikai elveit a témában előírt fizikai ismeretek mélységében. Ismerje a mozgásállapot-változások létrejöttének feltételeit, tudjon hétköznapi példákat említeni különböző típusaikra. Ismerje fel, ábrázolja és jellemezze az egy kölcsönhatásban fellépő erőket. Értelmezze a tömeg fogalmát Newton II. törvénye segítségével. Legyen jártas az erővektorok ábrázolásában, összegzésében. Legyen jártas az egy testre ható erők és az egy kölcsönhatásban fellépő erők felismerésében, ábrázolásában.	Ismerje a mozgásállapot-változások létrejöttének feltételeit, tudjon példákat említeni különböző típusaikra. Fogalmazza meg, értelmezze Newton törvényeit. Ismerje a sztatikai tömegmérés módszerét. Tudja meghatározni az 1.1, 1.2 és 1.3. pontban felsorolt mozgásfajták létrejöttének dinamikai feltételét. Értelmezze a mindennapos mechanikai jelenségeknél az ok-okozati kapcsolatokat. Alkalmazza Newton törvényeit az 1.1, 1.2 és 1.3 pontban meghatározott mozgásfajtákra. Legyen jártas az erővektorok felbontásában.
speciális erők	Mindennapi példákban tudja megkülönböztetni a csúszási és tapadási súrlódást. Ismerje a közegellenállás jelenségét, és tudja, hogy mitől függ a közegellenállási erő. Ismerje és tudja alkalmazni jelenségek leírásánál és egyszerűbb feladatok megoldásnál a szabaderő, kényszererő, nehézségi erő, súly, súrlódási erők, közegellenállás fogalmát.	Ismerje a gördülés során fellépő tapadási súrlódást. Legyen jártas a tapadási súrlódási erő mértékét meghatározó feltételekben és ismereteit használja feladatmegoldás során. Tudjon összetett feladatokat megoldani a szabaderő, kényszererő, nehézségi erő, súly, súrlódási erők, közegellenállási erőre vonatkozóan.
lendület, lendületváltozás, lendületmegmaradás, *zárt rendszer,* ütközések vizsgálata	Ismerje a lendület fogalmát. Konkrét, mindennapi példákban (rugalmatlan ütközések, közlekedésbiztonság) ismerje fel a lendületmegmaradás törvényének érvényesülését, egy egyenesbe eső változások esetén tudjon egyszerű feladatokat megoldani.	Tudja, mit értünk zárt rendszeren, egy test lendületén, lendületváltozásán. Tudja alkalmazni a lendületmegmaradás törvényét feladatok megoldásában.
1.5 Gépek		
kiterjedt, merev test, forgatónyomaték, erőkar	Ismerje az erő forgatóhatását, a forgatónyomaték fogalmát.	Tudja kiszámolni egy erő forgatónyomatékát általános esetben.

Témakör	Középszint	Emelt szint
tömegpont és merev test egyensúlyának feltétele, egyensúlyi helyzetek, egyszerű gépek	Tudja értelmezni néhány egyszerűbb, konkrét esetben (mérleg, libikóka) a forgatónyomatékok meghatározásának segítségével a testek egyensúlyi állapotának feltételeit. Ismerje és azonosítsa az egyensúlyi helyzeteket: biztos, bizonytalan, közömbös. Ismerje az egyszerű gépek elvének megjelenését a hétköznapokban, az izommozgásban, mindennapi eszközeinkben. Ismerje a súlypont (tömegközéppont) fogalmát, tudja azonosítani szabályos homogén testek esetén.	Tudja értelmezni dinamikai szempontból a testek egyensúlyi állapotát. Ismerje a merev test egyensúlyának kettős feltételét. Végezzen erre vonatkozó kísérleteket. Legyen képes egyszerű számítások, mérések, szerkesztések elvégzésére. Tudja egyszerű pontrendszerek tömegközéppontját számítással meghatározni.
a változó forgómozgás dinamikai leírása tehetetlenségi nyomaték perdület és perdület-megmaradás		Ismerje a forgómozgás dinamikai leírását. Tudja, hogy a test forgásállapotának megváltozása a testre ható erők forgatónyomatékának hatására történik. Lássa a párhuzamot a haladó mozgás és a forgómozgás dinamikai leírásában. Tudja alkalmazni a forgómozgás mozgásegyenletét egyszerű feladatokban. Legyen tisztában a tiszta gördülés fogalmával és feltételével. Ismerje fel egyszerű példákban (pl. Naprendszer, korcsolyázó, stb.) a perdületmegmaradás törvényének érvényesülését.

2. Energia, munka, hő

Témakör	Középszint	Emelt szint
2.1 Munka, energia		
munkavégzés, munka, energia, a munka és energia viszonya (munkatétel), mechanikai energia-	Tudja kiszámolni a munkát és a teljesítményt állandó nagyságú és irányú erőhatás esetén. Tudjon munkát számolni *F*-*s* diagram alapján. Tudja megkülönböztetni a különféle mechanikaienergia-	Tudjon feladatokat megoldani munkavégzés, ezen belül az emelési munka, gyorsítási munka, súrlódási erő munkája, rugóerő munkája témakörében. Tudjon munkát, teljesítményt számolni térben

Témakör	Középszint	Emelt szint
megmaradásának elve	fajtákat, tudjon azokkal folyamatokat leírni, jellemezni energetikai szempontból. Tudja alkalmazni a munkatételt és a mechanikaienergia-megmaradás törvényét egyszerű feladatokban.	egyenletesen változó erőhatás esetén. Jellemezze kvantitatív értelemben a különféle mechanikaienergia-fajtákat.
teljesítmény, hatásfok	Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a teljesítmény és a hatásfok fogalmát.	Értelmezze a hatásfokot, mint a folyamatok gazdaságosságának jellemzőjét. Tudjon munkát és teljesítményt számolni állandó erőhatás esetén. Tudjon munkát számolni egy egyenes mentén egyenletesen változó erő esetén. Tudja, hogyan határozható meg a munka az időben egyenletesen változó teljesítmény esetén. Értelmezze a konzervatív erő fogalmát.
megújuló és nem megújuló energiaforrások, energiaátalakulások erőművekben, környezetben, háztartásban, emberi szervezetben, az energia szállítása, élelmiszerek energiatartalma	Ismerje a megújuló és a nem megújuló energiaforrások használatának és az energia szállításának legfontosabb gyakorlati kérdéseit. Legyen képes értelmezni az energiaátalakulásokat, erőművekben, környezetben, háztartásban, emberi szervezetben. Legyen tisztában az élelmiszerek energiatartalmával kapcsolatos kérdésekkel.	Mutassa be néhány energiaátalakító berendezés működését, azokat a folyamatokat melyek felhasználásával hasznosítjuk a természet energiáit.
2.2 A melegítés és hűtés következményei		
termikus kölcsönhatások, hőtágulás, hőmérséklet	Legyen tájékozott arról, milyen módszerekkel történik a hőmérséklet mérése. Ismerjen különböző hőmérőfajtákat. Ismerje a Celsius- és Kelvin-skálákat, és feladatokban tudja használni. Ismerje a hőtágulás jelentőségét, szerepét a természeti és technikai folyamatokban, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani. Ismerje a hőmérséklet-változás hatására végbemenő	Értelmezze, hogy mikor van egy test környezetével termikus egyensúlyban. Mutassa be a hőtágulást egyszerű kísérletekkel. Feladatok megoldásakor alkalmazza a hőtágulást leíró összefüggést. Ismerje fel az egyes hőmérők mérési tartományát, és legyen képes mérési pontosságuk megállapítására.

Témakör	Középszint	Emelt szint
	méretváltozásokat, tudja azokat konkrét példákkal alátámasztani.	
gázok: egyensúlyi állapot hőmérséklet, nyomás, térfogat, belső energia anyagmennyiség (tömeg, részecskeszám), mól ideális gáz, *Avogadro törvénye,* termikus kölcsönhatás, ideális gáz állapothatározói és azok megváltozása, állapotegyenletek egyesített gáztörvény, izobár, izochor és izoterm állapotváltozás	Ismerje a levegő mint ideális gáz viselkedésének legfontosabb jellemzőit. Ismerje a termikus kölcsönhatás fogalmát. Ismerje az egyesített gáztörvényt és annak következményeit, egy további állapotjelző változatlansága mellett (Gay-Lussac I. és II. törvénye, Boyle-Mariotte törvénye). Tudja értelmezni az izobár, izochor és izoterm folyamatot *p-V* diagrammon. Tudjon egyszerű számításokat végezni az állapothatározók megváltozásával kapcsolatban. Tudjon ezekre vonatkozó egyszerű kísérleteket bemutatni.	Tudja, mit értünk állapotjelzőn, nevezze meg őket. Ismerje az Avogadro-törvényt. Ismerje és alkalmazza egyszerű feladatokban a gáztörvényeket, tudja összekapcsolni a megfelelő állapotváltozással. Ismerje az állapotegyenletet, alkalmazza feladatokban. Tudjon egyszerű méréseket végezni a gázok állapotváltozásaira. Legyen jártas a *p-V* diagramon való grafikus ábrázolásban, tudja értelmezni azokat.
az ideális gáz kinetikus modellje.		Kvalitatív módon ismerje, mit jelent a gáznyomás, a hőmérséklet - a kinetikus gázelmélet alapján.
hőmozgás	Ismerje és értelmezze a hőmozgást.	Ismerjen a hőmozgást bizonyító jelenségeket (pl. Brown-mozgás, diffúzió).
hőmennyiség, munkavégzés, belső energia, a termodinamika I. főtétele, *adiabatikus állapotváltozás,*	Ismerje a hőtan első főtételét, és tudja alkalmazni néhány egyszerűbb gyakorlati hétköznapi példán (pl. palackba zárt levegő, illetve állandó nyomású levegő melegítése). Tudja értelmezni az anyag viselkedését hőközlés során egyszerű, konkrét esetekben.	Ismerje a gázon és a gáz által végzett térfogati munkavégzést és a hőmennyiség fogalmát. Ismerje a térfogati munkavégzés grafikus megjelenítését *p-V* diagramon. Tudja értelmezni az I. főtételt speciális - izoterm, izochor, izobár, adiabatikus - állapotváltozásokra. Értse a folyamatra jellemző mennyiségek és az állapotjelzők közötti különbséget. Tudja alkalmazni az I. főtételt egyszerűbb feladatok megoldásoknál.

Témakör	Középszint	Emelt szint
		Tudjon értelmezni *p*-*V* diagramon ábrázolt speciális körfolyamatokat.
melegítés, hűtés, halmazállapot-változás	Tudja, mit jelent a fajhő, égéshő, és a fűtőérték, tudja alkalmazni jelenségek magyarázatánál. Ismerje a halmazállapot-változások típusait (párolgás, forrás, lecsapódás, olvadás, fagyás, szublimáció), körülményeit. Legyen tisztában a halmazállapot-változások energetikai viszonyaival, anyagszerkezeti magyarázatával, tudja, mit jelent az olvadáshő, forráshő, párolgáshő. Tudjon egyszerű számításokat végezni a halmazállapot-változásokat kísérő hőközlés meghatározására. Ismerje az abszolút és relatív páratartalom fogalmát.	Ismerje a hőkapacitás, fajhő és mólhő fogalmát, és tudja azokat alkalmazni egyszerű problémák esetén. Tudja kvalitatív módon megmagyarázni az állandó térfogaton és állandó nyomáson mért fajhő különbözőségét gázoknál. Legyen képes egyszerű keverési feladatok megoldására. Tudjon egyszerű kalorimetrikus mérést elvégezni. Értse a gáz és a gőz fogalmak különbözőségét. Tudja kvalitatív módon magyarázni a gőz telítetté válásának okait, a telített gőz tulajdonságait.
a termodinamika II. főtétele, időbeli egyirányúság a természetben, *rendezettség, rendezetlenség, hőerőgépek hatásfoka*	Legyen tisztában a megfordítható és nem megfordítható folyamatok közötti különbséggel.	Tudjon értelmezni mindennapi jelenségeket a II. főtétel alapján. Legyen tisztában a hőerőgépek hatásfokának fogalmával és korlátaival. Értse, és értelmezze példákkal, hogy mit jelent termodinamikai értelemben a rendezettség, rendezetlenség fogalma. Példákban értelmezze a reverzibilis, irreverzibilis folyamatok fogalmát. Tudja alkalmazni a hőerőgépek működését leíró fogalmakat konkrét esetekre (pl. gőzgép, belső égésű motor). Ismerje a hűtőgép működési elvét. Ismerje a másodfajú perpetuum mobile megvalósíthatatlanságát.

Témakör	Középszint	Emelt szint
3.1 Víz, levegő		
légnyomás, időjárás, a légnyomás és időjárás kapcsolata	Ismerje a légnyomás változó jellegét, a légnyomás és az időjárás kapcsolatát. Ismerjen néhány, a levegő nyomásával kapcsolatos, gyakorlati szempontból is fontos jelenséget.	
a víz különleges tulajdonságai	Ismerje a víz rendhagyó hőtágulását, a jég sűrűségét, ezek hatását a természetben, illetve mesterséges környezetben.	Ismerje a víz nagy olvadáshőjét, forráshőjét, különleges fajhőjét és ezek következményeit a természetben, illetve mesterséges környezetben.
Pascal törvénye, hidrosztatikai nyomás, felhajtóerő, áramlás hatására bekövetkező nyomáscsökkenés	Értse és tudja alkalmazni a Pascal-törvényt, a kontinuitási törvényt. Tudja alkalmazni hidrosztatikai ismereteit hétköznapi jelenségek értelmezésére. Tudja értelmezni a felemelkedés, elmerülés, lebegés, úszás jelenségét konkrét helyzetekben. Legyen képes egyszerű kísérletek elvégzésére a témakörben. Értse a Bernoulli-törvényt. Tudja értelmezni a repülőgép szárnyára ható felhajtóerő létrejöttét. Tudjon példát mondani az áramlási törvények alkalmazására a gyakorlati életből. Ismerje a közegellenállás jelenségét, és tudja, hogy mitől függ a közegellenállási erő.	Tudja alkalmazni hidrosztatikai ismereteit számításos feladatok megoldására. Tudjon példákat sorolni a Pascal-törvény, a kontinuitási törvény a hidrosztatikai nyomás, felhajtóerő megjelenésére. Tudja értelmezni a hidrosztatikai paradoxont. Tudja értelmezni a csavart labdára, a vitorlákra ható erőket. Tudjon bemutatni és magyarázni az áramlással kapcsolatos jelenségeket.
felületi feszültség	Ismerje a kapilláris jelenséget	Ismerje és tudja alkalmazni a felületi feszültség fogalmát. Ismerje a folyadékok esetében a felületminimumra való törekvés elvét.
3.2 Környezet		
a hőterjedés módjai	Ismerje gyakorlati példákon keresztül a hővezetés, hőáramlás és hősugárzás jelenségét, a hőszigetelés	

Témakör	Középszint	Emelt szint
	lehetőségeit, ezek anyagszerkezeti magyarázatát. Lássa át a korszerű lakások és házak hőszabályozásának fizikai kérdéseit (fűtés, hűtés, hőszigetelés).	
éghajlat, ózonpajzs, üvegházhatás, klímaváltozás	Ismerje az időjárás elemeit, csapadékformákat, csapadékok kialakulását, az időjárást befolyásoló tényezőket. Ismerje az ózonpajzs szerepét a Földet érő ultraibolya sugárzással kapcsolatban. Értse az üvegházhatás mechanizmusát. Ismerje a környezet szennyezésének leggyakoribb forrásait, fizikai vonatkozásait. Legyen tisztában az éghajlatváltozás kérdésével.	Legyen tisztában az éghajlatváltozás okait, és esetleges következményeit elemző viták, adatok, információk feldolgozásán keresztül.

4. Elektromosság

Témakör	Középszint	Emelt szint
4.1 Szikrák, villámok		
elektrosztatikai alapjelenségek, atom, elektron, *a töltésmegmaradás törvénye*	Ismerje, és tudjon példákat mondani az elektrosztatikus alapjelenségekre (dörzselektromosság, töltött testek közötti kölcsönhatás, földelés), ismerje ezek gyakorlati alkalmazásait. Értse a kétféle elektromos töltés létét, vezetők és szigetelők között levő különbséget Tudja, hogy az elektromos állapot kialakulása a semleges testek töltéseloszlásának megváltozásával van kapcsolatban.	Ismerje a töltésmegmaradás törvényét, a megosztás jelenségét, ezek gyakorlati alkalmazásait, az elektroszkóp működését.
Coulomb-törvény	Értse Coulomb törvényét, egyszerű esetekben alkalmazza elektromos töltéssel rendelkező testek közötti erő meghatározására.	Alkalmazza a Coulomb-törvényt feladatmegoldásban.
az elektromos mező jellemzése, erővonalak, térerősség, homogén mező, *szuperpozíció elve,*	Tudja, hogy az elektromos kölcsönhatást az elektromos mező közvetíti. Ismerje a pontszerű elektromos töltés által létrehozott elektromos mező, valamint a homogén elektromos mező	Tudja alkalmazni az elektromos mező jellemzésére használt fogalmakat, összefüggéseket homogén elektromos mező esetén egyszerű feladatokban. Tudja jellemezni pontszerű elektromos töltés által

Témakör	Középszint	Emelt szint
potenciál, feszültség, ekvipotenciális felület, földpotenciál, konzervatív mező	szerkezetét és tudja jellemezni az erővonalak segítségével. Kvalitatív módon ismerje a vezető töltéseinek elhelyezkedését, átrendezősédét elektromos térben, a térerősség viszonyokat, a megosztás jelenségét, a csúcshatást, legyen tisztában ezek következményeivel a mindennapi életben. Ismerje a villámok kialakulásának okát, veszélyeit.	létrehozott elektromos mezőt és a homogén elektromos mezőt ekvipotenciális felületek segítségével. Ismerje az elektromos mezők árnyékolásának és a földelésnek kvalitatív magyarázatát és gyakorlati példáit. Értse, hogy az elektrosztatikus mező konzervatív volta miatt értelmezhető a potenciál és a feszültség fogalma. Alkalmazza a munkatételt ponttöltésre elektromos mezőben.
kondenzátorok, kapacitás		Ismerje a kondenzátor és a kapacitás fogalmát. Tudjon példát mondani a kondenzátor gyakorlati alkalmazására. Ismerje a kondenzátor lemezei között lévő szigetelőanyag kapacitásmódosító szerepét. Ismerje a síkkondenzátor kapacitásának meghatározását. Ismerje a feltöltött kondenzátor energiájának meghatározását, és alkalmazza a fenti összefüggéseket feladatok megoldásában.
4.2 Elektromosság a környezetünkben		
elektromos áram, áramerősség, feszültség, feszültségforrás, áramforrás, Ohm törvénye, az egyenáram hatásai, biológiai, hő, mágneses és vegyi hatás	Tudja, hogy az áram a töltött részecskék rendezett mozgása. Gyakorlati szinten ismerje az egyenáramok jellemzőit, a feszültség, áramerősség fogalmát. Ismerje az egyszerű áramkör és egyszerűbb hálózatok alkotórészeit, felépítését. Tudjon értelmezni egyszerűbb kapcsolási rajzokat. Tudja megkülönböztetni a vezetőkre vonatkozó ellenállás és a fajlagos ellenállás fogalmakat. Ismerje az áramerősség- és feszültségmérő eszközök használatát.	Alkalmazza az Ohm-törvényt összetett feladat megoldására, kísérlet, illetve ábra elemzésére. Ismerjen ellenállásmérési módszert. Értse a soros és a párhuzamos kapcsolásra vonatkozó összefüggések magyarázatát, és alkalmazza ezeket összetettebb áramkörökre is. Alkalmazza ismereteit egyszerűbb egyenáramú mérések megtervezésére, vagy megadott kapcsolási rajz alapján történő összeállítására és elvégzésére.

Témakör	Középszint	Emelt szint
	Értse az Ohm-törvényt vezető szakaszra és ennek következményeit, tudja alkalmazni egyszerű feladatok megoldására, kísérlet, illetve ábrák elemzésére. Ismerje a soros és a párhuzamos kapcsolásra vonatkozó összefüggéseket, és alkalmazza ezeket egyszerűbb kapcsolások esetén. Gyakorlati példákon keresztül ismerje a fémek ellenállásának hőmérsékletfüggését. Ismerje az elektromos áram hatásait és alkalmazásukat az elektromos eszközökben. Ismerje az áram élettani hatásait, a baleset-megelőzési és érintésvédelmi szabályokat.	
az egyenáram munkája és teljesítménye	Alkalmazza egyszerű feladatok megoldására az elektromos eszközök teljesítményével és energiafogyasztásával kapcsolatos ismereteit.	Alkalmazza összetett feladatok megoldására az elektromos eszközök teljesítményével és energiafogyasztásával kapcsolatos ismereteit.
galvánelemek, akkumulátor	Ismerje a mindennapi életben használt legfontosabb elektromos energiaforrásokat, a gépkocsi-, mobiltelefon-akkumulátorok legfontosabb jellemzőit, környezetre gyakorolt hatásukat.	
váltakozó áram, lakások áramellátása, elektromos eszközeink	Rendelkezzen szemléletes képpel a váltakozó áramról. Ismerje a váltakozó áram és különösen a hálózati áram legfontosabb jellemzőit. a váltakozó áram tulajdonságait, hatásait, és tudja összehasonlítani az egyenáraméval. Ismerje az elektromos hálózatok kialakítását a lakásokban, épületekben. Értse a biztosíték, földvezeték szerepét, a rövidzár fogalmát. Legyen tisztában az aktuálisan használt világító eszközeink működési elvével, energiafelhasználásának sajátosságaival, a korábban alkalmazott megoldásokhoz képesti előnyeivel. Ismerje a háztartásban használt fontosabb elektromos	Ismerje a feszültség és az áram időbeli lefolyását leíró összefüggéseket. Alkalmazza ismereteit egyszerűbb váltakozó áramú kísérletek megadott kapcsolási rajz alapján történő összeállítására és elvégzésére.

Témakör	Középszint	Emelt szint
	eszközöket, az elektromosság szerepét azok működésében.	
pillanatnyi, maximális és effektív feszültség és áramerősség, váltakozó áramú ellenállások: ohmos, induktív és kapacitív ellenállás, fáziskésés, fázissietés		Ismerje az effektív feszültség és áramerősség jelentését. Ismerje a hálózati áram alkalmazásával kapcsolatos gyakorlati tudnivalókat. Ismerje, hogy a tekercs és a kondenzátor eltérő módon viselkedik egyenárammal és váltakozó árammal szemben Értse az eltérő viselkedés okát. Fáziseltérés nélküli esetben ismerje az átlagos teljesítmény és a munka kiszámítását.
félvezetők, félvezető eszközök		Ismerje a félvezető fogalmát, tulajdonságait. Tudjon megnevezni félvezető kristályokat. Tudja megfogalmazni a félvezetők alkalmazásának jelentőségét a technika fejlődésében, tudjon példákat mondani a félvezetők gyakorlati alkalmazására (pl. dióda, tranzisztor, memóriachip, napelemek).
4.3 Generátorok és motorok		
mágneses alapjelenségek, a mágneses mező jellemzése, mágneses erőhatások	Ismerje a mágnesesség alapjait, a mágneses dipólus, mágnesezhetőség, mágneses megosztás jelenségét, a mágneses monopólus hiányát. Ismerje a Föld mágneses mezőjét és az iránytű használatát. Ismerje a mágneses mező jellemzésére használt fogalmakat – indukcióvektor, indukcióvonalak, – és definíciójukat, tudja kvalitatív módon jellemezni a különböző mágneses mezőket.	Ismerje az analógiát és a különbséget a magneto- és az elektrosztatikai alapjelenségek között. legyen tisztában a mágneses dipólus, mágnesezhetőség, mágneses megosztás fogalmával. Ismerje az indukciófluxus fogalmát.
az áram mágneses mezője	Ismerje az egyenes tekercs, az áramhurok mágneses terének jellegét. Ismerjen néhány gyakorlati példát a mágneses mező és az áramjárta vezető, vagy mozgó ponttöltés kölcsönhatásra (pl. sarki fény, ciklotron stb.)	Ismerje és értse az elektromos áram keltette mágneses mezőnek az elektrosztatikus mezőtől eltérő szerkezetét. Alkalmazza a speciális alakú áramvezetők mágneses mezejére vonatkozó összefüggéseket egyszerű feladatokban.

Témakör	Középszint	Emelt szint
		Ismerje a Lorentz-erő fogalmát, hatását a mozgó töltésre, tudjon a Lorentz-erővel kapcsolatos feladatokat megoldani. Ismerje a ciklotron működési elvét.
az indukció alapjelensége, mozgási indukció, nyugalmi indukció	Ismerje a nyugalmi és mozgási indukció alapjelenségét, és tudja, hogy a mágneses mező mindennemű megváltozása elektromos mezőt hoz létre.	Ismerje az időben változó mágneses mező keltette elektromos mező és a nyugvó töltés körül kialakuló elektromos mező eltérő szerkezetét.
Faraday-féle indukciós törvény, Lenz törvénye, *kölcsönös indukció, önindukció, tekercs mágneses energiája*	Ismerje Faraday indukciós törvényét és a Lenz-törvényt és tudjon hozzá kapcsolódó egyszerű kísérleteket és jelenségeket említeni. Ismerje a váltakozó áram előállításának módját.	Ismerje az időben változó mágneses mező keltette elektromos mező és a nyugvó töltés körül kialakuló elektromos mező eltérő szerkezetét. Alkalmazza az indukcióval kapcsolatos ismereteit egyszerű feladatok megoldására. Tudjon egyszerű jelenségeket a Lenz-törvény alapján értelmezni. Ismerje az önindukció szerepét az áram ki-, és bekapcsolásánál. Ismerje a tekercs mágneses energiáját.
generátor, motor, dinamó transzformátor	Ismerje a generátor, a motor és a dinamó működési elvét. Ismerje a transzformátor felépítését, működési elvét és szerepét az energiaszállításában. Tudjon egyszerű feladatokat megoldani a transzformátorral kapcsolatban.	

5. Hullámok, kommunikáció, fény

Témakör	Középszint	Emelt szint
5.1 A hullámok szerepe a kommunikációban		
mechanikai hullámok	Ismerje a mechanikai hullám fogalmát, fajtáit, tudjon példákat mondani a mindennapi életből. Értse, hogyan alakulnak ki és terjednek a mechanikai hullámok (longitudinális, transzverzális hullám).	Tudja alkalmazni a hullámjelenségeket leíró összefüggéseket.

Témakör	Középszint	Emelt szint
	Ismerje a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségeket és a köztük levő kapcsolatokat.	
visszaverődés, törés, interferencia, *elhajlás*	Ismerje az interferencia jelenségét, létrejöttének feltételeit. Ismerje a visszaverődés, törés, elhajlás, polarizáció jelenségét és a kapcsolódó fogalmakat - beesési, visszaverődési, törési szög, törési törvény, törésmutató fogalmát és tudja alkalmazni ezeket jelenségek kvalitatív magyarázatánál.	Tudjon feladatokat megoldani a hullámmozgás témakörében mind a terjedés, mind a visszaverődés, mind a törés jelenségénél. Tudjon egyszerű számításokat végezni az interferencia, illetve az elhajlás jelenségére vonatkozóan.
hangforrás, hanghullámok hangerősség, hangmagasság, hangszín	Ismerje az emberi hangérzékelés fizikai alapjait, a hang, mint hullám jellemzőit, keltésének eljárásait.	A hangtani alapfogalmakat tudja összekapcsolni a hullámmozgást leíró fizikai mennyiségekkel.
állóhullám, duzzadóhely, csomópont, húrok, sípok	Ismerje az állóhullám kialakulásának feltételeit. Ismerje a húros hangszerek és a sípok működésének elvét.	Tudjon feladatokat megoldani a húros hangszerekre és a sípokra vonatkozóan.
ultrahang, infrahang, zajszennyezés	Ismerje az ultra- és infrahang jellemzőit, néhány gyakorlati alkalmazást, a zajártalom mibenlétét.	Ismerje a decibel mértékegységet, és annak nagyságrendjét az ember által szokásosan érzékelt hangtartományban. Ismerje a Doppler-effektust.
az elektromágneses hullám fogalma, terjedési sebessége vákuumban, az elektromágneses hullámok spektruma	Ismerje az elektromágneses spektrumot, tudja az elektromágneses hullámok terjedési tulajdonságait, képes kvalitatív módon leírni. Ismerje a különböző elektromágneses hullámok alkalmazását és biológiai hatásait. Ismerje az elektromágneses hullámok szerepét az információ- (hang-, kép-) átvitelben. Ismerje a mobiltelefon felépítését, (SIM kártya, akkumulátor stb.), az egyes alkatrészek funkcióját.	Ismerje a mechanikai és az elektromágneses hullámok azonos és eltérő tulajdonságait.
rezgőkör		Tudja, miből áll egy rezgőkör, és milyen energiaátalakulás megy végbe benne. Értse a rezgőkörben létrejövő szabad elektromágneses rezgések kialakulását Ismerje a gyorsuló töltés és az elektromágneses

Témakör	Középszint	Emelt szint
		hullám kapcsolatát Legyen tisztában a dipólus sugárzása, antenna, szabad elektromágneses hullámok szerepével.
speciális relativitáselmélet		Ismerje a speciális relativitáselmélet alapgondolatait: az éter fogalmának elvetése, fénysebesség határsebeség jellege, az egyidejűség relativitása, időtágulás, hosszúságkontrakció, tömeg-energia megmaradása.
5.2 Képek és látás		
a fény terjedési tulajdonságai	Tudja, hogy a fény elektromágneses hullám, ismerje ennek következményeit. Ismerje a fény terjedési tulajdonságait, tudja tapasztalati és kísérleti bizonyítékokkal alátámasztani.	Ismerjen a fénysebesség mérésére vonatkozó klasszikus módszert (pl. Olaf Römer, Fizeau). Ismerje, hogy a fény terjedési sebessége egy közegben frekvenciafüggő.
a fényvisszaverődés és a fénytörés törvényei (Snellius-Descartes törvény), teljes visszaverődés, határszög (száloptika), diszperzió, színképek, homogén és összetett színek	Ismerje fel a fény visszaverődésével és törésével kapcsolatos természeti jelenségeket és ezek megjelenését technikai eszközökben. Legyen tisztában a törésmutató, a diszperzió, a határszög fogalmával a teljes visszaverődés jelenségével és száloptikai használatával. Ismerje, hogy a prizma a fehér fényt a szivárvány színeire bontja. Ismeri a színek és a fény frekvenciája közötti kapcsolatot. Legyen ismerete a homogén és összetett színekről. Tudja, hogyan jönnek létre a természet színei, és hogyan észleljük azokat.	Tudjon egyszerűbb méréseket tervezni és elvégezni a hullámtani törvényekkel összefüggésben (pl. törésmutató meghatározása). Alkalmazza a hullámtani törvényeket egyszerű és összetett (prizma, planparalel lemez) feladatokban. Ismerje fel a hullámjelenségeket, legyen tisztában létrejöttük feltételeivel, és értse az ezzel kapcsolatos természeti jelenségeket és technikai eszközök működését. Tudja egyszerű kísérletekkel szemléltetni a jelenségeket.
fényinterferencia, koherencia, fénypolarizáció, polárszűrő, *fényelhajlás résen, rácson,* lézerfény, holográfia	Ismerje az interferenciát, és a polarizációt a fény esetében, és ismerje fel ezeket egyszerű jelenségekben. Értse a fény transzverzális hullám jellegét. Ismerje a lézerfény tulajdonságait. Ismerje a holográfia jelenségét, a lézerfény szerepét a lézerhologramok létrehozásában.	Ismerje a fény elhajlását, és ismerje fel egyszerű jelenségekben. Ismerje és értelmezze a színfelbontás néhány esetét (prizma, rács). Tudja alkalmazni a rácson történő elhajlásra vonatkozó összefüggéseket hullámhossz mérésére.

Témakör	Középszint	Emelt szint
a geometriai fénytani leképezés, az optikai kép fogalma (valódi, látszólagos), síktükör, lapos gömbtükrök (homorú, domború), vékony lencsék (gyűjtő, szóró), fókusztávolság, dioptria	Ismerje a tükrök, lencsék, optikai eszközök gyakorlati alkalmazását, az egyszerűbb eszközök működési elvét. Ismerje a képalkotás fogalmát sík- és gömbtükrök, valamint lencsék esetén. Tudjon képszerkesztést végezni tükrökre, lencsékre a nevezetes sugármenetek segítségével.	Tudja, hogy a lencse gyűjtő és szóró mivolta a környező közeg anyagától is függ.
leképezési törvény, nagyítás, egyszerű nagyító, fényképezőgép, vetítő, mikroszkóp, távcső		Alkalmazza a leképezési törvényt összetettebb feladatok megoldására. Tudjon egyszerűbb méréseket tervezni és elvégezni a leképezési törvénnyel kapcsolatban. (Pl. tükör, illetve lencse fókusztávolságának meghatározása.)
a szem és a látás, rövidlátás, távollátás, szemüveg	Ismerje az emberi szemet mint képalkotó eszközt, a látás mechanizmusát, a gyakori látáshibák (rövid- és távollátás) okát, a szemüveg és a kontaktlencse jellemzőit.	

6. Atomfizika, magfizika

Témakör	Középszint	Emelt szint
6.1 Az atomok és a fény		
foton (energiakvantum)	Ismerje Planck alapvetően új gondolatát az energia kvantáltságáról. Ismerje a Planck-formulát.	Tudja felírni és értelmezni a foton lendületére és energiájára vonatkozó összefüggéseket.
kilépési munka	Tudja megfogalmazni az einsteini felismerést a fénysugárzás energiájának kvantumosságáról. Tudja értelmezni a fényelektromos jelenséget. Ismerje a digitális fényképezőgép és a fotocella működésének elvét.	Tudja a kilépési munka és a Planck-állandó méréssel való meghatározását.

Témakör	Középszint	Emelt szint
az atom szerkezete, atommag, elektron, elemi töltés, ion relatív atomtömeg, legfontosabb atommodellek	Ismerje az atomról alkotott elképzelések változásait, azok magyarázatát.	Ismerje az elektron tömegének és töltésének meghatározására vonatkozó kísérletek alapelveit. Ismerje az elektromosság atomos természetét. Tudja értelmezni Thomson katódsugárcsöves méréseit, a Millikan- kísérletet.
Rutherford szórási kísérlete, atommag	Ismerje az atommag felfedezésére vezető kísérletet	Tudja megmagyarázni az egyes atommodellek újszerűségét az előzőhöz képest.
vonalas színkép	Ismerje a kibocsájtási- és elnyelési színkép keletkezését Lássa át, hogyan használják a vonalas színképet az anyagvizsgálat során.	Ismerje a színképvonalak hullámhossza és az atomi elektronok energiája közötti összefüggést. Ismerje az emissziós és abszorpciós színképek jellemzőit Tudja mindezt értelmezni új elemek felfedezése szempontjából.
alapállapot, gerjesztett állapot	Ismerje a Bohr-féle atommodellt, az alap- és a gerjesztett állapot, valamint az ionizációs energia fogalmát.	Tudjon számításokat végezni az atomok által elnyelt vagy kibocsátott fotonokkal kapcsolatban. Ismerje a Bohr-modell korlátait.
a fény részecsketermészete, az elektron hullámtermészete, *de Broglie-hullámhossz, Heisenberg-féle határozatlansági reláció*	Ismerje az elektron hullámtermészetét. Tudja megfogalmazni a fény-, illetve az anyag „kettős természetét”.	Ismerjen az elektron hullámtermészetét bizonyító kísérletet. Ismerje a de Broglie-hullámhossz fogalmát és kiszámítását egy szabadon mozgó részecske esetére. Ismerje a határozatlansági relációt és annak megismerési következményeit.
elektronmikroszkóp, *felbontás*	Tudja megmagyarázni az elektronmikroszkóp működését az elektron hullámtermészetének segítségével.	Tudja megmagyarázni az elektronmikroszkóp felbontását az elektron hullámtermészetének segítségével.
az elektronburok szerkezete, kvantumszámok: fő- és mellékkvantumszám, mágneses kvantumszám,		Tudja meghatározni az elektronhéj fogalmát. Ismerje a fő- és mellék-, mágneses- és spinkvantumszámot. Tudja értelmezni a kvantumszámok fizikai

Témakör	Középszint	Emelt szint
spin, Pauli-féle kizárási elv, Hund-szabály, elektronhéj		jelentését. Tudja megfogalmazni a Pauli-féle kizárási elvet. Tudja alkalmazni Pauli elvét és a Hund-szabályt az elektronok betöltési rendjére a periódusos rendszerben.
kvantummechanikai atommodell		Ismerje az elektron „tartózkodási helyének” jelentését az atomban a kvantummechanikai atommodell szerint.
6.2 Az atommag szerkezete		
atommag, nukleon, proton, neutron, tömegszám, rendszám, izotóp, nukleáris kölcsönhatás	Ismerje az atommag felépítését, a nukleonok fajtáit, az izotóp fogalmát, a nukleáris kölcsönhatás jellemzőit. Tudjon példát mondani a természetben található stabil és instabil izotópokra. Ismerje a rendszám és a tömegszám fogalmának meghatározását, tudja a közöttük fennálló összefüggéseket.	Ismerje a proton és a neutron tömegének az elektron tömegéhez viszonyított nagyságrendjét. Tudja megfogalmazni a neutron felfedezésének jelentőségét az atommag felépítésének megismerésében. Tudja meghatározni a fajlagos kötési energia fogalmát, nagyságrendjét MeV-ban kifejezve. Tudja értelmezni a fajlagos kötési energia görbéjét a tömegszám függvényében.
tömeghiány (tömegdeffektus)	Ismerje a magerő fogalmát. Ismerje a tömeghiány jelenségét. Értse, hogy a maghasadás és magfúzió miért alkalmas energiatermelésre, ismerje a gyakorlati megvalósulásuk lehetőségeit, az atomerőművek működésének alapelvét, a csillagok energiatermelésének lényegét.	Tudja megmagyarázni a magerő fogalmát, természetét. Tudja értelmezni a tömegdefektus keletkezését. Tudja értelmezni az kötési energiáját a tömegdefektus alapján, ismerje nagyságrendjét. Tudja kiszámolni a tömegdefektus nagyságát.
radioaktivitás, alfa-, béta-, és gamma-sugárzás	Ismerje a radioaktív sugárzások típusait, az alfa-, béta- és gamma-sugárzások leírását és tulajdonságait.	
felezési idő, bomlási törvény, aktivitás	Tudja értelmezni a bomlás során átalakuló atommagok rendszám- és tömegszám-változását. Ismerje a felezési idő, aktivitás fogalmát, végezzen egyszerű számításokat velük. Ismerje ezek biológiai és környezetvédelmi következményeit.	Tudja a bomlási törvényt egyszerű feladatmegoldásban használni.

Témakör	Középszint	Emelt szint
bomlási sor	Ismerje a bomlási sor fogalmát.	Ábra alapján tudjon megadott bomlási sort ismertetni.
sugárvédelem	Ismerje a sugárvédelem lehetőségeit.	
mesterséges radioaktivitás		Ismerje a mesterséges radioaktivitás fogalmát és tudjon példákat rá.
maghasadás, szabályozott láncreakció, szabályozatlan láncreakció, atombomba magfúzió, nukleáris energiatermelés	Tudja elmagyarázni a szabályozott láncreakció folyamatát, megvalósítását az atomreaktorban. Ismerje a szabályozatlan láncreakció folyamatát, az atombomba működési elvét. Értse, hogy a maghasadás és magfúzió miért alkalmas energiatermelésre, ismerje a gyakorlati megvalósulásuk lehetőségeit, az atomerőművek működésének alapelvét, a csillagok energiatermelésének lényegét. Értse az atomreaktorok működésének lényegét, a radioaktív hulladékok elhelyezésének problémáit.	Ismerje a maghasadás folyamatát, jellemzőit. Tudjon párhuzamot vonni a radioaktív bomlás és a maghasadás között. Ismerje a hasadási termék fogalmát. Tudja elemezni a ^{235}U-ra megadott hasadási reakció egyenletét. Tudja ismertetni a láncreakció folyamatát, megvalósításának feltételeit. Ismerje a maghasadás során felszabaduló energia nagyságát és keletkezésének módját. Ismerje az atomerőmű és a hagyományos erőmű közötti különbség lényegét. Tudja elmagyarázni a magfúzió folyamatát és értelmezni az energiafelszabadulást. Tudjon értelmezni megadott fúziós magreakció egyenletet. Ismerje a Napban lejátszódó energiatermelő folyamatot. Ismerje a szabályozatlan megfúzió földi megvalósítását, a szabályozott magfúzió jövőbeli lehetőségeit. Tudja megfogalmazni az atomenergia (nukleáris energia) jelentőségét az energiatermelésben. Ismerje az atomerőművek előnyeit, tudjon reális értékelést adni a veszélyességükről. Tudja indokolni, hogy miért alkalmas az

Témakör	Középszint	Emelt szint
		atomreaktor radioaktív izotóp gyártására.
sugárterhelés, háttérsugárzás	Ismerje a sugárterhelés fogalmát. Ismerje a radioaktív sugárzás környezeti és biológiai hatásait. Tudja megfogalmazni a háttérsugárzás eredetét.	Tudja ismertetni a sugárzások elleni védelem szükségességét és módszereit. Ismerje az embert érő átlagos sugárterhelés összetételét.
elnyelt sugárdózis, egyenérték dózis		Ismerje az elnyelt sugárdózis fogalmát, mértékegységét, valamint az egyenérték dózis fogalmát, mértékegységét.
nukleáris medicina, radioaktív izotópok alkalmazása	Ismerje a radioaktív izotópok néhány orvosi alkalmazását (nyomjelzés, sugárterápia).	Tudjon példákat mondani a radioaktív izotópok ipari, orvosi és tudományos alkalmazására.
sugárzásmérés		Ismerje néhány sugárzásfajta detektálására alkalmas eszköz (GM-cső, Wilson-kamra) működési elvét.
elemi részecskék		Tudjon a stabil és instabil elemi részecskére példát mondani. Tudja, mi az antirészecske. Ismerje a szétsugárzás és párkeltés folyamatát.

7. A Világegyetem megismerése

Témakör	Középszint	Emelt szint
7.1 A gravitációs mező		
a gravitációs mező, az általános tömegvonzás törvénye	Ismerje az általános tömegvonzás törvényét, a gravitációs kölcsönhatásban a tömegek szerepét, az erő távolságfüggését, tudja értelmezni ennek általános érvényét. Feladatokban tudja alkalmazni a homogén gravitációs mezőre vonatkozó összefüggéseket.	Tudjon példát mondani a gravitációs gyorsulás mérési eljárásaira. Ismerje a gravitációs állandó mérését.
a bolygómozgás Kepler törvényei	Értelmezze a Kepler-törvényeket a bolygómozgásokra és a Föld körül keringő műholdak mozgására.	
súly és súlytalanság	Értelmezze a súly és súlytalanság fogalmát.	Problémamegoldásban tudja figyelembe venni a gravitációs gyorsulás tömeg- és távolságfüggését,

Témakör	Középszint	Emelt szint
		térerősség-jellegét.
kozmikus sebességek	Tudja értelmezni a kozmikus sebességeket.	Ismerje a Kepler törvényei és Newton gravitációs törvénye közötti összefüggést.
7.2 Csillagászat		
fényév	Ismerje a fényév távolságegységet.	
űrkutatás, vizsgálati módszerek	Ismerje az űrkutatás történetének főbb fejezeteit, jövőbeli lehetőségeit, tervezett irányait. Legyen tisztában az űrkutatás ipari-technikai civilizációra gyakorolt hatásával, valamint az űrkutatás tágabb értelemben vett céljaival.	
Naprendszer	Tudja a Naprendszer méretét, ismerje a bolygókat, a főtípusok jellegzetességeit, mozgásukat. Tudja elhelyezni lakóhelyét a Földön, a Föld helyét a Naprendszerben, legyen tisztában azzal, hogy a Naprendszer a galaxisunkban található, és a galaxisunk az Univerzumunk egyik galaxisa.	
Nap	Ismerje a Nap Földtől vett távolságát, a Földre gyakorolt legfontosabb hatásait.	Ismerje a Nap szerkezetének főbb részeit, anyagi összetételét, legfontosabb jellemzőit.
Hold	Tudja jellemezni a Hold felszínét, anyagát, méretét, mozgását. Ismerje a holdfázisokat, a nap- és holdfogyatkozásokat.	
üstökösök, meteoritok	Ismerje az üstökösök összetételét, mozgásának jellegzetességeit.	
csillagok	Ismerje a csillag fogalmát, tudjon megnevezni néhány csillagot. Jellemezze a csillagok Naphoz viszonyított méretét, tömegét.	Legyen tájékozott a Nap, mint csillag várható jövőjével kapcsolatban. Ismerje a vörös óriás, a neutroncsillag, a fekete-lyuk, a szupernovarobbanás fogalmát.
Tejútrendszer, galaxisok, galaxishalmazok	Ismerje a Tejútrendszer szerkezetét, méretét, tudja, hogy a Tejútrendszer is egy galaxis. Legyen tájékozott a galaxisok hozzávetőleges számát és a Földtől vett távolságát illetően, legyen ismerete az Univerzum méreteiről, koráról.	

Témakör	Középszint	Emelt szint
Ősrobbanás elmélete, táguló Univerzum, fekete lyuk	Ismerje az Ősrobbanás-elmélet lényegét, az ebből adódó következtetéseket a Világegyetem korára és kiinduló állapotára vonatkozóan. Ismerje a természetre jellemző fizikai mennyiségek nagyságrendjeit (atommag, élőlények, Föld, Naprendszer, Univerzum).	

8. Fizika- és kultúrtörténeti ismeretek

Témakör	Középszint	Emelt szint
8.1 A fizikatörténet jelentősebb személyei		
Arkhimédész, Kopernikusz, Kepler, Galilei, Newton, *Watt, Ampere, Faraday, Maxwell, Hertz,* Jedlik Ányos, Eötvös Loránd, Rutherford, M. Curie és *P. Curie*, Planck, Bohr, Einstein, Kármán Tódor, Szilárd Leó, Teller Ede, Wigner Jenő, Gábor Dénes.	Tudja, hogy a felsorolt tudósok mikor (évszázad pontossággal) és hol éltek, tudja, melyek voltak legfontosabb, a tanultakhoz köthető eredményeik.	Ismerje Maxwell és Hertz munkásságának lényegét, jelentőségét.
érdekesebb személyek fizikatörténeti projektekhez, pl.: Leonardo, Hooke, Huygens, Ohm, Young, Joule, Faraday, J.J. Thomson, Millikan, Feynman, Hawking, Marx György stb.	Adatbázisok segítségével, megadott információk felhasználásával tudja a felsorolt személyek tudományos tevékenységét a tanultakhoz kötni.	
8.2. Felfedezések, találmányok, elméletek		
geo- és heliocentrikus	Ismerje a geo- és heliocentrikus világképet. Tudja, milyen	Tudja felsorolni a tanultak alapján a klasszikus

Témakör	Középszint	Emelt szint
világkép, „égi és földi mechanika egyesítése”, távcső, mikroszkóp, vetítő, a fény természetének problémái, gőzgép és alkalmazásai, dinamó, generátor, elektromotor, az elektromágnesség egységes elmélete, belső égésű motorok, az elektron felfedezésének története, radioaktivitás, az atomenergia alkalmazása, röntgensugárzás és más elektromágneses hullámok, *speciális relativitáselmélet*, kvantummechanika, az űrkutatás történetének legfontosabb eredményei, félvezetők.	szerepe volt a kísérlet és a mérés, mint megismerési módszer megjelenésének az újkori fizika kialakulásában. Ismerje a newtoni fizika tudománytörténeti hatását. Ismerje az optikai eszközök hatását az egyéb tudományok fejlődésében. Ismerjen néhány új energiatermelő, -átalakító technikát, és azok hatását az adott kor gazdasági és társadalmi folyamataira (gőzgépek, az elektromos energia és szállíthatósága, atomenergia, alternatív energiahordozók). Ismerje a nukleáris fegyverek jelenlétének hatását világunkban. Ismerje a modern híradástechnikai, távközlési, számítástechnikai eszközöknek a mindennapi életre is gyakorolt hatását.	fizika és a kvantummechanika, illetve a relativitáselmélet alapvető szemléletmódbeli eltéréseit. Ismerjen néhány gyakorlati példát, mely a speciális relativitáselmélet érvényességét igazolja.
8.3. A jelen kihívásai		
anyagtudományi kutatások, hálózatkutatás, részecskefizika, kvantumoptika és kvantuminformatika, lézer, gravitációs hullámok, sötét anyag, sötét energia, környezetfizika, mesterséges intelligencia	Legyen tisztában a természettudományok, ezen belül a fizika előtt álló legnagyobb kihívásokkal. Tudjon feldolgozni ezeken a területeken olyan forrásokat, melyek komplexitása és tartalma összhangban van a tanultakkal.	

KÉMIA

A) VIZSGAKÖVETELMÉNYEK

Az emelt szintű vizsga tartalmi követelményeibe beletartoznak a középszintű vizsga tartalmi követelményei.

1. Általános kémia

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1 Atomszerkezet		
Atom	**Kulcsfogalmak** az atom alkotórészei (atommag, elektronfelhő), a legfontosabb elemi részecskék (elektron, proton, neutron) jelölésük, relatív töltésük, relatív tömegük,rendszám, tömegszám.	K**ulcsfogalmak** nukleonok
	Gondolkodási művelet Értse az atom semlegességét. Értelmezze az elemi részecskék száma, a rendszám ésa tömegszám közti kapcsolatot.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Elem	**Kulcsfogalmak** az elem fogalma, jelölése (vegyjel), izotóp fogalma,radioaktív izotópok és alkalmazásuk (pl. a gyógyászatban, a műszaki életben, a kormeghatározásban), relatív atomtömeg	
	Gondolkodási művelet Értse az izotóp fogalmát. Magyarázza a radioaktívizotópok alkalmazásának jelentőségét. Ismertesse Hevesy György munkásságának jelentőségét.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a tömegszám és a relatív atomtömeg közti kapcsolatot. Értse, hogy az elem fogalma a tudomány fejlődésével változott. Ismertesse a Curie házaspár munkásságának jelentőségét. Értse, miért gyakorolt Jöns Jakob Berzelius munkássága jelentős hatást a mai kémiatudományra (vegyjel, atomelmélet, eljárások, fogalmak).
Elektronszerkezet	**Kulcsfogalmak** elektronhéj, maximális elektronszám, energiaminimum elve, alapállapotú atom, telített éstelítetlen héj, vegyértékelektron, atomtörzs, nemesgázszerkezet	**Kulcsfogalmak** atompálya, s-, p-, d- és f-atompálya, a Pauli-elv és a Hund-szabály kvalitatív ismerete, gerjesztett atom, alhéj, párosítatlan (pár nélküli) elektron, elektronpár
	Gondolkodási művelet Tudja, hogy az elektronhéjakon legfeljebb adott számú elektron tartózkodhat. Értse az energiaminimum elvét. Ismerje fel a telített és telítetlen héjat, a nemesgázszerkezetet, az atomtörzsetés a vegyértékelektronokat egy-egy egyszerű, alapállapotú atom elektronszerkezeti képletén vagy modelljén.	**Gondolkodási művelet** Értse az atompályák elektronjainak maximális számát. Magyarázza az alapállapotú atom elektronszerkezetének kiépülését az alhéjak energetikai sorrendje alapján. Tudja felírni az alapállapotú atom teljes elektronszerkezetét az első négy periódus elemeinél, megállapítani a telített héjak és alhéjak számát.
A periódusos rendszer	**Kulcsfogalmak** az elemek csoportosítása (Mengyelejev), periódus éscsoport (főcsoport, mellékcsoport)	**Kulcsfogalmak** mezők (s-, p-, d-, f-mező)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse az alkálifémek és a halogének csoportjába tartozó elemek hasonlóságának elektronszerkezetiokát. Tudja megállapítani a vegyértékelektronok számát aperiódusos rendszer főcsoportjaiban.	**Gondolkodási művelet** Tudja alkalmazni a vegyértékelektron-szerkezet és a periódusos rendszerben elfoglalt hely kapcsolatát. Tudja megállapítani a párosítatlan elektronok számát.
Az atomok mérete		**Kulcsfogalmak** az atommag és az atom méretviszonyai
	Gondolkodási művelet Értse az atomméret változásait az alkálifémek és ahalogének csoportjába tartozó elemek esetében.	**Gondolkodási művelet** Értse az atomméret változásait a periódusos rendszer csoportjaiban és periódusaiban. Tudja összehasonlítani a periódusos rendszer azonos periódusában és azonos csoportjaiban lévő elemek atomsugarát.
Az ionok	**Kulcsfogalmak** kation fogalma, anion fogalma	**Kulcsfogalmak** ionsugár, ionizációs energia, jele, mértékegysége, elektronaffinitás, jele, mértékegysége
	Gondolkodási művelet Értelmezze a kationok képződését atomokból, azanionok képződését atomokból, alkalmazza elnevezésüket (-id végződésűek). Tudja jelölni az elemek kationjait, és felírni az atomjaikból való képződésük egyenletét, jelölni azelemek anionjait, és felírni az atomjaikból való képződésük egyenletét.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az atomok és a belőlük képződő anionok, illetve kationok mérete közti kapcsolatot. Értse az ionizációs energia változását a periódusos rendszerben. Hasonlítsa össze az egy csoportba, illetve egy periódusba tartozó elemeket első ionizációs energiájuk szerint. Hasonlítsa össze az adott nemesgáz szerkezetével egyező elektronszerkezetű ionok méretét.
Elektronegativitás (EN)	**Kulcsfogalmak** elektronegativitás fogalma	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Tudja összehasonlítani az elemek elektronegativitásátaz alkálifémek és a halogének csoportjába tartozó elemek esetében. Tudja alkalmazni az elektronegativitás értékeket akötéstípusok megállapításához. Ismerje fel Linus Pauling munkásságának jelentőségét(elektronegativitás).	**Gondolkodási művelet** Értse az elektronegativitás változását a periódusos rendszerben. Tudja összehasonlítani az egy csoportba, illetve az egy periódusba tartozó elemek elektronegativitását.
1.2 Kémiai kötések		
Elsőrendű kémiaikötések	**Kulcsfogalmak** ionkötés, kovalens kötés, fémes kötés	
	Gondolkodási művelet Értelmezze az ionkötés és a kovalens kötés kialakulását egy általa választott példán bemutatva.Értse mindhárom elsőrendű kötés kialakulásának magyarázatát. Tudja a tanult ionokból megszerkeszteniionvegyületek tapasztalati képletét.	
Másodrendű kémiaikötések	**Kulcsfogalmak** diszperziós kölcsönhatás, dipólus-dipóluskölcsönhatás, hidrogénkötés	
	Gondolkodási művelet Értse a diszperziós kölcsönhatás és a dipólus-dipóluskölcsönhatás kialakulását, a hidrogénkötés kialakulásának feltételeit. Értelmezze a másodrendű kötések erőssége köztikülönbségeket.	
1.3 Molekulák, összetett ionok		
Molekula	**Kulcsfogalmak** molekula fogalma, jelölése; kötő és nemkötőelektronpár	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
A kovalens kötés	**Kulcsfogalmak** egyszeres és többszörös kötés, kovalens vegyérték,kötéspolaritás fogalma, datív kötés fogalma, delokalizált kötés	**Kulcsfogalmak** σ- és π-kötés, kötéstávolság fogalma, kötési energia fogalma, mértékegysége
	Gondolkodási művelet Értse az egyszeres és a többszörös kötés jellemzőit,értelmezze a benzol és a grafit delokalizált elektronrendszerét. Ábrázolja a kötő és nemkötő elektronpárokat a molekulákban, tudja megállapítani adott atom vegyértékét a molekulákban, tudja megállapítani a kötéspolaritást az elektronegativitás-értékek alapján.	**Gondolkodási művelet** Értse a σ- és a π-kötés szimmetriáját, a π-kötés kialakulásának feltételeit, a kötéshossz összefüggéseit, értelmezze az aromás vegyületek és az összetett ionok delokalizált elektronrendszerét.
A molekulák térszerkezete	**Kulcsfogalmak** elektronpár-taszítási elmélet, központi atom,ligandum, a molekula polaritása	**Kulcsfogalmak** kötésszög
	Gondolkodási művelet Értelmezze egyszerű molekulák téralkatát (pl. H_2O,NH_3, CO_2, SO_2, SO_3, CH_4, CCl_4, CH_2O stb.), a molekula polaritását befolyásoló tényezőket (téralkatés kötéspolaritás). Állapítsa meg a tanult, egyszerű molekulákpolaritását.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a molekula alakját meghatározó tényezőket: - a ligandumok száma, - a központi atomhoz tartozó nemkötő elektronpárok száma. Tudja megállapítani a molekulák téralkatát, kötésszögeit, adott képletű molekula polaritását.
Összetett ionok	**Kulcsfogalmak** összetett ion fogalma	**Kulcsfogalmak** komplex ion fogalma

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értse az összetett ionok képződésének lehetőségeit: *a)* az NH_4^+ és a H_3O^+ szerkezetét, téralkatát, *b)* az oxosavakból levezethető összetett ionok (karbonát, hidrogén-karbonát, nitrát, foszfát, szulfát) származtatását és összegképletét.	**Gondolkodási művelet** Értse a komplex ion képződését a réz(II)ion akva- és amminkomplexének példáján. Tudja megállapítani az összetett ionok szerkezetét (értelmezés delokalizált elektronokkal), téralkatukat. Alkalmazza a komplex ionok, a központi ion és a ligandumok töltése közti összefüggést megadott példák esetében.
1.4 Anyagi halmazok		
Anyagi halmaz	**Kulcsfogalmak** anyagi halmaz fogalma, elem, vegyület, keverék,komponens, fázis	
	Gondolkodási művelet Tudja besorolni az anyagi rendszereket, csoportosítani a komponensek száma, illetve a komponensek anyagi minősége (elem, vegyület) szerint.	**Gondolkodási művelet** Tudja besorolni az anyagi rendszereket, csoportosítani a fázisok száma, illetve homogenitás szerint.
Állapotjelzők	**Kulcsfogalmak** az állapotjelzők jele, SI mértékegysége	
Halmazállapotok, halmazállapot-változások	**Kulcsfogalmak** gázhalmazállapot, Avogadro törvénye, folyadékhalmazállapot, szilárd halmazállapot, halmazállapot-változások	**Kulcsfogalmak** a folyadékok további általános jellemzői (felületi feszültség, viszkozitás)

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értelmezze a gázhalmazállapot általános jellemzőitideális gázokra (kölcsönhatás, diffúzió, összenyomhatóság), az Avogadro-törvényt. Értelmezze a folyadékok általános jellemzőit (kölcsönhatás, diffúzió, alak és összenyomhatatlanság). Értelmezze az amorf és a kristályos állapot jellemzőit, az olvadáspont és a rácstípus közti kapcsolatot, a másodrendű erők és amolekulatömeg szerepét a molekularácsos anyagokforráspontjának alakításában. Adatok elemzésével értelmezze a forráspont és a molekulák közötti kötőerők kapcsolatát.	**Gondolkodási művelet** Értelmezzen egyszerű kísérleteket a felületi feszültséggel, a viszkozitással és a diffúzióval kapcsolatban. Értelmezze a forráspontviszonyok becslésével a forráspont és a molekulák közötti kötőerők kapcsolatát.
1.4.1 Egykomponensű anyagi rendszerek		
1.4.1.1 Kristályrácsok	**Kulcsfogalmak** amorf és kristályos állapot	**Kulcsfogalmak** elemi cella, koordinációs szám, rácsenergia
	Gondolkodási művelet Tudja besorolni a tanult elemeket és vegyületeket amegfelelő rácstípusba.	
Ionrácsos kristályok	**Kulcsfogalmak** a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő azionrácsos kristályokban	
	Gondolkodási művelet Értelmezze az ionrácsos anyagok fizikai jellemzőit.	
Atomrácsos kristályok	**Kulcsfogalmak** a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő azatomrácsos kristályokban	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a gyémánt rácsának szerkezetét, azatomrácsos anyagok fizikai jellemzőit.	**Gondolkodási művelet** Értse a SiO_2 rácsának szerkezetét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Fémrácsos kristályok	**Kulcsfogalmak** a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő afémrácsos kristályokban	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a fémrácsos anyagok fizikai jellemzőit.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a fémek fizikai tulajdonságait megadott fizikai adatok alapján.
Molekularácso skristályok	**Kulcsfogalmak** a rácspontokon lévő részecskék, rácsösszetartó erő amolekularácsos kristályokban	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a molekularácsos anyagok fizikaijellemzőit.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az olvadás- és forráspontok kapcsolatát a másodlagos kötőerők típusával adatok összehasonlítása alapján.
1.4.1.2 Átmenet a kötés-és rácstípusok között	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a grafit szerkezetét és fizikaitulajdonságait.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a kovalens és az ionkötés közti átmenetet megadott példavegyületek tulajdonságai alapján.
1.4.2 Többkomponensű rendszerek		
1.4.2.1 Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** homogén rendszer, heterogén és kolloid rendszer	
		Gondolkodási művelet Értse a többkomponensű rendszerek jellemzőit (a diszpergált részecske mérete).
1.4.2.2 Diszperz rendszerek	**Kulcsfogalmak** a diszperz rendszerek fajtái a komponensek halmazállapota szerint (köd, füst, hab, emulzió, szuszpenzió)	
	Gondolkodási művelet Értelmezzen egyszerű kísérleteket. Sorolja be a kísérletek során képződő diszperz rendszereket amegfelelő típusba.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.4.2.3 Kolloid rendszerek	**Kulcsfogalmak** a vizes alapú kolloidok fajtái (asszociációs és makromolekulás kolloid), a vizes alapú kolloidokcsoportosítása a részecskék között fellépő kölcsönhatás alapján: szolok és gélek, ozmózis	**Kulcsfogalmak** adszorpció és deszorpció, fajlagos felület
	Gondolkodási művelet Értse az ozmózis jelenségét. Soroljon példákat kolloid rendszerekre a hétköznapiéletből. Tudja, hogy Zsigmondy Richárd magyar származásúNobel-díjas; ismertesse munkásságának jelentőségét(kolloidkémia megalapítója, ultramikroszkóp, membrán- és ultraszűrő).	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a vizes alapú kolloidok szerkezetét a szappanoldat és a fehérjeoldat szerkezete alapján. Magyarázza a szol és a gél állapot jellemzőit. Értelmezze a szol-gél átalakulást a hétköznapi életből vett példák alapján.
1.4.2.4 Homogén rendszerek		
Oldatok	**Kulcsfogalmak** elegy, oldat, oldószer és oldott anyag, oldhatóság fogalma, telített oldat fogalma, az oldhatóság hőmérsékletfüggése, gázok oldhatóságának hőmérsékletfüggése, anyagok exoterm és endotermoldódása	**Kulcsfogalmak** túltelített oldat, oldáshő fogalma
	Gondolkodási művelet Értelmezze az oldhatóság kapcsolatát az anyagi minőséggel, az ionkristályok oldódásának mechanizmusát, az exoterm és az endoterm oldódástapasztalatait. Alkalmazza a „hasonló hasonlót old” elvet. Elemezze az oldhatósági grafikonokat, használjonoldhatósági táblázatokat.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a molekuláris anyagok oldódását. Értelmezze az oldhatóság hőmérsékletfüggésének felhasználását az anyagok átkristályosítással történő tisztítására; az oldáshő kapcsolatát a rácsenergiával és a hidratációs energiával. Állapítsa meg az oldáshő exoterm, illetve endoterm jellegét a rácsenergia és a hidratációs energia ismeretében. Írja le egyenlettel az ionvegyületek oldódását. Készítsen oldhatósági grafikonokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az anyagszerkezetről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	**Gondolkodási művelet** Értse a gázelegyek és a folyadékelegyek tulajdonságai közti eltéréseket (térfogati kontrakció).
1.5 Kémiai átalakulások		
Kémiai reakció	**Kulcsfogalmak** kémiai reakció fogalma, aktiválási energia	
	Gondolkodási művelet Értse a kémiai reakciók létrejöttének feltételeit (ütközés, hatásos ütközés). Tudja jelölni az aktiválásienergiát az energiadiagramon.	
Képlet	**Kulcsfogalmak** összegképlet fogalma és fajtái (tapasztalati és molekulaképlet), szerkezeti képlet fogalma és fajtái(elektronképlet, konstitúciós képlet stb.)	
	Gondolkodási művelet Adja meg a tanult vegyületek tapasztalati képletét,illetve molekulaképletét.	
Kémiai egyenlet	**Kulcsfogalmak** sztöchiometriai egyenlet, tömegmegmaradástörvénye, töltésmegmaradás elve	**Kulcsfogalmak** ionegyenlet
	Gondolkodási művelet Értelmezze a kémiai egyenlet minőségi és mennyiségijelentéseit. Értse az egyszerű sztöchiometriai egyenletek írásának alapelveit. Rendezzen egyszerű sztöchiometriai egyenleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse az egyszerű ionegyenletek írásának alapelveit. Írja fel vizes oldatban lezajló reakciók ionegyenleteit.
1.5.1 Termokémia		
1.5.1.1 A folyamatok energiaviszonyai	**Kulcsfogalmak** endoterm és exoterm folyamat, energiadiagram	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értse a halmazállapot-változást, az oldódást és a kémiai reakciókat kísérő energiaváltozások exoterm vagy endoterm jellegét. Ábrázolja energiadiagramona folyamatok energiaviszonyait.	
1.5.1.2 Reakcióhő	**Kulcsfogalmak** reakcióhő fogalma, jelölése ($\Delta_r H$), mértékegysége, előjele, képződéshő fogalma, jelölése, mértékegysége, Hess tétele	
	Gondolkodási művelet Ábrázolja a reakcióhőt energiadiagramon. Értse a reakcióhő kiszámításának módját a képződéshő-adatok alapján	**Gondolkodási művelet** Magyarázza a Hess-tétel érvényességét (energiamegmaradás) és alkalmazásának lehetőségeit. Írja fel adott képződéshőhöz tartozó reakció egyenletét, határozza meg a reakcióhő (képződéshő) értékét energiadiagramon, illetve más energiaértékek alapján.
1.5.2 Reakciókinetika		
1.5.2.1 Reakciósebesség	**Kulcsfogalmak** a reakciók csoportosítása sebességük szerint, a koncentráció változtatásának hatása a reakciósebességre (homogén reakció esetében), a hőmérséklet-változtatás hatása a reakciósebességre	
	Gondolkodási művelet Elemezzen reakciósebességgel és katalízisselkapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a reakciósebesség koncentráció-függését megadott sebességi egyenlet alapján. Értelmezze a hőmérséklet reakciósebességre gyakorolt hatását.
1.5.2.2 Katalízis	**Kulcsfogalmak** katalizátor fogalma	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezze a katalizátor hatását. Ábrázolja a reakció energiaviszonyait katalizátornélkül és katalizátor alkalmazása esetén.	
1.5.3 Egyensúly		
1.5.3.1 Megfordítható reakciók	**Gondolkodási művelet** Értse a megfordítható folyamat lényegét.	
1.5.3.2 Egyensúly	**Kulcsfogalmak** dinamikus egyensúly, kiindulási és egyensúlyi koncentráció, kémiai egyensúlyok, a legkisebb kényszer elve (Le Chatelier-elv)	**Kulcsfogalmak** a kémiai egyensúly törvénye (a tömeghatás törvénye), az egyensúlyi állandó (K_c)
	Gondolkodási művelet Értse a dinamikus egyensúly kialakulását, az egyensúly megzavarásának lehetőségeit (*c, p, T).* Értelmezze a legkisebb kényszer elvét a $N_2 + 3\ H_2 \rightleftharpoons 2NH_3$ reakción, és a katalizátor és az egyensúlyi folyamatok kapcsolatát.	**Gondolkodási művelet** Értse az egyensúlyi állandó és a sztöchiometriai egyenlet, valamint az egyensúlyi koncentrációk kapcsolatát, írja fel a tömeghatás törvényét az egyensúlyi folyamatra megadott reakcióegyenlet alapján, értelmezze a legkisebb kényszer elvét megadott reakciók esetében.
1.5.4 A kémiai reakciók típusai		
1.5.4.1 Sav-bázisreakciók	**Kulcsfogalmak** értékűség, Brønsted-sav, Brønsted-bázis, amfotéria,sav- és báziserősség	**Kulcsfogalmak** sav és bázis fogalma Arrhenius szerint, savállandó és bázisállandó (K_s, K_b), disszociációfok

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezze a víz amfotériáját.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a K_s és K_b kapcsolatát az egyensúlyi koncentrációkkal. Értse a sav- és báziserősség, valamint a K_s és K_b kapcsolatát. Értelmezze a Brønsted-féle sav-bázis párokat. Ismerje fel a Brønsted-féle sav-bázis párokat a tanult egyértékű savak, illetve bázisok, valamint a többértékű savak és a víz reakciójában, valamint egyéb (pl. $CO_3^{2-} + H_3O^+$) reakciókban. Értelmezze az amfotériát megadott egyensúlyi folyamatok alapján, valamint a nemvizes közegben végbemenő sav-bázis reakciókat megadott példák alapján.
A vizes oldatok kémhatása	**Kulcsfogalmak** a víz autoprotolízise, a pH definíciója, a vízionszorzatés értéke, savas, lúgos és semleges kémhatás	
	Gondolkodási művelet Értelmezze az autoprotolízis egyenletét, kvalitatíve a savas, lúgos és semleges kémhatást, kvalitatíve a pH-t(25 °C-ra vonatkoztatva), a sav- és lúgoldatok kerek egész számú pH-értékének kapcsolatát az oldat oxónium-, illetve hidroxidion-koncentrációjával. Állapítsa meg adott oldat kémhatását (savasság, lúgosság, annak mértéke), hasonlítsa össze oldatok kémhatását a pH értékük alapján, becsülje meg a sav-és lúgoldat hígításakor, töményítésekor bekövetkező pH-változás irányát.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a vízionszorzatot (levezetéssel együtt). Értelmezze a sav, illetőleg bázis vízbe kerülésekor lejátszódó egyensúly eltolódást, tudja megbecsülni az erős és gyenge savból, illetve bázisból készült, azonos koncentrációjú oldatok pH-viszonyát.
Sav-bázis indikátorok	**Kulcsfogalmak** univerzál indikátor és pH-papír, fenolftalein, lakmusz,növényi indikátorok	**Kulcsfogalmak** metilnarancs

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értelmezzen egyszerű kémcsőkísérleteket a kémhatásvizsgálatával kapcsolatban (univerzál indikátor és pHpapír használatával). Jelezze a tanult indikátorok várható színét a különböző kémhatású oldatokban.	
Közömbösítés	**Kulcsfogalmak** közömbösítés	**Kulcsfogalmak** semlegesítés
	Gondolkodási művelet Értse a közömbösítés lényegét, a fém-oxidok és savoldatok reakcióit, a nemfém-oxidok és lúgoldatokreakcióit. Jelölje a lúg- és savoldatok, a fém-oxidok és savoldatok, a nemfém-oxidok és lúgoldatok közöttireakciókat sztöchiometriai egyenlettel.	**Gondolkodási művelet** Értse a közömbösítés és a semlegesítés közti kapcsolatot, a sav-bázis titrálás elvi alapjait. Jelölje a lúg- és savoldatok, a fém-oxidok és savoldatok, a nemfém-oxidok és lúgoldatok közötti reakciókat ionegyenlettel.
Sók hidrolízise		**Gondolkodási művelet** Állapítsa meg és értelmezze a sók hidrolízisét, megadva vizes oldatuk kémhatását; jelölje a folyamatot ionegyenlettel.
1.5.4.2 Elektron-átmenettel járó reakciók	**Kulcsfogalmak** oxidáció és redukció, oxidáló- és redukálószer	**Kulcsfogalmak** oxidációs szám fogalma.
	Gondolkodási művelet Értelmezze az oxidációt és a redukciót, valamint az oxidálószer és redukálószer fogalmát konkrét példa alapján. Értelmezze az oxidációt és redukciót, valamint azoxidáló- és redukálószer fogalmát tanult vagy megadott szervetlen kémiai reakciókban. Elemezzen egyszerű kísérleteket a redoxireakciókkalkapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értse az oxidációs szám kiszámításának szabályait, az oxidációs szám alapján történő egyenletrendezés elveit. Számítsa ki az oxidációs számokat molekulákban, összetett ionokban. Állapítsa meg az oxidáció és redukció folyamatát, valamint az oxidálószert és redukálószert. Értelmezzen redoxireakciókat az oxidációsszám-változás alapján. Rendezzen oxidációs számok alapján a redoxi egyenleteket.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
1.5.4.3 Egyéb, vizes oldatban végbemenő kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** csapadék, gázfejlődés	**Kulcsfogalmak** komplexképződés
	Gondolkodási művelet Értelmezze a csapadékképződési reakciókat és a gázfejlődési reakciókat a szerves és szervetlen kémiaitanulmányai során megismert konkrét példákon. Írja fel a csapadékképződési és a gázfejlődési reakciósztöchiometriai egyenleteit. Elemezze a vizes oldatban lezajló különböző kémiaireakciókkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze ionegyenlettel a csapadékképződési reakciókat és a komplexképződési reakciókat konkrét példán. Értelmezze ionegyenlettel a gázfejlődési reakciókat. Írja fel a csapadékképződési reakciók ionegyenletét a tanult vagy megadott csapadékok esetében. Írja fel a komplex-képződési reakciók sztöchiometriai és ionegyenletét a tanult, illetve megadott képletű komplexek esetében. Írja fel gázfejlődési reakciók ionegyenletét.
1.5.4.4 Egyéb reakciók	**Kulcsfogalmak** egyesülés, bomlás	**Kulcsfogalmak** disszociáció
	Gondolkodási művelet Sorolja be a tanult kémiai reakciókat a megfelelőreakciótípusba.	
1.5.5 Elektrokémia		
1.5.5.1 Galvánelem	**Kulcsfogalmak** a galváncella felépítése, elektród, anód és katód, standardpotenciál fogalma, elektromotoros erő fogalma, jele, mértékegysége, Daniell-elem felépítéseés jelölése	**Kulcsfogalmak** elektródpotenciál, a standard hidrogénelektród jelölése, standard fémelektród fogalma és jelölése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezze az anódon és a katódon lejátszódófolyamatokat a Daniell-elemben. Jelölje egyszerű galvánelemek felépítését, azonosítsaaz egyes pólusokat, írja fel a hozzájuk tartozó elektródfolyamatok kémiai egyenletét, illetve a folyamat bruttó egyenletét. Értse az elektromotoros erő és a standardpotenciálokkapcsolatát. Értse a galvánelemek környezetvédelmivonatkozásait.	**Gondolkodási művelet** Értse a standard fémelektród és a standard hidrogénelektród felépítését. Értelmezzen egyszerű kísérleteket a galvánelemekkel kapcsolatban. Becsülje meg a redoxireakciók irányát a standardpotenciálok összehasonlítása alapján.
1.5.5.2 Elektrolízis	**Kulcsfogalmak** elektrolízis fogalma, pólusok az elektrolizáló cellában, olvadékelektrolízis, vizes oldat elektrolízise	
	Gondolkodási művelet Értse az elektrolizáló cella felépítését, az anód- és katódfolyamatot az elektrolizáló cellában, az indifferens elektródok között végbemenő (kis feszültséggel történő) elektrolízis folyamatait a sósav,illetve az általa választott vizes oldat elektrolízise esetében. Jelölje egyenlettel az elektrolízis anód- és katódfolyamatát megadott végtermékek esetében.	**Gondolkodási művelet** Értse az indifferens elektródok között végbemenő (kis feszültséggel történő) elektrolízis folyamatait a kénsav-, a NaCl-, a NaOH-, a Na_2SO_4-, a ZnI_2-, és a $CuSO_4$-oldat esetében, valamint az ebből kikövetkeztethető esetekben, valamint a NaCl-oldat Hg-katódos elektrolízisének folyamatait. Állapítsa meg az oldatban bekövetkező változásokat (töményedés, hígulás, kémhatásváltozás stb.).
1.5.5.3 Az elektrolízis mennyiségi viszonyai		**Kulcsfogalmak** Faraday I. és II. törvénye
		Gondolkodási művelet Alkalmazza az elektrolízis mennyiségi törvényeit.
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a kémiai reakciókról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk	

	értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
2.1 Hidrogén		
Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** hidrogén izotópjai: hidrogén (H), deutérium (D), trícium (T)	
	Gondolkodási művelet Értse a hidrogénatom elektronszerkezetét, a hidrogén molekulaszerkezetét, polaritását, rácstípusát.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a hidrogén színe, halmazállapota, oldhatósága, sűrűsége	
	Gondolkodási művelet Értse az olvadás- és forráspontjának anyagszerkezeti magyarázatát, a hidrogéngáz levegőhöz viszonyított sűrűségét. Értse a hidrogén reakcióképességének magyarázatát, reakcióit nemfémekkel, fém-oxidokkal. Értse a durranógáz-reakció végrehajtásának módját és annak gyakorlati jelentőségét. Értelmezzen egyszerű kísérleteket a hidrogén sajátságaival kapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értse a hidrogéngáz nagy diffúziósebességét, a diffúziósebességgel kapcsolatos (mázatlan agyaghengeres) kísérletet. Értse a hidrogén reakcióit fémekkel.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** hidrogén laboratóriumi előállítása (cink + sósav)	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a hidrogén előfordulásával, ipari előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a hidrogénről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
2.2 Nemesgázok		
Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** nemesgázok vegyérték-elektronszerkezete	.
		Gondolkodási művelet Értse a nemesgázok rácstípusát.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a nemesgázok színe, szaga, halmazállapota
		Gondolkodási művelet Értse a nemesgázok alacsony reakciókészségének magyarázatát.
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Értelmezze a nemesgázok előfordulásával, ipari előállításukkal, felhasználásukkal kapcsolatos információkat. Alkalmazza a nemesgázokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.
2.3 Halogénelemek és vegyületeik		
2.3.1 Halogénelemek		
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a klór vegyértékelektron-szerkezetét, molekulaszerkezetét, polaritását, rácstípusát.	**Gondolkodási művelet** Értse a halogénelemek vegyértékelektron-szerkezetét, molekulaszerkezetüket, polaritásukat, rácstípusukat.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a klór színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága vízbenés apoláris oldószerekben, a klór reakciója vízzel, oxidáló hatása	**Kulcsfogalmak** a halogének színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága vízben és egyéb oldószerekben, jódtinktúra, Lugol-oldat (KI-os jódoldat), a halogének reakciója vízzel, lúgoldattal, oxidáló hatásuk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értelmezze a klór reakcióját fémekkel, hidrogénnel.Értelmezze a klórral kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket a leírt tapasztalatok alapján. Értse Semmelweis Ignác munkásságának kémiai vonatkozásait és jelentőségét. Ismerje fel, hogyan járulthozzá Semmelweis Ignác az emberiség életminőségének javításához.	**Gondolkodási művelet** Értse az olvadás- és forráspont, illetve a szín változásának anyagszerkezeti magyarázatát a csoportban. Értelmezze a halogének reakcióit fémekkel, a reakciójukat hidrogénnel. Értelmezze a halogének reakcióit más halogenidekkel a standardpotenciálok alapján, és a kémiai reakcióikat oxidációsszám-változás alapján. Adja meg a halogénekkel kapcsolatos kísérletek várható tapasztalatait és azok magyarázatát.
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Kulcsfogalmak** a halogének ipari előállítása elektrolízissel, a klór laboratóriumi előállítása sósavból
	Gondolkodási művelet Mutassa be példákkal a klór sokoldalú felhasználását atanult tulajdonságok alapján. Értelmezze a klór előfordulásával, felhasználásávalkapcsolatos információkat.	**Gondolkodási művelet** Értse a sósav és a kálium-permanganát reakciójának egyenletét. Mutassa be példákkal a halogének sokoldalú felhasználását a tanult tulajdonságok alapján. Értelmezze a halogének előfordulásával, felhasználásával kapcsolatos információkat.
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** a klór mérgező hatása, keletkezésének lehetőségei,veszélyei a háztartásban	
		Gondolkodási művelet Értse a klór fertőtlenítő hatásának magyarázatát.
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a halogénekről tanultakat a mindennapijelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.3.2 Halogénvegyülete kCsoportosítás		**Kulcsfogalmak** kötéstípus szerint (ionos és kovalens)
		Gondolkodási művelet Csoportosítsa a tanult halogenideket kötéstípus szerint (ionos és kovalens), ismerje fel az átmeneti kötéstípusú halogenideket fizikai adataik alapján.
2.3.2.1 Hidrogén-halogenidek (HF, HCl,HBr, HI)		
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a hidrogén-klorid molekulaszerkezetét,polaritását.	**Gondolkodási művelet** Értse a hidrogén-halogenidek molekulaszerkezetét, polaritásukat.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a hidrogén-klorid színe, szaga, standard halmazállapota, sav-bázis jelleg, egyéb reakciók(fémek + sósav)	**Kulcsfogalmak** a hidrogén-halogenidek színe, szaga, forráspont-viszonyaik
	Gondolkodási művelet Értse a hidrogén-klorid reakcióját vízzel, a sósavreakcióit. Értelmezzen a hidrogén-kloriddal kapcsolatos egyszerűkémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a forráspontviszonyok anyagszerkezeti magyarázatát. Értse a saverősségük változását a csoportban, a hidrogén-halogenidek reakcióit, a hidrogén-fluorid hatását az üvegre. Értelmezzen a hidrogén-halogenidekkel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a hidrogén-klorid előfordulásával, előállításával, felhasználásával, környezet- és egészségkárosító hatásával kapcsolatos információkat.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a hidrogén-halogenidek előfordulásával, előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.

2.3.2.2 Kősó (NaCl) Halmazszerkezet	**Kulcsfogalmak** a kősó rácstípusa	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a kősó kristályrács-szerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a kősó színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága	
	Gondolkodási művelet Értse a kősó olvadáspontjának és oldhatóságánakhalmazszerkezeti magyarázatát.	
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a kősó előfordulásával, előállításával,felhasználásával, környezet- és egészségkárosító hatásával kapcsolatos információkat.	
2.3.2.3 Ezüst-halogenidek (AgCl, AgBr, AgI) Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** az ezüst-halogenidek színe, vízoldékonysága, fényérzékenysége
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Gondolkodási művelet** Értelmezze az ezüst-halogenidek felhasználásával kapcsolatos információkat.
2.3.2.4 Hypo (NaOCl-oldat)	**Kulcsfogalmak** összetétele, kémhatása, oxidáló hatása, a háztartásialkalmazásának veszélyei, környezetvédelmi szempontok	
		Gondolkodási művelet Értelmezze a nátrium-hidroxid-oldat és klór reakciójával történő előállítását, oxidáló hatását, valamint savakkal történő reakcióját reakcióegyenlettel is.

2.3.2.5 Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a halogénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.4 Az oxigéncsoport elemei és vegyületeik		
Az oxigéncsoport elemei (O, S, Se, Te)	**Gondolkodási művelet** Értse az oxigén és a kén atomjainak elektronszerkezetét, a molekula-, illetve a halmazszerkezetüket. Ismerje Müller Ferencfelfedezését (tellúr).	
2.4.1 Oxigén Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** allotrópia	
	Gondolkodási művelet Értse az oxigénmolekula szerkezetét.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, vízoldékonysága, oxidálóhatása, égésben betöltött szerepe	
	Gondolkodási művelet Értelmezze az oxigén reakcióit a tanult fémekkel,nemfémekkel, szerves vegyületekkel; az oxigén reakcióival kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** előfordulása elemi állapotban (O_2, O_3), vegyületekben,az oxigén ipari és laboratóriumi előállítási módjai, természetbeni keletkezése (fotoszintézis során)	**Kulcsfogalmak** az oxigén előállítása termikus bontással
Élettani szerep	**Gondolkodási művelet** Értse az oxigén jelentőségét (biológiai oxidáció), azózon keletkezését és hatását a felső, illetve az alsó légrétegekben. Értelmezze az oxigén előállításával, felhasználásávalkapcsolatos információkat.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az oxigénről tanultakat a mindennapijelenségek, információk	

	értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.4.2 Oxigénvegyületek Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** oxidok, hidroxidok, oxosavak és sóik	**Kulcsfogalmak** peroxidok
2.4.2.1 Dihidrogén-peroxid (H_2O_2) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse dihidrogén-peroxid molekulaszerkezetét, polaritását.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a dihidrogén-peroxid színe, szaga, halmazállapota, vízoldékonysága, redoxi sajátságai, (fertőtlenítőszer, hajszőkítés)
		Gondolkodási művelet Értse vízoldhatóságának anyagszerkezeti okait, bomlását, redoxi sajátságait. Értelmezzen a felhasználásával, tulajdonságaival kapcsolatos információkat.
2.4.2.2 Oxidok Csoportosításuk	**Gondolkodási művelet** Csoportosítsa rácstípus szerint a tanult oxidokat.	
Víz (H_2O) Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a vízmolekula szerkezetét, alakját, polaritását.	
Tulajdonságai	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, sűrűsége és annak függése a hőmérséklettől; amfotéria, édes- és tengervíz,csapadékok (hó, esővíz)	
	Gondolkodási művelet Értse az olvadás- és forráspont anyagszerkezetimagyarázatát. Értelmezze a víz autoprotolízisét. Értelmezze a reakcióit savakkal, bázisokkal, tudjafelírni azok reakcióegyenleteit.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Természetes vizek	**Gondolkodási művelet** Értse a természetes vizek tisztaságát, a környezetvédelmi szempontokat (mérgek, eutrofizáció), a karsztjelenségeket, a savas esőkkialakulását.	
Vízkeménység	**Kulcsfogalmak** állandó és változó keménység	
	Gondolkodási művelet Értse a vízkeménység okát, a vízlágyítási eljárásokat(forralás, csapadékképzés, ioncsere).	**Gondolkodási művelet** Értse a vízlágyítási eljárásokat leíró reakcióegyenleteket.
Élettani szerep	**Kulcsfogalmak** oldószer, reakcióközeg, reakciópartner, szerepe ahőháztartásban	
Fontosabb fémoxidok	**Kulcsfogalmak** a kalcium-oxid (égetett mész) és a magnézium-oxidképlete, színe, halmazállapota, rácstípusa, vízoldékonysága, reakciója vízzel, fontosabb felhasználása	**Kulcsfogalmak** az alumínium-oxid, a réz(I)-oxid, a réz(II)-oxid és a vas(III)-oxid képlete, halmazállapota, vízoldékonysága, fontosabb felhasználása
	Gondolkodási művelet Ismerje a savakkal való reakciójuk egyenletét.	**Gondolkodási művelet** Ismerje a savakkal való reakciójuk egyenletét.
2.4.2.3 Hidroxidok Fontosabb fémhidroxidok	**Kulcsfogalmak** a nátrium-hidroxid (lúgkő, marónátron) és a kalcium-hidroxid (oltott mész) képlete, színe, halmazállapota, rácstípusa, előállítása, fontosabbfelhasználása, maró hatása	**Kulcsfogalmak** az alumínium-hidroxid képlete, színe, halmazállapota, fontosabb felhasználása, a kálium-hidroxid, a réz(II)-hidroxid, a vas(II)-hidroxid, a vas(III)- hidroxid színe, halmazállapota, vízoldhatósága
	Gondolkodási művelet Értse a kölcsönhatásukat vízzel, a folyamatokenergiaviszonyait. Ismerje a savakkal való reakciójuk egyenletét.	**Gondolkodási művelet** Ismerje a savakkal és lúgoldatokkal való reakciói egyenletét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.4.2.4 Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az oxigénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.4.3 Kén Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** a kén molekulaszerkezete	
	Gondolkodási művelet Értse a kénatom elektronszerkezetét.	**Gondolkodási művelet** Értse a kénnél előforduló allotrópiát.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, halmazállapota, oldhatósága	
	Gondolkodási művelet Értse a kén reakcióját oxigénnel, cinkkel és vassal. Értelmezzen kénnel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a kén melegítése közben bekövetkező szerkezeti változásokat (az olvadék viszkozitása, amorf kén). Értse a kén reakcióját fémekkel.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az előfordulásával, felhasználásávalkapcsolatos információkat.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a kénről tanultakat a mindennapijelenségek, információk értelmezésében.	
2.4.4 A kén vegyületei		
2.4.4.1 Dihidrogén-szulfid, kén-hidrogén (H_2S) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a kén-hidrogén molekulaszerkezetét, polaritását.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, vízoldhatósága

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a reakcióját vízzel, kén-dioxiddal, a tökéletes és nem tökéletes égését, a reakcióját Fe^{2+}-, Pb^{2+}- és Ag^{+}-ionnal. Értelmezze a kén-hidrogénnel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Gondolkodási művelet** Értelmezze a kén-hidrogén előfordulásával, ipari előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.
Élettani hatás		**Kulcsfogalmak** kén-hidrogén mérgező hatása
Sói	**Kulcsfogalmak** cink-szulfid, vas(II)-szulfid	**Kulcsfogalmak** szulfidok
2.4.4.2 Kén-dioxid (SO_2) Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a kén-dioxid molekulaszerkezetét, polaritását.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a kén-dioxid színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága	**Kulcsfogalmak** a kén-dioxid redukáló és oxidáló hatása
	Gondolkodási művelet Értelmezze a kén-dioxid reakcióját vízzel, a továbbioxidációját, a környezetszennyező hatását.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a kén-dioxid forráspontjának és az oldhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát. Értelmezze a kén-dioxid további oxidációja során kialakuló egyensúlyt.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** a kén-dioxid kénből történő előállítása, felhasználásakénsavgyártásnál, illetve konzerválásra	**Kulcsfogalmak** a kén-dioxid piritből, szulfitokból történő előállítása
	Gondolkodási művelet Ismerje a kénből történő előállítás reakcióegyenletét.	**Gondolkodási művelet** Ismerje a piritből, szulfitokból történő előállítás reakcióegyenleteit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Környezetszennyező hatás	**Gondolkodási művelet** Értse a savas esők kialakulását és hatását.	
2.4.4.3 Kén-trioxid(SO_3)		**Gondolkodási művelet** Értse a felhasználásával kapcsolatos tulajdonságait, reakcióját vízzel.
2.4.4.4 Kénessav (H_2SO_3) és sói Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** sav-bázis jelleg, redukáló hatás, szulfitok
		Gondolkodási művelet Értelmezze a vizes oldatban lejátszódó folyamatokat.
2.4.4.5 Kénsav (H_2SO_4) Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a molekulaszerkezetét, polaritását.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, halmazállapota, sűrűsége, higroszkópos tulajdonsága, elegyedése vízzel, az elegyítés szabályai,sav-bázis jelleg, redoxi sajátság, roncsoló hatás, vízelvonó hatás	
	Gondolkodási művelet Értse a reakcióját vízzel, híg oldatának reakcióját fémekkel, bázisokkal, illetve a fémekre gyakorolt passziváló hatását, a szerves vegyületekre gyakoroltelszenesítő hatását. Értelmezzen a kénsav különböző típusú reakcióivalkapcsolatos kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a kénsav forráspontjának anyagszerkezeti magyarázatát, értelmezze az elegyítés közben bekövetkező változásokat. Értse tömény oldatának reakcióját fémekkel.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** akkumulátor, vízelvonószer, roncsolószer, oxidálószer,ipari alapanyag, gyógyszer- és mosószergyártás	

	Gondolkodási művelet Értse a kénsav kezelésével kapcsolatos balesetvédelmielőírásokat.	**Gondolkodási művelet** Értse a kénsavgyártás lépéseit. Szemléltesse a kénsav sokoldalú felhasználását a tanult példák alapján.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Sói	**Kulcsfogalmak** szulfátok	**Kulcsfogalmak** hidrogén-szulfátok
Fontosabb szulfátok	**Kulcsfogalmak** a rézgálic képlete, színe, halmazállapota,vízoldhatósága, főbb felhasználása	**Kulcsfogalmak** a gipsz, és a keserűsó képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága, főbb felhasználása
2.4.4.6 Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a kénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.5 A nitrogéncsoport elemei és vegyületeik		
2.5.1 Nitrogén Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a nitrogénatom elektronszerkezetét, a nitrogénmolekulaszerkezetét, polaritását, rácstípusát.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, vízoldékonysága,reakciókészsége	
	Gondolkodási művelet Értse a nitrogén reakciókészségének molekulaszerkezeti okát, reakcióját hidrogénnel ésoxigénnel.	
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezzen a nitrogén előfordulásával, előállításával,felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a nitrogénről tanultakat a mindennapijelenségek, információk értelmezésében.	

2.5.2 Nitrogénvegyületek 2.5.2.1 Ammónia (NH_3)Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse az ammónia molekulaszerkezetét, polaritását, azammónia rácstípusát.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, cseppfolyósíthatósága,oldhatósága, sav-bázis sajátsága	**Kulcsfogalmak** az ammónia komplexképző sajátsága
	Gondolkodási művelet Értelmezze az ammónia olvadáspontja és forráspontja,valamint cseppfolyósíthatósága anyagszerkezeti magyarázatát, a szökőkút-kísérletet. Értelmezzen az ammónia fizikai sajátságaival kapcsolatos egyszerű kísérleteket. Értelmezze azammónia reakcióját vízzel, savakkal.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az ammónia komplexképző sajátságát.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** az ammónia, mint szerves anyagok bomlásterméke, azammónia ipari előállítása, felhasználása hűtés, műtrágya- és salétromsavgyártás során	
	Gondolkodási művelet Értse az ipari ammóniaszintézis optimáliskörülményeit.	**Gondolkodási művelet** Értse a laboratóriumi előállítását ammóniumsókból.
Sói	**Kulcsfogalmak** ammóniumsók, halmazállapot, vízoldékonyság,műtrágya	**Kulcsfogalmak** szalalkáli
	Gondolkodási művelet Értse az ammóniumion szerkezetét, az ammóniumsókrácstípusát.	
2.5.2.2 Nitrogén-oxidokNitrogén-monoxid (NO) Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a nitrogén-monoxid színe, halmazállapota, vízoldékonysága, környezetszennyező hatása
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Kulcsfogalmak** a nitrogén-monoxid környezetszennyező és mérgező hatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a reakcióját oxigénnel, a laboratóriumi előállítását salétromsavból.
Nitrogén-dioxid (NO_2)Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a nitrogén-dioxid színe, szaga, sűrűsége,halmazállapota, oldékonysága	
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** a nitrogén-dioxid, mérgező, illetve környezetszennyezőhatása	**Kulcsfogalmak** a nitrogén-dioxid laboratóriumi előállítása
		Gondolkodási művelet Értse a nitrogén-dioxid reakcióját vízzel. Értelmezze a nitrogén-dioxid laboratóriumi előállítását salétromsavból.
2.5.2.3 Salétromos-sav (HNO_2) sói		**Kulcsfogalmak** a nitritek, a nitritek élettani hatása
2.5.2.4 Salétromsav (HNO_3) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a salétromsav molekula szerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a salétromsav színe, szaga, halmazállapota, oldékonysága, a salétromsav sav-bázis jellege, redoxisajátsága	**Kulcsfogalmak** a salétromsav bomlékonysága (fényérzékenység)
	Gondolkodási művelet Értse a salétromsav reakcióját vízzel, bázisokkal, híg oldatának reakcióját fémekkel, illetve egyes fémekre gyakorolt passziváló hatását. Értelmezzen egyszerű kémcsőkísérleteket a salétromsav sav-bázis- és a redoxi sajátságávalkapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a salétromsav vízoldhatóságának anyagszerkezeti okát. Értse a salétromsav tömény oldatának reakcióját fémekkel, az oxidáló hatásának változását a töménységgel (reakcióegyenlettel is).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** a salétromsav, mint választóvíz, a királyvíz alkotórésze, a műtrágya- és robbanószergyártásalapanyaga	**Kulcsfogalmak** a salétromsav ipari előállítása nitrogénből, nitráló elegy
		Gondolkodási művelet Értse az ipari előállítás lépéseit.
Sói	**Kulcsfogalmak** nitrátok	
		Gondolkodási művelet Értse a nitrátion szerkezetét.
Fontosabb nitrátok	**Kulcsfogalmak** az ammónium-nitrát képlete, színe, halmazállapota, rácstípusa, vízoldékonysága, fontosabb felhasználása,környezetvédelmi szempontok	**Kulcsfogalmak** a nátrium-nitrát (chilei salétrom), a kálium-nitrát és az ezüst-nitrát (lápisz, pokolkő) képlete, színe, halmazállapota, rácstípusa, vízoldékonysága, fontosabb felhasználása, környezetvédelmi szempontok
		Gondolkodási művelet Értelmezze a lápisz gyógyászati felhasználását, a pétisó összetételét.
2.5.2.5. Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a nitrogénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.5.3 Foszfor Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** vörös foszfor	**Kulcsfogalmak** fehér foszfor
		Gondolkodási művelet Értse a foszfor allotróp módosulatai közti különbség anyagszerkezeti magyarázatát.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a vörös foszfor színe, halmazállapota, oldhatósága, avörös foszfor égése	**Kulcsfogalmak** a fehér foszfor színe, halmazállapota, oldhatósága, a vörös foszfor és a fehér foszfor gyúlékonysága

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezzen egyszerű kísérleteket a vörös foszforralkapcsolatban. Értelmezze a vörös foszfor reakcióját oxigénnel.	**Gondolkodási művelet** Értse a foszfor módosulatok halmazállapota és oldhatósága halmazszerkezeti magyarázatát. Értelmezze a foszfor módosulatok gyúlékonyságbeli eltéréseit.
Előfordulás, előállítás, felhasználás	**Kulcsfogalmak** gyufa	
		Gondolkodási művelet Értelmezzen a vörös és fehér foszfor felhasználásával, előfordulásával, előállításával kapcsolatos információkat. Ismertesse Irinyi János munkásságának legfontosabb eredményét (gyufa), jelentőségét.
Élettani hatás		**Kulcsfogalmak** a módosulatok eltérő élettani hatása
		Gondolkodási művelet Értse az eltérő élettani hatás anyagszerkezeti magyarázatát.
2.5.4 Foszforvegyületek 2.5.4.1 Difoszfor-pentaoxid (P_2O_5) Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a difoszfor-pentaoxid színe, halmazállapota, higroszkóposság
		Gondolkodási művelet Értse a reakcióját vízzel, a vízelvonó hatását.
2.5.4.2 Foszforsav (foszforsav, H_3PO_4) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a foszforsav molekulaszerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a foszforsav színe, szaga, halmazállapota,oldékonysága, sav-bázis jellege	**Kulcsfogalmak** a foszforsav észterképzése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értse a reakcióját vízzel.	**Gondolkodási művelet** Értse az olvadáspontja és a vízoldékonysága anyagszerkezeti magyarázatát. Értse disszociációját három lépésben, reakcióját NaOH-dal, különböző anyagmennyiség-arányban.
Előfordulás, előállítás, felhasználás, élettani hatás	**Gondolkodási művelet** Értelmezzen a foszforsav előfordulásával, biológiai jelentőségével, ipari előállításával, felhasználásávalkapcsolatos információkat.	
Sói	**Kulcsfogalmak** foszfátok	**Kulcsfogalmak** hidrogén- és dihidrogén-foszfátok
Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a foszfátion szerkezetét.
2.5.4.3. A foszforsav fontosabb sói Szabályossók	**Kulcsfogalmak** a trinátrium-foszfát (trisó), a kalcium-foszfát (foszforit)képlete, színe, halmazállapota, vízoldékonysága, főbb felhasználása (vízlágyítás, műtrágyák, mosószerek), környezeti hatásuk (eutrofizáció)	
Savanyú sók		**Kulcsfogalmak** a nátriummal és kalciummal alkotott savanyú sói, képletük, színük, halmazállapotuk, vízoldékonyságuk, főbb felhasználásuk, környezeti hatásuk
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a vörös foszforról és a foszforvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a fehér foszforról és a foszforvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.
2.6 A széncsoport elemei és vegyületeik		

2.6.1 Szén Anyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** gyakoriság, allotróp módosulatai (grafit, gyémánt),természetes (ásványi) és mesterséges szenek	**Kulcsfogalmak** fullerének

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse a grafit és a gyémánt halmazszerkezetét.	**Gondolkodási művelet** Értse a fullerének molekula- és halmazszerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a grafit és a gyémánt színe, halmazállapota, keménysége, oldhatósága, elektromos vezetése, redoxisajátság	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a grafit és a gyémánt tulajdonságaitanyagszerkezeti alapon. Értse a szén reakcióját szén-dioxiddal, vízgőzzel,oxigénnel. Írja fel a szén vas(III)-oxiddal való reakciójánakegyenletét.	**Gondolkodási művelet** Írja fel a szén különböző fém-oxidokkal való reakciói egyenletét.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** redukálószer, ötvözőanyag, tüzelőanyag, írószer, vágó-és csiszolóanyag, elektród, szénkefe, ékszer	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szénről tanultakat a mindennapijelenségek, információk értelmezésében.	
2.6.2 A szén vegyületei 2.6.2.1 Szén-monoxid (CO) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a szén-monoxid molekulaszerkezetét és a polaritását.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, vízoldékonysága,sűrűsége	**Kulcsfogalmak** redoxi sajátságai, komplexképző sajátság

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
	Gondolkodási művelet Értse az égését.	**Gondolkodási művelet** Értse a szén-monoxid vízoldékonyságának anyagszerkezeti magyarázatát. Értse a szén-monoxid szerepét a vasgyártásban, különböző fém-oxidokkal való reakciójának az egyenletét.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** képződés nem tökéletes égéskor	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a szén-monoxid előállításával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** mérgező hatása, teendők szén-monoxid-mérgezésesetén	
		Gondolkodási művelet Értelmezze a szén-monoxid mérgező hatását. Értelmezze a szén-monoxid laboratóriumi előállítást (hangyasavból).
2.6.2.2 Szén-dioxid (CO_2) Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a molekulaszerkezetét, polaritását.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színe, szaga, halmazállapota, sűrűsége, vízoldékonysága, kondenzálhatósága (szárazjég),éghetőség (nem éghető)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse a levegőhöz viszonyított sűrűségét. Értse a szén-dioxid reakcióját vízzel (a vízoldékonyságmagyarázatát), a reakcióját lúgoldatokkal, kimutatását meszes vízzel. Értelmezzen egyszerű kísérleteket a szén-dioxiddalkapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értse a forráspontjának és a kondenzálhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** légkör, biológiai és ipari folyamatok terméke, felhasználás (hűtés, üdítőitalok, tűzoltás), szén-dioxidelőállítása mészkőből sósavval	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a különböző koncentrációjú szén-dioxidhatásait az élő szervezetekre. Értse a laboratóriumi előállítás egyenletét.	
Élettani és környezetihatás	**Gondolkodási művelet** Értse az üvegházhatást.	
2.6.2.3 Szénsav (H_2CO_3) Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a molekulaszerkezetét.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** sav-bázis jelleg	
	Gondolkodási művelet Értse a szénsav bomlékonyságát, reakcióját vízzel. Értelmezzen egyszerű kémcsőkísérleteket a szénsavval és sóival kapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értse a szénsav kétlépéses disszociációját.
Sói	**Kulcsfogalmak** karbonátok, hidrogén-karbonátok	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Fontosabb karbonátok	**Kulcsfogalmak** a nátrium-karbonát (szóda, sziksó), a kalcium-karbonát(mészkő, márvány), a magnézium-karbonát és a dolomit képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága,főbb felhasználása	
	Gondolkodási művelet Értse a szóda reakcióit savakkal, a mészégetést, azégetett mész építőipari felhasználását.	**Gondolkodási művelet** Értse a magnézium-karbonát termikus bomlását.
Fontosabb hidrogén-karbonátok	**Kulcsfogalmak** a szódabikarbóna képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága, főbb felhasználása, jelentősége, kalcium- és magnézium-hidrogén-karbonát (oldatban)	
	Gondolkodási művelet Értse a cseppkő és a vízkő képződését. Értelmezze a szénsav sóinak felhasználásávalkapcsolatos információkat.	**Gondolkodási művelet** Értse a szódabikarbóna lúgos hidrolízisét, termikus bomlását.
2.6.2.4. Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szénvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
2.6.3 Szilícium Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a szilícium rácstípusát.
Tulajdonságai		**Kulcsfogalmak** félvezető sajátsága
		Gondolkodási művelet Értse a szilícium reakciókészségét, a reakcióját nátrium-hidroxiddal.
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Kulcsfogalmak** gyakorisága, agyagásványok, elektronika, ötvöző elem

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szilíciumról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.
2.6.4 Szilícium-vegyületek 2.6.4.1 Szilícium-dioxid (SiO_2) Anyagszerkezet		**Kulcsfogalmak** a kvarc rácstípusa
		Gondolkodási művelet Értse a rácsszerkezetét.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** UV-áteresztőképessége, hőtágulása
		Gondolkodási művelet Értse az ömlesztést szódával (vízüvegképződést), reakcióját HF-dal.
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Kulcsfogalmak** drágakövek, homok, üveggyártás, ékszerek, kvarcüveg, óragyártás
Az üveg		**Kulcsfogalmak** összetétele, felhasználása
		Gondolkodási művelet Értse a halmazszerkezetével összefüggő sajátságait (olvadás).
2.6.4.2 Szilikonok Anyagszerkezet		**Kulcsfogalmak** elemi összetétel
		Gondolkodási művelet Értse a sziloxánkötést és kialakulását.
Gyakorlati jelentőség		**Kulcsfogalmak** szilikonolaj, -zsír, -gumi
		Gondolkodási művelet Értse a tulajdonságaik anyagszerkezeti magyarázatát.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.6.4.3. Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szilíciumvegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.
2.7 Fémek		
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** színük, hő- és elektromos vezetőképességük, sűrűségük(könnyű- és nehézfémek)	
		Gondolkodási művelet Értelmezze a színük anyagszerkezeti okát.
Ötvözetek	**Kulcsfogalmak** ötvözet fogalma	
		Gondolkodási művelet Értelmezze az ötvözetek típusait, szerkezete és tulajdonságai közti összefüggéseket megadott információk alapján.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** elektrokémiai redukcióval, kémiai redukcióval (termit,szenes)	**Kulcsfogalmak** hidrogénes redukcióval, termikus bontással
		Gondolkodási művelet Értse az alkalmazott előállítási mód, az anyagi minőség, a tisztaság és a gazdaságosság közti kapcsolatot.
Korrózió	**Kulcsfogalmak** a korrózió fogalma, a korrózióvédelem fajtái(bevonatok, eloxálás)	**Kulcsfogalmak** katódos fémvédelem
	Gondolkodási művelet Értelmezze a rozsdaképződés folyamatát. Elemezzen egyszerű kísérleteket a fémek korróziójával, illetve a korrózióvédelemmel kapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a helyi elem képződését, az aktív és a passzív védelmet (horganyzott és fehér bádog).

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.7.1 Az s-mező fémeiAnyagszerkezet	**Kulcsfogalmak** alkáli- és alkáliföldfémek, lángfestésük	
	Gondolkodási művelet Értse a vegyértékelektron-szerkezetüket.	**Gondolkodási művelet** Értse a lángfestés anyagszerkezeti magyarázatát.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** sűrűségük, halmazállapotuk, olvadáspontjuk,megmunkálhatóságuk, redoxi sajátságaik (elektronegativitásuk, standardpotenciáljuk)	
	Gondolkodási művelet Értse a nátrium, a kálium, a kalcium és a magnéziumviselkedését levegőn (a tárolási körülményeket), reakcióikat klórral, oxigénnel, vízzel; a reakciók körülményeiben megmutatkozó különbségek okát. Értelmezzen a lángfestéssel, a fizikai és kémiai sajátságaikkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse az s-mező fémeinek reakcióit nemfémekkel, peroxid képződését, reakcióikat lúgoldatokkal.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** alkáli- és alkáliföldfémek előfordulása vegyületekben(példákkal)	**Kulcsfogalmak** alkáli- és alkáliföldfémek előállítása olvadékelektrolízissel
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** K^+, Na^+, Mg^{2+}, Ca^{2+} biológiai szerepe	**Kulcsfogalmak** Ba^{2+} és Sr^{2+} mérgező hatása
Ionjaik	**Kulcsfogalmak** alkáli- és alkáliföldfémionok töltése, színe	
		Gondolkodási művelet Értse a szín és az elektronszerkezet kapcsolatát.
2.7.2 A p-mező fémei 2.7.2.1 Alumínium Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** az alumínium színe, sűrűsége, megmunkálhatósága, hő- és elektromos vezetőképessége, redoxi sajátsága (elektronegativitása, standardpotenciálja),	**Kulcsfogalmak** az alumínium amfoter jellege (reakció savval és lúgoldattal), akva- és hidroxokomplex

	reakciójasavoldattal, passziválódás	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	G**ondolkodási művelet** Értse az alumínium viselkedését levegőn, reakcióitnemfémekkel és savoldatokkal, reakcióját vas(III)-oxiddal (termit). Értelmezzen egyszerű kísérleteket az alumíniumtulajdonságaival kapcsolatban.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az alumínium sűrűségének és megmunkálhatóságának halmazszerkezeti okait. Értse az alumínium reakcióját fém-oxidokkal (termit), vízzel (körülményeit), lúgoldatokkal.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** bauxit, timföld, az alumínium felhasználásának főbbterületei (pl. gépek, eszközök, kábel, szerkezeti elemek)	**Kulcsfogalmak** agyagásványok
	Gondolkodási művelet Értse az alumíniumgyártás főbb lépéseinek kémiaifolyamatait.	G**ondolkodási művelet** Értse az alumíniumgyártás lépéseinek reakcióegyenleteit.
Ionja	**Kulcsfogalmak** az alumíniumion töltése, színe	
2.7.2.2 Ón és ólom Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** színük, sűrűségük, megmunkálhatóságuk, oxidációs számaik
		Gondolkodási művelet Értse a viselkedésüket levegőn, az ólom reakcióit oxidáló és nem oxidáló savakkal.
Egyéb	**Kulcsfogalmak** savas ólomakkumulátor, mérgező hatás	**Kulcsfogalmak** ötvözőanyag
2.7.3 A d-mező fémeiFőbb jellemzőik		**Kulcsfogalmak** sűrűségük, elektronegativitásuk, és standardpotenciáljuk.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
		Gondolkodási művelet Értse a d-mező fémeinek többféle oxidációs állapotát, az ionok színe és elektronszerkezete közti kapcsolatot, a kationok erős polarizáló hatásának következményeit (rosszul oldódó, színes vegyületek, komplexképzési hajlam).
2.7.3.1 Vascsoport (Fe, Co, Ni) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a vascsoport atomjainak vegyértékelektron-szerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a vas mechanikai tulajdonságai, a vas redoxi sajátságai(elektronegativitása, standardpotenciálja), passziválódása	**Kulcsfogalmak** ferromágnesesség, a kobalt és a nikkel redoxi sajátságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), passziválódása
	Gondolkodási művelet Értse a vas viselkedését levegőn, reakcióitnemfémekkel, savakkal. Értelmezzen a vassal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a vas megmunkálhatósága és a rácstípusa közti kapcsolatot. Értse a nikkel és a kobalt viselkedését levegőn, reakcióikat nemfémekkel, savakkal. Értelmezzen a kobalttal és a nikkellel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.
Ionjaik	**Kulcsfogalmak** a vascsoport ionjainak színe (hidratált Fe^{2+}, Fe^{3+}), avasionok élettani szerepe (hem, citokrómok)	**Kulcsfogalmak** a vascsoport ionjainak oxidációs száma, színe (hidratált Ni^{2+}, Co^{2+}, vízmentes Co^{2+})
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** vasércek, öntöttvas és acél, szerkezeti anyag (Fe)	**Kulcsfogalmak** ötvözőanyag (Co, Ni)
	Gondolkodási művelet Ismerje az ipari vas- és acélgyártás során felhasználtanyagokat, a folyamat legfontosabb lépéseit, és a termékeket.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.7.3.2 Rézcsoport (Cu,Ag, Au) Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a rézcsoport atomjainak vegyértékelektron-szerkezetét.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a rézcsoport elemeinek színe, sűrűsége, megmunkálhatósága, hő- és elektromos vezetőképessége, redoxi sajátságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), viselkedése levegőn, reakcióképessége oxidáló és nem oxidálósavakkal	
	Gondolkodási művelet Értelmezzen a rézzel kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a reakciójukat oxigénnel. Értelmezze az oxidáló és nem oxidáló savakkal végbemenő reakciók egyenleteit. Értelmezze az ezüsttel és az arannyal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.
Előfordulás, előállítás,felhasználás	**Kulcsfogalmak** felhasználás elemi állapotban: ékszerek, elektrotechnika, képzőművészet, ötvözetek (sárgaréz,bronz); vegyületeik: permetezés (rézgálic)	**Kulcsfogalmak** előfordulás elemi állapotban, illetve vegyületekben (szulfidos ércek)
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** biológiai jelentőségük, illetve mérgező hatásuk	
Ionjaik	**Kulcsfogalmak** a rézcsoport ionjainak töltése (Cu^{2+}, Ag^{+}), színe (Ag^{+},hidratált és vízmentes Cu^{2+})	**Kulcsfogalmak** a rézcsoport ionjainak oxidációs száma (Cu^{+}), fényképészet (ezüst), analitikai kémia
		Gondolkodási művelet Értse a réz(II)- és az ezüstionok reakcióját NaOH-, illetve ammóniaoldattal.
2.7.3.3 Cink Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a cink vegyértékelektron-szerkezetét, ionjának töltését.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a cink sűrűsége, redoxi sajátságai (elektronegativitása,standardpotenciálja)	**Kulcsfogalmak** a cink amfoter jellege
	Gondolkodási művelet Értse a cink viselkedését levegőn, a reakciójátnemfémekkel, savakkal. Értelmezzen a cinkkel kapcsolatos egyszerűkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a cink reakcióját tömény, oxidáló savakkal, lúgoldattal.
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a cink előfordulásával, előállításával,felhasználásával, élettani hatásával kapcsolatos információkat.	
2.7.3.4 Higany Anyagszerkezet		**Kulcsfogalma** a higany oxidációs száma
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a higany halmazállapota, sűrűsége, redoxi sajátságai (elektronegativitása, standardpotenciálja), oxidjának bomlékonysága
		Gondolkodási művelet Értse a higany viselkedését levegőn, reakcióját kénnel, oxidjának termikus bontását, reakcióját oxidáló és nem oxidáló hatású savakkal.
Előfordulás, előállítás, felhasználás		**Kulcsfogalmak** elektrotechnika, hőmérők, katalizátor, amalgámok
Élettani hatás		**Kulcsfogalmak** a higany mérgező hatása elemi állapotban, illetve vegyületeiben
2.7.3.5 Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a fémekről tanultakat a mindennapijelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
2.7.3.6 Egyéb átmenetifém-vegyületekKálium-permanganát (hipermangán, $KMnO_4$)Tulajdonságai		**Kulcsfogalmak** a kálium-permanganát színe, halmazállapota, vízoldhatósága, redoxi sajátsága, termikus bontása
Előfordulás, előállítás,felhasználás		**Kulcsfogalmak** a kálium-permanganát, mint fertőtlenítőszer, oxidálószer
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a kálium-permanganátról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.

3. Szerves kémia

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
3.1 A szerves vegyületek általános jellemzői		
Szerves anyag	**Kulcsfogalmak** a szerves vegyületek külön tárgyalásának oka organogén elemek	**Kulcsfogalmak** vis vitalis elmélet
	Gondolkodási művelet Értse a szénatom molekulaképző sajátságait.	
A szerves molekulák szerkezete	**Kulcsfogalmak** konstitúció, konformáció	**Kulcsfogalmak** konformerek, konfiguráció
	Gondolkodási művelet Szerkessze meg molekulák konstitúciós képletét.	**Gondolkodási művelet** Értse Wöhler munkásságának jelentőségét. Ismerje fel az etán és a ciklohexán konformációit, azekvatoriális és az axiális ligandumokat.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Izoméria, az izoméria típusai	**Kulcsfogalmak** az izoméria fogalma, konstitúciós izoméria	**Kulcsfogalmak** optikai izoméria, kiralitás fogalma, enantiomerpár,diasztereomerpár, térizoméria (sztereoizoméria), geometriai (cisz-transz) izomerek
		Gondolkodási művelet Értse a cisz-transz izomériát a but-2-én példáján ageometriai izoméria kialakulásának feltételét. Értse a kiralitáscentrum, illetve a kiralitás feltételét.Értelmezze egy konkrét példán az enantiomerpár, illetve a diasztereomerpár fogalmát.
	Gondolkodási művelet Írja fel adott molekulaképletű vegyületek konstitúciós izomerjeit.	**Gondolkodási művelet** Ismerje fel a geometriai izomereket és akiralitáscentrumot a molekulában.
Homológ sor	**Kulcsfogalmak** homológ sor fogalma	
		Gondolkodási művelet Határozza meg az adott homológ sor általánosösszegképletét.
Funkciós csoport	**Kulcsfogalmak** funkciós csoport fogalma, nevük, képletük	
	Gondolkodási művelet Ismerje fel a tanult funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
A szerves vegyületek csoportosítása	**Kulcsfogalmak** a szerves vegyületek csoportosítása funkciós csoport szerint, csoportosítás szénlánc szerint	
Tulajdonságok	**Gondolkodási művelet** Értse az olvadáspontot, a forráspontot és az oldhatóságot befolyásoló tényezőket.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Reakciótípusok	**Kulcsfogalmak** a többszörös kötés szerepe, a funkciós csoportok szerepe, szubsztitúció, addíció, polimerizáció	**Kulcsfogalmak** π-kötés szerepe, polikondenzáció, elimináció
	Gondolkodási művelet Ismerje fel az egyenlet alapján, hogy a reakció melyik reakciótípusba tartozik.	
3.2 Szénhidrogének		
3.2.1 Alkánok, cikloalkánok (Paraffinok, cikloparaffinok)	**Kulcsfogalmak** alkán fogalma, általános összegképlete	**Kulcsfogalmak** cikloalkán fogalma, általános összegképlete
Nevezéktan	**Kulcsfogalmak** az első nyolc normális láncú alkán neve, alkilcsoportok (normális láncú, izopropil) nevei	**Kulcsfogalmak** a szénatom rendűsége, az első négy cikloalkán neve,az első húsz normális láncú alkán neve
	Gondolkodási művelet Értse az elágazó alkánok elnevezésének elemi szabályait (leghosszabb szénlánc, sorszámozás). Nevezze el az egyszerűbb elágazó láncú alkánokat.	**Gondolkodási művelet** Értse a cikloalkánok elnevezésének elemi szabályait. Ismerje az egyszerűbb gyűrűs, oldalláncot tartalmazó alkánokat.
Izoméria	**Gondolkodási művelet** Értse a konstitúciós izoméria lehetőségeit az alkánok körében.	**Gondolkodási művelet** Értse a konstitúciós izoméria lehetőségeit acikloalkánok körében.
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a tetraéderes szerkezetet a szénatom körül, az alkánok polaritását, rácstípusukat.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** az alkánok színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezze az olvadás- és forráspont változását a homológ sorban. Hasonlítsa össze bármely két, normális láncú alkán forráspontját.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az olvadás- és forráspont kapcsolatát azalkán- illetve cikloalkán-molekula térszerkezetével.Hasonlítsa össze azonos szénatomszámú alkánizomerek olvadáspontját és forráspontját; azonos szénatomszámú alkán és cikloalkán olvadáspontját és forráspontját.
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** az alkánok égése, alkán-levegő elegyek robbanékonysága, szubsztitúció fogalma, az alkánok szubsztitúciója halogénekkel, hőbontásuk	**Kulcsfogalmak** krakkolás
	Gondolkodási művelet Értelmezze az alkánok reakciókészségét, a metán klórozását. Igazolja kísérlettel az alkánok reakciókészségét, hasonlítsa össze a telítetlen vegyületek reakciókészségével. Írja fel az alkánok tökéletes égésének egyenletét. Írja fel egyenlettel a metán klórozását.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a nagyobb szénatomszámú szénhidrogének krakkolását, a folyamat termékeit, azetin és korom előállítását metánból. Írja fel tökéletes égésük egyenletét általános képlettelis.
Előfordulás	**Kulcsfogalmak** földgáz, kőolaj, a kőolajfeldolgozás fontosabb frakciói, ólommentes benzin, környezetvédelmi vonatkozások	**Kulcsfogalmak** benzinreformálás
	Gondolkodási művelet Értelmezze a kőolaj feldolgozásának elvi alapjait, az oktánszámot.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a frakciók összetételét.
Felhasználás	**Kulcsfogalmak** energiahordozók, oldószerek, szerves vegyületek (halogénezett és oxigéntartalmú szerves vegyületek) előállítása	**Kulcsfogalmak** szintézisgáz, acetilén, korom előállítása
		Gondolkodási művelet Értse a szintézisgáz előállítását.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.2.2 Alkének (olefinek)	**Kulcsfogalmak** alkén (olefin) fogalma	**Kulcsfogalmak** az alkének általános összegképlete
Nevezéktan		**Kulcsfogalmak** a kettős kötés helye, mint új szabály az elnevezésnél,vinilcsoport
		Gondolkodási művelet Adja meg az egyszerűbb alkének szabályos nevét.
Izoméria		**Kulcsfogalmak** geometriai izoméria
		Gondolkodási művelet Értse a konstitúciós izoméria lehetőségeit az alkénekkörében. Mutassa be az izoméria lehetőségeit a buténpéldáján. Ismerje fel a geometriai izomereket más alkének esetében.
Molekulaszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a térbeli alakot az etén példáján.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az alkének polaritását.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** az etén színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága	**Kulcsfogalmak** az alkének színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága
		Gondolkodási művelet Értse az olvadás- és forráspont változását a homológsorban és az olvadás- és forráspont kapcsolatát az alkénmolekula térszerkezetével.
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** etén reakciói: kormozó égés levegőn, addíció fogalma, addíciós reakciók (halogén-, hidrogén-halogenid- és vízaddíció, telítés) a termékek elnevezésével, polimerizáció, monomer és polimer fogalma, polimerizációs reakció a termék elnevezésével	**Kulcsfogalmak** alkének reakciói: kormozó égés levegőn, addíciós reakcióik (halogén-, hidrogén-halogenid- és vízaddíció, telítés) a termékek elnevezésével, polimerizációs reakcióik a termékek elnevezésével, Markovnyikov-szabály

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értelmezze az etén reakciókészségét, az etén példáján a brómos víz elszíntelenítését (reakcióegyenletekkel, a folyamatok körülményeinek jelölésével), az etén polimerizációját. Írja fel az etén tökéletes égésének egyenletét. Értelmezze az eténnel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a kormozó égés okait. Értelmezze a propén polimerizációját. Írja fel tökéletes égésük egyenletét általánosan is. Jelölje az egyszerűbb alkének addíciós folyamatait (alkalmazza a Markovnyikov-szabályt), a termékekelnevezésével, jelölje az egyszerűbb alkének polimerizációs folyamatait. Értelmezze az alkénekkel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.
Előállítás		**Kulcsfogalmak** iparban kőolajból
		Gondolkodási művelet Értse az etén laboratóriumi előállításának egyenletét.Értse az etén etanolból való előállításának kísérletét.
3.2.3 Több kettőskötést tartalmazó szénhidrogének		
3.2.3.1 Diének		**Kulcsfogalmak** dién fogalma, a diének általános összegképlete
Nevezéktan		**Kulcsfogalmak** buta-1,3-dién, izoprén
Anyagszerkezet		**Kulcsfogalmak** a konjugált kettős kötés fogalma (delokalizáció)
		Gondolkodási művelet Értse a buta-1,3-dién téralkatát.

Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** polimerizációjuk, halmazállapotuk, színük (butadién,izoprén), addíciós reakcióik

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a butadién és az izoprén [1,2]- és [1,4]-addícióját, valamint az izoprén [3,4]-addíciójátbrómmal, a butadién és az izoprén [1,4]-polimerizációját.
Felhasználás		**Kulcsfogalmak** műgumi
3.2.3.2 Természetes poliének	**Kulcsfogalmak** kaucsuk, gumi, vulkanizálás	**Kulcsfogalmak** karotinoidok
		Gondolkodási művelet Értelmezze a kaucsuk és a vulkanizált kaucsuk(gumi, ebonit) közötti szerkezeti különbséget. Értelmezze a karotinoidok színének molekulaszerkezeti magyarázatát.
3.2.4 Alkinok	**Kulcsfogalmak** alkin fogalma	**Kulcsfogalmak** az alkinok általános összegképlete
3.2.4.1 Etin (acetilén) Molekulaszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse az etin téralkatát, kötés- és molekulapolaritását.	**Gondolkodási művelet** Értse az etin kötésszögeit.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** az etin színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága (vízben, acetonban)	
	Gondolkodási művelet Értelmezze az etin fizikai tulajdonságait demonstráló egyszerű kísérleteket.	
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** az etin robbanékonysága, égése, addíciós reakciói	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse az etin reakciókészségét, a tökéletes égését (egyenlettel), értelmezze hidrogén-, HCl- és brómaddícióját. Értelmezze az etin kémiai tulajdonságait demonstráló egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse kormozó égésének okát, értelmezze savi sajátságát, a sóképzését nátriummal vízaddícióját éskörülményeit.
Előállítás		**Kulcsfogalmak** iparban metánból, laboratóriumban kalcium-karbidból (kísérlet, reakcióegyenlet)
Felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az etin felhasználásával, jelentőségével kapcsolatos információkat.	
3.2.5 Aromás szénhidrogének	**Kulcsfogalmak** aromás vegyület	
Nevezéktan		**Kulcsfogalmak** arilcsoportok (fenil, benzil), orto-, meta-,para-helyzet
		Gondolkodási művelet Ismerje a benzol egyszerű származékainakelnevezését.
3.2.5.1 Benzol Molekulaszerkezet	**Kulcsfogalmak** hat delokalizált elektron	**Kulcsfogalmak** delokalizált π-elektronok
	Gondolkodási művelet Értelmezze a térszerkezetét, polaritását.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az aromás jelleg energiaviszonyait. Értelmezze a C-C kötési energiát és a kötéstávolságotmás szénhidrogénekhez viszonyítva.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a benzol színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága, kormozó égése, szubsztitúciós reakciói	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse a benzol reakciókészségét, a halogén-szubsztitúcióját.	**Gondolkodási művelet** Értse a kormozó égés magyarázatát, nitrálását (areakciók körülményeivel).
Előállítás		**Kulcsfogalmak** a benzol előállítása aromatizációval(benzinreformálás)
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** rákkeltő hatás	
3.2.5.2 Toluol,sztirol		**Kulcsfogalmak** a toluol és a sztirol képlete, halmazállapota
		Gondolkodási művelet Értse a sztirol polimerizációját.
Felhasználás		**Kulcsfogalmak** oldószer (toluol: benzol helyett is), műanyag (polisztirol: PS), származékaik: robbanószerek(TNT)
3.2.5.3 Naftalin Molekulaszerkezet		**Kulcsfogalmak** 10 delokalizált π-elektron (a naftalinmolekulában)
		Gondolkodási művelet Értelmezze a naftalinmolekulában az aromás jellegetés hasonlítsa össze a benzoléval.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a naftalin színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága,szublimációja, a naftalin szubsztitúciós reakciói
		Gondolkodási művelet Értse a naftalin olvadáspontja és az oldhatóságaanyagszerkezeti magyarázatát.
Felhasználás		**Kulcsfogalmak** molyriasztó, műanyagok, festékek alapanyaga

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szénhidrogénekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.3 Halogéntartalmú szerves vegyületek		
Elnevezés		**Kulcsfogalmak** alkil-halogenid, szabályos elnevezés, rendűségük
		Gondolkodási művelet Ismerje a tanult szénhidrogénekből származtatottvegyületek elnevezését.
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a tanult vegyületek polaritását.	**Gondolkodási művelet** Értse polaritásukat.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a tanult vegyületek halmazállapota, oldékonysága	**Kulcsfogalmak** a tanult vegyületek halmazállapota, oldékonysága
		Gondolkodási művelet Értse a halogéntartalmú szerves vegyületek molekulatömegének és polaritásának kapcsolatát afizikai tulajdonságaikkal. Hasonlítsa össze a halogéntartalmú szerves vegyületek olvadás- és forráspontját, valamintoldhatóságát az azonos szénatomszámú szénhidrogénekével.
Kémiai reakciók		**Kulcsfogalmak** polimerizációjuk (vinil-klorid, tetrafluor-etén),szubsztitúció, elimináció, Zajcev-szabály
		Gondolkodási művelet Értelmezze a Zajcev-szabályt, az elimináció és aszubsztitúció kapcsolatát az alkalmazott körülményekkel. Elemezze egyszerűbb alkil-halogenidekszubsztitúciós és eliminációs reakcióit.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Előállítás		**Gondolkodási művelet** Ismerje különböző alkil-halogenidek előállításimódjait.
Felhasználás	**Kulcsfogalmak** oldószer (kloroform, szén-tetraklorid), hajtógáz, hűtőfolyadék (freon-12), műanyag (teflon, PVC)	
Élettani, környezetihatás	**Kulcsfogalmak** a halogéntartalmú szerves vegyületek környezetvédelmi vonatkozásai (ózonlyuk, savas eső), mérgező hatásuk	
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a halogéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.
3.4 Oxigéntartalmú szerves vegyületek		
Egyszerű funkciós csoportok	**Kulcsfogalmak** hidroxil-, éter-, oxocsoport (karbonilcsoport)	
	Gondolkodási művelet Ismerje fel az egyszerű funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
Összetett funkciós csoportok és származtatásuk	**Kulcsfogalmak** karboxil-, észtercsoport	
	Gondolkodási művelet Ismerje fel az összetett funkciós csoportokat a konstitúciós képletben.	
Vegyületcsoportok	**Kulcsfogalmak** alkohol, éter, aldehid, keton, észter és karbonsav	**Kulcsfogalmak** fenol
	Gondolkodási művelet Sorolja csoportba az adott konstitúciójú vegyületeket.	
3.4.1 Hidroxivegyületek	**Kulcsfogalmak** alkohol fogalma	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.4.1.1 Alkoholok		**Gondolkodási művelet** Értse az egyértékű, telített, nyílt láncú alkoholokáltalános képletét. Állapítsa meg a rendűséget és az értékűséget.
Nevezéktan	**Kulcsfogalmak** az alkoholok elnevezésének szabályai (alkil-alkohol, szabályos név), az alkoholok triviális nevei (faszesz, borszesz, glikol, glicerin)	
	Gondolkodási művelet Ismerje az egyszerűbb alkoholok elnevezését, a név alapján a konstitúció felírását.	
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse az alkoholok polaritását, hidrogénkötésre való hajlamát.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a tanult alkoholok színe, szaga, sűrűsége, halmazállapota, oldhatósága	
		Gondolkodási művelet Értse a hidroxilcsoport és a szénlánc szerepét azolvadáspont, a forráspont és az oldhatóság meghatározásában. Viszonyítsa a különböző alkoholok olvadás- és forráspontját a megfelelő moláris tömegű alkánokéhoz, becsülje meg a különböző alkoholokolvadás- és forráspont-viszonyait, oldhatóságát.
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** a tanult alkoholok reakciója szerves savakkal, az égésük, az alkoholok oldatának kémhatása	**Kulcsfogalmak** az alkoholok reakciója szerves és szervetlen savakkal(észterképzés), égésük, a primer és a szekunder alkoholok oxidációja, sav-bázis sajátságaik, reakciójuk nátriummal, éterképződés és vízelimináció

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Magyarázza az alkoholok reakcióit az etanol példáján. Értelmezze az alkoholok oldhatóságával, kémiai tulajdonságaival kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a propán-2-ol oxidációját. Értse az alkoholok oldatának kémhatását. Értelmezze az alkoholok kémiai reakcióit a megadottvegyületek esetében, a reakciók jelölését általánosanis.
Előfordulás		**Kulcsfogalmak** észterekben, kötötten
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** az etanol és a metanol mérgező hatása	**Kulcsfogalmak** a glikol mérgező hatása
Előállítás	**Kulcsfogalmak** etanol előállítása eténből, illetve erjesztéssel	**Kulcsfogalmak** metanol szintézisgázból
	Gondolkodási művelet Értse és írja fel az előállítási egyenleteket.	
Felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze az előfordulásukkal, előállításukkal, felhasználásukkal, kapcsolatos információkat.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a felhasználásukkal kapcsolatos tulajdonságokat és tudománytörténeti vonatkozásaikkal (Alfred Nobel) kapcsolatosinformációkat.
3.4.1.2 Fenolok		**Kulcsfogalmak** fenolok fogalma
3.4.1.2.1 Fenol Anyagszerkezet		**Kulcsfogalmak** fenol
		Gondolkodási művelet Értse a polaritását, a hidrogénkötésre való hajlamátés a téralkatát.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a fenol halmazállapota, színe, szaga, oldhatósága
Kémiai reakciók		**Kulcsfogalmak** a fenol sav-bázis sajátságai, sóképzése

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értelmezze a fenol reakcióját vízzel, nátrium-hidroxiddal (a termékek elnevezésével). Értelmezze a fenol savi erősségét az etanolhoz és aszénsavhoz viszonyítva, valamint az oxidációval szembeni érzékenységét.
Élettani hatás		**Kulcsfogalmak** baktériumölő, mérgező
Felhasználás		**Kulcsfogalmak** fertőtlenítőszer, műanyaggyártás
3.4.2 Éterek		
Nevezéktan	**Kulcsfogalmak** étercsoport	**Kulcsfogalmak** elnevezésük, csoportnevek + éter
		Gondolkodási művelet Nevezze el az egyszerűbb étereket.
Anyagszerkezet		**Gondolkodási művelet** Értse a polaritásukat.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** oldhatóságuk, szaguk, halmazállapotuk a dietil-éterpéldáján, a dietil-éter gyúlékonysága
		Gondolkodási művelet Viszonyítsa az éterek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát a megfelelő moláris tömegűalkoholokéhoz és alkánokéhoz.
Előállítás		**Kulcsfogalmak** szimmetrikus és vegyes éterek előállítása
		Gondolkodási művelet Értse a dietil-éter előállítását etanolból, a reakciókörülményeit.
Felhasználás		**Kulcsfogalmak** a dietil-éter felhasználása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.4.3 Oxovegyületek Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** aldehidek (formilcsoport), ketonok (ketocsoport)	
Nevezéktan	**Kulcsfogalmak** szabályos név (alkanal, alkanon, csoportnevek + keton), triviális név (formaldehid, acetaldehid, aceton)	**Kulcsfogalmak** triviális név (benzaldehid, akrolein)
	Gondolkodási művelet Ismerje a tanult triviális nevek szabályos elnevezésének megadását.	**Gondolkodási művelet** Ismerje az egyszerűbb oxovegyületek elnevezését.
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse az oxocsoport polaritását.	
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** az oxovegyületek halmazállapota, oldhatósága a tanult vegyületek esetében	
		Gondolkodási művelet Viszonyítsa az oxovegyületek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát az azonos szénatomszámú alkoholokéhoz és éterekéhez.
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** az oxovegyületek oxidációja	**Kulcsfogalmak** az oxovegyületek redukciója alkohollá, addíciósreakcióik
	Gondolkodási művelet Értse a formaldehid, az acetaldehid és az aceton oxidálhatósága közötti különbségeket (ezüsttükörpróba, Fehling-reakció). Értelmezze az oxovegyületekkel kapcsolatos egyszerű kísérleteket, írja fel a redoxi-sajátságokkal kapcsolatos egyenleteket az acetaldehid és az aceton példáján.	**Gondolkodási művelet** Értse a formaldehid, az acetaldehid és az acetonredukcióját, a paraformaldehid keletkezését. Értelmezze az egyszerű oxovegyületek redoxiátalakítását. Írja fel az aldehidek ezüsttükörpróbájának és Fehling-reakciójának egyenletét (általánosan is).
Előállítás		**Kulcsfogalmak** formaldehid (metanolból)

Felhasználás	**Kulcsfogalmak** formaldehid (tartósítás, műanyagipar), aceton (oldószer)	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a formalin összetételét.
Élettani hatás	**Kulcsfogalmak** formaldehid (sejtméreg, baktériumölő hatás), aceton (cukorbetegség, alkoholizmus)	
3.4.4 Karbonsavak Csoportosítás		**Kulcsfogalmak** a karbonsavak csoportosítása értékűség és szénlánc szerint, a telített, nyílt szénláncú monokarbonsavakáltalános képlete
		Gondolkodási művelet Sorolja csoportokba a tanult karbonsavakat.
Nevezéktan	**Kulcsfogalmak** a karbonsavak szabályos neve, triviális neve (hangyasav, ecetsav, palmitinsav, sztearinsav, olajsav), karboxilcsoport, savmaradék, a hangyasav és az ecetsav savmaradékának neve	**Kulcsfogalmak** a karbonsavak triviális neve (vajsav, oxálsav, benzoesav, tereftálsav), acilcsoport, a hangyasav ésaz ecetsav acilcsoportjának neve
		Gondolkodási művelet Ismerje az egyszerűbb karbonsavmolekulák acilcsoportjának és savmaradékának elnevezését, aszabályos név megadását az adott képlet alapján.
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a karboxilcsoport polaritását.	**Gondolkodási művelet** Értse a karbonsavak dimerizációját.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a karbonsavak színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága a tanult vegyületek esetén	
	Gondolkodási művelet Értse a hidrogénkötés és a szénlánc szerepét a karbonsavak olvadás- és forráspontja, valamint oldhatósága meghatározásában.	**Gondolkodási művelet** Viszonyítsa a karbonsavak olvadás- és forráspontját,valamint oldhatóságát a megfelelő moláris tömegű alkoholokéhoz és észterekéhez.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** a karbonsavak sav-bázis sajátságai, észterképződés	**Kulcsfogalmak** a hangyasav redukáló sajátsága, redukciója primeralkohollá
	Gondolkodási művelet Értse az ecetsav reakcióját nátriummal, nátrium-hidroxiddal, nátrium-hidrogén-karbonáttal, a hidrogén-kloridhoz viszonyított savi erősségét, az etanol és ecetsav egyensúlyi reakcióját. Értelmezze a karbonsavakkal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a savi erősség változását a homológ sorban, azecetsavnak a fenolhoz viszonyított savi erősségét. Írja fel és értelmezze a hangyasav ezüsttükörpróbájának egyenletét, a hangyasavreakcióját brómos vízzel. Írja fel a karbonsavak sóképzésének egyenleteit, valamint alkoholokkal való észteresítési reakcióit.
Előállítás	**Gondolkodási művelet** Értse az ecetsav előállításának folyamatait etanolból.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a karbonsavak előfordulásával, felhasználásával és tudománytörténeti vonatkozásaival kapcsolatos információkat.	
3.4.4.1 Egyéb funkciós csoportot tartalmazó karbonsavak		**Kulcsfogalmak** tejsav, borkősav, szalicilsav, citromsav, piroszőlősav
	Gondolkodási művelet Ismertesse Szent-Györgyi Albert munkásságának jelentőségét, tudja, hogy Szent-Györgyi Albert magyar Nobel-díjas tudós volt.	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az egyéb funkciós csoportot tartalmazókarbonsavak előfordulásával, felhasználásával és tudománytörténeti vonatkozásaival kapcsolatos információkat.
3.4.4.2 A karbonsavak sóiFelhasználás	**Kulcsfogalmak** elnevezésük, halmazállapotuk	
	Gondolkodási művelet Értse a szappan tisztító hatását.	
3.4.5 Észterek Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** csoportosítás az alkoholhoz kapcsolódó sav típusa szerint	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.4.5.1 Karbonsav-észterek Nevezéktan	**Gondolkodási művelet** Ismerje az etil-acetát nevét, szerkezetét.	**Gondolkodási művelet** Ismerje az egyszerűbb karbonsav-észterekelnevezését.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a gyümölcsészterek és a viaszok halmazállapota, szaga, oldhatósága	
		Gondolkodási művelet Viszonyítsa karbonsavészterek olvadás- és forráspontját, valamint oldhatóságát az azonosmoláris tömegű karbonsavakéhoz és oxovegyületekéhez.
Kémiai reakció	**Kulcsfogalmak** a karbonsav-észterek hidrolízise és lúgos hidrolízise az etil-acetát példáján	
	Gondolkodási művelet Értse az etil-acetát hidrolízisét. Értelmezze az etil-acetáttal kapcsolatos egyszerű kísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Írja fel az egyszerűbb karbonsav-észterek hidrolízisének és lúgos hidrolízisének egyenletét. Értelmezzen a karbonsav-észterekkel kapcsolatosegyszerű kísérleteket.
Előállítás	**Gondolkodási művelet** Ismerje az etil-acetát előállítását karbonsavból és alkoholból.	**Gondolkodási művelet** Ismerje a karbonsav-észterek előállításátkarbonsavból és alkoholból.
Felhasználás	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a karbonsav-észterek előfordulásával, felhasználásával kapcsolatos információkat.	
Zsírok, olajok (gliceridek)	**Kulcsfogalmak** zsír és olaj fogalma, általános szerkezetük, halmazállapotuk, oldhatóságuk, biológiai jelentőségük, lúgos hidrolízisük	**Kulcsfogalmak** zsír és olaj hidrolízise

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értelmezze a zsírok és olajok eltérő halmazállapotát.Értelmezze a zsírok, olajok lúgos hidrolízisét (elszappanosítás), a telítetlenség kimutatását. Írja fel tetszőleges glicerid lúgos hidrolízisének éshidrolízisének egyenletét.
3.4.5.2 Szervetlen-sav-észterek		**Kulcsfogalmak** nitroglicerin (robbanóanyag, gyógyszer), szulfátészterek (mosószer), foszfátészterek (biológiaiszerep)
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az oxigéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.5 Nitrogéntartalmú szerves vegyületek		
3.5.1 Aminok	**Kulcsfogalmak** az aminok funkciós csoportja	
Csoportosítás		**Kulcsfogalmak** értékűségük, rendűségük, az egyértékű, nyílt láncúalkil-aminok homológ sorának általános képlete
		Gondolkodási művelet Ismerje fel az aminok értékűségét, a rendűségét.
Elnevezés	**Kulcsfogalmak** az aminok elnevezésének szabályai	**Kulcsfogalmak** triviális név (anilin)
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** színük, szaguk, halmazállapotuk, oldhatóságuk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Ismerje az egy, két és három szénatomos aminok elnevezését.	**Gondolkodási művelet** Ismerje az egyszerűbb aminok elnevezését és csoportba sorolását a képlet alapján, a név alapján aképlet felírását. Értelmezze az aminok olvadás- és forráspontjának, valamint oldhatóságának halmazszerkezeti okait, azanilin oldhatóságát. Hasonlítsa össze az izomer aminok (primer, szekunder, tercier) forráspontját egymással és amegfelelő moláris tömegű alkánokéval.
Kémiai reakciók	**Kulcsfogalmak** sav-bázis sajátságaik.	**Kulcsfogalmak** amidképzés.
		Gondolkodási művelet Értse a metil-amin reakcióját vízzel, hidrogén-kloriddal, a keletkezett só elnevezését. Értelmezze az alkil- és aril-aminok reakcióját vízzel és hidrogén-kloriddal.
3.5.2 Aminosavak	**Kulcsfogalmak** aminosav fogalma	
Példák	**Kulcsfogalmak** glicin	
Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** az aminosavak csoportosítása az oldalláncok fajtái szerint	
Szerkezet	**Kulcsfogalmak** az α-aminosav általános szerkezete	**Kulcsfogalmak** kiralitásuk, a természetes eredetű aminosavakkonfigurációja
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** halmazállapotuk, amfoter jellegük	
	Gondolkodási művelet Értelmezze ikerionos szerkezetüket a glicin példáján. Értse a glicin olvadáspontjának magyarázatát.	**Gondolkodási művelet** Értelmezze a glicin sósavval, nátrium-hidroxiddalvaló reakcióját.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Előfordulás	**Kulcsfogalmak** előfordulás a fehérjékben, kötötten	
		Gondolkodási művelet Becsülje meg a természetes eredetű aminosavak polaritását, sav-bázis tulajdonságát képlet alapján.
3.5.3 Savamidok	**Kulcsfogalmak** savamidok funkciós csoportja	
Elnevezés	**Kulcsfogalmak** a savamidok elnevezésének szabályai, a savamidok triviális nevei (formamid, acetamid, karbamid)	**Kulcsfogalmak** a savamidok delokalizált π-elektronrendszere
		Gondolkodási művelet Nevezze el az egyszerűbb amidokat.
Anyagszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a savamidok polaritását.	**Gondolkodási művelet** Értse a savamidok síkalkatú σ-vázát.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a savamidok halmazállapota	**Kulcsfogalmak** a savamidok oldhatósága
	Gondolkodási művelet Értse a savamidok olvadáspontjának halmazszerkezeti magyarázatát.	**Gondolkodási művelet** Viszonyítsa a savamidokban a hidrogénkötéserősségét a megfelelő moláris tömegű karbonsavakhoz.
Kémiai reakciók		**Gondolkodási művelet** Ismerje a savamidok savas hidrolízisét, sav-bázistulajdonságaikat.
3.5.4 Nitrogéntartalm úheterociklusos vegyületek 3.5.4.1 Piridin		**Kulcsfogalmak** a piridin konstitúciója, aromás elektronrendszere
		Gondolkodási művelet Értse a piridin polaritását.

Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a piridin színe, szaga, halmazállapota, oldhatósága,sav-bázis sajátságai, szubsztitúciós hajlama

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értelmezze az piridin olvadáspontját és azoldhatóságát. Értse a piridin reakcióját vízzel és hidrogén-kloriddal, a halogénszubsztitúcióját, afolyamat körülményeit. Értelmezze a piridin benzolhoz viszonyítottszubsztitúciós hajlamát.
Jelentőség		**Kulcsfogalmak** a piridint több vitamin, enzim, gyógyszer tartalmazza
3.5.4.2 Pirimidin		**Kulcsfogalmak** a pirimidin konstitúciója, aromás elektronrendszere
		Gondolkodási művelet Értse a pirimidin polaritását.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a pirimidin halmazállapota, oldhatósága, sav-bázissajátságai
		Gondolkodási művelet Értelmezze a pirimidin oldhatóságát.
Jelentőség		**Kulcsfogalmak** a pirimidinszármazékok nukleotidalkotók
3.5.4.3 Pirrol		**Kulcsfogalmak** a pirrol konstitúciója, aromás elektronrendszere
		Gondolkodási művelet Értse a pirrol polaritását.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** a pirrol halmazállapota, oldhatósága, sav-bázissajátságai, szubsztitúciós hajlama

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Értse a pirrol oldhatóságát, olvadáspontját piridinéhez viszonyítva, a szubsztitúcióját brómmal.Értelmezze a reakció körülményeit, a szubsztitúcióskészségét a benzoléhoz viszonyítva.
Jelentőség		**Kulcsfogalmak** porfirinváz (klorofill, hemoglobin)
3.5.4.4 Imidazol		**Kulcsfogalmak** az imidazol konstitúciója, aromás elektronrendszere
		Gondolkodási művelet Értelmezze az imidazol polaritását.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** az imidazol amfoter jellege, halmazállapota,oldhatósága
		Gondolkodási művelet Értse az imidazol amfoter sajátságát, az oldhatóságátés az olvadáspontját, az olvadáspontjának a pirroléhoz viszonyított értékét, reakcióját savval,bázissal.
Jelentőség		**Kulcsfogalmak** az imidazol fehérjék oldalláncában protonátvivőszerepet játszik
3.5.4.5 Purin		**Kulcsfogalmak** a purin konstitúciója, aromás elektronrendszere
Jelentőség		**Kulcsfogalmak** a purinszármazékok nukleotidalkotók
3.5.5 Gyógyszerek, drogok, hatóanyagok		**Kulcsfogalmak** a gyógyszerek és drogok élettani, pszichikai hatása

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a nitrogéntartalmú szerves vegyületekről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk (pl. a szenvedélybetegségek) értelmezésében.
3.6 Szénhidrátok		
Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** mono-, di- és poliszacharidok	
3.6.1 Monoszacharidok Összetétel		**Kulcsfogalmak** általános összegképletük ($C_nH_{2n}O_n$ ($3 \leq n \leq 7$))
Funkciós csoportok	**Kulcsfogalmak** polihidroxi-oxovegyületek, gyűrűs formában étercsoport	
	Gondolkodási művelet Ismerje fel a tanult monoszacharidokat megadott konstitúció alapján.	**Gondolkodási művelet** Ismerje fel a monoszacharidot megadott konstitúcióalapján.
Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** a tanult monoszacharidok csoportosítása oxocsoport szerint és szénatomszám szerint	**Kulcsfogalmak** a monoszacharidok csoportosítása oxocsoport szerintés szénatomszám szerint
Molekulaszerkezet	**Kulcsfogalmak** nyílt láncú és gyűrűs konstitúció, glikozidos hidroxilcsoport a tanult szénhidrátok esetében	**Kulcsfogalmak** nyílt láncú és gyűrűs konstitúció, glikozidoshidroxilcsoport
		Gondolkodási művelet Értse a gyűrűvé záródást.
Izoméria		**Kulcsfogalmak** D- és L-konfiguráció
		Gondolkodási művelet Állapítsa meg a királis szénatomok és az izomerek számát.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a tanult monoszacharidok halmazállapota, íze, vízoldhatósága, az aldózok redukáló hatása, karamellizálódásuk és elszenesítésük	**Kulcsfogalmak** a monoszacharidok halmazállapota, íze, vízoldhatósága, az aldózok redukáló hatása, karamellizálódásuk és elszenesítésük, a ketózokátizomerizálódása, észteresítésük
	Gondolkodási művelet Értse a tanult monoszacharidok olvadáspontjának és oldhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát. Értelmezzen a tanult monoszacharidokkal kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a monoszacharidok olvadáspontjának és oldhatóságának anyagszerkezeti magyarázatát. Értelmezzen a monoszacharidokkal kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket. Értelmezze a Fehling-és ezüsttükör-próba egyenletét általánosan is.
3.6.1.1 Glicerin-aldehid		**Kulcsfogalmak** összegképlete, konstitúciója, jelentősége a szénhidrátok lebontásában és szintézisében
		Gondolkodási művelet Értse az enantiomerpárt.
3.6.1.2 1,3-dihidroxi-aceton		**Kulcsfogalmak** az 1,3-dihidroxi-aceton összegképlete, konstitúciója,jelentősége a szénhidrátok lebontásában és szintézisében
3.6.1.3 Ribóz és2-dezoxi-ribóz		**Kulcsfogalmak** a ribóz és a dezoxiribóz összegképlete, jelentőségüka nukleotidok építőköveiként
		Gondolkodási művelet Értse a nyílt láncú és gyűrűs konstitúciójukat, aD-konfigurációt, jelölésüket.
3.6.1.3 Glükóz (szőlőcukor)	**Kulcsfogalmak** a glükóz összegképlete	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Molekulaszerkezet	**Gondolkodási művelet** Értse a glükózmolekula nyílt láncú és gyűrűs konstitúcióját.	**Gondolkodási művelet** Értse a glükóz D-konfigurációját, jelölését, szék-konformációját, izomerizációját vizes oldatban,α-, *β*-anomerjeit és stabilitásukat.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a glükóz színe, íze, halmazállapota, oldhatósága	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a glükóz fizikai tulajdonságait. Értse az ezüsttükörpróbát, a Fehling-próbát.	**Gondolkodási művelet** Értse az ezüsttükörpróba és a Fehling-próbareakcióegyenletét.
Előfordulás , jelentőség	**Kulcsfogalmak** a glükóz a sejtek elsődleges energiaforrása, vércukorszint (1 g/dm^3), kötött állapotban a legelterjedtebb szénvegyület	
3.6.1.4 Fruktóz (gyümölcscukor)	**Kulcsfogalmak** a fruktóz összegképlete, előfordulása gyümölcsök nedvében, kötötten a répacukorban	
		Gondolkodási művelet Értse a nyílt láncú és gyűrűs konstitúcióját, D-konfigurációját, jelölését, az izomerizációjátszőlőcukorrá.
3.6.2 Diszacharidok Származtatásuk	**Kulcsfogalmak** a diszacharidok származtatása monoszacharidokból, összegképletük	
		Gondolkodási művelet Írja fel a konstitúciós képletüket, a hidrolízisüketegyenlettel.
Tulajdonságok	**Kulcsfogalmak** a diszacharidok színe, halmazállapota, oldhatósága	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse a halmazállapotuk és vízoldhatóságuk magyarázatát. Értelmezzen a diszacharidokkal kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a redukáló sajátságuk feltételét.
3.6.2.1 Maltóz	**Kulcsfogalmak** a maltóz összegképlete, alkotórészei, halmazállapota, íze, oldhatósága, előfordulása szabadon, illetve kötött állapotban (keményítő)	**Kulcsfogalmak** a maltóz konstitúciója, konfigurációja, jelölése,konformáció, redukáló hatása
3.6.2.2 Cellobióz	**Kulcsfogalmak** a cellobióz összegképlete, alkotórészei, halmazállapota, íze, oldhatósága, előfordulása kötött állapotban (cellulóz)	**Kulcsfogalmak** a cellobióz konstitúciója, konfigurációja, jelölése,konformáció, redukáló hatása
3.6.2.3 Szacharóz (répacukor, nádcukor) Szerkezet	**Kulcsfogalmak** a szacharóz összegképlete, alkotórészei	**Kulcsfogalmak** a szacharóz konstitúciója, konfigurációja, jelölése,konformáció
Tulajdonságai	**Kulcsfogalmak** a szacharóz halmazállapota, íze, oldhatósága	**Kulcsfogalmak** a szacharóz nem redukáló
		Gondolkodási művelet Értse a redukáló hatás hiányának magyarázatát.
Jelentőség	**Kulcsfogalmak** táplálék, növények	
3.6.3 Poliszacharidok	**Kulcsfogalmak** a poliszacharidok származtatása	**Kulcsfogalmak** a poliszacharidok általános képlete
		Gondolkodási művelet Ismerje fel a poliszacharidot konstitúciós képletealapján.
Tulajdonságok		**Kulcsfogalmak** nem redukálók
		Gondolkodási művelet Értse a redukáló hatás hiányának magyarázatát.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Hidrolízisük	**Kulcsfogalmak** a poliszacharidok enzimes és savas hidrolízise	
	Gondolkodási művelet Értelmezze a hidrolízisük termékeit.	**Gondolkodási művelet** Írja fel a hidrolízisük egyenletét.
3.6.3.1 Cellulóz	**Kulcsfogalmak** a cellulóz alkotórészei, számuk nagyságrendje, lánckonformációja, halmazállapota, oldhatósága, szerepe (vázpoliszacharid), felhasználása (textil- és papíripar)	
		Gondolkodási művelet Értse a cellulóz oldhatóságának szerkezetimagyarázatát.
3.6.3.2 Keményítő	**Kulcsfogalmak** a keményítő alkotórészei, számuk nagyságrendje, amilóz, amilopektin, lánckonformációja, halmazállapota, oldhatósága, élettani szerepe (tartalék tápanyag), felhasználás (textil- és élelmiszeripar, ragasztógyártás)	
	Gondolkodási művelet Értse a kimutatását jóddal.	**Gondolkodási művelet** Értse az oldhatóság szerkezeti magyarázatát, akimutatás szerkezeti magyarázatát.
3.6.4 Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a szénhidrátokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.7 Fehérjék		
Szerkezet	**Kulcsfogalmak** α-aminosavak, peptidkötés, primer struktúra (aminosav-szekvencia), szekunder struktúra, β-redő (fibroin), α-hélix (keratin); tercier struktúra, fibrilláris és globuláris fehérjék	**Kulcsfogalmak** kvaterner struktúra

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse a dipeptid származtatását, a polipeptidlánc általános szerkezetének jelölését.	**Gondolkodási művelet** Ismertesse Emil Fischer és Frederick Sangermunkásságának jelentőségét. Értelmezze a β-konformációt és az α-hélixet, a kölcsönhatásokat apolipeptidlánc amidcsoportja, illetve oldalláncai között (a másodlagos, a harmadlagos és a negyedleges szerkezet esetén).
Kimutatás, reakciók	**Kulcsfogalmak** reverzibilis és irreverzibilis koaguláció	**Kulcsfogalmak** biuretpróba, xantoprotein-reakció
	Gondolkodási művelet Értelmezze a kicsapódási reakciókat. Értelmezze a fehérjékkel kapcsolatos egyszerű kémcsőkísérleteket.	**Gondolkodási művelet** Értse a fehérjék kimutatási reakcióit.
Jelentőség	**Kulcsfogalmak** szerkezeti anyagok, enzimek, hormonok, immunanyagok, transzportmolekulák, mozgásért felelős fonalak, energiahordozók (végső energiatartalék)	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a fehérjékről tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.8 Nukleinsavak		
Építőelemek		**Kulcsfogalmak** a nukleinsavak hidrolízisének termékei
Konstitúció		**Kulcsfogalmak** a nukleotid szerkezete, a polinukleotidlánckialakulása
		Gondolkodási művelet Értse az alkotórészek kapcsolódását egy nukleotidban, a polinukleotidlánc sematikusjelölését. Ismertesse Frederick Sanger munkásságának tudományos jelentőségét.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
DNS, RNS		**Kulcsfogalmak** eltérés az alkotóelemek összetételében, a purin- és a pirimidinbázisok neve, eltérés a polinukleotidláncok számában, konformációjában, hidrogénkötések a láncban és a láncok között, a két lánc ellentétes irányítottsága a DNS esetében, összefüggés a bázisokszámában, komplementer fogalma, kettős hélix különbség a biokémiai jelentőségben
		Gondolkodási művelet Állapítsa meg a komplementerlánc bázissorrendjét.Ismertesse Watson és Crick munkásságának tudományos jelentőségét.
Egyéb		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a nukleinsavakról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk (pl. a mutációk,a mutagén hatások) értelmezésében.
3.9 Műanyagok		
Csoportosítás	**Kulcsfogalmak** a műanyagok csoportosítása eredet szerint (természetes, szintetikus), feldolgozás szerint (hőre lágyuló, hőre keményedő)	**Kulcsfogalom** a műanyagok csoportosítása eredet szerint (szervesvagy szervetlen láncú)
3.9.1 Természetes alapú műanyagok	**Kulcsfogalmak** gumi	**Kulcsfogalmak** ebonit
3.9.2 Szintetikusan előállított műanyagok		**Kulcsfogalmak** csoportosítás az előállítás módja szerint(polimerizációs, polikondenzációs)
3.9.2.1 Polimerizáció sműanyagok	**Kulcsfogalmak** polietilén, teflon, PVC és felhasználásuk	**Kulcsfogalmak** polipropilén, polisztirol, plexi, műgumi ésfelhasználásuk

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		Gondolkodási művelet Írja fel a polimerizáció egyenletét adott monomeresetén.
3.9.2.2 Polikondenzáció sműanyagok		**Kulcsfogalmak** szilikonok, fenoplasztok (bakelit), aminoplasztok,poliészterek (terilén), poliamidok (nejlon), alapegységeik és felhasználásuk
3.9.2.3 Környezet-védelmi szempontok	**Kulcsfogalmak** savas eső, hulladékfelhalmozódás, hulladékégetés és újrahasznosítás, allergén hatásuk	
3.9.2.4. Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a műanyagokról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	
3.10 Energiagazdálkodás		
Energiaforrások	**Kulcsfogalmak** kőszén, kőolaj, földgáz, nem megújuló és megújuló energiaforrások	
	Gondolkodási művelet Értse az egyes energiaforrások használatának előnyeit és hátrányait. Értelmezze leírás alapján az adott megújuló energiaforrás (pl. nap-, szél-, víz- és geotermikus energia, biomassza) alkalmazását, előnyeit és hátrányait. Értelmezze leírás alapján az adott energiaforrás (pl. tüzelőanyag-cella) alkalmazását, előnyeit és hátrányait.	
Egyéb	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza az energiagazdálkodásról tanultakat a mindennapi jelenségek, információk értelmezésében.	

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1 Az anyagmennyiség	**Kulcsfogalmak** relatív atomtömeg, jele; relatív molekulatömeg, jele; anyagmennyiség, jele, mértékegysége; moláris tömeg, jele, mértékegysége; Avogadro-állandó, jele, értéke; sűrűség, jele, mértékegysége	
	Gondolkodási művelet Értse a moláris atomtömeg kapcsolatát a relatív atom- és molekulatömeggel, alkalmazza a következő összefüggéseket: $M = \frac{m}{n}$ $N_A = \frac{N}{n}$ $\rho = \frac{m}{V}$ Számítsa ki a relatív molekulatömeget a relatív atomtömegekből a képlet ismeretében, tudja megállapítani és jelölni az anyagok moláris tömegét, alkalmazni a tömeg, a részecskeszám, a térfogat és az anyagmennyiség közti összefüggéseket.	**Gondolkodási művelet** Számítsa ki a relatív atomtömeget az izotópok relatívatomtömegéből és előfordulási arányából.
4.2 Gázok	**Kulcsfogalmak** Avogadro törvénye, gázok moláris térfogata, moláris gáztérfogat, jele, mértékegysége és értéke standard légköri nyomáson és 25 °C-on, gázok sűrűsége, gázok relatív sűrűsége	**Kulcsfogalmak** ideális gázok állapotegyenlete

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	Gondolkodási művelet Értse és alkalmazza a következő összefüggéseket: $V_M = \frac{V}{n}$ $\rho = \frac{M}{V_M}$ $d = \frac{M_1}{M_2}$ Alkalmazza Avogadro törvényét, a gázok térfogatával, sűrűségével és relatív sűrűségével kapcsolatos fenti összefüggéseket a kémiai számításokban.	**Gondolkodási művelet** Értse és alkalmazza a következő összefüggést: $pV = nRT$ Alkalmazza az ideális gázok állapotegyenletét a kémiaiszámításokban.
4.3 Oldatok, elegyek, keverékek Oldatok, elegyek, keverékek összetétele	**Kulcsfogalmak** tömegszázalék, térfogatszázalék, anyagmennyiség-százalék (mólszázalék), anyagmennyiség-koncentráció, jelük és mértékegységük, az oldhatóság megadása tömegszázalékban és 100 g oldószerre vonatkoztatva	**Kulcsfogalmak** tömegtört, térfogattört, anyagmennyiségtört (móltört), tömegkoncentráció, jelük és mértékegységük

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	Emelt szint
	—	—
	—	—
	—	—
	—	—

	Gondolkodási művelet Értse és alkalmazza a következő összefüggéseket: · $\frac{m_B}{m}$ 100% (*m/m)* · $\frac{V_B}{V}$ 100% (*V/V)* · $\frac{n_B}{n}$ 100% (*n/n)* $c_B = \frac{n_B}{V_{oldat}}$ Alkalmazza a tömegszázalékkal kapcsolatos összefüggést a folyadékelegyek és porkeverékek összetételével kapcsolatban. Alkalmazza a térfogatszázalékkal kapcsolatos összefüggést a gázelegyek összetételével kapcsolatban. Alkalmazza az anyagmennyiség-százalékkal kapcsolatos összefüggést (és kapcsolatát a térfogatszázalékkal) a gázelegyek összetételével kapcsolatban. Alkalmazza az anyagmennyiség-koncentrációval kapcsolatos összefüggést az oldatok készítésével és egyéb, oldatokkal kapcsolatos feladatok megoldásánál. Számítson át kétféle oldhatósági adatot.	**Gondolkodási művelet** Értse és alkalmazza a következő összefüggéseket: $w_B = \frac{m_B}{m}$ $\varphi_B = \frac{V_B}{V}$ $x_B = \frac{n_B}{n}$ $\gamma_B = \frac{m_B}{V_{oldat}}$ Alkalmazza a tömegszázalékkal, a térfogatszázalékkal,illetve anyagmennyiség-százalékkal kapcsolatos összefüggést a folyadékelegyek, porkeverékek és gázelegyek összetételével kapcsolatban. Alkalmazza a tömegtörttel, térfogattörttel, illetve anyagmennyiségtörttel kapcsolatos összefüggést gáz-ésfolyadékelegyekkel kapcsolatos számításokban. Alkalmazza folyadékelegyeknél a térfogati kontrakciót.Alkalmazza a tömegkoncentrációval kapcsolatos összefüggést az oldatok készítésével kapcsolatos feladatok megoldásánál. Alkalmazza az oldhatósági adatokat az oldhatósághőmérsékletfüggésével kapcsolatos feladatokban kristályvízmentes és kristályvizes sók esetén.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Egyéb, oldatokkal kapcsolatos feladatok	**Gondolkodási művelet** Tudja, hogyan kell oldatot készíteni vízmentes anyagból és oldószerből, hígítással, töményítéssel, keveréssel.	**Gondolkodási művelet** Tudja, hogyan kell oldatot készíteni kristályvíztartalmúanyagból.
Gázelegyekkel kapcsolatos számítások		**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a kémiai számításokban az átlagos moláristömeg és a gázelegyek összetétele közötti kapcsolatot.
4.4 Számításoka képlettel és a kémiai egyenlettel kapcsolatban Összegképlet	**Kulcsfogalmak** az összegképlet jelentése	
	Gondolkodási művelet Értse a tapasztalati és a molekulaképlet közötti különbséget. Alkalmazza az összegképlet és a tömegszázalékos összetétel kapcsolatát a kémiai számításokban, tudja meghatározni a molekulaképletet a tömegszázalékos összetétel és a moláris tömeg ismeretében.	
Sztöchiometria	**Kulcsfogalmak** a kémiai egyenlet, termelési százalék, szennyezettség	
	Gondolkodási művelet Értse a kémiai egyenlet jelentéseit. Használjon a reakcióegyenleteket a sztöchiometriai számításokban. Alkalmazza az oldatok összetételével, a termelési százalékkal és a szennyezettséggel kapcsolatos összefüggéseket a kémiai számításokban.	**Gondolkodási művelet** Határozza meg porkeverékek és gázelegyek összetételét, szerves és szervetlen vegyületek összetételét (képletét) a reakcióegyenlet alapján.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.5 Termokémia	**Kulcsfogalmak** a reakcióhő és a képződéshő fogalma, jele, mértékegysége, Hess tétele	**Kulcsfogalmak** kötési energia, rácsenergia, hidratációs energia,ionizációs energia, elektronaffinitás
	Gondolkodási művelet Határozza meg a reakcióhőt a képződéshőkből. Használja a reakcióhőt az egyszerű sztöchiometriai számításokban.	**Gondolkodási művelet** Használja a kötési energia, a rácsenergia, a hidratációsenergia, az ionizációs energia és az elektronaffinitás adatokat reakcióhő és képződéshő kiszámításánál. Határozza meg a reakcióhőt, a képződéshőt egyszerűkörfolyamat segítségével.
4.6 Kémiai egyensúly		**Kulcsfogalmak** egyensúlyi koncentráció, kiindulási koncentráció
		Gondolkodási művelet Számítsa ki az egyensúlyi állandót az egyensúlyikoncentrációkból. Alkalmazza az egyensúlyi koncentráció, a kiindulási koncentráció, valamint az átalakulási százalék köztikapcsolatot.
4.7 Kémhatás	**Kulcsfogalmak** pH, vízionszorzat	**Kulcsfogalmak** K_s, K_b, disszociációfok
	Gondolkodási művelet Alkalmazza az egész számú pH és az erős savak és bázisok vizes oldatának $[H^+]$-ja és $[OH^-]$-ja közötti kapcsolatot a kémiai számításokban. Értse a vízionszorzatot: $K_v = [H^+] \cdot [OH^-]$.	**Gondolkodási művelet** Értse a következő összefüggéseket: $K_s = \frac{\overline{[H^+] \cdot [A^-]}}{[HA]}$ $K_b = \frac{\overline{[HB^+] \cdot [OH^-]}}{[B]}$

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
		$\alpha = \frac{c\ (\text{disszociált})}{c\ (\text{bemérési})}$ Végezzen a pH-val kapcsolatos egyszerű számításokaterős és gyenge savak, illetve bázisok esetén. Végezzen a közömbösítési reakciók alapján történő sztöchiometriai számításokat, oldjon meg a sav-bázistitrálással kapcsolatos feladatokat. Végezzen a különböző pH-jú erős sav-, illetve lúgoldatokösszekeverésével kapcsolatos egyszerű számításokat.
4.8 Elektrokémia	**Kulcsfogalmak** elektrolízis, standardpotenciál, elektromotoros erő	**Kulcsfogalmak** Faraday-törvények
	Gondolkodási művelet Értse következő összefüggést: $E_{MF} = \varepsilon_{katód} - \varepsilon_{anód}$ Számítsa ki az elektromotoros erőt standardpotenciálokból, illetve fordítva. Alkalmazza az elektrolízis tanult, illetve megadott elektródfolyamatait egyszerű sztöchiometriai számításokban.	**Gondolkodási művelet** Alkalmazza a Faraday-törvényt: $m = k \cdot I \cdot \Delta t$ $F = \frac{Q}{n_e}$, ahol F = 96500 C/mol Alkalmazza az elektrokémiai ismereteket (redoxi folyamatok irányának becslése) a sztöchiometriai számításokban, a feladatban megadott, illetve a tanultakból kikövetkeztethető elektródfolyamatokategyszerű sztöchiometriai számításokban. Alkalmazza a Faraday-törvényeket a sztöchiometriaiszámításokban tanult, illetve megadott elektródfolyamatok esetén.

Magyarázat a követelményekhez:

Kulcsfogalmak:

A kulcsfogalmak a tudományt és a tudást konstruáló alapfogalmak. A kulcsfogalmak segítséget adnak a tények, jelenségek gondolati éslogikai egységbe rendezéséhez. Olyan általános tudást hordoznak, amely új helyzetekben is hatékonyan alkalmazható. Az érettségi követelményekben megjelenített kulcsfogalmak alapként szolgálnak, vagyis szükségesek, de nem minden esetben elégségesek az adott gondolkodási művelet által meghatározott követelmények teljesítéséhez (minimális fogalmi követelmény).

Gondolkodási műveletek:

A gondolkodási szintek közül a magasabb rendű gondolkodás magában foglalja az alacsonyabb rendűt, tehát a követelményekben is ígykell értelmezni.
A gondolkodási műveletek szintjei:

- Emlékezés: A releváns információk előhívása a hosszú távú emlékezetből. Például: idézze fel, mutassa be, sorolja fel.
- Értelmezés: A jelentések értelmezése az instrukciók alapján. Például: értelmezze leírások alapján, értelmezze ábra alapján.
- Alkalmazás: A tanuló új módon használja fel az információkat, problémát felismer és megold. Például: mutassa be és hozzon példákat alkalmazási területeire.
- Elemzés: Annak meghatározása, hogy a részek milyen összefüggésben vannak egymással és a szerkezet céltudatos általánosítása. Egy probléma összetevőinek feltárása, összehasonlítása. A többféle forrásból származó ismeret mozgósítása egy probléma megoldása érdekében. A valóság rekonstruálása a meglévő ismeretek és a képzelőerő segítségével. Például: értelmezze a kísérletet ésmutassa be jelentőségét, értékelje a kockázatát, magyarázza a felhasználását, lássa a modell és a tapasztalható valós folyamatok összefüggéseit.
- Értékelés: Ítéletalkotás (természettudományos) érvek alapján arról, hogy egy emberi tevékenység összhangban áll-e valamely értékkel, normával. Például: lássa a lehetőségeit és alkosson véleményt a szerepéről, ismertessen érveket és ellenérveket.
- Alkotó gondolkodás: Különböző elemekből alkotni egy koherens egészet, újat létrehozni, vagy az elemek struktúráját átszervezni. Például: tervezzen kísérletet.

BIOLÓGIA

1. Bevezetés a biológiába

1.1.A biológia tudománya

1.2.Fizikai, kémiai alapismeretek

2. Egyed alatti szerveződési szint

2.1. Szervetlen és szerves alkotóelemek

2.2. Az anyagcsere folyamatai

2.3. Sejtalkotók (az eukarióta sejtben)

3. Az egyed szerveződési szintje

3.1. Nem sejtes rendszerek

3.3 Többsejtű eukarióták

3.4. Szövetek, szervek, szervrendszerek, testtájak

4. Az emberi szervezet

4.1. Homeosztázis, rendszerszemlélet

4.2. Kültakaró

4.3. A mozgás

4.4. A táplálkozás

4.5. A légzés

4.6. Az anyagszállítás

4.7. A kiválasztás

4.8. A szabályozás

4.9. Szaporodás és egyedfejlődés

5. Egyed feletti szerveződési szintek

5.1. Populáció

5.2. Életközösségek (élőhelytípusok)

5.3. Bioszféra

5.4. Ökoszisztéma

5.5. Környezet- és természetvédelem

5.6. Fenntarthatóság

6. Öröklődés, változékonyság, evolúció

6.1. Molekuláris genetika

6.2. Mendeli genetika

6.3. Evolúció

6.4. A bioszféra evolúciója

FÖLDRAJZ

1. Tájékozódás a földrajzi térben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
1.1. A térkép	Értelmezze a méretarány és az ábrázolt terület nagysága,valamint az ábrázolás részletessége közötti kapcsolatot. Ismertesse a domborzatábrázolás különböző módszereit.Ismerje fel térképen a domborzati formákat. Ismerje a földrajzi fokhálózat jellemzőit. Készítsen térképvázlatot, és alakítsa ki a jelrendszerét.	Ismerje a vetület fogalmát és a legelterjedtebb vetülettípusokat, hasonlítsa össze jellemzőiket.
1.2. Tájékozódás a térképen és a térképpel	Értelmezze a térkép jelei, színei és számai által közöltinformációkat, alkalmazza azokat. Olvasson le információkat különböző méretarányú és tartalmú térképekről, keresztmetszetekről és tömbszelvényekről, elemezze és vesse össze azokat. Végezzen összehasonlító elemzést tematikus térképekkel.Oldjon meg egyszerű számítási feladatokat a méretarány felhasználásával. Számítsa ki a viszonylagos magasságot térképiinformációk alapján. Mérjen és határozzon meg távolságot térképi egyenes és görbe vonal mentén különböző eszközök segítségével. Végezzen helymeghatározási és tájékozódási feladatokattérképen és térképpel.	Határozzon meg távolságot az Egyenlítő vagy valamely hosszúsági kör mentén a földrajzi fokhálózat segítségével.Számítson területet a méretarány felhasználásával. Azonosítsa a szintvonalas térképet az arról készítettkeresztmetszettel. Értelmezzen a Föld háromdimenziós megjelenítésétlehetővé tevő számítógépes programmal készült keresztmetszeteket, felszínmodelleket.
1.3. Távérzékelés éstérinformatika	Ismertesse a légi és az űrfelvételek felhasználásilehetőségeit. Azonosítson környezeti elemeket térképvázlattal vagy	Mutassa be a műholdfelvételek készítésének elvét, aműholdfelvételek típusait. Ismertesse a földrajzi információs rendszer (GIS) szerepét.

	térképpel történő összevetés alapján légi és űrfelvételeken.Ismerjen fel változásokat, folyamatokat és vonjon le következtetéseket különböző térképek és műholdfelvételek összehasonlításával. Ismerje a GPS működési elvét és jelentőségét.	

2. Tájékozódás a kozmikus térben és az időben

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. A Világegyetem	Ismerje a Tejútrendszer alakját, méreteit és a NaprendszerTejútrendszerben elfoglalt helyzetét. Igazodjon el a csillagászati időbeli és térbelinagyságrendekben. Különítse el a csillagok és a bolygók tartalmi jegyeit. Értelmezze a csillagképek látszólagosságát, mondjon példákat azokra.	Ismerje a Világegyetem keletkezésére vonatkozó,legszélesebb körben elfogadott elméletet. Ismerje a bolygók mozgásának törvényszerűségeit.
2.2. A Nap és kísérői	Sorolja fel a Naprendszert alkotó égitesttípusokat, ismerjeazok legfőbb jellemzőit. Ismertesse a Nap jellemzőit (átmérője, távolsága a Földtől, anyagi összetétele, belső és felszíni hőmérséklete). Mutassa be a Nap földi életet meghatározó szerepét. Sorolja fel a Föld- és a Jupiter-típusú bolygókat, ismerje aNaphoz viszonyított sorrendjüket, mutassa be közös és egyedi jellemzőiket. Ismertesse a Hold mozgásának sajátosságait. Azonosítsa kép vagy ábra alapján a holdfázisokat.Különböztesse meg a nap- és a holdfogyatkozás jelenségét, értse azok kialakulásának okait. Magyarázza meg a meteoroid, a meteor és a meteoritközötti különbséget.	Ismertesse a Nap gömbhéjas szerkezetét, a Nap szféráinakjelenségeit és ezek hatását a földi életre. Elemezzen a Naprendszer bolygóiról készült adatsorokatés végezzen azok alapján összehasonlításokat. Mutassa be a naptávolság, a hőmérséklet és azanyageloszlás összefüggéseit. Készítsen egyszerű ábrát a holdfázisokról, illetve a nap- ésholdfogyatkozásról. Jellemezze a Hold felszínét. Magyarázza meg a Hold légkörhiányánakkövetkezményeit. Mutassa be az üstökösök felépítését és mozgásukjellemzőit.

2.3. A Föld és mozgásai	Ismerje a Föld méreteit (sugár, Egyenlítő hossza). Ismertesse az eltérítő erő (Coriolis-erő) hatásait. Magyarázza meg a nappalok és az éjszakák váltakozását.Ismerje az égitestek látszólagos napi K-Ny-i járását, a forgás Ny-K-i irányát. Alkalmazza az alapvető átváltásokat: 15 hosszúsági fok =1 óra időkülönbség = 1 időzóna, 1 hosszúsági fok = 4 percidőkülönbség. Számítsa ki a helyi időt és a zónaidőt. Ismerje a keringés pályájának jellemzőit, a keringés idejét.Értelmezzen a keringéssel kapcsolatos ábrákat. Ismerje a tavaszi és az őszi nap-éj egyenlőség, a nyári és atéli napforduló fogalmát és időpontját. Értelmezze a forgástengely ferdesége és az évszakokkialakulása közötti összefüggést. Ismerje a Föld mozgásaihoz kapcsolódó időbeliléptékeket.	Ismerje a Föld alakja és tengely körüli forgása közöttiösszefüggést. Magyarázza meg a nappalok és az éjszakák hosszánakváltozását. Számítsa ki a Nap delelési magasságát a nevezetesidőpontokban bármely földrajzi helyen. Alkalmazza feladatmegoldás során a dátumválasztó vonalkövetkezményét.
2.4. Az űrkutatás		Mutassa be az űrkutatás legfontosabb mérföldköveit. Sorolja fel az űrkutatás eszközeit, és ismerje azok szerepét.Mutassa be a mesterséges égitestek jelentőségét a Naprendszer, a Tejútrendszer és más galaxisok, exobolygók megismerésében. Mondjon példákat az űrkutatás eredményeinek gyakorlatihasznosítására. Nevezzen meg az űrkutatáshoz kapcsolódó magyarvonatkozású eredményeket.

3. A geoszférák földrajza

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**

3.1. A kőzetburok földrajza		
3.1.1. A Föld gömbhéjas szerkezetének jellemzői	Mutassa be a Föld gömbhéjas szerkezetét, tudjon a témához kapcsolódó ábrát elemezni. Ismertesse a Föld belsejének fizikai jellemzőit. Értelmezze az asztenoszféra áramlásainak és a kőzetlemezek mozgásainak kapcsolatát. Mutassa be a geotermikus gradiens gazdasági jelentőségét példák alapján.	Hasonlítsa össze adatok alapján az egyes gömbhéjak jellemző ásványtani összetételét, hőmérsékleti, nyomás-éssűrűségviszonyait. Mutassa be a földmágnesség és a tájékozódás kapcsolatát.
3.1.2. A kőzetlemezek ésmozgásaik következményei	Ismerje a földkéreg és a kőzetburok fogalmát, jellemezzeszerkezetüket. Nevezze meg és csoportosítsa felépítésük szerint akőzetlemezeket. Mutassa be a lemezmozgások okait, típusait és azokkövetkezményeit. Értelmezzen lemezmozgásokkal kapcsolatos ábrákat. Soroljon fel topográfiai példákat kőzetlemezhatárokra,mutassa meg és ismerje fel azokat térképeken és műholdfelvételeken. Értelmezze a magmás tevékenység és akőzetlemezmozgások kapcsolatát. Csoportosítsa a vulkánokat alakjuk és működésük jellegeszerint. Mutasson meg térképen és ismerjen fel térképvázlatbanvulkáni övezeteket és vulkánokat. Magyarázza meg a földrengések kialakulásának okát,kapcsolatát a lemezszegélyekkel. Ismerje a rengésfészek és a rengésközpont kapcsolatát. Értse a kőzetburok folyamataihoz kapcsolódó földtani veszélyek jelentőségét és következményeit, elemezze az alkalmazkodási, védekezési és	Készítsen ábrát a kőzetburok felépítéséről. Készítsen és magyarázzon kőzetlemezmozgásokkalkapcsolatos folyamatábrákat. Mutassa be ábra segítségével az ún. „forró pontok” felettivulkánosságot, mondjon példát a jelenségre. Mondjon példát vulkáni utóműködésre és annak gazdaságijelentőségére. Ismerje a földrengéserősség mérésének elvét, a rengésekkísérőjelenségeit.

	kármegelőzésilehetőségeket példák segítségével.	

3.1.3. A hegységképződés	Mutassa be a hegységképződés típusait, kapcsolatát akőzetlemezek tulajdonságaival és mozgásaival. Mutasson példákat a térképen a hegységképződésitípusokra. Ismertesse a gyűrődés és a vetődés folyamatát, illetve agyűrthegységek és a rögös szerkezetű hegységek kialakulását. Mondjon példákat gyűrődéssel és vetődéssel kialakultformákra. Különböztesse meg ábrákon, képeken a gyűrthegységeketés a rögös szerkezetű hegységeket. Csoportosítsa a hegységeket szerkezetük, magasságuk és formakincsük alapján.	Mutassa be a hegységképződési szakaszok összefüggéseit.Ismerje az izosztázia fogalmát. Rajzoljon és elemezzen a hegységképződéshez kapcsolódóegyszerű folyamatábrákat.
3.1.4. A kőzetburok építőkövei, az ásványkincsek	Ismertesse a szénféleségek, a sófélék és a szénhidrogénekkeletkezését. Sorolja be keletkezés szerint és csoportosítsa a legfontosabb kőzeteket. Mondjon példát előfordulásukraés felhasználásukra. Ismerje fel a hazánkban előforduló leggyakoribbkőzeteket. Mutassa be az ércek gazdasági hasznosítását példákalapján. Ismerje fel a bányászat környezeti következményeit.	Mutassa be a kőzetek anyagainak körforgását. Mutassa be ábra segítségével a magmás ércképződésfolyamatát. Magyarázza meg a nehéz-, a színes- és a nemesfémércekképződését. Csoportosítsa összetételük alapján a magmás kőzeteket.Értelmezze a nagy tömegű kőzetátalakítás és a fenntarthatóság kapcsolatát.
3.1.5. A Föld nagyszerkezeti egységei	Ismertesse a Föld nagyszerkezeti egységeit. Tudjon példákat mondani a nagyszerkezeti egységekre, és mutassa meg ezeket a térképen, ismerje fel térképvázlaton. Ismerje fel, különböztesse meg képeken, ábrákon a nagyszerkezeti egységeket. Mutassa be a nagyszerkezeti egységek és a jellemző ásványkincs-előfordulások kapcsolatát. Ismertesse az ősmasszívumok szerkezeti és morfológiai típusait.	Magyarázza meg a nagyszerkezeti egységek formakincsének kialakulását. Különböztesse meg a kontinensek területét gyarapító ésfogyasztó folyamatokat.

	Ismertesse a Kaledóniai- és a Variszkuszi-hegységrendszer fontosabb tagjait, jellemezze a szerkezetüket. Sorolja fel az Eurázsiai- és a Pacifikus-hegységrendszer fontosabb tagjait. Hasonlítsa össze a két hegységrendszert. Csoportosítsa a síkságokat tengerszint feletti magasságuk és keletkezésük szerint. Tudjon példát mondani az egyes típusokra és mutassa meg azokat a térképen. Mutassa be a síkságok gazdasági jelentőségét.	
3.2. A levegőburok földrajza		
3.2.1. A légkör anyagaés szerkezete	Sorolja fel és csoportosítsa a légkört alkotó anyagokat.Mutassa be a légkör összetételében bekövetkező változások mindennapi életre gyakorolt hatásait. Ismertesse a légkör szerkezetét, a szférák fő jellemzőit és a bennük lezajló legfontosabb változásokat. Elemezzen a témához kapcsolódó ábrát. Mutassa be az ózonréteg jelentőségét.	Támassza alá példákkal a légkör gazdasági jelentőségét.
3.2.2. A levegő felmelegedése	Magyarázza meg a levegő felmelegedését a napsugarakhajlásszöge alapján. Értelmezze ábra segítségével az üvegházhatáskialakulását, jelentőségét. Mutassa be a hőmérséklet napi és évi járását, ezekösszefüggését a Föld fő mozgástípusaival. Számítsa ki a napi és az évi középhőmérsékletet, a napi, azévi közepes és az abszolút hőingást. Ábrázoljon grafikusan hőmérsékleti adatokat, hasonlítsonössze és elemezzen hőmérsékleti tematikus térképeket. Ismertesse a napsugárzás és az energiagazdaságkapcsolatát.	Ismertesse a felmelegedést és a lehűlést módosítótényezőket és azok szerepét. Ismerje a hőmérséklet gazdasági jelentőségévelkapcsolatos fogalmakat.

3.2.3. A levegő mozgása	Ismerje a légnyomás és az izobár fogalmát. Magyarázza meg a légnyomás változásának okát és	Mutassa be ábra segítségével a függőleges légmozgások és a szelek kapcsolatát.

	kapcsolatát a szél kialakulásával. Ismertesse a Föld forgásából származó eltérítő erő szerepét a légáramlások irányának kialakulásában. Ismertesse az állandó szélrendszerek jellemzőit éskialakító tényezőiket. Ismerje a hőmérsékleti (termikus) egyenlítő fogalmát ésszerepét. Mutassa be az általános légkörzés rendszerét egyszerűrajzon. Mutassa be a monszunszél évszakos irányváltozását és annak következményeit a forró és a mérsékelt övezetbenkülönböző források felhasználásával. Ismertesse a mérsékelt övezeti ciklon és anticiklon jellemzőit, kialakulásuk fő térségeit. Mutassa be hatásukataz időjárásra. Magyarázza meg a hidegfront és a melegfront kialakulását,hasonlítsa össze jellemzőiket.	Nevezzen meg trópusi ciklonokat és helyi szeleket,mutassa be jellegzetességeiket. Ismerje a futóáramlások szerepét. Készítsen magyarázó ábrákat a monszunszélrendszerekkialakulásáról.
3.2.4. Felhő- és csapadékképződés	Alkalmazza a légköri folyamatok bemutatása során akövetkező fogalmakat: tényleges (abszolút) és viszonylagos (relatív) vízgőztartalom, telítettség, túltelítettség, harmatpont, kicsapódás, kicsapódási (kondenzációs) mag. Ismertesse a csapadékképződés feltételeit, mutassa be ábrasegítségével a felhő- és csapadékképződés folyamatát. Magyarázza meg a különböző hulló és talaj menticsapadékfajták kialakulását. Támassza alá példákkal a csapadék gazdasági jelentőségét.	Ismerje fel és jellemezze a fő felhőtípusokat, társítsaazokat időjárási jelenségekhez. Oldjon meg vízgőztartalommal kapcsolatos számításifeladatokat.
3.2.5. Az időjárás és azéghajlat	Sorolja fel az időjárási és éghajlati elemeket. Mutassa be az időjárás-előrejelzés jelentőségét amindennapi életben és a gazdaságban. Hasonlítson össze az éghajlati elemekkel kapcsolatos tematikus térképeket és éghajlati diagramokat,	Mondjon példákat az időjárás-változások biológiaihatásaira. Magyarázza meg az általános légkörzés és a helyi időjáráskapcsolatát.

	szerkesszen	

	adatokból diagramot, dolgozzon fel szövegesforrásanyagot. Ismerjen fel légköri képződményeket időjárási térképekenés műholdfelvételeken. Értelmezzen szöveges és képi időjárás-előrejelzést, vonjonle következtetéseket az időjárási adatokból. Ismerje fel az időjárás okozta veszélyhelyzeteket. Ismertesse az időjárási veszélyhelyzetekhez kapcsolódó megelőzési és védekezési módokat, illetve a helyes,másokért is felelős magatartás jellemzőit.	
3.2.6. A légszennyezés következményei	Nevezze meg a legnagyobb légszennyező forrásokat.Mutassa be példák alapján az emberi tevékenység levegőburkot károsító hatásait, ennek élettani és társadalmi-gazdasági következményeit, illetve a szennyezés csökkentésének lehetőségeit. Értelmezzen légszennyezési adatokat, információkat. Mutassa be a társadalmi eredetű éghajlatváltozás okait éskövetkezményeit.	Érveljen az egyén felelőssége és lehetőségei mellett akárosítás mérséklésében, a légköri folyamatok egyensúlyának megőrzésében. Következtessen a levegő minőségére az összetételváltozását bemutató adatsorokból.
3.3. A vízburok földrajza		
3.3.1. A vízburok tagolódása, tulajdonságai és mozgásai	Mutassa be a vízburok tagolódását, a víz körforgásánakfolyamatát. Mutassa be az óceánok és a tengerek közöttikülönbségeket. Ismertesse a tengervíz felmelegedésének és lehűlésének, fagyáspontjának sajátosságait, a víz fajhőjének és hőtárolóképességének összefüggéseit. Mutassa be a hullámzás folyamatát. Ismerje fel a tengeráramlások rendszerének kialakulását ésműködését, összefüggését az általános légkörzéssel és a kontinensek földrajzi helyzetével. Mutasson a térképen, ismerjen fel térképvázlaton hideg és	Értelmezze a sós víz és az édesvíz eltérő tulajdonságaibóladódó következményeket. Mutassa be a sótartalom változásának összefüggését apárolgással, a csapadékkal, a hozzáfolyással. Bizonyítsa tematikus térképek és éghajlati diagramok segítségével a tengeráramlások éghajlatmódosító hatását.Mutassa be az általános légkörzés és az óceáni vízkörzésrendszerének hasonlóságait, kapcsolatait.

	meleg tengeráramlásokat, ismerje éghajlatmódosítóhatásukat. Értelmezze a tengerjárás kialakulását, természeti éstársadalmi-gazdasági következményeit.	
3.3.2. A felszíni vizek	Ismertesse a tómedencék keletkezési típusait. Mutasson példákat a térképen az egyes típusokra. Ismertesse a tavak pusztulásának okait és szakaszait.Mutassa be az emberi tevékenység szerepét a tavak keletkezésében és pusztulásában. Mondjon példákat a tavak hasznosítási módjaira. Alkalmazza az alábbi fogalmakat: vízgyűjtő terület,vízválasztó, fő- és mellékfolyó, lefolyásos és belső lefolyású terület, vízállás, vízhozam, vízjárás. Mutassa be a folyók vízjárásának jellemzőit és annakösszefüggéseit az éghajlattal. Számítsa ki a folyó vízhozamát.	Következtessen térképek, műholdfelvételek segítségével atavak keletkezésére elhelyezkedésük, alakjuk, mélységük alapján.
3.3.3. A felszín alattivizek	Magyarázza meg a felszíni és a felszín alatti vizek kapcsolatát. Ismertesse a felszín alatti vizek kialakulását, vizük mozgását, valamint kapcsolatát a csapadékkal és a párolgással.	Alkalmazza a geotermikus gradiensről tanultakat a felszínalatti vizek hőmérsékletének magyarázatában.
3.3.4. A vízburok mintgazdasági erőforrás	Ismertesse a vízgazdálkodás feladatait, az ár-ésbelvízvédelem szerepét. Ismerje fel a vízburokhoz kapcsolódó veszélyhelyzetekkialakulásához vezető folyamatokat. Soroljon fel a veszélyhelyzetek mérséklését elősegítőmegoldásokat. Mutassa be a kommunális és az ipari vízellátás, az öntözés, a vízenergia hasznosításának lehetőségeit és korlátait példák alapján. Alkosson véleményt példák alapján a mesterséges tavaklétrehozásáról és annak környezeti	Ismerje a folyószabályozás lényegét és eszközeit, mutassabe jelentőségét a társadalmi-gazdasági életben. Hasonlítsa össze az ivóvíz és az ipari víz kinyeréséneklehetőségeit. Magyarázza meg a vízgazdálkodás szerepét afenntarthatóságban. Bizonyítsa a nemzetközi összefogás szükségességét avízgazdálkodásban, a vizek védelmében.

	következményeiről.	

	Jellemezze a vízi közlekedést-szállítást, fogalmazza megelőnyeit és hátrányait. Mutassa be hazai és nemzetközi példákon a víz kínáltaidegenforgalmi lehetőségeket. Mutassa be példák alapján a világtenger és a tengerpartokgazdasági jelentőségét, erőforrásait.	

4. A geoszférák kölcsönhatásai, a földrajzi övezetesség

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
4.1. A földfelszín formálódása	Ismertesse a belső és a külső erők (köztük az ember)szerepét a felszínformálódásban. Mutassa be a belső erők megnyilvánulásait a kőzetlemezekmozgásának és következményeinek összekapcsolásával. Ismerje fel képeken, ábrákon, modelleken afelszínformákat. Mondjon példát az egyes felszínformákra a kontinensek éshazánk területéről. Mutassa meg a térképen és ismerje fel a	Mutassa be a rekultiváció lehetőségeit példákkal.

	térképvázlatban ezeket.	
4.2. A külső erők felszínformáló tevékenysége	Ismerje fel képen, ábrán a külső erők munkája nyománlétrejött formákat. Döntse el, hogy azok pusztító vagy építő tevékenység során alakultak ki. Nevezze meg a szél és a csapadék felszínformálótevékenységét befolyásoló tényezőket. Ismertesse a szél és a csapadék felszínformálótevékenységének gazdasági következményeit. Mutassa be a tengervíz felszínformáló munkájához kötődőparttípusokat. Ismertesse a folyók munkavégző képességét meghatározótényezőket. Mutassa be ábra alapján a hóhatár magasságának	Jellemezze a külső erők felszínformálása nyomán létrejöttformákat, mutassa be kialakulásukat. Bizonyítsa példákkal, ábra és térkép segítségével a domborzat és a folyók szakaszjellegének összefüggését,térbeli és időbeli változását. Ismerje a mészkő oldódásának kémiai folyamatát.

	összefüggését a földrajzi szélességgel és a domborzattal.Mutassa be a gleccserek és a jégtakarók keletkezését, felszínformáló munkáját. Mutassa be konkrét tájak példáján a jégfelszínformálásának következményeit. Ismerje a gleccserek környezetváltozást jelző szerepét.Ismertesse a karsztosodás folyamatát. Ismerje fel ábrák, képek alapján a fő karsztformákat.	
4.3. A talaj	Mutassa be a talajképződés folyamatát, a talaj kialakításában szerepet játszó tényezőket. Bizonyítsa azéghajlat meghatározó szerepét. Ismertesse a talaj fő alkotóit. Értelmezze a különbséget a zonális és az azonális talajfogalma között. Nevezze meg és jellemezze az elterjedt zonális és azonálistalajokat, tudjon példát mondani földrajzi elhelyezkedésükre. Mutassa be példák alapján a talajt veszélyeztető környezetiés társadalmi-gazdasági folyamatokat, a veszély mérséklésének lehetőségeit.	Ismertesse a talaj szintjeit és azok jellemzőit. Igazolja példák alapján a fenntarthatóság és a talaj kapcsolatát a különböző éghajlati övekben, területeken.Mutassa be a talaj környezeti hatásjelző szerepét.
4.4. A geoszférák közötti kapcsolatok	Mutassa be példák segítségével az egyes geoszférákbanlezajló folyamatoknak a többi geoszférára gyakorolt hatását és azok következményeit. Mondjon példákat a több geoszférára is kiterjedőkörnyezeti ártalmakra, azok kiváltó okaira és következményeire, megelőzésük és megoldásuk lehetőségeire.	Elemezzen a témához kapcsolódó folyamatábrákat ésszemelvényeket.

4.5. A szoláris és avalódi éghajlati övezetek	Magyarázza meg egyszerű rajz készítésével a napsugarakhajlásszögének és a felmelegedés mértékének földrajzi szélességtől függő változását. Jelölje térképvázlatban a szoláris éghajlati övezeteket,fogalmazza meg helyüket a földrajzi fokhálózatban.	Mutassa be a szoláris és a valódi éghajlati övezetek közöttikülönbséget.

	Mutassa be, hogyan módosítják az óceánok, a tengeráramlások, a szélrendszerek, a földfelszín és adomborzat az éghajlatot. Értelmezze az éghajlati és a földrajzi övezetesség közöttikülönbséget.	

4.6. A vízszintes földrajzi övezetesség	Értelmezze a földrajzi övezetesség fogalmát, rendszerét. Ismertesse az övezetek, övek/vidék, területek elkülönítésiszempontjait. Mutassa be az uralkodó szélrendszerek meghatározószerepét az övezetek, övek/vidék, területek sajátosságainak kialakításában. Jellemezze az egyes övezetek, övek/vidék, területek éghajlati, vízrajzi és felszínformálódási sajátosságait,talaját és élővilágát. Sorolja fel az egyes övek/vidék, területek legfontosabb termesztett növényeit, tenyésztett állatait, a gazdálkodásterületi típusait. Ismertesse a különböző övezetek, övek/vidék, területek főkörnyezeti problémáit. Mutassa meg térképen és ismerje fel kontúrtérképen az egyes övezetek, övek/vidék, területek elhelyezkedését. Ismerje fel és jellemezze képek, ábrák és leírások alapján aföldrajzi övezetesség tipikus területeit. Elemezzen a Föld és a kontinensek zonalitását bemutató tematikus térképeket. Értelmezzen és hasonlítson össze éghajlati diagramokat.Ismerjen fel öveket/vidéket, területeket éghajlati diagramok alapján.	Hasonlítsa össze az egyes övezetek, övek/vidék, területekjellemzőit. Mutassa be az övezetesség és az eltartóképesség kapcsolatát, az övezetesen elrendeződő természetierőforrásokat. Ismerje fel ábrákon és képeken a különböző földrajzi övek/vidék és területek településképének, építkezési módjának sajátosságait, adjon magyarázatot azokra. Mutassa meg térképen, rajzolja be kontúrtérképre az övezetek, övek/vidék, területek környezetkárosodássalleginkább sújtott térségeit. Mondjon példákat az övezetek, övek/vidék, területek környezeti problémáinak mérséklésére, megoldására, azokkezelésének lehetőségeire. Jellemezzen komplexen földrajzi övezeteket, öveket/vidéket, területeket tematikus térképekösszehasonlításával. Mutassa be a természetföldrajzi jellemzők változását azEgyenlítő és a térítők között keresztmetszetek segítségével. Igazolja éghajlati diagramok és keresztmetszetek összehasonlító elemzésével a kontinentalitás Ny-K irányú változását Eurázsiában.
4.7. A függőleges földrajzi övezetesség	Mutassa be az összefüggést a tengerszint feletti magasságés a természetföldrajzi tényezők változása között. Mutassa be keresztmetszet segítségével a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét, a gazdálkodási	Hasonlítsa össze keresztmetszetek segítségével a forró és a mérsékelt övezet hegységeinek függőleges övezetességét. Készítsen függőleges övezetességet bemutató keresztmetszetet.

	lehetőségek változását. Elemezzen függőleges övezetességgel kapcsolatosképeket, ábrákat, szövegeket.	Mutassa be az éghajlatváltozás magashegységekidegenforgalmára gyakorolt hatását.
4.8. A geoszférák fejlődése a múltban, földtörténet	Ismerje a földtörténeti idő léptékeit. Ismertesse a földtörténeti korbeosztás nagy egységeit.Tudja ezek időbeli sorrendjét és hozzávetőleges időtartamukat. Ismerje az egyes földtörténeti idők meghatározóeseményeit, képződményeit. Mutassa be a Föld nagyszerkezeti egységeinek kialakulását és átalakulásukat a földtörténeti idők folyamán.	Hasonlítsa össze a relatív és az abszolút kormeghatározásmódszereit. Mutassa be a légkör fejlődését, összetételének változását.Mutassa be a vízburok kialakulását. Ismertesse az őskontinensek kialakulásának folyamatát,feldarabolódásuk és összekapcsolódásuk következményeit. Ismerje a jégkorszak fogalmát, az eljegesedésekkövetkezményeit. Kösse földtörténeti korokhoz a geoszférák fejlődésének főeseményeit, képződményeit.

5. Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
5.1. A népesség földrajzi jellemzői	Mutassa be a népességszám-változás időbeli és területi különbségeit, ismertesse annak okait és következményeit. Jellemezze a népesedési (demográfiai) átmenet szakaszait.Olvassa le és értelmezze a korfa adatait. Vonjon le alapvető következtetéseket a korfa alakjából. Hasonlítsa össze a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemzőit. Ismertesse a fiatalodó és az öregedő társadalmakkorösszetételéből adódó társadalmi-gazdasági következményeket. Oldjon meg a demográfiai folyamatokhoz kapcsolódóegyszerű számítási feladatokat, vonjon le következtetéseket az eredmények alapján.	Kapcsolja össze a korfán tapasztalható eltéréseketttörténelmi eseményekkel, társadalmi-gazdasági problémákkal. Mutassa be a népesedési szakaszok és a korfa alakjánakösszefüggését. Magyarázza a népességmozgások okait,társadalmi-gazdasági vonatkozásait. Elemezzen migrációs folyamatokat bemutató ábrákat,tematikus térképeket. Jellemezze az államformákat, tudjon példákat mondanirájuk. Ismertesse és mutassa meg térképen a

		nagyrasszokföldrajzi elterjedését.

	Mutassa be a népesség térbeli eloszlását befolyásoló tényezőket, nevezzen meg példákat ritkán és sűrűn lakottterületekre. Nevezze meg és mutassa meg térképen a Föld legnagyobbnépességtömörüléseit, ismerje azok kialakulásának okait. Magyarázza meg a népesség egyenlőtlen elrendeződésének következményeit. Mondjon példákat a népességmozgás típusaira. Értelmezze az állam, nemzet, nemzetállam, többnemzetiségű állam, nemzetiség fogalmát. Nevezze meg a világvallásokat, ismerje azok legfőbb jellemzőit és központjait.	Ismertesse a világvallások elterjedését, a vallás társadalmi-gazdasági folyamatokban betöltött szerepét. Ismertesse a Föld kulturális régióinak legfőbb jellemzőit.

5.2. Településtípusok, urbanizáció	Ismerje, csoportosítsa és jellemezze az egyestelepüléstípusokat. Említsen példákat különböző szerepkört betöltőtelepülésekre, a szerepkörök átalakulására. Hasonlítsa össze a tanyát és a farmot. Magyarázza meg a városodás és a városiasodás közöttikülönbségeket. Ismerje fel képeken, ábrákon és leírásokban a városokövezeteit. Ismertesse a nagyváros és az agglomeráció kapcsolatátpéldákon keresztül. Mutassa be példákkal a nagyvárosi élettel járó környezetiés társadalmi problémákat, nevezzen meg megoldási lehetőségeket.	Mutassa be források felhasználásával a falvak és a városokátalakulási folyamatát, szerepük átértékelődését. Ismertesse a városok szerkezetében megnyilvánulóeltéréseket a különböző földrészeken. Magyarázza meg a városfejlődés folyamatát. Hasonlítsa össze a fejlett és a fejlődő világ urbanizációsfolyamatait.

6. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
6.1. A	Mutassa be a piacgazdaság működési elveit.	Nevezzen meg az életminőség mérésére alkalmas

nemzetgazdaságok és aviláqgazdaság	Mutassa be az állam piacgazdaságban betöltött szerepét.Nevezze meg és értelmezze a gazdasági fejlettség összehasonlítására alkalmas mutatókat, vessen össze adatsorokat. Mondjon példákat különböző fejlettségű országokra ésmutassa meg ezeket a térképen. Nevezze meg a gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezőket, nevezzen meg példákat szerepükátalakulására. Mutassa be a gazdaság ágazati és szektorok szerinti felépítését, a gazdasági ágak és szektorok fő jellemzőit.Elemezze a népesség gazdasági aktivitás szerinti jellemzőit. Mutassa be a gazdasági szerkezet átalakulását, illetve azegyes ágak, szektorok változó szerepét. Mutassa be a népesség foglalkoztatási szerkezetét, ésannak átalakulását. Értelmezzen a gazdasági és a foglalkoztatási szerkezetet,illetve ezek változását bemutató adatsorokat, ábrákat. Jellemezze a centrum, a félperiféria és a periféria térségeket, hasonlítsa össze világgazdasági szerepkörüket.Mutassa meg térképen a világgazdasági pólusokat és vezető országaikat, valamint a Föld különböző térségeinekperiféria országait. Mutassa be adatsorok, diagramok alapján a pólusokvilággazdasági jelentőségét.	mutatókat. Ismerje az emberi fejlettség indexét (HDI) és hasonlítsaössze azt a GDP-vel és a GNI-vel. Értelmezze a nemzetgazdaságok hagyományos és aglobális világgazdaságban betöltött szerepét. Mutassa be a világgazdasági pólusok kialakulását ésterületi átrendeződését. Mutassa be a periféria térségek kialakulását. Mutassa be a centrum és periféria térségek sajátoskapcsolatrendszerét.
6.2. Integrációs folyamatok	Nevezze meg az együttműködések kialakulásában szerepetjátszó tényezőket. Ismertesse az integrációk fejlődésének szintjeit.	Nevezzen meg példákat különböző szintre jutott éskülönböző típusú integrációkra.
6.3. A globalizáció	Értelmezze a globalizáció folyamatát. Ismerje fel leírásokban és hírekben a globalizációfolyamatát, jelenségeit.	Ismertesse a globális világgazdaság működésének jellemzőit, a világméretű szerveződést lehetővé tevő feltételeket.

	Mutassa be a globalizáció mindennapi életünkben érzékelhető hatását. Ismerje a világtermék fogalmát, mondjon rá példákat. Ismertesse a transznacionális vállalatok működésének elvét. Nevezzen meg a világgazdaságban meghatározó szerepetjátszó TNC-ket. Ismertesse a világpolitika és a világgazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködéseklegfontosabb jellemzőit.	Igazolja a globalizáció nyújtotta előnyök kihasználása és a társadalmi-gazdasági fejlettség kapcsolatát. Értékelje a globalizációhoz kapcsolódó folyamatokat, jelenségeket, azok társadalmi-gazdasági és környezeti hatásait. Mutassa be a transznacionális vállalatoktermelésszervezésének sajátosságait. Igazolja a TNC-k szerepét a tercier és a kvaterner szektorfejlődésében.
6.4. A monetáris világ	Ismerje a pénzhez kapcsolódó alapvető fogalmakat.Mutassa be a mindennapok pénzügyi folyamatait, apénzügyi szolgáltatások működésének jellemzőit. Értelmezzen pénzügyi, gazdasági folyamatokhoz kapcsolódó híreket, adatokat. Oldjon meg egyszerű valutaváltási számítási feladatokat, értse a valutaárfolyam változásának következményeit. Mutassa be az infláció kialakulását és következményeit.Értelmezze az egyéni hitelfelvétel lehetőségeit és kockázatait. Ismertesse a működőtőke és a pénztőke áramlásánakjellemzőit, a befektetési típusokat.	Hasonlítsa össze az árfolyam- és a kamatváltozás hatásátegyszerű számítási feladatban. Ismerje az államháztartás fogalmát, sorolja fel aköltségvetés fő összetevőit. Mondjon példákat költségvetési hiányt gerjesztőfolyamatokra. Mutassa be a működőtőke mozgásának hatásait agazdasági fejlődésben. Mutassa be a nemzetgazdaságok hitelfelvételének lehetséges kedvező és kedvezőtlen következményeit.Tárja fel az összefüggéseket az eladósodás és az adósságválság kialakulása között. Ismertesse a nemzetközi pénzügyi szervezetek szerepét ésfeladataikat. Oldjon meg a témához kapcsolódó problémamegoldástigénylő feladatokat.

7. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Megjegyzés: A témakörben megfogalmazott követelmények feldolgozásának mélységét a vizsgakövetelményekhez kapcsolódó topográfiai fogalmak határozzák meg.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK

	Középszint	Emelt szint
7.1. A Kárpát-medencetermészet- és társadalomföldrajzi sajátosságai	Helyezze el hazánkat a térképen, a földgömbön,Európában és a Kárpát-medencében. Ismertesse a medencejelleg következményeit az éghajlat, avízrajz, a vízkészlet és a környezeti állapot vonatkozásában. Jellemezze a Kárpát-medence nemzetiségi összetételéttematikus térképek és adatsorok segítségével. Ismertesse a magyarság elhelyezkedését aKárpát-medencében és a világban.	Elemezze a földrajzilag nyitott határ következményeit.

7.2. Magyarország természeti adottságai	Magyarázza meg folyamatábra vagy táblázat segítségévela földtörténeti idők meghatározó jelentőségű geológiai eseményeit. Nevezze és mutassa meg térképen az egyes idők,időszakok főbb képződményeit. Ismertesse hazánk legfontosabb felszínalkotó kőzeteinekterületi előfordulását, felhasználásuk lehetőségeit. Mutassa be hazánk földrajzi helyzetének éghajlati következményeit, a legfontosabb módosító tényezőket.Jellemezze hazánk éghajlatát. Nevezze meg kontúrtérképen hazánk legjelentősebbfolyóit, tavait és jellemezze azokat. Értékelje felszíni vizeink gazdasági jelentőségét.Ismertesse a felszín alatti vizek hazai típusait, előfordulásait, hasznosítását. Mutassa be vizeink környezeti problémáit. Mondjon példákat a vízvédelem hazai lehetőségeire ésmegoldásaira. Mutassa be az éghajlat, a természetes növénytakaró és atalaj összefüggéseit hazánk területén. Értelmezzen Magyarország természeti adottságaivalkapcsolatos tematikus térképeket.	Mutassa be a Kárpát-medence földtörténeti fejlődésénekkapcsolatát a lemeztektonikai folyamatokkal. Kösse földtörténeti korokhoz a Kárpát-medence geológiaifejlődésének eseményeit és főbb képződményeit. Értelmezze tematikus térképek segítségével az egyes időjárási-éghajlati elemek értékeinek hazai eloszlási jellegzetességeit. Ismerje a vízszennyezés regionális összefüggéseit, a nemzetközi összefogás szükségességét a Kárpát-medencében.

7.3. Magyarország társadalmi jellemzői	Ismertesse hazánk 20. századi és jelenkori népesedésifolyamatait és azok társadalmi-gazdasági következményeit. Értelmezze hazánk korfáját. Olvassa le diagramokról, adatsorokról és elemezze a népességszám, a természetes szaporodás alakulását. Nevezzen meg magas és alacsony népsűrűségű területeket,indokolja a különbségeket. Mutassa be a hazai foglalkoztatási szerkezetet és annakátalakulását, magyarázza meg az átalakulás okait. Mutassa be hazánk legfontosabb településföldrajzi jellemzőit térképek, képek, adatsorok, ábrák alapján.	Bizonyítsa a népességmozgások összefüggését agazdasági-politikai tényezőkkel. Értelmezze a településfajták, a településhálózatátalakulását. Ismertesse hazánk településföldrajzi jellemzőinek területikülönbségeit, elemezze a településtípusok változó súlyát.Elemezze a falusias térségek válsághelyzetének okait és felzárkózásuk lehetőségeit. Elemezze a lakókörnyezetet és az életmódbeli jellemzőketalakító tényezőket (nagyvárosi, városi, falusi települések; természeti és épített környezet; gazdasági, szociális eltérések).

7.4. A hazai gazdaságifejlődés jellemzői	Mutassa be hazánk természeti erőforrásait és azok szerepét a nemzetgazdaságban. Ismertesse a magyar nemzetgazdaság jellemző vonásait,területi és szerkezeti átrendeződését ábrák, statisztikai adatsorok, tematikus térképek segítségével. Mutassa be a gazdasági rendszerváltoztatáskövetkezményeit. Alkalmazza az országok gazdaságának összehasonlításáraszolgáló mutatókat a magyar gazdaság európai és világgazdaságban elfoglalt helyének bemutatására. Olvassa le tematikus térképekről a GDP regionális adataités magyarázza meg annak eltéréseit. Állapítson meg tényeket, folyamatokat, összefüggéseketadatsorok, ábrák segítségével az egyes gazdasági ágazatok, ágak és szektorok helyzetéről, nemzetgazdaságban betöltött szerepéről. Ismertesse az élelmiszergazdaság szerepét anemzetgazdaságban. Bizonyítsa éghajlati és talajadottságaink szerepét főbbterményeink termőterületének elhelyezkedésében.	Ismertesse az összefüggést hazánk társadalmi-gazdaságifejlődése és annak történelmi háttere között. Mutassa be a piac és a tulajdonformák szerepét, változásáta gazdaság működésében. Mutassa be a külföldi tőke szerepét a rendszerváltoztatástkövető gazdasági fejlődésben. Mutassa be a munkanélküliség kialakulásának lehetségesokait, csökkentésének lehetőségeit. Ismertesse a régiók kialakításának elveit. Állapítson meg tendenciákat, összefüggéseket az egyes gazdasági ágazatok, ágak és szektorok szerepéről nemzetközi statisztikai adatok alapján, és hasonlítsa összeezeket a hazai jellemzőkkel. Soroljon fel a magyarsághoz kötődő hagyományos élelmiszereket és ételeket, ismerje fel a hagyományokföldrajzi alapjait. Mutassa be az ipari parkok szerepét a térségek gazdaságifejlődésében. Ismertesse az infoparkok, a zöld- és barnamezős beruházások szerepét hazánk gazdasági életében.

	Nevezze meg a történelmi borvidékeket térkép alapján.Elemezze a magyar energiagazdaság adottságait, lehetőségeit, nemzetközi kapcsolatait. Mutassa be az ipar területi és szerkezeti átalakulásánakfolyamatát. Elemezze a húzóágazatok szerepét, illetve annakváltozásait. Jellemezze a tudásipar feltételeit. Mutassa be tematikus térképek segítségével az infrastruktúra és a településhálózat kapcsolatát. Értékelje hazánk közlekedésföldrajzi helyzetét. Ismertesse az átmenő forgalom jellemzőit. Vázolja fel az idegenforgalom szerepét a gazdaságban.Mutassa be és helyezze el a térképen a fontosabb idegenforgalmi körzeteket, ismertesse azok kiemelt értékeit.	Prognosztizálja az idegenforgalmi fejlesztéseklehetőségeit. Mutassa be a turizmus környezetre és a szolgáltatás egyébágazataira gyakorolt hatásait. Fogalmazzon meg a fenntarthatóságot támogató gazdaságitörekvéseket. Tudjon példákat mondani Magyarország és az EurópaiUnió gazdasági kapcsolataira.
7.5. Hazánk tájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdaságiképe	Ismertesse térkép segítségével hazánk fő tájegységeit ésrésztájaikat, mutassa és nevezze meg ezeket kontúrtérképen. Jellemezze a fő tájegységek felszínét, éghajlatát, vízrajzát,fő talajtípusait, ásványkincseit és a természeti adottságok hatásait a gazdasági életre. Kösse földtörténeti időkhöz, időszakokhoz a fő tájegységek, résztájak kőzetanyagának, ásványkincseinekkialakulását. Ismertesse a tájformálásban szerepet játszó külső erőkmunkáját. Mutassa be a fő tájegységek jellegzetes településtípusait ésazok összefüggését a természeti adottságokkal. Mutassa meg térképen és nevezze meg kontúrtérképen a főtájegységek fontosabb településeit. Kapcsolja hozzájuk a jellemző természeti erőforrásokat és gazdasági	Kösse földtörténeti korokhoz a fő tájegységek, résztájakkőzetanyagának, ásványkincseinek kialakulását. Bizonyítsa statisztikai adatok segítségével a fő tájegységekszerepét hazánk gazdasági életében. Hasonlítsa össze a résztájak természeti éstársadalmi-gazdasági adottságait.

	tevékenységeket. Ismertesse a fő tájegységek természeti és kulturális értékeit, idegenforgalmi lehetőségeit és központjait.Nevezze meg a fő tájegységeket érintő környezeti problémákat és ezek mérséklésének lehetőségeit.	
7.6. A magyarországi régiók földrajzi jellemzői	Mutassa meg a térképen, nevezze meg kontúrtérképenhazánk régióit. Hasonlítsa össze az egyes régiók jellemző erőforrásait,meghatározó földrajzi adottságait. Jellemezze az egyes régiókat hazánk gazdaságában betöltött szerepük, jellemző gazdasági tevékenységeikalapján. Mutassa be Budapest központi szerepét az országtársadalmi-gazdasági életében. Jellemezze a főváros településszerkezetét, annakváltozásait források segítségével. Ismertesse példák alapján Budapest sokoldalú gazdaságikapcsolatát az agglomeráció településeivel.	Fogalmazzon meg fejlődési, felzárkózási utakat a régiókszámára.
7.7. Természeti, kulturális és történelmiértékek védelme	Ismerje fel térképen, kontúrtérképen és nevezze meghazánk nemzeti parkjait, a világörökséghez tartozó értékeit. Igazolja források alapján a nemzeti parkok és a világörökségi helyszínek idegenforgalmi szerepét.	Nevezzen meg magyarországi néprajzi csoportokat, tudjon példát mondani hagyományaikra, értékeikre. Ismerje a hungarikum fogalmát, mondjon rá példát.Mutassa be a hungarikumok jelentőségét.

7.8. Magyarország környezeti állapota	Értékelje hazánk környezeti állapotát tematikus térképek, összehasonlító adatsorok, fotók segítségével. Mutassa be a medence- és a tranzitjelleg szerepét a környezet szennyeződésében, illetve az összefogás szükségességét ezek csökkentésére. Sorolja fel a nagyvárosok környezeti ártalmait, a környezet védelmében tett intézkedéseket és azok eredményeit.	Elemezzen összehasonlító módon különböző forrásokbólszármazó adatokat, fogalmazzon meg előrejelzéseket az adatok alapján. Hasonlítsa össze a védettség jellegét és különbözőfokozatait helyek, objektumok példáin. Igazolja példákkal a környezeti szempontokat figyelembevevő gazdasági fejlesztések fontosságát. Prognosztizálja Magyarország feladatait a fenntarthatóság,a vízgazdálkodás és a mezőgazdaság kapcsolatában.

7.9. Az országhatárokon átívelő kapcsolatok	Ismertesse a külkereskedelem szerepét hazánkgazdaságában. Mutassa be nemzetközi gazdasági kapcsolataink irányának és tartalmának változását adatsorok alapján. Nevezze meg hazánk legfontosabb külkereskedelmipartnereit. Mondjon példákat a határainkon átnyúló regionálisegyüttműködésekre.	

8. Európa földrajza

Megjegyzés: A témakörben megfogalmazott követelmények feldolgozásának mélységét a vizsgakövetelményekhez kapcsolódó topográfiai fogalmak határozzák meg. Az Európa általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
8.1. Európa általános természetföldrajzi képe	Ismertesse a nagytájak felszínformáit, a földtörténetimúltjuk és a geológiai szerkezetük közötti összefüggéseket. Támassza alá példákkal a geológiai szerkezet és azásványkincsek előfordulásának összefüggését. Mutassa meg a térképen és jellemezze a kontinensnagytájait, szerkezeti egységeit. Mutassa be az éghajlatot alakító és módosító tényezőkszerepét a kontinensen. Ismerje fel diagramok és más ábrák, képek, leírások alapján a kontinens jellegzetes éghajlatait, jellemezzeazokat. Nevezze meg kontúrtérképen a kontinens legfontosabbfelszíni vizeit. Mutassa be tematikus térképek segítségével az éghajlat, avízrajz, a növényzet és a talajtípus közötti összefüggést.	Mutassa be a kontinens kialakulásának folyamatátthematikus térképek segítségével. Magyarázza meg a lemeztektonikai folyamatok és a kontinens területének változása közötti összefüggéseket.

	Mutassa be konkrét példákon a társadalom környezetátalakító tevékenységét és annak hatásait.	
8.2. Európa általános társadalomföldrajzi képe	Magyarázza meg a természeti adottságok és a társadalmi-gazdasági fejlődés népsűrűséggel valókapcsolatát. Mutassa meg térképen Európa sűrűn lakott területeit, nagy agglomerációit, és indokolja az elhelyezkedésüket. Sorolja fel és mutassa meg térképen, kontúrtérképen a résztémakörökben nevesített országcsoportokat, országokat, azok fővárosait, legfontosabb gazdasági központjait, és ismertesse tipikus földrajzi jellemzőiket.Sorolja fel a kontinensrészek jellegzetes mezőgazdaságiterményeit, ásványkincseit, illetve tipikus gazdasági ágazatait. Mutassa be a résztémakörökben nevesített országok, országcsoportok szerepét, jelentőségét a világgazdaságbanés az Európai Unióban.	Mondjon példákat a résztémakörökben nevesítettországok, országcsoportok kulturális értékeire. Mutassa be az európai erőtér átalakuló világgazdaságiszerepét. Hasonlítson össze és elemezzen az európai erőtér országainak, országcsoportjainak gazdasági jelentőségétalátámasztó adatsorokat. Mutassa be a centrum, félperiféria és periféria térségekkapcsolatrendszerét.
8.3. Az Európai Unió	Nevezze meg az Európai Unió tagállamait. Mutassa be az európai együttműködés kialakulását éshatását a tagállamok társadalmi-gazdasági életére. Ismertesse az Európai Unió fő intézményeineklegfontosabb jellemzőit. Mutassa be példákkal alátámasztva az unión belüli területifejlettségi különbségeket, a regionális politika fő vonásait.Elemezzen az Európai Unióval kapcsolatos statisztikai adatokat.	Ismertesse az európai integráció fejlődésének történetét.Tárja fel az integráció bővítésének lehetőségeit és problémáit. Mutassa be a szervezet mezőgazdasági politikáját forrásokalapján.
8.4. Európa regionális földrajza		
8.4.1. Európa magterülete		
Egyesült Királyság	Mutassa be konkrét példákon a szigetország földrajzi fekvésének és ásványkincseinek szerepét a gazdaság	Ismertesse a gyarmatosítás szerepét az ország gazdaságának fejlődésében, magyarázza meg

	fejlődésében.	világgazdasági szerepének átalakulását. Értelmezze az ország Európai Unióhoz való viszonyát.
Franciaország	Ismertesse az ország szerepét az Európai Unió élelmiszertermelésében. Támassza alá példákkal az idegenforgalom gazdasági jelentőségét.	Mutassa be a gyarmatosítás társadalmi-gazdasági sajátosságokra gyakorolt hatását.
Benelux államok		Ismertesse az egyes országok társadalmi-gazdasági jellemzőit, az együttműködés kialakulásához vezető okokat.
Németország	Mutassa be az országot mint Európa vezető gazdaságát. Ismerje a keleti és nyugati országrész eltérő társadalmi-gazdasági fejlődésének útját, az ebből fakadó problémákat. Mutassa be a hagyományos iparvidékek gazdasági és környezeti átalakulásának folyamatát a Ruhr-vidék példáján.	Támassza alá példákkal a déli tartományok gyors gazdasági fejlődését. Igazolja példák alapján a német nagyvállalatok szerepét hazánk és a volt szocialista országok gazdasági fejlődésében.
8.4.2. Fejlett gazdaságúországok Európa közepén és északi részén		
Az Alpok országai	Mutassa be az alpesi országok jellemző vonásait. Mondjon példát az országok semlegességből adódónemzetközi szerepvállalására.	Igazolja hazánk és Ausztria sokoldalú társadalmi-gazdasági kapcsolatát, annak történelmigyökereit. Mutassa be az éghajlatváltozás turizmusra gyakoroltha tását.
Észak-Európa országai	Ismertesse az észak-európai országok gazdasági életében szerepet játszó természeti és társadalmi tényezőket. Emelje ki a hasonlóságokat és a különbségeket.	
8.4.3. Dél-Európaországai	Mutassa be a mediterrán országok földrajzi jellemzőit.Értékelje a tenger és az idegenforgalom szerepét az országok gazdasági életében. Mutassa be a történelmi és kulturális örökség szerepét a	Értelmezze a dél-európai országok gazdasági fejlődését segítő és nehezítő tényezőket.

	dél-európai térségben.	
Olaszország	Hasonlítsa össze az ország északi és déli területeinek természeti és társadalmi adottságait, gazdasági fejlettségét.	
8.4.4. Kelet-Közép-,Kelet- és Délkelet-Európaországai		
A Visegrádi Együttműködés országai (Csehország, Lengyelország, Szlovákia)	Ismertesse a magas- és középhegységi tájak, a medencék, a tengerpart és a síkságok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mondjon példát magyar vonatkozású kulturális központokra.	Ismertesse az országcsoport társadalmi-gazdasági fejlődésének történelmi vonatkozásait.
Keleti szomszédaink (Románia, Ukrajna)	Ismertesse a magas- és középhegységi tájak, a medencék, a tengerpart és a síkságok természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit. Mondjon példát magyar vonatkozású kulturális központokra.	Mutassa be a társadalmi-gazdasági fejlődést elősegítő és hátráltató tényezőket.
Délszláv államok	Sorolja fel az egykori Jugoszlávia utódállamait, jellemezze azok legfontosabb természeti és gazdasági adottságait, az Európai Unióhoz fűződő kapcsolatukat. Mutassa be a dalmáciai idegenforgalom szerepét. Mondjon példát magyar vonatkozású kulturális központokra.	Ismertesse az egykori Jugoszláviát megosztó társadalmi és kulturális különbségeket, a térség nemzetiségeinek területi elhelyezkedését tematikus térképek segítségével.
8.4.5. Oroszország	Mutassa be Oroszország világgazdasági szerepét. Hasonlítsa össze az ország európai és ázsiai részének jellemzőit.	Ismertesse az ország társadalmi-gazdasági fejlődésének történelmi vonatkozásait. Ismertesse az ország energiagazdaságának jellemzőit, azenergiatermelés környezeti következményeit.

9. Az Európán kívüli kontinensek földrajza

Megjegyzés: A témakörben megfogalmazott követelmények feldolgozásának mélységét a vizsgakövetelményekhez kapcsolódó topográfiai

fogalmak határozzák meg. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képénél megfogalmazott követelmények a további résztémakörökre is vonatkoznak.

TÉMÁK	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
9.1. A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe	Mutassa meg térképen, nevezze meg kontúrtérképen és jellemezze a kontinensek nagytájait, folyóit, tavait, jellegzetes térségeit, a résztémakörökben nevesített országcsoportokat, országokat, azok fővárosát és egyéb gazdasági központjait. Mondjon példákat a kontinensek fő erőforrásaira. Elemezze tematikus térképek alapján a geológiai szerkezet és az ásványkincsek összefüggéseit. Mutassa be a kontinensek természetföldrajzi adottságait éghajlati, növényzeti és talajtérképek összehasonlító elemzésével. Ismerje fel képek, ábrák, leírások és tematikus térképek alapján a földrajzi öveket, a kontinensek jellemző területeit, tipikus tájait. Ismertesse a népességkoncentrációk kialakulását, jellemzőit, a népesség egyenlőtlen elhelyezkedésének okait és következményeit. Mutassa be a kontinensek világgazdasági szerepét, annak változásait. Magyarázza meg a kontinensek országcsoportjainak eltérő ütemű gazdasági fejlődését, a területi fejlettségi különbségeket. Ismertesse a mezőgazdasági termelés egyes kontinenseken jellemző típusait és azok fontosabb terményeit. Sorolja fel a résztémakörökben nevesített országcsoportok, országok jellegzetes ásványkincseit, illetve tipikus gazdasági ágazatait.	Ismertesse a kontinensek felépítésének lemeztektonikai hátterét. Elemezzen keresztmetszetet a kontinensek természeti adottságairól. Nevezzen meg sajátos kulturális értékeket az egyes országokban, országcsoportokban. Mutassa be a centrum, félperiféria és periféria térségek kapcsolatrendszerét.

	Mondjon példákat a földrészekről az emberi beavatkozás környezetkárosító hatásaira és ezek következményeire, a károsítás mérséklésének lehetőségeire.	
9.2. Ázsia földrajza		
9.2.1. Ázsia általánosföldrajzi jellemzői	Ismertesse az ázsiai nagy sivatagok kialakulásának okait. Mutassa be példák alapján a monszun szerepét a gazdasági élet jellemzőinek kialakulásában. Ismertesse a kontinens természeti jellemzőiből adódó veszélyhelyzeteket, a védekezés lehetőségeit. Mutassa be az ázsiai népességrobbanást statisztikai adatok segítségével, mondjon példákat a következményeire és az azok megoldására tett lépésekre.	Ismertesse példák segítségével az ősi kultúrák, a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetetbefolyásoló szerepét. Elemezze az élelmezési problémák kialakulásának okait,ismertesse a megoldásukra tett lépéseket.
9.2.2. Ázsia regionális földrajza		
Kína	Ismertesse a népességszám növekedésének időbeli változásait diagramok alapján. Magyarázza meg, hogyan lett Kína a világ meghatározó gazdasága. Jellemezze a gazdasági fejlődés és a környezetátalakítás kapcsolatát, az ebből adódó környezeti veszélyeket.	Ismertesse a társadalmi-gazdasági fejlődés sajátos történelmi vonásait. Értékelje források felhasználásával Kínanépességpolitikáját. Hasonlítsa össze Kelet- és Nyugat-Kína mezőgazdaságát. Tárja fel a tengerparti és a belső területek fejlettségkülönbségének természeti alapjait, ennek következményeit.
Japán	Mutassa be a szigethelyzet és a természeti erőforrások szűkösségének következményeit a gazdasági fejlődésben. Támassza alá tényekkel Japán szerepét Ázsia gazdasági fejlődésében.	Ismertesse a társadalmi-gazdaság fejlődés sajátos történelmi vonásait. Bizonyítsa a világpiac igényeihez való alkalmazkodás szerepét a gazdaság fejlődésében.
India	Ismertesse az ország népesedési folyamatait és ezek összefüggését az élelmezéssel. Jellemezze a természeti adottságokhoz igazodó indiai mezőgazdaságot, nevezze meg fő terményeit. Mutassa be a duális gazdasági szerkezet sajátosságait.	Ismertesse a társadalmi-gazdaság fejlődés sajátos történelmi vonásait. Támassza alá példákkal a társadalmi, vallási hagyományok szerepét India gazdasági életében. Értelmezze az ország szolgáltatás-kereskedelembenbetöltött szerepét.

Délkelet-Ázsia	Nevezze meg a térséghez tartozó országokat. Mutassa be a térség országainak sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését, azok természeti és társadalmi hátterét. Értelmezze a térség világgazdasági jelentőségét.	
Délnyugat-Ázsia	Mutassa be a terület kőolajgazdagságának világgazdasági jelentőségét. Ismertesse példák alapján a kőolaj szerepét a térség országainak társadalmi-gazdasági életében. Értékelje a térség idegenforgalmi adottságait.	Mutassa be a vallás meghatározó szerepét a társadalmi-gazdasági életben. Nevezze meg a török és az izraeli gazdaság jellemző vonásait és termékeit. Értelmezze Törökország kultúrák és kontinensek között betöltött híd szerepét. Ismertesse Izrael sajátos társadalmi-gazdasági fejlődését.
9.3. Ausztrália és Óceánia földrajza	Jellemezze Ausztrália sajátos természeti adottságait, erőforrásait és mutassa be példák alapján ezek hatását a társadalmi-gazdasági életre.	Ismertesse Óceánia fő földrajzi sajátosságait, a térségtermészeti és társadalmi-gazdasági jellemzőit.
9.4. A sarkvidékek földrajza	Hasonlítsa össze a két sarkvidék földrajzi adottságait. Mutassa be az éghajlatváltozás térségre gyakorolt következményeit.	Ismertesse az Antarktikán működő kutatóállomásokjelentőségét.
9.5. Afrika földrajza		
9.5.1. Afrika általánosföldrajzi jellemzői	Ismertesse a népességrobbanás következményeit a kontinensen. Elemezze a gazdasági fejlődést nehezítő tényezőket, a felzárkózás lehetőségeit. Mondjon példákat a gazdaságilag fejlett és elmaradott területekre, országokra, jellemző gazdasági ágazatokra. Mutassa be a trópusi mezőgazdaság jellemző formáit és az azokhoz kötődő életmódok különbségeit.	Ismertesse a népek és kultúrák találkozásából adódóproblémákat példák alapján.
9.5.2. Afrika regionálisföldrajza	Hasonlítsa össze Észak-Afrika és Trópusi-Afrika (szubszaharai Afrika) földrajzi adottságait. Ismertesse a Száhel-öv környezeti problémáit, az ezek kialakulásában szerepet játszó tényezőket.	Magyarázza meg az ősi kultúra és a globalizáció sajátoskapcsolódását Egyiptom példáján. Igazolja források felhasználásával, hogy a Dél-afrikaiKöztársaság a kontinens meghatározó gazdasági központja.

9.6. Amerika földrajza		
9.6.1. Amerika általános földrajza	Hasonlítsa össze Észak-, Közép- és Dél-Amerika természeti adottságait, erőforrásait. Igazolja példákkal az észak-déli nyitottság és a kelet-nyugati zártság éghajlati következményeit, veszélyhelyzeteit Észak-Amerikában. Mutassa be a kontinens társadalmi-kulturális alapon történő felosztásának jellemzőit, a népességkeveredés következményeit. Jellemezze az ültetvényeken és a farmokon folyó termelést.	Ismertesse az urbanizáció kontinensrészenként eltérővonásait, nevezzen meg agglomerálódó térségeket. Mutassa be amerikai példák alapján a népesség városbaáramlásának okait és jellemzőit. Fejtse ki a kvaterner szektor szerepét a modern amerikaigazdaság fejlődésében.
9.6.2. Amerika regionális földrajza		
Amerikai Egyesült Államok	Mutassa be az USA világgazdasági vezető szerepét és annak kialakulását. Jellemezze az ország gazdaságát, a gazdaság térbeli elrendeződésének és szerkezetének átalakulását. Mondjon példákat az amerikai TNC-k világgazdasági szerepére.	Ismertesse a népesség összetételének változásait, a bevándorlás szerepét az USA társadalmi-gazdasági fejlődésében.
Kanada		Jellemezze az USA-val kialakult szoros gazdasági együttműködés földrajzi alapjait, ismertesse az ország USMCA-ban betöltött szerepét.
Latin-Amerika	Ismertesse a Latin-Amerika gazdasági fejlődését befolyásoló tényezőket.	Ismerje fel a latin-amerikai gazdasági fejlődés történelmi összefüggéseit.
Mexikó		Ismertesse az USA és Mexikó határán kialakult gazdasági övezet jellemzőit, az ország USMCA-ban betöltött szerepét.
Brazília		Igazolja, hogy Brazília a feltörekvő nagygazdaságok csoportjába tartozik.
„Banánköztársaságok”, adóparadicsomok		Mondjon példát ún. „banánköztársaságra”. Ismertesse a „banánköztársaságok” gazdasági sebezhetőségének okait és annak következményeit,

		értelmezze világgazdasági szerepüket. Nevezzen meg adóparadicsomokat a közép-amerikai térségben. Fogalmazza meg az adóparadicsomok gazdasági jellemzőit, ismertesse világgazdasági szerepüket.

10. Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

TÉMÁK	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
10.1. A globálissá váló környezetszennyezés éskövetkezményei	Ismertesse példák alapján a lokális szennyeződés globáliskövetkezményeit. Mutassa be a környezetkárosítás és a környezeti katasztrófák társadalmi következményeit, életkörülményekre gyakorolt hatását példák alapján. Mutassa be a változásokra történő felkészülés és a változások mérséklésének, megállításának lehetőségeit. Ismertesse a megoldásokra irányuló nemzetközi törekvéseket, indokolja az összefogás szükségességét. Mutassa be az emberi tevékenység szerepét a természeteséletközösségek, élőhelyek számának csökkenésében. Ismertesse e folyamat következményeit.	Értelmezze a környezeti válság kialakulásának okait ésfolyamatát. Mutassa be a földrajzi környezet társadalmi tevékenységekhatására bekövetkezett változásait. Elemezzen a témához kapcsolódó forrásokat. Alkossonvéleményt konkrét példák, esetelemzések alapján.

10.2. Demográfiai ésurbanizációs problémák	Mutassa be a népességszám alakulásának társadalmi-gazdasági következményeit és összefüggéseit.Ismertesse a népességrobbanás kialakulásának okait, következményeit és területi jellemzőit. Mutassa be példák alapján a nagyvárosok terjeszkedésének környezeti következményeit. Mutassa be az összefüggést a városi életforma és akörnyezet fokozott terhelése között. Elemezzen a témához kapcsolódó adatokat, ábrákat,szövegeket.	Igazolja példák alapján az urbanizációs folyamatok eltérőterületi jellemzőit és ezek összefüggéseit a környezet állapotával.

10.3. Élelmezés ésegészség	Ismerje fel az élelmiszer termelésének és fogyasztásának területi ellentmondásait. Ismerje a társadalmi-gazdasági fejlettség és a lakosságáltalános egészségi állapota közötti összefüggéseket, értelmezze a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségből fakadó következményeket. Elemezzen a témához kapcsolódó forrásokat.	Ismertesse az élelmezési válság kialakulásához vezetőtársadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok összefüggéseit. Bizonyítsa példákkal a fokozódó mezőgazdasági termeléskörnyezeti hatásait. Magyarázza a bioszféra és a talaj sérülékenysége, valamintaz élelmiszerellátás összefüggéseit. Jellemezze a biogazdálkodást. Ismertesse a genetikailag módosított termékek előállításának okait, elemezzen a témához kapcsolódóforrásokat. Következtessen a földrajzi elhelyezkedésből, a természet- és társadalomföldrajzi jellemzőkből a különböző térségek vízigényére. Mutassa be a vízigény kielégítésének korlátait, a vízhiány következményeit.
10.4. A mind nagyobbméretű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei	Ismertesse a hulladékgazdálkodás jelentőségét, vesseössze a különböző megoldási lehetőségeket. Mutassa be példák alapján a hulladékokújrahasznosításának lehetőségeit. Mutassa be a fenntartható gazdaság jellemzőit, érveljenennek fontossága mellett. Ismertesse példák segítségével az egyén szerepét, felelősségét a fenntartható gazdaság kialakításában. Ismerje a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztóiközösségek fő jellemzőit. Mutassa be a megújuló és a nem megújuló energiahordozók fő jellemzőit, felhasználásuk lehetőségeit, korlátait és környezeti következményeit.	Mutassa be a nyersanyag- és energiaválság kialakulásánakfolyamatát. Igazolja az energia- és nyersanyag-hatékony gazdálkodáslényegét, az alternatív energiaforrások hasznosításának jelentőségét. Mutassa be a környezeti szempontok érvényesíthetőségét atermelésben és a fogyasztásban. Hasonlítsa össze fogyasztóvédelmi szempontból ahagyományos és elektronikus vásárlást.

10.5. A környezet- és atermészetvédelem feladatai, a globális	Ismerje fel a globális környezeti problémákat hírekben, folyamatokban, jelenségekben, és mutassa be kialakulásuk fő okait.	Ismertesse források alapján a környezet védelmében született fő nemzetközi egyezményeket, irányelveket, célkitűzéseket, mutassa be a megvalósítás eredményeit és

béke fenntartása	Ismertesse a globális környezeti problémákkal foglalkozólegfontosabb nemzetközi szervezetek fő tevékenységeit. Soroljon fel a természeti-táji értékek és az emberiség kultúrkincsének védelmében tett lépéseket, igazolja ezek fontosságát. Mutassa be az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségeit, a tevékeny közreműködés példáit a környezetvédelmében. Értelmezze a fenntarthatóság fogalmát, a fenntarthatóságelérésének lehetőségeit. Mutassa be példák alapján a helyi szerveződések, illetve aregionális és nemzetközi összefogás feladatát és lehetőségeit a környezet védelme és a fenntarthatóság elérése érdekében.	nehézségeit. Mutassa be a háborúk, fegyveres konfliktusok földrajzi sajátosságokra visszavezethető okait és következményeit.Ismertesse a legfontosabb nemzetközi humanitárius szervezetek fő tevékenységeit.

TESTNEVELÉS

A) TÉMAKÖRÖK

1. ELMÉLETI ISMERETEK

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1. Az olimpiai mozgalom létrejötte, célja, feladatai; magyar sportsikerek	Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása,története, kiemelkedő események a játékokon. Olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiailáng. Magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiaibajnokok. Magyar sikersportágak.	Az ókori és az újkori olimpiai játékok kialakulása, története, kiemelkedő események a játékokon. Olimpiai zászló, szimbólum, jelszó, embléma, olimpiai láng. Magyarok az olimpiai versenyeken, magyar olimpiai bajnokok, magyar sikersportágak. Paralimpiai játékok. Téli olimpiai játékok és az ott elért magyar sikerek.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
		A NOB és a MOB feladatai, szerepük az olimpiai eszme ápolásában.
2. A harmonikus testi fejlődés	A testi fejlődés és a mozgásos cselekvés rövid jellemzése általános és középiskolás korban (magasság, testsúly, mozgásfejlődés, terhelhetőség).	Legfontosabb testméretek (magasság, testsúly, testarányok) alakulása a fejlődés során. A mozgásos cselekvések változása az életkor függvényében. A motoros képességek változása a különböző életkorokban. A serdülőkor testi és mozgásos cselekvés fejlődésének specialitásai.

3. A testmozgás, a sport szerepe az egészségtudatos magatartás kialakításában, ésa személyiség fejlesztésében	Tájékozottság bizonyítása az egészséges életmód kialakításához szükséges alapvető ismeretekben. Az egészséges életmód összetevőinek értelmezése: rendszeres testedzés, megfelelő táplálkozás, aktív pihenés, testi higiénia, lelki egyensúly, a szabadidő hasznos eltöltése, egészségkárosító szokások (alkohol, dohányzás, drog) hatásai és megelőzésük. A testmozgás szerepe az érzelem- és feszültségszabályozásban, stresszkezelésben (mentális egészség).	A testnevelés és a sport személyiségfejlesztő hatása. Az egészséges életmód meghatározó tényezői. Szenvedélybetegségek és a doppingszerek használatának veszélyei. Az egyéni és a csapatsportok hatása a személyiségfejlődésre. Az élethosszig tartó sportolás lehetőségei.
4. A motoros képességek szerepe a teljesítményben	A motoros képességek értelmezése, fejlesztési lehetőségei. A pulzus fogalma, fajtái, mérési lehetőségei, összefüggése az intenzitással. Az erőfejlesztés szabályai.	A motoros képességek, a fizikai és a szellemi teherbíró képesség jellemzése. Az edzettségi állapot mérésének lehetősége. Az egyes motoros képességek és a sportágak kapcsolata. Egyszerű képességfejlesztő módszerek.
5. Gimnasztikai ismeretek	A bemelegítés szerepe és kritériumai. Gyakorlatok javaslata a testtartás javítására és a különböző kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésére. Nyújtó, lazító és erősítő hatású gyakorlatok.	A gimnasztikai gyakorlatok csoportosítása. A gimnasztikai gyakorlatok felhasználása a testedzésben. Gyakorlatjavaslatok a testtartás javítására és a különböző kondicionális és koordinációs képességek fejlesztésére. A gimnasztikai gyakorlatok sportági szerepe.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
	Légzőgyakorlatok.	
6. Atlétika	„Az atlétika, mint a sportok királynője” tételmondat értelmezése. A tanult atlétikai futó, ugró és dobó versenyszámokismerete és végrehajtásuk lényege. Balesetvédelmi előírások az atlétika oktatása során.	Az atlétikai mozgásformák csoportosítása. Az atlétika, mint előkészítő sportág bemutatása. Fizikai törvényszerűségek érvényesülése az atlétika versenyszámaiban. Az atlétika mozgásanyagának kapcsolata más sportágakkal. Képességfejlesztés az atlétika mozgásanyagával. A tanult atlétikai mozgásformák összehasonlítása.Magyar sportolók az atlétika élvonalában.
7. Torna	Torna az iskolai testnevelésben. A női és férfi tornaszerek és az azokon végrehajtható alapelemek ismertetése. A legfontosabb baleset-megelőző eljárások. Segítségadás gyakorlásnál.	A női és férfi torna versenyszámai. A különböző tornaszereken végrehajtható alapelemek és a legfontosabb baleset- megelőző eljárások. A tanult talaj- és szertornaelemek technikai végrehajtásának és a segítségnyújtás módjainak ismerete. A torna értékelési rendszere. Magyar tornászok a világ élvonalában, kiemelkedő nemzetközi eredmények.
8. Zenés-táncos mozgásformák	A zenés-táncos mozgásformák egyikének ismertetése:ritmikus gimnasztika, aerobik, néptánc.	A ritmikus gimnasztika és az aerobik bemutatása. Az esztétikum szerepének megítélése a zenés-táncos mozgásformákban. A versenygyakorlatok speciális mozgásformái.

9. Küzdősportok, önvédelem	Páros és csapat küzdőjátékok ismertetése. Egy, az olimpiai játékok programjában szereplő küzdősport bemutatása, alapvető szabályainak ismertetése. Küzdőjátékok. Önvédelmi alapismeretek.	A küzdősportok szerepe az iskolai testnevelésben.Előkészítő páros és csoportos küzdőjátékok. A grundbirkózás, a dzsúdó és a karate szabályai.Magyar küzdősportolók a világ élvonalában.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
10. Úszás	Az úszás jelentősége az ember életében, szerepe az egészségtudatos, aktív életvitelben. Az úszásnemek alapjai. Két úszásnem részletes ismertetése.Az úszás higiéniájának ismerete.	Az úszás jelentősége az ember életében.Az úszás és a vízi sportok higiénéje. Az úszásnemek és jellemzőik. Az úszásnemek technikai végrehajtásának leírása.Az úszás alapvető versenyszabályai. A szabadvízi és az uszodai úszás különbségei. Fizikai törvényszerűségek érvényesülése az úszásban.A vízből mentés végrehajtása. Kiemelkedő magyar eredmények az úszósportban.
11. Testnevelési és sportjátékok	Öt, labdajátékot előkészítő testnevelési játék ismertetése. Két sportjáték alapvető szabályainak (pályaméretek, játékosok száma, időszabályok, eredményszámítás, a labdavezetésre, a támadásra és védekezésre vonatkozó szabályok) ismerete, valamint alapvető technikai, taktikai elemeinek bemutatása. Személyes és társas folyamatok a játéktevékenységben (asszertivitás, sikerorientáltság, kooperáció).	A négy iskolában tanult sportjáték bemutatása. A sportjátékokat előkészítő testnevelési játékok ismerete: labdaérintéssel, -vezetéssel, -átadással, célfelületre történő továbbítással és az összjátékkal kapcsolatosan. Két sportjáték összehasonlítása a legfontosabb jellemzők alapján (pályaméretek, játékosszám, pontszerzés, időtartam, csere, időkérés, technika, taktika stb.). A sportjátékokhoz szükséges képességrendszer. Magyarok a sportjátékokban, sikeres labdajátékok.

12. Alternatív környezetben űzhető sportok és mozgásformák	Egy-egy választott, alternatív környezetben, teremben, földön, vízen, levegőben űzhető sportág jellegzetességeinek és legfontosabb szabályainak bemutatása. Alapvető ismeretek a táborozásokról.	Egy-egy választott, alternatív környezetben, teremben, földön, vízen, levegőben űzhető sportág jellegzetességeinek és legfontosabb szabályainak ismertetése. Baleset-megelőzés. Felszerelések, és azok karbantartása. A választott sportágak népszerűsége, elterjedése a világban, hazai ismertség, eredmények. Kirándulás, túrázás és táborozási lehetőségek, alapvetőtáborozási ismeretek.

2. GYAKORLATI ISMERETEK

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
1. Gimnasztika	Lányok: kötélmászás állásból 5 méteres mászókötélen mászókulcsolással. A teljes feljutás ideje legfeljebb: 10 s. Fiúk: függeszkedés állásból 5 méteres mászókötélen, legfeljebb: 9,7 s. Az önállóan összeállított, 48 ütemű szabadgyakorlat bemutatása. A gyakorlat feleljen meg a bemelegítés általános követelményeinek.	Lányok: kötélmászás állásból 5 méteres mászókötélen mászókulcsolással. A teljes feljutás ideje legfeljebb: 9,7 s. Fiúk: függeszkedés ülésből 5 méteres mászókötélen, legfeljebb: 9,7 s. Az adott évre érvényes kötelező 64 ütemű szabadgyakorlat bemutatása.
2. Atlétika	Egy választott futó-, ugró- és dobószám bemutatásakötelező. – 60 m-es síkfutás; – 2000 m-es síkfutás; – távolugrás választott technikával; – magasugrás választott technikával; – súlylökés; – kislabdahajítás.	– 60 és 2000 m-es síkfutás; – egy választható dobószám (kislabdahajítás, súlylökés, gerelyhajítás, diszkoszvetés); – egy választható ugrószám (távol- vagy magasugrás) technikailag elfogadott, teljesítménnyel értékelt bemutatása.

2.1. Futások	Egyik futószám választása kötelező: *60 méteres síkfutás* térdelőrajttal.Lányok: legfeljebb 9,8 s. Fiúk: legfeljebb 8,8 s. *2000 méteres síkfutás* Lányok: legfeljebb 10:30 perc.Fiúk: legfeljebb 9:30 perc.	*60 méteres síkfutás* térdelőrajttal. Lányok: legfeljebb 9,5 s. Fiúk: legfeljebb 8,4 s. *2000 méteres síkfutás* Lányok: legfeljebb 9:50 perc. Fiúk: 9:00 perc.
2.2. Ugrások	A két ugrószámból egy választása kötelező.Az ugrás technikája egyénileg választható. Magasugrás Lányok: minimum magasság: 110 cm.Fiúk: minimum magasság: 125 cm. Távolugrás	A két ugrószámból egy választása kötelező. Magasugrás választott technikával Lányok: minimum magasság: 115 cm. Fiúk: minimum magasság: 140 cm. Távolugrás választott technikával Lányok: minimum távolság: 380 cm.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
	Lányok: minimum távolság: 330 cm. Fiúk: minimum távolság: 410 cm.	Fiúk: minimum távolság: 480 cm.
2.3. Dobások	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása.	Egy dobószám szabadon választott technikával történő bemutatása.
	Kislabdahajítás Lányok: minimum távolság: 20 m.Fiúk: minimum távolság: 30 m.	*Kislabdahajítás* Lányok: minimumtávolság: 30 m. Fiúk: minimumtávolság: 42 m.
	Súlylökés Lányok: 4 kg-os súlygolyóval; minimum távolság: 5,5 m. Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimum távolság: 7,5 m.	*Súlylökés* Lányok. 4 kg-os súlygolyóval; minimum távolság: 7 m. Fiúk: 6 kg-os súlygolyóval; minimum távolság: 9 m.
		Diszkoszvetés Lányok: 1 kg-os diszkosszal; minimum távolság: 20 m. Fiúk: 1,5 kg-os diszkosszal; minimum távolság: 28 m.
		Gerelyhajítás Lányok. 600 g-os gerellyel; minimum távolság: 20 m. Fiúk: 800 g-os gerellyel; minimum távolság: 32 m
3. Torna	A talajgyakorlat és a szekrényugrás bemutatása kötelező, és egy további tornaszer kötelezően választható. Lányoknál választható: felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika, aerobik. Fiúknál választható: gyűrű, nyújtó, korlát, aerobik.	A talaj- és a szekrényugrás bemutatása kötelező, további egy tornaszer kötelezően választható. Lányoknál választható: felemáskorlát, gerenda, ritmikus gimnasztika, aerobik. Fiúknál választható: gyűrű, nyújtó, korlát, aerobik.

3.1. Talajtorna	Az öt kötelező és legalább két ajánlott elemből álló, összefüggő talajgyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: gurulóátfordulás előre, gurulóátfordulás hátra, fejállás, kézállás, mérlegállás. Ajánlott elemek: kézenátfordulás, tarkóbillenés, fejenátfordulás, cigánykerék, tarkóállás, tigrisbukfenc, gurulóátfordulás futólagos kézállásba stb.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
3.2. Szekrényugrás	Egy támaszugrás bemutatása. Lányok minimum 4 részes, keresztben felállított szekrényen. Fiúk 5 részes, hosszában felállított szekrényen.	Lányok: lebegőtámasszal végrehajtott guggoló átugrás bemutatása. Fiúk: lebegőtámasszal végrehajtott terpeszátugrás bemutatása.
3.3. Felemáskorlát	A négy kötelező és legalább két ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: ostorlendület, térdfellendülés, kelepfellendülés a felső karfára, alugrás. Ajánlott elemek: alaplendület, kelepfelhúzódás, malomforgás előre, kelepforgás hátra, pedzés, beterpesztés stb.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
3.4. Gerenda	A négy kötelező és legalább két ajánlott elemből álló,összefüggő gyakorlat bemutatása. Kötelező elemek: felugrás, járás, testfordulat, leugrás. Ajánlott elemek: szökdelések, térdelés és térdelőtámasz, fekvőtámasz, hasonfekvés, hanyattfekvés, lábtartáscserék, gurulóátfordulás stb.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.

3.5. Ritmikus gimnasztika	Különböző elemekből álló szabadgyakorlat zenére történő bemutatása (a gyakorlat ideje: 35–45 s). Javasolt elemek: érintőjárás, hintalépés, keringőlépés, fordulatok, szökkenő hármaslépés, lebegő- és mérlegállás, lábemelések és lendítések, törzshullámok, ívelt és nyújtott kartartások stb. Egy választott kéziszerrel (labda, karika, kötél, szalag, buzogány) 3 elem bemutatása.	Önállóan összeállított kéziszergyakorlat bemutatása zenére, a kötelezően megjelölt test- és szertechnikai elemeknek megfelelően. A gyakorlat ideje: minimum 45 s. (A választható kéziszer: labda, karika, kötél, szalag, buzogány).
3.6. Gyűrű	A négy kötelező és legalább két ajánlott elemből álló,összefüggő gyakorlat bemutatása. – Kötelező elemek: alaplendület, zsugorlefüggés, lefüggés, homorított leugrás.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
	– Ajánlott elemek: futólagos támaszba kerülés, lebegőfüggés, hátsófüggés, ülőtartás, vállátfordulás előre, leterpesztés stb.	
3.7. Nyújtó	A három kötelező és egy ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. – Kötelező elemek: alaplendület, kelepforgás hátra, alugrás. – Ajánlott elemek: malomfellendülés, térdfellendülés, nyílugrás.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.
3.8. Korlát	A négy kötelező és legalább két ajánlott elemből álló, összefüggő gyakorlat bemutatása. – Kötelező elemek: alaplendület támaszban vagy felkarfüggésben, felkarfüggés, pedzés, kanyarlati leugrás. – Ajánlott elemek: támlázás, billenések, emelések, saslendület, felkarállás stb.	Az adott évre kötelezően előírt gyakorlat bemutatása.

3.9. Aerobik	Különböző elemekből álló önállóan összeállított gyakorlat bemutatása zenére. A gyakorlat tartalmazzon dinamikus erő, statikus erő és egyensúly elemeket, illetve ugrásokat. A gyakorlat ideje 35-40 sec. A négy tartalmi elemből 1-1 gyakorlat bemutatása, amely a sportág szabályai szerint 0,1-0,3 nehézségi értékű.	Különböző elemekből álló önállóan összeállított gyakorlat bemutatása zenére. A gyakorlat tartalmazzon dinamikus erő, statikus erő és egyensúly elemeket, illetve ugrásokat. A gyakorlat ideje 45-50 sec. A négy tartalmi elemből (dinamikus erő, statikus erő és egyensúly elem, illetve ugrás) 1-1 gyakorlat bemutatása, amely a sportág szabályai szerint 0,4 vagy annál magasabb nehézségi értékű.
4. Küzdősportok, önvédelem	A dzsúdó vagy a birkózás vagy a karate alapelemeinekbemutatása: Dzsúdó alapelemek: – csúsztatott esés állásból, – esés állásból, – dzsúdógurulás;	Kötelező a dzsúdó adott évre szóló elemeinek bemutatása. Emellett kötelezően választható a karate vagy a birkózás adott évre kötelezően előírt alapelemeinek, illetve adott évre vonatkozó elemeinek bemutatása.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	KÖZÉPSZINT	**EMELT SZINT**
	Birkózás alapelemek: – dulakodás, – hídban forgás, – társ felemelése háttal felállásból. Karate alapelemek: – Testre irányuló egyenes ütés előre – Egyenes rúgás előre – Testre irányuló egyenes ütés védése és ellentámadás (ötlépéses küzdelem)	

5. Úszás	50 m megtétele egy választott úszásnemben, szabályosrajttal és fordulóval; 25 m teljesítése egy másik választott úszásnemben, szabályos rajttal.	50 m úszás választott úszásnemben; két másik úszásnemben 25 m teljesítése, szabályos rajttal és fordulókkal. Vízből mentési előgyakorlat (a medence falától 5 méterre, a medence aljára bedobott tárgy felhozása a víz alól). Az 50 m-es úszásnemben a pontszám az elért időeredmény alapján kerül kiszámításra.
6. Testnevelési- és sportjátékok	Két sportjáték választása kötelező.	A vizsgázó a négy labdajáték (labdarúgás, kézi-, kosár- és röplabdázás) közül a három, általa kiválasztott labdajáték gyakorlati anyagát mutatja be.
6.1. Kézilabdázás	1. Kapura lövés gyorsindítás után – a saját védővonalról indulva átadás a félpályánál álló társnak, a futás közben visszakapott labda vezetése után egykezes beugrásos kapura lövés. 2. Büntetődobás egyenletes eloszlásban, a kapu kétalsó sarkába elhelyezett zsámolyra. 3. Tetszőleges lendületszerzés után távolba dobás kézilabdával.	Az adott évre kötelezően előírt három gyakorlat bemutatása.
6.2. Kosárlabdázás	1. Fektetett dobás – félpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az	Az adott évre kötelezően előírt három gyakorlat bemutatása.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	KÖZÉPSZINT	EMELT SZINT
	oldalvonalnál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Jobbkezes végrehajtás. 2. Fektetett dobás – félpályáról indulva kétkezes mellső átadás a büntetővonal magasságában az oldalvonalnál álló társnak, indulócsel után befutás a kosár felé, a visszakapott labdával leütés nélkül fektetett dobás. Balkezes végrehajtás. 3. Büntetődobás – választott technikával.	

6.3. Labdarúgás	1. Labdaemelgetés (dekázás) - a földről felvett vagy feldobott labdát váltott lábbal történő érintéssel kell levegőben tartani a labdát. 2. Szlalom labdavezetés - 10 m hosszan, öt darab egyenlő távolságra letett tömöttlabda (bója) között szlalom labdavezetés oda-vissza, kapura lövés 10 méterről. 3. Összetett gyakorlat: félpályáról indulva labdavezetés, rárúgás a kaputól 8-10 méterre oldalt elhelyezett, ledöntött ugrószekrénytetőre vagy padra, a visszapattanó labda közvetlen kapura rúgása.	Az adott évre kötelezően előírt három gyakorlat bemutatása.
6.4. Röplabdázás	1. Kosárérintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1,5 m-re a fej fölé kell játszani.) 2. Alkarérintéssel a labda fej fölé játszása egy 2 m sugarú körben. (A labdát legalább 1 m-re a fej fölé kell játszani.) 3. Nyitások választott technikával a támadóvonal mögé.	Az adott évre kötelezően előírt három gyakorlat bemutatása.

Digitális kultúra

1. Szövegszerkesztés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott szövegszerkesztő programot;
- tudja használni a szövegszerkesztő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon feladatleírás alapján szöveges dokumentumokat készíteni;
- tudja kezelni a szövegszerkesztő nyelvi eszközeit;
- tudjon szöveges dokumentumaiba képeket, táblázatokat, illetve egyéb objektumokat beilleszteni, és tulajdonságaikat módosítani;
- tudjon kördokumentumot létrehozni;
- legyen képes nagyméretű dokumentumok kezelését megkönnyítő eljárások alkalmazására.

2. Számítógépes grafika és képszerkesztés
A vizsgázó
- tudjon létrehozni az adott probléma megoldásához szükséges rasztergrafikus ábrákat és tudjon ábrákat módosítani;
- tudjon létrehozni az adott probléma megoldásához szükséges vektorgrafikus ábrákat és tudjon ábrákat módosítani;
- ismerje a raszter-, a vektorgrafikus ábrák tárolási és szerkesztési módszereit;
- tudjon digitálisan rögzített képet, fényképet módosítani, manipulálni, szerkeszteni;
- tudjon raszter- és vektorgrafikus ábrákat egymásba átalakítani.

3. Bemutatókészítés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott bemutatókészítő programot;
- tudja használni a bemutatókészítő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon feladatleírás alapján bemutatót készíteni;
- legyen képes képeket és ábrákat a szöveges környezetbe helyezni, adatokat táblázatosan elrendezni;
- tudja alkalmazni a bemutatókészítési alapelveket;
- tudjon interaktív bemutatókat létrehozni.

4. Táblázatkezelés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott táblázatkezelő programot;
- tudja használni a táblázatkezelő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon a táblázatba szöveget, képet, illetve egyéb objektumot beilleszteni, és azok tulajdonságait módosítani;
- legyen képes adatokat táblázatokba rendezni, és áttekinthető módon formázni;
- tudjon függvényeket és saját képleteket használva számításokat végezni az adatokkal
- tudja célszerűen használni a különböző adatformátumokat;
- tudjon hivatkozásokat használni;
- tudjon adatokat rendezni, közülük meghatározottakat kigyűjteni;
- tudjon megfelelő típusú diagramot készíteni, tulajdonságait módosítani.

5. Adatbázis-kezelés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott adatbázis-kezelő rendszert;
- tudja használni az adatbázis-kezelő eszközeit az adott probléma megoldására;
- az adatmodell alapján tudjon adatbázist definiálni, annak tartalmát karbantartani;
- legyen képes fájlban tárolt adatokat importálni az adatbázis-kezelő programba;
- ismerje az adattípusokat, az adatokon értelmezett műveleteket és függvényeket;
- tudjon adattáblák között kapcsolatokat felismerni és használni;
- tudjon adatbázisokból lekérdezéssel információt nyerni;
- legyen képes az adattáblák tartalmának módosítására.

6. Publikálás a világhálón
A vizsgázó
- ismerje a HTML formátumú dokumentumok szerkezeti elemeit;
- értse a CSS használatának alapelveit;
- tudja webdokumentum tartalmát és stílusát szerkeszteni;
- tudjon weblapot készíteni HTML és CSS nyelven kódszerkesztő alkalmazással.

7. Algoritmizálás, adatmodellezés
A vizsgázó

- tudjon pontos feladatmeghatározás alapján adatmodellt felállítani;
- ismerje az algoritmusok mondatszerű leírását;
- ismerje a típusalgoritmusok felhasználásának lehetőségeit;
- tudjon a megoldandó feladathoz algoritmust készíteni;
- legyen képes algoritmusok számítógépes megvalósítására szövegesen vagy algoritmusleíró eszközzel megadott feladat alapján.

8. A programozás eszközei

A vizsgázó

- legyen képes programozási feladatot a választott programozási nyelven megoldani;
- tudja használni a választott programozási nyelvet és a választott fejlesztői környezetet.]

1) ALKOTÁS

1.1. Vizuális eszközök

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Vizuális nyelv			
A vizuális nyelv alapelemei	Vonal	A pont, vonal, sík- és térforma, felület adott technikának és adott célnak megfelelő használata. Az ábrázolás jellegéhez illeszkedő, különböző vastagságú, tónusú, karakterű, a választott eszköznek megfelelő vonal következetes használata szabadkézi rajzban.	A vizuális nyelvi elemek adott technikának és adott célnak megfelelő tudatos használata.
	Sík- és térforma	Modell alapján készített leképező jellegű munkában sík- és térforma pontos visszaadása.	Modell vagy elképzelés alapján sík- és térforma adott célnak (pl. formaredukció, nézőpontváltás) megfelelő leképezése.
	Tónus, szín	Modell alapján készített leképező jellegű munkában (rajz, festés, vegyes technika) több, eltérő ábrázolási funkcióban használt tónusfokozat, szín, színárnyalat következetes alkalmazása.	Modell alapján vagy emlékezetből készített leképező jellegű munkában (rajz, festés, vegyes technika) színek, színárnyalatok, tónusfokozatok változatos és következetes alkalmazása.
	Tér	A célnak legmegfelelőbb térábrázolási módok kiválasztása. A célnak legmegfelelőbb térábrázolási módok kiválasztása és alkalmazása.	A legmegfelelőbb térábrázolási módok egyéni, kombinált alkalmazása.
A vizuális nyelvielemek	Kompozíció (konstrukció)	Az adott célnak (közlés, kifejezés, alkotás) megfelelő kompozíció létrehozása.	A kompozíciós eszközök tudatos alkalmazása a vizuális közlés, kifejezés és alkotás során.

viszonyai	Kontraszt, harmónia	Kontrasztokkal (szín, tónus, forma, méret, felület) történő kiemelés használata	Kontrasztokkal (szín, tónus, forma, méret, felület) történő kiemelés tudatos használata kifejező

		személyes kifejező jellegű, vagy dekoratív tervező szándékú alkotásban.	alkotások létrehozása során. Színharmóniák, színkontrasztok tudatos alkalmazása változatos célú alkotó munka során.
	Vizuális nyelv és kontextus	A vizuális nyelv eszközeinek használata különböző kontextusban a kifejező jellegű munkákban.	A vizuális nyelv hatáselemeinek jelentésmódosító átalakítása (pl. a képi környezet megváltoztatásával).
Technikák			
Rajzolás		Adott technika adekvát használata. Szabadkézi rajz készítése választott eszközzel. Egyszerű műszaki jellegű rajz készítése szabadkézzel, vagy szerkesztve ceruzával és szerkesztőeszközökkel vagy digitális eszközhasználattal.	Az adott célnak legmegfelelőbb anyagok és technikák kiválasztása. Szabadkézi rajz készítése egy további technikával (pl. szénnel, krétával, pasztellel). Összetettebb műszaki jellegű rajz szerkesztése ceruzával, illetve a szükséges szerkesztőeszközökkel, vagy digitális eszközhasználattal.
- Festés - Kollázs - Nyomtatás		Az iskolai alkotó munka során megismert képalakítási technikák (festés, montázs, kollázs, nyomtatás stb.) alkalmazása.	Tudatosan, önállóan választott festészeti anyag- és eszközhasználat alkalmazása eltérő célú alkotó munkában. Kifejezési szándéknak megfelelő anyaghasználat texturális, fakturális hatás elérésére. Sokszorosító grafikai technikák felismerése és választott eljárás tudatos alkalmazása alkotó munkában.
Makettezés modellezés		Modell- vagy makettkészítés, választott anyaghasználattal.	Modell- vagy makettkészítés a kifejezési, ábrázolási szándéknak leginkább megfelelő anyaghasználat kiválasztásával.

Plasztika		Plasztikus, kifejező célú alkotás létrehozása választott anyaghasználattal.	Plasztikus, kifejező célú alkotás létrehozása adekvát, önállóan választott anyaghasználattal.
Digitális képalkotás		Technikai kép, mozgókép készítése digitális	Technikai kép, mozgókép készítése digitális
		eszközhasználattal.	eszközhasználattal, képszerkesztő programok tudatos és begyakorolt használatával.

1.2. Tevékenységszintek

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Ábrázolás, látványértelmezés			
Formaértelmezés	Arány	Ábrázoló jellegű rajz készítése során természeti és mesterséges formák karakterét meghatározó főbb, a felismerhetőséget biztosító arányok helyes megfigyelése és visszaadása.	Ábrázoló jellegű rajz készítése során természeti és mesterséges formák karakterét meghatározó arányok pontos, részletekre kiterjedő megfigyelése és visszaadása. Ábrázoló jellegű rajzokban a részletek egymáshoz és az egészhez viszonyított arányainak helyes megítélése és visszaadása.
	Forma, alak, karakter	Ábrázoló jellegű rajz készítése során a látvány formáját meghatározó főbb, a felismerhetőséget biztosító jegyek megfigyelése és helyes visszaadása (befoglalóforma, körvonal).	Ábrázoló jellegű rajz készítése során a látvány formáját meghatározó jegyek pontos megfigyelése és helyes leképezése. A formát meghatározó karakterjegyek pontos megragadása emlékezetből.
	Szerkezet, felépítés, működés	Egyszerű tárgyak formakapcsolatait bemutató rajz készítése (pl. szabásrajz, szerkezeti vázlat).	Egyszerű szerkezeti összefüggéseket pontosan értelmező szabadkézi rajz készítése a látvány segítségével és emlékezetből (pl. szerkezeti rajz, metszetrajz, folyamatábra).

	Anyag	A látvány mint modell elemeinek anyagszerűségben jelentkező különbségeinek szemléletes kifejezése választott eszközzel.	Látvány textúrájának, faktúrájának megjelenítése különböző eszközökkel.
Térértelmezés	Téri helyzetek	Téri helyzetek egyszerű, értelmező jellegű	Téri helyzetek egyszerű, értelmező jellegű

		ábrázolása (pl. alaprajz). Tárgyak, objektumok egymáshoz viszonyított téri helyzetének pontos megjelenítése látvány alapján két vagy három dimenzióban.	ábrázolása szabadkézi rajzban és szerkesztéssel (pl. alaprajz, magyarázó-közlő rajz), szöveges instrukciók alapján is.
	Nézőpont	Látvány alapján tárgyak, objektumok ábrázolása során a nézőpont következetes megtartása. Adott cél érdekében a látványértelmezés szempontjából optimális nézőpont kiválasztása.	Tárgyak, objektumok ábrázolása során a nézőpont következetes megtartása emlékezetből is.
	Térmélység	Beállítás alapján a fény-árnyék hatások segítségével a térmélység érzékeltetése (pl. szabadkézi rajzban, festéssel).	A térmélység megjelenítése különböző eszközökkel emlékezetből.
	Térábrázolási konvenciók	Ábrázoló jellegű szabadkézi rajzban választott térábrázolási rendszer következetes alkalmazása. Egyszerű beállításról a kétiránypontos perspektivikus ábrázolás szabályainak alkalmazása szabadkézi rajzban. Beállításról vagy a látvány axonometrikus képéből az adott tárgy vetületi rajzának elkészítése (Monge-rendszerben) szabadkézi rajzban.	Geometriai térformák perspektivikus és axonometrikus rajzának megszerkesztése. Geometriai térformákból álló összetettebb beállítás vetületi rajza alapján az elképzelt látvány szabadkézi rajzának elkészítése (térrekonstrukció). Adott cél érdekében a megfelelő térábrázolási rendszer kiválasztása és tudatos alkalmazása.

Színértelmezés	Szín- és fényviszonyok	Látvány alapján szín- és fényviszonyok helyes visszaadása (pl. szabadkézi rajzban, festéssel).	Látvány vagy elképzelés alapján tárgyak testességének, plasztikus formáinak árnyalt érzékeltetése fény-árnyék hatások segítségével.
Mozgásértelmezés		Egyszerű mozgás fázisainak értelmező jellegű ábrázolása (pl. fázisrajz) szabadkézi	Mozgás, változás értelmező jellegű ábrázolása választott, adekvát eszközzel.

		rajzban, fotó vagy digitális képalkotó technika alkalmazásával.	
Megjelenítés, közlés, kifejezés, alkotás			
Térviszonyok, kompozíció		Design és kifejező jellegű képi kompozíció létrehozása látvány vagy elképzelés alapján.	Téri helyzetek szubjektív megjelenítése kifejező jellegű alkotásokban. Képi igényű kompozíció létrehozása látvány, egy adott téma vagy önálló elképzelés alapján.
Színhatás		Színek kommunikációs és színdinamikai hatásának alkalmazása egyszerű tervező jellegű feladatban.	A színek expresszív hatásának felhasználása kifejező jellegű munkákban. Adott cél (pl. adott hangulati hatás) elérésének érdekében adott színviszonylatok átalakítása.
Érzelmek		Érzelmek, lelkiállapotok értelmezhető vizuális kifejezése szabadon választott vizuális formában.	Érzelmek, lelkiállapotok, elvont gondolatok értelmezhető vizuális kifejezése síkbeli, térbeli alkotásokban, a kifejezési szándéknak megfelelő megjelenítésben. Elképzelt vagy gyűjtött képi elemekből (pl. montázstechnikával) olyan képi kompozíció összeállítása, amely egy elvont gondolatot, hangulatot vagy lelkiállapotot fejez ki.
Folyamat, mozgás,idő		Folyamat, történet bemutatása értelmezhető képsorokban (pl. képregény, fotósorozat, animáció).	Rövid mozgóképi közlés, kifejezés megtervezése (pl. képes forgatókönyv) és kivitelezése film, választott digitális mediális megjelenés, animáció technikájával.

Kép és szöveg		Adott kép(ek) és szövegrészek egymáshoz viszonyított, a kommunikációs célnak megfelelő elrendezése adott képmezőben (pl. címoldal, borító), hagyományos technikával vagy számítógéppel.	Önállóan alkotott kép és szöveg együttes alkalmazása adott hatás elérésének az érdekében (pl. amelyben a kép és a szöveg egymás hatását erősíti vagy jelentését módosítja - pl. illusztráció, képregény).

		Adott tartalomnak leginkább megfelelőbetűtípus és kompozíció kiválasztása.	
Vizuális információ		Egyszerű, vizuális kommunikáció szándékúfelület tervezése adott közlési céllal. Vizuális jelek, szimbólumok egyértelmű,következetes használata (pl. magyarázóközlő rajzokon). Nem vizuális természetű konkrét információk (pl. számszerű adatok: hőmérséklet-ingadozás, népességváltozás)értelmezhető, képi megjelenítése (pl. grafikonon, diagrammal). Színkódok következetes alkalmazása a magyarázó- közlő ábrázolásban.	Szabadon választott, nem vizuális természetű információk értelmezhető képi jellé (pl. embléma, piktogram) tömörítése. Tájékoztató, közhasznú információ feldolgozása, szemléletessé tétele választott hagyományos, vagy digitális eszközhasználattal.

Tárgyak és környezet		Adott funkcióra csomagolás tervezése. Külső és belső terek különböző funkcióratörténő berendezésének, átalakításának megtervezése, a tervek értelmezhető megjelenítése (pl. rajzban, montázzsal).	Adott funkcióra egyszerű tárgy, csomagolás tervezése. A tervezéshez szükséges felmérés, kutatás elvégzése. Egyszerű tárgy elkészítése szabadon választott anyagból. A tervezési, megvalósulási folyamat dokumentálása. Adott tárgy, objektum, építészeti tér (pl. felületének, formájának) áttervezése, átalakítása (pl. más jelentés vagy más funkció betöltésére), és a tervek értelmezhető megjelenítése (pl. rajzban, festéssel, montázzsal).

2) BEFOGADÁS

2.1. Vizuális eszközök

TÉMÁK		VIZSGASZINTEK Középszint	Emelt szint
Megjelenítés sajátosságai			
Vizuális nyelvi elemek		A vizuális ábrázolás, közlés, kifejezés legfontosabb eszközeinek (pont, vonal, sík- és térformák, felület, tónus, szín, szerkezet/kompozíció, képi motívumok) a vizuális közlésben, kifejezésben betöltött szerepének ismerete és használata az elemzés során.	A képi, zenei, irodalmi alkotásokban egyaránt előforduló adekvát kifejezőeszközök (szerkezet, motívumok, jelkép, ritmus) felismerése és párhuzamok elemzése. A művészettörténet korszakaira jellemző, leggyakoribb kompozíciós formák és ezek kifejező hatásának ismerete.
Térábrázolási módok		A legjellegzetesebb térábrázolási konvenciók felismerése és lényegének ismerete. A térmélység-megjelenítés különböző módjainak ismerete.	A legjellegzetesebb térábrázolási módok lényegének ismerete és összehasonlítása az elemzés során. Az elvont és kevert térábrázolási módok (pl. szürrealizmus, kubizmus) felismerése a képi kifejezésben.

Vizuális minőségek		Vizuális minőségek (pl. tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) differenciált megkülönböztetése szöveges közlésekben is (pl. leírás, elemzés, összehasonlítás).	Vizuális minőségek (pl. tónus/szín; alak/forma; textúra/faktúra/struktúra) differenciált megkülönböztetése szöveges közlésekben a vizuális kultúra gyakorlatban elsajátított szaknyelvének, fogalomrendszerének használatával.
Látványértelmezés		A látványértelmezésben szerepet játszó tényezők (pl. nézőpont, arányok, képelemek egymáshoz való viszonya) lényegének, jelentésének ismerete és alkalmazása az elemzés során.	A látványértelmezés során, a kifejezési szándékot tudatosan erősítő további tényezők (pl. véletlen, túlzás, szokatlan, provokatív) felismerése és magyarázata az elemzés során.
Kontraszt, harmónia		A színkontrasztok lényegének felismerése, és ismerete	A kontrasztok kiemelő, kifejező szerepének elemző vizsgálata konkrét példákon keresztül.

Kontextus		A vizuális ábrázolási, közlési, kifejezési eszközök jelentését meghatározó összefüggések - kontextus - felismerése és használata értelmezés, elemzés során.	Vizuális produktumok keletkezésének mélyebb összefüggéseinek felismerése és magyarázata az elemzés során (pl. társadalmi kontextus).
Technikák			
		A vizuális ábrázolás, közlés, kifejezés legfontosabb technikáinak felismerése.	A vizuális közlés, kifejezés alábbi technikáinak leíró jellegű ismerete: grafika (magas-, mély- és síknyomás); festészeti technikák (táblakép és falfestmény; mozaik, üvegablak); szobrászat (kő, agyag, fa; fémöntési technikák). A vegyes technika lényegének ismerete. Az iparművészeti technikák felsorolásszerű ismerete és legalább egy technika részletes, leíró jellegű ismerete.

2.2. Tevékenységterületek

TÉMA	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Vizuális kommunikáció		
Folyamat, mozgás, idő	Az álló- és mozgókép időben zajló folyamatokatérzékeltető vizuális eszközeinek felismerése és magyarázata az elemzés során.	Időt, mozgást, változást rögzítő vizuális (álló- ésmozgóképi) megjelenítési módok ismerete és összehasonlítása.
Kép és szöveg	Kép és szöveg kölcsönhatásának elemző vizsgálata direkt közlések esetében.	Kép és szöveg kölcsönhatásának elemző vizsgálata változatos mediális megjelenésekben
Vizuális információ	A köznapi és művészi vizuális közlésekben előforduló legfontosabb jelek, jelzések, jelképek,motívumok megfelelő szöveges értelmezése. A köznapi közlésekben (pl. műszaki rajz,	A köznapi és művészi vizuális közlésekben előfordulólegfontosabb jelek, jelzések, jelképek, motívumok megfelelő szöveges értelmezése. A köznapi közlésekben (pl. műszaki rajz, folyamatábra)

	folyamatábra) leggyakrabban előforduló vizuálisinformációk értelmezése.	leggyakrabban előforduló vizuális információkértelmezése. Különböző mediális megjelenések összehasonlítása a vizuális információ kódolási jellegzetességeinek szempontjából.
Tömegkommunikáció	A tömegkommunikáció legfontosabb (auditív,vizuális, audiovizuális) eszközeinek, leggyakoribb formáinak ismerete és megkülönböztetése. A tömegkommunikáció vizuális információinak megfelelő értelmezése megadott szempontokalapján (pl. figyelemvezetés, kiemelés).	A tömegkommunikáció jelentőségének, működési hatásrendszerének ismerete és értelmezése adott társadalmiviszonyrendszer tükrében.

Médiakategóriák	A legfontosabb médiakategóriák (nyomtatott és elektronikus médiumok, újmédia, digitális média)kommunikatív és esztétikai hatásának ismerete.	A legfontosabb médiakategóriák (nyomtatott és elektronikus médiumok, újmédia, digitális média)kommunikatív és esztétikai hatásának ismerete, és összehasonlítása választott példák alapján.
Fotó, mozgókép	Fotóelemzés megadott szempontok szerint. A fotólegfontosabb műtípusainak (emlékfotó, szociofotó, sajtófotó, művészfotó) ismerete és elemző értelmezése. A mozgóképi közlés, kifejezés legfontosabbeszközeinek (montázs, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang- és képkapcsolat) ismerete. A mozgóképi közlésábrázoló és reprodukáló tulajdonságainak ismerete és értelmezése. Álló- és mozgóképi reklámanyag képi hatásánakelemzése.	A fotó képzőművészeti felhasználásának ismerete.A film műtípusainak ismerete (ismeretterjesztő, dokumentum-, játékfilm, kísérleti film, reklám). A mozgóképi közlés, kifejezés legfontosabb eszközeinek (montázstípusok, kameramozgás, képkivágás, nézőpont, világítás, hang- és képkapcsolat) ismerete. A mozgóképi közlés ábrázoló és reprodukáló tulajdonságainak ismereteés értelmezése. Álló- és mozgóképi reklámanyag képi hatásának elemzésea befolyásolás és más társadalmi célok szempontjából.
Tárgy- és környezetkultúra		
Forma- és funkcióelemzés	A tárgyról leolvasható információk ismerete és használata az elemzés során. Különböző korokbólés kultúrákból származó tárgyak, objektumok (pl. épület, építmény) funkció- és formaelemzése.	Tárgyak, objektumok elemzése során adekvát vizsgálatiszempontok árnyalt alkalmazása.

	Tárgyak, épületek stílusjegyek alapján történő besorolása, csoportosítása.	
Tervezési folyamat	A tervező-, alkotófolyamat lépéseinek (kutatás,motívumgyűjtés, vázlatkészítés, modellezés, kipróbálás, tervdokumentáció készítés) ismertetése egy konkrét példán keresztül.	A tárgytervezés szempontjainak ismerete (funkció, ergonómia, anyag, technika/technológia) és értelmezése.

-Kézműves és iparitárgykultúra - Népművészet	A tárgyi néprajz és a népművészet fogalmánakismerete. Egy választott néprajzi tájegység életmódjának,tárgykultúrájának ismertetése és elemzése.	A kézműves és ipari tárgykultúra főbb műfajainak,technikáinak ismertetése. A magyar népművészet legfontosabb sajátosságainakismerete az elemzés és összehasonlítás során.
Kifejezés és képzőművészet		
Művészeti ágak	Művészeti ágak (képzőművészet, építészet ésalkalmazott művészetek) legfontosabb jellemzőinek ismerete és értelmezése.	Művészeti ágak (képzőművészet, építészet és alkalmazottművészetek) legfontosabb jellemzőinek ismerete és értelmezése a szaknyelv adekvát használatával.
Műfajok	A képzőművészet kétdimenziós (festészet, fotó, grafika), háromdimenziós műfajainak (szobrászat,installáció, land art) és időbeli kifejezéssel is bíró műfajainak (mobil szobor, happening, multimédia) ismerete és értelmezése.	A képzőművészet kétdimenziós (festészet, fotó, grafika),háromdimenziós műfajainak (szobrászat, installáció, landart) és időbeli kifejezéssel is bíró műfajainak (mobil szobor, happening, , multimédia) ismerete és értelmezése személyes és társadalmi üzenetek kiemelésével.
Művészettörténe tikorszakok, stíluskorszakok	A művészet nagy stíluskorszakainak, irányzatainak (őskor, ókor, középkor, reneszánsz,barokk, klasszicizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, posztimpresszionizmus, historizmus, szecesszió, szimbolizmus, fauvizmus, expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus, szürrealizmus, absztrakt irányzatok, pop art, konceptuális művészet, transz-avantgard/posztmodern, valamint az Európán kívüli kultúrák közül India, Kína, Japán művészete és a prekolumbián kultúrák) legfontosabb jellemzői; e jellemzők ismerete és használata az elemzés során.	A művészet nagy stíluskorszakainak, irányzatainak (őskor,ókor, középkor, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, romantika, realizmus, impresszionizmus, posztimpresszionizmus, historizmus, szecesszió, szimbolizmus, fauvizmus, expresszionizmus, futurizmus, kubizmus, dadaizmus, szürrealizmus, absztrakt irányzatok,pop art, konceptuális művészet, transzavantgard/posztmodern, valamint az Európán kívüli kultúrák közül India, Kína, Japán művészete és a prekolumbián kultúrák) jellemzői, összefüggései; e jellemzők, összefüggések ismerete és összehasonlító, elemző tanulmányozása. A modernizmus és a posztmodern lényegének ismerete művészeti korszakokban.

Stílusjegyek	Adott művészettörténeti korszakra jellemzőstílusjegyek alapján ismeretlen mű meghatározása, besorolása.	Ismert alkotók személyes stílusjegyeinek felismerése leírása adott példák alapján.
Alkotások és alkotók	Adott műalkotások besorolása vagycsoportosítása stílusjegyeik alapján. A legjelentősebb alkotók ismerete, alkotásaikfelismerése és stílusmeghatározása (ld. a műtárgylistát).	A legjelentősebb alkotók ismerete, alkotásaik felismerése,stílusmeghatározása és kormeghatározása évszázados pontossággal (ld. a műtárgylistát).
Műelemző módszerek	Műelemző módszerek ismerete és alkalmazása (pl. stílustörténeti, forma-funkció, forma-tartalom,összehasonlító és ikonográfiai elemzés).	Egy-egy szabadon választott hazai és külföldi kortársalkotó munkáinak elemző vizsgálata.
A mű tárgyi és kulturáliskörnyezete	A műalkotások létrehozásában szerepet játszó tényezők és összefüggések ismertetése és értelmezése (pl. kulturális környezet, megrendelőiigény, alkotói beállítottság, technikai feltételek).	A kontextus jelentőségének megértése és a művészi értékek viszonylagosságának felismerése. Művész és közönsége kapcsolatának bemutatása a fő művészeti korszakokban, illetve egy választott alkotóéletművében

3) MŰTÁRGYLISTA

A 352 tételből álló jegyzék az emelt szintű érettségi vizsga központi képanyagát tartalmazza. A befogadói ismeretek mérése során minden más, a listában nem szereplő alkotó, műtárgy, tárgy ismerete, konkrét felismerése nem követelmény. Bármely más műtárgy, tárgy is szerepelhet azonban a vizsgafeladatokban, abban az esetben, ha nem konkrét ismeret mérését szolgálja (pl. formaelemzés).

Emelt szintű követelmény az alábbi listában szereplő, alkotók ismerete, az adott művek felismerése és az adott műlistában szereplő művek kormeghatározása évszázados pontossággal. Abban az esetben, ha a listában szereplő tétel nem konkrét műtárgy (pl. egy Zsolnay porcelán), az adott tárgy meghatározó jegyei alapján a megfelelő kultúrában vagy korban történő elhelyezése a követelmény. A XX. század második felének művészete, az Európán kívüli művészet és a magyar népművészet elvárt képi ismeretanyaga tételesen hiányzik a Műtárgylistából, mert ezeket önálló tételként kell szerepeltetni a szóbeli vizsga tételsorában. Így a vizsgázó önálló felkészülése során kell, hogy megismerje a vonatkozó ismeretanyagot. (pl. saját, vagy választott magyar tájegység tárgyi- és díszítőművészetének ismerete, egy szabadon választott XX-XXI. századi kortárs alkotó munkásságának ismerete a társadalmi reflexió tükrében, egy választott Európán kívüli kultúra jellemző vizuális jelenségének bemutatása stb.)

ŐSKOR

1. Stonehenge, bronzkor, Kr.e. 3000 körül (Salisbury-fennsík, Nagy-Britannia).
2. Őskori lakóházak (pl. (Çatal-Hüyük, Jerichó, Harappa, Mohendzso-Daro), Kr. e. 6000 k.
3. Willendorfi Vénusz, felső paleolitikum, Kr. e. 30 000 k (Bécs, Naturhistorisches Museum)
4. Lausseli Vénusz (kő dombormű), felső paleolitikum, Kr. e. 30 000 k. (Franciaország)
5. Szegvár-Tűzkövesi „Sarlós isten", újkőkor - Tiszai kultúra, (Szentes, Koszta József Múzeum)
6. Szkíta aranyszarvas Zöldhalompusztáról, vaskor, Kr. e. 400 k. (Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum) (=MNM)
7. Őskori barlangfestmények (lascaux-i, altamirai), felső paleolitikum, Kr. e. 15 000 k.

ÓKORI EGYIPTOM

8. Gizai piramisegyüttes - kül. Kheopsz fáraó piramisa, óbirodalom, Kr. e. 2600-2500 k.
9. Ámon-Ré-templom, középbirodalom, Kr. e. XVI-XII. sz. Karnak
10. II. Ramszesz sziklatemploma, újbirodalom, Kr. e. 1300 k. Abu-Szimbel
11. Írnok (festett mészkő), óbirodalom, Kr. e. III. ée. (Párizs, Louvre)
12. Falusi bíró, óbirodalom, Kr. e. III. ée. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
13. Nofretete fejszobra, Kr. e. 1360 k. (Berlin, Staatliche Museen - Charlottenburg)
14. Anubisz szobra, Tutenchamon sírjából, Kr. e. 1340 k. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
15. Echnaton fáraó családjával (kő dombormű), Aton kultusz, Kr. e. 1360 k. (Berlin, Staatliche Museen)
16. Medumi ludak (falfestmény), óbirodalom, Kr. e. 2550 k. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
17. Halastó, thébai sír (falfestmény), Kr. e. 1400 k. (London, British Museum)
18. „Fáraó vadászaton", thébai (falfestmény), Kr. e. XIV. sz. (London, British Museum)
19. Tutenchamon arany halotti maszkja, Kr. e. 1340 k. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)
20. Bútorok Tutenchamon sírleletéből (pl. Tutenchamon fáraó trónusa), Kr. e. XIV. sz. (Kairó, Egyiptomi Múzeum)

ÓKORI MEZOPOTÁMIA

21. Zikkurat, Kr. e. 2000 e. Ur
22. Lamassu (kapuőrző démon), Kr. e. VIII. sz. (Berlin, Staatliche Museen)
23. Babiloni Istaar kapu, Kr. e. 570 k. (Berlin, Staatliche Museen)
24. Alabástrom női fej Urukból, Kr. e. 2800 k. (Bagdad, Irak Múzeum)
25. Bikafejes hárfa Urból, Kr. e. 2500 k. (Bagdad, Irak Múzeum)
26. Gudea, Lagas uralkodója italáldozatot mutat be, Kr. e. 2120. (Párizs, Louvre)
27. Sumér ékírásos tábla (vagy pecsételőhenger), Kr. e. 2000 k. (London, British Museum)

ÓKORI GÖRÖGORSZÁG

28. Knósszoszi palota, Kr. e. XVI. sz. Kréta
29. Mükénei fellegvár (kül.: Oroszlános kapu), Kr. e XIV-XIII. sz.
30. Parthenon - Pheidiasz, Kr. e. V. sz. Athén
31. Egy görög színház (pl. delphoi vagy epidauroszi színház)
32. Athéni akropolisz, Kr. e. 447-434. - kül. Niké-templom, Erechteion
33. Zeusz oltár, Kr. e. 180. (Berlin, Pergamon Múzeum)
34. Kurosz-szobor Athénból, Kr. e. 600 k. (New York, Metropolitan Museum)
35. Mürón: Diszkoszvető, Kr. e. 450 k. (Róma, Museo Vaticano)
36. Polükleitosz: Lándzsavivő, Kr. e. 450-440 k. (Nápoly, Museo Nazionale)
37. Praxitelész: Knidoszi Aphrodité, Kr. e. 350-340. (Róma, Museo Vaticano)
38. Delphoi kocsihajtó, Kr. e. 470 k. (Delphi Múzeum)
39. Szamothrakéi Niké, Kr. e. 200 k. (Párizs, Louvre)
40. (Rodoszi Athanadórosz, Agészandrosz és Polüdórosz): Laokoón, Kr. e. II. sz. (Róma, Museo Vaticano)
41. Egy feketealakos vázakép (pl. Dionüszosz és bacchánsnők ábrázolással, Párizs, Bibliothcque Nationale)
42. Egy vörösalakos vázakép (pl. Orvietói kehelykratér Héraklész és társai, Párizs, Louvre)
43. Pergamoni Héphaiszteón padlómozaikja, Kr. e. 150 k. (Berlin, Staatliche Museen)

ETRUSZK, RÓMAI

44. Etruszk sírszarkofág házaspár portréjával, Kr. e. 625. (Róma, Museo Nazionale, Villa Giulia)
45. Colosseum, 70-90. Róma
46. Pantheon, 118-128 k. Róma
47. Vettiusok háza, I. sz. Pompei
48. „Vesta-templom”, I. sz. Róma
49. Római vízvezeték (pl. Segovia, Nimes)
50. Forum Romanum rekonstrukció
51. Traianus oszlopa, 110 k. Róma
52. Constantinus diadalíve, 312-315 k. Róma
53. Marcus Aurelius bronz lovasszobra, 170 k. (Róma, Museo Capitolino)
54. Egy római portrészobor (pl. Caligula, Brutus, Vespasianus, Constantinus)
55. A Misztérium villa falfestmény (egy részlete), Kr. e. I. sz. 2/3.

KORAKERESZTÉNY

56. Santa Sabina, 422-432. Róma
57. San Apollinare in Classe és mozaikjai, VI. sz. Ravenna
58. Palotakápolna, 805. Aachen
59. Jó pásztor, mozaik, V. sz. Ravenna, Galla Placidia
60. Durrow-i Kódex, 7. sz. *vagy* a Kellsi kódex, VIII. sz. (Dublin, Trinity College)

NÉPVÁNDORLÁS KORA

61. Galgóci tarsolylemez, X. sz. (MNM)
62. Nagyszentmiklósi kincs, 800 k. (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
63. Sankt galleni kolostor tervrajza 830 k. (Sankt Gallen, könyvtár)
64. Germán sasfibula, VI. sz. (Nürnberg, Germanisches Nationalmuseum)
65. Avar szíjvég (pl. klárafalvi - Szeged, Móra Ferenc Múzeum)
66. Honfoglaló magyarok öltözete, rekonstrukció (MNM)

BIZÁNC

67. Hagia Sophia, VI. sz. Konstantinápoly
68. San Vitale, 532-547. és mozaikjai, 574 k. Ravenna
69. Szófia Székesegyház, XI. sz. Kijev
70. Nikopeia Istenanya, X. sz. (Velence, San Marco)
71. Trónoló Istenanya, 1280 k. (Washington, National Gallery of Art)
72. (Andrej) Rubljov: Szentháromság, 1430 k. (Moszkva, Tretyakovszkaja Galerija)
73. Sztaurotéka, X. sz. (Limburg, Székesegyházi Kincstár)

ROMANIKA

74. Maria Laach, bencés templom, XI-XIII. sz. (Koblenz mellett)
75. Pisai dóm, XI-XIII. sz.
76. Pontigny-i ciszterci templom, 1140-1170.
77. Szt. Mihály-templom, 1033. Hildesheim
78. Bencés apátsági templom, XIII. sz. Ják
79. Ciszterci templom, XIII. sz. eleje, Bélapátfalva
80. Csempeszkopácsi plébániatemplom, XIII. sz. 2/2

81. Szent István szarkofágja, XI. sz. (Székesfehérvár, István Király Múzeum)
82. Háromkirályok dombormű, XII. sz. a pisai dóm bronzkapujáról
83. Maiestas Domini, 1123 k. San Clemente apszisából (Barcelona, Katalán Múzeum)
84. Koronázási palást, XI. sz. (MNM)
85. Bayeux-i kárpit, 1080 k. (Bayeux, Bibliothéque Municipale)
86. Magyar Szent Korona, XI-XIII. sz. (Parlament, Budapest)
87. Királyfej Kalocsáról, XIII. sz. (Budapest, Magyar Nemzeti Galéria = MNG)
88. Winchesteri biblia (H-iniciálé), 1150-1160. (Winchester, Cathedral Library)

GÓTIKA

89. Párizsi Notre Dame, 1163-1250.
90. Amiens-i székesegyház, 1236-(1389)
91. Chartres-i székesegyház, 1194-1220.
92. Ca d'Oro palota, XV. sz. Velence
93. Cambridge-i King's College Chapel, 1446-1515.
94. Szent Vitus székesegyház, XIV. sz. Prága
95. Nyírbátori (ma) református templom, XV. sz. vége
96. Veleméri templom, XIV. sz.
97. Vajdahunyad vár, XV. sz. Vajdahunyad
98. Utolsó ítélet, XV. sz. 1/2. Kassa, Szent Erzsébet-templom északi kapuzata
99. Uta és Ekkehard szobra, 1250. Naumburg, dóm
100. Veit Stoss: Mária oltár, 1477-1483 k. Krakkó, Mária-templom
101. Kolozsvári Márton és György: Szent György, bronz, 1373. (Prága, Národni Galeri)
102. Mária halála a Chartres-i katedrálisról (üvegablak), XIII. sz.
103. Cimabue: Trónoló Madonna, XIII. sz. vége (Firenze, Uffizi)
104. Giotto: Szent Ferenc élete, freskósorozat, XIII. sz. vége (Assisi, San Francesco)
105. Simone Martini, Lippo Memmi: Angyali Üdvözlet, 1323. (Firenze, Uffizi)
106. Kolozsvári Tamás: Kálvária, 1427. (Esztergom, Keresztény Múzeum)
107. M. S. Mester: Mária és Erzsébet találkozása a Selmecbányai oltárról, 1508. (MNG)
108. Lőcsei Pál: Lőcsei Szent Jakab-templom főoltára, 1508-1517.
109. Wilton diptichon, 1400 k. (London, National Gallery)
110. Avignoni Pietf, XV. sz. (Párizs, Louvre)

111. Limbourg fivérek: Május, Berry herceg hóráskönyvéből, 1410 k. (Chantilly, Musée Condée)
112. Magyar Anjou Legendárium, XIV. sz. 1/2 (Róma, Museo Vaticano; New York, Morgan Library; Szentpétervár, Ermitázs)
113. Képes Krónika, 1360 k. (Budapest, Országos Széchényi Könyvtár = OSZK)
114. Szent László fejereklyetartó, 1425 e. (Győr, Székesegyház)
115. Suki-kehely, XV. sz. közepe (Esztergom, Főszékesegyházi Kincstár)
116. Az egyszarvú legendája, gobelinsorozat, (Párizs, Musée Cluny)
117. Szent László legenda, 1420-as é. (Kakaslomnic)

RENESZÁNSZ

118. Santa Maria del Fiore, 1296-1436. Firenze
119. (Filippo) Brunelleschi: Ospedale degli Innocenti, 1421 k. Firenze
120. (Benedetto) da Maiano - Cronaca: Palazzo Strozzi, 1498-1508. Firenze
121. (Donato) Bramante: Tempietto 1502-1505 k. Róma (San Pietro in Montorio kolostor)
122. (Andrea) Palladio: Villa Rotonda, 1550 u. Vicenza mellett
123. (Antonio da Sangallo) - Michelangelo: Palazzo Farnese, 1514-1550. Róma
124. Loire menti reneszánsz kastély: Chenanceaux, 1515 k.
125. Vaszilij Blazsennij székesegyház, XVI. sz. Moszkva
126. Budai vár és királyi palota, XIV-XVI. sz. és XVIII. sz., XIX-XX. sz.
127. Visegrádi királyi palota, XIV-XV. sz.
128. Bakócz-kápolna, 1506-1507. Esztergom
129. Sárospataki vár, XVI-XVII. sz.
130. (Lorenzo) Ghiberti: A firenzei Battistero bronzkapuja (Porta del Paradiso), 1430-as é.
131. Donatello: Gattamelata lovasszobra, bronz, 1447-1453 k. (Padova)
132. (Andrea del) Verocchio: Colleoni zsoldosvezér lovasszobra, 1480-as é. (Velence)
133. Michelangelo (Buonarotti): Pieta, márvány, 1498. (Róma, San Pietro)
134. Michelangelo (Buonarotti): Dávid, 1504. (Firenze, Accademia)
135. Michelangelo (Buonarotti): Lorenzo Medici síremléke, 1525. (Firenze, San Lorenzo-templom sekrestyéje)
136. Donatello: Dávid, 1430-1435. (Firenze, Museo Nazionale)
137. Visegrádi Madonna, 1480 k. (Visegrád, Mátyás Király Múzeum)
138. Massaccio: Szentháromság, freskó, 1427 k. (Firenze, Santa Maria Novella)
139. Fra Angelico: Krisztus levétele a keresztről, 1437-1440. (Firenze, Museo San Marco)
140. Piero della Francesca: Krisztus ostorozása, 1470 k. (Urbino, Palazzo Ducale)

141. (Sandro) Botticelli: Vénusz születése, 1485 k. (Firenze, Uffizi)

142. (Carlo) Crivelli: Angyali üdvözlet, 1486. (London, National Gallery)
143. (Andrea) Mantegna: Pietà, 1506. (Milánó, Brera)
144. Leonardo (da Vinci): Utolsó vacsora, 1495-1497. (Milánó, Santa Maria delle Grazie kolostor refektóriuma)
145. Leonardo (da Vinci): Szent Anna harmadmagával, 1498. (London, National Gallery)
146. Leonardo (da Vinci): Mona Lisa, 1503-1505. (Párizs, Louvre)
147. Raffaello (Santi): Esterházy Madonna, 1507-1508. (Budapest, Szépművészeti Múzeum = SZM)
148. Raffaello (Santi): Athéni iskola, freskó, 1509-1510. (Vatikán, Stanza della Segnatura)
149. Michelangelo (Buonarroti): Utolsó ítélet, freskó, 1537-1541. Vatikán, (Capella Sistina)
150. Giorgione: A Vihar, 1506 k. (Velence, Accademia)
151. Tiziano (Vecellio): Urbinói Vénusz, 1538. (Firenze, Uffizi)
152. (Benvenuto) Cellini: Sótartó, 1543. (Bécs, Hofmuseum)
153. Nyírbátori stallum, 1511. (MNM)
154. (Jan) Van Eyck: Arnolfini házaspár, 1433. (London, National Gallery)
155. (Rogier) van der Weyden: Angyali üdvölet (Párizs, Louvre)
156. (Hugo) van der Goes: Portinari oltár, 1475 k. (Firenze, Uffizi)
157. (Hieronymus) Bosch: Szénásszekér, 1480-1485. (Madrid, Prado)
158. (Albrecht) Dürer: Önarckép, 1498. (Madrid, Prado)
159. (Albrecht) Dürer: Melankólia, rézmetszet, 1514. (Berlin, Staatliche Museen)
160. (Mathias) Grünewald: Keresztrefeszítés az isenheimi oltárról, 1515. (Colmar, Múzeum)
161. ifj. (Hans) Holbein: (Jean de Dinteville és Georges de Selve) francia követek képmása, 1533. (London, National Gallery)
162. Id. (Pieter) Bruegel: Téli vadászat, 1565. (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
163. Id. (Pieter) Bruegel: Parasztlakodalom, 1567. (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
164. El Greco: Krisztus az olajfák hegyén, 1579 u. (SZM)
165. (Angelo) Bronzino: Toledói Eleonóra, XVI. sz. vége (Firenze, Uffizi)

BAROKK

166. Giacomo della Porta: Il Gesú homlokzata, XVI. sz. vége Róma
167. (Lorenzo) Bernini: Szent Péter tér, 1656-tól Róma
168. (Francesco) Borromini: San Carlo alle Quattro Fontane, 1667. Róma
169. (Jules Hardouin)-Mansart: A Versailles-i palota, 1678 u.
170. Drezdai Zwinger, 1711-1722.

171. Győri karmelita templom, 1721-1729.

172. Esterházy-kastély, XVIII. sz. Fertőd
173. Santa Maria-templom, XVIII. sz. Mexikó
174. Fellner Jakab: Líceum 1764. Eger
175. (Lorenzo) Bernini: Szent Teréz extázisa, márvány, 1647-1652. (Róma, S. Maria della Vittoria)
176. (Georg Raphael) Donner: Szent Márton és a koldus, 1735. (Pozsony, Szt. Márton plébániatemplom főoltára)
177. (Pieter Pauwel) Rubens: Amazonok harca, 1618. (München, Alte Pinakothek)
178. Rembrandt (Harmensz van Rijn): A lövészegylet kivonulása (Éjjeli őrjárat), 1642. (Amsterdam, Rijksmuseum)
179. Rembrandt (Harmensz van Rijn): A három kereszt (rézkarc), 1662.
180. Rembrandt (Harmensz van Rijn): Önarckép, 1665. (Köln, Wallraf Richartz-Museum)
181. (Diego) Velazquez: Breda átadása, 1635-1636. (Madrid, Prado)
182. (Diego) Velazquez: Udvarhölgyek, 1656-1657. (Madrid, Prado)
183. Vermeer van Delft: Festő és modellje, 1665-1670. (Bécs, Kunsthistorisches Museum)
184. (Michelangelo da) Caravaggio: Szent Pál megtérése, 1660 k. (Róma, S. Maria del Popolo)
185. (Georges de) La Tour: A születés, XVII. sz. 1/2. (Rennes, Musée de Beaux Arts)
186. (Andrea) Pozzo: Szent Ignác megdicsőülése, 1691-1694. Róma, San Ignazio mennyezetfreskója
187. Mányoki Ádám: II. Rákóczi Ferenc, 1712. (MNG)
188. (Giovanni Battista) Tiepolo: Freskó a würzburgi érseki palotából, 1753.
189. (Franz Anton) Maulbertsch: A pásztorok imádása, 1758. (Sümeg, r. k. plébániatemplom)
190. (Franz) Sigrist: A négy fakultás, 1781. Eger, Líceum
191. Chippendale bútorok 1740-1780. (pl. könyvszekrény vagy szék fonadékos háttámlával)

KLASSZICIZMUS

192. British Museum, 1823-1844. London
193. Péchy Mihály: Nagytemplom, 1805-1821. Debrecen
194. Pollack Mihály: Nemzeti Múzeum, 1837-1847. Budapest
195. Hild József: Főszékesegyház, 1839-1856. Esztergom
196. (Antonio) Canova: Mária Krisztina főhercegnő síremléke, 1789-1805. (Bécs, Augustinerkirche)
197. Ferenczy István: A szépmesterségek kezdetei (Pásztorlányka), 1820-1822. (MNG)
198. (Jacques-Louis) David: A Horatiusok esküje, 1784. (Párizs, Louvre)
199. (Jean Auguste-Dominique) Ingres: A nagy odaliszk, 1814. (Párizs, Louvre)
200. Id. Markó Károly: Visegrád, 1828. (MNG)

201. Egy Wedgwood kerámia a XIX. sz. elejéről (pl. váza, 1805. London, Victoria & Albert Museum)

202. Copf stílusú bútorok (pl. kétajtós szekrény 1790 k. vagy felnyitható öltözőasztal XVIII. sz. vége, Budapest, Iparművészeti Múzeum)

ROMANTIKA, REALIZMUS

203. Parlament, 1840-1865. London
204. Kristálypalota 1851. - Londoni világkiállítás fotója
205. Operaház, 1860-1875. Párizs
206. (Alexander) Eiffel: Eiffel-torony, 1889. Párizs
207. Feszl Frigyes: Vigadó, 1859-1865. Budapest
208. Ybl Miklós: Operaház, 1875-1884. Budapest
209. Steindl Imre: Országház, 1885-1894. Budapest
210. A budavári Nagyboldogasszony plébániatemplom (Mátyás-templom), XIII-XV. sz. - 1874-1896. Schulek Frigyes - restaurálás
211. (Francois) Rude: Marseillaise, 1836. Párizs
212. Izsó Miklós: Táncoló paraszt, terrakotta, 1870. (MNG)
213. (Fancisco) Goya: 1808. május 3. 1814. (Madrid, Prado)
214. (Caspar David) Friedrich: Vándor a ködtenger felett, 1818 k. (Hamburg, Kunsthalle)
215. (Théodore) Gérciault: A Medúza tutaja, 1818-1819. (Párizs, Louvre)
216. (William) Blake: A teremtő, 1826. (Manchester, Whiteworth Gallery)
217. (Eugcne) Delacroix: A szabadság vezeti a népet, 1831. (Párizs, Louvre)
218. (William) Turner: Gőzhajó a hóviharban, 1842. (London, Tate Gallery)
219. (Pavel Andrejevics) Fedotov: Leánykérőben, 1848. (Moszkva, Tretyakovszkaja Galerija)
220. (Gustave) Courbet: Ornans-i temetés, 1849-1850 (Paris, Musée d'Orsay)
221. (Jean-François) Millet: Kalászszedők, 1857. (Párizs, Louvre)
222. (Ilja) Repin: Hajóvontatók a Volgán, 1873. (Szentpétervár, Russzkij Muzej)
223. Borsos József: Nemzetőr, 1848. (MNG)
224. Madarász Viktor: Hunyadi László siratása, 1859. (MNG)
225. Székely Bertalan: Egri nők, 1867. (MNG)
226. Munkácsy Mihály: Tépéscsinálók, 1871. (MNG)
227. Szinyei Merse Pál: Majális, 1873. (MNG)
228. Barabás Miklós: Bittó Istvánné, 1874. (MNG)
229. Paál László: Út a fontenebleau-i erdőben, 1876. (MNG)
230. Zichy Mihály: Illusztráció a „Hídavatás"-hoz, 1877 u. (MNG)

231. Benczúr Gyula: Buda visszafoglalása, 1896. (MNG)
232. Lotz Károly: A zene apoteózisa, 1883-1884. (Budapest, Operaház mennyezetképe)

IMPRESSZIONIZMUS, POSZTIMPRESSZIONIZMUS

233. (Edouard) Manet: Reggeli a szabadban, 1863. (Párizs, Louvre)
234. (Edouard) Manet: Claude Monet csónakműtermében fest (A bárka), 1874. (München, Neue Pinakothek)
235. (Claude) Monet: A felkelő nap impressziója, 1872. (Párizs, Louvre)
236. (Edgar) Degas: Balettiskola, 1874. (Párizs, Louvre)
237. (Auguste) Renoir: A Moulin de la Galette, 1876. (New York, J. H. Whitney Gyűjtemény)
238. (Georges) Seurat: Vasárnap délután, 1884-1886.
239. (Paul) Cézanne: Mont-Sainte-Victoire, 1885-1887. (London, Courtauld Institute)
240. (Paul) Cézanne: Csendélet korsóval és gyümölcsökkel, 1887-1895. (Oslo, National galerie)
241. (Vincent) van Gogh: Önarckép, 1890. (Párizs, Jeu de Paume)
242. (Vincent) van Gogh: Út ciprusokkal (Országút éjjel), 1890. (Otterlo, Kröller-Müller Gyűtemény)
243. (Paul) Gauguin: Mi újság? (Tahiti nők) 1892. (Drezda, Gemäldegalerie Neue Meister)

EKLEKTIKA, SZECESSZIÓ, SZIMBOLIZMUS

244. (William) Morris-(Philip) Webb: Vörös ház, 1859. London
245. (Antonio) Gaudi: Sagrada Familia, 1884-től Barcelona
246. (Victor) Horta: Tassel-ház, 1892-1893. Brüsszel
247. (Charles Rennie) Mackintosh: Glasgow-i Művészeti Iskola, 1898 k.
248. (Joseph-Maria) Olbrich: A bécsi szecesszió épülete, 1898-1899. Bécs
249. Lechner Ödön: Postatakarékpénztár, 1899-1902. Budapest
250. Schikedanz Albert: Szépművészeti Múzeum, 1899-1906. Budapest
251. Kós Károly-Zrumecky Dezső: Madárház, 1908-1909. Budapesti Állatkert
252. Medgyaszay István: rákosmulyadi r. k. templom, 1910.
253. (Auguste) Rodin: A csók, 1894. Párizs, Rodin Múzeum
254. Fadrusz János: Mátyás király emlékmű, 1895-1902. Kolozsvár
255. Mednyánszky László: Csavargófej, 1908-1910. (MNG)
256. (Edward) Burne-Jones: A rémfej, 1887. (Stuttgart, Staatsgalerie)
257. (Henri de) Toulouse-Lautrec: Ezek a hölgyek, 1895. (SZM)
258. (Henri de) Toulouse-Lautrec: Jane Avril (litográfia), 1893. (Albi, Musée d'Albi)

259. (Gustav) Klimt: A csók, 1907-1908. (Bécs, Österreichische Galerie)
260. (Edvard) Munch: Sikoly, 1893.

261. (Amadeo) Modigliani: Leányfej (Jeanne Hébuterne arcképe szemből), 1918. (Bern, mgt.)
262. Rippl-Rónai József: Kalitkás nő, 1892. (MNG)
263. Ferenczy Károly: Madárdal, 1893. (MNG)
264. Gulácsy Lajos: A varázsló kertje, 1904. (MNG)
265. Csontváry Kosztka Tivadar: Zarándoklás a cédrusokhoz Libanonban, 1907. (MNG)
266. Csontváry Kosztka Tivadar: Taormina, (MNG)
267. Csók István: A keresztapa reggelije, 1932. (MNG)
268. Rippl-Rónai József-Róth Miksa: Az Ernst Múzeum üvegablaka, 1912. Budapest
269. Thonet bútorok, 1851-től (pl. Thonet hajlított hintaszéktípusa 1860 vagy Thonet kerek ülésű standard széke, 1859. évi típus)
270. Henry van de Velde bútorai (pl. szecessziós szék és asztal 1895-ből)
271. A pécsi Zsolnay gyár egy tárgya a századfordulóról

XX. SZÁZAD

272. (Louis) Sullivan: Carson, Pirie és Scott áruház, 1899-1904. Chichago
273. (Peter) Behrens: Hoechst festékgyár, 1920-1925. Berlin
274. (Walter) Gropius: A Bauhaus központi épülete, 1925-1926. Dessau
275. (Gerrit Thomas) Rietveld: Schroeder-ház, 1924. Utrecht
276. (Frank Lloyd) Wright: Vízesésház, 1936. Bear Run (Pennsylvania)
277. Hajós Alfréd: Margitszigeti Sportuszoda, 1930. Budapest
278. Molnár Farkas: Társasház, 1936. Budapest
279. (Alexander) Calder: Cím nélkül, Mobil, 1945 (81x73x45, Calder Foundation, New York)
280. (Maurice de) Vlaminck: A vörös fák, 1906. (Párizs, Musée National d'Art Moderne)
281. (Henri) Matisse: A vörös desszert, 1908. (Szentpétervár, Ermitázs)
282. (Pablo) Picasso: Az avignoni kisasszonyok, 1907. (New York, Museum of Modern Art)
283. (Pablo) Picasso: Guernica, 1937. (Barcelona)
284. (Georges) Braque: A portugál nő, 1911. (Basel, Kunstmuseum)
285. (Umberto) Boccioni: Az izmok dinamizmusa, bronz, 1913. (New York, Museum of Modern Art)
286. (Marcel) Duchamp: Lépcsőn lemenő akt, 1912. (Philadelphia, Museum of Modern Art)
287. (Marcel) Duchamp: Forrás, 1917. (elveszett)
288. (Franz) Marc: A kék ló, 1911. (München, Lenbachhaus)

289. (Constantin) Brancusi: Alvó Múzsa, 1916. (Párizs, Musée d'Art Moderne)
290. (Vaszilij) Kandinszkij: Sárga, piros, kék, 1925. (Párizs, Nina Kandinszkij Gyűjtemény)

291. (Paul) Klee: Őszi hely, akvarell, 1921. (magántulajdon)
292. (Kazimir) Malevics: Vörös négyzet, 1914. (Szentpétervár, Russzkij Muzej)
293. (Piet) Mondrian: Kompozíció: Szürke struktúra színes síkokkal, 1918. (Zürich, Max Bill Gyűjtemény)
294. (Man) Ray: Lautréaumont mondásának illusztrációja, a Minotaure folyóiratból, 1933.
295. (Marc) Chagall: Az én kis falum, 1911. (New York, Museum of Modern Art)
296. (Joan) Miro: Bohócfarsang, 1924-1925. (New York, Albright-Knox Gallery)
297. (René) Magritte: A szóhasználat I. Ez nem pipa, 1928-1929. (New York, mggy.)
298. (Méret) Oppenheim: Prémes csésze, 1936. (New York, Museum of Modern Art)
299. (Salvador) Dali: A polgárháború előérzete, 1936. (Philadelphia Museum of Art)
300. Nemes Lampérth József: Háttal álló női akt, 1916. (Budapest, MNG)
301. Kassák Lajos: Képarchitektúra, fametszet, 1922. (Pécs, Janus Pannonius Múzeum)
302. Moholy-Nagy László: Fényrekvizítum, 1922-1930. (Eindhoven, Stedelijk van Abbe Museum)
303. Szőnyi István: Zebegényi temetés, 1928. (Zebegény, Szőnyi Múzeum)
304. Bernáth Aurél: Tél, 1929. (mgt.)
305. Derkovits Gyula: Dózsa-sorozat, 1928. . (mgt.)
306. Medgyessy Ferenc: Anya, 1932. (MNG)
307. Vajda Lajos: Ezüst gnóm, 1940. (MNG)
308. Egry József: Napfelkelte, 1940. (MNG)
309. Breuer Marcell: Csőszék 1926.
310. Le Corbusier: Ronchamp-i kápolna, 1955.
311. (Alvar) Aalto: Községháza, 1949-1953. Saynütsalo
312. (Pier Luigi) Nervi: Sportcsarnok, 1956-1957. Róma
313. (Frank Lloyd) Wright: Guggenheim Múzeum, 1946-1958. New York
314. (Tange) Kenzo: Olimpiai csarnokok, 1964. Tokio
315. Renzo Piano - Richard Rogers): Pompidou központ, 1971-1977. Párizs
316. (Friedrich) Hundertwasser: Bécsi (Löwengassei) lakóház, 1980-1982. Bécs
317. Makovecz Imre: A Művelődés Háza, 1976-1982. Sárospatak
318. (Marino) Marini: Ló és lovas, fa, 1949-1950. (Zürich, Krayenbühl Gyűjtemény)
319. (Alberto) Giacometti: Az erdő (bronz), 1950. (Duisburg, Wilhelm Lehmbruck Gyűjtemény)
320. (Henry) Moore: Kétrészes fekvő alak (bronz), 1959. (művész tulajdona)

321. (Jean) Tinguely: Kerekeim, 1960-1961. (Budapest, Ludwig Múzeum-Kortárs Művészeti Múzeum = Ludwig)
322. (Baldaccini) César: Egy autó összenyomása, 1962 (fém)
323. Somogyi József: Martinász, 1953. (Dunaújváros)

324. Borsos Miklós: Madár tojással, 1968.
325. Jovánovics György: Részlet a nagy Gilles-ből, 1967-1968. (mgt.)
326. Schaár Erzsébet: Az utca, 1974. (székesfehérvári kiállítás)
327. (Jackson) Pollock: No 14. 1948. (Westport, Connecticut, mggy.)
328. (Jean) Dubuffet: Metafizikus, 1950. (Winnetka-Illinois, mggy.)
329. (Francis) Bacon: Tanulmány Velázquez után: X. Ince pápa. 1953. (New York, mgt.)
330. (Roy) Liechtenstein: Tzing, 1962. (Darmstadt, Karl Ströher gyűjtemény)
331. (Andy) Warhol: Elvis, 1964. (Toronto, Art Gallery of Ontario)
332. (Rober) Rauschenberg: Turkey, 1965. (Darmstadt, Karl Ströher gyűjtemény)
333. (Victor) Vasarely egy op-art műve
334. Kondor Béla: Szent Antal megkísértése, 1966. (rézkarc)
335. Pauer Gyula: Cipők a Duna-parton, 2005. (Budapest, Kossuth tér)

FOTÓ

336. (Edward) Muybridge: Lovas fotók (1888 k.)
337. Moholy-Nagy László: Önarckép (1922)
338. Alexander) Rodcsenko: Telefonáló nő (1923)
339. (Man) Ray: Casati grófnő (1928)
340. Munkácsi Márton: Gyerekek (1928)
341. (Edward) Weston: Káposztalevél (1931)
342. (André) Kertész: Torzulás (sorozat) (1933)
343. (Henri) Cartier-Bresson: Vasárnap a Marne partján (1938)
344. (Robert) Capa: Kollaboránsnő Chartres-ból (1944)
345. (Diane) Arbus: Vasárnap Brooklynban sétáló fiatal pár (1966)
346. (Richard) Avedon: Apám (1969 u.)
347. Escher Károly: Szénhordás
348. Türk Péter: Osztályátlag I-II. 1979. (MNG)
349. (Rineke) Dijkstra: „Oostende, Belgium, August 7, 1992," from Beach Portraits, 1992.
350. (Bill) Viola: Hat fej („Six Heads' videó), 2000.

351. Szabó Dezső: Expedíció VIII. 2001.
352. Kimsooja: A tű asszony (Needle Woman, videó), 1997/2005.

ÉNEK-ZENE

1. Reprodukálás

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK

	Középszint	Emelt szint
1.1. Éneklés	A műjegyzék mint ajánlás alapján összeállított dalanyag ismerete kötelező. Általános követelmény: – helyes hangzóformálás, – pontos szövegejtés, – intonációs biztonság, – stílusnak megfelelő, kifejező előadás.	A műjegyzék összes dalának ismerete kötelező (szemelvények a műjegyzékben).
1.1.1. Népzene	A tételekben szereplő népdalok előadása szöveggel, emlékezetből. Ezen belül: eltérő stílusú magyar népdalok, egy nemzetiségi vagy egy másik nép dala, mely eredeti nyelven is előadható. A népdalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni.	
1.1.2. Műzene	A dalok szöveges előadása műfordításban vagy eredeti nyelven történhet. A dalokat több versszak esetén legalább kettő versszakkal kell előadni.	
Középkor	Gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből. Trubadúr- vagy trouvère-dallam előadása szöveggel, emlékezetből.	Szillabikus és melizmatikus gregorián dallam éneklése latin szöveggel, emlékezetből.
Reneszánsz	Históriás ének szöveges megszólaltatása emlékezetből.	

	Ungaresca-dallam éneklése szolmizálva vagy abszolút névvel emlékezetből.	
Barokk	Virágének előadása szöveggel, emlékezetből. Koráldallam éneklése magyar vagy eredeti szöveggel, emlékezetből.	Társas éneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
	Barokk hangszeres zeneműrészlet hangszeres bemutatása vagy éneklése emlékezetből, szolmizálva vagy abszolút névvel.	
Bécsi klasszika	J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven egy-egy dalának éneklése emlékezetből, (tanári) hangszerkísérettel. J. Haydn, W. A. Mozart vagy L. van Beethoven egy hangszeres zeneművében található jellegzetes, periódus terjedelmű témájának emlékezetből történő hangszeres bemutatása vagy szolmizálva, esetleg abszolút névvel történő éneklése.	Társas éneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
Romantika	Egy romantikus dal éneklése emlékezetből, (tanári) zongorakísérettel. Műzenei részlet hangszeres bemutatása vagy emlékezetből történő éneklése, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társas éneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
A 19-20. század fordulója	M. Ravel egy művének, vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.	C. Debussy egy művének vagy műrészletének éneklése szolmizálva vagy hangnévvel, emlékezetből.

20. századi és kortárs zene	Kodály Zoltán és Bartók Béla egy-egy művéből részlet éneklése emlékezetből, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel. 20. századi vagy kortárs mű vagy műrészlet hangszeres bemutatása, vagy emlékezetből történő éneklése, szöveggel, szolmizálva vagy abszolút névvel.	Társas éneklés a követelményekben (műjegyzék) meghatározottak szerint.
1.1.3. Zeneelmélet	Hangsorok (-ton és chord hangsorok, dúr és moll, valamint modális skálák) éneklése szolmizálva. Hangközök, dúr és moll hármashangzat éneklése.	Hangsorok (-ton és -chord hangsorok, dúr és három féle moll, valamint modális skálák) éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (4#- 4b-ig),

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
		Hangközök éneklése (decima hangterjedelmen belül tiszta, kis és nagy) szolmizálva vagy hangnévvel (4#- 4b-ig). Egészhangú skála megszólaltatása tetszés szerint választott hangnévvel. Alaphelyzetű hármashangzatok (dúr, moll, szűkített, bővített) éneklése azonos hangmagasságról indítva, szolmizálva vagy hangnévvel (4#-4b-ig). Domináns szeptimakkord éneklése alaphelyzetben oldással szolmizálva vagy hangnévvel (4#-4b-ig).
1.1.4. Lapról olvasás	Lapról olvasás: középnehéz, maximum 12 ütem terjedelmű, moduláció nélküli dallam éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (2#-2b-ig).	Lapról olvasás: középnehéz, moduláló vagy moduláció nélküli barokk, klasszikus, romantikus vagy20. századi dallam lapról éneklése szolmizálva vagy hangnévvel (4#-4b-ig).
1.2. Műelemzés		

1.2.1. Népzene	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: - dallamvonal, - sorszerkezet, - hangkészlet, hangsor megállapítása, - szótagszám, - előadásmód, - besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör szerinti besorolás. A tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások, jeles napok	Az énekelt régi és új stílusú magyar népdalok elemzése a következő szempontok alapján: – dallamvonal, – sorszerkezet, – kadencia, – hangkészlet, hangsor megállapítása, – ambitus, – szótagszám, – esetleges ritmikai sajátosságok, – előadásmód, – besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
	ismerete.	kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör, valamint dialektus szerinti besorolás.
1.2.2. Műzene	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet) vázlatos kifejtése.	Általános követelmény: az énekelt anyaghoz kötődő általános zenetörténeti ismeretek, történelmi ismeretek, a társművészetekkel való kapcsolatok (irodalom, képzőművészet, építészet, tánc, színház) vázlatos kifejtése.
Középkor	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	

Reneszánsz	Az énekelt dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam és a szöveg sajátosságai, egyéb kapcsolódások).	
Barokk	Az énekelt vagy hangszeren bemutatott dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, szöveges mű esetén annak sajátosságai).	Az énekelt vagy hangszeren bemutatott mű elemzése kottakép alapján (szerkesztésmód, ritmikai, dallami, harmóniai, hangnemi jellegzetességek, műfaji sajátosságok).
Bécsi klasszika	Az énekelt vagy hangszeren bemutatott dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata, formai elemzés).	Az énekelt vagy hangszeren bemutatott dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján: ritmikai, dallami jellemzők, hangnem megállapítása, hangnemi jellegzetességek, harmóniai elemzés, funkciós rend, zárlati formula felismerése, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata, formai elemzés.

TÉMAKÖR	**VIZSGASZINTEK**	
	Középszint	**Emelt szint**
Romantika	Egy énekelt, műzenei részlet vagy dal elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata formai elemzés).	Az énekelt három-négy jellegzetes romantikus dallam elemzése, a stílus jellegzetes vonásainak bemutatása kottakép alapján (a ritmus, a dallam, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata formai elemzés. harmóniai, hangnemi jellegzetességek, műfaji elemzés.
20. századi és kortárs zene	Az énekelt mű elemzése kottakép alapján (szerkesztésmód, ritmikai, dallami, hangnemi, formai jellegzetességek, műfaji sajátosságok, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata).	Az énekelt mű elemzése kottakép alapján (szerkesztésmód, hangszerelés, ritmikai, dallami, formai, harmóniai, hangnemi jellegzetességek, műfaji sajátosságok, szöveges mű esetén a szöveg és a zene kapcsolata).

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
2.1. Zenetörténet	A szakkifejezések között előforduló - zenei műszavak, - fogalmak, - előadási jelek, - hangszerek, - egyéb fogalmak ismerete Az érettségi követelményekben név szerint említett zeneszerzők munkásságának vázlatos ismerete.	
2.1.1. Népzene	A magyar népdalok stílusrétegei, a régi és az új stílus jellemzőinek ismerete:	A magyar népdalok stílusrétegei, a régi és az új stílus jellemzőinek ismerete:

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**

	- dallamvonal, - sorszerkezet, - hangkészlet, hangsor megállapítása,szótagszám, - előadásmód, - besorolás az alapvető stílusrétegekbe. A tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások, jeles napok ismerete. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör szerinti besorolás. A népzenegyűjtés és rendszerezés vázlatos áttekintése. A rendszerezés szempontjai.	- dallamvonal - sorszekezet - kadencia, - hangkészlet, hangsor megállapítása, - ambitus, - szótagszám, - esetleges ritmikai sajátosságok, - előadásmód, - besorolás az alapvető stílusrétegekbe. Általános követelmény az énekelt anyaghoz kapcsolódó népzenei ismeretek: téma- és ünnepkör, a tanult népdalokhoz kapcsolódó népszokások, jeles napok ismerete, valamint dialektus szerinti besorolás. Vikár Béla, Kodály Zoltán, Bartók Béla népdalgyűjtő munkájának bemutatása: gyűjtőhelyek, gyűjtési, lejegyzési módszerek ismerete.
2.1.2. Műzene	A zenetörténeti korszakok általános jellemzése, a társművészeti kapcsolódások bemutatása. A korszakok történelmi, társadalmi hátterének átfogó ismerete.	
Középkor	A gregorián ének általános jellemzése. A zenei írásbeliség kialakulása, a kottaírás fejlődése (Arezzói Guido munkássága). A zsoltár, a himnusz, a mise fogalmának meghatározása. Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr-, trouvère-dallamok).	Az énekes világi zene általános jellemzése (trubadúr- vagy trouvère- és Minnesang-dallamok). A többszólamúság kialakulása, az orgánum.

	VIZSGASZINTEK

TÉMAKÖR	Középszint	Emelt szint
Reneszánsz	A vokális műfajok ismerete, a műfaji jellemzők meghatározása (mise, motetta, madrigál). A magyarországi reneszánsz zene általános bemutatása. A homofon és polifon szerkesztésmód, az imitáció kottakép alapján történő felismerése és értelmezése.	O. Lassus és G. P. da Palestrina munkásságának vázlatos ismertetése. A homofon és polifon szerkesztésmód, az imitáció és a cantus firmus szerkesztésmód kottakép alapján történő felismerése és értelmezése.
Barokk	J. S. Bach, G. F. Händel munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása. A recitativo, a da capo-s ária ismerete. A passió, az oratórium, a kantáta, a barokk opera meghatározása. A korál barokk zenében betöltött szerepének ismertetése. A korál műfaja, a korál feldolgozás fogalma és előfordulása az oratorikus műfajokban. Barokk formák (rondó, variáció, passacaglia) és műfajok (concerto, concerto grosso, szonáta, szvit, prelúdium), sajátosságainak felsorolása. A fúga értelmezése. A barokk zenekar összetétele és jellemző hangszerei.	A. Vivaldi, H. Purcell és Esterházy Pál munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása.
Bécsi klasszika	J. Haydn, W. A. Mozart és L. van Beethoven munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveik felsorolása. A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák meghatározása. Jellemző műfajok (szonáta, szimfónia, vonósnégyes, klasszikus versenymű, klasszikus opera, klasszikus dal) általános bemutatása. A klasszikus szimfonikus zenekar összetételének ismertetése.	A klasszikus periódus, a két-, illetve háromtagú formák, a szonátaforma, a triós forma, a variációs forma és a rondóforma ismerete. A magyar verbunkos zene jellemzése, kiemelkedő mestereinek megnevezése, kapcsolata a magyar népzenével.

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
Romantika	A romantikus dal és jellegzetes vonásainak ismerete. A dalciklus fogalma. A hangszeres karakterdarabok ismerete. A programzene meghatározása. A szimfonikus költemény műfaji meghatározása. Liszt Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása. A nemzeti romantika jellemzése. Erkel Ferenc munkásságának vázlatos ismertetése, főbb műveinek felsorolása.	A legjelentősebb romantikus operaszerzők (G. Verdi, R. Wagner, G. Puccini) munkásságának átfogó ismerete, műfajteremtő jelentőségük kifejtése. A nemzeti romantika jellemzése: A. Dvořák, B. Smetana és M. P. Muszorgszkij ide tartozó műveinek ismerete.
A 19-20. század fordulója	A zenei impresszionizmus bemutatása (melodika, hangsorok, atonalitás, hangszerelés), zenei törekvések a századfordulón.	C. Debussy és M. Ravel munkásságának vázlatos ismertetése, művészetük jellegzetességeinek bemutatása.
20. századi és kortárs zene	Bartók Béla és Kodály Zoltán munkásságának bemutatása (életút, főbb művek). A 20. század főbb zenei irányzatainak megnevezése, lényegük ismerete (neoklasszicizmus, folklorizmus, expresszionizmus). Komponálási technika (dodekafónia) megnevezése, lényegének ismerete. Az amerikai zene fejlődésének, a dzsessznek és hatásának leíró jellegű, általános bemutatása.	Bartók Béla és Kodály Zoltán művei jellemző formai, dallami, ritmikai sajátosságainak ismerete. Komponálási technikák (dodekafónia, szeriális zene, repetitív zene, bruitizmus, aleatória, elektronikus és elektroakusztikus zene, minimalizmus) megnevezése, lényegük ismerete. A 20. század második felének magyar zeneszerzői. Egy, a vizsgázó által választott kortárs zeneszerző művészetének bemutatása.
2.2. Zenefelismerés		
2.2.1. Műzene	Műjegyzékben szereplő művek felismerése hanganyag lejátszására alkalmas eszközről. Valamennyi, a műjegyzékben szereplő művet általában az alábbiak	A zenefelismerés az ismert műrészleteken kívül tartalmazhat olyan ismeretlen zenei szemelvényeket is, ahol a vizsgázónak hangszert kell felismernie,

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	szerint kell azonosítani: – korszak és évszázad, – zeneszerző, – mű címe, részlet (tétel) címe, – műfaj, – forma. A zenefelismerés az ismert műrészleteken kívül tartalmazhat olyan ismeretlen zenei szemelvényeket is, ahol a vizsgázónak hangszert kell felismernie, megneveznie.	vagy a hallott művet a megfelelő zenetörténeti stíluskorszakban kell elhelyeznie, a műfajt, szerkesztésmódot, formát kell meghatároznia.
2.2.2. Népzene	Népi hangszerek: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom, tárogató, népi zenekar hangszereinek felismerése, megnevezése.	
2.2.3. Műzene	A szimfonikus zenekarban előforduló hangszerek felismerése, megnevezése.	
2.3. Zeneelmélet	A tanult anyagban leggyakrabban előforduló zenei műszavak, fogalmak, előadási jelek (lásd. szakkifejezések), hangszerek ismerete.	
	Dallamok olvasása és írása violinkulcsban (2#-2b). A módosítójelek használata az ötvonalas rendszerben (kereszt, bé, feloldójel). Törzshangok és egyszeresen módosított hangok lejegyzése az ötvonalas rendszerben. Oktávig terjedő valamennyi kis, nagy, tiszta hangköz, alaphelyzetű hármashangzat (dúr, moll) ismerete és lejegyzése szolmizációs nevekkel és az ötvonalas	Dallamok, hangközök, hármashangzatok és hangsorok olvasása és írása violin- és basszuskulcsban. Decimáig terjedő valamennyi (egyszeres módosítással kottázható) hangköz, alaphelyzetű hármashangzatok és fordításaik (dúr, moll, szűkített, bővített) ismerete, lejegyzése szolmizációs nevekkel és az ötvonalas rendszerben (4#-4b-ig).

TÉMAKÖR	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
	rendszerben (2#-2b-ig). A -ton, a -chord, és a hétfokú (modális, dúr, háromféle moll) hangsorok ismerete, felismerésük és lejegyzésük betűkotta segítségével. A ritmusértékek, ritmusképletek, a 2/4, 4/4, 3/4, 3/8, 5/8, 6/8, 12/8-os metrum ismerete.	A -ton, a -chord, és a hétfokú (modális, dúr, háromféle moll) hangsorok és az egészhangú skála ismerete, felismerésük és lejegyzésük az ötvonalas rendszerben (4#-4b-ig). Domináns szeptimakkord felismerése, azonosítása a 4#-4b-ig terjedő hangnemekben. Írás és olvasás valamennyi ütemmutatóban.
2.4. Dallamírás		
	Egy egyszólamú, hangnemben maradó, periódus terjedelmű dallam átírása betűkottából a vonalrendszerbe violinkulcsban (2#-2b-ig), vagy fordítva, vonal-rendszerből betűkottára.	Nyolc-tíz ütem terjedelmű, hangnemben maradó, egyszólamú dallam diktálás utáni lejegyzése violinkulcsban (4 #-4b-ig).

3. Zenei alkotótevékenység

	VIZSGASZINTEK	
	Középszint	**Emelt szint**
3.1.Dallamalkotás	Dallamalkotás betűkottával, vagy vonalrendszerben violinkulcs szerint 2# - 2b előjegyzési körben.	Dallamalkotás violin- és basszuskulcsban 4# - 4b előjegyzési körben.
	Népdalok sorainak kiegészítése megadott sorszerkezet alapján. Variációs elv alkalmazása adott népdalsorra pl. AA_vBA, ABB_vA	Népdalszerű dallamok alkotása megadott dallam és sorszerkezet alapján.
	Periódus elv alkalmazása, adott előtagra utótag alkotása.	4+4 ütemes periódus alkotása adott előtagra, adott formára.

	Szekvencia szerkesztése. A szimmetria, aszimmetria, párhuzam, tükrözés, rákmenet, azonosság, hasonlóság, különbözőség, ismétlődés, visszatérés elvének alkalmazása.	Adott dallamnak ritmus, karakter, hangnemi (dúr, moll), dallami variációjának megalkotása. Egyszerű ritmus- dallam- és harmóniakíséret (osztinátó, dudabasszus, orgonapont, T-D

	Ritmikai és dallami augmentálás - diminuálás.	ingamozgás, kürtmenet) alkotása. Kvart- és kvintkánon szerkesztése.

MŰJEGYZÉK

Emelt szinten a követelményekben szereplő teljes dalanyag és a teljes zenefelismerési anyag ismerete kötelező. A **vastagon szedett** címek csak **az emelt szint** követelményeihez tartoznak.

Népdalok

A bolhási kertek alatt

Azt gondoltam, eső esik

A csitári hegyek alatt

A jó lovas katonának

Akkor szép az erdő

Annyi nékem az irigyem

A Vidrócki híres nyája

Bújdosik az árva madár

Béres legény

De sok eső, de sok sár

Duna parton van egy malom

Eddig vendég

Elindultam szép hazámból Erdő, erdő, de magos a teteje Erdő mellett estvéledtem Elmegyek, elmegyek

Ez a pohár bujdosik

Én az éjjel nem aludtam Én is voltam, mikor voltam Érik a szőlő

Gerencséri utca

Hej, Dunáról fúj a szél

Hej, igazítsad

Hej, révész, révész

Hej, rozmaring, rozmaring
Irigyeim sokan vannak **Kőmíves**
Kelemen balladája

Körösfői kertek alatt

Megkötöm lovamat (Bartók gyűjtése szerint)

Megrakják a tüzet

Nem úgy van most, mint volt régen Nézd
meg lányom

Paradicsom mezejibe
Röpülj, páva röpülj Sok
Zsuzsánna napokat

Sok számos esztendőket (a Sok Zsuzsanna napokat változata) Szent
János áldása

Szerelem, szerelem

Szeress egyet, s legyen szép
Szivárvány havasán

Szól a kakas már

Üdvözlégy kegyes, Szent László király
Vígan, vígan

Víg volt nekem az esztendő

Egy, a vizsgázó által szabadon választott magyar népdal, melynek kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

Egy, a vizsgázó által szabadon választott nemzetiségi népdal vagy másik nép dala, mely eredeti nyelven is előadható. Ennek kottáját a vizsgázó a szóbeli vizsgán átadja a bizottságnak.

Műdalok, műzenei szemelvények

A több versszakos műdalok esetén két versszak előadása elegendő.

A vizsgázó az általa – a követelményekben meghatározott szempontok alapján – szabadon választott műdalok, illetve műzenei szemelvények kottáját a szóbeli vizsgán átadja.

A hangszerkíséretes művek transzponálhatók, hangfekvése a vizsgázó hangterjedelméhez igazodjon.

Középszint	Emelt szint
Szeikilosz sírverse (Devecseri Gábor versével)	– Két választott gregorián dallam (szillabikus és melizmatikus)
Splendor paternae gloriae	Ut queant laxis

Középszint	Emelt szint
Moniot d'Arras: Nyári ének	
Tinódi Lantos Sebestyén: Summáját írom	J. of Fornsete: Nyárkánon
Bocsásd meg Úristen (Balassi Bálint)	
Egy Ungaresca dallam megszólaltatása	John Dowland: Come again
	William Byrd: Tavasz-kánon (társas énekhez)
J. S. Bach: Már nyugosznak a völgyek - koráldallam	J. S. Bach: Parasztkantáta – duett (Üdv rád és házad népre (társas énekhez)
A. Vivaldi: A négy évszak. Tavasz –(RV 269)- I. tétel témája	
	Eszterházy Pál: Harmonia Caelestis — részletek, egy mű szabad választása a társas énekhez (ajánlott Dormi Jesu Dulcissime)
	G. F. Händel: Csordul a könnyem (Lascia ch'io pianga)
J. Haydn: Szerenád	J. Haydn: Erdő mélyén – kánon (társas énekhez)
J. Haydn: G-dúr, („Üstdob") szimfónia (No. 94) - II. tétel témája	
Ej, haj, gyöngyvirág	
W. A. Mozart: Egy kis éji zene I. tétel főtéma főtéma-szakasz (18 ütem)	W. A. Mozart: Don Giovanni: Zerlina és Don Giovanni duett részlete (Ó jöjj az óra nem vár" (Andiam mio bene…) társas énekhez
W. A. Mozart: Jöjj drága május	
L. van Beethoven: A tarisznyás fiú dala (Mormotás fiú dala).	L. van Beethoven: D- dúr hegedűverseny Op. 61. – I. tétel témája
L. van Beethoven: IX. d-moll szimfónia (Op. 125.) - IV. tétel – Örömóda	L. van Beethoven: IX. d-moll szimfónia (Op. 125.) - IV. tétel – Örömóda (eredeti nyelven)
F. Schubert: A hársfa	

Liszt Ferenc: Szerelmi álmok témája	
Erkel Ferenc: Hunyadi László – Meghalt a cselszövő	
Középszint	**Emelt szint**
	G. Verdi: Don Carlos -Szabadság kettős (társas énekléshez)
	G. Verdi: Requiem – Lacrymosa -– dallam
	A. Dvořák: e-moll („Újvilág”) szimfónia (Op. 95) –.) II. tétel főtéma
M. Ravel: Bolero – a téma első része (17 ütem)	
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus – Zsoltárdallam	
	Kodály Zoltán: Bicinium – egy mű választása a társas énekhez
	Kodály Zoltán-Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz
Bartók Béla: Magyar képek I. tétel – Este a székelyeknél (két téma)	Bartók Béla: Ne menj el! (társas énekléshez)
Karai József: Estéli nótázás (Ha folyóvíz volnék)	
Old Black Joe - spirituale	O happy day

A ZENEFELISMERÉS HANGZÓANYAGA

Középszint	**Emelt szint**
Népi hangszerek felismerése, megnevezése: furulya, duda, citera, tekerő, cimbalom, tárogató, népi zenekar. A szimfonikus zenekarban előforduló hangszerek felismerése, megnevezése.	
Missa de Angelis- Kyrie	G. de Machaut: Mise (Messe de Nostre Dame) - Agnus Dei
G.P. da Palestrina: Sicut cervus	
Orlando di Lasso: Zsoldos szerenád	

	Bakfark Bálint: Lantfantázia IV.
G.F. Handel: Messiás (Halleluja-kórus)	G.F. Handel: Vízizene D-dúr szvit I. tétel HWV 349
	A. Vivaldi: Négy évszak Tél II. tétel
J. S. Bach: h-moll szvit - Menüett	J. S. Bach: d-moll toccata és fúga
J. S. Bach: Máté-passió 54. 55.	
J. Haydn: Évszakok- Szüreti kórus	
J. Haydn: IV. tétel G-dúr „Üstdob” szimfónia II. tétel	
Középszint	**Emelt szint**
Eszterházy Pál: Harmonia caelestis – Veni creator spiritus	
W.A. Mozart: Don Giovanni -részlet	W. A. Mozart: Requiem – Requiem és Kyrie, Dies irae,
L. van Beethoven: IX. szimfónia IV. tétel	L. van Beethoven: V. c-moll „Sors” szimfónia I. tétel
	L. van Beethoven: F-dúr románc
F. Chopin: c-moll „Forradalmi” etűd (Op. 10. No. 12)	
F. Schubert-J., W. Goethe: Margit a rokkánál	R. Schumann: Két gránátos
Liszt Ferenc: Szerelmi álmok	Liszt Ferenc: Les Preludes
Erkel Ferenc: Bánk bán – Hazám, Hazám	
G. Verdi: Don Carlos – szabadság kettős	G. Verdi: Requiem – Dies irae
R. Wagner: Nürnbergi mesterdalnokok I. jelenet	G. Verdi: Rigoletto – részletek
G. Bizet: Carmen – Habanera	
A Dvorak: IX. Új világ szimfónia IV. tétel	B. Smetana: Moldva
	M. Muszorgszkij-M. Ravel: Egy kiállítás képei (részletek)
C. Debussy: A tenger I. vázlat	I. Sztravinszkij: Tűzmadár
M. Ravel: Bolero	
Bartók Béla: Concerto –II. tétel	
Bartók Béla: Cantata Profana	Bartók Béla: A kékszakállú herceg vára
Kodály Zoltán: Psalmus Hungaricus	
Kodály Zoltán: Galántai táncok	
Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz	Kodály Zoltán- Arany János: Csalfa sugár
Kodály Zoltán-Weöres Sándor: Öregek	

G. Gershwin: Egy amerikai Párizsban	Kurtág György: Aus der Ferne
C. Orff: Carmina Burana – O, Fortuna, Semper crescis	
Ligeti György: Hungarian rock	L. Bernstein: West Side Story (America)
Szokolai Sándor: Ima rontás ellen	Kocsár Miklós- Nagy László: Csodafiú - szarvas

2. számú melléklet (PENDRIVE melléklet)

.

Helyi tanterv tantárgyanként

Záró rendelkezések

A Pedagógiai Program személyi hatálya: kiterjed az intézménnyel jogviszonyban álló diákokra, gyermekekre és az iskolában, óvodában foglalkoztatott alkalmazottra.

A Pedagógiai Program területi hatálya: előírásai azokra az iskolai, óvodai és iskolán kívüli, tanítási időben, illetve tanítási időn kívül szervezett programokra vonatkoznak, amelyeken az iskola, óvoda pedagógusai ellátják a tanulók, gyermekek felügyeletét. A Pedagógiai Program az iskola, óvoda területére, illetve az intézmény által szervezett, intézményen kívüli rendezvények területére érvényes.

A Pedagógiai Program hatályba lépése: 2024. szeptember. 1.

A felülvizsgált Pedagógiai Program hatályba lépésével egyidejűleg érvényét veszti az előző Pedagógiai Program.

Debrecen, 2024.április 29.

Máté József
főigazgató